ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 1
JEUDI
1er JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.465 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.465

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՆՖԷՐՄԷՅԻ եւ Գլիշի-սու-Պուայի մէջ, նոր խռովութիւններ պատահեցան Մայիս 30ի գիշերը, մինչ նոյն իրիկունը Ն. Սարքոզի այցելութիւն մը կու տար կանեփի ոստիկանատան, իր զօրակցութիւնը յայտնելու համար ոստիկաններուն: Այս այցելութիւնը սակայն աւելի գրգռիչ տպաւորութիւն ըրաւ քան հանդարտեցուցիչ եւ պատանիներու ընդունելութիւնը եւ հակազդեցութիւնը շատ բուռն եղած են: Գիշերը, Մոնֆէրմէյի մէջ դէմ առ դէմ գտնուած են երիտասարդներ եւ ապահովութեան ուժեր: Բազմաթիւ կառքեր կրակի տրուած են եւ մթնոլորտը ծայր աստիճան լարուած մնացած է: Չորս ոստիկան վիրաւորուած է:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, գործազրկութիւնը 1,1%ի նուազում արձանագրած է Ապրիլին, այսինքն 26.300 հոգի այլեւս աշխատանք չեն փնտռեր: Համեմատութիւնն ալ 9,5%էն իջած է 9,3%ի:

ՏՐԻՒԹԻ շնորհուած նախագահական ներումը կը շարունակէ աղմուկ հանել եւ բողոքները այնքան տարածուած եւ ծաւալած են որ Մայիս 30ին, շիրաքեաններու ամէնէն շիրաքեանը՝ Ժ.-Լ. Տըպրէ իսկ չէ կրցած զսպել իր դժգոհութիւնը եւ Ազգ. Ժողովի նիստին ընթացքին արտայայտած է իր ընդդիմութիւնը: "Այս որոշումը, ըսած է Տըպրէ, շատ աւելի ողբերգական է քաղաքական աշխարհին համար քան Սէ. Փէ. Ը.ն կամ Գլիրսթրիմը": Ազգ. Ժողովի նախագահին համար՝ Ֆրանսացիները չեն կրնար հասկնալ: Ձախ ընդդիմութեան համար, Հանրապետութիւնը շատ ցած ինկած է: Նոյն կարծիքն ունի Ֆր. Պայրու, որու համար ծաղրուծանակ դարձած են Հանրապետութեան նախնական սկզբունքները: Ազգ. Ժողովի նիստը բաւական փոթորկալից եղած է նաեւ այլ պատճառներով: Գործազրկութեան նուազումը առիթ տըւած է Իւ. Էմ. Փէ.ի երեսփոխաններուն, որ «Պորլօ՛, Պորլօ՛» բացագանչեն, ինչ որ շատ նուաստացուցիչ նկատուած է Տ. տը Վիլփէնի համար, այն տպաւորութիւնը թողլով որ յաջորդ վարչապետին անունը կու տան:

ԺԱՒԱՅԻ երկրաշարժին մեռեալներու թիւը օրէ օր կը բարձրանայ եւ Մայիս 31ին 5800ի հասած էր: Միջազգային օժանդակութիւնը կը շարունակուի եւ Ֆրանսա զանազան ձեւերով ապահոված է իր օգնութիւնը: Ճաքարթա մեկնած են բժշկական խումբեր, հրշէջներ, առաքուած են դեղօրայք, սնունդ: Ֆրանսա կը ջանայ նաեւ «տեխնիկական հիւանդանոց» մըն ալ ղրկել:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Մայիս 29ին, ռումբ մը թիրախ եղած է Մշակոյթի նախարարին բնակարանը: Պայթուցիկները քարուքանդ ըրած են բազմաթիւ կառքեր: Ժորժ Վուլկարաքիս, Հանրային կարգուկանոնի նախկին նախարար, թիւ մէկ թշնամին էր ձախին՝ ապօրինի գաղթին դէմ տարած իր պայքարին համար:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ օրակարգին նիւթերէն է Ուշաքի թանգարանէն կատարուած չշմեցուցիչ գողութիւնը որուն գլխաւոր զոհն է Կրեսոսի առասպելական հարստութենէն ոսկեայ զարդասեղ մը: Թանգարանին տնօրէնը եւ խումբ մը կասկածելիներ հըսկողութեան տակ առնուած են: Այդ հարստութիւնը որ 1960էն ի վեր կը գտնուէր Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն թանգարանը, դատական երկարատեւ ու բարդ գործընթացէ մը ետք 1993ին վերադարձուած էր Թուրքիոյ: Մանաւանդ որ Անգարա հաւատացած էր թէ կրնայ հարկաւոր ձեւով պահպանել մշակութային հարստութիւնը: Կատարուած հարցաքննութեան ընթացքին պարզուած է որ թանգարանին տնօրէնը իր անձնական պարտքին փոխարէն թոյլ տուած է որ պարտատէրը զարդասեղը կեղծով մը փոխարինէ:

ԹՐՔԱԿԱՆ զինեալ ուժեր շարաթէ մը ի վեր բաւական ծաւալուն գործողութիւններու ձեռնարկած են երկրին հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ: Քրտական կեռիլլան չէզոքացնելու պատրուակով տարուած գործողութիւնները ներգրաւած են Պինկէօլը, Լիճէն, Պիթլիսը, Շրնաքը, Մարտինը, Տիյարպէքիրի շրջանները:

Ժ.-Լ. ԺԵՐԿՈՐԷՆ, որ Գլիրսթրիմի երկու կասկածելիներէն մէկն է, հարցաքննուեցաւ Մայիս 30ին եւ նոյն իրիկունը դիպահ մնաց: Այն համոզումը կը տիրէ որ Ժերկորէն անանուն մատնիչն է, այսինքն Ֆրանսացիներուն համար՝ "ագռաւ"ը:

ԻՐԱՔԻ մէջ ռմբափորձերը կը շարունակուին եւ Մայիս 30ին ալ 57 մեռեալ կար օրուան մէջ, ռումբ մը պայթած ըլլալով նաեւ Պաղտատի մէկ շուկային մէջ: Ամերիկեան բանակը 1500 զինուոր եւս կը ղրկէ (Քուէյթէն) ամրապնդելու համար իր ուժերը:

ՓԷԹԸՐ ՀԱՆՏՔԷ, որուն թատերախաղին ներկայացումը ջնջուեցաւ Գոմէտի-Ֆրանսէզի յանկէն, արժանացած է Տիւսէլտորֆ քաղաքի Հայնրիխ Հայնէ գրական մրցանակին, որ ամէնէն գնահատուած մրցանակներէն է Գերմանիոյ մէջ: Ծանօթ է որ աւստրիացի գրագէտին գործին դէմ արգելք դրաւ Գոմէտի-Ֆրանսէզի տնօրէնը, այն պատճառաբանութեամբ որ ներկայ եղած էր Միլոսեւիչի յուղարկաւորութեան: Այս անգամ ալ բանավէճ մը ծնունդ առած է նոյն պատճառաբանութեամբ: Տիւսէլտորֆի դատական կազմը որոշած է զանազանել հեղինակը, որու համար Սերպերը Պալքաններու պատերազմին զոհերն են, եւ մարդը իր համոզումներով: Այժմ կը սպասուի Տիւսէլտորֆի թաղապետական խորհուրդին վաւերացման, ինչ որ նախորդ պարագաներու պարզ ձեւակերպութիւն մը եղած է: Տիւսէլտորֆ ծննդավայրն է բանաստեղծ Հ. Հայնէի եւ մրցանակը կը միտի վարձատրել անոնք որոնք «իրենց ստեղծագործութեան ճամբով կը պաշտպանեն մարդուն հիմնական իրաւունքները, որոնց յանձնառու եղած է Հայնէ»:

ՓԱՐԻԶԻ ամէնէն հին հրէական թաղամասը (ռիւ տէ Ռոզիէ) նոր տեսակի հակահրէական արտայայտութիւններու թիրախ է սեւամորթերու ՔԱ ցեղախումբի մը կողմէ եւ Արդարութեան նախարարութիւնն ալ քննութիւն բացած է: Այս խմբակը կը ջատագովէ «Քեմիթներու» (սեւամորթ) գերադասութիւնը եւ պաշտամունքն ունին եգիպտական հին աստուածին՝ Աթոնի: ՔԱ ցեղախումբի գործունէութիւնը ծանօթ է ոստիկանութեան:

ԲԵԼԱՌՈՒՍԻՈՅ ընդդիմադիր պարագլուխը՝ Ա. Միլինկեւիչ Փարիզ եկած է եւ այդ առթիւ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի, ուր կ՚ըսէ գլխաւորաբար որ Եւրոպա պէտք է օգնէ Բելառուսիոյ ընդդիմութեան, որպէսզի ժողովրդավարութիւն վերահաստատուի: Իրեն համար երկիրը վտանգուած է եւ կրնայ կորսնցնել իր անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը:

ՊՈՒԼԿԱՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ չահատակութիւն մը յայտնաբերուած է երկու

(Շար.ը Դ. էջ)

«ՅԼԼԱԽՈՀ»ԻՆ ՀԵՏ ՄՈՒԿ-ԿԱՏՈՒԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ԽԱՂ

Թուրքիոյ «այլախոհ» մտաւորականներէն է փրոֆ. Պասքըն Օրան: Ան դատական հետապնդումի ենթակայ եղած էր փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն մասին պատրաստած տեղեկագրին պատճառով: Ինք է նաեւ Սահմանադրութեան մէջ «Թուրք»ը «Թուրքիացի»ով փոխանակելու առաջարկին հեղինակը: Թուրքիոյ ազգայնական շրջանակներուն մէջ բաւական խիստ հակազդեցութեան տեղի տուած էր նոյն առաջարկը:

Պ. Օրան ու Ի. Գապօղլու վերջերս, Մայիս 18ի նախօրեակին անպարտ հըռչակուած էին ու վերջ տրուած էր «Թուրքութիւնը անարգել»ու ամբաստանութեամբ իրենց դէմ ձեռնարկուած հետապնդութեան: Անոնք ստորագրած էին «Թուրք այլախոհներու խումբ»ին Ֆրանսայի Ազգային Ժողովին ուղղուած յայտարարութիւնը որով կը պահանջուէր ետ կենալ Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժելի արարք հռչակող օրէնք քուէարկելէ, ի սէր՝ Թուրքիոյ ժողովրդավարացման հոլովոյթին, հայեւթուրք երկխօսութեան, եւ հնարովի այլ պատրուակներու:

Մայիս 31ի թրքական թերթերը կը տեղեկացնէին թէ Պ. Օրան դատական նոր հետապնդումի ենթակայ դարձած է, այս անգամ Անգարայի Մամուլի դատախազութեան կողմէ: Գտնուած նոր յանցանքին աղբիւրը դատարանին մէջ անոր կատարած ծաւալուն ինքնապաշտպանութիւնն է: Անով «դատական արդար ընթացքին վրայ ազդեցութիւն գործել»ու մեղքը փաթթուած է մտաւորականին վրային:

Հաւանօրէն պէտք է սպասել հայկական միջուկով նոր բանաձեւի մը որ կրկին հարկաւոր ըլլէ Թուրք «այլախոհ»ներուն զօրաշարժը, որպէսզի Պ. Օրան այս նոր հետապնդումէն ալ ազատ արձակուի:

ԱՄՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՀԱՐՑՈՎ

Գոնկրէսի 60 անդամներ նամակ մը ղըրկած են Արտաքին գործերու նախարար Գ. Ռայսին. խնդրած են որ լուսաբանէ Հայաստանի դեսպանը ետ կանչելու պատճառը: Մանաւանդ որ կ՚ըսուի թէ սեղանի վրայ է Հայաստան նոր դեսպան ղըրկելու նիւթը: Գոնկրէսի 60 անդամները որոնք գլխաւորուած են Է. Մարքիի կողմէ, մտահոգ են որ ներկայ դեսպան Ճ. Եվըրսը ետ կանչելու դրդապատճառ եղած է Ցեղասպանութիւնը ընդունող յայտարարութիւնը:

Նամակագիրները շեշտած են թէ պէտք չընդունին 1915ի պատահարներուն ճիշդ սահմանում տուած ըլլալուն համար դեսպանին պաշտօնազրկումը: Յիշեցուցած են թէ նախագահ Ռեկըն ալ նոյն ձեւով անդրադարձած էր Ցեղասպանութեան նիւթին եւ Ճ. Եվըրս միայն կրկնած էր անոր արտայայտութիւնները: Նամակին մէջ Գ. Ռայս ամբաստանուած է Թուրքիոյ թելադրանքով գործած ըլլալով:

Ի. ԱԼԻԵՒԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Ատրպէյճանի նախագահը Ի. Ալիեւ Փարիզ կը գտնուէր ՕԹԱՆ-ի խորհրդաժողովին մասնակցելու. այդ ներկայութիւնը առիթ տուած է որ հանդիպումներ ունենայ ՄԷՏԷՖ-ի անդամ կարեւոր ընկերութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ: Պատասխանելէ ետք անոնց հարցումներուն, Ի. Ալիեւ զիրենք հրաւիրած է իրենց ներդրումներով մասնակցելու Ատրպէյճանի տնտեսական զարգացումին:

Նախագահ Շիրաքի հետ հանդիպումը տեղի ունեցած է Էլիզէի պալատին մէջ. Ֆրանսայի նախագահը իր հիւրը շնորհաւորած է ատրպէյճանական քարիւղին նոր խողովակաշարով Ճէյհանի նաւահանգիստը հասնելու առթիւ: Տեսակցութեան նիւթ եղած է Ղարաբաղի հարցն ալ: Ալիեւ շեշտած է հարցին անյապաղ կարգաւորման անհրաժեշտութիւնը, իսկ Ժ. Շիրաք շեշտած է թէ խաղաղարար կարգաւորումը ոչ մէկ այլընտրանք ունի: Աւելցուցած է թէ կարգաւորումը պիտի նպաստէ ոչ միայն երկու երկիրներուն, այլեւ ամբողջ շրջանին բարգաւաճումին:

Ելոյթ ունենալով ՕԹԱՆ-ի խորհրդաժողովին, Ի. Ալիեւ ծանրացած է իր երկրին քաղաքական, տնտեսական, կրթական յառաջդիմութեան, շրջանային գործակցութեան նիւթին, ուժանիւթի հարցերուն վրայ. շեշտած է յատկապէս Կասպից ծովու ուժանիւթը Եւրոպա փոխադրելու հեռանկարը, ապա պատասխանած հարցումներու որոնք վերաբերած են նաեւ Ատրպէյճանի մէջ մարդկային իրաւունքներու կացութեան:

Հարցումներու բաժնին մէջ Հայաստանի պատուիրակութենէն Մհեր Շահգելդեան դիտել տուած է թէ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը իրաւականօրէն ընդունուած ըլլալով հանդերձ, Ղարաբաղի հարցին մէջ Բաքու կը շարունակէ պնդել հողային ամբողջականութեան սկզբունքին վրայ, անտեսելով մարդկային իրաւունքները: Ի. Ալիեւ անգամ մը եւս պնդած է նոյն սկզբունքին վրայ, աւելցնելով որ Հայաստան պէտք է անյապաղ ետ քաշուի գրաւած տարածքներէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՔՈՒ ՉԷ ԳԱՑԱԾ

ՀԱՊ-ի Պաշտպանութեան նախարարներու խորհուրդի նիստը տեղի կ՚ունենայ Մայիս 31ին Բաքուի մէջ, առանց Հայաստանի մասնակցութեան: Պատճառը այն է որ խորհուրդին քարտուղարութիւնը չէ կրցած երաշխաւորել Հայաստանի պատուիրակութեան ապահովութիւնը: Հայաստանի Պաշտպանութեան նախարարութեան մամուլի քարտուղար գնդ. Ս. Շահսուվարեան հաղորդագրութեամբ մը յայտարարած է թէ այդ փաստը ցոյց կու տայ անգամ մը եւս թէ Ատրպէյճան ի վիճակի չէ իր պարտաւորութիւնները կատարելու եւ միջազգային ժողովի մը մասնակիցներուն ապահովութիւն խոստանալու: «Մենք ակնկալում ենք ՀԱՊ-ի Պաշտպանութեան նախարարների խորհրդի պաշտօնական վերաբերմունքը կատարուածի մասին» ըսուած է հաղորդագրութեան մէջ:

ԱՄԷՆՈՒՆ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԵԱՆ

Կատուն ծոյլ էր ու տան գործերը ընելէ կը խուսափէր։ Աւելին. երբ պառաւը կ՚ըսէր իրեն անտառէն քիչ մը փայտ բերել եւ կրակը վառել, կատուն կը բանար ձայնասփիւռը եւ նուագին հետ կ՚երգէր քիթին տակ՝ ակնարկը առաստաղին վրայ պտըտցնելով եւ պառաւին ձայնը չլսել ձեւանալով։

Ո՛չ մէկ պատիժ կ՚ազդէր։ Պառաւը յուսահատ՝ կտրեց կատուին գրպանի դրամը։ Սակայն չար կենդանին կը գողնար ոչ միայն ուտեստեղէնը, այլեւ առարկաները. կծիկ մը բուրդ, կօշիկի խոզանակ մը, անկոթ հովանոց մը, հին նկարազարդ օրացոյց մը, եղունգի մկրատ մը եւ կը փոխանակէր զանոնք կերակուրներով։ Իր յաճախորդները ոչ միայն դրացի կատուներն էին, այլեւ այդ կատուներուն տէրերը։

Հետզհետէ պառաւը սկսած էր նշմարել, որ կատուն ոչ միայն գող է, այլեւ չարախօս, վասն զի իր բոլոր գաղտնիքները կը տարածէր եւ անհաւատալի սուտեր կը պատմէր իրեն մասին դրացիներուն։

Չար կենդանիին ներկայութիւնը ոչ միայն տհաճ եւ անբաղձալի կը դառնար, այլեւ՝ վտանգաւոր։ Սակայն բարեսիրտ կինը ճանճ մը սպաննելու անկարող էր, ուր մնաց կատու մը գետը նետել–խեղդել։

Օր մը շուկայէն վերադարձին պառաւը փողոցին անկիւնը կը տեսնէ իր դրացիներէն մէկ քանին, որոնք զրոյցի բռնուած էին գիւղին քահանային հետ։ Կինը կը բարեւէ ու կ՚անցնի, սակայն խօսակցութեան պատառիկ մը չի վրիպիր իր ականջէն։

Քահանան, ծեր ու բարի մարդը, կը տրտնջար թէ օր ու արեւ չի տեսներ իր տան մէջ բազմացած մուկերուն երեսէն։ Գիւղացիներէն մէկը կ՚ըսէր.

– Տէր պապա, թակարդ մը դիր, սակայն մէջը ոչ թէ պանիր կամ շաքար, այլ խոզի ճարպ։ Մուկերը անոր հոտէն խելքը կը կորսնցնեն եւ մէկ գիշերուան մէջ ամէնքն ալ կը բռնուին։

Խեղճ քահանան ալ կը պատասխանէր.

– Խոզի ճարպն ալ փորձած եմ, թակարդն ալ, ճար չկայ։

Պառաւը տունը դառնալով ետեւէն դուռը կը կղպէ ու շեշտ կը նայի կատուին, որ անպատկառ ձեւով բազմոցին վրայ երկնցած՝ լրագրին էջերը կը դարձնէր յուլօրէն, եւ այդ օրէն ի վեր ոչ մէկ յանդիմանութիւն կ՚ուղղէ անոր։

Ընդհակառակն, կարծես թէ կը քաջալերէր ամէնէն յոռի բնազդները։ Սեղանին վրայ էն համով պատառները կը մոռնար եւ անմռունչ կը ժողվէր կատուին փշրած ամաններուն կտորուանքը։ Սակայն կիրակի օր մը սովորականէն կանուխ արթննալով եւ կաթով շաքարահաց մը ուտելէ եւ վրանգլուխը չտկելէ ետք պառաւը մեծ կողով մը կ՚առնէ եւ կատուն մէջը կը դնէ։

– Զիս օդափոխութեա՞ն կը տանիս,– կը հարցնէ կատուն,– նայէ, ես ինքս ալ քալել գիտեմ եւ ուր կ՚ուզեմ, հոն ալ կ՚երթամ։ Ինքզինքդ զուր տեղը մի՛ յոգնեցներ։

– Քահանային կ՚երթանք,– կտրուկ կը յայտնէ պառաւը։

– Ձեռքէ կ՚երթայ կոր խեղճը,– կը մտածէ կատուն ու ապա բարձրաձայն կը շարունակէ.

– Չե՞ս ուզեր որ երթամ տէր պապան կանչեմ...

Պառաւը պահիկ մը կը մտմտայ։

– Գէշ միտք չէ։ Գնա՛ կանչէ։ Ճամբան գիտե՞ս։

Այոյին փոխարէն կատուն միայն պոչը կ՚ոլորէ դուռէն ետեւէն։ Քառորդ ժամ չանցած քահանան կը հասնի հեւ ի հեւ։ Կատուն ետեւէն կը վազէ քահանայութեան պիտոյքներով պայուսակը թեւին տակ։

Տեսնելով պառաւը հագուած – շքուած, քահանան շանթահար կը կենայ։

– Նայէ տիկին, պատարագի ժամն է։ Կատուդ ըսաւ թէ հոգիդ կու տաս կոր...

– Կը ներես, տէր հայր, կարեւոր գործ մը ունիմ հետդ։

– Ի՞նչ գործ. ժողովուրդը կը սպասէ։ Եթէ կատուդ չըսէր որ արագ–արագ գամ հասնիմ, որպէսզի դուն առանց սուրբ հաղո...

– Կատուս խելացի է, բայց մէյ–մէկ կը սխալի, անուշ ժպիտով կ՚ըսէ պառաւը։

– Այդչափ ալ մտահոգ կ՚երեւէր, որ ես հողաթափով եկայ–հասայ։

–Տէր հայր, այս կատուն, որ զգայուն եւ ուշիմ կը գտնէք, ձեզի նուէր կու տամ։ Կողովով միասին։ Առէ՛ք։ Պատարագի ժամն է, շուտանաք։

Լսելով կոչնակը, քահանան կողովը կ՚առնէ ու փութով եկեղեցի կ՚ուղղուի, ճամբուն վրայ ոտքէն ձգելով մերթ մէկ հողաթափը, մերթ միւսը։

Երկու օրէն պառաւը նորէն կը հանդիպի ծեր քահանային։ Տէր հայրը այդչափ երջանիկ է վերջապէս մուկերէն ազատելով, որ պառաւը օրհնելէ չի դադրիր։ Կինը գաղտնաբար կը դիտէ անոր դէմքը հասկնալու համար, թէ ըսածը լո՞ւրջ է արդեօք, սակայն հեգնանքի հետք մը իսկ չի նշմարեր։

– Ոչ միայն մուկերուն մուխը մարեր է, այլեւ ի՛նչ համով ճաշեր կ՚եփէ։

Պառաւը կատուին եփած ճաշերուն համը չէր տեսած, որովհետեւ ապերախտ կենդանին օր մը իսկ «հրամմէ՛» չէր ըսած։

Ամիս մը ետք քահանային հիւր կու գայ թեմական առաջնորդը եւ կը մեկնի հիացած ոչ միայն համեղ կերակուրներէն, այլեւ կատուին դիպուկ պատասխաններէն ու լայնածաւալ ծանօթութիւններէն։

Օր մըն ալ գիւղին ժամկոչը պառաւին ճաշի հրաւէր մը կը բերէ։ Եւ ոչ թէ բերանացի պարզ հրաւէր մը, այլ կապոյտ տոմսակին վրայ գեղեցիկ գիրով գրուած, ուրկէ պառաւը կը հասկնայ թէ ուրիշ հրաւիրեալներ ալ կը սպասուին։ Սակայն հրաւիրեալը մէկ հոգի կ՚ըլլայ, քահանային ազգականներէն, քանի մը տարի առաջ այրիացած հարուստ դարբնագործ մը մօտակայ գաւառէն։

Մեր կինը իրմէ աւելի տարիքոտ էր, սակայն տարիք մը կայ, որմէ ետք տարբերութիւնները այլեւս զգալի չեն, մանաւանդ որ կատուին մեկնելէն ի վեր պառաւը սկսած էր աւելի խնամքով յարդարել վրան–գլուխը։

Ընթերցողին խնայենք սեղանին շուրջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը, փոխադարձ հրաւէրը եւ անոր յաջորդած հրաւէրները։

Տարի մը չանցած, կիրակնօրէն զգեստաւորեալ քահանան Սեղանին վրայ կը հրաւիրէ նորապսակ զոյգը։

Իսկ երբ գիւղացիները կը սկսին բակին մէջ տողանցել հարս ու փեսային առջեւ, կատուն ալ կու գայ քառակուսի ծրար մը թաթին մէջ։

– Ներող կ՚ըլլաս որ հարսանիքէդ առաջ չըսի քեզի որ ամուսինդ գիշերը այնպէս մը կը խռկայ որ պատերը կը ցնցուին եւ աման–չամանը պար կը բռնեն դարակներուն վրայ։ Այսպէս բարի մարդ է, կը տեսնես։ Սակայն մի՛ մոռնար քաջալերել զինք։ Ամուսին մը պահելը կատու մը պահելու չափ դիւրին չէ. առջեւը ձուկի պոչ մը նետելով կամ պնակ մը կաթ դնելով սիրտ չես կրնար շահիլ։ Նայէ. տէր հայրը գիս կը շոյէ եւ բարի խօսքեր կ՚ըսէ, ես ալ բարիքներով կը հատուցանեմ։ Շնորհակալ եմ, որ ինծի լաւ տուն մը գտեր ես։ Առ աս ալ քեզի հարսանիքի նուէր, մէկ բարձին ծերանաք,– ու կ՚երկնցնէ ծրարը։

Պառաւը ոչինչ կ՚ըսէ, սակայն ետքը կը յուզուի, երբ վրայի թուղթը քակելով կը գտնէ լուսահոգի իր հօր ծխախոտատուփը, զոր շատո՜նց կորսուած կը սեպէր։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ
Գրականութեան եւ Արուեստի
Գարուն 2006

ԹԵՀՐԱՆ

***

ԻՐԹ
Սուրիահայ Տարեգիրք
1

Հալէպ, 2005

ՄԵՌԵԼԸ ՀՈՂԷՆ ՀԱՆԵ՞Լ, ԹԷ ՈՉ

Լենինը Կրեմլինի դամբանէն հանելու եւ վերջապէս հասարակ մահկանացուի մը նման թաղելու հարցը փակուած չէ։ Ռուսաստան Սեպտ. 28ին Ս. Պետերսբուրգի Ս. Պետրոս–Պօղոս եկեղեցիին մէջ վերջին ցարին մօրը՝ Մարիա Ֆիոդորովնայի աճիւններուն հայրենադարձի արարողութեան կը պատրաստուի եւ լուրեր կը շրջին թէ յաջորդը Լենինի թաղումը պիտի ըլլայ։ Պատմութեան ռուսական հիմնարկն ալ տեղեկագիր մը հրապարակած է ուր կը շեշտուի թէ Կրեմլինի դամբարանը պէտք է հանուի հոնկէ։ Այս բոլորին հետ հարցը արծարծուած է 2008ի նախագահական ընտրութեան ալ։

Համայնավարութեան հիմնախնդիրներուն ու անոնց յաջորդներուն աճիւնին այլ տեղ փոխադրութեան գլխաւոր ջատագովներէն է հակահամայնավար կուսակցութիւնը. ան յայտարարած է թէ դերիշխան Ռուսաստանը ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ չի կրնար յաջողութեամբ յառաջանալ, այնքան ատեն որ հրաժեշտ չէ տուած համայնավարական ցնորքը, կարմիր ահաբեկչութիւնը եւ սոցիալիստական յեղափոխութեան արտածումը խորհրդանշող դէմքերուն՝ Մարքսին, Էնկելսին, Լենինին ու Ստալինին։ Հակահամայնավարները տակաւին համոզուած են թէ Լենին ու Ստալին մարդկութեան դէմ անժամանցելի ոճիրներու հեղինակներ են։ Հարցին տնտեսական կողմն ալ մոռցուած չէ. "պետութիւնը պէտք չէ հարկատուներուն գումարները յատկացնէ համայնավար ղեկավարի մը մարմնին պահպանութեան" կ՚ըսեն նոյն կուսակցութեան պատասխանատուները։

Պատմութեան ռուսական հիմնարկը կ՚առաջարկէ Կրեմլինի դամբանը վերցնել, Կարմիր հրապարակը ապաքաղաքականացնելով ու Լենինի, Ստալինի աճիւնները յանձնել անոնց ժառանգորդներուն, փոխել անոնց անունը կրող փողոցներուն, կայաններուն, քաղաքներուն անուանակոչումները, անոնց արձանները նուիրել թանգարաններու, իսկ Կրեմլինի աշտարակներուն վրայ զետեղուած աստղերը փոխարինել երկգլխանի ոսկեզօծ արծիւներով։

Կայ սակայն Լենինի դամբանին պահպանութեան կազմակերպութիւնը. անոր ղեկավարը Ա. Ապրամով պրպտած ու տեսած է թէ դամբանը վերցնելու, Լենինը թաղելու տեսակէտները ծնած են նախագահական վարչակազմէն մարդոց միտքերուն մէջ։ Ան անընդունելի կը նկատէ երկրին պատմութեան այնքան կարեւոր մէկ փուլին ժխտումը։ Յետոյ կ՚աւելցնէ թէ 15 տարիէ ի վեր պետութիւնը ոչինչ կը վճարէ Լենինի մարմնին պահպանութեան։ Վճարողը իրենց ընկերակցութիւնն է ու քանի մը այլ կազմակերպութիւններ։

Ա. Ապրամով իր ընդդիմութիւնը կը հիմնէ նաեւ պատժական օրէնսգրքին զանազան յօդուածներուն, տրամադրութեան վրայ։ Կայ առաջին հարցը թէ աճիւններու փոխադրութիւնը շիրիմի սրբապղծութիւն կը նկատուի՞։ Բայց յստակ է որ կարելի չէ մէկուն աճիւնը տեղափոխել, առանց ընտանիքին հաւանութեան։ Կ՚ըսուի թէ Լենին, ինքը, փափաքած է մօրը քով թաղուիլ. բայց այդ տուեալով կտակի ոչ մէկ հետք գտնուած է. իսկ ներկայիս ապրող միակ ազգականուհին որ եղբօրը աղջիկն է, կտրականապէս դէմ եղած է աճիւնին փոխադրութեան։ Նոյն կարծիքը ունեցած են պատուոյ դամբանին մէջ միւս թաղուածներուն պարագաները։

Այդ դամբանը շուրջ 400 թաղուած ունի։ Հոն են Գագարինը, ակադեմականներ, Մ. Կորքին։ Այդ բոլորին ընտանիքները վեց տարիէ ի վեր ընկերակցութիւն մը կազմած են, խնամելու համար դամբանները։

Ելցին քանի մը անգամ նիւթ ըրած էր Լենինի մարմնին հողի յանձնումը։ Բայց քաղաքական պայմանները ամէն անգամ յետաձգել տուած են հարցը։ 1997ին անոր ուշադրութեան յանձնուած է տեղեկագիր մը ուր կը թելադրուէր առանց քաղաքական տագնապի մը տեղի տալու ընել աճիւններուն փոխադրութիւնը։ Սակայն ան ամէն բան ձախողեցուց երբ 1997ին առաջարկեց այդ հարցով հանրաքուէ մը կազմակերպել։

Նախագահ Պուտինի համար նոյն փոխադրութիւնը սկզբունքի հարց մը չէ, այլ տրամաբանութեան։ Փետրուարին սպանացի լրագրողներու յայտարարած էր. "Քաղաքացիներու ջախջախիչ մեծամասնութեան հաւանութիւնը վայելող որոշում մը պիտի տամ"։ Նախանշաններ ալ կան որ արդէն այդ որոշումը պատրաստութեան փուլին մէջ է։

Միակ կնճիռը կը նկատուի այն որ թուղթի վրայ "համայնավարութեան յուղարկաւորութիւնը" կրնայ լաւ հնչել, բայց գործնականին մէջ մեռելը հողէն հանելու արարքը շատ փափկաճաշակ բան չէ։ 400 դագաղներու թափօր մը այնքան գեղագիտական բան պիտի չըլլայ նախագահական ընտրապայքարին մէջ։ Ատոր համար ալ կ՚առաջարկուի փոխադրութեան որոշումը տալ, ընտրութեան նախօրեակին, կիրարկութեան փուլը ետքի ձգելով։

ՔԱՂՀԱՆ

Au sujet de l'article de Luc Ferry «Mésusage du génocide arménien»

NDLR.- Notre collaborateur, Claude Mutafian n'a cessé de répondre, au jour le jour aux articles de la presse, dont certains, suivant les appels des historiens s'exprimaient contre la proposition de loi, qui concernait la négation du génocide arménien. Aucun de ces articles, pourtant si percutants, n'a vu le jour. Nous publions ci-dessous, la réponse concise à l'article de l'ancien ministre de l'Education Nationale Luc Ferry.

Dans **Le Monde** du 12 mai, M. Ferry trouve «politiquement aberrante» la proposition de loi socialiste visant à pénaliser le négationnisme du génocide des Arméniens. Or, quelques lignes plus haut, il reconnaissait qu'elle était, «d'un point de vue seulement moral», «difficilement contestable», et insistait sur le caractère indiscutable du génocide. Comment justifie-t-il ce paradoxe ? Il commence par l'inévitable soi-disant empiètement «une fois encore, sur le travail des historiens». C'est donc qu'il y a eu dèja empiètement avec la loi de 2001, qui ne faisait pourtant qu'énoncer une vérité première ; si une loi proclamait que 2006 est un nombre pair, serait-ce un empiètement sur le travail des mathématiciens ? M. Ferry profite de sa tribune pour passer hors-sujet et fustiger les adversaires de la Turquie dans l'Europe. La suite est plus grave, arguant d'un «processus de réconciliation entre Turquie et Arménie» qu'il conviendrait de ne pas déranger. Outre le fait que la tentative de lancer un tel processus a totalement échoué il y a belle lurette, cette — fausse — révélation de l'ancien ministre montre qu'il n'a rien compris : Il ne s'agit ici ni d'un problème entre les Etats turc et arménien, ni même d'un problème entre Turcs et Arméniens, mais d'un crime contre l'humanité qui, en tant que tel, concerne la conscience universelle. En supposant même qu'un jour les autorités de la république d'Arménie abandonnent toute revendication de reconnaissance, cela ne changerait donc rigoureusement rien au problème. Quant aux propositions d'Erdogan, qui consistent à engager une discussion, elles reviennent à éliminer comme préalable le fait génocidaire pourtant bien établi : Quel «courage» ! En passant, M. Erdogan se voit qualifié de «démocrate et musulman modéré», alors qu'il est à la tête d'un parti officiellement nommé islamiste, qu'il a été condamné pour avoir récité des poèmes de Ziya Gökalp, chantre de la faction turquiste la plus raciste au

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Մարաշի Հայրենակցական Միութեան Լիբանանի մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ, Մայիս 7ին, Միութեան տան մէջ տեղի ունեցած է մասնաճիւղին լոյս ընծայած "Մարաշ, դալար տոհմածառ" հատորին գինեձօնը: Օրուան բացման խօսքը արտասանած է Անթուան Գազէզեան, որ բացատրութիւններ տուած է հանդիսութեան մասին: Միութեան Լիբանանի մասնաճիւղի ատենապետ Ժան Մոմճեան հատորին վերաբերեալ լուսաբանութիւններ տուած է, շեշտելով թէ վարչութիւնը հետամուտ եղած է պահելու Կիլիկիոյ Մարաշ քաղաքի յիշատակը, անոր բարքերը, նաեւ միութեան աշխատանքները՝ կառչած մնալու տոհմային մեր ժառանգութեան: Հատորին բովանդակութեան մասին խօսած է Կարօ Յովհաննէսեան: Հատորը կ՚ընդգրկէ չորս բաժին: Իր խօսքը ըրած է նաեւ վեր. Մկրտիչ Գարակէօզեան: Գինեձօն – ճաշը փակուած է "Կիլիկիա" երգով, Գեղամ Եպիսկոպոսի օրհնութեան խօսքէն ետք:

***

ՊՈՒՐՃ-ՀԱՄՈՒՏԻ Յակոբ Տէր-Մելքոնեան սրահին մէջ, Ապրիլ 21-30, յաջորդական տասը ներկայացումներ տրուած են: Պետրոս Աղամեան թատերախումբը աշխատանքի անցած է բեմադիր Սուրէն Խաչեանի ղեկավարութեան տակ եւ ներկայացուցած Անդրանիկ Ծառուկեանի վէպին բեմականացած տարբերակը՝ "Սէրը եղեռնի մէջ", որ կը վերաբերէր Նահատակ Ռուբէն Սեւակի եղերական կեանքին ու ճակատագրին:

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ամերիկեան Համալսարանի "Ասեմպլի Հոլ" սրահին մէջ, Մայիս 14ին, տեղի ունեցած է Համազգայինի "Կարկաչ" երգչախումբի համերգը: Յայտագրին մէջ հնչած են հայ ժամանակակից մանկագիրներու խօսքերով գրուած Արմենուհի Կարապետեանի եւ Ռոպէր Պետրոսեանի տասնեակ երգեր առաջին անգամ ըլլալով: Նոր կատարումներու կողքին "Կարկաչ"ի պատանեկան, մանկական եւ երէց պատանեկան խումբերը երգած են նաեւ Մոցարթի ստեղծագործութիւններէն:

***

ԱԹԷՆՔԻ Էքսարխիա շրջանի "Խօսք եւ արուեստ" մշակութային կեդրոնին մէջ, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի Շրջ. վարչութեան եւ "Քասթանիաթիս" հրատարակչատան գործակցութեամբ, տեղի ունեցած է, Մայիս 17ին, ներկայացումը Փիթըր Պալաքեանի "Այրող Տիգրիսը" հատորին յունարէն թարգմանութեան, ներկայութեամբ հեղինակին եւ թարգմանիչ Իլիաս Մակլինիսի: Խօսք առած է թարգմանիչը՝ Իլիաս Մակլինիս, որ բացատրած է վերջին մէկուկէս տարուան իր տարած աշխատանքը, մօտէն գրադելով գիրքով եւ հեղինակին մտածումներն ու զգացումները փորձելով "թարգմանել": Ապա, խօսք առած է հեղինակը ԱՄՆ-ու Գոլկէյթ համալսարանի դասախօս եւ պատմաբան, որ իր համակարգիչի օգտագործումով մեծ պաստառի վրայ ցուցադրած է գիրքին մէջ հրատարակուած լուսանկարներէն նմոյշներ: Խօսքին աւարտին, դիտել տուած է որ երբ փորձ կը կատարուի փաստագրութիւն մը պատրաստել Հայոց ցեղասպանութեան մասին, դէմ յանդիման կը գտնուինք մինչեւ այսօր շարունակուող Թուրքիոյ ուրացման քաղաքականութեան: Զրոյցի վերջաւորութեան խօսք առած է Համազգայինի Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչ Սթավրոս Ապարեան, որ տեղեկութիւններ փոխանցած է Համազգայինի մասին:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Պոլսահայ միութեան կեդրոնի Արամ Խաչատրեան սրահին մէջ եւ նախաձեռնութեամբ պոլսահայ մշակութային միութեան, մասնակցութեամբ Համազգայինի եւ Մոնրէալի այլ կազմակերպութեանց, Մայիս 7ին, տեղի ունեցած է ներկայացումը "The heritage of Armenian literature"ի եռահատոր ծաղկաքաղի երրորդ հատորին: Հանդիսավարութեամբ Հերմինէ Ճանճանեանի, գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որու ընթացքին եղած են արտասանութիւններ: Յաջորդաբար խօսք առած են լրագրող Լեւոն Սեւունց, Կարպիս Մուշիկեան եւ հատորը պատրաստողներէն՝ Էտուար Ֆրանչուք, Նուրհան Ուզունեան եւ հատորին գլխաւոր խմբագիրը՝ Յակոբ Խաչիկեան: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Բագրատ Եպիսկ. Գալստանեան: Յաջորդած է հիւրասիրութիւն մը:

début du XXe siècle, et qu'il ne se montre jamais avec sa femme car celle-ci ne peut quitter son voile. Enfin, les sources d'inspiration de M. Ferry sont ouvertement révélées par le fait que le président d'Arménie, M. Kotcharian, voit son nom orthographié en turc : «Koçaryan». Pourquoi pas le président Şirak ?

Claude MUTAFIAN
Docteur en histoire

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

** 15 Ապրիլ Զատկի ճրագալոյցին Գարեգին Արք. Պեքճեան պատարագեց Հանաու քաղաքին մէջ, ուր եւ ուրարակրութեան տուուչութիւն կատարեց Գրիգոր Բուրգեանին:

Ենթական շուրջ քառասուն տարիներէ ի վեր կը բնակի Գերմանիա եւ համայնքային տարբեր կազմակերպութիւններուն մէջ, ինչպէս նաեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ սիրայօժար ծառայած է:

** Առաջնորդը Մայիս 12ին Համպուրկ մեկնեցաւ, մասնակցելու հանրածանօթ Անրի Նանէն զանգուածային լրատուութեան մրցանակաբաշխութեան հանդիսութեանց: Այստեղ մասնաւոր պատիւի արժանացաւ Պոլսահայ լրագրող՝ Ակօս շաբաթաթերթի խմբագիրն ու տէրը Հրանդ Տինք. ան սոյն մրցանակին արժանի տեսնուած էր "խօսքի ազատութեան համար պայքարող" ըլլալու հանգամանքով:

Հրանդ Տինք մրցանակը ստանալէ ետք, իր խօսքին մէջ ընդգծեց իր հայեցի ինքնութիւնը, տարած պայքարին դժուարութիւնները նոյնինքն սեփական ծննդավայրին մէջ, յիշեցուց թէ որպէս լրագրող, երբեմն մարդիկ անհանգիստ կ՚ընէ ճշմարտութիւնները հրապարակելով. բայց ատիկա իր որդեգրած առաքելութիւնն է: Սա պահուն ալ իր այս առաքելութեան համաձայն, կ՚ուզէ ներկաներուն ուշադրութիւնը գրաւել, որ եթէ Թուրքիոյ մէջ պետութեան եւ փոքրամասնութիւններու միջեւ կան անհասկացողութիւններ, նաեւ եւրոպացիներուն ալ պարտականութիւնն է օգնել հարցերու վերացման:

Շուրջ 1200 հրաւիրեալներու շարքին ներկայ էին նախարարներ, երգիչներ ու երգչուհիներ, գերմանական եւ օտար ազգային ու տեղական թերթերու, ինչպէս նաեւ պարբերաթերթերու տէրեր ու խմբագրեր, ընկերային ու քաղաքական կազմակերպութիւններէն բաղկացած ընտրանի մը:

** Առաջնորդը ընդառաջելով ՀՀ դեսպանուհի Տիկին Կարինէ Ղազինեանի հրաւէրին, Մայիս 14ին Պերլինի դեսպանութեան նոր շէնքին մէջ մասնակցեցաւ խորհրդակցական ժողովի մը, որուն նիւթն էր 2006 թուականին Հայաստանի մէջ գումարելի Սփիւռք-Հայաստան համագումարին մէջ արծարծուելիք հարցերը: Սոյն ժողովին մասնակցած համագերմանական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները իւրաքանչիւր նիւթի շուրջ յայտնելով իրենց կարծիքները, պատրաստակամութիւն յայտնեցին ընդառաջելու հայկական պետութեան առաջարկութիւններուն իրենց կարելիութեան սահմաններուն մէջ:

** Առաջնորդը ընկերակցութեամբ Հանաու եւ շրջանի հովիւ Սերովբէ Վրդ. Իսախանեանի, Մայիս 16ին Մայնց քաղաքին մէջ ներկայ գտնուեցաւ հանդիսաւոր պատարագին, որ մատուցուեցաւ Գարլ Ծիրանաւոր Լեհմանի կողմէ, իր 70րդ տարեդարձին առթիւ: Հարիւրաւոր ներկաներու շարքին, բացի գերմանացի եւ օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչներէն, կը գտնուէին քաղաքական ու զինուորական բարձրաստիճան դէմքեր, ինչպէս նախկին վարչապետ Հէլմութ Քոհլ, ներկայ վարչապետուհի Անկելա Մերքել, Ներքին գործոց նախարար Շոյպլը եւ տակաւին բազմաթիւ պետական ծանօթ անձնաւորութիւններ:

Պատարագէն ետք, մեծ սրահի մը մէջ շարունակուեցաւ հանդիսութեան աշխարհիկ բաժինը, ուր շատ փայլուն ճառով մը հանդէս եկաւ Ծիրանաւոր Վալթէր Գասպէր, որ միջեկեղեցական բաժնի վարիչն է Վատիկանի մէջ: Ան իր ճառին մէջ մատնանշեց Ծիրանաւոր Լեհմանի արժանիքները, որոնք մէկմէկ շօշափելի ապացոյցներն են այն ճշմարտութեան, որ շուրջ քսան եւ աւելի տարիներէ ի վեր գերմանական եպիսկոպոսաց խորհուրդի նախագահութեան պաշտօնը կը վարէ: Ծիրանաւոր Գասպէրէն ետք յաջորդաբար խօսք առին նախկին եւ ներկայ վարչապետները, Բողոքական եկեղեցւոյ նախագահը Եպիսկ. Հիւպէր եւ ուրիշներ: Երաժշտական բաժինը ապահովուած էր մայր տաճարի մանկանց երգչախումբին կողմէ: Եկեղեցական ու աշխարհիկ բոլոր հանդիսութիւնները ուղղակի սփռուեցան:

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ
Քէօլն, Մայիս 18

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Կապոյտ Խաչի 54րդ պատգամաւորական ժողովը, որ տեղի ունեցաւ 28, 29 եւ 30 Ապրիլ 2006ին, ընտրեց իր նոր Շրջանային Վարչութիւնը հետեւեալ կազմով.-

Էլէն Մերճանեան – ատենապետուհի
Անայիս Սթաթեան-Պէնար – փոխ-ատենապետուհի
Արաքսի Գարանֆիլեան – ատենադպրուհի
Սօսի Քարշ – գանձապահուհի
Սեդա Թաւուրեան – խորհրդական
Արփինէ Մուրատեան – խորհրդական
Լիզա Ժիլիպէր – խորհրդական
Արշալոյս Նատար – խորհրդական
Ֆափինէ Գազարեան – խորհրդական

ԱՆՅՈՒԿԸ – ՄՈՌՅՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Վարժապետ Գարեգինը ձեռքը փայտ մը բռնած գիրերը կ՚արտասանէր, յետոյ մենք ալ կը կրկնէինք բարձրաձայն եւ միաբերան. Այբ, Բեն, Գիմ մինչեւ Եւ Օ Ֆէ. ասոր ետեւէն՝ Այբ Այբ, Բեն Բեն, Գիմ Գիմ, Դա Դա, Եչ Եչ, Զա Զա եւ այլն. ապա բեն այբ՝ բա՝ ա, բեն եչ՝ բե է, բեն է՝ բէ է, բեն ըթ՝ բը, բեն վօ՝ բօ, բեն օ՝ բօ՝, եւ այսպէս շարունակաբար օրը քանի մը անգամ, հազիւ ճաշի ու քիչ մըն ալ պարտէզին մէջ վազվռտուքի ժամանց ունենալով: Քանի մը ամիս շարունակեցի Ծաղկոցը, հոն լիպեցի քերականը, առնուազն վեց հատ մը հինցնելով, յետոյ երբ քիչ ու շատ կարդալու ատակ եղայ, փոխադրուեցայ նախակրթարանը, հոն հասարակ ընթերցանութիւն սորվելու համար:

***

Ընթերցանութեան առաջին գիրքս եղաւ Սաղմոս մը, զոր մեծ հայրս ինծ նուէր տուաւ ի նշան յառաջդիմութեանս, եւ սկսայ 'Երանեալը'':

Նախակրթարանը ընդարձակ լուսաւոր մեծ սրահ մ՚էր, որ ունէր շուրջանակի նստարաններ, դարակաւոր գրասեղաններով: Վարժապետնիս էր Տիրացու Աստուրը (Աստուածատուր), որ ամէն առտու կարգաւ կը կոչէր աշակերտները իւր գրասեղանին առաջ եւ մէկիկ մէկիկ կը նայէր մեր ընթերցանութեան դասերը:

Իրարու ետեւ կանգնած կ՚ըլլայինք: Աղէկ կարդացողին դասը կը փոխէր. սխալ կարդացողինը կ՚ուղղէր, ապտակ մը փակցնելով երեսին:

Տիրացու Աստուրը, որ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ քահանաներէն ծեր ու զառամ Տէր Գէորգին տղան էր, կը պատրաստուէր քահանայ ըլլալու, եւ այս փափաքով ամբողջ օրը ծեծի փայտը 'ի ձեռին, սրահին չորս կողմը ման կուգար քիթին տակէն եկեղեցական երգեր մռլտալով: Սա ունէր մեզի ընկերակից ամենաանառակ զաւակ մը, որ յետոյ չգիտեմ ինչպէ՞ս դեղագործ եղաւ եւ օրին մէկն ալ վարդապետ ձեռնադրուեցաւ Արսէն վարդապետ Վեհունի անունով, պաշտօն վարեց ո՚չ փայլուն կերպով Ամերիկայի մէջ եւ 1909-ին եկաւ Պոլիս, ուր օղիամոլութեամբ իր կեանքին վերջակէտը եղաւ՝ Ս. Փրկչեան Ազգ. հիւանդանոցը:

***

Դպրոցին մէջ կէս օրին կ՚իջնայինք ընդարձակ սեղանատունը, որուն ճիշդ ճակատը կար մեծկակ ամպիոն մը, ուր վերի կարգի աշակերտներէն մէկը, Նարեկէն կամ Աստուածաշունչէն գլուխ մը կարդալու կ՚ելլէր, ընդհանուր կառավարիչին որոշումին համաձայն:

Ճաշի չնստած, ամէնքս մէկ բերան «Հայր մեր» եւ «Ճաշակեսցուք խաղաղութեամբ»ը պիտի ըսէինք. ճաշէ վերջն ալ ոտքի կանգնած՝ պիտի արտասանէինք «Զլիութիւն սեղանոյս անհատ եւ անընդհատ արասցէ» աղօթքը, ու յետոյ կը վազէինք պարտէզ, ուր երեք քառորդ ժամու չափ կը խաղայինք գնդակ իրարու նետելով, բոնեմ-բոնեմ, կամ գերեառութիւն եւ փիշտի կոչուածը, որու մասին առանձին քիչ վարը կը գրեմ:

Կերակուրնիս տունէն կը բերէինք հետերնիս ամէն առտու, կը յանձնէինք տնտեսաղբօր, որ բոլոր աշակերտներուն յատուկ սեղանը, տեղը ինք կ՚որոշէր եւ մեծ խնամով կը հսկէ՛ր սեղանատունին մաքրութեանը, նաեւ կերակուրներուն, մինչեւ աշակերտներուն վար իջնելը, որպէս զի վարժարանին կատուները առաջնութիւն չունենան ճաշակելու:

Տնտես աղբարը աշակերտներուն աւելցուք կերակուրները իրեն կը պահէր, եւ կը բաժնէր զանոնք աղջիկներու կողմի պաշտօնակիցին հետ որ ընդհանրապէս տնտեսուհի մ՚էր:

Մեր տնտեսը քղեցի Ղուկաս Խմմին էր, բարի մարդ մը, որ շատ անգամ կու գար մեր գրօսանքին կը խառնուէր, եւ մենէ քանի մը հատներ իր գլուխը ժողվելով իր հայրենիքին օդէն կամ ջուրէն եւ լեռներէն պատմութիւններ կ՚ընէր մեզի, միշտ միեւնոյն կրկնութիւններով, որոնց երկարութենէն ձանձրանալով կը վազէինք մեր խաղերուն: Մանաւանդ փիշտիին, զոր յիշեցի վերեւ:

***

Փիշտի ըսուածը խմբախաղ մ՚էր, 10 կամ 15 հոգիէ բաղկացած, որուն մէջ քըւէով մէկը իշուկ կ՚ըլլար, եւ միւսները կարգ մը խօսքեր արտասանելով վրայէն կը ցատքէին, եւ չկրցող ցատքողը կ՚անցնէր նոր իշուկ կ՚ըլլար, կը ծռէր որ վրայէն ցատքէին: Եւ պատահեցաւ որ իշուկ ըլլալու վիճակը ինկաւ Գոռանեան Սարգիս անուն հասակաւոր աշակերտին որ վերի կարգէն էր եւ չամչցաւ գալ մեզի հետ փիշտի խաղալու: Սարգիս ծռեցաւ եւ փառաւոր համէտ մը ձեւացուց իր կռնակը, որուն վրայէն սկսանք ցատկել մի զմիոյ կնի. քսան հատ էինք. ցատկելով ցատկեցինք եւ երբ ցատկելու կարգը եկաւ Ճագօ անուն կարճահասակ տղեկին, Գոռանեանը իր հպարտութեամբը խսկապէս իշուկացած, մարմինը կամացուկ մը վեր բարձրացուց ա՚յն աստիճան, որ խեղճ Ճագօն չկարենալ ցատկելով գետինը ինկաւ, ու քարերու զարնուելով թեւիկը կոտրեցաւ արիւններու մէջ:

(Տար. 7)

Այտա Գէորգեան,
Ֆրէտէրիք եւ Քիմպըրլի Գէորգեան եւ աղջիկը Օլիվիա,
Վարդան Օզինեան եւ Գոհարիկ Գէորգեան,
Երուանդ եւ Ճոյս Քիւրքճեան (Կ. Պոլիս),
Պեթի Բասմաճեան, զաւակներն ու թոռները,
Թիէրի եւ Նորա Գոռնաւէն եւ զաւակները,
Վահան Ջիլինկիրեան, Լէոնարա - Արշակ Տիգրանեան ընտանիքներու անդամներն ու Գայեանէ եւ Ռիթա Պալըքեան սանուհիները կը գուժեն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԳԷՈՐԳ Պ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ-Ի

1933 - 2006

Մեկնման Կրթական Հաստատութենէն Ճարտարագէտ Լօզանի Փոլիթէքնիքէն

մահը, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Յունիս 6, ժամը 15ին Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր եկեղեցին՝
15 rue Jean-Goujon 75008 Paris

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»· - Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն:

Informations artistiques

Samedi 3 juin à 20h30
Cathédrale Sainte-Croix des Arméniens
13 rue du Perche 75003 Paris
Métro St Paul ou St Sébastien Froissart

Récital de Chant

Sopranos :
Hermineh Yerissian **Manik Terzian**

Accompagnement :
Nathalie Naudin Harpe
Rouben Haroutunian Guitare

Oeuvres de :
Garcia Lorca, Giuliani, Fauré, Poulenc, Thiriet, Komitas

Participation aux frais : 15 / 10 Euros
Moins de 12 ans : entrée libre
Renseignements et réservations :
Tél. : 01 49 73 80 56 (de 17h à 19h)
ou 06 07 59 52 05

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956
recherche

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

(Շար. Ա. էջէն)

տարուան քննութիւններէ ետք: Կեդրոնը Թրիէսթէ կը գտնուի եւ հաստատուած է որ 8էն 13 տարեկան երախաներ «գնուած» էին Պուլկարիա եւ գաղտնաբար տեղափոխուած որպէսզի գողութիւն, մուրացկանութիւն կամ պոռնկութիւն ընէին: 41 հոգի ձերբակալուած է եւ 60 ուրիշներ ալ քննութեան տակ են: Վերջերս, Վենետիկի մէջ 13 տարեկան աղջնակ մը ձերբակալուած է որ 8 ամսու յղի էր:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian»
de Sevran-Livry

REPAS

«KHOROVADZ»

Le dimanche 11 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :

— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73
Nous vous attendons nombreux.

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թաշճեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր. Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin

— Nombre de place limité —

Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

□

Section «Archalouisse Tatéossian» de Paris

Circuit en Arménie et Artsakh

Du 2 au 12 septembre (Arménie) ou du 2 au 14 septembre (Arménie + Haut Karabagh) — Pension complète sauf à Erévan (1/2 pension) — Hôtels 3 et 4 étoiles — Vol Air France — Prix à partir de 1280 Euros.

Renseignements et inscriptions :
— **Araxie : 01 39 83 71 19.**

Nombre de places etant limité, date limite d'inscription : **15 juin.**

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔ՝ ՅՈՒԼԻՍ 16-էն 30 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բացառիկ առիթ մը ծանօթանալու հայ արուեստին, մշակոյթին, ճարտարապետութեան եւ պատմութեան:

Յայտագիր.-
- Դասախօսութիւններ
- Գեղարուեստական ձեռնարկներ
- Զբոյցներ
- Պատմական վայրերու այցելութիւններ

եւ վերջապէս՝
- խնջոյքներ:

Այս տարի ծրագրուած է նաեւ պտոյտ մը դէպի ԱՐՑԱԽ:

Հաւաքը կը համախմբէ Սփիւռքի զանազան երկիրներէն հայ երիտասարդ համալսարանականներ:

Մասնակցութեան սակ (առանց ճանապարհածախքի, վիզայի եւ տուրքի)՝
675$ ամերիկեան (գիշերօթիկ + 3 ճաշ օրական + պտոյտներ)
կամ
400$ ամերիկեան (3 ճաշ + պտոյտներ):

Համացանցի հասցէ՝
http://forum.hamazkayin.com

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.-
- Ֆրանսա
  ՀՈՒՐԻԿ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
  +33(1) 42·29·10·24
- Անգլիա
  ՍԵԼԼԱ ԹՆՃՈՒԿԵԱՆ
  +44(20) 76·03·84·52

CINE-CLUB

Ciné-Club
Rouben Mamoulian / UCFAF
Vendredi 9 juin à 20h30

SOIREE CINEMA-CONFERENCE
en présence de
ROBERT GUEDIGUIAN

MARIUS ET JEANNETTE

avec Ariane Ascaride, Gérard Meylan, Jacques Boudet, J.-P. Daroussin
Pascale Roberts, Frédérique
Musique : Antonio Vivaldi

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մելգոնեան Հաստատութեան մէջ, 1934էն 37 տարիներուն, դասընկեր Հայկաշէն Ուզունեանի մահուան առթիւ, Մարսէյլէն Անդրանիկ Սարգիսեան իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր կնոջ եւ զաւակներուն ու կը յիշէ որ ասկէ տարի մը առաջ հաճոյքը ունեցած էր զինք հիւրասիրելու իր տունը, Մարսէյլ: 60-65 տարիներու բաժանումէ ետք, աչքէ անցուցած էին դպրոցին մէջ նկարուած նկարները, զորս պահպանած է ալպոմի մէջ եւ իր յիշատակին 50 Եւրօ կը նուիրէ "Յառաջ"ին:

ԼԵԶՈՒՆ ԱԶԳԻՆ ՀՈԳԻՆ Է, ԴՊՐՈՑԸ ԱԶԳԻՆ ՏՈՒՆՆ Է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

2006-2007 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
տեղի կ'ունենան
ԱՊՐԻԼ 25-էն մինչեւ ՄԱՅԻՍ 31

RENTREE DES CLASSES 2006/2007

Inscriptions ouvertes du **25 avril** au **31 mai 2006**

TEBROTZASSERE

Ecole mixte bilingue
Franco - Arménienne
(Académie de Créteil)
1 Boulevard du Nord —
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY

Chef d'Etablissement :
Monsieur HAIG SARKISSIAN

- Maternelle: 3 sections
- Primaire: Sous Contrat Simple
- Collège: Sous Contrat d'Association avec l'Etat

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arménienne
- Cours de chant : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques évolutifs :

Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle d'ordinateurs — Laboratoire de physique-chimie.

Ramassage scolaire par autocars suivant possibilités.
Cantine assurée.
Pour tout renseignement :

Tél. / fax : **01. 43. 81. 01. 72**
direction@tebrotzassere.com

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. - Ֆրանսի վարչութիւնը կը կազմակերպէ Եւրոպայի միջ-շրջանային ֆութպոլի եւ պասքէթի մրցաշարք, բաժակ՝ "Սուրէն Մուրատեան":

Մրցաշարքին կը մասնակցին Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի շրջանները ու զանազան մարզական միութիւններ՝ Լոնտոն, Ալմելօ (Հոլանտա), Սթոքհոլմ (Շուէտ), Գերմանիա եւ Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանս:

Մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ եւ Կիրակի Յունիս 3 եւ 4ին, Իսի-լէ-Մուլինոյի Alain Mimoun մարզադաշտին վրայ,
1 rue Rabelais 92130 Issy-les-Moulineaux.

●

Իսկ Կիրակի, Յունիս 4ի երեկոյեան, ի պատիւ մրցաշարքին մասնակցող խումբերուն, տեղի կ'ունենայ խրախճանք - պարահանդէսը, Իսի-լէ-Մուլինոյի P.A.C.I. սրահին մէջ,
25 avenue Victor Cresson 92130:

Երեկոն կը խանդավառէ "ԱՆԻ" նուագախումբը:

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.-
01·44·05·17·77 կամ 06·80·88·12·24

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 2
VENDREDI
2 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·466

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21·466

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Բանուորական կուսակցութեան ղեկավարը իր կուսակիցներուն կողմէ քարկոծուած է ու փրկուած՝ ոստիկանական միջամտութեան շնորհիւ: Ան մասնակցած է Միջին Արեւելքի Թեքնիք Համալսարանի մէկ համագումարին եւ ելոյթին պահուն Համայնավար կուսակցութեան պատկանող ցուցարարներ ամբոխ, խանգարած են նիստը. աւելի եւս ալ քարկոծած են անոր ինքնաշարժը: Պատճառը կը կարծուի թէ Փէրինչէքի յանկարծական դիրքափոխումն է որով վերածուած է աջակողմեան եւ ազգայնամոլ գործիչի մը: Ինք էր որ Ցեղասպանութեան ժխտումի յաջորդական արարքներու ձեռնարկած էր Զուիցերիայէն մինչեւ Պէրլին, դատական հետապնդումի ալ ենթակայ ըլլալով:

ՍԵԿՈՒԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ Փոնտի գացած է (Սէն – Սէն-Տընիի նահանգ) Մայիս 31ին, ինչ որ շատոնց նախատեսուած էր, բայց զուգադիպած է վերջին օրերու խռովութիւններուն, նոյն նահանգին ծանօթ արուարձաններուն մէջ (Մոնֆէրմէյ, Գլիշի-սու-Պուա): Սնանկութիւն որակելով Սարքոզիի ապահովութեան քաղաքականութիւնը, շատ աւելի վճռական ծրագիրներ առաջարկեց: Խմբագրող աշակերտները կ'ուզէ դաստիարակչական գիտուորական կեդրոններ ղրկել, կ'ուզէ կրթել ծնողքները եւ խնամակալութեան մը հսկողութեան յանձնել ընտանեկան նպաստները, երբ զաւակները յանցագործ են: Քաղաքապետարանը արտասանած իր ելոյթը շնորհաւորած են Ռոլան Տիւմա, Էլիզապէթ Կիկու, բայց ապահովութեան վերաբերեալ իր ծրագիրը չի համապատասխաներ ընկերվարական ծրագրին: Կը թուի որ Սարքոզիէն Ս. Ռուայալ, կը ջանան խլացնել Լը Փէնեան տեսակէտներ անոր ձայները խլելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Խորհրդարանը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մերժած է սուրիական զինուորական դատարանին ձերբակալման հրամանագիրը տեւրզի պարագլուխ Վալիտ Ճումպլաթի դէմ, ինչպէս նաեւ ներկայանալու հրամանագիրը երեսփոխան եւ Հաղորդակցութեանց նախարար՝ Մարվան Համատէի եւ հրապարակագիր Ֆարէս Խաշանի դէմ: Երեսփոխանները բանաձեւ մը ստորագրած են ուր "կը դատապարտեն եւ կը մերժեն այդ հրամանագիրները, զորս համապատասխան չեն գտներ Սահմանադրութեան եւ կը վնասեն Խորհրդարանին եւ լիբանանցի ժողովուրդին արժանապատուութեան": Շիի Ամալ եւ Հեզպոլլայի երեսփոխանները ձեռնպահ մնացած են: Անդին, լիբանանեան իշխանութիւնները կը նկատուին սուրիական դատարանին հրամանագիրը Ճումպլաթի, Համատէի եւ Խաշանի դէմ, այն պատճառաբանութեամբ որ թշնամական արտայայտութիւններ ունեցած են սուրիական վարչակարգին դէմ:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ՝ Ն. Սարքոզի ուխտէ Ռոզիէ (Փարիզի հրէական թաղամասը) այցելած է Մայիս 31ին, ՔԱ. ցեղախումբի սպառնական այցելութենէն ետք, իր զօրակցութիւնը յայտնելու համար տեղւոյն հրեաներուն: 2005ին հակահրեայ արարքները նուազած էին, բայց 2006ի սկիզբէն ի վեր նոր յաւելում կրած են: Հարց տրուած է Սարքոզիի՝ "Ինչ պիտի ընէք ՔԱ. ցեղախումբին դէմ": Թաղը այցելած է նաեւ Ֆիլիփ տը Վիլիէ, իր զօրակցութիւնը յայտնելու համար,

ՀԱՊ–Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ՀԱՊ-ի Պաշտպանութեան նախարարներու ժողովը գումարուած է Բաքուի մէջ, առանց Հայաստանի, Վրաստանի, Մոլդովայի ու Թիւրքմէնիստանի ներկայացուցիչներուն: Ատրպէյճանի Պաշտպանութեան նախարար Ս. Աբիեւ ելոյթին մէջ ծանրացած է Ղարաբաղի հարցին վրայ, փոյթ ներկայացնելով Հայաստան – Ատրպէյճան հակամարտութիւն: Փաստած է որ Երեւան մինչեւ այսօր չէ անսացած գրաւուած հողերէն առանց նախապայմանի քաշուելու հրահանգներուն, այդ շրջաններուն մէջ ահաբեկիչներ կը մարզուին, հոնկէ թմրեցուցիչ կը ղրկուի աշխարհի չորս կողմը, ապօրինի զէնքեր չինելու աշխատանք կը տարուի, եւլն.: Դիմելով իր պաշտօնակիցներուն, Ս. Աբիեւ սփհանջած է որ անոնք յստակ ու առարկայական դիրք ճշդեն Հայաստանի հանդէպ, փոյթ գրաւիչ ուժ անուանեն, մեղեն որ գրաւած հողերէն իր ուժերը ետ քաշէ:

Յաջորդած մամուլի ասուլիսին Ռուսաստանի նախարարը Ս. Իվանով որպէս Մինսկի խումբին նախագահ երկիրներէն մէկուն ներկայացուցիչը, կրկնած է հարցը խաղաղ ճամբով կարգաւորելու տեսակէտը: Աւելցուցած է թէ այդ կարգաւորումը կողմերուն ձգտումին, աղբիւր ակտ է ըլլայ եւ թէ կողմնակի դիրքերէ եղած պարտադրանքները վտանգաւոր հետեւանքներ կրնան ունենալ:

Ուկրանիոյ Պաշտպանութեան նախարարը նշած է թէ իր երկիրը կը ճանչնայ Ատրպէյճանի գերիշխանութիւնն ու հողային ամբողջականութիւնը:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԷՆ

«Ինտէփէնտընթ» թերթը Մայիս 30ի թիւով անդրադարձած է Նոր Ջուղայի հայկական գերեզմանոցին խաչքարներուն Ատրպէյճանցիներու կողմէ քանդումին: Այդ արարքը զուգահեռ նկատուած է Պամիանի Պուտտայի արձաններուն թալիպաններու կողմէ քանդումին, որակուած «ակներեւ բարբարոսութիւն»:

Թերթը ըսած է նաեւ թէ Ատրպէյճանցիները ոչ միայն կ'ուրանան կատարուածը, այլ նաեւ չեն արտօնած որ Եւրոպական Միութենէն ղրկուած դէտեր շրջանը այցելեն. արդէն որպէս պատճառաբանութիւն ըսած են թէ վայրը զինուորական գօտի է:

պահանջելով խմբակին հողամասէն արտաքսումը:

ԷՏ. ՄԻՇԸԼԷՆԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 31ին, Գլերմոն – Ֆերանի Նոթր-Տամ Մայր տաճարին մէջ, 800 հրաւիրեալներու ներկայութեամբ, որոնց կարգին 250 աշխատաւորներ եկած աշխարհի այլ վայրերէ, 9000 հոգի ալ դուրսէն հետեւած են արարողութեան, հսկայ պաստառներու վրայ: Արարողութեան նախագահած է Փիէր տ'Օրնելաս եպիսկոպոսը, օժանդակութեամբ ողբացեալին եղբօրորդին եղբօր՝ Հայր Էթիէն Միշըլէնի, որ դամբանական մըն ալ խօսած է: Կառավարութիւնը ներկայացուցած է Տնտեսութեան նախարարը՝ Թիէրի Պրըթոն:

ԱՄՆ Արտաքին նախարարուհին՝ Գ. Ռայս պատրաստ է ուղղակի երկխօսութեան ձեռնարկել Պարսկաստանի հետ,

(Շար·ը Դ· էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ ԱՄԲՈՂՋԱՑՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾԸ ԼՔՈՒԱԾ ՉԷ

Պուշ-տիւ-Ռոնի ամէն հոսանքէ ինը երեսփոխաններ Մայիս 29ին մասնակցած են Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու խորհուրդին Մարսէյլ-Փրովանսի թեւին ժողովին: Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյն սրահին մէջ տեղի ունեցած ժողովին ատենապետած է Փասքալ Շամասեան: Այդ հաւաքոյթով քաղաքական դէմքերն ու համայնքային կազմակերպութիւնը ցոյց տուած են որ Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժելի արարք հռչակելու հարցը փակուած չէ:

«Լա Փրովանս» թերթը (Մայիս 30) անդրադառնալով ժողովին, կը գրէր թէ Ազգ. Ժողովի Մայիս 18ի վիժած նիստը դատապարտուած է բոլորին կողմէ: Քաղաքական դէմքերը բոլորն ալ տրամադրութիւն արտայայտած են պայքարը շարունակելու. ընկերվարականներու խորհրդարանական խմբակը նոյնիմաստ բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ Նոյեմբերին, անմիջապէս որ ունենայ խորհրդարանական յաջորդ նիշը: Հարկաւոր նկատուած է շարունակել լոբիական աշխատանքը որպէսզի կարելիութիւն տայ կարելի առաւելագոյն թիւով երեսփոխան սիրաշահելու, ըսած է Սիլվի Անտրիէօ, քանի որ պայքարը հեռու է շահուած ըլլալէ, տնտեսական, կեղծ պատճառաբանութեամբ եւ Թուրքիոյ ճնշումին պատճառով, ինչպէս ըսած է ծերակուտական Ժ.-Ֆ. Փիշըրալ: Երեսփոխան Ռ. Մայիէ ալ պնդած է բանաձեւը քուէարկելու հարցը, նոյնիսկ եթէ Ծերակոյտը 2007էն առաջ ժամանակ չունենայ զայն վաւերացնելու: Ք. Մասառաջարկած է պատմաբաններու հետ վիճարկումի դնել նիւթը, բանակցութեան ընթացքը առաջ տանելու համար:

*
**

Պուշ-տիւ-Ռոնի երեսփոխան Ռ. Մայի եւ Սէն – Սէն-Տընիի երեսփոխան Է. Ռաուլթ իրենց դիմումով ընդունուած են Ազգ. Ժողովի Նախագահ Ժ.-Լ. Տըպրէի կողմէ, Մայիս 18ին պարզուած կացութեան մասին իրենց յուսախաբութիւնը յայտնած: Անոնք նաեւ ըսած են թէ Հայ համայնքին համար անհասկնալի է քուէարկութեան փուլին չըջանցումը:

Երկու երեսփոխաններ, կ'ակնկալեն որ ընկերվարական խմբակը նոյն բանաձեւը օրակարգի նիւթ ընէ իր յաջորդ նիշին, պահանջելով որ վիճարկումը շարունակուի ընդհատուած կէտէն:

Մայի եւ Ռաուլթ ըսած են նաեւ նախագահ Տըպրէի թէ կը փափաքին Հայ Դատի բարեկամներու խորհրդարանական խումբ մը կազմել:

ԱՂԹԱՄԱՐԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԷՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈԹՈՂԱՔԱՐ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

«Մարմարա» (Մայիս 31) կը տեղեկացնէ թէ Աղթամարի եկեղեցւոյն շուրջ կատարուած պեղումներէն երեւան հանուած է 1884 Յունիս 1 թուակիր մարմարէ կոթողաքար մը: Ան գտնուած է յայտնաբերուած խրերայաջորդ սենեակներէ մէկուն մէջ: Ցոյց կու տայ թէ հոն կրօնաւոր պատրաստելու դպրանոց մը գտնուած է:

Քարին վրայի հայերէն արձանագրութիւնը կը տեղեկացնէ թէ դպրանոցը բացուած է կաթողիկոս Խաչատուր Ռըշունիի կողմէ: Սոյն երախտագիտական արտայայտութիւններ կը յայտնուին Ապտիւլհամիտ Բ.ի որ արտօնած է վարժարանին շինութիւնը:

ՀԱՅՑՈՒ ՆՈՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Արթիւր Սարդարեան, 19 տարեկան, Մայիս 25ին դաշունահար սպաննուած է Մոսկուայի արուարձաններու մէկ գնացքին մէջ, երիտասարդներու խմբակի մը կողմէ: "Փա'ռք Ռուսաստանին" գոչած են անոնք իրենց արարքին ընթացքին, ապա ահազանգը հնչեցնելով կանգնեցուցած են գնացքը ու խոյս տուած: Զոհ երիտասարդը որ Ատրպէյճանէն էր, կ'ապրէր Պուշկինօ կոչուած արուարձանին մէջ: Ցեղապաշտական հերթական ոճիրն է որ հայկական նոր կեանք մը արժած է, թէեւ ոստիկանութիւնը ըստ սովորութեան խուսափած է որեւէ յայտարարութիւն կատարելէ:

ՀԱՅԵՒԹՈՒՐՔ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵ՞Ր

«Միլլիյէթ» (Մայիս 30) կը գրէր թէ գաղտնօրէն կը շարունակուին Թուրքիոյ վարչապետ Թ. Էրտողանի Հայաստանի նախագահ Ռ. Քոչարեանի ղրկած նամակով սկսած բանակցութիւնները, բայց առանց Գ. Համբրուանին ալ կարելի չէ եղած համաձայնութեան յանգիլ: Ըստ նոյն աղբիւրին, երկու կողմէ կազմելու թրքական առաջարկը Երեւանէն ընդունելութիւն չէ գտած, Անգարա ալ մերժած է հայկական առաջարկը: Թուրքերը պաշտպանած են քաղաքական նիւթերն ու ցեղասպանութեան խնդիրը նոյն ատեն սեղան բերելու, բայց ցեղասպանութեան խնդիրները պատմաբաններուն ձգելու թեզը. Երեւան մերժած է, այն պատճառաբանութեամբ որ ցեղասպանութեան մասին բանավէճը կասկածի կ'ենթարկէ անոր իրականութիւնը:

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութենէն յայտնած են թէ ցեղասպանութեան նիւթը կը թունաւորէ Թուրքիոյ բոլոր յարաբերութիւնները, թէ Անգարա ջանքերը պիտի շարունակէ Հայաստանի հետ համաձայնութեան հասարակաց եզր գտնելու համար: Կողմերը կը պատրաստուին բանակցութիւններու չորրորդ փուլին, ըստ նոյն աղբիւրին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՃԱՏՐԱԿ

Ճատրակի աշխարհի ախոյենութեան 26,5 կէտով Ա. դիրքի վրայ է Հայաստանի այրերու խումբը: Այդ դիրքը ապահովուած է Մայիս 30ին Ուկրանիոյ դէմ տարուած յաղթանակով: Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Չինաստան (25,5 կէտ) որ Հայաստանի յաջորդ մրցակիցն է: Ֆրանսական խումբը ունի 24 կէտ, իսկ Ռուսաստան եւ Ուկրանիա՝ 23,5ական:

*
**

ԹԷՆԻՍ

ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Մրցաշարքի Բ. շրջանին, Դաւիթ Նալպանտեան յաղթած է ֆրանսացի Կասքէի 6 – 2, 3 – 6, 7 – 5, 6 – 0:

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

ՖՐԱՆՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ, ՄԱՅԻՍ 18Ը, ԵՒ ՄԵՆՔ

Ֆրանսական հեռատեսիլի երրորդ կայանի հետաքրքրական հաղորդումներէն է ամիսը երկու անգամ Des racines et des ailes խորագիրը կրող սփռումը: Ան կը միտի երկրի մը, քաղաքի մը մշակութային կամ պատմական արժէք ներկայացնող կառոյց մը կամ ձեռնարկ մը ներկայացնելով դիտողին մտային հորիզոնը լրջօրէն ճոխացնելու: Եւ պէտք է խոստովանիլ որ նոր հաղորդավարը՝ Լուի Լաֆորժ նոյնքան վարպետութեամբ կը պատրաստէ ու կը վարէ հաղորդումը, որքան նախորդը Փաթրիք տը Գարոլիս: Չորեքշաբթի, Մայիս 24ի հաղորդումը որ կը տրուէր Փարիզի խորհրդանիշ դարձած Էյֆէլի աշտարակէն, "Ֆրանսախօսութիւնը" ունէր որպէս խորագիր: Հաղորդումին կը մասնակցէին Ֆրանսախօսութեան միջազգային կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Ապտու Տիուֆ որ Սենեկալի Հանրապետութեան նախկին նախագահն է, նաեւ ընդհանուր քոմիսեր Մոնիք Վոթէ: Սքանչելի ֆրանսերէնով մը Ապտու Տիուֆ ֆրանսախօսութեան շարժումին պատմականը ըրաւ, յարգանքի տուրք մատուցանելով իր կրկնակի նախորդին՝ Սենեկալի Հանրապետութեան առաջին նախագահ Լէոփոլտ Սետար Սենկորին որ եղաւ շարժումին ռահվիրան եւ իբր բանաստեղծ եւ գրող Ֆրանսական Ակադեմիայի ալ անդամ ընտրուած էր: Յիշեցուց որ սկզբնական շրջանին Սենկոր գրեթէ առանձին հոսանքն ի վեր թիավարած էր, բախելով Ֆրանսական իշխանութիւններուն եւ անձնապէս նախագահ Ժորժ Փոմփիտուի վերապահութեան, չըսելու համար ընդդիմութեան, որ կը վախնար թէ նման շարժում մի գուցէ թարգմանուի որպէս նոր գաղթատիրութեան փորձ: Վերջապէս ծանրացաւ ֆրանսախօսութեան բարերար ազդեցութեան վրայ Ափրիկէի երկիրներէն շատերուն համար, որոնք ֆրանսերէն լեզուի շնորհիւ ունեցան իրենց պետական-պաշտօնական լեզուն, քանի որ տեղական ոչ մէկ բարբառով (եւ երկիրներ կան որոնք մինչեւ 40-50 բարբառ ունին) կարելի պիտի չըլլար պաշտօնական լեզու, եւ անով ալ գիտութիւն, յառաջդիմութիւն ունենալ:

Ցայտագիրը կ'ընդգրկէր չորս երկիրներ. Վիէթնամ, Ռումանիա, Թուրքիա եւ Լուիզիանա, որոնց ընդմէջէն պիտի դիտուէր ֆրանսախօսութեան յառաջդիմութիւնը այսօր: Անշուշտ մեզի ամէնէն հետաքրքրողը Թուրքիան է: Նախ խօսուեցաւ եւ քանիցս կրկնուեցաւ "ֆրանքեւթրքական բարեկամական դարաւոր կապեր"ու մասին, որոնք սկսեալ ԺԶ. դարուն Սուլթան Սիւլէյման Բ.ի եւ Ֆրանսուա Ա. թագաւորի կնքած գինակցութեամբ, կը գոյատեւեն մինչեւ այսօր:

Ցոյց տրուեցաւ Պոլսոյ Կալաթասարայ լիսէն ուր որոշ դասաւանդութիւններ ֆրանսերէնով կը կատարուին, յետոյ յայտնի թրքասէր Փիէր Լոթիի անունը կրող նախակրթարանը: Հոն տասնամեայ Էմինէն նոյնքան սահուն ֆրանսերէն կը խօսէր որքան հոս իր տարեկիցները, եւ տան մէջ ալ իր մօրը ֆրանսերէն կը սորվեցնէր...: Վերջապէս ցոյց տրուեցաւ Վոսփորի եզերքը գտնուող Կալաթասարայ համալսարանը իր դրադարանով, ֆրանսերէն լեզուին ազատօրէն տիրապետող շատ մը ուսանողներով: Ուսանողներ որոնք ոչինչով կը տարբերին Եւրոպայի իրենց սերնդակիցներէն իրենց ազատ-համարձակ կեանքով: Նոյնիսկ ցոյց տրուեցաւ քարափի եզերքին դրուած նըստարանին նստած զոյգ մը որ կը համբուրուէր: Յիշուեցաւ ալ որ չորս տասնամեակէ ի վեր Եւրոպային սպասող նոր Թուրքիոյ հայրը – իր ամէն տեղ դրուած եւ շեշտակի ցոյց տրուած լուսանկարով – բնագրէն ազատ կը կարդայ եղեր Ժան-Ժագ Ռուսօ: Ահա այդ Թուրքիոյ մէջ Ֆրանսա շատ կարեւոր դիրքի վրայ է եղեր օտար ներդրումներու մէջ, եւ ֆանսախօսութեան հանդէպ հետզհետէ աճող կաեւորութիւնը միմիայն այդ դիրքը կ'ամրապնդէ եղեր:

Շեշտուեցաւ նաեւ երկրին լաիք բնոյթը, հակառակ որ երկրին բնակչութեան 99 տոկոսը իսլամ է, ինչպէս կը տեսնէք հոս ոչ լաչակ, արդէն եւրոպականացած, բարձրագոյն ուսման տէր ընտրանիով մը: Թուրքիան հաւած կարապի պէս կլլեցնող այդ բաժիններուն քով, այդ յայտագրին հետեւող ակնդիրները սա նկարագրելիքիս ալ՝ ի՞նչ աժեւորում տուին արդեօք: Հարցը այդ նախակրթարանին ու լիսէին մէջ Երկուշաբթի առաւօտները դրօշակի արարողութեան կը վերաբերի: Տեսանք, ամբողջ աշակերտութիւնը դըպրոցի բակին մէջ զինուորական բարեւի կեցած, միաբերան կ'երգեն ազգային քայլերգը մինչ աստղ ու մահիկով դրօշը կը բարձրանայ. յետոյ դարձեալ միաբերան կը գոչեն – "Թուրք եմ, հպարտ եմ": Լաի՞ք, տէմոքրաթի՞ք երկրի վայել բան, թէ ոչ ամբողջատիրականի որ կը յիշեցնէ Գերմանիոյ երբեմնի հիթլերական երիտասարդութիւնը: Երբ սերունդէ սերունդ այսպիսի անդայնամոլ դաստիարակութիւն ստացած են մարդիկ, կարելի՞ է վայրկեան մը իսկ երեւակայել որ ընդունին թէ իրենց մեծ հայրերը գործած են մարդկութեան հանդէպ ամենամեծ ոճիրը որ կը կոչուի ցեղասպանութիւն:

Այսպիսի հեռասփռումներ մաս կը կազմեն ռէալփոլիթիքի: Կը յիշեցնեն զօրավար Տը Կօլի խօսքը թէ պետութիւններ շահեր ունին միայն, եւ շատ բանով կը բացատրեն Մայիս 18ին Ֆրանսայի Ազգային Ժողովին մէջ տեղի ունեցած խեղկատակութիւնը, զոր Փաթրիք Տէվճեան որակեց "Երրորդ կարգ"ի թաղում: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար թերեւս ըսել՝ Ծաղատկին յետաձգում: Ճիշդ է, ամէն կուսակցութեան մէջ ունինք անկեղծ բարեկամներ, երեսփոխաններ ու քաղաքապետներ որոնց հայանպաստ կեցուածքը պայմանաւորուած չէ իրենց շրջանի "ծագումով հայ" քաղաքացիներու քուէներով: Բայց տեսանք որ այդ երրորդ կարգի թաղումը "ի վերուստ" առաջուընէ ծրագրուած էր երկու հոսանքներու վերնախաւէն, որ երբեք նժարին երկու ծայրը պիտի չհաւասարէ Թուրքիոյ պէս երկրի մը հետ ունեցած պետական մակարդակի շահերով, եւ ո՛չ միայն տնտեսական, Ֆրանսացի քաղաքացի դարձած քանի մը հարիւր հազար Հայերու մարդկային կամ զգացական հարցերով: Համայնք որ ուրիշ համայնքի մը բաղդատած՝ ո՛չ քաղաքական, ո՛չ ալ տնտեսական կշիռ ունի: Ճիշդ է 2 կամ 300.000 քուէով եթէ նախագահ չընտրուիր, թեկնածու մը կարելի է պարտութեան մատնել, եթէ սակայն այդ քուէները հաւաքելու, ուղղելու ուժն ու կազմակերպութիւնը ըլլայ:

Ինչպէս եղած է անցեալին, Հայկական հարցը իբրեւ մէկուն թէ միւսին շահակումի խաղաքարտ, բաւական ապագայ ունի իր առջեւ...: Չմոռնանք թէ քաղաքականութեան թէ դիւանագիտութեան մէջ 2+2 միշտ չէ որ 4 կ'ընեն: Չմոռնանք նաեւ թէ ինչպէս անցեալին Ֆրանսուա Ա.ի եւ Սիւլէյման Բ.ի օրով, Ֆրանսա եւ Թուրքիա այսօր ալ 56 տարիէ ի վեր գինակից են ՕԹԱՆ-ի մէջ, գինակցութիւն որու կնքահայրն է ընքըլ Սամը, որ ոչ մէկ շեղում կը թոյլատրէ իր "սանիկներուն": Հայկական ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման ու դատապարտութեան միակ ատեանը կրնայ ըլլալ Միացեալ Ազգերու ընդհանուր ժողովը, եթէ հարցը հոն տանող միակ փաստաբանը՝ Հայաստանի Հանրապետութիւնը կրնայ ներկայանալ հայ ժողովուրդի միակ ներկայացուցիչի հանգամանքով: Իսկ ատիկա կ'ենթադրէ նախ 15 տարիէ ի վեր չկատարուած Հայաստան-Սփիւռք համակարգի ստեղծում, ներհայկական հարցերու կարգաւորում: "Et ça c'est une autre paire de manches" պիտի ըսէր Ֆրանսացին:

Մինչ այդ մեզի կը մնայ լրջօրէն դաս առնել պատահածէն, թոյլ չտալ որ յառաջիկայ Ապրիլ 24ին Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածուները իրենց կիները Հայոց եկեղեցի ուղարկելով, մեր մէկուկէս միլիոն նահատակները իրենց ընտրապայքարին խաղաքարտի վերածեն:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՈՂՈՍԵԱՆ

Մարսէյլ

ԼԿՏԻ ԽՈՒՍԱՆԱՒՈՒՄՆԵՐ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԵՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԷԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հասարակ տեղիք է ըսել որ ժամանակը դադրած է ի նպաստ մեզի աշխատելէ: Հակառակ այս բացորոշ իրողութեան, ոչ թէ արտաքին թշնամիներ, այլ ներազգային կոպիտ սխալ գնահատումներ եւ լկտի խուսանաւումներ կը միջամտեն ազգային էական խնդիրներու պարզաբանման եւ անոնց լուծման հետապնդման ճանապարհին:

Ընտրարշաւները ամբոխ կը զուարճացնեն եւ ջղջականութիւնը կ'ապրեցնեն: Մեղանչելու եւ կրկնութիւններու մէջ թաղուելու գնով պիտի խօսիմ անմիջական եւ անշրջանցելի կարեւորութեամբ երկու խնդիրներու մասին, որոնք սերտօրէն կ'առնչուին մեր վաղուան, որպէս վիրաւ ազգ գոյատեւման: Ազգ՝ ոչ համայնք, ազգ՝ ոչ որպէս ծագումով Հայերու ենթադրական հաւաքականութիւն, որովհետեւ հաւաքականութիւն ըլլալու համար ենթահող եւ հասարակ յայտարար անհրաժեշտ են: Հայաստան մտած է ընտրական հեւքի մէջ, նախագահական եւ խորհրդարանական: Սփիւռքի մէջ կը գործեն միութիւններ, կուսակցութիւններ, եկեղեցական վարչութիւններ, բազմաթիւ ալ անուանումներով կազմակերպութիւններ, որոնք ամէն տարի, կամ քանի մը տարին անգամ մը, յաճախ ձեւական ընտրութիւն կը կազմակերպեն վարչութիւն յառաջացնելու համար, զոր երբեմն կը կոչենք ղեկավարութիւն: Հետաքրքրական է գիտնալ որ դիրքերու եւ այլ շահերու հետամուտ անձերը ի՞նչ կ'ընեն եւ ի՞նչ կ'ուզեն ընել ազգի գոյատեւման առնչուող էական զոյգ խնդիրներու համար. բռնագրաւեալ Հայաստանի ազատագրում՝ իրականացնելու համար Միացեալ Հայաստանը եւ մեր մեծագոյն աւանդի՝ հայերէնի վերկանգնման համար, քանի որ, յաճախ ըսուած է, որ առանց լեզուի անկախութեան չկայ ազգային անկախութիւն, նոյնիսկ եթէ հողատարածք մը զարգանայ որպէս անջատ տնտեսական միաւոր:

Զափուած, ձեւուած, արդուկուած խորհրդային Հանրապետութիւն մը այսօր կը կոչուի Հայաստանի Հանրապետութիւն, որ մասնակի Հայաստան է, փոքրացուած հայրենիք Հայոց: Հայ Դատի հետապնդումը մասնակին ամբողջի վերածելու հեռանկարով պիտի առաջնորդուէր եւ այդ գիտակցութիւնը փոխանցէր հայրենահանուածներուն եւ ընդհանրապէս ազգին: Այս էական հարցը փոքրացած է եւ ամփոփուած ցեղասպանութեան ճանաչման կաղապարին մէջ: Անհեռանկար քաղաքականութիւն, որ ինքզինք կը համոզէ որ ցեղասպանութեան ճանաչման հանգրուանէն ետք կը հետապնդուի հայրենիքի ամբողջացումը: Փորձա՞ծ ենք հասկնալ թէ այդ պարագային ի՞նչ պիտի ըսեն եւ ընեն մեր բարեկամները, որոնք բարոյականէ եւ մխիթարութենէ անդին քայլ պիտի չուզեն առնել: Այսօրուան մեր քաղաքական վարքագիծով անոնց պիտի տանք այն փաստարկը, ըստ որուն Հայերը իրենք պահանջած էին ցեղասպանութեան ճանաչումը եւ ցարդ այդքանով գոհացած: Մասնակի յաջողութիւնները, ցեղասպանութեան ճանաչում կամ ապահովագրական ընկերութիւններէ ստացուած հատուցումներ, կը վարագուրեն էական խնդիրը, որ բռնագրաւուած Արեւմտահայաստանի ազատագրումն է: Ինչ որ ալ ըլլան պայմանները, բաւարարուիլ մասնակի Հայաստանով եւ ցեղասպանութեան մխիթարական ճանաչումով, ազգը կ'առաջնորդէ անել, անկարելի կը դառնան հողահաւաքը եւ հայահաւաքը, այսինքն՝ կը շարունակուի եւ իր վերջնական նպատակին կը հասնի ցեղասպանութիւնը, անցնելով ծագումով հայ դառնալու անձնատուութենէն: Այս վերաբերումը եւ վարքագիծը ապագայակերտ չեն: Հետեւաբար՝ խուսանաւումներ՝ որոնք ազգի լինելութեան գիծին վրայ վնասակար են: Իսկ եթէ հրաժարած ենք բռնագրաւուած Արեւմտահայաստանէն, լաւ պիտի ըլլայ եթէ այդ հրաժարումը բարձրաձայն ըսուի, որպէսզի գիտնանք թէ ո՞ւր կը տանին եւ ո՞ւր կ'երթանք:

Ինքնախաբէութեան ընթացք որդեգրուած է ազգային լեզուի դերութեան մակարդակին, ուր խաչաձեւ խուսանաւումներ կը մոռցնեն լեզուի էական իմաստի գիտակցումը: Տարրական ճշմարտութիւն է որ առանց լեզուի ազգի ժառանգուած ինքնութիւնը կը կորսուի, կրնայ ուրիշ ազգ ծնիլ: Հայերէնը անյետաձգելի խնդիրներ ունի, որոնց լուծումը եթէ այսօր չգտնուի, վաղը ուշ կ'ըլլայ, չենք անդրադառնար անգամ որ ուշացած ենք, ուրիշ բանի վերածուած կ'ըլլանք: Թունէք:

Հայերէն կարդացողներու թիւը նուազած է: Չենք ըսեր այդ թիւը աճեցնենք, այլ կ'առաջարկենք խօսիլ եւ գրել օտար լեզուներով: Ո՞ր հեռանկարին համար: Ազգի՞ն համար, թէ էսթէպլըշմընթը գրաւելու եւ անոր շուրջ մարդ ունենալու համար:

Հայերէնը կ'աղճատուի օտար բառերու եւ օտարաբանութիւններու ներխուժումով: Փոխանակ թումբ կանգնելու, գիտութիւն կը ծախենք եւ կ'ըսենք թէ լեզուն կը զարգանայ, կը հարստանայ: Չենք ըսեր ծնունդ կու տայ բազմագոյն նոր բարբառներու, աւելի ճիշդ խառնակ եւ խառնածին խօսելաձեւերու, որոնք հետզհետէ կը հեռանան հայերէնէն, որ կը դառնայ համեմ՝ օտար լեզուի մը մէջ, ինչպէս Հայը կը դառնայ ծագումով հայ՝ օտար միջավայրի մէջ: Իր դերին գիտակից ղեկավարութիւնը, փոխանակ հեղեղով տարուելու, պիտի կառչէր հարազատին, պիտի հարստացնէր լեզուն առանց զայն խեղճացնող ընթացքը ընդունելի համարելու՝ էսթէպլիշմընթային հաշիւներով:

Խորհրդային կարգերու առաջին տարիներու պարտադրուած ուղղագրական չարակարգումը – որուն հեռաւոր նպատակը, հրամանագիրը ստորագրող Պօղոս Մակինցեանի իսկ խոստովանութեամբ սոսկ ուղղագրական չէր, – կը միտէր հայերէն տառերու վերացման եւ լատինական տառերու որդեգրման: Չարի կայսրութիւնը փուլ եկաւ, բայց անոր պարտադրած չարակարգումը կը տեւէ: Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ գիտակից փոքրամասնութիւններ կը պայքարին վերականգնումի համար, բայց միայն փոքրամասնութիւններ են: Կան մարդիկ որոնք կը գիտակցին կացութեան բացասականութեան, բայց ազգի էական հարցերուն չառնչուող հաշիւներով կը յայտնեն որ ժամանակը չէ, քայլ առ քայլ պէտք է երթալ, խզում չառաջացնել, եւ որպէս իմաստութեան գագաթ կ'եզրակացնեն որ լեզուաբանները թող որոշեն: Չարակարգումը լեզուաբանները չէին որոշած, այլ սովետական ազգ ստեղծելու առաջադրանք ունեցող Մոսկուան: Այսօր եւս քաղաքական կամք պէտք է հարազատը վերականգնելու համար:

Հայոց Ազգային Դատի նպատակն է, կամ պէտք է ըլլայ, հողահաւաքը եւ հայահաւաքը, առանց վնասակար կրճատումներու եւ խուսանաւումներու: Հայ Ազգի դիմագծի եւ ինքնութեան վերականգնման համար անհրաժեշտ է ազգային լեզուն: Անոր պաշտպանութիւնը, գործածութիւնը, զտումը եւ հարազատութեան նուաճումը մեզ կ'առաջնորդեն հոգիի գերութենէ ազատագրութիւն: Սեփական կացութիւններու արդարացումէն մեկնող տեղատուութիւնները եւ խուսանաւումները վնասակար ընթացք են, որոնց համար ազգը – խօսքը չի վերաբերիր տեղապահութեան եւ համայնքներու – սուղ պիտի վճարէ, արդէն կը վճարէ, էսթէպլըշմընթներու հաշւոյն:

Յոյսը նոր Նազովրեցին է որ շաչեցնէ մտրակը...

Յ. ՓԱԼԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

ԼՈՐՁՈՒՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Թուք, չողիք... մարմնին մէջ կազմըւած կամ անկէ արտաքսուած հեղուկներու կարգին լորձունքը ամենաժողովրդականը չէ, ի հարկէ։ Ան արեան կենսական, երբեմն ողբերգական, կամ նոյնիսկ խորհրդանշական դերը չունի, ոչ ալ քրտինքի մտերմութիւնը, արցունքներու յուզական քաշողութիւնը։

Այսուհանդերձ գիտնականները այսօր կը հաստատեն թէ լորձունքը աւելի քան կարեւոր դեր ունեցող, բարդ բաղադրութեամբ հեղուկ մըն է որ մեզ կը պաշտպանէ բազմաթիւ վնասակար նիւթերու դէմ։ 1950ի վերջերուն է որ գիտնական Մանտել լորձունքի վրայ իր առաջնորդող ուսումնասիրութեանց ձեռնարկեց։ Այդ շրջանին այս նիւթին շուրջ գոյութիւն ունեցող ընդհանուր գիտելիքներու համաձայն լորձունքը գլխաւորաբար սննդանիւթերը թրջելու կը ծառայէր եւ այս վերջիններուն մարսողութեան անհրաժեշտ քիմիական հիւթը կ'ապահովէր։ Այսօր, գիտնականները լորձունքին մաս կազմող տարբեր բաղադրիչներ յայտնաբերած են։ Որոշ փրոթէիններ սխտայլի մանրաձեւերին փոխանցումը կ'արգիլեն, ուրիշներ լուրջ բորբոքումներու դէմ պատուար կը հանդիսանան։

Միւս կողմէ, ամերիկեան առողջութեան կազմակերպութիւնը, լորձունքի ուսումնասիրութեան տարբեր եղանակներու վրայ կ'աշխատի, նպատակ ունենալով անկէ հիւանդութեան նշաններ արտաբերել։ Հիմնական գաղափարը հետեւեալն է. Ինչո՞ւ արիւն առնել հիւանդէ մը երբ շատ աւելի պարզ ու դիւրին է լորձունքը առնել։ Գիտնականները այս վերջինին մէջ կրնան փնտռել օրինակ, ջըղապրկումի պատճառ հանդիսացող գեղձեր (hորմոն) սրտի հիւանդութեանց, սխտայլի կամ սնոսկրախտ (օսթէոփորոզ)ի նախանշանները երեւան հանել։ Քանի որ յարատեւօրէն վերանորոգուող լորձունքը, այտի բջիջներու ԱՏՆ–ը կը պարունակէ, առիթ կ'ընծայէ այն տարրալուծման որ կ'օգնէ որոշ քրէական հետախուզութեանց, վերաքննելով լզուած պահարաններն ու նամականիշերը։

Ուսումնասիրութեանց յաջորդ հանգրուանը պիտի հանդիսանայ, բաւականաչափ փոքր համակարգչային միաւորի մը վրայ զետեղուած "մանրայապորաթուար"ի մը պատրաստութիւնը. այս վերջինը պիտի տեղաւորուի բերնին մէջ, կպցուած թերեւս ակռայի մը։ Այս միաւորը պիտի կարենայ հսկել լորձունքին վրայ ռատինշաններ արձակելով, որոնք մեր առողջութեան ներկայ վիճակը պիտի մատնեն։

Լորձունքը բազմաթիւ կենդանական տեսակներու համար ալ շատ օգտակար դեր մը ունի։ Կարգ մը չղջիկներու մօտ, գորտերու մորթէն արտածորած թոյնը կրնայ չէզոքացնել։ Գարաւները (թիf), տըզրուկները, արիւնով սնող չղջիկները մժեղները եւ բազմաթիւ նոյն բնոյթի կենդանիներ իրենց լորձունքը իբրեւ հակաթանձրացնող արտադրութիւն կը գործածեն, սնանելու պահուն։ Փորձելով հաստատուած է, որ մուկերուն լորձունքի որոշ գեղձերը հանելու պարագային, իրենց վէրքերը լզելով սպիացնելու գործողութիւնը ամբողջովին կ'անյայտանայ։ Այս երեւոյթին պատճառը, ապահովաբար, լորձունքին մէջ գոյութիւն ունեցող հիմնական այն բաղադրութիւնն է որ վէրքի մը շուրջ գտնուող ջիղերը կը խթանէ։

ՑԱՒԸ ՋՂԱՍՊԱՌՈՒՄԻ ԱԽՏԱՆԻՇ ԿՐՆԱՅ ԸԼԼԱԼ

Անտրամադիր հոգեվիճակ, հետաքրքրութեան կորուստ, դանդաղացում, ինքնասպան սեւ գաղափարներ... Բոլոր ասոնք ջղասպառում (տէփրէսիոն)ի ստուգուած, ծանօթ ախտանիշներն են։ Նուազ ծանօթ եւ նուազ ստուգուած պարագաներ են մէջքի եւ յօդատապի նման մարմնական ցաւերը։ Մինչդեռ այս վերջիններուն անտեսումը կրնայ ուշացնել ջղասպառումի ախտաճանաչումը։

Պէտք է մտածել ցաւ – ջղասպառում փոխյարաբերութեան մասին։ Ջլատումի ախտաճանաչման դասական միջոցները ցարդ մարմնական ցաւերը նկատի չէին առած։ Մինչդեռ, հոգեկան անձկութենէ տառապող անձերու կողմէ շատ յաճախ արտայայտուած երեւոյթ է ան։ Ցաւը ջղասպառումի մարմնական ախտանիշերուն կարգին պէտք է դասել։ Այս դասաւորման ամենածանօթ տարրերն են քունի եւ ախորժակի խանգարումները։

Ըստ մասնագէտներու, հոգեկան եւ մարմնական ախտանիշերու միջեւ գոյացած այս յարաբերութիւնը հիմ ունի այն իրողութիւնը, ըստ որուն ցաւային ազդանշանները եւ տրամադրութեան կանոնաւորումը ուղեղային նոյն կեդրոններու կողմէ կը կառավարուին եւ կը գործածեն ջղային հասարակաց ուղիներ։

Հանրային հարցախոյզի մը արդիւնքներուն համաձայն, հանրութիւնը, ջղասպառումի եւ մարմնական ցաւի միջեւ գոյութիւն ունեցող այս կապը կ'անգիտանայ։ Այսպէս հարցաքննուած անձերէն 72 տոկոսը մարմնական ցաւը իբրեւ ջլատման ախտանիշ չէր ճանչնար։ Այսուհանդերձ անոնցմէ 79 տոկոսը խոստովանած է որ մարմնական լուրջ ցաւերէ տառապած են իրենց հիւանդութեան շրջանին։

Այս պարագային անտեսումը ոչ միայն ախտաճանաչումի, այլ նաեւ ջղասպառումի դարմանումին նկատմամբ ժխտական հետեւանքներ կրնայ ունենալ։ Մարմնական ցաւերէ տառապող հիւանդի մը ցաւերը չամոքել կը թարգմանի չեշտել ջլատման ընթացքը։ Այս վերջինը ինքնին արդէն դէշ ախտաճանաչուած, ինչպէս նաեւ դէշ դարմանուած հիւանդութիւն մը ըլլալով, ափսոսալի է որ մէջքի ցաւ մը առանձնապէս դարմանուի, երբ ան ուղղակի կապ ունի ջլախտի հետ։

Գործնական առումով, պէտք է ի մտի ունենալ բոլոր մէջքի ցաւերուն, յօդատապերուն, նոյնիսկ կարգ մը փորի ցաւերուն մօտաւոր կապը ջլախտի հետ, արմատները փնտռելով հիւանդին տրամադրութեան մէջ, մօտէն քննելով իր հոգեվիճակը եւ ջղային դրութիւնը։ Ջղասպառումէ տառապող հիւանդի մը ճշգրիտ դարմանումը յաճախ վերօյիշեալ ցաւերուն վերջակէտը դնելու բաւարար է։

քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՔ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԳԻՄՐԻՑԻ (Գանատա) Հայ Կեդրոնին մէջ, Մայիս 7ին, կազմակերպութեամբ ՀՕՄ–ի մասնաճիւղին, տեղի ունեցած են ՀՕՄ-ի հիմնադրութեան 96րդ տարեդարձը եւ մայրերու օրուան տօնակատարութիւնը։ Օրուան հանդիսավարը եղած է Յասմիկ Հանէչեան։ Շաբաթօրեայ վարժարանի աշակերտութիւնը ներկայացուցած է մայրերու նուիրուած բանաստեղծութիւններ։ Օրուան դասախօսը եղած է Սոնա Սարգիսեան (Թորոնթոյէն), որ անդրադարձած է ՀՕՄ–ի գործունէութեան Սփիւռքի, Հայաստանի, Արցախի եւ Ջաւախքի մէջ եւ նաեւ մայրերու օրուան։

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ շաբաթօրեայ վարժարանի ձեռնարկներու կարգին, Մայիս 6ին, նախաձեռնութեամբ վարժարանի տնօրէնութեան եւ Թ. եւ Ժ. կարգերու աշակերտութեան տեղի ունեցած է Մայրերու օրուան տօնակատարութիւնը։ Բացումը կատարած է Ժ. կարգի աշակերտուհի Անն-Մարի Մանուկեան։ Ապա, աշակերտները ներկայացուցած են գեղարուեստական յայտագիր մը, որմէ ետք խօսք առած է վարժարանի տնօրէնը՝ Հայկ Գազանճեան։ Օրուան դասախօսուհի Տիկին Յոլինէ Շամլեան–Աֆարեան նկարագրած է հայ մօր դերը հայ կեանքէն ներս։ Աւարտին տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը։

ԳՈՒՄԳԱՊՈՒԻ Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան սրահին մէջ, Մայիս 7ին, Պէզճեանցիները տօնած են իրենց բաժակի օրը, որմէ առաջ, առաւօտեան պատարագ մատուցուած է Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցւոյ մէջ։ Բաժակի օրուան հանդիսութեան նախագահած է Մեսրոպ Պատրիարք։ Օրուան խօսնակը, վարժարանի ուսուցչուհի Եղիսաբէթ Զաթմասլեան վարած է յայտագիրը։ Իր բացման խօսքին մէջ, ըսած է թէ այս օրը առիթ մըն է երախտագիտութեան՝ յիշելու համար մեծ բարերար Յարութիւն Ամիրա Պէզճեանը, որ 176 տարիներ առաջ հիմնած էր Պէզճեան մայր վարժարանը։ Յետոյ արտայայտուած են Սանուց Միութեան անդամուհի Լիւսի Ավճըն, վարժարանի տնօրէն Սինայիր Երլտըզ։ Այս վերջինը յայտնած է որ ներկայիս 22 ուսուցիչներ, երեք քարտուղարներ եւ չորս պաշտօնեաներ ձեռք ձեռքի տուած կարելին կ'ընեն, պահելու համար վարժարանը։ Հուսկ հասած է բաժակի պահը, որու համար բեմ հրաւիրուած են երեցագոյն եւ կըրտսերագոյն Պէզճեանցիները։ Գեղարուեստական կարճ բաժինէ մը ետք, Պատրիարքը փակած է հաւաքոյթը։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Livres reçus

1918-1920 LA REPUBLIQUE D'ARMENIE

ANAHIDE TER MINASSIAN

***

LA DETTE DE SANG

ARCHAVIR CHIRAGIAN
(Présentation de G. Chaliand)

***

1915, LE GENOCIDE DES ARMENIENS

GERARD CHALIAND
et YVES TERNON

Editions Complexe,
Paris 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Ամէնքս յուզուեցանք, Սարգիսը ծեծելու ելանք, վաժպե'տ, վաժպե'տ պոռացինք. վարժապետնիս վազեց եկաւ եւ տեսնալով խեղճ Ծաղօ տղուն ողբալի վիճակը, տնտես աղբօր դիրկը զայն տուաւ եւ ինքն ալ հետը տարաւ բժիշկի։ Գոռանեան գունատեցաւ եւ դառնապէս լացաւ, բայց օգուտը ի՞նչ. Ծաղօն (Յակոբոս) ամիսներով դարմանուեցաւ, թեւը կապած կը պտտէր. դարմանատրութեան բոլոր ծախքերը Սարգիսին հայրը հոգաց, եւ վարժարանին մէջ արգիլուեցաւ փիշտի խաղալը։

***

Ծաղօին արկածով թէեւ քանի մը օր զբօսանքէ զրկուեցանք, բայց յետոյ վերսկսանք մեր խաղերուն փիշտին իսպառ մոռնալով։

Զբօսանքէ յետոյ սրահին մէջ լուռ սերտողութեան կը նստէինք, եւ նոյն պահուն վարժապետնիս ալ նստած տեղը գլուխը պատին քունս մը կը քաշէր, նախապէս մեր վրայ մենէ մէկը կառավարիչ կարգելով։ Այս կառավարիչին պաշտօնն էր, հսկել թէ ո՞վ դաս չէր սերտեր, կամ ո՞վ կը խօսակցէր. եւ երբ յանցաւոր մը տեսնար, պէտք էր որ բարձրաձայն կոչէր. «եղբայր Թորո՛ս», «եղբայր Մարկո՛ս», եւ կոչուողը իսկոյն կը պատժուէր, ատեան կը հրաւիրուէր վարժապետէն, եթէ սա խորունկ քունի մէջ չըլլար, տղան ծունկ կը չոքէր ժամերով, եւ այս պատճառաւ է, որ փանթալոններնուս ծունկերը շուտ կը մաշէին եւ կարկտան կ'ունենային։

Բայց կը պատահէր որ քնացող վարժապետնիս կոչական ձայնին զարթ չէր ըլլար շատ անգամ, ու մենք ծնկաչոքութենէ ազատ կ'ըլլայինք։

Սերտողութեան ժամերնիս աւարտելէն յետոյ վարժապետը կը սկսէր դասերնիս նայիլ, լաւ կարդացողին դասը կը փոխէր, Սաղմոսին յաջորդ գլուխը որոշելով։

Երեկոյին ազատ կ'ըլլայինք կարգ կարգ, վարժապետը կ'ազդարարէր՝ "Դիճատիէի կարգը ելլայ", "Սելամիէին կարգը ելլայ" եւ այլն, ու զոյգ զոյգ խումբ կազմած, կ'երթայինք տուներնիս, պատուէր ստանալով որ փողոցին մէջ խելօք եւ մարդավարի քալենք, ընդ հսկողութեամբ վարիչ կոչուած այն աշակերտին, զոր նախապէս կ'որոշէր վարժապետը մեր մեկնումի պահուն։

***

Շաբաթ իրիկունները անպայման եկեղեցի կը տարուէինք խմբովին, ներկայ ըլլալու "Լոյս զուարթ"ի երգեցողութեան, բայց Կիրակի առտուները հակառակ մեր կամքին, տունէն մերոնք թող չէին տար որ եկեղեցի գնայինք, վախնալով թէ բազմութեան մէջ երկու եղբայր զիրար կը կորսնցնէինք. բայց մեծ մայրս անպատճառ պակաս չէր ըլլար Կիրակի օրուան եկեղեցիէն, ու կ'երթար կանուխէն եւ մենք անհամբեր կը սպասէինք իր դառնալուն, որպէս զի ՄԱՍ բերէր մեզի. եւ եթէ պատահէր որ ուշանար, իսկոյն վրան կը վազէինք. «Ինչո՞ւ ուշ եկար» կ'ըսէինք. "Ա՛խ" կը պատասխանէր, «Ան խըրըմեանը քարոզ տուաւ ու տուաւ, վերջը չբերաւ, անոր համար ուշ ելան ժամէն». «Է՛յ, ի՞նչ քարոզ տուաւ մեծ մայր» կը հարցունէինք եւ. ինքն ալ՝ «Ի՞նչ գիտնամ, խայաստան, խայաստան, բսաւ ու բսաւ, բերնէն վար չձգեց խայաստանը, ալ քունս գալուն մազ մնաց» կը պատասխանէր։ Եւ մենք դեռ տղայ մեծ մօրս բերնէն առաջին անգամ ուսանք Խրիմեանի "Խայաստանը", այսինքն՝ Հայաստանը, զոր չմոռցանք, եւ չպիտի մոռնանք երբեք։

Խրիմեանի երկրորդ անգամի քարոզչութիւնն էր այս Ս. Խաչի եկեղեցին, եւ ես զայն շատ լաւ կը յիշեմ, տղայութեանս անմոռանալի թանկ յիշատակներէն է այն. աչքիս առջն է Հայրիկին պարթեւ հասակը, եւ փառաւոր մօրուքը այդ վարդապետին. կը թուի ինձ լսել անոր դաշն ձայնը, երբ ծնկաչոք, գլուխը բաց, վեղարը ձախ ուսին վրայ, կ'երգէր՝ "Սուրբ Աստուած, սուրբ եւ հզօր"ին առաջին մասը։ Ձեմ մոռցած անոր կատարած "Դըռընբացէք"ի յուզիչ արարողութիւնը, եւ այդ պահուն իր երգած "Բա՛ց մեզ Տէ՛ր"ը. ո՞ւր է, ո՞ւր է այդ աղու ձայնը, որ 1866–էն ի վեր չէ մեկնած դեռ իմ ականջէս։ Խրիմեանի այս քարոզչութիւնը երկար չտեւեց, զի կ'ըսէին թէ Վան գացած է իբրեւ Առաջնորդ։

***

Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին նշանաւոր եկեղեցականներու ժամադրավայրն ու բնակարանն էր. Միտքս է, որ Կապուտիկեան Յովհաննէս եպիսկոպոսը շատ անգամ կուգար կը պատարագէր հոն, իր հետն ունենալով սարկաւագ Սիմոնը (յետագային Մատթէոս Բ. Իզմիրլեան, կաթողիկոս Ամենայն հայոց), կուգային իբարու ետեւէ Նիկողոս Արք. Աղասեան (տեղապահ), Նար–պէյ Խորէն սրբազան, Սեթեան Յովհաննէս, Մամբրէ Մարկոսեան, Խորէն Աշըքեան, Եղեսեան Յովհաննէս, Վեհապետեան Յարութիւն, Երեմիա Տէր–Սարգիսեան եպիսկոպոսները, կը պատարագէին, կը քարոզէին եւ օրերով կը մնային տուները հայ երեւելիներու, որոնցմով հարուստ էր Ս. Խաչի թաղը։

(Շար. 8)

SOLIDARITÉ PROTESTANTE
FRANCE-ARMÉNIE

vous invite

1) à son **ASSEMBLEE GENERALE le 11 juin à 14h**
dans la crypte du Rosaire de l'Eglise Saint Sulpice
4 rue Palatine 75006 Paris

2) au **CONCERT «VOIX D'ARMENIE» le 11 juin à 16h**
à l'Eglise Saint Sulpice
Chants liturgiques et populaires arméniens
par la Chorale «DARON», direction Stéphane Yorganciyan
Entrée libre — Collecte pour la restauration de l'église de Khatchen, au Karabagh.

(Pour tous renseignements : Tél. **01 47 35 30 23**)

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris ▸ 01 42 96 10 10 **Lyon** ▸ 04 78 60 13 66 **Marseille** ▸ 04 95 09 30 60
armenie@saberatours.fr sevan@selectour.com marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section **«D. Missakian»** de Sevran-Livry

REPAS

«KHOROVADZ»

Le dimanche 11 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :

— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73
Nous vous attendons nombreux.

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին։ Փարիզի 9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ։

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները։

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin

— Nombre de place limité —

Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

□

Section «Archalouisse Tatéossian» de Paris

Circuit en Arménie et Artsakh

Du 2 au 12 septembre (Arménie) ou du 2 au 14 septembre (Arménie + Haut Karabagh) — Pension complète sauf à Erévan (1/2 pension) — Hôtels 3 et 4 étoiles — Vol Air France — Prix à partir de 1280 Euros.

Renseignements et inscriptions :
— **Araxie : 01 39 83 71 19.**

Nombre de places étant limité, date limite d'inscription : **15 juin.**

(Շար. Ա. էջէն)

պայմանաւ որ այս վերջինը յանձն առնէ հրաժարիլ իւրանիումը հարստացնելու իր ծրագրէն։ Առաջին անգամն է որ ԱՄՆ նման նախաձեռնութեան մը կը դիմեն 26 տարիէ ի վեր, երբ կը գրաւուէր Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատունը։

ԺԱԻԱՅԻ երկրաշարժին մեռեալներու թիւը 6200ի բարձրացած էր Մայիս 31ին։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ զատ այլ քաղաքներու մէջ ալ անհաբեկչական արարքները կը շարունակուին եւ վարչապետ ալ-Մալիքի պաշարման վիճակ հռչակած է Պասրայի մէջ ու յայտարարած թէ «երկաթեայ բռունցքով» հաշիւ պիտի մաքրէ աւազակներուն եւ բռութեան պատասխանատուներուն։

ԾԱՆՕԹ 17 ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐ, ֆրանսացի թէ օտար, ընդառաջելով Ֆիկառոյի նախաձեռնութեան, խնդրանք մը ներկայացուցած են Ժագ Շիրաքի որպէսզի Պանթէոն փոխադրուին, պատմաբան Մարք Պլոքի աճիւնները։ Ան մեռած էր 1944ին, որպէս դիմադրական ալ։ Դիմումը ստորագրողներուն կարգին են Ժան-Փիէր Ազեմա, Մաքս Կալօ, Պրոնեսլաւ Կերեմէկ, Փիէր Նորա, Ռընէ Ռեմոն, Մոնա Օզուֆ եւլն., եւլն.։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Գոհար Թէօլէօլեանի յիշատակին կը նուիրեն «Յառաջ»ին.–

Նիւ Եորքէն Պրուս եւ Ալա Կրիճուրեա, 200 տոլար։

*

Նոյն առթիւ Գոհար Թէօլէօլեանի յիշատակին Մովսէս Պչաքճեան 100 Եւրօ։

Association pour le Développement de la Langue et de la Culture Arméniennes

L'Ecole **«KHATCHADOUR ABOVIAN»** de la Cathédrale Apostolique Arménienne de Marseille vous invite à sa

FETE ANNUELLE

Kermesse

Dimanche 11 Juin
de 14h30 à 19h

Dans la Cour de la Cathédrale
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
339 avenue du Prado 13008 Marseille

Tirage de la TOMBOLA

Animations, Musiques, Chants, Danses.

Venez nombreux
encourager nos élèves
et déguster les spécialités arméniennes
dans une ambiance familiale.

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique
par décret du 8 juin 1956
recherche

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

CINE-CLUB

Ciné-Club
Rouben Mamoulian / UCFAF
Vendredi 9 juin à 20h30
SOIREE CINEMA-CONFERENCE
en présence de
ROBERT GUEDIGUIAN

MARIUS ET JEANNETTE

avec Ariane Ascaride, Gérard Meylan, Jacques Boudet, J.-P. Daroussin
Pascale Roberts, Frédérique
Musique : Antonio Vivaldi

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔ՝ ՅՈՒԼԻՍ 16-ԷՆ 30 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բացառիկ առիթ մը ծանօթանալու հայ արուեստին, մշակոյթին, ճարտարապետութեան եւ պատմութեան։

Յայտագիր.–
- Դասախօսութիւններ
- Գեղարուեստական ձեռնարկներ
- Զբօսներ
- Պատմական վայրերու այցելութիւններ

եւ վերջապէս՝
- Խնջոյքներ։

Այս տարի ծրագրուած է նաեւ պտոյտ մը դէպի ԱՐՑԱԽ։

Հաւաքը կը համախմբէ Սփիւռքի զանազան երկիրներէն հայ երիտասարդ համալսարանականներ։

Մասնակցութեան սակ (առանց ճանապարհածախսի, վիզայի եւ տուրքի)՝
675$ ամերիկեան (գիշերօթիկ + 3 ճաշ օրական + պտոյտներ)
կամ
400$ ամերիկեան (3 ճաշ + պտոյտներ)։

Համացանցի հասցէ՝
http://forum.hamazkayin.com

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.–
- Ֆրանսա
ՀՈՒՐԻԿ ՓԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
+33(1) 42·29·10·24
- Անգլիա
ՍԵԼԼԱ ԹՆՃՈՒԿԵԱՆ
+44(20) 76·03·84·52

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. - Ֆրանսի վարչութիւնը կը կազմակերպէ Եւրոպայի մէջ - շրջանային ֆութպոլի եւ պասքէթի մրցաշարք, բաժակ՝ "Սուրէն Մուրատեան"։

Մրցաշարքին կը մասնակցին Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի շրջաններն ու զանազան մարզական միութիւններ՝ Լոնտոն, Ալմելօ (Հոլանտա), Սթոքհոլմ (Շուէտ), Գերմանիա եւ Հ.Մ.Ը.Մ.-Ֆրանս։

Մրցաշարքը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ եւ Կիրակի Յունիս 3 եւ 4ին, Իսի-լէ-Մուլինոյի Alain Mimoun մարզադաշտին վրայ,
1 rue Rabelais 92130 Issy-les-Moulineaux.

•

Իսկ Կիրակի, Յունիս 4ի երեկոյեան, ի պատիւ մրցաշարքին մասնակցող խումբերուն, տեղի կ'ունենայ խրախճանք - պարահանդէսը, Իսի-լէ-Մուլինոյի P.A.C.I. սրահին մէջ,
25 avenue Victor Cresson 92130:

Երեկոն կը խանդավառէ "ԱՆԻ" նուագախումբը։

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն.–
01· 44· 05· 17· 77 կամ 06· 80· 88· 12· 24

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 3
SAMEDI
3 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·467

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21·467

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

ՁԽԱԲՈՒԻԼ ԹՐՔԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՊԿՈՒՄԻՆ

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը հաղորդագրութեամբ մ անդրադարձած է Հայաստանի հետ գաղտնի բանակցութիւններու մասին Թրքական հրապարակումներուն: Անոնց տրուած մեկնաբանութիւնը այն է որ ամէն անգամ երբ կը մօտենայ Եւրոպայի համարկումին ուղղութեամբ Թուրքիոյ առած քայլերը արժեւորելու շրջանը, Անգարա հնարքներու կը դիմէ եւրոպական հանրային կարծիքը մոլորեցնելու համար:

Չի ժխտուիր բանակցութիւններու իրականութիւնը, բայց կը չեշտուի որ Թուրքիա ոչ մէկ գործնական քայլ առած է իրմէ պահանջուածներուն ուղղութեամբ. ո՛չ վերջ տուած է Հայաստանի շրջափակման, ոչ ալ ճանչցած ցեղասպանութիւնը:

Յանձնախումբը կոչ կ'ուղղէ Եւրոպայի որ տեղի չտայ նման ճապկումներու. կը կրկնէ թէ եւրոպացի ըլլալու համար Թուրքիա պարզապէս պէտք է յարգէ իրեն դրուած պայմանները. վերջ տալ շրջափակումին ու ճանչնալ 1915ի իրականութիւնը:

ՀՈԼԱՆՏԱ

ՈՒՐԱՑՈՒՄԸ ՊԱՏԺՈՂ ՕՐԻՆԱԳԻԾ ՄԸ

Ֆրանսայէն ետք Հոլանտայի Խորհրդարանին ալ յղուած է Ցեղասպանութեան ուրացումը պատժելի արարք հռչակող օրինագիծ մը: Անոր հեղինակն է Քրիստոնէական միութիւնը որ 150 հոգինոց Խորհրդարանին մէջ երեք աթոռ ունի: Նախատեսուած պատիժները կ'ընդգրկեն թէ՛ բանտարկութիւն, թէ դրամական տուգանք: Օրինագիծը կերպով մը ընդլայնումն է խտրութիւնը արգիլող օրէնքին: Յղուած օրինագիծը քննարկուելէ ետք քուէարկութեան պիտի դրուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Յունիս 1ի նիստին քուէներու լայն մեծամասնութեամբ մը Ազգային Ժողովի նոր նախագահ ընտրուած է Տ. Թորոսեան որ առաջադրուած էր Հանրապետական կուսակցութեան կողմէ եւ փոխ նախագահն էր նոյն ժողովին: Ան ստացած է 94 քուէ. մէկ հոգի դէմ քուէարկած է, երկու քուէ ալ անվաւեր հռչակուած: Ընտրուելու համար անհրաժեշտ էր 66 քուէ: "Արդարութիւն" եւ "Ազգային միաբանութիւն" խմբակցութիւնները չեն մասնակցած քուէարկութեան:

Ընտրեալը խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնած է իր անձին յայտնուած վստահութեան եւ հաւաստած որ խորհրդարանական բոլոր ուժերուն հետ կը գործակցի օրէնսդիր մարմնին գործունէութիւնը աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար:

"Օրինաց երկիր"ի համախոհութենէն քաշուելով թափուր մնացած խորհրդարանական երկու մշտական յանձնաժողովներուն նախագահները կ'ընտրուէին Յունիս 2ի նիստին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼԻ առաջարկները ինչ կը վերաբերի ապահովութեան եւ մանաւանդ պատանի յանցագործներուն, բաւական աղմուկ հանած են գլխաւորաբար ընկերվարական շարքերու մէջ: Կուսակցութեան "փիղերը" անմիջապէս հակազդած են սկսելով Սթրօս - Քանէն եւ Ֆապիուսէն. առաջինը յայտարարած է Յունիս 1ին իսկ՝ "Մէկ Սարքոզի ունինք. երկու Սարքոզիի պէտք չկայ": Այլք նախընտրած է հեգնել եւ ցոյց յայտնել որ նոր գաղափարներ չկան: Զանը չի կրնար ընդունիլ բանակին միջամտութիւնը, ընտանեկան նպաստներուն ջնջումը եւ ծնողքներու դաստիարակութիւնը եւ ոմանք գոհ են, որ Սեկոլէն Ռուայալ սխալներ գործեց: Բայց, եթէ Ժոսփէն պարտուեցաւ 2002ին ապահովութեան ձախող քաղաքականութեան համար, Սեկոլէն Ռուայալ կը ջանայ այլ քաղաքականութիւն մը վարել: Ինք ալ հակազդած է քննադատութիւններուն (Յունիս 2ի առաւօտուն), ըսելով որ իր ծրագիրը ընկերվարական ծրագիր է:

ԻՐԱՔԻ մէջ, Մայիս ամսուան ընթացքին 1055 հոգի մեռած է, ինչ որ 38%ի յաւելում մը կը նշանակէ բաղդատմամբ նախորդ ամսուան: Զոհերուն մեծամասնութիւնը պարզ քաղաքացիներ են (932 մեռեալ եւ 1273 վիրաւոր): Յունիս 1ին, երկու կիներ (մէկը յղի) սպաննուած են Պաղտատի հիւսիսը, ամերիկեան զինուորական անցքի մը առջեւ, որովհետեւ իրենց կառքը մերժեր է կենալ...:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ, Յունիս 1ին, Ապահովութեան Խորհուրդին մնայուն 5 անդամները, առաւել Գերմանիան, համաձայնութեան եկան համոզելու համար Պարսկաստանը որ դադրեցնէ հիւլէական իր ծրագիրը: Առաջարկած են առկախել Ապահովութեան Խորհուրդի որեւէ գործունէութիւն, եթէ Իրան ընդունի դադրեցնել իր ծրագիրը եւ ուրեմն կարելի կ'ըլլայ բանակցութիւններու ձեռնարկել: Հակառակ պարագային ՄԱԿ-ը նոր միջոցներու կը դիմէ:

ԹՈՒՐՔ ՎԻՊԱԳԻՐ Օ. Փամուք "Ջինը" եւ "Իսթանպուլ" հատորներուն ռուսերէն հրատարակութեան առիթով Մոսկուա գացած ու հայ եւ ազրպէյճանցի լրագրողներու հարցումներու տարափին ենթարկուած է: Առաջինները ուզած են գիտնալ թէ կը ծրագրէ՞ մօտ ատենէն Հայաստան այցելել ու Ցեղասպանութիւնը ընդունելով ներողութիւն խնդրել հայ

(Շար.ը Դ. էջ)

***

Օ. ԵՍԱՅԵԱՆ ԲԵԼԱՌՈՒՍԻ ԴԵՍՊԱՆ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Յունիս 1ի հրամանագրով վերջ տուած է Սուրէն Յարութիւնեանի Բելառուսիոյ դեսպանութեան, ՀԱՊ-ի մարմիններուն մէջ Հայաստանի ներկայացուցչութեան պաշտօններուն: Իրեն տեղ նշանակուած է Օլեգ Եսայեան որ Ա. Ղուկասեանի նախագահութեան առաջին շրջանին կը վարէր ԼՂՀ Ազգային Ժողովի նախագահի պաշտօնը:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO»

(2 juin)

ALIEV:
« L'ARMENIE
NE PEUT RIVALISER
AVEC L'AZERBAIDJAN »

Փարիզ իր այցելութեան առթիւ Ազրպէյճանի նախագահը հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի, որ վերոնշեալ խորագիրը ընտրած է հարցազրոյցին համար:

Ակիզբը կազի արտադրման եւ Եւրոպայի մատակարարման մասին խօսելէ ետք, Փիէր Ռուսըլէն հարցումները կը կեդրոնացնէ Ղարաբաղի եւ Հայաստանի վրայ:

ՀԱՐՑՈՒՄ.– Յոյս մը կա՞յ Լ. Ղարաբաղի՝ հայ անջատողականներու հակակշիռին տակ գտնուող այդ ազրպէյճանական հողամասին խնդրին կարգադրութեան համար:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.– Լ. Ղարաբաղը Ազրպէյճանի կը պատկանի: Ատիկա ընդունուած է ՄԱԿ-ի եւ միջազգային հաւաքականութեան կողմէ, բացի Հայաստանէն: Ազրպէյճանի հողային ամբողջականութիւնը պէտք է վերահաստատուի, հայկական զինեալ ուժերը պէտք է քաշուին եւ միլիոնաւոր Ազրպէյճանցիները, որոնք ցեղային մաքրագործումի ենթարկուեցան, պէտք է վերադառնան: Մեր երկիրը տնտեսական հսկայ զարգացման մը նախօրեակին է, մինչ Հայաստան, որ շրջանի զարգացման բոլոր ծրագիրներէն առանձնացաւ, պիտի չկարենայ մրցակցութեան դիմանալ եւ աղքատութենէն պիտի տառապի: Հայաստան պէտք է հասկնայ որ զրաւման իր քաղաքականութիւնը զինքը ոչ մէկ տեղ կը տանի:

ՀԱՐՑՈՒՄ.– Ոմանք ձեզի կը վերագրեն այն միտքը որ քարիւղի ձեր եկամուտներէն պիտի օգտուիք վերազինուելու համար, որպէսզի Հայաստանի հակամարտութեան կարգադրութիւն մը պարտադրէք...

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.– Անշուշտ, զինուորական մեր պիւտճէն ծաւալման մէջ է: Եօթն անգամ աւելի կարեւոր է քան Հայաստանի պիւտճէն: Ընտրութենէս ի վեր, 2003ին, Պետութեան պիւտճէն եռապատկուած է: Մեր աճը, այս վերջին չորս տարիներուն, 40%ի չափի մը հասած է: 26% էր անցեալ տարի: 2008ին, օրական առնուազն մէկ միլիոն տակառ քարիւղ պիտի արտադրենք: Հայաստանի չի կրնար մրցիլ մեզի հետ: Լ. Ղարաբաղը մեր թիւ 1 հարցն ըլլալով, անկասկած, պիտի արդիականացնենք զինուորական մեր կարողութիւնները: Ասիկա պէտք չէ մտավախութիւններ պատճառէ մեր դրացիներուն: Ոչ մէկ ընտրութիւն կրնայ բացառուիլ, բայց խաղաղապաշտ ժողովուրդ մըն ենք եւ կ'ուզենք խաղաղութեան մէջ ապրիլ մեր դրացիներուն հետ: Բայց, երբեք պիտի չընդունինք գրաւումը:

Թերթին թղթակիցը կը խօսի նաեւ իր եւ երեսփոխանական ընտրութիւններու խարդախութիւններուն մասին, բայց Ալիեւ կ'ըսէ թէ ի՛ր ընտրութիւնը խնդրայարոյց չէ եղած եւ այսօր ալ նոյնքան (76%) ձայն կրնայ առանալ: Ինչ կը վերաբերի Ազրպէյճանի դիրքին Իրանի հետ պատերազմի մը պարագային, հակառակ իր կապերուն ԱՄՆ-ու հետ, Ալիեւ կը ճշդէ.– "Ազրպէյճան զօրավիգ չըլլար Իրանի դէմ զինուորական գործողութիւններու: Ուաշինկթըն կը հասկնայ":

***

Եթէ Ալիեւի պատասխանները ոչ մէկ նորութիւն կը բերեն, հարկ է սակայն առնուազն անընդունելի գտնել, Թերթի աշխատակիցին հարցումին այն մասը ուր կ'ըսէ.– "հայ անջատողականներու հակակշիռին տակ գտնուող ազրպէյճանական այս հողամասը", կը խորհինք որ հարցումին առաջին տողերուն իսկ կրնար վերջակէտ դնել եւ չընել մեկնաբանութիւն մը որ իր գործը չէ եւ միայն ազրպէյճանական տեսակէտ է:

ՃԱՏՐԱԿ

ԴԷՊԻ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ

Թուրինոյի մէջ ընթացող ճատրակի 37րդ աշխարհի ախոյենութեան 10րդ փուլին Հայաստանի այրերու խումբը 2,5 - 1,5 արդիւնքով յաղթած է չինական խումբին: Վլադիմիր Յակոբեան յաղթած է Վան Վոնին, իսկ Լեւոն Արոնեան, Կարէն Ասրեան, Գաբրիէլ Սարգսեան իրենց մրցակիցներուն հետ հաւասար մնացած: Այս յաղթանակով Հայաստան ունի 29 կէտ. աւելի ամրապնդած է ցանկը գլխաւորողի դիրքը: Չինաստան (27 կէտ) Բ. դիրքի վրայ է, իսկ Ռուսաստան, եւ Ձեխիան 26ական կէտով կը բաժնեն Գ. եւ Դ. տեղերը: Մրցաշարքին աւարտական փուլը տեղի կ'ունենայ Յունիս 4ին:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԷՃԸ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՎ

Հայաստանի Ուաշինկթընի դեսպանը Թ. Մարգարեան նամակ մը ղրկած է "Նիւ Եորք Թայմզ" թերթին ուր Մայիս 24ին լոյս տեսած է Թուրքիոյ դեսպանին մէկ նամակը. հոն ան կը կրկնէ "պատմութիւնը պատմաբաններուն ձգել"ու թեզը: Թ. Մարգարեան այդ թեզին ակնարկելով ըսած է թէ Թուրքիա ամէն բանէ առաջ հարկ է հաշտուի իր անցեալին հետ: Աւելցուցած է թէ պէտք է վերջ տրուի 1915ի մասին անաչառօրէն խօսող Թուրք գրողներու կիրարկուած ճնշումներուն: "Թուրք գիտնականները միայն ատկէ ետք կրնան քննել 1919ի թրքական դատարանին ատենագրութիւնը ուր կան նաեւ ցեղասպանութեան հեղինակներուն մահապատիժներն ալ" գրած է Հայաստանի դեսպանը իր նամակին մէջ:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ "Յառաջ" լոյս չի տեսներ Երկուշաբթի Յունիս 5ին (Երեքշաբթի Յունիս 6ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Չորեքշաբթի Յունիս 7ին:

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ- ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ "Յառաջ - Միտք եւ Արուեստ"ի նոր (325) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.–

Թուղթ գոհութեան — Ա. ԱԼԻՔԵԱՆ

Խաչակիրները եւ Հայերը — Ա. ԲՈՋՈՅԵԱՆ

Յ. Օշականի վերջին օրուան մէկ դրուագը — Ա. ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Խորխէ Լուիս Պորխէս — Վ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԸ ՊԵՏՔ Է ԼԻՆԵՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՍԻՐՋԱՆ ՄԱՆԱՍԵԱՆ

Խորհրդային տարիներին և դրանից շատ առաջ Հայաստանի բազմաթիւ բնակավայրեր անուանափոխուել են՝ ստանալով տուեալ ժամանակահատուածին բնորոշ անուններ։

Աշխարհաքաղաքական տարածքներն անուանակոչուեցին համայնավար առաջնորդների, ժամանակի խոշոր կառոյցների, յեղափոխութիւնների ու համագումարների անուններով։ Բազմաթիւ բնակավայրեր մինչ այդ ձեռք էին բերել «ազգային պատկանելութեան», այդ թւում եւ թուրքական, քրդական ու ռուսական անուններ։ Ժամանակի ընթացքում վերանուանուել են ոչ միայն բնակավայրերը, այլեւ դաշտավայրերը, լեռներն ու ջրային տարածքները։ Ըստ վերջերս կատարուած հաշուառման արդիւնքների, դրանց շուրջ 60 տոկոսը օտարամուտ է՝ ոչ հայեցի։

Յետխորհրդային տարիներին տուեալ հանգամանքը մի տեսակ անտեսուել է, եւ այս ընթացքում շատ քիչ թւով բնակավայրեր են վերանուանուել, ինչպէս, օրինակ Կիրովականը դարձաւ Վանաձոր, Լենինականը՝ Գիւմրի, Կամոն՝ Գաւառ եւ այլն։ Այժմ խնդիրն արժանացել է լուրջ ուշադրութեան։

Անշարժ գոյքի պետական կադաստրի պետ Մանուկ Վարդանեանի ասածով, երկու տարի առաջ ներդրուել է աշխարհագրական կէտերի գրանցման համակարգ, որի դրոյթներով առաջնոր-

ԿՐԱԿԻՆ ՄԷՋ

Մայիս Յունիս
եւ վերջապէս
պոխջա կապելու ամիս···

Հանդէս մանդէս
գործ մործ
բան ման
ընելիք չընելիք
կը վերջացնես,
տունդ արդէն
իբր թէ
չատո՜նց հաւաքած ես,
պոխջադ կ'առնես
փեղկերդ կը փակես
դուռն ալ ետեւէդ կը գոցես,
մէկ կտոր
դէպի օդակայան կը վազես
եւ քանի մը ժամէն
ինքզինքդ
հո՛ս կը գտնես
պոխջայիդ հետ,
եթէ անշուշտ բախտաւոր ես···

Իսկ եթէ բախտաւոր չե՛ս,
ինչպէ՛ս ես,
պոխջադ
Հիւսի՛ս, Հարա՛ւ,
աշխարհի ճո՛թը ճուռթը
անհոգ կը թափառի
առանց քեզի
եւ քեզ հոս՝
իրականութեան առջեւ,
կրակին մէջ
մի՛ս մինակ կը ձգէ
առանց չապիկ վարտիքի···

Դուն քու խղովդ
տապկուէ՛···
Ծօ մարդ գիտնալով
կրակին մէջ կը ցատքէ՞···
Ինչո՞ւ նորէն
հոս եկեր ես···
Պոխջադ քեզմէ աւելի
խելացի՛ է···
Ինք անհոգ կը վայելէ՛,
իսկ դուն
ճրգը սրգը տապկուէ՛···

Հո՛ս ես կրկին,
որ ժամանակին
Ուրարտո՛ւ կը կոչէին···

Ուրարտո՛ւ,
երկիր Արարատի՛,
սակայն հիմա
մնացած առա՛նց Արարատի···

Հո՛ս ես կրկին,
որ ժամանակին
Նայիրի՛ կը կոչէին···

Նայիրի՛,
երկիր գետերո՛ւ
առուներո՛ւ
մշտահոս աղբիւրներո՛ւ
Հանքայի՛ն Ջուրերու,
իսկ հիմա
գիւղ գիւղաքաղաք
եւ մայրաքաղաք
ունին
խողովակնման խողովակ
ծորակնման ծորակ
սակայն
թէ՛ ցամքած
թէ՛ ժանգոտած···

Սովետի ժամանակ
Ջուր կա՞ր···
Կա՛ր··· կա՛ր···
Հիմա Ջուր կա՞յ···
Չկա՛յ··· չկա՛յ···
Ջուր կա՛ր,
գօգա գօլա չկա՛ր,
իսկ առանց գօգա գօլայի
կեանք ըսուածը
ինչպէ՞ս գոյութիւն ունենար···

Երկիր Արարատի
երկիր Նայիրի
ջուր բարեբախտաբար
ազատ անկախ հռչակեցինք,
սակայն դժբախտաբար
թշուառ անտէր դարձուցինք···

Հիմա գօգա գօլան
անշո՛ւշտ ունինք,
հազար փառք
չեմ գիտեր որուն տանք,
սակայն եկուր տես որ
հիմա ալ
ջուրը չունինք···

Երկիր Արարատի
առանց Արարատի,
երկիր Նայիրի
առանց ջուրի,
մենք ալ մնացեր ենք
առանց գործի···

Գո՛րծ մործ
բան ման
ընելիք մընելիք
չէ՞ որ չունինք.
ի՞նչ ընենք,
ձեռքերնիս ծալենք ու նստի՞նք···
Ի՛նչ ընենք, ի՛նչ ընենք···
Եթէ իրարու գլուխ քերենք
եւ միասին մտածենք,
ընելիք անպայմա՛ն կը գտնենք···

Հա՛
Եկէք քայլերգը
կրկի՛ն փոխենք···
Ի հարկէ՛,
խեղճ ու կրակ քայլերգ մըն է,
ամօ՛թ է,
մեզի կը վայելէ՞···
Ան որ համաձայն է
ձեռքը թող բարձրացնէ
եւ սա կտոր մը թուղթին վրայ
թող ստորագրէ՛···

Մինչեւ
ան կամ անի ստորագրէ՛,
մենք սա քայլերգը
Գիմ-ով գրենք···
Ինչո՞ւ քայ երգ,
թող ըլլայ գայլերգ,
ձայներնիս ձգե՛նք,
գայլին երգը երգենք···

Մենք կը խաղանք
անտառին մէջ
երբ որ գայլը
հոս չէ···
Գա՛յլ գա՛յլ
ո՞ւր ես դուն···

Աղջի՛կ սո՛ւս,
ձայնդ աշխարհ առեր է···
բարձրաձայն կանչել
հարկաւոր չէ՛···
ձայնդ կտրէ՛,
գայլը հո՛ս է,
ճի՛շդ դիմացդ
մի՛շտ անկուշտ
ուտելու պատրաստ
կանգնած է···

Այ աղջի՛կ···
անտառին մէջ
գայլին հետ
ի՞նչ գործ ունիս···
ինքզինքդ
Կարմիր Գլխարկի՞կ կը կարծես···

Գայլ մի՛ ասի
մի վոհմակ ասա՛···

Գայլ եւ գայլ
քառասո՛ւն գայլ,
իսկ դուն եւ ես
քայլ առ քայլ
միշտ տեղքայլ···

Նախ սա քայլերգը կը փոխենք,
համաձա՛յն ենք,
յետոյ
ինչո՞ւ չէ
դրօշա՛կն ալ կը փոխենք···
Մուրճն ու մանգաղը
արդէն չատոնց չպրտած ենք,
փոխարէնը
խորոված չամփուրը կը բերենք···
Զոյգ մը չամփուր
դրօշակին վրայ
կը տեղաւորենք,
խորովածի կրակն ալ
վա՛ռ կը պահենք···

Զոյգ մը չամփուր
խաչաձեւ,
խորովածի կրակը
յաւիտե՛ն,
իսկ մսացո՞ւն···

Դուն կրակը հովահարէ՛,
մսացուն ճարելը
իրենց վրայ ձգէ···
Ամէնէն դիւրի՛ն բա՛նն է···

Ոչխա՛ր ենք գողացել,
ոչխա՛ր···

Մէկ ոչխար
երկու ոչխար
մէկիկ մէկիկ
ետեւ ետեւի
ա՛ռ տա՛ր··· տա՛ր··· տա՛ր···
ոչխա՛ր··· չա՛ր··· չա՛ր···
անտա՛ռ··· ա՛ռ··· տա՛ր···

Ա՛յ աղջիկ,
լեզուդ չա՛տ երկարեր է···
բերանդ գոցէ ու լռէ···
Գայլի գլխուն
Աւետարան կարդալը
ոչ թէ միայն
անիմա՛ստ է,
այլ նաեւ
վտանգաւո՛ր է···
Եթէ անտառէն
հիմա դուրս չելլե՛ս,
շուտով ինքզինքդ
գայլին որովայնին մէջ
պիտի գտնես···

Ինչ որ ուզեն
թող ընե՛ն.
փոխել կ'ուզեն
թող փոխե՛ն.
փոփոխութիւն է,
մարդ քիչ մը
կը նորոգուի՛ կ'ըսեն,
բայց կարգը արդեօք
ուղղագրութեան կը հասնի՞···
Քա՛ւ լիցի···
ուղղագրութիւնը ինչո՞ւ փոխուի.
յետոյ Սփիւռք Հայաստան
ի՞նչ նիւթի վրայ
վիճաբանին պիտի···

Ամա՛ն աման
միայն Մեսրոպին ականջին չհասնի՛···
Խեղճը սկիզբէն եթէ գիտնար,
գլուխը պատէ պատ
չէր զարներ չարաչար···

Մայիս Յունիս
եւ վերջապէս
պոխջա կապելու ամիս···

Հանդէս մանդէս
գործ մործ
բան ման
ընելիք չընելիք
կը վերջացնես,
տունդ արդէն
իբր թէ
չատո՜նց հաւաքած ես,
պոխջադ կ'առնես
փեղկերդ կը փակես
դուռն ալ ետեւէդ կը գոցես
մէկ կտոր
դէպի օդակայան կը վազես
եւ քանի մը ժամէն
ինքզինքդ
հո՛ս կը գտնես···

Հո՛ս,
Հայաստա՛ն,
Հայերու երկիր
ուր թերեւս
եթէ գայլերուն խնջոյքը շարունակուի՛,
պիտի մնայ
առանց հայորդիի···

Արթնցի՛ր,
երազող մրափող ընկերս իմ···
Մուճակները
մէկիկ մէկիկ
ետեւ ետեւի
տանիք կը նետուին···
Մուճակներուն ետեւէն
մէկիկ մէկիկ
ետեւ ետեւի
բոլո՛րն ալ
արտագաղթի՞···
Վերջին ելլողը
օդակայանին լոյսը
թող մարէ կ'ըսեն···
Հանո՞ւք է···
Ի՛նչ կատակ···
սիրտ խոցող
սո՛ւր դանակ···

Լոյսը տակաւի՞ն վառա՞ծ է···
եթէ այո,
ինչո՞ւ մո՛ւս մութ է···

Ե՞րբ պիտի ծագի
արեգակը մեր,
խո՛ր քունէ արթննան
հայոց լեռներ՝
քարացած մեր հայորդիներ,
լուան ճերմա՛կ երես
զով ջուր աղբիւրներ
գլգլան առուակներ,
գօտիկ ամո՛ւր կապեն
կանաչ դաշտեր
արեւածագի ոսկեթոյր շողեր
եւ վերջապէս
յաղթահասակ տէ՛ր կանգնին
հայո՛ց մեր Աշխարհին···

Զարթի՛ր լաօ՛, լաօ՛, լաօ՛···
Ես մըռնի՛մ քըզի···
Զարթի՛ր լաօ՛, լաօ՛, լաօ՛···

Մայիս Յունիս
եւ վերջապէս
պոխջա կապելու ամիս···

Հանդէս մանդէս
գործ մործ
բան ման
ընելիք չընելիք
կը վերջացնեմ,
տունը արդէն
իբր թէ
չատո՜նց հաւաքած եմ,
պոխջաս կ'առնեմ
փեղկերը կը փակեմ
դուռն ալ ետեւէս կը գոցեմ
մէկ կտոր
դէպի օդակայան կը վազեմ
եւ քանի մը ժամէն
ինքզինքս կրկին
կրակին մէջ կը գտնեմ···

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ղութեամբ՝ կատարւում է օտարամուտ, անբարեհունչ եւ կրկնուող անուններով բնակավայրերի անուանափոխութիւն: Կառավարութիւնում ստեղծուել է աշխարհագրական կէտերի անուանակոչման եւ անուանափոխման մասնագիտական յանձնաժողով, կազմուած 18 տարբեր մասնագէտներից, որն ուսումնասիրում է տուեալ համայնքի պատմութիւնը, պահպանուած յուշագրերը, կազմում առաջարկութիւն եւ ներկայացնում կառավարութեան: Կադաստրի պետը փաստեցրեց, որ բնակավայրի նոր անունը որոշելիս անպայման հաշուի են առնւում տուեալ տարածքում բնակող ազգային փոքրամասնութիւնների շահերն ու նրանց կարծիքը:

Համաձայն ընթացակարգի, մինչեւ կառավարութեան ներկայացնելը, նոր անունը մարզպետարանների միջոցով ներկայացւում է իր տիրոջը՝ համայնքին, արժանանում բնակիչների քննարկմանը, դրական եզրակացութեան դէպքում նոր միայն ստանում կառավարութեան հաւանութիւնը եւ ուղարկւում Ազգային Ժողով՝ հաստատման: Համաձայն "ՀՀ վարչատարածքային բաժանման մասին" օրէնքի, համայնքների անուանափոխումը պէտք է ընդունի Ազգային Ժողովը, իսկ աշխարհագրական տարածքների՝ լեռների, դաշտերի ու գետ-լճերի անուանափոխումը հաստատւում է կառավարութեան որոշումներով:

Կառավարութիւնը վերջերս հաւանութիւն է տուել յիշեալ օրէնքում փոփոխութիւններ եւ լրացում կատարելու վերաբերեալ նախագծին: Օրինագծով ներկայացուած են 52 գիւղերի օտարամուտ, անբարեհունչ ու կրկնուող անուանումները վերացնելու եւ նորով փոխարինելու առաջարկներ: "Մենք դրանք շատ բուռն ենք քննարկել, անհամաձայնութիւններ շատ են լինում, երբեմն այդպէս էլ ընդհանուր յայտարարի չենք գալիս, յատկապէս՝ համայնքապետների հետ: Յաճախ սուր վիճաբանութիւններ էլ են լինում: Հինգ համայնքների անուանափոխութիւն արուել է տեղի բնակիչների առաջարկով, որոնք հիմնականում օտարալեզու՝ թուրքական, քրդական, ռուսական ծագումով անուններ էին:

Աւելին՝ Ամրթաղա գիւղն անուանափոխուել է Աղունց, Սանգեարը՝ Կարմրաղբիւր, Ժդանովը՝ Մայիսեան եւ այլն: Միւս՝ 6 համայնքներն ունէին անբարեհունչ անուններ, օրինակ՝ Թռչնաբուծականին կից եւ այլն: Յատկապէս շատ են կրկնուող անուանումները՝ տարբեր մարզերում կան Ագարակ, Մեղրաձոր, Մախնեաց եւ այլն: Այժմ դեռ աշխատում ենք, որ դրանք չլինեն նոյն մարզում, բայց կը գայ ժամանակը՝ կը հասնենք այն բանին, որ երկրում նոյնանուն

[illegible]

Ջութակահար Սերգէյ Խաչատրեան կը մասնակցի Սէն Տընիի փառատօնին, Յունիս 15 Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 20:30-ի ուէտրթալով:

Յայտագիրը կազմուած է Շոսթակովիչի ջութակի ու նուագախումբի երկրորդ քոնչերթոյով եւ Տվորժաքի "Նոր աշխարհ" համանուագով: Ֆրանսայի ազգային նուագախումբը կը ղեկավարէ Քուրթ Մազիւր:

համայնք չի լինի", – յայտնեց Մ. Վարդանեանը:

Գիւղերից բացի, մօտ ապագայում կը ներկայացուեն առաջարկներ քաղաքային բնակավայրերի համար: Այժմ քննարկւում է Սպիտակին Լալվարով եւ Ախթալան՝ հին պատմական Պղնձաւանով վերանուանելու հարցը: Անբարեհունչ անուններ մարզեր էլ ունենք, օրինակ՝ Գեղարքունիքը, սակայն դրա նոր տարբերակի մասին դեռ չեն մտածել, որովհետեւ եղածը գոնէ հայերէն է:

Կադաստրի պետի ասելով, բոլոր փաստաթղթերը նորով կը փոխարինուեն անվճար, այսինքն՝ պետութեան հաշուին: Թէպէտ դժուար է պատկերացնել, որ պիտանէից դուրս նախատեսուի, ասենք, անձնագրային լուսանկարների համար: Ձնայած հնարաւոր է նաեւ, որ անձնագրերում պարզապէս նոր կնիք խփելով գործն աւարտուի: Ամենայն դէպս, ասենք՝ Գիւմրին վերանուանելուց յետոյ, ըստ Մ. Վարդանեանի, որեւէ խնդիր չի առաջացել, մանաւանդ որ փաստաթղթերը փոխելու համար ժամանակի սահմանափակում չի նախատեսուած:

Մի ուշագրաւ համգամանք՝ գործիչների անունները որեւէ բնակավայրի կարող են շնորհուել միայն նրանց մահից 10 տարի անց, որովհետեւ "փորձը ցոյց է տուել, որ յետոյ երբեմն զղջում են, արժանի չեն համարում", եւ այլն:

Անուանակոչութեան գործընթացը շարունակական կը լինի, եւ ամէն տարի նոր տուեալներ կը հաղորդուեն ՄԱԿ-ի Հայաստանեան գրասենեակին՝ ծրագրերի իրականացման, ժամանակ ճիշդ "կողմնորոշուելու" համար:

Ս. Մ.

"Հայոց աշխարհ"

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԱԳԸՐԳԻՒՂԻ Տատեան վարժարանի երկրորդէն մինչեւ 8րդ դասարանի աշակերտները, Մայիս 9ին, արտասանական հանդէս մը կազմակերպած են, որ կը կոչուէր.– "Երփներանգ փունջ մը բանաստեղծութիւններու": Շուրջ 50 աշակերտներ իրականացուցած են ձեռնարկը, որուն նպատակը եղած է աշակերտներու մօտ հրահրել հայ գիրի եւ բանաստեղծութեան նկատմամբ սէր եւ հետաքրքրութիւն: Յայտագրին մէջ տողանցած են՝ Ա. Իսահակեան, Ս. Կապուտիկեան, Պարոյր Սեւակ, ՀմաՍահեան, Մաթէոս Զարիֆեան, Վահան Թէքէեան, Վարդ Շիկահեր, Իրմա Աճէմեան, Իգնա Սարըասլան, Զահրատ, Հայկազուն Գալուստեան: Հանդիսութեան աւարտին տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը:

***

ՊՈԼՍՈՅ Պէզճեան մայր վարժարանի հանդիսասրահին մէջ, Մայիս 9ին, տեղի ունեցած է մշակութային ձեռնարկ մը պատրաստուած Ը. դասարանի աշակերտներու մասնակցութեամբ: Աւարտական դասարանի աշակերտները խմամեալ յայտագիր մը ներկայացուցած են կազմըւած երեք վաղամեռիկ բանաստեղծներէ՝ Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց եւ Մաթէոս Զարիֆեան: Վարժարանի տնօրէնը՝ Սինայիր Երտուղ շնորհակալութիւն յայտնած է ձեռնարկի կազմակերպիչ ուսուցիչներուն ու մասնակից աշակերտներուն:

***

ՖԸՐԻԳԻՒՂԻ Մերամէթճեան վարժարանին մէջ, Մայիս 11ին, գիտական խըրախճանք մը սարքուած է, երրորդ անգամ ըլլալով: Մասնակցած են վարժարանին բոլոր աշակերտները, որոնք ներկայացուցած են իրենց կողմէ պատրաստըւած զանազան ծրագիրներ ու գիտական փորձեր: Բացումը կատարած են տնօրէնուհի Արփի Մանուկեան եւ Շիշլիի փոխ-քաղաքապետ՝ Վազգէն Պարըն:

***

ԳՈՒՄԳԱՓՈՒԻ Պէզճեան սրահին մէջ, Մայիս 13ին, նախաձեռնութեամբ ՍէՎ խմբակի կազմակերպուած է երիտասարդական փառատօն մը: Ձեռնարկը ի մի բերած է վերջին ամիսներուն ընթացքին իրականացած կարգ մը ձեռնարկներու արդիւնքները եւ կատարուած նաեւ մրցանակաբաշխութիւն: Շարժումին պարագլուխները եղած են Արամ Ունճու եւ Արման Պօյաճը:

ՀՐԱՀԱՆԳՈՒԱԾ ԶԳԵՍՏԱՒՈՐՈՒՄԸ ԵՒ ԿԻՆԵՐԸ

Իրանի իսլամական յեղաշրջումը (1979) կրօնաբոյր համազգեստ մը պարտադրեց կիներուն: Անոնք հարկադրուած են լաչակ կրելու եւ փաթթուելու ամբողջ մարմինը ծրարող վերարկուներու մէջ: Մինչեւ այսօր այս պարտադրանքը կը շարունակուի: Սակայն նորութիւնը այն է որ կիները զգեստաւորումի պարտադիր կանոններուն քիչ-քիչ անհատական գիծեր կը միացնեն:

Թեհրանի զբօսապարտէզներուն մէջ կարելի է երիտասարդուհիներ տեսնել որոնք թէնիս կը խաղան, իրենց շարժումները կարելի ընելու չափ լայն զգեստներով: Քիչ մը ամէն տեղ կը նշմարուին պաշտօնական կանոնները շրջանցող երեւոյթներ. այլեւս հինին պէս բծախնդրօրէն չեն ծածկուիր մազերը, վերարկուները կը ծառայեն բուն զգեստը ծածկելու. իսկ այդ բուն զգեստը կրնայ մինչեւ իսկ մարմինը կաղապարող շատ սեղմ հագուելիք մը ըլլալ: Մեծ ուշադրութիւն հարկաւոր չէ տեսնելու համար որ հանդերձակալներ զետեղուած են բնակարաններու մուտքին ու տուն մտնող կիներու առաջին բրածը կ'ըլլայ "յեղափոխական" զգեստէն ձերբազատուիլ: Սպահանի հարուստ քաղքենիին բնակարաններուն մէջ նոյնիսկ այդ հանդերձակալը յաճախ զետեղուած կ'ըլլայ տունը եզերող պարտէզին մուտքին:

Լիբանանի մէջ Հիզպոլլան է որ նոյն զգեստաւորումը կը պարտադրէ իրեն հակակշռին ենթակայ շրջաններուն մէջ: Հոն ալ կայ միօրինակ զգեստաւորումին անհատական երանգ մը տալու ջանքը: Ատիկա "իսլամական" նորաձեւութեան ցուցադրութիւններ կազմակերպել ու կը մղէ պարբերաբար: Մեծ մասով Թուրքիայէն հոն հրաւիրուող նորոյթի հաստատութիւններ միօրինակութենէն ձերբազատելու ձեւեր կը ցուցադրեն: Երբեմն գունաւոր լաչակներ կ'առաջարկուին, երբեմն "ոչ իսլամական" նորոյթէն մանրամասնութիւն մը փոխ կ'առնուի: Անոնք նախապէս ընդհանուր կանոններու մասին հարկաւոր տեղեկութիւնը կը ստանան Հեզպոլլայէն, յետոյ նրբօրէն կը խաղան արգելքներուն հետ, առանց երբեք սահմանազանց ըլլալու: Արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ զգեստաւորումի միօրինակութիւնը հետզհետէ աւելի հագուադէպօրէն կ'արտայայտուի, ինչպէս Հէզպոլլայի հանրահաւաքներուն:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Չեմ մոռնար բնաւ Թաքթաքեան Պօղոս պատրիարքը, իր ձիւնասպիտակ երկայն մօրուքովը, որ Խաչվերացէ տօնին կը հրաւիրուէր, կը պատարագէր ու ահեղ ձայնովը քարոզ կուտար, ինչպէ՞ս, ի՞նչ նիւթի վրայ, ատի չեմ գիտեր: Կը յիշեմ որ անգամ մ'ալ Ախթամարի Խաչատուր կոճղամարմին, տզեղադէմ կաթողիկոսը եկաւ Ս. Խաչ եւ իր հրաժեշտի պատարագը մատոյց խուռն բազմութեան մը ներկայութեանը, եւ այդ օրը ես ալ ձայնաւորներու դասին մէջ գտնուեցայ իբրեւ երգեցիկ: Ս. Խաչի քարոզիչներէն եղած է նաեւ կաթոլիկութենէ դարձած Մարկոս անունով Տուավիգ վարդապետ մը, որուն մասին յետոյ:

***

Այդ ատենները մեծ հայրս որոշեց իր նստած տունը քակել տալ եւ տեղը նոր մը կանգնել, աւելի մեծ, որովհետեւ ա'լ շատ հինցած էր, եւ մուկերու հոծ բազմութեան հեշտ բնակավայր դարձած էին ձեղունները:

Մինչ այդ, հայրս կարող եղած էր Զիլիհտար պահչէսի կոչուած մեծ փողոցին վրայ գնել իրեն սեփական յատուկ տուն, քովն ալ ուրիշ մը մեծկակ, զոր վարձու կուտար ծանօթ բարեկամներու: Մենք արդէն մեր տունը փոխադրուած էինք, երբ մեծ հայրս նոր տուն շինելու ձեռնարկեց, որով իր ընտանիքով եւ զաւակներով եկաւ մեր տունը:

1867ին էր այս. որուն ամառը գացինք մեծ հօրս այգին եւ ձմեռը անցուցինք Զիլիհտար պահչէսին:

Հօրս փոքր բնակարանին մէջ մեր ընտանեկան բազմութիւնը, ուրախ զուարթ օրեր անցուց մինչեւ որ նորակառոյց տունին կատարեալ շինութիւնը աւարտեցաւ: Վար առնուած տունին առողջ գերաններով եւ տախտակներով մեծ հայրս միեւնոյն ժամանակ այգիին մուտքին քովը քանի մը սենեակով նոր տուն մ'ալ շինել տուաւ, որպէսզի արդէն եղած մեծ տունը վարձու տալով, իր ծերութեան օրերուն եկամուտ մը ունենայ. հիանալի կանխամտածութիւն եւ նախահոգութիւն:

***

Մեր փոքր տունը բաւականաչափ մեծութեամբ պարտէզ ունէր: Հայրս շատ սիրահար էր ծաղկամշակութեան, գեղեցկապէս զարդարած էր զայն: Իր պարապոյ ժամերուն հոնկէ դուրս չէր ելլար, ինչպէս մեծ հայրս իր այգիէն: Անձամբ կը մշակէր տեսակ տեսակ ծաղիկներ, մանաւանդ մեխակ եւ վարդ, որոնցմէ զանազան ցեղեր՝ մէկը միւսէն գեղեցիկ, հասցուցած էր պատուաստի միջոցաւ:

Պարտէզին մէկ անկիւնը կը գտնուէր սքանչելի մեծ սալորենի մը, որուն հանդիպակաց կողմն ալ կար բարձր նռնենի մը. ասոնց տուած պտուղները այնքան առատ կ'ըլլային, որ մայրս կը ստիպուէր բաժնել դանոնք ազգականներու եւ դրացիներու: Պարտէզնուս մուտքը կը հովանաւորէր ողկուզենիի սողոսկուն հիանալի ծառ մը, որուն ծլած կապտագեղ ծաղիկներուն քաղցր բուրումը չորս կողմ կը տարածուէր գարնանային օրերուն: Դըրախտիկ մ'էր մեր պարտէզը, ուր կար պղտենի մ'ալ որուն վրայ հայրս յաջողած էր պատուաստել երեք տեսակ պտուղ. հիասքանչ էր արդարեւ տեսքն ալ. սերկեւիլը, խնձորը եւ տանձը միանգամայն կախուած մէկ ծառի վրայ:

***

Մեր փոքր տունին մէջ ծնան քոյրերս. նախ Սաթենիկը, երկու – երեք տարի վերջն ալ Ժօժէնի–Երանուհին: Այս երկու քոյրերուս կնքահայր եղաւ Սահակ Այվատեան պատանին, (յետագային Սահակ Արք. Այվատեան, Երուսաղէմ վախճանած). սա կրտսեր որդին էր եւ անառակ տղան արքունի շինութիւններու պաշտօնեայ բարեհամբաւ Կիրակոս աղա Այվատեանի, Բալուէն Պոլիս գաղթած պատուական հայ մը, ինքնօգնութեամբ յառաջացած:

Կիրակոս Այվատեան, մեծ հօրս շատ մտերիմն ըլլալով, ուզեր է իրեն հետ խընամիութիւն մը հաստատել, եւ երբ հայրս եկեր փեսայ եղեր է մեծ հօրս, այն ատեն Կիրակոս աղան կ'ըլլայ խաչեղբայր ամուսնութեան:

Այվատեանին անդրանիկ որդին Մեսրոպ, հօրս – մօրս խաչը կը բռնէ. երկրորդ զաւակը Վահանը իմ մկրտութեանս կնքահայր կ'ըլլայ, իսկ երրորդը՝ Մկըրտիչն ալ եղբայրս կը կնքէ եւ այս կերպով կը հաստատուի խնամութիւն մը, որ ազգականութեան հաւասար մնաց մինչեւ վերջը:

Երբ Կիրակոս աղան ողջ էր եւ մենք ալ նորահաս տղաներ, հայրս կը տանէր մեզ երբեմն իրեն մօտ. տիրունակ ծերունի մ'էր, ձեռքը կը համբուրէինք, եւ մեկնած ատեննիս մեզի կուտար դրամական պարգեւներ, որոնք նոր ապուած արծաթ 20 փարանոցներ էին:

Ունէր գեղեցիկ տուն մը ընդարձակ պարտէզով, Իճատիէ Թաղին վասփորահայեաց բլրակին վրայ. հիւրընկալ անձնաւորութիւն մ'էր, հայ եկեղեցականներու հանդէպ մեծ յարգանք ունէր, կ'ըսէր հայրս. Խրիմեան Հայրիկ երկար ամիսներ ապրած է Այվատեանի շքեղ տունը, որուն հետքը իսկ չէ մնացած այժմ. աւեր աւերակ եղած է բոլորովին, ինչպէս նաեւ ուրիշ գեղեցիկ տուներ:

***

Կը յիշեմ որ մեծ հայրս լացաւ իր հին տունը վար առնել տուած օրը, զի ինքը հոն էր ծնած, հոն ծնած է եղեր իր հայրն ալ Պէրպէր Պօղոս, որ արհեստակիցներուն պետ կարգուեր է, ինչպէս տեղեկացայ մեծ հօրս թուղթերէն, իր մահէն յետոյ:

(Շար. 9)

(Շար. Ա. էջէն)

ժողովուրդէն: Ազերիներն ալ հարց տըւած են իրեն, թէ կը խորհի՞ նոր հատոր մը գրի առնել ու յայտարարել թէ մեծ սուտ մըն է Հայկական Ցեղասպանութիւնը: Օ. Փամուք մեծապէս վրդոված է նման հարցումներէ ու պատասխանած է թէ ինք Մոսկուա կը գտնուի ոչ թէ քաղաքականութիւն ընելու նպատակով, այլ իր հատորներուն ծանօթացումին համար: "Ցեղասպանութիւնը Թուրքիոյ եւ թուրք հանրութեան մէկ ներքին հարցն է" ըսած է ան, աւելցնելով որ ոչ ոքի հետ կը բաժնէ նոր գրելիք մէկ գիրքին նիւթը:

ԹՈՒՐՔ ՆԱՒԱՍՏԻ մը եւ 12 ուրիշներ ծովը ինկած են թրքական նաւու մը ընկղմելէն ետք յունական թանքէրի մը հետ բախումով, Աթէնքի մօտ, Հիոբայի բացը: Եօթը նաւաստիներ փրկուած են, միւսները անհետացած էին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ընկերվարական կուսակցութիւն 55 հազար նոր անդամ արձանագրած է, ինչ որ առաջին անգամ կը պատահի կուսակցութեան պատմութեան մէջ: Այս յաջողութիւնը հետեւանք է նաեւ աժանցած անդամավճարի մը (20 Եւրօ): Նորերուն մէջ կան քանի մը ծանօթներ, ինչպէս գրագէտ Միշէլ Ֆուրնիէ, Մազարին Փէնժօ, հրապարակագիր Իվան Լըվայ, եւլն.:

ԳԼԻՐՍԹՐԻՄ հարցին կապակցութեամբ ԷԱՏՍ-ի նախկին փոխ նախագահը՝ Ժան-Լուի Ժերկորէն որ երկու օր է դիպահ կը մնար, Յունիս 1ին քննութեան տակ առնուեցաւ, այլ խօսքով մեղադրուեցաւ "զեղծարարութեան, զեղծարարութեան չահագործման եւ զրպարտիչ մատնութեան" համար, բայց 80 հազար Եւրոյի փրկագինի փոխարէն ազատ արձակուեցաւ: Կը թուի թէ այլեւս հաստատուած է որ ինք էր անանուն նամակներու հեղինակը, քաղաքական դէմքերու չինծու ցանկեր յանձնողը, եւլն., եւլն.:

ՑՈՒՐՏԸ կը շարունակէ տիրել Ֆրանսայի մէջ եւ Յունիս 1ին Կոթ տ'Ազիւրի որոշ շրջաններ ինչպէս Սէն-Պարնապէ (Սէն-Փօլ տը Վանսի մօտ) ձիւն եկած է: Իլ-տը-Ֆրանսի մէջ ալ, ջերմաստիճանը 14,2 էր միայն, ինչ որ չէր պատահած 1936էն ի վեր: Յոյս կայ որ Հոգեգալուստի Երկուշաբթիէն բարելաւում պիտի ըլլայ:

Aïda Kevorkian,
Frédéric et Kimberly Kevorkian et leur fille Olivia,
Vartan Ozinian et Kohanig Kevorkian,
Yervant et Joya Kurkdjian (Istanbul),
Betty Pasmanian, ses enfants et petits-enfants,
Thierry et Nora Cornavin et leurs enfants,
Les Familles Vahan Tchilinguirian, Léonara-Archag Dikranian, les filleules Gayaneh et Rita Balekian
ont la douleur de vous faire part du décès de leur époux, père, grand-père, frère et parent

KEVORK B. KEVORKIAN

1933 - 2006
du Collège Melkonian
et Ingénieur diplômé de
l'Ecole Polytechnique de Lausanne
survenu après une courte maladie.

Les obsèques auront lieu le mardi 6 juin 2006 à 15 heures en la Cathédrale apostolique arménienne St Jean-Baptiste

15 rue Jean-Goujon 75008 Paris

Le présent avis tient lieu de faire-part.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Տիկին Էօժէնի Յովսէփեան եւ զաւակներն ու թոռները իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

Յովհաննէս Յովսէփեանի

մահուան 14րդ տարելիցին առթիւ 150 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ի բարգաւաճման:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայաստանցի երիտասարդ կին մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ (տարեց անձ կամ մանուկի խնամք տանիլ, տան մաքրութիւն ընել, եւլն., եւլն.):

Հեռաձայնել Եղինեան Անահիտի.–
06. 98. 45. 10. 07

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris 01 42 96 10 10 armenie@saberatours.fr
Lyon 04 78 60 13 66 sevan@selectour.com
Marseille 04 95 09 30 60 marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 14.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի «Նայիրի» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.–

Հայկ Աճէմեանի տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Մ. Աճէմեան 30, Սարաճեան ընտանիք 40 Եւրօ:

Գէորգ Նաճարեանի քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Վարդուհի Պասմաճեան 20 Եւրօ:

Ընկերուհի Թամարա Արսլանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Արսլանեան ընտանիք 300, Պոմոնի եկեղեցի 100, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Նազարէթեան-Արսլանեան, Է. Մատիլեան 50ական, Բ. Քասքասեան 30, Բ. Կրասեան 50, Մարի Գըլըճեան եւ Ութուզեան ընտանիք 20ական Եւրօ:

Է. Կրասեան 40 Եւրօ:

□

Section **«D. Missakian»**
de Sevran-Livry

REPAS
«KHOROVADZ»
Le dimanche 11 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :

— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73
Nous vous attendons nombreux.

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières
de la CBAF
organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin
— Nombre de place limité —

Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

Association pour le Développement de la Langue et de la Culture Arméniennes

L'Ecole «KHATCHADOUR ABOVIAN»
de la Cathédrale Apostolique Arménienne de Marseille
vous invite à sa
FETE ANNUELLE
Kermesse
Dimanche 11 Juin
de 14h30 à 19h

Dans la Cour de la Cathédrale SERPOTZ TARKMANTCHATZ
339 avenue du Prado 13008 Marseille

Tirage de la TOMBOLA

Animations, Musiques, Chants, Danses.

Venez nombreux
encourager nos élèves et déguster les spécialités arméniennes dans une ambiance familiale.

CINE-CLUB

Ciné-Club Rouben Mamoulian / UCFAF
Vendredi 9 juin à 20h30
SOIREE CINEMA-CONFERENCE
en présence de
ROBERT GUEDIGUIAN

MARIUS ET JEANNETTE

avec Ariane Ascaride, Gérard Meylan, Jacques Boudet, J.-P. Daroussin
Pascale Roberts, Frédérique
Musique : Antonio Vivaldi

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

A.A.A.S.
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956
recherche
DIRECTEUR(TRICE)
DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006
A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

SOLIDARITÉ PROTESTANTE FRANCE-ARMÉNIE

vous invite

1) à son ASSEMBLEE GENERALE le 11 juin à 14h
dans la crypte du Rosaire de l'Eglise Saint Sulpice
4 rue Palatine 75006 Paris
2) au CONCERT «VOIX D'ARMENIE» le 11 juin à 16h
à l'Eglise Saint Sulpice
Chants liturgiques et populaires arméniens
par la Chorale «DARON», direction Stéphane Yorganciyan
Entrée libre — Collecte pour la restauration de l'église de Khatchen, au Karabagh.

(Pour tous renseignements : Tél. 01 47 35 30 23)

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 4
DIMANCHE
4 JUIN
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 325

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.468 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.468

ԽՈՐԽԷ ԼՈՒԻՍ ՊՈՐԽԷՍ

Գրեց՝ ԱՆՏՐԷ ՄՕՐՈՒԱ

Ծ.Թ.- Այս տարի մահուան 20ամեակն է Ի. դարու ամենամեծ գրագէտներէն մէկուն՝ արժանթինցի արձակագիր եւ բանաստեղծ Խորխէ Լուիս Պորխէսի (1899-1986): Ուրախալի է նշել, որ իր մահէն ետք, իր արձակի թէ բանաստեղծութեան բազմաթիւ նմոյշներ (հիմնականին՝ բնագրային թարգմանութեամբ) տարբեր պարբերականներու մէջ (ներառեալ՝ "Յառաջ - Միտք եւ Արուեստ"ը) լոյս տեսած են, թէ՛ արեւմտահայերէնով եւ թէ արեւելահայերէնով: 1992ին Պորխէսի արձակի հայերէն ցարդ միակ հատորը լոյս տեսած է Երեւանի "Ապոլոն" հրատարակչատան կողմէ, "Երկու արքաներն ու երկու լաբիւրինթոսները" վերնագրով եւ Յովհաննէս Բոդուկեանի թարգմանութեամբ (տե՛ս մեր գրախօսականը՝ "Յառաջ - Միտք եւ Արուեստ", Ապրիլ 1994):

Ֆրանսացի նշանաւոր գրագէտ Անտրէ Մօրուայի այս փորձագրութիւնը 1981ին սպաներէն թարգմանութեամբ լոյս տեսած է որպէս յառաջաբան Պորխէսի գործերուն մէկ հատընտիրին: Չկարենալով գտնել ֆրանսերէն բնագիրը 1988ին յիշեալ թարգմանութենէն մեկնելով կատարած էինք ներկայ թարգմանութիւնը, որ կամքէ անկախ պատճառներով մնացած էր անտիպ: Ներկայիս զայն կը յանձնենք հրատարակութեան, ոճական վերանայումի ենթարկելէ ետք:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ
Նիւ Ճըրզի

Խորխէ Լուիս Պորխէս մեծ գրագէտ մըն է որ միայն փոքր փորձագրութիւններ կամ կարճ արձակ ստեղծած է: Այսքանը մեզ կը բաւէ զինքը մեծ յորջորջելու՝ անոնց սքանչելի տրամաբանութեան, գիտերու հարազատութեան եւ լարուած, գրեթէ թուաբանական ոճին համար: Ծընունդով ու խառնուածքով արժանթինցի, բայց համաշխարհային գրականութեամբ սնած, Պորխէս հոգեկան հայրենիք չունի: Ինք կը ստեղծէ ժամանակէն ու միջոցէն դուրս երեւակայական ու խորհրդանշական աշխարհներ: Իր կարեւորութեան նշան մըն է, որ զինքը տեղորոշելու համար միայն արտառոց ու կատարեալ գործեր կարելի է յիշել: Ազգակից է Քաֆքայի, Փոյի, երբեմն՝ Հենրի Ճէյմզի ու Ուէլսի, միշտ՝ Վալերիի, իր յարակարծիքներուն յանկարծական անցումով դէպի այն ինչ որ կոչած է «իր սեփական բնազանցութիւնը»:

1

Իր աղբիւրները անթիւ են ու անսպասելի: Պորխէս ամէն ինչ կարդացած է, մանաւանդ ինչ որ մարդ այլեւս չի կարդար՝ գապալականները, աղեքսանդրեան Յոյները, միջնադարեան փիլիսոփաները: Իր հմտութիւնը խոր չէ -ինք անկէ միայն լոյսի ու գաղափարներու կայծկլտումներ կ'առնէ-, բայց տարողունակ է: Օրինակ Փասքալ կը գրէ.- «Բնութիւնը անսահման ոլորտ մըն է, որու կեդրոնը ամէնուրեք է ու շրջագիծը՝ ո՛չ մէկ տեղ»: Պորխէս կը ձեռնարկէ հետապնդելու այս փոխաբերութեան հետքը դարերու երկայնքին: Ճորտանօ Պրունոյի մօտ (1584) կը գտնէ.- «Կրնամ վստահութեամբ հաստատել, որ տիեզերքը զուտ կեդրոն է, կամ որ տիեզերքի կեդրոնը ամէնուրեք է, իսկ շրջագիծը՝ ո՛չ մէկ տեղ»: Սակայն, Ճորտանօ Պրունօ ԺԲ. դարու աստուածաբան Ալէն Լիլեցիի մօտ Գորփուս Հերմէթիքումէն (Գ. դար) առնուած բանաձեւում մը կարդացած էր.- «Աստուած սքանչելի ոլորտ մըն է, որու կեդրոնը ամէնուրեք է, իսկ շրջագիծը՝ ո՛չ մէկ տեղ»: Նման հետազօտութիւններ, Չինացիներու թէ Արաբներու ու Եգիպտացիներու մօտ տարուած, Պորխէսը կը հաճոյացնեն եւ պատմուածքներու դիպաշարերուն ճամբայ կը բանան;

Իր ուսուցիչներէն շատերը անգլիացի են: Անսահման հիացում ունի Ուէլսի հանդէպ եւ կը զայրանայ Օսքար Ուայլտի սահմանումին դէմ, թէ Ուէլս «գիտնական Ժիւլ Վեռն մըն է»: Պորխէս դիտել կու տայ, որ Ժիւլ Վեռնի արձակը կը ծաւալի ապագայ հաւանականութիւններու շուրջ (սուզանաւը, դէպի Լուսին թռիչքը), իսկ Ուէլսի արձակը՝ զուտ կարելիութեան (անտեսանելի մարդը, մարդ մը կուլ տըւող ծաղիկը) կամ անկարելիութեան շուրջ (ապագայ ծաղիկով մը գալիքէն վերադարձող մարդ մը): Ասկէ զատ, ուէլսեան վէպ մը մարդկային ամէն ճակատագրի հետ առընչուող խրատարձութիւններ կը խորհրդանշէ: Որեւէ մեծ եւ մնայուն գիրք պէտք է երկդիմի ըլլայ, կ'ըսէ Պորխէս. հայելի մըն է, որ ընթերցողին արարքներ յայտնի կը դարձնէ, բայց հեղինակը պէտք է անտեղեակ թուի իր գործին նշանակութենէն, ինչ որ Պորխէսի սեփական արուեստին գերազանց նըկարագրութիւն մըն է: «Աստուած պէտք չէ ներգրաւուի աստուածաբանութեան մէջ. գրագէտը պէտք չէ մարդկային տըրամաբանութիւններով քանդէ այն հաւատքը, որ արուեստը մեզմէ կը պահանջէ»:

Կը հիանայ Փոյի եւ Չեսթըրթընի վըրայ, այնքան որքան Ուէլսի պարագային: Փօ գրած է ֆանտաստիկ սարսափի կատարեալ պատմուածքներ եւ հնարած՝ ոստիկանական պատմուածքը, բայց երբեք չէ համադրած երկու գրելատեսակները: Չեսթըրթըն փորձած է եւ յաջողապէս անցած՝ այս փորձառութենէն: Հայր Պրաունի իւրաքանչիւր արկածախնդրութիւն կը միտի բացատրելու, յանուն տրամաբանութեան, անբացատրելի դէպք մը: «Թէեւ Չեսթըրթըն երբեք չէ հաստատած Փօ կամ Քաֆքա ըլլալը, իր եսը կաղմաւորող նիւթին մէջ մղձաւանջին ձգտող բան մը կար»: Քաֆքա եղած է Պորխէսի ուղղակի նախակարապետը. «Դղեակը» կրնար Պորխէսին պատկանիլ, բայց ինք զայն պիտի ստեղծէր տասը էջնոց պատմուածքով մը, երկուքն ալ հեռու ծուլութենէ և կատարելութեան ձգտումէ: Ինչ կը վերաբերի Քաֆքայի նախակարապետներուն, Պորխէսի բանիմացութիւնը կը սիրէ զանոնք գտնել Զենոն էլէացիի, Քիրկըկորի եւ Ռոպըրթ Պրաունինկի մօտ: Քիչ մը Քաֆքա կայ այս հեղինակներէն իւրաքանչիւրին մէջ, բայց եթէ Քաֆքա գրած չըլլար, մարդ պիտի չկարենար ատիկա նկատել. ասկէ կու գայ ճապէս պորխէսեան այս յարակարծիքը.- «Ամէն գրող կը ստեղծէ իր սեփական նախակարապետները»:

Զինքը ներշնչողներէն է նաեւ անգլիացի գրագէտ Ճոն Ուիլիըմ Տըն, հեղինակ՝ ժամանակի մասին հետաքրքրական գիրքերու, որոնց մէջ կը պնդէ, որ, ըստ մեր երազներուն փաստածին, անցեալ, ներկայ եւ ապագայ միաժամանակ գոյութիւն ունին: (Շոփընհաուըր, դիտել կու տայ Պորխէս, արդէն գրած էր, որ կեանք ու երազ նոյն գիրքին էջերէն են. զանոնք կարգով կարդալ ապրիլ է, անոնց միջեւ սահիլ՝ երազել): Մահուան մէջ վերադիտը պիտի ըլլանք մեր կեանքի բոլոր պահերուն եւ ազատօրէն պիտի համադրենք զանոնք, ինչպէս երազին մէջ: «Աստուած, մեր բարեկամները եւ Շէյքսփիր պիտի գործակցին մեզի հետ»: Պորխէս ոչինչ աւելի կը սիրէ քան այս ձեւով խաղալ մտքի, երազի, միջոցի եւ ժամանակի հետ: Երազողը, իր հերթին, կրնայ երազի ենթարկուիլ: «Միտքը կ'երազէր. աշխարհն էր իր երազը»: Բոլոր փիլիսոփաներուն մօտ՝ Դեմոկրիտէն մինչեւ Սփինոզա, Շոփընհաուըրէն մինչեւ Քիրքըկոր, ան իմացական յարակարծական կարելիութիւններ կը փնտռէ:

2

Վալերիի նոթատետրերուն մէջ կը հանդիպինք հետեւեալին նման շատ մը նոթերու.- «Գաղափար սարսափազդու պատմուածքի մը համար.- Կը յայտնաբերուի, որ քաղցկեղի միակ դարմանը մարդու ապրող միսն է: Հետեւանքներ»: Կրնամ երեւակայել Պորխէսի արձակի նմոյշ մը այսպիսի նիւթով: Հին ու նոր փիլիսոփաներ կարդալով, ան կանգ կ'առնէ գաղափարի մը կամ վարկածի մը առջեւ: Ճառագայթում: «Եթէ այս անհեթեթ կանխադրոյթը իր տրամաբանական ծայրագոյն հետեւանքներուն հասցուէր -կը հիանայ-, ի՞նչ աշխարհ պիտի ստեղծուէր»:

Օրինակ, հեղինակ մը՝ Փիէր Մէնար, կը ձեռնարկէ «Տոն Քիշոթ»ի ստեղծումին: Ո՛չ թէ որեւէ Քիշոթի, այլ՝ Քիշոթ-ին: Իր մեթո՞տը: Սպաներէն լաւ իմանալ, կաթողիկէ հաւատքը վերայայտնաբերել, մաւրերու դէմ կռուիլ, Եւրոպայի պատմութիւնը մոռնալ. մէկ խօսքով, Միկէլ տէ Սերվանթէս ըլլալ: Զուգադիպութիւնը, ուրեմն, այնքան ամբողջական կը դառնայ, որ Ի. դարու հեղինակը բառացիօրէն վերստին կը գրէ Սերվանթէսի վէպը, բառ առ բառ, եւ առանց անդրադառնալու սկզբնագրին: Եւ հոս Պորխէս հետեւեալ զարմանալի նախադասութիւնը ունի.- «Սերվանթէսի եւ Մէնարի բնագրերը գրեթէ բառացիօրէն նոյնական են, թէեւ երկրորդը գրեթէ անսահմանօրէն աւելի հարազատ է»: Իրօք, իր այսպէս յաղթականօրէն փաստածը այն է, որ այդ դիպաշարը, երեւութապէս անհեթեթ, իրական գաղափար մը կը յայտնէ.- մեր կարդացած «Քիշոթ»ը Սերվանթէսինը չէ, ոչ աւելի քան մեր «Մատամ Պովարի»ն Ֆլօպէրինն է: Քսաներորդ դարու իւրաքանչիւր ընթերցող իր ձեւով վերստին կը գրէ անցեալ դարերու գլուխգործոցները: Բաւ էր անդրապատկերում (էքստրափոլասիոն) մը ընել, Պորխէսի պատմուածքը անկէ բխեցնելու համար:

Յաճախ, մեզ ցնցելու սահմանուած յարակարծիք մը չի հասնիր իր նպատակին, փիլիսոփաներու տուած վերացական ձեւով: Պորխէս անկէ կը ստեղծէ շօշափելի իրականութիւն մը: «Բաբելոնի գրադարանը» տիեզերքի պատկերն է, անսահման եւ միշտ վերսկսող: Այս գրադարանին շատ մը գիրքերը անհասկնալի են, բախտի բերմամբ քով քովի եկած կամ չարամըտօրէն կրկնուած գիրեր, բայց երբեմն գիրերու այս լաբիւրինթոսին մէջ, տրամաբանական տող մը կամ նախադասութիւն մը կը գտնուի: Անոնք բնութեան օրէնքներն են, կանոնաւորութեան մանր պարագաներ քաոսային աշխարհի մը մէջ: «Վիճակահանութիւնը Բաբելոնի մէջ» ճարտար ու թափանցող դրսեւորում մըն է կեանքին մէջ բախտին դերին: Բախտ ու դժբախտութիւն բաշխող խորհրդաւոր Ընկերութիւնը մեզի կը յիշեցնէ Սամուէլ Պաթլըրի «Erewhon»ի «Երաժշտական դըրամատուներ»ը:

Տարուած՝ բնազանցութեամբ, բայց առանց ընդունելու որեւէ համակարգի ճշմարտացիութիւնը, Պորխէս այդ բոլորէն մտային խաղ մը կը ստեղծէ: Իր անձին մէջ ան կը գտնէ երկու միտումներ.- «Մէկը՝ գնահատել կրօնական եւ փիլիսոփայական գաղափարներ իրենց գեղագիտական արժէքին, եւ նոյնիսկ իրենց բովանդակութեան մոգական կամ հրաշալի գիծին համար: Ասիկա թերեւս էական սկեպտիկութեան մը յայտարար նշանն է: Միւսը՝ կանխաւ ենթադրել, որ մարդու երեւակայութեան ստեղծելիք առակներու թէ փոխաբերութիւններու թիւը սահմանափակ է, բայց նաեւ, որ գիւտերու այս փոքր թիւը կրնայ ամէն ինչ ըլլալ բոլորի համար»:

Այս առակներուն կամ գաղափարներուն շարքին, ոմանք յատկապէս կը հրապուրեն զինք. անվերջ վերադարձը, կամ աշխարհի ամբողջ պատմութեան բոլորաձեւ կրկնութիւնը՝ Նիցշէի շատ սիրած մէկ նիւթը. երազը երազի մը մէջ. վայրկեան թուող դարերը եւ տարիներ թուող երկվայրկեանները («Գաղտնի հրաշքը»), աշխարհի ցնորական բնոյթը: Կը սիրէ մէջբերել Նովալիսը.- «Մեծագոյն վհուկը պիտի ըլլար ան, որ ինքզինքը կախարդէր մինչեւ այն աստիճան, որ առանձին երեւումներու համար իր սեփական ուրուականը դառնար: Արդեօք այս չէ՞ մեր պարագան»: Պորխէս կը պատասխանէ, որ այդ Է՛ մեր պարագան. մե՛նք երազած ենք տիեզերքը: Կրնանք տեսնել իր կառուցուածքը, այս մտածումին դիմամաք միահիւսած հայելիներն ու շիւղերը. դժուարին, բայց միշտ սուր եւ գաղտնիքներով բեռնաւոր: Այս բոլոր պատմուածքներուն մէջ կը գտնենք երկճիւղուող ճամբաներ, որեւէ տեղ (բայց ուրիշ նրբանցքներ տանող) նրբանցքներ, եւ այլ բաներ, այնքան որքան աչքը կրնայ տեսնել: Պորխէսի համար, ասիկա մարդկային մտածողութեան մէկ պատկերն է, որ անվերջ կը կերտէ իր ճամբան պատկերներու եւ հետեւանքներու երբեք չսպառող օղակաւորումով, եւ կը մակարերէ ինչ որ թերեւս անմարդկային դիպուած է միայն: Եւ ինչո՞ւ թափառիլ այդ լաբիւրինթոսին մէջ: Անգամ մը եւս՝ գեղագիտական պատճառներով, որովհետեւ այս ներկայ անսահմանութիւնը, այս «արագաշարժ համաչափութիւնները» իրենց ողբերգական գեղեցկութիւնը ունին: Ձեւը աւելի կարեւոր է, քան բովանդակութիւնը:

3

Պորխէսի ձեւը յաճախ կը յիշեցնէ Սուիֆթի ձեւը. նոյն ծանրութիւնը անհեթեթին մէջ, մանրամասնութիւններու նոյն ճշգրտութիւնը: Անկարելի յայտնագործում մը փաստելու համար, ան կ'որդեգրէ ամէնէն խղճամիտ գիտնականին շեշտը, երեւակայական գրութիւններ խառնելով իրական ու գիտական աղբիւրներու: Ամբողջ գիրք մը գրելէ աւելի, ինչ որ զինքը պիտի ձանձրացնէր, անդոյ գիրք մը կը վերլուծէ: «Ինչո՞ւ հինգ հարիւր էջ լեցնել», կը հարցնէ, «զարգացընելու համար գաղափար մը, որու բանաւոր ապացուցումը քանի մը վայրկեան կը խլէ»:

Այսպէս է, օրինակ, «Թլօն, Ուքպար,

(Շար.ը Դ. էջ)

(Շար.ը Դ. էջ)

«ԽԱՉԱԿԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ»(*)

ՀԱՏՈՐ Ա.

Գրեց՝ ԱԶԱՏ ԲՈԶՈՅԵԱՆ, Պատմութեան գիտութիւնների դոկտոր

Մերձաւոր Արեւելքի եւ կիլիկեան Հայաստանի անցեալն ընդգրկելու, համաշխարհային տեսանկիւնից ուղղեցին համականալու համար պատմագրութեան մէջ կարեւոր նշանակութիւն է ձեռք բերել խաչակրաց ռազմարշաւների ու Միջերկրականի արեւելեան ափերին ԺԱ.-ԺԳ. դդ. գոյատեւած քրիստոնեայ պետութիւնների պատմութեան հետազօտութիւնը: Խաչակրաց ռազմարշաւների, Հայաստանի պատմութեան վրայ այդ իրադարձութեան թողած ազդեցութեան եւ միջավայրային հետեւանքների մասին հայագիտութեան մէջ բաւական գրուել է: ԺԹ. դարում, երբ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանը ձեռնամուխ եղաւ Կիլիկիայի հայկական պետութեան պատմութեան համակողմանի հետազօտութեանը[1], Եւրոպայում նոր էր սկսել խաչակրաց դարաշրջանի սկզբնաղբիւրների հատորաւոր հրատարակութիւնը[2]: Այդ ժամանակ, Ֆրանսիացի գիտնականներ Վիքթոր Լանկլուայի[3] եւ Էդուար Տիւլորիէի[4] ջանքերով հիմք դրուեց խաչակրաց դարաշրջանի հայկական սկզբնաղբիւրների հրատարակութեանն ու եւրոպական լեզուներով թարգմանութեանը: Ի. դարի ընթացքում, Եւրոպայում այդ ուսումնասիրութիւնները աւելի խորացուեցին, գրուեցին համակողմանի հետազօտութիւններ խաչակրաց ռազմարշաւների վերաբերեալ, որոնց մէջ նրանց ընդհանրացնելու տեսանկիւնից շրջադարձային է Ք. Սեթոնի խմբագրած վեցհատոր «A History of the Crusades» հետազօտութիւնը[5]: Եթէ համեմատենք համաշխարհային պատմագրութեան նուաճումների հետ, Ի. դարի հայագիտութեան նուաճումներն այս բնագաւառում բաւական համեստ են[6], թէպէտ խաչակրաց ռազմարշաւների պատմութիւնը ուղղակիօրէն է կապուած Հայաստանի, յատկապէս Կիլիկիայի հայկ. պետութեան անցեալի եւ հայերէնը ընկալելու սկզբնաղբիւրների հետազօտութեան հետ: Այդ բացը հասկանալի է նրանից, որ Մերձաւոր Արեւելքում տեղի ունեցած խաչակրաց ռազմարշաւներին անդրադարձուած են ժամանակակից լատին (ֆրանսիական, գերմանական, իտալական, անգլիական, սկանդինաւեան, եւլն.), բիւզանդական, արաբական, հայկական, ասորական, պարսկական, թիւրքական, եբրայական, վրացական, ղպտական, եթովպական, սլաւոնական սկզբնաղբիւրները, որոնցից շատերը մինչեւ այսօր ընդգրկուած չեն պատմութեան եւ սկզբնաղբիւրների մասնագէտների քաղաքայութեան պատճառով համապատասխան ուշադրութեան չեն արժանացել: Խաչակրաց շրջանի պատմութեան խնդիրների շուրջ Ի. դարում ստեղծուել է ծովածաւալ մի գրականութիւն[7] աշխարհի գրեթէ բոլոր լեզուներով, որն էլ դժուարացրել է Հայաստանում բնագաւառի հետազօտութիւնն ու մասնագէտների պատրաստումը: Այդ դժուարութիւնների մէջ կարեւոր խնդիրներից է նաեւ համապատասխան գրականութեան պակասը Հայաստանում, առանց որի հայթայթման հնարաւոր չէ բնագաւառի համակողմանի հետազօտութիւնը: Այս բացն յաղթահարելու ճանապարհին հայագիտութեան համար բացառիկ նշանակութիւն է ստանում խաչակրաց շրջանի սկզբնաղբիւրների[8], մասնագիտական հետազօտութիւնների թարգմանութիւնն ու մատուցումը[9] Հայաստանի գիտական հասարակութեանը, ուսանողութեանն ու ընթերցողին: Հայագիտութեան համար այդ պատասխանատու բնագաւառում իր լուման է ներկայ գրքով մատուցում Լեւոն Տէր Պետրոսեանը, հայագէտների ուշադրութիւնը հրաւիրելով Ի. դարի համաշխարհային պատմագրութեան մէջ Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական փոխյարաբերութիւններում Կիլիկիայի հայկական պետութեանը յատկացուած դերին:

Երկու խօսքում հեղինակն անդրադառնում է այս հատորի հետապնդած նպատակին՝ հայ ընթերցողին ներկայացնել «եւրոպական միջնադարագիտութեան ականաւոր ներկայացուցիչների մի շարք հանրայայտ աշխատութիւններ, որոնք, նուիրուած լինելով Բիւզանդիայի կամ խաչակրաց արշաւանքների պատմութեանը, միաժամանակ բազմաթիւ արժէքաւոր տեղեկութիւններ ու վերլուծութիւններ են պարունակում խաչակիրների եւ Հայերի յարաբերութիւնների մասին» (էջ 3): Գրքում թարգմանուած են համաշխարհային պատմագրութեան դասականներ Ֆէրտինան Շալանտոնի, Ռընէ Կրուսէի, Սթիվըն Ռանսիմէնի, Քենեթ Սետոնի (Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի հեղինակած մասը) խաչակրաց արշաւանքներին վերաբերող աշխատութիւններից կիլիկեան Հայաստանի պատմութեան առնչըւող հատուածները, քանի որ «այս հրատարակութիւնները մինչ այժմ դուրս են մնացել Հայաստանի ընթերցող լայն հասարակութեան, ինչպէս նաեւ պատմաբաններից շատերի ուշադրութիւնից» (էջ 4): Գնահատելով թարգմանութեամբ ներկայացուած հեղինակների աւանդը Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորութեան պատմութեան հետազօտութեան գործում, հեղինակն ընդգծում է Ռ. Կրուսէի բացառիկ առաքելութիւնը:

Ակնարկելով, որ թարգմանուած հետազօտութիւնները ժամանակի առումով դոյզն ինչ հնացած են եւ չեն ներկայացնում գիտութեան վերջին խօսքն այս բնագաւառում, Լ. Տէր Պետրոսեանը տեղեկացնում է, որ ֆրանսերէնից եւ անգլերէնից կատարուած ներկայ թարգմանութիւնները օժտել է գիտութեան ժամանակակից վիճակը ներկայացնող ծանօթագրութիւններով, որոնք հիմնականում խարսխուած են հայկական սկզբնաղբիւրների եւ նորագոյն գրականութեան հաշւառման վրայ:

Ներածութիւնն անուանուած է «Խաչակրաց արշաւանքները եւ Արեւելքում հիմնուած լատինական պետութիւնները», ուր հեղինակն ընդհանուր գծերով անդրադառնում է Ֆրանսիայի Կլերմոն քաղաքում 1095 թ. սկզբնաւորուած շարժման գիտական բնութագրմանը, շրջանառութեան մէջ եղած եզրերի (խաչակրաց ռազմարշաւները բնորոշող) ճշգրտմանը, ռազմարշաւների ժամանակագրութեան յստակեցմանը: Այնուհետեւ առանձին հատուածներում անդրադառնում է խաչակրութիւնը ծնող պատճառների եւ նախադրեալների բնութագրմանը, մասնակիցների շահագրգռութիւններին, համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ այդ երեւոյթը ծնող դրդապատճառներին ու խթաններին, Եւրոպայում շարժումը նախաձեռնողների մտադրութիւններին: Լեւոն Տէր Պետրոսեանի նպատակակէտերից մէկն ալ ռազմարշաւների նախօրեակին եւ ընթացքում Մերձաւոր Արեւելքում ստեղծուած քաղաքական իրադրութեան բացայայտումն է խաչակրաց պետութիւնների պատմութեան լայն ենթախորքին վրայ: Այնուհետեւ հեղինակն ընդհանուր պատկերացում է տալիս Առաջին խաչակրաց ռազմարշաւի բանակների սոցիալական կազմի, ղեկավարների ու աշխարհագրական միջավայրի վերաբերեալ, շարժում, որի ընթացքում խաչաձեւուել են Մերձաւոր Արեւելքի տարբեր ժողովուրդների ճակատագրերը: Առանձին-առանձին անդրադառնում է այդ ռազմարշաւի ընթացքում Մերձաւոր Արեւելքում ստեղծուած հիմնական պետական միաւորումների (Եդեսիայի կոմսութիւն, Անտիոքի իշխանապետութիւն, Երուսաղէմի թագաւորութիւն, Տրիպոլիի կոմսութիւն, ինչպէս նաեւ յետագայում ստեղծուած Կիպրոսի թագաւորութիւն) պատմութեանը, իսկ վերջում փորձում է ի մի բերել «խաչակրաց արշաւանքների արդիւնքները»:

Ներածութիւնը հայերէնով գրուած առաջին մատչելի շարադրանքն է կիլիկեան Հայաստանի հարեւանութեամբ գործած խաչակրաց պետական միաւորների պատմութեան, ուր բազմակողմանի անդրադարձ կայ նաեւ մուսուլմանական տէրութիւնների եւ հարեւան քաղաքական միաւորումների քաղաքական փոխյարաբերութիւնների վերաբերեալ: Առանձնայատուկ ուշադրութեան է արժանացել կիլիկեան Հայաստանի եւ խաչակրաց պետութիւնների ամուսնական կապերը, որոնք այդ երկրների արտաքին քաղաքականութեան կարեւոր ոլորտներն են եղել: Այստեղ Լեւոն Տէր Պետրոսեանը քայլ առ քայլ հիմնական գծերով ներկայացնում է Եդեսիայի կոմսութեան շուրջ կէսդարեայ պատմութիւնը, անդրադառնալով այդ տարածքում ծաւալած հայկական իշխանութիւնների (Թորոս Կիւրեպաղատ, Գող Վասիլ, Վասիլ Տղայ, Դաւթուկ, Գաբրիէլ, Ապլղարիբ, եւլն.) եւ հարեւան սելջուկեան պետական միաւորումների, լատին իշխանութիւնների, Բիւզանդական կայսրութեան միջեւ ծաւալուած պայքարին: Նոյն չափորոշիչներով (փարամեթր) հեղինակն անդրադառնում է նաեւ խաչակրաց միւս պետութիւնների պատմութեանը, ընդգծելով հայկական քաղաքական միաւորների հետ նրանց փոխյարաբերութիւնների առանձնայատկութիւնները: Հեղինակն ուշադրութիւն է դարձնում հայկական սկզբնաղբիւրներում եւ գիտական գրականութեան մէջ Անտիոքի իշխանապետութիւնը բնորոշող տերմինների վրայ (էջ 54–55), հպանցիկ անդրադառնում է Դաշտային Կիլիկիայի նկատմամբ Անտիոքի իշխանապետութեան յաւակնութիւններին (էջ 60, 66), Անտիոքի եւ Կիլիկիայի իշխանութիւնների միաւորման նպատակ հետապնդող Լեւոն Ա. (1198–1219) Ռուբինեանի քաղաքականութիւնը (էջ 66–68): Յատկանշական են խաչակրաց պետութիւնների հետ փոխյարաբերութիւններում ամուսնական կապերի դերի բացայայտման գործում Լ. Տէր Պետրոսեանի ջանքերը: Յատկապէս կարեւոր է Կիպրոսի թագաւորութեան անկման ժամանակաշրջանի պատմութեան անդրադարձը, քանի որ այդ կղզու միապետները իրենց տիտղոսաշարին ներառել էին նաեւ «Հայոց թագաւոր» անուանումը:

Ներածութեան վերջում Լեւոն Տէր Պետրոսեանն անդրադառնում է խաչակրաց ռազմարշաւների արդիւնքներին եւ համաշխարհային պատմագրութեան մէջ այդ դարաշրջանի գնահատականներին, ընդգծելով Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդներին հասցուած մշակութային, քաղաքական եւ բարոյական վնասի ահռելիութիւնը: Այստեղ կարելի էր նաեւ ընթերցողի ուշադրութիւնն հրաւիրել խաչակրաց ձեռնարկին մասնակցած եւրոպական պետական միաւորների քաղաքական եւ տնտեսական հակամարտութեան վրայ, որը սկզբից ի վեր ներսից ջլատում էր առաջ քաշուած «վեհ» գաղափարը: Յատկանշական է յատկապէս ճենովական եւ վենետիկեան առեւտրական հանրապետութիւնների անզիջում մրցակցութիւնը, որի հետեւանքները յատկապէս ճակատագրական եղան Կիլիկիայի եւ Կիպրոսի թագաւորութիւնների պատմութեան համար: Խաչակրաց ռազմարշաւների պատմութիւնը «լուսանցքային» համարելով «պատմական հեռանկարի տեսանկիւնից», Լեւոն Տէր Պետրոսեանը կարծես թէ զանց է առնում Մերձաւոր Արեւելքում տեղի ունեցող այսօրուայ տեղաշարժերը: Ներածութեան մէջ, ԺԲ. դարի 60ական թուականներին Երուսաղէմի թագաւորութեան կողմից Եգիպտոսը նուաճելու ձեռնարկների մասին խօսելիս (էջ 85), կարծում ենք, արժէր անդրադառնալ Բիւզանդիոնի կայսր Մանուէլ Ա. Կոմնենոսի եգիպտական քաղաքականութիւնը, որին բաւական տեղ է յատկացնում իր աշխատանքում Ֆ. Շալանտոնը[10]: Աւելին, գրքում պէտք էր ընդգծել Բիւզանդական կայսրութեան արտաքին քաղաքական շահագրգռութիւնների խաղացած դերը, մանաւանդ՝ Դեաբոլի հաշտութեան պայմանագրում (1108 թ.) արձանագրուած կէտերի նշանակութեանը տարածաշրջանի յետագայ պատմութեան վրայ:

Այստեղ ի հարկ է կարելի է անդրադառնալ Լ. Տէր Պետրոսեանի մի քանի արտայայտումներին, որոնց նկատմամբ հայագիտութիւնը յետ այսու պէտք է աւելի հետեւողական դիրքորոշում որդեգրի: Խօսքս հիմնականում վերաբերում է եզրերի օգտագործմանը՝ յատկապէս Սուրիա, Թիւրքմէն, Թուրք: Միջնադարեան հայկական սկզբնաղբիւրները Սուրիայի փոխարէն օգտագործում են Ասորիք[11] եզրը, որը կարծում եմ աւելի ընտանի է մեր ականջին եւ հետեւողականօրէն կիրառուած է հայ միջնադարեան պատմագրութեան մէջ, իսկ ինչ վերաբերում է Թիւրքմէն եզրին, որով անուանուում է սելջուկ, Մերձաւոր Արեւելքի նախաօսմանեան քաղաքական միաւորների բնակչութիւնը, ԺԴ. ԶԵ. դարերում տարածաշրջան ներխուժած ցեղախմբերից տարբերակելու համար կարելի էր օգտագործել Թուրք ձեւը, որը կիրառուած է Ի. դարի հայ պատմագրութեան մէջ եւ համահունչ է ռուս եւ օտար պատմագրութեան մէջ շրջանառութեան մէջ դրուած եզրին: Հայերէնին յարիր չէ նաեւ «Զանգիդեան», «Լեւանտ» ձեւերը: Մի շարք տեղանունների եւ անձնանունների օգտագործման դէպքում կարելի էր ընթերցողի ուշադրութիւնն հրաւիրել դըրանց միջնադարեան հայկական տարբերակների վրայ. օրինակ «Տիրոս» = «Սուր»[12], «Ռեյնալդ» = «Ռընալտ», եւլն.: Հեթում Կոռիկոսցու գործունէութեանն անդրադարձած հեղինակներին յիշատակելիս Լ. Տէր Պետրոսեանի ուշադրութիւնից վրիպել է Գոհար Կարապետեանի յօդուածը[13]:

Գրքում հայ ընթերցողին են ներկայացւում ֆրանսացի բիւզանդագէտ Ֆէրտինան Շալանտոնի «Les Comnènes : Etude sur l'Empire byzantin aux XIe et XIIe siècles» մենագրութեան երկրորդ հատորի «Հայկական իշխանութիւնների կազմաւորումը Կիլիկիայում. Հայերը, խաչակիրները եւ Բիւզանդական կայսրութիւնը, Յովհաննէս Կոմնենոսը եւ Հայոց իշխան Լեւոնը. կիլիկեան արշաւանքը» (II, էջ 93–118): «Յունական կայսրութիւնը եւ նրա արեւելեան հարեւանները. Թորոսի ապստամբութիւնը. Փոքր Ասիայի մահմեդականների յառաջխաղացումը. Ռէյնալդ Շատիլոնցին Կիպրոսում. Մանուէլը Կիլիկիայում եւ Անտիոքում (1159 թ.) պայքար Փոքր Ասիայի մահմեդականների դէմ (1159 - 1164 թ.)» (II, էջ 417–455) հատուածները: Ֆ. Շալանտոնի մօտեցումներն աւելի ամբողջական կը լինէին, եթէ թարգմանուէր նաեւ ֆրանսիացի պատմաբանի գրքի 527–533 էջերը, ուր խօսւում է Բիւզանդիոնի եւ կիլիկեան Հայաստանի 1159 - 1180 թթ. փոխյարաբերութիւնների վերաբերեալ:

Ռընէ Կրուսէի «Histoire des croisades et du royaume France de Jérusalem» եռահատոր մենագրութիւնից թարգմանուած են Բագրատունեաց թագաւորութեան անկումից յետոյ Փոքր Ասիայում և Հիւս. Ասորիքում ստեղծուած հայկ. ռազմաքաղաքական միաւորումների (Ֆիլարտոս, Թորոս Եդեսացի, Գող Վասիլ, Տղայ Վասիլ, եւլն.), Հայոց կաթողիկոսութեան, Ռուբինեան իշխանութեան և թագաւորութեան ԺԱ.-ԺԴ. դդ. պատմութեանն առնչուող հատուածները (I, էջ XL-XLIV, LVIII-LX, 43–68, 378–381, 388–394, 435–439, 442–443, 454–456, 472–476, 489–494, 589–594, 671–673, II, էջ 50–53, 86–88, 176–178, 195–196, 198–201, 291–292, 305, 332–335, 399, 408–410, 474–475, 566–569, 580–583, 602–604, 683–684, 696–697, III, էջ 15–16, 127-

---

(*) Լեւոն Տէր Պետրոսեան, "Խաչակիրները եւ Հայերը", հտ. Ա., Ուսումնասիրութիւն եւ թարգմանութիւններ, Երեւան, 2005, 552 էջ. (Հայկական մատենաշար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան):

Levon Ter-Petrossian, *The Crusaders and the Armenias*, Vol. I. A Study and Translations, Erevan, 2005, 552 p. (Armenian Library of the Calouste Gulbenkian Foundation).

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷԿ ԴՐՈՒԱԳԸ

Անդրանիկ Ծառուկեանի նամակը Նիկողոս Սարաֆեանին

Նիկոսիա (Կիպրոս), 2 Մայիս 1948

Սիրելի Սարաֆեան,

Կը ներես որ չկրցայ օրին պատասխանել նամակներուդ, երբ մանաւանդ ինքս մեծ փափաք ունէի գրելու քեզի: Քանի մը անհրաժեշտ ճամբորդութիւններ կային ու ես կրկին թափառեցայ տեղէ տեղ: Հիմա հոս եմ, Եգիպտոսի ճամբուն վրայ, 15 օրէ ի վեր: Այսօր կը մեկնիմ Պէյրութ, հոնկէ կա՛մ Հալէպ կա՛մ Գահիրէ անցնելու համար, ուր պիտի մնամ 5-6 օր: Ամէնէն ուշը Մայիս 10ին Հալէպ կ՚ըլլամ՝ սկսելու համար «Նայիրի»ի Մայիսի թիւին տպագրութեան: Այս այլապէս խառնակ ճամբորդութիւններուն մանուածապատ բացատրութիւնը չէ որ կ՚ուզեմ տալ անշուշտ քեզի: Ցայտնեմ միայն, թէ առնուազն երկու անգամ նամակ գրեցի քեզի առանց փոստին յանձնելու: Զկարենաս հասկնալ գուցէ, թէ ինչ պատճառ կրնայ արգելք ըլլալ որ գրուած նամակ մը փոստին յանձնուի: Եւ սակայն իրողութիւն է ըսածս: Օշականի մահուան առիթով գրեցի քեզի, որովհետեւ, միակ անձը որուն պէտք էր գրել այդ առիթով, դուն էիր: Իր կեանքի վերջին իրիկունը, մեր խօսակցութեան նիւթը դուն էիր: «Վէնսէնի Անտառ»ին մասին, երբ պզտիկ ծանուցում մը բրած էի, գրած էր ինծի.– «Կուշտ եմ աժան հիացումներէդ: Երբ մէկը սիրես երկինք կը հանես. ատես՝ գետինք կը զարնես»: Հալէպի մէջ՝ կարդաց եւ խրատներ տուաւ ինծի: Յաղթանակս օգտագործելով ուզեցի նոր գիրքեր գրաւել եւ տուի որ կարդայ «Մուսթաֆա»ն: Նստաւ ու կարդաց մեր աչքին առջեւ: Կէսէն անդին չէր ուզեր կարդալ, ըսելով թէ «կը բաւէ իրեն այդքանը՝ կարծիք յայտնելու համար»: Բողոքեցի եւ պարտադրեցի որ կարդայ մինչեւ վերջը: «Մարդ Աստուծոյ, գո՛նէ կարենանք օր մը վկայել թէ Օշական ծայրէ ծայր կարդաց գիրք մը»: Խնդաց ու շարունակեց: Յետոյ ըսաւ մեր Եղ. Պօյաճեանին: «Ա՛ռ կարդա դուն ալ այս գիշեր. վաղը կը խօսիմ եւ դուն ալ կ՚օգտուիս»: Եդուարդը տարաւ «Հայրենիք»ները: Առտուն կանուխ՝ եկաւ որպէսզի «օգտուի»: Գիշերը մեռած էր Օշական: Զարհուրելի բան մը եղաւ ատիկա մեզի համար: Անշուշտ նոյն ցաւը պիտի կրէինք եթէ ուրիշ տեղ մըն ալ մեռնէր: Բայց հոս, մեր աչքերուն առջեւ, այդպէս անսպասելի կերպով... Ոչ մէկ ատեն մահը այդքան բիրտ ու տգեղ չէ երեւցած աչքերուս: Դեռ մինչեւ այսօր աչքերուս առջեւն է: Դըժուար թէ կարենամ ձերբազատիլ այդ պատկերէն: Անցնինք: «Դուրեան»ը կը վերջանայ այս թիւով (Մայիս): Վէպը պարունակող թիւերը (4 հատ) ծրարով մը կը ղրկեմ Մայիսի թիւին հետ: Սրբագրութիւններդ կատարէ եւ վերադարձուր՝ Բ. տպագրութեան համար: Ուրիշ կերպ կարելի չէ: Փորձ ղրկել-ստանալը մեզի համար անկարելի է: Տողաչափ չունինք եւ տառերս հազիւ 15-20 էջ կը չարեն:

Մայիս 10-15 ընկերներէս մէկը օդանաւով Փարիզ կու գայ: Իրեն հետ կը ղըրկեմ խոստացած ծրարս եւ դրամ: Նոր բան մը եթէ ունիս՝ ղրկէ: Ջերմապէս կը խնդրեմ, սիրելի Սարաֆեան, որ այս նամակագրութիւններուս անկանոնութիւնը չցաւցնէ քեզ: Պահանջկոտ մի նկատեր զիս, եթէ խնդրեմ որ գրես եւ միշտ գրես ինծի: Հաւատա՛, տեւաբար կը մտածեմ քու մասիդ եղբայրական հոգիով: Նամակ չգրելս անտարբերութիւն մի նկատեր: Առօրեային յորձանքը խաղաղ արամադրութիւններու արգելք կ՚ըլլայ ու ես միշտ մտածելով հանդերձ քու մասիդ, չեմ կրնար գրել առանց խաղաղութեան: Մե՞ծ բան մըն է յուսալ՝ որ կը հասկնաս ու կը ներես:

Բարեւներ հարազատներուդ:

Եղբայրօրէն՝ Ա. Ծառուկեան

Յ.Գ.– Կէսօրէ վերջ օդանաւ կ՚առնեմ Պէյրութի համար: Հոնկէ՝ կամ Գահիրէ, կամ Հալէպ:

Նամակը առնուած է Երեւանի Ե. Չարենցի Գրականութեան եւ արուեստի թանգարանի Նիկողոս Սարաֆեանի լուսապատճէնարխիւէն՝ թիւ 380:

133, 194-195, 246-270, 363-366, 515-516, 526-529, 611-637, 695-696, 699-701, 726-727), ուր համաշխարհային պատմութեան ենթախորքի վրայ լուսաբանւում են Մերձաւոր Արեւելքի իրադարձութիւնները:

Ռընէ Կրուսէի «L'empire du Levant : histoire de la question d'Orient» գրքից թարգմանուել է Փոքր Հայաստանը (Կիլիկիա) հատուածը (էջ 385-416), որը բաղկացած է երկրի քաղաքական պատմութեան (Տաւրոսի բնակեցման սկիզբը, Ռուբինեան տոհմի սկզբնաւորումը, Բիւզանդացիների վերջնական փտարումը, Լեւոնի դահակալութիւնը, Հեթումեան դերդաստանը, Լուսինեան հարստութիւն) ու հաստատութիւններին եւ քաղաքակրթութեանը (Հայոց թագաւորութիւնն ու Ֆըրանկների ազդեցութիւնը, հայկական հակազդեցութիւնը ֆրանկականացման դէմ, Հայոց եկեղեցին Ռուբինեան շրջանում, Հայոց եկեղեցին, Բիւզանդիան եւ Սուրբ Աթոռը, Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորութիւնը եւ Լեւանտի առեւտուրը) նուիրուած բաժիններով:

Սթիվըն Ռենսիմէնի քաջածանօթ «A History of the Crusades» եռահատոր մենագրութիւնից թարգմանուել է «Հայկական միջնաբերդ» հատուածը (հտ. Ա., էջ 195-212), իսկ Քենեթ Սետոնի «A History of the Crusades» գրքից Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի «Կիլիկեան Հայաստանի թագաւորութիւնը» յօդուածը:

Թարգմանութիւնների արժէքը մեծացնում են Լ. Տէր Պետրոսեանի ծանօթագրութիւնները, ուր հայկական սկզբնաղբիւրների ու նորագոյն գրականութեան օգտագործմամբ վերանայուած են դարաշրջանի պատմութեան մի շարք դրըւագներ եւ հայագէտների ուշադրութիւնն է հրաւիրուած ԺԱ.–ԺԴ. դդ. Մերձաւոր Արեւելքի պատմութեան նորովի մեկնաբանութեան արժանի խնդիրների վրայ:

Գիրքն ունի երկու յաւելուած, որոնցից մէկն անուանուած է «Օրոշ նկատառումներ Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան վերաբերեալ», իսկ միւսը ներկայացնում է «Սամուէլ Անեցու մի նորայայտ շարունակողի ժամանակագրական ցանկը»: Աշխատանքի այս հատուածը եւս ուշագրաւ է, քանի որ հրապարակում է Կիլիկիայի պատմութեանը վերաբերող նոր սկզբնաղբիւր:

Վերջում բերւում է օգտագործուած գրականութեան, անձնանունների եւ տեղանունների ցանկեր, Լատին Արեւելքի, Եդեսիայի, Անտիոքի, Տրիպոլիի, Երուսաղէմի, Կիպրոսի եւ Կիլիկիայի պետութիւնների պատմական քարտէսներ:

Գրքի ցանկերը կատարուած են արտակարգ խնամքով, թէպէտ կարելի էր աւելի ռացիոնալ դարձնել զանոնք: Նոյն անուանման առանձին տարբերակները ցանկում երբեմն առանձին միաւոր են, երբեմն՝ տարբեր: Օրինակ. Գաստոն (Գաստին, Գաստուն)ը մէկ միաւոր է, իսկ Դամասկոս (Դմշկ, Դմըշխ), Հռոմկլա (Կլայ, Ռանկուլաթ) տեղանունները նաեւ առանձին միաւորներ են: Պէտք է յատուկ ընդգծել Լ. Տէր Պետրոսեանի մեծ ներդրումը հայագիտութեան մէջ խաչակրաց ժամանակաշրջանի անձնանունների եւ տեղանունների միատարրուած տարբերակներ ստեղծելու գործում:

Աշխատանքն աչքի է ընկնում պարզ, սակայն յագեցուած շարադրանքով: Լեզուի առումով այն լաւ խնամուած է: Ցանկանք հեղինակին նոր յաջողութիւններ: Օր առաջ սպասում ենք գրքի երկրորդ հատորին:

ԱԶԱՏ ԲՈԶՈՅԵԱՆ

---

(1) Սիսուան. համագրութիւն հայկական Կիլիկիոյ եւ Լեւոն Մեծագործ, հաւաքեալ ի Ղեւոնդեայ վ. Մ. Ալիշան, Վենետիկ, 1885:

(2) Կարեւորագոյն շարքերից արժէ թըւարկել երկուսը. Recueil des Historiens des Croisades (REC) եւ Archives de l'Orient latin (1881-1884, երկու հատոր): Ցիշատակուածներից առաջինը հրատարակուել է 1841-1906թթ. ընթացքում: Այստեղ հիմնական հատոր յատկացուած է արեւմտեան եւ արեւելեան (արաբական) սկզբնաղբիւրներին, երկուական հատոր՝ յունարէն, հայերէն փաստաթղթերին ու խաչակրաց իրաւունքի յուշարձաններին: Խաչակրաց պատմութեան սկզբնաղբիւրների փրանսիական նոր շարքի հրատարակութիւնը շարունակւում է մինչեւ այսօր, տե՛ս. Documents relatifs à l'Histoire des Croisades publiés par l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, որի 18րդ հատորը հրատարակուել է 2003 թ.: Վերջին հատորի վերաբերեալ մեր գրախօսականը տե՛ս. Պատմաբանասիրական հանդէս, 2004, 3, էջ 289-293:

(3) Le Trésor des chartres d'Arménie ou ou Cartulaire de la chancellerie royale des Roupéniens... / Recueillis, mis en ordre et publiés pour la première fois avec une introduction historique par V. Langlois, Venise, 1863.

(4) Տե՛ս. (REC), Documents Arméniens, t. I., 1869.

(5) Գիրքն հրատարակուել է 1955-1989 թուականներին:

(6) Կատարուած աշխատանքների մէջ յիշատակելի են Կ. Բասմաջեանի, Գ. Միքայէլեանի, Ս. Բոռնազեանի, Ծ.-Ե. Քաւուման, Ա. Սուքիասեանի, Հր. Բարթիկեանի, Մ. Զուլալեանի, Գ. Մուրադեանի, Ժ. Տէտէեանի, Ա. Բոզոյեանի եւ այլոց հետազօտութիւնները:

(7) Ցաւօք այդ գրականութեան միայն փշրանքներն են հասնում Հայաստան: Այս առումով յատկանշական է վերջերս լոյս տեսած Ժերար Տէտէեանի գրքի մատենագիտութիւնը (Les Arméniens entre Grecs, Musulmans et Croisades : Etude sur les pouvoirs arméniens dans le Proche-Orient Méditerranéen (1068-1150), Volume 2, Lisbonne 2003, p. 1341-1417), ուր բերուած է հարցի պատմութեանը վերաբերող գրականութիւնը:

(8) Այս տեսանկիւնից 1930ական թուականներին չափազանց կարեւոր նախաձեռնութիւն էր իրականացնում Յովհաննէս Յակոբեան, որը եւրոպական «Ուղեգրութիւններ»ի իր թարգմանած Ա. հատորում (Երեւան, 1932) ներկայացնում է Ռուբրուքի, Մարքօ Փօլոյի եւ այլոց Հայաստանի նկարագրութիւնները: ԺԳ. դարի ասորական սկզբնաղբիւրներից մեծ կարեւորութիւն ունի Լ. Տէր Պետրոսեանի կողմից Անանուն Եդեսացու ժամանակագրութեան ծանօթագրուած թարգմանութիւնը (Երեւան, 1982), իսկ արաբական սկզբնաղբիւրներից Իպն ալ-Ասիրի երկի Ա. Տէր Ղեւոնդեանի թարգմանութիւնը (Իպն ալ-Ասիր / թարգմանութիւն բնագրից, յառաջաբան եւ ծանօթագրութիւններ Ա. Տէր Ղեւոնդեանի, Երեւան, 1981):

(9) Ռ. Կրուսէի եռահատոր «Խաչակրաց պատմութեան» կիլիկեան Հայաստանին առընչուող դրուագների վերապատման արդիւնք է Ս. Պալիկեանի «Հայերը եւ խաչակիրները» յօդուածաշարը, որը հրապարակուել է Հանդէս Ամսօրեայի 1961-63 թթ. համարներում

(10) F. Chalandon, *Les Comnènes*, t. II, p. 535-553.

(11) Գրքում օգտագործւում է նաեւ Ջազիրա (էջ 79 եւլն.) եզրը: Կարծում եմ այս եզրերի իմաստները պէտք է բացատրուէին ընթերցողի համար:

(12) Ելնելով Լ. Տէր Պետրոսեանի տեղանուններից ազգանուն կազմելու սկըզբունքից (Պուատիեցի, Կուրտենեցի, Սենժիլցի, Մոնֆերրանցի, Շամպայնցի, Իբելինցի) պէտք էր Վիլհէլմ պատմիչին անուանել Տիրոսցի եւ ոչ թէ Տիւրացի: Օգտուելով հայերէնի ընձեռած հնարաւորութիւնից, կարելի էր գրել նաեւ Կուրտենցի, Շամպայնցի, Իբելինցի եւլն.: Կարծում եմ անձնանունների եւ տեղանունների հայացման այս ուսմանելի մօտեցումը կը շարունակուի նաեւ յետագայում:

(13) Գ. Կարագէօզեան, Հեթում պատմիչը եւ միջնադարեան ֆրանս-հայկական գրական կապերը, հայ գրականութեան միջազգային կապերը, 2, Երեւան, 1987, էջ 5-20: ■

ԹՈՒՂԹ ԳՈՀՈՒԹԵԱՆ

ԱՆՄՈՌԱՑ Ա.ԻՆ

Ի վաղուց անտի,
Իմ հին բարեկա՛մ, ա՛յլապէս հաղբեալ,
Կը սպասէի ես նման աւարտի
Եւ կը սպասէի դեռ այն, ա՛յն օրէն,
Երբ, ինչպէս հաւփալ,
Թողլքելով իմ այնքա՛ն անվկանդ խինձքս ժայռափոր,
Նետուեցայ իսկոյն եւ ամեհօրէն
Խրեցայ տակաւ պղտոր ու մռէն,
Օ՛, նոյնիսկ, նոյնիսկ մրրկահաւի դիեր տարափող
Պտտահողմի, խորշակի մը մէջ…

Առաջինը դո՛ւն տեսար, հաստեցիր,
Թէ ես ուխտադիրն էի այն լերան,
Ուր սմբկաքուխ աղբիւրի ջուրին հասքէն դարպաիր
Լոկ ընտրեալներ ըմպելու կ'երթան:

Սակայն ունկերու թմբկաթաղանթին առագաստն անգամ
Ջարձատող խորշակ այնքան էր յախուռն, դուժ ու մոլեգին,
Որ – ա՛լ ի՞նչ աղբիւր, ի՞նչ ուխտ ու պատգամ –
Տարտարոսօրէն մութ հորիզոնին
Անվերջ բացխփուող կրկներեւոյթով
Պատրեց ու նենգեց, անդուլ յերիւրեց
Ողջ տիեզերքի հոգիին օտար
Եւ խորթ, խո՛րթ խպառ
Հաւասարութեան մը խորք հեռուներ…
Եւ ահա հիմա, հիմա, բարեկա՛մ,
Երբ որ ի վաղուց անտի սպասող աւարտն է զուցէ,
Հարցականներու բութ կրճիմն է որ զեղոցի նման
Կը պրկէ հոգիս, կ'այրէ, կը կոծէ,
Թէ կոտորակեալ, անապատներու կաշի ու ոսկոր
Հայո՞ւն, Հայո՞ւն էր մնացեր մտնել գոյնզգոյն ազգաց
Մեծ շրջպարին մէջ եւ եղեռնագործ
Ալիներուն ու Մուսթաֆաներուն *արխատաշ* դարձած՝
Ջեռք-ձեռքի կայթել, դոռոյթ տալ, մինչդեռ
Ճակատագրի սեւ անէծքն էր կարծես, թէ Հայը պարտ էր
Դարձդարձել այնժամ միայն մակաբան
Պարին մէջ՝ անձա՛յն…

Օ՛ հարցականներ, որոնց ես վաղուց եւ ի սկզբան,
Զխլանալով խորշակին խուժէն,
Պէտք է, ա՛հ, պէ՛տք է տայի պատասխան,
Եթէ ան նոյնիսկ վախճանքս զուժէր:

Սակայն, բարեկա՛մ, անողորմ է Գիրն ու դաժան, դաժա՛ն.
Զղջումի արցունքն իսկ չաղօտեր զայն, ո՛ւր, ո՛ւր թէ ջնջէր,
Այլ կը շողացնէ, կը ծրէ, ինչպէս ցօղը վաղորդեան,
Աղուրներ սայլի ժեռուտ լանջն ի վեր…

Եւ այդ նո՛յն ատեն, երբ կար կոծապար,
Կարծես թէ հանդէպ կարմիր կուռքերուն ֆիչ, ֆիչ ըլլային
Իմ ծխած զմուռսն ու շատրուանած հուրքըս ռետնային,
Որուն շլացքէն սրաչուի յամռոյրն անգամ կը կուրնար,
Կարծես ի դիմաց մաքուր քերթութեան տիպար մեծ սուրբին
Ա՛լ չկոտտային գործած մեղքերուս կեղանքն ու սպին,
Դեռ զիլ զլեցի պոռէզոզրաւ "Պոէզունա"ն,

Այպ վեռլէնեան ջութակներուն ձիգ հեծքերով աշնան
"Ռոմանս անբառ"ի տխտղոսային յոյծ վերյուշով միայն
Տոփերգեցի ես մաքրափայլ սիրոյ տեղ "Ռոմանս անձէր",
Որուն հրայրքին անզուսպ հովուն դէմ կիներ ու կոյսեր
Իրեց զիստերուն սեղմեցին շտապ քղանցքներ ծփուն,
Որպէսզի, ինչպէս սօսեաց անտառի բուներք ձմրան,
Չմերկանային կարթ, անուկ ու բումբ…

Սակայն մերկացաւ քու սուր հեգնանքին սուրը, բարեկա՛մ,
Ու հասցուց հեռուստ հատու հարուածն իր նախազգուշական,
Որով թէպէտ մերթ ընտրեցի մոլոր ափ ու առապար
Եւ փապուղիներ ինքնուրացութեան,
Բայց ինկայ դէպի սկիզբն իմ տանող խոհուն ճանապարհ,
Ահ, ուշ, ո՛ւշ այնքան…

Եւ սակայն հիմա՝ ի վաղուց անտի
Սպասող զուցէ հուսկ վայրկեաններուն
Թէկուզ եւ անշուք, անշուք աւարտի,
Ինչո՞ւ նվնվալ…
Հիմա յուշերու զուվար մըն եմ ես՝
Հայ հանիներու ոսկեգեղմ զուվար,
Չէ՞ որ մեր հեռու հեռաստաններէն ոգեցի եւ քեզ,
Թէպէտ եւ ո՛ւր թէ իմ "անկումներու սաստափի" պահուն,
Իմ անհաս փառքի բարձունքի՛ն անգամ
Ես չեմ մոռցած քեզ, տեսանող ներհուն,
Իմ հին բարեկա՛մ…

Մենք փխրեցուցինք մեր հաստատմքին ուրդերն ու ածուն
Եւ տակռեցնելով, լուռ բաժակեցինք
Յոյսի աղուրին անգամ դուզնազոյն
Ու պատեհութեան որսացինք նոյնիսկ լուսնային խեցին:

Ահ, իցիւ, իցի՛ւ թէ առուղեկան ծագերէն Հայեր՝
Ուրիշ, նո՛ր Հայեր,
Գէթ մեզի նման հասնին ու հայեն
Ժամանակներու ակնթարթային իրե՛նց կանգառէն
Դէպի այն Հեռուն,
Որուն ուրուագիծն հրուանդաններու նման միգապատ
Հազիւ տեսանք մենք պտտկումներուն մէջ ամբուռքներուն,
Մեր ողջ էութեամբ վառ, վառ պահելով
Գէթ մարխ ու մոմպատ:

Ի՜նչ փոյթ, խորշակն այդ, այդ խորշակը մառն
Թող մեղմացուցիչ բարուրանք սեպեն մեր զայթման համար,
Միայն, միայն թէ իրենք համօրէն
Այն հին, ոտնառու դարափին վրայ
Թափ ու կորովի հազար դահիրայ,
Հազար բաժնամոմ դափեն ու վառեն
Նուաղ լոյսերով հազիւ ուրուացած մեր Հեռուին դիմաց
Ոչ ի յուշ մեզի. մեր երգն է երգուած,
Այլ ի փառս իրե՛նց,
Այլ ի փառս իրենց…

ԵՐԿԻՐ ՆԱՅԻՐԻ, բանտախուց

սիրով՝
Եղիշէ Չարենց:

ԱԲՐԱՀԱՄ ԱԼԻՔԵԱՆ

ԽՈՐԽԷ ԼՈՒԻՍ ՊՈՐԽԷՍ

(Շար. Ա. էջէն)

Օրբիս Թերթիուս» արտառոց խորագիրը կրող պատմուածքը: Անիկա պատմութիւնն է անծանօթ մոլորակի մը, կատարեալ «իր ճարտարապետութեամբ ու թանավէճերով, իր դիցավէպերու սարսափով ու լեզուներու աղմուկով, իր կայսրներով ու ծովերով, իր հանքանիւթերով, թռչուններով ու ձուկերով, իր գրահաշիւով ու կրակով, իր աստուածաբանական եւ բնազանցական վիճարկումներով»: Նոր աշխարհի մը այս ստեղծումը աստղագէտներու, ճարտարապետներու, կենսաբաններու, թնագանցներու եւ երկրաչափներու գաղտնի ընկերութեան մը գործը կը թուի ըլլալ: Անոնց ստեղծած այս աշխարհը՝ Թլոն, պերքլիեան եւ քիրքեկորեան աշխարհ մըն է, ուր միայն ներաշխարհային կեանք գոյութիւն ունի: Թլոնի մէջ ամէն ոք իր սեփական ճշմարտութիւնը ունի. արտաքին առարկաները ամէն մէկուն ուզած ձեւը կ'առնեն: Երեւակայական անցեալ մը մեր անցեալին տեղը կը գրաւէ: Մենակեաց գիտնականներու խումբ մը տիեզերքը փոխակերպած է: Այս բոլորը խենթ է, լպրծուն եւ անվերջ խոհերու սնունդ տուող:

Պորխէսի այլ պատմուածքներ առածներ են, խորհրդաւոր ու բնաւ բացայայտ. ուրիշներ՝ Չեսթըրթընի ոճով ոստիկանական պատմուածքներ: Անոնց դիպաշարերը ամբողջովին իմացական են: Ոճրագործը ոստիկանի մեթոտներուն իր ունեցած ծանօթութիւնը կ'օգտագործէ: Լիւփէն՝ Լիւփէնի դէմ, կամ Մեկրէ՝ Մեկրէի դէմ: «Կեղծիք»ի (ֆիքսիոն) *այս գրութիւններէն մէկը անձի մը անկուշտ հետապնդումն է ուրիշ հոգիներու վրայ ձգած իր անվերջանալի ցոլքերուն ընդմէջէն: Ուրիշի մը մէջ, դատապարտեալ մը նկատած է, որ ակնկալութիւնները եւ իրականութիւնը երբեք չեն համաձայնիր, հետեւաբար՝ իր իսկ մահուան պարագաները կ'երեւակայէ: Քանի որ անոնք ակնկալութիւն դարձած են, այլեւս իրականութեան չեն կրնար վերածուիլ:*

Այս հնարքները կը նկարագրուի զուլալ եւ գիտական ոճով մը որ պէտք է կապուի Փոյի հետ, «որ ծնանի զՊօտլէռ, որ ծնանի զՄալարմէ, որ ծնանի զՎալերի», որ ծնանի զՊորխէս: Իր խստապահանջութեամբ, մեզի կը յիշեցնէ Վալերին: «Սիրել կը նշանակէ ստեղծել կրօնք մը, որու աստուածը սխալական է»: Իր կուտակած անկատարներով երբեմն կը վերյիշեցնէ Ֆլօպէրը, ածականներու տարօրինակութեամբ՝ Սէն-Ժոն Փերսը: «Թռչունի մը անմխիթար լացը»: Բայց այս կապերը նշելէ ետք, պէտք է ըսել, թէ Պորխէսի ոճը, իր մտածումին նման, խիստ ինքնուրոյն է: Թլոնի թնագանցներուն մասին կը գրէ.– «Չեն փնտռեր ճշմարտութիւնը կամ հաճոյքը, կը փնտռեն զարմանքը: Կը մտածեն, որ թնազանցութիւնը գեղարուեստական գրականութեան մէկ ճիւղն է»: Անիկա լաւագոյնս կը բնորոշէ Պորխէսի մեծութիւնն ու արուեստը: ■

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch» — 83 rue d'Hauteville 75010 Paris — Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 7
MERCREDI
7 JUIN
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·469 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·469

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱԽՈՅԵԱՆ

Թորինոյի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի 37րդ ողիմպիականները պատմական առիթ մը ունեցան Հայաստանի հաւաքականին համար որ դարձաւ ողիմպիական ախոյեան, շուրջ 150 երկիրներու միջեւ:

Ինչպէս գրած էինք մեր նախորդ թիւով, Հայաստան յաջողած էր պարտութեան մատնել Չինաստանը, որ ախոյենութեան ճամբուն վրայ գլխաւոր խոչընդոտն էր եւ հայաստանցի վարպետներուն այլեւս կը բաւէր միայն քանի մը միաւոր ապահովել ախոյենութեան հասնելու համար· արդարեւ, վերջին մրցումներուն անոնք յաղթած են Չեխիոյ՝ 3–1, Ֆրանսայի եւ Հունգարիոյ հետ ալ 2–2 հաւասար արդիւնքներ ձեռք ձգելով նուաճած են այդ տիտղոսը:

Հայաստանի խումբին մաս կը կազմէին ճատրակի վարպետներ Լեւոն Արոնեան, Վլադիմիր Յակոբեան, Կարէն Ասրեան, Գաբրիէլ Սարգսեան, Սմբատ Լպուտեան եւ Արտաշէս Մինասեան, գլխաւորութեամբ մարզիչ Տիգրան Նալպանտեանի: Կ'արժէ յիշել որ Հայաստանի հաւաքականը ամբողջ ողիմպիականներու տեւողութեան ոչ մէկ պարտութիւն կրեց, միայն երեք հաւասարութիւն արձանագրեց ու միւս բոլոր մրցումները շահեցաւ աշխարհի լաւագոյն խումբերուն դէմ:

Ինչպէս ըսինք, պատմական արդիւնք մըն է այս Հայաստանի ճատրակի պատմութեան մէջ: Ուրեմն, դասաւորումը գլխաւորեց Հայաստան, որ 36 միաւորով ողիմպիական ախոյեան հռչակուեցաւ: Իրեն կը հետեւին Չինաստանի խումբը 34 միաւորով, ԱՄՆ-ու եւ Իսրայէլի հաւաքականները 33ական միաւորով:

***

Հայաստանի կանանց հաւաքականն ալ ուրիշ քան պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք ձգած է ընդհանուր դասաւորման մէջ 8րդ հանդիսանալով:

***

Այս յաջողութիւնը շատ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց համայն հայութեան բայց, բնականաբար, ի մասնաւորի Հայաստանի մէջ, ուր Յունիս 5ի գիշերը Թորինոյէն վերադարձին, հաւաքականին անդամները հերոսներու նման դիմաւորուեցան: Օփերայի հրապարակը կազմակերպուած յատուկ արարողութեան, ուր ներկայ էին բազմահազար Հայեր, ախոյեանները ժողովուրդին ցոյց տուին իրենց շահած բաժակն ու մետալները: Շնորհաւորութեան խօսք արտասանեց Ճատրակի Հայաստանի դաշնակցութեան նախագահ եւ Պաշտպանութեան Նախարար Սերժ Սարգսեան: Բազմաթիւ երգիչներու մասնակցութեամբ եւ եռագոյններու ծածանումներուն տակ, ցնծութեան մթնոլորտը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտեան ժամերը:

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾԷՆ ԵՏՔ

ՕԴԱՉՈՒՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ԽՕՍԱԾ ԵՆ

Զախջախուած հայկական օդանաւին սեւ արկղերուն վերծանումը մօտ երկու ամիս կը տեւէ, ըստ Ռուսաստանի Փոխադրութեան Նախարար Ի. Լեւիտինի: Օդաչուներուն խօսակցութիւնը արձանագրած արկղին աշխատանքին կը մասնակցին Հայաստանէն մասնագէտներ ալ, քանի որ ստուգուած է թէ արկածէն առաջ օդաչուները հայերէն խօսած են:

ՀՄԸՄ-ՖՐԱՆՍԻ «Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ» ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ

Յունիս 3-4ի շաբաթավերջին, ՀՄԸՄ-Ֆրանս կը կազմակերպէր իր վաստակաշատ եղբօր՝ Սուրէն Մուրատեանի յիշատակին նուիրուած մարզական աւանդական խաղերը Իսի - լէ - Մուլինոյի "Ս. Միմուն" մարզադաշտին մէջ:

Զոյգ մարզաձեւերու՝ ֆութպոլի եւ պասքէթպոլի մրցաշարքերուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին բացի Փարիզի ՀՄԸՄ-էն, Լոնտոնի, Հոլանտայի եւ Շուէտի ՀՄԸՄ-ները:

Շաբաթ, Յունիս 3ի օրը աւելի ղտումներու յատկացուելէ ետք, ձեռնարկը իր բուն փայլքը կը ստանար յաջորդ օր, Կիրակի, Յունիս 4ին: Տեղի կ'ունենային աւարտական մրցումները աւելի քան 200 հանդիսատեսներու ներկայութեան:

Ֆութպոլի բաժակը կը նուաճէր ՀՄԸՄ Ֆրանսի չափահասներու խումբը որ աւարտականին կը յաղթէր Շուէտի 5–1 արդիւնքով· Բ· դիրքը ուրեմն կը վիճակէր Շուէտի, Գ· եւ Դ· տեղերը կը գրաւէին Հոլանտա եւ ՀՄԸՄ-Ֆրանսի -18 տարեկաններու խումբերը: Իսկ պասքէթպոլի աւարտականին դէմ դիմաց կ'ելլէին ՀՄԸՄ-Ֆրանս (1) եւ Լոնտոն ու մրցումը վերջ կը գտնէր փարիզցիներու յաղթանակով: Հարկ է ըսել թէ անշուշտ այս արդիւնքները երկրորդական են բուն նպատակին քով որ հայ երիտասարդները մէկտեղելն էր մարզական շունչի ներքեւ:

Ապա երեկոյեան տեղի կ'ունենար փակման հանդիսութիւնը որու ներկայ էին Իսիի քաղաքապետին կողմէ կցորդներ Տիկին Եսայեան եւ Պ· Յարութիւն Խանճեան, Փարիզի Առաջնորդ Գիւտ Արք· Նագգաշեան, Փարիզի Հայաստանի դեսպանատան կողմէ հիւպատոս Վահէ Վահրամեան. ՀՄԸՄ-ի Կեդր· Վարչութիւնը կը ներկայացնէր Պ· Լեւոն Պաղտասարեան, իսկ ՀՄԸՄ-Ֆրանսը՝ նախագահ Պ· Անդրանիկ Պահարեան: Ելոյթներ ունեցան Գիւտ Արք·, հիւպատոս Վ· Վահրամեան եւ ՀՄԸՄ-Ֆրանսի կողմէ Պ· Հրաչ Սիսեռեան: Ապա տեղի ունեցաւ բաժակներու եւ մետալներու տուչութիւնը ու գոյգ փառերգներու, "Յառաջ Նահատակ"ի կատարմամբ ու սկաուտներու տողանցքով վերջ գտաւ փակման հանդիսութիւնը:

Իրիկուան, այս նախաձեռնութեան բոլոր դերակատարները՝ մարզիկ թէ կազմակերպիչ, բայց նաեւ ՀՄԸՄ-ի համակիրները հաւաքուած էին Իսիի ՓԱՍԻ սրահը, խրախճանքի երեկոյթի մը համար, ուր վերջակէտը դրուեցաւ այս տարուան նախաձեռնութեան բայց նաեւ ժամադրութիւններ տրուեցան յաջորդին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԲԱՆԱԳՆԱՑԻՆ ՑՈՒՑԵՍ ՁԵԿՈՅՑԸ

Եւրոպական Խորհրդարանի Թուրքիոյ խառն յանձնաժողովի համանախագահ Ժիւսթ Լակէնտիժք մտահոգիչ կարծիքներ յայտնած է Թուրքիոյ անդամակցութեան գործընթացին ու ապագային մասին: Ան դիտել տուած է թէ այդ գործընթացին զարգացումները ժխտական բնոյթ ունին: Ամսթերտամի մէջ, Թուրքիոյ եւ Եւրոպական Միութեան մասին կազմակերպուած աշխատաժողովի մը ընթացքին Լակէնտիժք ըսած է թէ Թուրքիոյ մէջ անդամակցութեան համար նախատեսուած բարեփոխումները դրեթէ կանգ առած են եւ այն տպաւորութիւնը ունի որ Թուրքիա կորսնցուցած է այդ ուղղութեամբ իր խանդավառութիւնը:

Լակէնտիժք իր եզրափակիչ խօսքին մէջ ըսած է. "Մէկ կողմէ դատական համակարգի վրայ կատարուած յարձակումը, միւս կողմէ բարեշրջումներու հարցին մէջ Ա·Գ·Փ· կուսակցութեան ցուցաբերած դժկամութիւնը պատճառ դարձած են որ Թուրքիոյ մէջ անհետանայ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան խանդավառութիւնը: Բայց այս ժխտական

(Շար·ը Դ· էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԵՒ ԱԼԻԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՀԱՐՑՈՎ

Սեւծովեան երկիրներու անցեալ շաբաթավերջին Պուքրէշի մէջ տեղի ունեցած վեհաժողովին առթիւ յայտարարուած էր Քոչարեան – Ալիեւ հանդիպում մը: Այդ հանդիպումը տեղի ունեցած է ռումանական մայրաքաղաքին լեհական դեսպանատան սրահներուն մէջ: Շուրջ երկու ժամ տեւած անոնց գլուխ գլխի տեսակցութենէն ետք երկու ղեկավարներուն միացած են Մինսկի խումբի ռուս, ամերիկացի եւ ֆրանսացի համանախագահները: Տեսակցութեան աւարտին, նոյնիսկ դոյզն տեղեկութիւն մը կորզելու միտումով լրագրողներու երկար սպասումները ապարդիւն եղած են եւ ժողովականներէն ոչ ոք ընդունած է որեւէ մանրամասնութիւն հաղորդել, ըստ բանակցութիւններու գաղտնապահութեան սկզբունքին: Միայն ամերիկացի բանագնաց Մեթիւ Բրայզան Ման յօժարած է յայտնել թէ խօսակցութիւնները "լաւ" մթնոլորտի մէջ ընթացած են:

Սակայն, նախքան այս հանդիպումը, Սեւծովեան ժողովի մասնակիցներուն առջեւ իրենց ունեցած ելոյթներուն նախագահներ Քոչարեան եւ Ալիեւ իրենց սովորական դիրքորոշումներէն քացարձակապէս անփոփոխ հուներով ելոյթներ ունեցած էին, այսինքն Ղարաբաղեան հարցին կապակցութեամբ մինչ Հայաստանի նախագահը շեշտը կը դնէր Արցախի ժողովուրդին ինքնորոշման իրաւունքին վրայ, Ազրբէջանի նախագահը կ'ընդգծէր իր երկրին հողային ամբողջականութիւնը վերահաստատելու անհրաժեշտութիւնը:

***

Ռումանիոյ նախագահ Թրայեան Պասեսքու ալ միջնորդութեան փորձ մը կատարած է կիրակնօրեայ ընթրիքի ընթացքին, որու հրաւիրած էր Քոչարեանը եւ Ալիեւը:

***

ՋԱՒԱԽՔ

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Գ· ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Մայիս 31ին Ախալքալաքի քաղաքապետարանի դահլիճին մէջ գումարուած է Ջաւախքի մտաւորականներուն Գ· համաժողովը: Օրակարգի նիւթ եղած են տեղի Հայութեան ապահովութեան խնդիրները եւ լուծման հարցերը: Մասնակիցները շեշտած են ֆիզիքական, քաղաքական, տնտեսական, բնապահական, լեզուական, կրթական, մշակութային, հոգեւոր, ժողովրդագրական վտանգները: Ապա անգամ մը եւս ըսուած է թէ երկրին իշխանութիւնները պարտին ապահովութեան երաշխիքի առումով յարգել ջաւախահայութեան ինքնավարութեան պահանջը: Համաժողովը որոշած է ընդունուած բանաձեւերը ղրկել Վրաստանի կեդրոնական իշխանութիւններուն եւ եւրոպական պատկան կառոյցներուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Իլ-տը-Ֆրանսի Շրջանային Խորհուրդը փարիզեան շրջանի բոլոր երկրորդական վարժարաններուն մէջ բաժնել տուած է չորս էջնոց մեծադիր թերթ մը, նուիրուած Հայկական Ցեղասպանութեան: Թերթին հեղինակներն են Արմէն Մութաֆեան, Յարութիւն Ռ· Գէորգեան եւ Ֆիլիփ Վիտըլիէ: Կէս միլիոն տպաքանակով այս հրատարակութիւնը Շրջ· Խորհուրդին, Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու խորհուրդին եւ ԺԱՖ-ին նախաձեռնութեամբ, ուղղուած է գլխաւորաբար առաջին դասարանի աշակերտներուն ու Պատմութեան ուսուցիչներուն, քանի որ 1915ի "դէպքերը" մաս կը կազմեն այդ դասարանին Պատմութեան ծրագրին: Տնօրէններուն ուղղուած նամակով մը Շրջ· Խորհուրդին դպրոցական հարցերու պատասխանատուն կը յիշեցնէ թէ նման ձեռնարկներ կատարուած են անցեալին Հրէական Ցեղասպանութեան շուրջ եւ այսօր արդարօրէն կարգը եկած է Հայոց Ցեղասպանութեան, ինչպէս յայտարարած է նոյն խորհուրդին նախագահը Ժ·-Փ· Հիւշոն:

Խնամքով պատրաստուած թերթին վերնագիրն է· «Le Génocide des Arméniens, un crime imprescriptible oublié». պատկերներով եւ քարտէսներով հարուստ թերթը կը ներկայացնէ Ցեղասպանութեան բոլոր հանգրուանները եւ երեսակները, տեղեկութիւններ կու տայ Ցեղասպանութենէն ծնած Սփիւռքին մասին, կ'անդրադառնայ զանազան պետութիւններու ճանաչումին, յատկապէս Ֆրանսայի Խորհրդարանին որդեգրած օրէնքին: Շեշտակի կերպով կը մատնանշուի Թրքական ուրացումը, առանց խնայելու նոյնիսկ Մ· Քէմալը որ կը ներկայացուի որպէս Հայկական Ցեղասպանութիւնը "կատարելագործող": Ցուցումներուն եւ քարտէսներուն զուգահեռ տրուած են հիմնական հատորներու մատենագիտութիւն մը եւ ֆիլմերու ցուցակ մը:

Գովելի, յաջող եւ աննախընթաց ձեռնարկ մը որ անտարակոյս մեծ արձագանգ պիտի գտնէ եւ անշուշտ Թուրքերուն եւ իրենց "պատմաբան" դաշնակիցներուն հակազդեցութենէն պիտի չըվրիպի:

ԹԵՆԻՍ

ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Մրցաշարքի երրորդ շրջանին Դ· Նալպանտեան (Արժանթին, թիւ 3) յաղթած էր Դիմիտրի Տուրսունովի (Ռուսաստան, թիւ 31) 2–6, 5–7, 6–4, 6–2, 6–4:

Յաջորդ շրջանին, ի հաշիւ ութերորդ աւարտակին, Յունիս 4ին յաղթած է իր հայրենակից Մարթին Վասալօ Արկէլոյին 6–4, 6–4, 6–4:

Քառորդ աւարտականին համար, Յունիս 6ին, Նալպանտեան կը մրցէր ռուս Նիկոլա Դաւիդենկոյի դէմ:

ՔՐՏԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐՈՒ ՆԻՒԹԸ

1915ին կամ յետոյ, կենդանի մնալու որպէս միակ ճար Թրքացած Հայերէ ետք, կարգը հասած է քրտացածներուն: Նիւթին նուիրուած էջին մէջ "Ակօս" (Ապրիլ 21) տեղ տուած է Ժիյան Գուրէյշանի գրութեան որ խորագրուած է "Նռնենիի ծաղիկներուն յիշատակին...": Ան կը շեշտէ թէ Տէրսիմի շատ մը գիւղերուն ընտանիքները հայկական ծագում ունին ու այս կէտը ծանօթ է բոլորին: Այսօր ալ կարելի է տէրսիմցի Հայերուն մասին բերանացի տուեալներ քաղել Հայերու կոտորածներուն ականատեսներէն: Անոնք կ'ըսեն թէ ալեւիութիւնը ընդունած, կամ ամուսնութեան ճամբով ալեւի ընտանիքներու մաս կազմած Հայեր կան:

Զօրս Քիւրտէ առնուած վկայութիւնները որոնք տրուած են նոյն գրութեամբ, ինչպէս կ'ըսէ հեղինակը, ամենայն մերկութեամբ ասպարէզ կը բերեն այն ճրշմարտութիւնները որոնք տարիներով գաղտնի պահուած, ուրացումի ջանքերու թիրախ եղած են:

Վէյվա չէ Սաթօյի կը պատմէ մօրմէն լսածները. «Այսօր մերը դարձած Շինէ գիւղը անցեալին հայկական գիւղ է եղեր: Հայերը հաւաքելով կ'աքսորէին: Այն Հայերը որոնք չէին ուզած ձերբակալուիլ, իրենց տունը-տեղը, գիւղերը լքած, փորձած էին փախչիլ: Անոնց մեկնումէն ետք գիւղը մեզի մնաց»:

Ուրիշ մը, Զէյնէլէ Ուչէն-Զարեքան կը յիշէ թէ կարգ մը տէրսիմցիներ պետական ապահովութեան ուժերուն - քաղաքացորքին - մաս կազմած էին. Հայերը կը սպաննէին, կամ կը յանձնէին պետութեան: Որոշ ցեղախումբեր փրկելու համար Հայ երախաներ առին: Ոմանք ալ Հայուհիներ փրկելու համար անոնց հետ ամուսնացան:

Մանա խօ Կուլէ Գուրէյշանի մայրը պատմած է եղեր թէ հայրը շատ լաւ հայերէն գիտէր եւ թէ Հայերու եւ ալեւիներու միջեւ տարբերութիւն չկար: Նախ Հայեր կոտորած, մեծ մասը բնաջնջած են: «Գիւղերու մէջ, լսած էի թէ հարիւրաւոր կտրուած գլուխ համրողներ կային: Յետոյ երբ մենք առանձին մնացեր ենք, կարգը մեզի հասեր է... 1938ին ալ մեզ կոտորեցին» կ'ըսէ նոյն մայրը:

Մէմէտէ Քոլու բաւական յառաջացած տարիք պէտք է ունենայ. կը յիշէ Հայերու կոտորածը, անոնց պատկանող պարտէզները, բանջարանոցները, տուները: Կը յիշէ նաեւ թէ հայկական ո՛ր կալուածին տեղ որ շարժանկարի սրահը, կամ այլ բան շինուած է: Ինք ալ կ'ըսէ թէ Տէրսիմի շատ մը գիւղերուն ընտանիքները հայկական ծագում ունին: «Մինչեւ Ի. դարու սկիզբը տեղացիները հայերէն գիտէին ու իրենց առօրեային մէջ կը գործածէին: Տէրսիմի մէջ գործածուած քիւրտերէնին մէջ տակաւին կարելի է հայերէն բառերու հանդիպիլ. օրինակ Մնձուրի լեռները որոնց քրտական-թրքական Մունզուրին հետ հայկական անուանումն ալ կը գործածուի»:

ԳԱՂՏՆԻ ՀԱՅԵՐԸ

Այս անուանումին տակ կը խմբուին 1915ի փոթորիկէն փրկուելու համար տարբեր ինքնութիւն ւերացուցած Հայերը: Անոնց առաջին յատկանիշը կրօնափոխութիւնն էր անշուշտ: Մինչեւ 1916 ատիկա փրկութեան միակ ճամբան էր. սակայն ղեկավարները անդրադառնալով այդ երեւոյթին, անմիջապէս սկսած են քննել կրօնափոխ Հայերու պարագաները, զանոնք ցանկագրած, իսկ 1918ին օրէնքով մը արգիլած 20 տարեկանէն վար երախաներու կրօնափոխութիւնը: Ատով վերապրած Հայ երախաներու, պատանիներու փրկութեան ճամբան ալ փակուած է:

Յօդուածագիրը Թուրքիա մնացած Հայերը երեք խումբի մէջ կ'ամփոփէ. առաջինը կազմուած է որդեգրուած Հայ երախաներէն: Անոնց կարեւոր մէկ տոկոսը մահմետականի ինքնութիւնը ւերացուցած ու այդպէս ապրած է: Երկրորդը ներկայի գաղտնի Հայերու դասն է: Անոնք ալ փրկուելու համար մահմետականութիւնը ընդունած են, սակայն շարունակած են քրիստոնէական աւանդութիւնները յարգել: Այս խումբին պատկանողները ամէնէն աւելի կեդրոնացած են արեւելեան Անատոլուի մէջ, բայց նաեւ ցրուած են ամբողջ երկրով մէկ: Այլ խօսքով՝ որեւէ տեղ կարելի է հանդիպիլ անոնցմէ մէկուն: Կրօնափոխ Հայերու որպէս թիւ Ժ. Գուրէյշան հարիւր հազար կու տայ ենթադրաբար: Հասնելով երրորդ խումբին, ան կը վերաբերի շուրջ 60 հազարնոց հայ համայնքին որ այսօր կ'ապրի Թուրքիոյ, գլխաւորաբար Պոլսոյ մէջ:

Գրութեան մնացեալ մասը հեղինակը յատկացուցած է Հայերու եւ ալեւի Քիւրտերու հաւատքներուն նմանութիւնները մատնանշելով. կ'ըսէ թէ երկուքին մօտ ալ կայ երրորդութեան գաղափարը, տօներու, յոմապահութեան նմանութիւններ, միակնութեան աւանդութիւն, քրիստոնէութեան խաչակնքումին համապատասխան Քիւրտերու բաց ափով իրենց կուրծքին ճնշելու շարժումը, եւլն.: Կը թուէ նաեւ հեթանոսութենէ փոխանցուած աւանդութիւններու նմանութիւնները:

Վերջին տասնամեակին Թուրքիոյ մէջ արձանագրուած յարաբերական ազատութիւնները - արտայայտութեան, կարծիքի, մամուլի, եւլն. - քաջալերական ազդակ եղած էին Թրքացած Հայերու նիւթը այժմէականացնելու համար: Մինչ այդ ամբողջովին անգիտացուած այդ զանգուածէն անհատներ յայտնուեցան իրենց, կամ իրենց մեծ մօր ծագումին մասին բացէ ի բաց խօսելու, գրելու համար: Նոյնիսկ հատորներ հրատարակուեցան նոյն նիւթով, մամուլի յօդուածներ գրուեցան, վկայութիւններու տեղ տրուեցաւ: Պէտք է ըսել որ նիւթը յայտնի հետաքրքրութիւն մը արթնցուց Թուրք հանրային կարծիքին մէջ որ բնաւ սովոր չէ հասուածական իրականութիւններ ընդունելու: Պաշտօնական քաղաքականութիւնը հոն միշտ պարտադրած է զտարիւն, միաձոյլ "Թուրք ազգ"ի մը գաղափարը որ կը մերժէ ամէն խառնուրդ, ատիկա վարկաբեկող ազդակ համարելով:

Ծագումով Հայ Թուրքերու գոյութեան ընդունումը հասկնալի է որ ժխտական անդրադարձներու պատճառ եղաւ ազգայնամոլ ու նեղմիտ շրջանակներու մէջ: Անոնք գոնէ խօսքով, կամ գրելով թիրախ առին իրենց հայ մեծ մօր մասին խօսողները, գրողները: Գտնուեցաւ լուսամիտ դաս մըն ալ որ լայն շափով եւրոպացի համարուելու հեռանկարով ողջունեց նորօրեայ այս յայտնութիւնները: Նոյնիսկ միացաւ խոստովանելու քաջութիւնը գտածներուն, իր կարգին յայտնաբերելով հայ մեծ մայր մը: Եղան ու կան, անշուշտ, հայ մեծ մօրմէ մը իրենց՝ ներկայի Թուրքին հասնող առանցքը անյետադարձ հոլովոյթ նըկատողները, որոնք ջախջախիչ մեծամասնութիւն կը կազմեն:

Իսկ այդ մեծ մայրերու դժբախտ սերունդին վերջին անդամները պէտք է սփոփանք գտնեն 90 տարի լռութեան մատնըւած, ճնշուած, յաճախ ուրացուած իրենց իրականութիւններուն գոնէ վերջապէս ոյժին բերուելով: Մնացածը, թէ օրինակ՝ Թրքական ժխտումը ի՛նչպէս կրնայ շարունակուիլ մօտաւոր հաշիւներով 2-3 միլիոնի հասնող հայկական խառնուրդով Թուրքերու գոյութեան փաստին առջեւ, եւլն., իրենց հարցը չի կրնար ըլլալ: Նախախնամութիւնը ուզեց որ այդ մեծ մայրերուն վերջինը աչքը չփակէ առանց իրենց անգիտացումի պատին ճեղքերը տեսնելու:

Հիմա քրտացածներու նիւթին արծարծումով այդ ճեղքերուն վրայ բրիչի քանի մը հարուած եւս կ'իջնէ: Մանաւանդ որ Քիւրտերը Թուրքերուն պատճառները չունին անցեալը ուրանալու: Զուներն ցեղասպան պետութիւն որակելու, առոր հետեւանքները կրելու վախը: Երկրորդին փաստը այն է որ այնքան հանգստութեամբ կը յայտարարեն թէ այս մէկ գիւղը, միւս կալուածը հայապատկան էին ու Հայերու մեկնումէն, բնաջնջումէն ետք իրենց մնացած:

Քրտացած Հայերու նիւթին արծարծումը, մանաւանդ եթէ շարունակուի, թրքական ուրացումը նուազ դիւրին ընող հեփուշ մը պիտի ըլլայ: Այդ իմաստով հետաքրքրական է ու կրնայ գործի ծառայել, առանց յուսատու իմաստ կրելու խօսքէն անդին մնացածներուն մասին:

Ա. ԹՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԼԿԱԹԱ

ԿԱՐՈՂ ՀԱՅ ԿՂԵՐԱԿԱՆԸ ԵՒ ՏԵՍԻԼՔԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

ՀՐԱՑՐ ՃԷՊԷՃԵԱՆ

«Կարելի չէ լքել կամ փակել հայկական կրթական հաստատութիւն մը, որ կը ձգտի հայ նոր սերունդին ջամբել հայեցի ու քրիստոնէական դաստիարակութիւն»:

Պատմութեան արխիւներէն առնուած խօսք մը չէ այս, այլ վկայութիւն է ներկայ օրերու Հնդկահայոց առաջնորդ եւ Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանի վարիչ տնօրէն Օշական Ծ. Վրդ. Նիւքիւլեանի:

Կը գտնուիմ հեռաւոր Հնդկաստանի Կալկաթա քաղաքը: Աշխատանքներս զիս կը տանին Հնդկաստանի հարաւային շրջանի այսպէս կոչուած «Պարտէզ քաղաքը»՝ Պանկալօր, սակայն ամէն առաջ հետաքրքրութիւնս, ու շատ աւելին, արեան կանչը զիս մղեց այցելելու Կալկաթա քաղաքը:

Հայոց պատմութեան դասապահերն ու անհատական ուսումնասիրութիւններ մեզի սորվեցուցած են հնդկահայ գաղութին մասին: Պատմութեան ընթացքին տարբեր հոլովոյթներու ենթարկուած այս գաղութը ունեցած է պայծառ ու արդիւնաւէտ օրեր՝ ազգային, մշակութային եւ եկեղեցական իմաստով:

2006 Մարտ 24-27, Կալկաթա...

Այսօրուան պատկերը անպայման տարբեր է: Մօտաւորապէս հարիւր հոգի հաշուող Հնդկահայերը մեծ մասամբ կ'ապրին Կալկաթայի մէջ, եւ գաղութը տակաւին հայութեամբ կը տրոփէ: Առաջնորդը Պէյրութ ծնած է:

Ուսած է Պէյրութի Թէքէեան վարժարանը, որմէ ետք՝ Անթիլիասի դպրեվանքը եւ ապա՝ Էջմիածին: Հետեւած է համալսարանական ուսման՝ ստանալով Մագիստրոսի վկայականը աստուածաբանութեան մէջ, Միացեալ Նահանգներ: Երկար ատեն հովուական ծառայութիւն կատարած է Ամերիկայի տարբեր հայաշատ շրջաններու մէջ:

«Դիւրին չէ, կ'ըսէ Օշական Ծ. Վրդ., Պէյրութի եւ Ամերիկայի կեանքէն ու փորձառութիւններէն ետք գալ Հնդկաստան...»: Կրնամ հասկնալ: Տարբեր մշակոյթ է, կենցաղ, նկարագիր եւ ապրելակերպ: «...Սակայն հայ ժողովուրդին ծառայելը եւ հայ եկեղեցական, կրթական ու մշակութային արժէքներու պահպանումը կարելի չէ սահմանափակել աշխարհագրական տուեալներով», կը շարունակէ Հնդկահայոց առաջնորդը:

Անոր հետ կը գտնուինք Մարդասիրական Ճեմարանին մէջ: Հիմնուած 1821 թուականին, այս տարի կը զուգադիպի հաստատութեան 185ամեակին: Ան կը ծրագրէ յատուկ հանդիսութիւններով յիշատակել այս պատմական տարեդարձը: 90 աշակերտ - աշակերտուհի հաշուող վարժարանը ունի գիշերօթիկ բաժին: Աշակերտները գլխաւորաբար կու գան Հայաստանէն ու Իրանէն: Մէկ աշակերտ կայ Իրաքէն եւ մէկ հատ ալ՝ հնդկահայ գաղութէն:

Խաչիկ Փօլ Զաթէր՝ Կալկաթա ծնած եւ Հոնկ Քոնկ ապրած ու մահացած մեծ գործարարը, 19րդ դարուն «առասպել» մը եղած է շրջանի ճարտարարուեստական ու շինարարական աշխարհին մէջ: Այս մեծանուն Հայորդին եղած է նաեւ բարեբար-շինարար մը՝ հասնելով հայ եւ օտար գաղութներու կրթական-բարեսիրական եւ եկեղեցական կեանքին: Կալկաթայի մէջ շատ են իր անունով հիմնարկները եւ մեծագոյնը նոյնինքն Հնդկաստանի մէջ յատուկ փոնտ մըն է, որուն եկամուտով մինչեւ օրս կը ֆինանսաւորուին հնդկահայ գաղութի այլ ձեռնարկները՝ ներառեալ Մարդասիրական Ճեմարանը: 19րդ դարուն սկսած տեսիլքը՝ այսօր տակաւին կը շարունակուի հայկական նոր իրագործումներու մէջ եւ վերածնած տեսիլքով:

Օշական Ծ. Վրդ. լծուած է տենդագին շինարարական աշխատանքի: Կը վերանորոգէ դասարանները, դրասեղաններ, գիշերօթիկի ննջասենեակներն ու տակաւին...: «Կարելի է աշակերտութեան թիւը բարձրացնել 110ի, - կ'ըսէ ան: - Աշակերտները կ'ուսանին ձրի եւ իրենց կեցութեան ծախքերը կը ֆինանսաւորուին նոյնինքն Խաչիկ Զաթէրի փոնտի եկամուտէն»:

Առաջնորդը ջատագովն է հայեցի ու քրիստոնէական դաստիարակութեան, միեւնոյն ժամանակ քայլ կը պահէ ներկայ օրերու արհեստագիտութեան յառաջխաղացքին հետ: Կը ծրագրէ հիմնել համակարգիչներու յատուկ բաժին՝ ճեմարանի աշակերտներուն տալու արհեստագիտութեան յառաջխաղացքի մասնագիտացում մը: Եւ Հնդկաստան լաւ օժտուած է այս մասնագիտութեամբ:

Կ'ուղղուինք Հայոց գերեզմանոցներէն մին՝ Թանկրա շրջանը: Ս. Երրորդութիւն մատուռը, նոյնինքն գերեզմանոցին մէջ, հիմնուած 1867ին, լքուած վիճակ մը ունի: Օշական Ծ. Վրդ. կը ծրագրէ վերանորոգել: Կ'անցնինք գերեզմանաքարերէն... հայ անուններ: Հայեր մեծ մասամբ Իրանէն պաղթած են այս ափերը, եւ Կալկաթան եղած է տուն, ուր անոնք չեն դադրած շինելէ, ծաղկելէ ու ծաղկեցնելէ: Հնդիկներ բարձր կը գնահատեն Հայերու վարկը եւ ներդրումը Կալկաթայի մէջ:

Կը դիտեմ շիրիմներն Հայոց...: Կեանքեր, որոնք ծաղկած են ու շիջած: Կ'ապրիմ պատմութիւն եւ հաւատք, նաեւ կ'ապրիմ տեսիլքը հաւաքականութեան մը, որ հսկայական ներդրում ունեցած է հայկական ու տեղական աւանդին:

Առաջնորդը կը տանի զիս Հայոց Ծերանոցը: Դարձեալ Խաչիկ Փօլ Զաթէրը ներդրում ունեցած է այս հիմնարկին մէջ: Հայ ծերունիներ ու տկարներ տակաւին պատսպարուած են հոս: Ծերանոցին շրջափակին մէջ կայ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին՝ հիմնուած 1906ին: Այս տարի կը զուգադիպի այս եկեղեցիին 100ամեակին: Օշական Ծ. Վրդ. մեծ աշխատանք տարած է վերանորոգելով այս գեղեցիկ եկեղեցին: «Ամիսը մէկ անգամ կը փորձենք պատարագ ընել այս փոքրիկ եկեղեցիին մէջ», կ'ըսէ ան:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

"ՄԱՀ ԿԱՄ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ" բնաբանով, հայ ժողովուրդի զաւակներուն սրտերուն մէջ բորբոքեցաւ ազատ ապրելու տենչը: Անոնք կռուեցան, զոհուեցան, արիւն թափեցին բայց յաղթեցին եւ իրենց արիւնով գնեցին հայրենիքի ազատութիւնը 1918ի Մայիս 28ին:

Կիրակի 28 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին Միլանոյի Հայ Տան սրահին մէջ յիշատակուեցաւ հայ ազգի ազատութեան օրը, առաջին Հանրապետութեան հռչակումը: Իտալիոյ Հայոց Միութեան նախաձեռնութեամբ կատարուած այս երեկոն սկսաւ Հայր Յոլէն արդ. Շահնեանի օրհնութեան աղօթքով: Ներկայ էր Իտալիա-Արմէնիա ընկերակցութեան նախագահ Պր. Վարդան Ճագամէլեան, որ օրուան գլխաւոր բանախօսն էր: Իր նիւթն էր "Արմատներուն յայտնաբերումէն մինչեւ հասարակաց նոր հեռանկարներ": Պարզ յստակ եւ ազդու բառերով պատմեց իր անձնական փորձառութիւնը. ծնած սփիւռքի մէջ հայ մօրմէ եւ իտալացի հօրմէ, կը յայտնաբերէ ու կը վերագտնէ իր արմատներու արժէքը երբ կը դառնայ չափահաս եւ ընտանիքի հայր: Այս ներհայեցողական աշխատանքը զինք առաջնորդած է, մեծ ուրախութեամբ, հանդիպիլ անձերու որոնք ունին նոյն արմատներն ու նոյն պատմութիւնը: Ան չեշտեց ըսելով. «Հասարակաց արմատները կը ներկայացնեն համախմբման գործօն մը, որ կը շնորհէ անհատի մը, ընկերակցութեան մը կենսունակութիւն եւ հաւատալիութիւն, եւ ունենալով կարելիութիւնը ընդարձակման դէպի ուրիշ ժողովուրդներ, որոնք ունին ընդհանուր նմանօրինակ պատմութիւն, պիտի առաջնորդէր փոխադարձ հարստացման: Միութիւններու, ընկերակցութիւններու նպատակակէտը պէտք է ըլլայ ծանուցանել եւ հաղորդել մեր մշակոյթն ու արմատներու արժէքը յաջորդող սերունդներուն:

Իտալահայոց միութեան վարչական անդամ Պր. Պայքար Սվազլեանը, որ ստանձնած էր նաեւ երեկոն վարելու յանձնառութիւնը եղաւ երեկոյթին երկրորդ բանախօսը, նիւթ ունենալով "Առասպելի եւ յիշողութեան միջեւ. Հայոց ազգային փառերգը": Ձեռքն ունենալով Մեր Հայրենիք փառերգի բնագրերէն մէկը բաղկացած 18 տուներէ, որ գրուած է, ինչպէս ծանօթ է բոլորիս, Միքայէլ Նալպանտեանի կողմէ 1859ին եւ խորագրուած "Իտալացի աղջկայ երգը" եւ որ յետագային կրելով նկատելի փոփոխութիւններ դարձած է 1918ին առաջին Հանրապետութեան փառերգը, որ կ'երգուի մինչեւ մեր օրերը: Ան նշեց նաեւ, որ անցեալին մեր կարգ մը երգերն ու երաժշտական կտորները կրած են ազդեցութիւնը իտալացի երաժիշտներու, որոնց հետ աշխատակցած են մեր հայ երաժիշտները: Անդրադարձաւ օրուան քաղաքական խորհուրդին, կոչ ուղղեց ըլլալ գիտակից ապագայի միջազգային, քաղաքական դժուարութիւններուն, ներքին ու արտաքին թշնամիին, որոնք կարելի է դիմագրաւել միայն ու միայն միասնական ուժով:

Հանդիսութիւնը ունեցաւ նաեւ իր գեղարուեստական բաժինը: Միլանոյի Հայ Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պր. Նիքոլա Ֆէրայէի, քառաձայն երգեց Մեր Հայրենիքը, Կոմիտասի Սիփանայ Քաջերը եւ Կանաչեանի Հայրենի Կարօտը: Տիկ. Անի Մարտիրոսեան բարձր կատարողութեամբ դաշնակի վրայ նուագեց Խաչատուրեանէն Թոքաթթան եւ Սասունցիներու Պարը:

Հիւրասիրութեամբ ու բարեմաղթութիւններով երեկոն հասաւ իր աւարտին:

ԿԵԿԵԼ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Միլանօ, 31 Մայիս 2006

Livres reçus

ZUM 90. GEDENKJAHR
DES VOLKERMORDES
AN DEN ARMENIERN
1915 — 2005

Ischan TSCHIFTDSCHJAN

Beyrouth 2005

ԱՆԹՈՒԱՆ ԱԿՈՒՃԵԱՆԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ

Գեղարուեստական լուսանկարչութեան ճանաչուած անուն է Անթուան Ակուճեանը: Գեղարուեստական որոնումներին, արտայայտչական հրջադարձերին հրաժեշտ տուած, ինքնուրոյն ստեղծագործական ձեռագիրը գտած արուեստագէտ է լուսանկարիչը: Լուսաստուերի արտայայտչական կատարելութիւնը գեղանկարչական նրբութեան հասցնելով նա պատկերից պատկեր խորացնում է դիմանկարների, բնանկարների արտայայտչական լ'անձրութիւնը. լուսանկարչի գեղարուեստական թիազդը յատկապէս զօրաւոր է լուսադիմանկարների տրամադրութիւնը, կերպարային հոգեվիճակը, մարդկային էութեան, իւրաքանչիւր հպանցիկ վայրկեան վերծանելիս: Թախիծ, տրտունջ, կարօտախտ, կորստի դառնութիւն: Այս ապրումներն են ծորում Անթուան Ակուճեանի դիմանկարների աչքերից:

Լուսանկարների աշխարհագրական շառաւիղը տարբեր մայրցամաքներ են, տարբեր երկրներ: Իրականութեան արտացոլման հազարաւոր քիլոմեթրերով իրարից հեռու լուսանկարչական պահեր: Բայց այս բոլոր պահերին իրար միաւորողը լուսանկարչութեան նախնական ու մշտական խորիմաստ կոչումն է:

– Կա՛նգ առ ակնթարթ, դու գեղեցիկ ես:

Ահա այս հաւատամքով է ստեղծագործում լուսանկարիչ Անթուան Ակուճեանը, լուսանկարից լուսանկար խորացնելով այդ ակնթարթների իմաստասիրական միտքն ու յագեցումը:

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԻԱՁԱՅՆ»

"Միաձայն" այս էր համերգին անունը, որ կազմակերպուած էր Ժան-Իվ Լապադը Ռոսիի կողմէ, մասնակցութեամբ իսրայէլացի, պաղեստինցի երգիչներու: Այս խումբը կը շրջի Ֆրանսայի մէջ, ծառայելու համար երկու ժողովուրդներու միջեւ հաշտութեան:

Երբ ստացանք հրաւէրը, քիչ մը զարմանքով, երգիչներուն մէջ գտայ Գուսան Աշճեան անունը: Լսած էի որ Երուսաղէմի միաբանութեան մէջ կար վարդապետ մը Գուսան անունով որ շատ լաւ ձայն ունէր. արդեօք ինքն էր:

Համերգը Կիրակի, Մայիս 21ին Գլերմոն-Ֆէրանի մէջ տեղի ունեցաւ. կազմակերպիչը ներկայացուց յայտագիրը ըսելով որ Հայր Գուսանը, հայ վարդապետը, պիտի երգէ 2 շարականներ. "Բաց մեզ Տէ՛ր" ու "Ցարեաւ Քրիստոս", աւելցնելով որ հայ եկեղեցին ամէնէն հինն է աշխարհի մէջ:

Առաջին երգողը Իսրայէլացին էր, երկրորդը Պաղեստինցին, երրորդը՝ Հայր Գուսանը:

Շատ յուզիչ էր պահը, երբ Հայր Գուսան իր վեղարով եկաւ եւ երգեց իր բաքանչելի ձայնով:

Ափսո՜ս որ կարելի չեղաւ զինքը ողջունել ու իր երգին խոր տպաւորութեան համար շնորհաւորել զինքը:

Հ. Ժ. ԵՈՐԿԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ Նազար Շիրինօղլու սրահին մէջ, Մայիս 17ին, սենեկային երաժշտութեան երեկոյթ մը տեղի ունեցած է նախաձեռնութեամբ տեղւոյն Թաղային խորհուրդին: Երրեակը բաղկացած էր ջութէ, տաւիղէ եւ սրինգէ, որու վրայ աւելցած է գոնթրպասը: Թաղային խորհուրդի անդամներէն Ժագլին Էրմէն արտասանած է բացման խօսքը, որմէ ետք բեմ բարձրացած են իրենց զիրենք "Օփերա երրեակ" անուանող խումբին երեք անդամները՝ Անի Ինճի (ջութակ), Կիւնէշ Ուրաս-Էսէրեէլ (սրինգ) եւ Ֆերտա Արըքան (տաւիղ): Ապա, գոնթրպասիսթ Արտաշէս Ակօշեանի մասնակցութեամբ երրեակը վերածուած է քառեակի եւ յայտագիրը նոր դիմագիծ առած է Ակօշեանի գործերու կատարումով: Վերջին բաժնին մէջ, իր մասնակցութիւնը բերած է սոփրանօ Մարալ Ճիվանեան:

***

ՖԷՐԻԳԻՒՂԻ Նազար Շիրինօղլու սրահին մէջ, Մայիս 18ին, կազմակերպուած էր "Կամք Հայախօսութեան Խմբակ"ի կողմէ նախաձեռնուած բառագիտութեան մրցումը, որու մասնակցած են հայկական վարժարաններէ, նախակրթարանէն մինչեւ լիսէ, 142 աշակերտներ: Սրահը զարդարուած է հայախօսութիւնը դրուատող վերտառութիւններով: Մրցումին համար, դատակազմի անդամները եղած են Սիլվա Կոմիկեան, Ժագլին Էրմէն, Մաքրուհի Պ. Յակոբեան եւ Նատիա Գոչունեան: Աշակերտներու ուղղուած ուղերձ մը արտասանած է "Կամք Հայախօսութեան խմբակ"ի հիմնադիր անդամներէն՝ Մարիամ Տրամէրեան, որ նախ իր ուրախութիւնը յայտնած է այս մէկտեղումին համար, շնորհակալութիւն յայտնելով նաեւ ուսուցիչներուն, տնօրէններուն, որոնք ընդառաջած էին հրաւէրին եւ խրախուսած էին տղաքը մասնակցելու այս ձեռնարկին: Ծանօթացուցած է դատակազմի անդամները եւ մաղթած որ ինչպէս խմբակը իր անունը առած է "կամք" բառէն, աշակերտներն ալ զօրաւոր կամք ունենան մեր մայրենի լեզուն կատարելագործելու եւ կենդանի պահելու համար: Մրցումին արդիւնքները կը տրուէին յետագային: Աշակերտները պէտք է սորված ըլլային իրենց յանձնուած 200 բառերու հայերէն փոխադարձութիւնները: Պատասխաններու համար մէկ ժամ յատկացուած էր:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Այս հին տունին դէմ կանգուն էր դարանոր ծեր կնձնի մը չա՛տ խոշոր, որուն թեւատարած լայն հովանիին ներքեւը, ամառ ժամանակ կը տեսնայինք, որ կուգային կը բոլորուէին մեծ հօրս սրճարանը յաճախողները. կը նստէին ցածլիկ աթոռակներու վրայ: Տարիքնին առած մարդիկներ, որոնց մէկ քանիին ձեռքը համբուրել կուտար մեզ հայրս. կը տեսնեմ դեռ այդ բազմախորշոմ դէմքերը, ճիւպպէագգեստ, մէկ երկուքը իրենց երկարաձիգ ծխափողով, մէկ երկուքը քըթախոտի սեւ տուփեր ի ձեռին եւ կապոյտ թաշկինակներով, երկու-երեքն ալ իրենց սիրելի կլկլակով, որոնք հնամենի ծառին շուքին ժամեր կ'անցընէին, անվերջ խօսակցելով անցեալի վրայ եւ մերթ ընդ մերթ իրենց չըթունքին մօտեցնելով սուրճի գաւաթը, զոր սրճեփ ծառան ափսէի մէջ կը մատուցանէր այս հիւրերուն:

Այդ ծառը որուն ճիւղածերպերուն մէջ թռչուններու սերունդներ իրենց բոյները շինած էին, հարկ եղաւ տեղէն հանել նոր շինուած տունին երեսը լուսաւոր անելու համար:

***

Ամենասոսուար իրան մը ունէր այդ կնձնին, իր հաստութիւնը առանց չափազանցութեան, այն աստիճանի էր որ տասը հոգի ձեռք ձեռքի բռնած հազիւ կրնային անոր շուրջը պարուրել, եւ մենք ականատես եղանք անոր տապալումին:

Շա՛տ մեծ դժուարութեամբ տեղի ունեցաւ այդ տապալումը. նախ օրերով կըտրատեցին անոր խոշոր խոշոր ճիւղերը, յետոյ օրերով ալ հողը շուրջանակի փորեցին, փորփրեցին, որպէս զի արմատները խորունկէն քաշեն հանեն. կարելի չեղաւ. մեծ հայրս զոյգ մը գոմէշ բերել տուաւ. անոնց վիզերէն շղթայ լարեր՝ ծայրերը կարթերով կախեցին. կարթերը մխեցին արմատներուն ներքեւը եւ գոմէշներուն ուժեղ քաշկռտելներուն շնորհիւ հազիւ այդ աժեղ ծառը խախտեցաւ տեղէն, չըրջեցաւ, ինկաւ:

Ճիւղերուն մէկ մասը մեծ հայրս կըտրտել տուաւ, ղրկեց թաղին դպրոցը ձմրան իբրեւ վառելափայտ, մէկ մասն ալ իրեն պահեց իսկ ծառին բուն իրանը երկու-երեքի սղոցել տալով փոխադրեց պարտէզ, ուր մնացին իբրեւ նստարան:

***

Ո՜հ մանկութեան յիշատակներ, որքա՜ն ճշգրտապէս, անմոռաց մնացած էք դեռ մտքիս մէջ:

Այս յիշատակներուն ամէնէն քաղցրը, այգեկութքի արարողութիւնը որչա՜փ կը սիրէինք կատարել եւ ի՜նչ մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէինք այդ օրին:

Հոկտեմբերի սկիզբը այգեկութքի ժամը կը հնչէր. մեծ հայրս ամէնուն ձեռքը մէկ մէկ կողով կու տար, կ'առաջնորդէր այգին. երեսը խաչ մը կը հանէր եւ ձեռքի կորագլուխ սուր դմելիով կը սկսէր կտրել նախ այն ողկոյզները, որոնք ձմրան համար պիտի պահուէին ու կախուէին, տունին վերի սենեակներէն միոյն մէջ, կաղանդին ուտուելու համար. այս քաղած ողկոյզները մեծ մօրս կողովին մէջ կը զետեղէր մեծ խնամքով. յետոյ կ'անցնէր կտրել միւս ողկոյզները զորս կը լեցնէր մօրս, մօրաքոյրներուս եւ մեր երկուքին կողովներուն մէջ եւ մենք հետըզհետէ կը տանէինք զանոնք խոհանոցի մթերանոցը, կը լեցնէինք մեծկակ մեծկակ կուժի մը մէջ, որպէս զի յետոյ անոնցմով գինի շինէր մեծ հայրս: Այս կուժը շառապհանէ կը կոչէին՝ «գինեհան»:

Ողկուզաքաղը աւարտելէն յետոյ, յաջորդ օրը մեծ հայրս ամէնուս ոտքերը լուանալ մաքրել կու տար, ապա հրաման կ'ընէր որ ողկոյզներով լի կուժին մէջ ելլայինք, ու կոխկռտէինք: Մեծ զբօսանք մ'էր այս ժամերով ձեռք ձեռքի կը կոխկռտէինք ողկոյզները որոնց փըրփըրադէզ հոյզը կուժին խողովակէն կը վազէր յատուկ ամաններու մէջ, ուրկէ կը լեցուէին շիշեր, զանազան մեծութեամբ:

Պէտք էր որ այս գործողութիւնը աւարտէր Հոկտեմբերի առաջին շաբթուան մէջ եւ ամսուն կէսին արդէն իջած ըլլայինք մենք այգիէն որպէս զի մեծ հօրս տունուան տօնախմբութիւնը կատարելու պատրաստ ըլլայինք:

(Շար. 10)

(Շար. Ա. էջէն)

զարգացումը մեծ գլխացաւ պիտի պատճառէ Թուրքիոյ":

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԷԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ կը շարունակէ գրաւել բոլոր մետիաները, միաժամանակ պառակտումներ ստեղծելով իր իսկ կուսակցութեան պարագլուխներուն մօտ, որոշ համակրական հեղինանք մը անի մօտ, բայց եւ այնպէս իր վարկը կը մեծնայ հարցախոյզերու մէջ: Դաստիարակչական զինուորական կեդրոններու ստեղծումէն ետք պատանի յանցագործներու համար, համացանցի իր պլոկին վրայ, Յունիս 5ին, նոր ճակատ մըն ալ բացած է դէմ արտայայտուելով 35 ժամերու դրութեան: Նոյն իրիկունը սակայն, հեռատեսիլի Ֆրանս 3 կայանէն մասնակի յետ քայլ մը ըրաւ յայտնելով թէ 35 ժամերը լաւ կարգադրութիւն մըն են, 350 հազար աշխատանք ստեղծած են, բայց, որոշ գործատէրեր դէշ կիրարկած են եւ աշխատաւորները տուժած են: Հարկ է հաստատել, որ որքան իր կուսակիցները կը դատապարտեն իր ծրագիրները (ցարդ կը քննադատէին որ ծրագիր չունի...) այնքան կը նպաստեն իրեն, ինչ որ կը փաստէ նաեւ որ ձախի բոլոր տարրերը դէմ չեն իր տեսակէտներուն: Ֆր. Հոլանտ ճշդեց որ իր կինը քաղաքական դէմք մըն է եւ ինք բոլոր ըսածներուն համաձայն չէ, ինչպէս օրինակ դաստիարակչական զինուորական կեդրոններու հարցը: Յունիս 6ին, Լիպէրասիոնի համար կատարուած հարցախոյզի մը համար Սէկոլէն Ռուայալ 62% համակիր ունի ձախի մօտ:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ երկուշաբթին (Յունիս 5) շփոթ ստեղծող օր մը եղաւ Ֆրանսայի մէջ, քանի մաս մը աշխատեցաւ, մեծ մաս մըն ալ նախընտրեց, անցեալին նման, տօնական օր նկատել: Ծանօթ է որ նախորդ վարչապետը Ժ.Փ. Ռաֆարէն աշխատանքի օր որոշած էր զայն, որպէսզի հասոյթն ալ տարեցներուն եւ հանգստեան տուներուն յատկացուի: Շփոթութիւնը այնքան մեծ էր որ Լիպէրասիոն իր առաջին էջը խորագրած էր՝ "Լը ժուռ լը փլիւ գոն": Ինչ որ ալ ըլլայ գործատէրերը պարտին իրենց բաժինը տալ այն յոյսով որ կը հասնի ուր որ պէտք է...:

ՓԵՐՈՒԻ նախագահ ընտրուեցաւ Ալան Կարսիա, որ անցեալին իր երկիրը վարած էր, բայց, պատճառ եղած տնտեսական քայքայումի եւ քաղաքացիական պատերազմի: Այս անգամ, ընտրուած է ձայներու 55%ով: Սոսեալ-դեմոկրատ, Կարսիա իշխանութեան գլուխն էր քսան տարի առաջ երկիրը սնանկութեան տանելով եւ այսօր իր յաղթանակը կը պարտի այն մտավախութիւններուն, զորս իր մրցակիցը՝ Հումալա ստեղծած էր չափաւոր տարրերուն մօտ:

Մ. ԱՊՊԱՍ կը պատրաստուի հանրաքուէի մը դիմել, ինչպէս սպառնացած էր Համասի հետ իր խօսակցութիւններու ձախողութեան պարագային, ինչ որ պատահեցաւ: Տեղւոյն վրայ միջպաղեստինեան բախումներ ալ եղած են եւ կ'ըլլան, մինչ Ապպաս կ'ուզէ ժողովուրդին հաւանութիւնը ձեռք ձգել Պաղեստինեան Պետութեան մը ստեղծումին համար (Գազա, Այսրյորդանան, արեւելեան Երուսաղէմ) եւ Իսրայէլի ճանաչման: Համասը դէմ է նման ծրագրի մը: Հանրաքուէն կը նախատեսէ նաեւ պաղեստինցի գաղթականներուն վերադարձը, բանտարկեալներու ազատ արձակումը, ազգային կառավարութեան մը կազմութիւնը Ֆաթահով եւ Համասով:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէկ դատարանը առժամեայ կերպով բանտարկած է 4 հոգի (մէկը գործարար, 3ը զինուորական), որոնք, ըստ մետիաներուն, ոճրափորձեր կը պատրաստէին Էրտողանի եւ քանի մը այլ անձնաւորութիւններու դէմ:

ՊԱՂՏԱՍԻ մէջ, 4 ռուս դիւանագէտներ առեւանգուած են, որոնցմէ մէկը սպաննուած է, մինչ միւս երեքին համար հակասական լուրեր տարածուած են, միաժամանակ յայտնուած է որ ազատ արձակուած են ապա, հերքուած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ "սխալները" վերջ չունին Իրաքի մէջ, որքան ալ փորձեն քօղարկել իրականութիւնը: Հատիթայի 24 բնակիչներու սպանութենէն զատ (Նոյեմբեր 2005), այս անգամ Պի.Պի.Սի-ն է որ սփռած է նկարներ, ուր ամերիկեան զօրքերը 11 հոգի կը սպաննեն, Մարտ 15ին, Պաղտատի հիւսիսը՝ Իսհաքի, նախքան անոնց բնակած շէնքը օդը հանելը: Ամերիկեան զօրքերը կը պնդէին որ այդ 11 հոգին մեռած են շէնքին փլուզումին ատեն: Իրաքի վարչապետը "ջարդ" որակած է Հատիթայի սպանութիւնները եւ պահանջած որ քննութիւնը բացայայտ կերպով ներկայացուի իրաքցի ժողովուրդին: Պուշ շատ "խռովեր" է եւ հրահանգած զինուորներուն որ "յարգեն քաղաքացիներուն իրաւունքները":

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէկ հրապարակը Սամիր Քասիրի անունը կը կրէ Յունիս 1էն ի վեր, երբ կ'ոգեկոչուէր սպաննուած հրապարակագրին մահուան տարելիցը: Ցարդ մարդասպանը չէ գտնուած եւ ընտանիքը յոյսը դրած է Ֆրանսացի Պրիւկիէռ դատաւորին վրայ, որ Պէյրութ պէտք է երթայ:

ՎՐԻՊԱԿ

Յունիս 2ի մեր թիւին "Ադրբեջանական բարբարոսութեան արձագանգներէն" (Ա. էջ) խորագրուած լուրին վայրը Նոր Ջուղան չէ, ինչպէս նշուած էր վրէպով, այլ՝ Հին Ջուղան: Կը ճշդենք:

Association Arménienne d'Aide Sociale

ՀՐԱՒԷՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ
ԵՒ
ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԵԱՆ

Ընկերային Օգնութեան Հայկական Ընկերակցութիւնը Ընդհանուր Ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները

Հինգշաբթի, Յունիս 22, 2006
ժամը 20.30ին

Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին՝
77 ռիւ Լա Ֆայէթ, Փարիզ 9րդ թաղամաս

Բարեփոխեալ կանոնագրին թիւ 5 յօդուածին համաձայն այս տարի (ինչպէս ամէն երկու տարին անգամ մը) վերջ կը գտնէ 8 վարչականներու լիազօրագրերու ժամկէտը:

Ուստի, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ անոնց որոնք կը փափաքին միանալ վարչութեան կազմին, իրենց թեկնածութիւնը ղրկել ամէնէն ուշ մինչեւ Մայիս 26, 2006, Ընկերակցութեան դրասենեակի հասցէին:

Յիշեցնենք, որ ընտրութեան մասնակցելու եւ կարենալ քուէարկելու համար անդամները պարտին իրենց անդամավճարները կանոնաւորել:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

***

ASSEMBLEE GENERALE
de l'Association Arménienne d'Aide Sociale

L'Assemblée Générale de l'Association Arménienne d'Aide Sociale aura lieu le :

Jeudi 22 juin 2006 à 20h30
au Siège de l'Association
77 rue La Fayette 75009 Paris

Il sera procédé au renouvellement par moitié du Conseil d'Administration (8 postes à pourvoir).

Le Conseil d'Administration fait appel à candidature aux membres adhérents de l'Association. Celles-ci devront parvenir à l'Association au plus tard le **26 mai 2006.**

Seuls les membres à jour de leur cotisation pourront faire acte de candidature et participer au scrutin.

CONSEIL D'ADMINISTRATION

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 14.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ռիւ Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Section «D. Missakian»
de Sevran-Livry

REPAS
« KHOROVADZ »

Le dimanche 11 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :
— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73

Nous vous attendons nombreux.

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens

Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

CONCERT
au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30
dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot)
75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)

Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert — Maurice Ravel — Henri Pousseur — Paul Hindemith — Arthur Honneger — Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :
☎ **01. 44. 59. 23. 50**

CINE-CLUB

Ciné-Club
Rouben Mamoulian / UCFAF
Vendredi 9 juin à 20h30
SOIREE CINEMA-CONFERENCE
en présence de
ROBERT GUEDIGUIAN

MARIUS ET JEANNETTE

avec Ariane Ascaride, Gérard Meylan, Jacques Boudet, J.-P. Daroussin
Pascale Roberts, Frédérique
Musique : Antonio Vivaldi
Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

A la rencontre de l'Arménie et du Karabagh avec l'UCFAF

du lundi 24 juillet au dimanche 6 août
1420 Euros tout compris au départ de Paris
(sauf visas et taxes aéroports)
base chambre double et demi-pension
excursions et visites quotidiennes avec guide francophone
ainsi que circuit 4 jours jusqu'au Karabagh
Renseignements et inscriptions :
UCFAF : 6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Tél. 01 42 08 76 49 (de 15h à 17h) - Fax 01 42 08 09 70
www.ucfaf.com
Madame YAZIDJIAN — 29-33, avenue Pasteur — 93100 Montreuil
Tél. 01 42 87 95 98 heures bureau

SOLIDARITÉ PROTESTANTE FRANCE-ARMÉNIE

vous invite

1) à son **ASSEMBLEE GENERALE le 11 juin à 14h**
dans la crypte du Rosaire de l'Eglise Saint Sulpice
4 rue Palatine 75006 Paris
2) au **CONCERT «VOIX D'ARMENIE» le 11 juin à 16h**
à l'Eglise Saint Sulpice
Chants liturgiques et populaires arméniens
par la Chorale «DARON», direction Stéphane Yorganciyan
Entrée libre — Collecte pour la restauration de l'église de Khatchen, au Karabagh.

(Pour tous renseignements : Tél. 01 47 35 30 23)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 8
JEUDI
8 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.469 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.469

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ չպարզեց այն պատկերը զոր գծած էին իր հակառակորդները եւ նոյնիսկ կողմնակիցները Յունիս 6էն 7ի գիշերը, երբ կը պատրաստէին կուսակցութեան նախագահական ծրագիրը: Նախատեսուած էր որ մեծ աղմուկ պիտի ելլէ եւ "փիղ"երը Սեկոլէն Ռուայալի խերը պիտի անիծէին, ինչ որ չպատահեցաւ: Տասը ժամուան բանակցութիւններէ ետք, Յունիս 7, ժամը 1.30ին ծրագիրը ընդունուեցաւ գրեթէ միաձայնութեամբ (նուազ երեք ձեռնպահութիւն) եւ Սեկոլէն Ռուայալի միայն մէկ առաջարկը տեղ չգտաւ, այդ առաջարկն ալ կը վերաբերէր դաստիարակչական զինուորական կեդրոններու յանցագործ պատանիներուն համար: Ֆիկառօ իսկ, Յունիս 7ին հապճեպով խորագրած էր "ընկերվարականները ջղային տագնապի սեմին", ինչ որ բաւական անխոհեմ (եւ յապաղած) նախատեսութիւն մըն էր: Հակառակորդներէն ոչ մէկը ըրաւ այն յարձակումը որու կը սպասուէր, եթէ նոյնիսկ քննադատութիւններ կային:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԸ որ Ցեղասպանութեան ուրացումը պատժելու օրինագիծին օրերուն էջերով տնտեսական սպառնալիք կը տեղար Ֆրանսայի գլխուն, յայտնի գոհունակութեամբ նիւթ կ'ընէր հեռատեսիլի գործակցութեան համաձայնութիւն մը: Ան ստորագրուած է Թէ. Էֆ. 1ին եւ Թրքական լրատուութիւններու հոլտինկի մը միջեւ. միասնաբար կազմուած ընկերութիւն մը գործունէութիւն պիտի տանի հեռատեսիլի ճամբով առեւտուրի մարզին մէջ: Համաձայնութիւնը ստորագրուած է Փարիզի մէջ:

ՍՈՄԱԼԻԻ պարզած պատկերը մեծ պարտութիւն մը կը նկատուի Միացեալ-Նահանգներուն համար, քանի իսլամապաշտ զինուորեալները գրաւելէ ետք մայրաքաղաքը՝ Մոկատիշիօ, կը շարունակեն յառաջանալ դէպի հիւսիս: ԱՄՆ զօրավիգ էին սոմալիցի պատերազմիկներուն (նիւթական ալ հսկայ օժանդակութիւններով) որոնք ջախջախիչ պարտութիւն կը կրեն եւ այսօր Ուաշինկթըն կը վախնայ Սոմալիի "Թալիպանականացումէն":

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ ոստիկանութիւնը արգելք եղած է կիներու երթի մը որուն թիրախը Ազգային Ժողովն էր: 19 քաղաքէ հասած կիներ քրտական հարցին ժողովրդավար լուծում, ահաբեկչութեան դէմ պայքարի օրէնքին ջնջումը պահանջող լոզունգներով դիմած են Ազգային Ժողով, բայց բազմաթիւ ելոյթներէ ետք ոստիկանութիւնը թոյլ չէ տուած որ երթը շարունակուի:

ՆԻՔՈԼԱ ՍԱՐՔՈԶԻ որոշեց կանոնաւորել առանց ինքնութեան թուղթի կարգ մը մանուկներու պարագան եւ վերջ տալ արտաքսման վճիռին: Կարգադրութիւնը չի վերաբերիր բոլորին այլ անոնց որոնք Ֆրանսա ծնած են, միայն Ֆրանսերէն կը խօսին, այսինքն կապ չունին իրենց բուն հայրենիքին լեզուին հետ: Եւ այս կարգադրութիւնը կը բաւէ որպէսզի Սարքոզի դառնայ "աջի ընդունելի թեկնածու մը": Խնդրոյ առարկայ երախաները դըպրոց կը յաճախեն, ծանօթ են շրջապատին, որ զիրենք կը պաշտպանէ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ազգային երկաթուղին եւ Պետութիւնը (ԷՍ. ԷՆ. ՍԷ. ԷՖ.) դատ մը կորսնցուցին Լիփիէց ընտանիքի երկու ազգականներուն դէմ, ինչ որ սակայն ընդունելի չէ բոլորին համար: Ալէն Լիփիէց դատ բացած էր որովհետեւ իր հայրը եւ հօրեղբայրը 1944 Մայիս 8ին կենդանիներու վերապահուած կառախումբերու մէջ Տրանսի փոխադրուած էին, ուր մընացած էին մինչեւ 1944 Օգոստոս 17, երբ ազատ արձակուած են: Ենթական մեռած է 2003ին, բայց կինն ու զաւակները շարունակած են դատական հետապնդումը: Երկաթուղիին եւ Պետութեան յանցանքը կը նկատուի որ ոչինչ ըրած են արգելք հանդիսանալու համար, ոչ մէկ առարկութիւն ըրած են, բայց հրեայ համայնքն իսկ կը խորհի որ ֆրանսական երկաթուղին գրաւեալ ուժերու (Գերմանացիք) ձեռքն էր եւ ուրիշ ելք չկար: ԷՍ. ԷՆ. ՍԷ. ԷՖ.ը որոշած է վերաքննութեան դիմել: Դատապարտումի վճիռը տուած էր Թուլուզի դատարանը Յունիս 6ին, 60 հազար Եւրոյի հատուցում որոշելով: Զարմանալի կը նկատուի նաեւ որ 60 տարի ետք, նման դէպքերը անժամանցելի չեն:

ՖՐԱՆՍ-ՍՈՒԱՌ կրկին հրապարակ իջաւ Յունիս 7ին ութ շաբաթներու դադրեցումէ մը ետք, որու պատճառն էր նոր տէրերու գործադրկութեան որոշումը, որ առիթ տուաւ գործադուլի: Փիփըլ եթեւոյթով թերթը կը հրատարակուի "ամէն մարդու համար" ըստ նոր տէրերուն յայտարարութեան: Կը բաղկանայ 40 էջերէ եւ տպաքանակն է 150 հազար օրինակ: Հակառակ անոր որ Ֆրանս-Սուառ անցեալին ալ ժողովրդական թերթ մը եղած է, պարզած ներկայ պատկերը շատ հեռու է Փիէր Լազարէֆի հիմնած թերթէն:

ԳԼՕՏ ԹԷՐԱՅԼ, Փարիզի հանրածանօթ Թուռ տ'Արժան ճաշարանին տէրը մեռած է Յունիս 1ին, 88 տարեկանին: Հոն է որ կ'ուտուէր համբաւաւոր "Գանառ օ սան"ը եւ անցեալին երեք աստղ ապահոված էր ճաշարանին Միշըլէնի մէջ: Ճաշարանը մեծ համբաւ կը վայելէր արտասահմանի մէջ ալ: Ամէն մէկ յաճախորդ իր ապսպրած բադին հետ թիւ մըն ալ կը ստանար: Ճաշէն անկախ, ճաշարանին վայրն ալ բացառիկ էր, քանի կարելի էր Փարիզը վայելել վերի յարկէն, մանաւանդ Սէնը եւ Նոթր-Տամը:

ԱԳՈՐ՝ պանդոկներու թիւ 4ը աշխարհի մէջ, կ'ամրապնդէ իր դիրքը Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ: Նախատեսած է շուրջ 30 պանդոկ շինել Թուրքիոյ մէջ մինչեւ 2015 Իպիս եւ Նովոթէլ մակդիրով: Ասոնցմէ 12ը կը շինուին մինչեւ 2009: Ընտրուած վայրերն են Պոլիս, Կեսարիա եւ Թուրքիոյ միջերկրականեան ափերը: Ամէն տարի 21 միլիոն զբօսաշրջիկ Թուրքիա կ'այցելեն:

ՀԵՆՐԻ ԱԼԻՆԿՀԱՄ քանի մը տարի առաջ, երբ հազիւ հարիւրամեայ էր, իր

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԴԺԳՈՀ Է ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

Թուրքիոյ անդամակցութեան հարցը օրէ օր տեղքայլ կ'ընէ: Բանակցութիւններու ձեռնարկելու համար, ներքին տեղեկագիր մը, առաջին 35 գլուխներու մասին, Յունիս 13ին Պրիւսէլի մէջ, խիստ կերպով կը քննադատէ մարդկային իրաւանց յառաջդիմութեան բացակայութիւնը եւ Կիպրոսի հարցը, ըստ Ֆայնանշըլ Թայմզի: Ընդլայնումի պատասխանատու Օլի Ռեհն ահազանգ կը հնչեցնէ ըսելով.- "Ծիգերը պէտք է շարունակուին ապահովելու համար քաղաքացիական հակակշիռը զինուորականներուն վրայ: Միւս կողմէ, չօհափելի ոչ մէկ յառաջդիմութիւն նկատուած է ինչ կը վերաբերի ոչմահմետական փոքրամասնութեանց հանդիպած դժուարութիւններուն":

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԻՒՆԸ Ի ՆՊԱՍՏ Հ. ՏԻՆՔԻ

Գրած էինք թէ Պոլսոյ "Ակօս" թերթի խմբագիրը Հրանդ Տինք գրութեամբ մը Թրքութիւնը անարգելու ամբաստանութեամբ դատարան կանչուած, ապա անպարտ արձակուած էր: Բայց վճռաբեկը առարկելով վճիռին, դատը վերաբացած էր: Հանրապետութեան գլխաւոր դատախազութիւնը դէմ արտայայտուած է այդ առարկութեան, ու պնդած որ Հ. Տինքի գրածին մէջ Թրքութիւնը անարգելու յանցանք կազմելու տարրեր չըկան: Պահանջած է որ խմբագրին անպարտ արձակումը հաստատուի:

Եթէ վճռաբեկին պատիժներու ընդհանուր յանձնախումբը դատախազութեան դիմումը իրաւացի գտնէ, Հ. Տինքի դատապարտումի վճիռը կը բեկանուի:

***

Թուրք վիպագիր Էլիֆ Շաֆաք "Հայրը եւ ապօրինի զաւակը" վէպին պատճառով Թրքութիւնը անարգելու ամբաստանութեամբ հարցաքննուած է: Երիտասարդ վիպագիրը որ Թուրք այլախոհ նկատուած մտաւորականներու խումբին մաս կը կազմէ, նշուած գործին մէջ Հայկ. Սփիւռքին վերագրած է արտայայտութիւններ, որոնք իր դէմ ամբաստանութեան հիմ ըլլալով գործածուած են: Թրքութեան անարգանք նկատուած են վէպին հերոսներուն խօսակցութեան բաժիններն ալ:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԽՕՍԻ ԻՆՔՆՈՐՈՇՄԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ըստ ռուսական "Գազեդա" թերթին, երկրին Արտաքին գործերու նախարարը առաջին անգամ ըլլալով բացայայտ կերպով ըսած է թէ յետ խորհրդային շրջանակի չճանչցուած հանրապետութիւնները ինքնորոշման իրաւունքի տէր են: Ըսուածը հիմ ունի գլխաւորաբար Վրաստանի պարագան, որուն մասին նոյն նախարարութեան բանբերը յայտնած է թէ հողային ամբողջականութիւնը իրականութիւն կրնայ ըլլալ միայն Հարաւային Օսէթիոյ մասին բանակցութիւններու արդիւնքով: Հարաւային Օսէթիան ծանօթ է որ կը ձգտի ինքնորոշման իրաւունքը գործածելու, ինչ որ ըստ բանբերին, միջազգային հանրութեան ընդունած սկզբունքներէն մէկն է:

Հարց է թէ Մոսկուա պիտի դիմէ՞ մինչեւ Հարաւային Օսէթիան իր սահմաններուն մէջ ընդգրկելու քայլին, ինչ որ պատերազմական հեռանկար մը կը ներկայացնէ Վրաստանի հետ. բայց այդ ըսպառնալիքը Թիֆլիսի վրայ ճնշում բանեցնելու ամէնէն ազդեցիկ ճամբան է. մանաւանդ որ կան նախըթացներ, ինչպէս Կիպրոսը որուն հիւսիսային գօտին ճանչցուած է միայն Թուրքիոյ կողմէ:

Յետխորհրդային ոլորտը հողային ամբողջականութեան ու ինքնորոշման իրաւունքի աքծանին մէջ բռնուած շատ մը հարցեր ունի, որոնցմէ մէկն է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութիւնը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՐՑՈՎ

Արտաքին գործերու փոխ նախարար Գ. Ղարիբջանեան յայտնած է թէ Երեւան մտահոգ է Ռուսաստանի մէջ Հայերու յաջորդական սպանութիւններով ու այդ մտահոգութիւնը յայտնած է Մոսկուային: Խնդիրը աւելի քան լուրջ բնոյթ ունի եւ Հայաստանի Մոսկուայի դեսպանատունը պաշտօնական հանդիպումներ կ'ունենայ այդ առընչութեամբ: Գ. Ղարիբջանեան աւելցուցած է թէ վերջերս ռուս գլխաւոր դատախազին պաշտօնազրկումին պատճառներէն մէկն ալ ոտարատեացութեան երեւոյթին դէմ ոչ արդիւնաւէտ պայքարն է:

***

ՃԱՏՐԱԿ

ԱԽՈՅԵԱՆՆԵՐԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Ճատրակի միջազգային ողիմպիականին Հայաստանի արձանագրած յաղթանակին արձագանգները կը շարունակուին: Նախագահ Ռ. Քոչարեան հրամանագրով մը ութ մարզիկները պարգեւատրած է Մ. Խորենացի մետալով: Շնորհաւորելով վարպետներ՝ Լ. Արոնեանը, Ս. Լպուտեանը, Կ. Ասրեանը, Վլ. Յակոբեանը, Ա. Մինասեանը, Տ. Նալպանտեանը, Ա. Պետրոսեանն ու Գ. Սարգսեանը Ռ. Քոչարեան յանձնած է պետական բարձր պարգեւը: Ապա ըսած է թէ ամբողջ Հայաստանը ուշի ուշով կը հետեւէր իրենց խաղերուն եւ տարուած յաղթանակը մեծ ոգեւորութիւն պատճառած է:

Մարզիկները յայտնած են թէ յաղթական տրամադրութեամբ գացած են Թուրինօ, ախոյենութեան ամբողջ ընթացքին ալ զգացած Հայութեան մեծ նեցուկը:

***

ՋԱՒԱԽՔ

ՀԱՅ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԸ ՊԱՐՏԻՆ ՎՐԱՑԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ

Վրաստանի փաստաբաններու կաճառը Ջաւախքցի հայ փաստաբաններուն դատ պաշտպանելու լիազօրութիւն չէ տուած. պատճառը այն է որ հայ փաստաբանները չեն տիրապետեր երկրին լեզուին: Նոր կարգադրութիւնը յաւելեալ դժուարութիւն կը ստեղծէ Ջաւախքի Հայերուն որոնք երկրին այլ շրջաններէն փաստաբան հրաւիրելու համար ստիպուած կ'ըլլան քանի մը անգամ աւելի վճարելու:

ՃՇԴՈՒՄ Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԷՆ

"Կիւլպէնկեանները եւ Քիւրտիստանի քարիւղը" խորագրուած Թուրք մամուլի նիւթին մէջ որուն անդրադարձած էինք Մայիս 31ի մեր թիւով, կը նշուէր Միքայէլ Կիւլպէնկեանի անունն ալ, որպէս Գալուստ Կիւլպէնկեանի եղբօր թոռը որ յատուկ հետաքրքրութիւն ունէր Քիւրտիստանի քարիւղին նկատմամբ:

Լիզպոնի Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկէն ստացանք հետեւեալ մատնանշումը. Միքայէլ Կիւլպէնկեան 1996ին պաշտօնազրկուած է Հիմնարկին տնօրէնութենէն ու ոչ մէկ կապ ունի Հիմնարկին հետ:

ՌԻՉԱՐԴ Գ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ»Ը

ՀՀ ԳԱԱ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ, Հ. 1
ԵՐԵՒԱՆ 2005, 570 ԷՋ

Հրապարակի վրայ է ականաւոր պատմաբան, փրոֆ. Ռ. Գ. Յովհաննիսեանի քառահատոր աշխատութեան առաջին հատորը հայերէն լեզուով: Իբրեւ դարակազմիկ աշխատութիւն, այն ունի իր խիրայատուկ ճակատագիրը. հատորն անգլերէն լեզուով լոյս է տեսել դեռեւս 1971 թ., Գալիֆորնիայի համալսարանի հրատարակութեամբ, մինչեւ 1996 թ. նոյն լեզուով հրատարակուել են քառահատորի միւս գրքերը եւ միայն գրեթէ տասը տարի անց է, որ հայ ընթերցող լայն հասարակութեանը յայտնի է դառնում այս աշխատութեան առաջին գիրքը:

Անկախ աշխատութեան տասնամեակների պատմութիւնից, ան պահպանում է իր հրատապութիւնն ու կարեւորութիւնը նաեւ այսօր եւ ահա թէ ինչու: Հայաստանի առաջին հանրապետութեան պատմութիւնը, ինչպէս եւ դրա գիտական ուսումնասիրութիւնը, եւ սա բոլորիս է յայտնի, երկար ժամանակ արգելուած թեմա էր խորհրդային պատմագիտութեան մէջ, եւ եթէ անգամ յիշուէր այդ պատմութիւնը, ապա միայն քամահրանքով ու կանխակալ որակումներով: Քաղաքականացուած եւ քարոզչական մօտեցումը դարձել էին արգելապատնէշ՝ այս աշխատութեան եւ Հայաստանի ընթերցողի միջեւ: Այսօր այդ ամէնը մնացել են պատմութիւն դարձած անցեալում, եւ փաստական խրողութիւնը աշխատութեան հայերէն ծնունդն է:

"Հայաստանի Հանրապետութեան" սոյն հատորը խոշոր կտաւի պատմագիտական գործ է՝ այն ընդգրկում է Հայոց անկախ պետականութեան վերածնութեան 1918–1919 թթ. ժամանակաշրջանի պատմութիւնը: Այս կարճ ժամանակահատուածը, այնքան կարեւոր ու ճակատագրական հայ ժողովրդի գոյապահպանութեան եւ նրա պատմական ընթացքի տեսակէտից, յագեցած է իրադարձութիւնների եւ աշխարհաքաղաքական վայրիվերումների ապշեցուցիչ հարստութեամբ, յաճախ դրամատիկ անսպասելի բեկումներով, յատկապէս ոչ մեծաթիւ ժողովուրդների համար, ինչպիսին մերն է, քաղաքական, տնտեսական ու ռազմական գարմանալի հրջադարձերով: Իրարամերժ ու հակասական իրադարձութիւններով յագեցած պատմական այս ընթացքի մէջ հայ ժողովուրդը ներդնում էր իր հաւաքական կամքի եւ գոյատեւելու իրաւունքի տրամաբանութիւնը: Ռ. Յովհաննիսեանին յուուել յաջողուել է ցոյց տալ պատմական այս գործընթացն իր շարժման եւ ամբողջ բովանդակութեան մէջ, եւ այս յաջողութեան մէջ պէտք է տեսնել, կարծում ենք, այս գրքի կայացումն ու պատմագիտական հմայքը:

Իր աշխատութեան պատմական կառոյցը հեղինակը ստեղծել է խորապէս կշռադատուած հիւսուածքով, պատմական նիւթի գիտական ձեւաւորման մէջ ամբողջի եւ բաղադրամասերի համոզիչ համամասնութեամբ ու շարայարումով: Այս պատճառով է՝ աշխատութեան մէջ արծարծուած թեմաների վիթխարի բազմազանութիւնը հեղինակի գրչի տակ վերածուել է գիտական կուռ ամբողջականութեան եւ համակարգուած կառոյցի: Պատմաբանը հմտալի քննութեան է ենթարկել ժամանակաշրջանի եւ Ռուսական նախկին կայսրութեան տարածքի ժողովուրդների բազմաթիւ հիմնահարցեր՝ սկսած Փետրուարեան յեղափոխութեան (1917), Հայաստանի հանդէպ Ժողկոմխորհի վարած քաղաքականութեան, Անդրկովկասեան կոմիսարիատի եւ Սէյմի ստեղծման, օսմանեան Թուրքերի հետ անդրկովկասեան ժողովուրդների ռազմա–քաղաքական յարաբերութիւններից եւ վերջացրած անկախութեան ուղին բռնած Հայաստանի ծայրայեղօրէն բարդ ներքին ու արտաքին խրավիճակների բացայայտումներով: Այս

աշխատութեան մէջ առաջին անգամ են տրւում պատմագիտական սուուր չերտեր կազմող բազմաթիւ հիմնահարցերի առաջադրումներ եւ լուծումներ, որոնք էլ, ըստ էութեան կազմում են նրա գիտական նորոյթը: Նշուած են բոլոր հիմնահարցերը ներհիւսուած են միմեանց՝ ներքին կապերով ու յարաբերութիւններով, բխում են մէկը միւսից՝ լրացնելով ու ամբողջացնելով հեղինակի մտադրոյթը, այն է՝ ներկայացնել Հայաստանի մանուկ հանրապետութեան կառավարութեան ձեւաւորման ու գործունէութեան, ներքին ու արտաքին քաղաքական յարաբերութիւնների, Թուրքական ռազմա–քաղաքական ճնշումների, Ռուսաստանի կարմիր եւ սպիտակ բռնկումների միջեւ խուսանաւելու, միջազգային հանրութեան մէջ իր համեստ տեղը գրաւելու հակամէտ Հայաստանի ջանքերի ողջ պատմութեան վերարտադրութիւնը: Այսօրուայ Հայաստանի Հանրապետութեան համար որպէս պատմական ուսանելի դասերի հանրագումար կարող են լինել Ռ. Յովհաննիսեանի պատմա–քննական վերլուծութեան այն հիմնախնդիրները, որոնք վերաբերում են հայ–ռուսական, հայ–թուրքական, հայ–ադրբեջանական, հայ–վրացական, ինչպէս եւ արեւմտեան տէրութիւնների հետ Հայաստանի ռազմա–քաղաքական ու դիւանագիտական յարաբերութիւններին: Մնում է արժանին հատուցել նաեւ պատմաբանին այն նուրբ դիտարկումների համար, որ նա անում է Լեռնային Ղարաբաղի, Զանգեզուրի եւ Նախիջեւանի 1918 թ. պատմութեան՝ գրեթէ մոռացութեան տրուած ծալքերը լուսաբանելու եւ արժէքաւորելու ուղղութեամբ:

Աշխատութեան մէջ ամէնուրեք զգացւում է հեղինակի յոյժ ուշադիր հայեացքը՝ ուղղուած իր բացայայտած իրականութեանը, մարդկանց, դէպքերին եւ իրադարձութիւններին: Երբեք չկտրուելով փաստերն ու տուեալները անկողմնակալ ու հիմնաւորապէս վերլուծողի եւ եզրակացնողի իր հետազօտական ընթացքից, Ռ. Յովհաննիսեանը ստեղծել է ուսումնասիրողի անկրկնելի մի ոճ, խիրայատուկ ջերմութեամբ շնչող աշխատանք, որ կարող էր մատչելի լինել միայն ճշմարիտ ու նրբազգաց հայրենասէրին, իր ժողովրդի ճակատագրին հետամուտ եւ նրանով ապրող ու հպարտացող նուիրեալ մտաւորականին: Այս առթիւ արժէ յիշատակել ներքին խորը դրամատիզմով ու լարուածութեամբ բնութագրուող՝ աշխատութեան այն բազմաթիւ հատուածները, որոնք վերարտադրում են հանրապետութեան առաջին ձմեռուայ դժուարութիւնները, գաղթականների, սովի ու համաճարակների բազմակնճիռ խնդիրները, ժողովրդի համար կենսական նշանակութիւն ունեցած ամերիկեան տնտեսական օգնութիւնը (համապատասխան կառոյցների գործունէութեան բարեխիղճ լուսաբանումներով), հանրապետութեան կառավարման բարդութիւնները, Կարսի մարզի միացումը եւ այլն: Ռ. Յովհաննիսեան քայլ առ քայլ վերարտադրում է հանրապետութեան 1918 թ. Մայիս – 1919 թ. Օգոստոս ժամանակահատուածի ամբողջ պատմութիւնը իր կարեւոր ուղղութիւնների, դրանք բնութագրող ու լուսաբանող մանրամասների մէջ՝ դառնալով այդ պատմութեան անխոնջ ու անաչառ տարեգիրն ու գնահատողը:

Աշխատութիւնը գրուած է եւրոպական մի շարք լեզուներով հրատարակուած, ինչպէս եւ հայերէն, ռուսերէն ու թուրքերէն ստուարածաւալ աղբիւրների ու գրականութեան հէնքի վրայ: Իր բազմաբովանդակ ընդգրկումներով այն մնում է մինչ օրս անգերազանցելի աշխատութիւն՝ Հայաստանի առաջին հանրապետութեան պատմութեան գիտական լուսաբանութեան տեսակէտից: Ռ. Յովհաննիսեանի այս աշխատութիւնը, յիրաւի, Հայաստանի անկախ հանրապետութեան պատմութեան գիտական խրացումն է, որը նըշանակալիօրէն առաջ է մղում հայ պատմագիտական միտքը, եւ որի նշանակութիւնը դժուար է գերագնահատել իր անշափելի ճանաչողական արժէքի եւ թեմայի յետագայ գիտական անդրադարձումների իմաստով:

Իբրեւ գրքի խմբագիր, կը ցանկանայի յատկապէս առանձնացնել հեղինակի հետեւողականութիւնը հիմնախնդիրները վերլուծելու եւ սպառելու գործում, նուրբ ու պատկերաւոր լեզուամտածողութիւնը եւ շարադրանքի ակնառու հմտութիւնը (որ անվիճելի են բնագրում, իսկ հայերէն թարգմանութեան կտրուածքով՝ թողնում ենք ընթերցողի յայնախոհութեանը), որոնք իսկական դպրոց կարող են լինել առանձնապէս մեր երիտասարդ պատմաբանների համար:

Կարելի է անվարան ասել, որ փրոֆ. Ռ. Յովհաննիսեանի "Հայաստանի Հանրապետութիւն" աշխատութեան առաջին գրքի հայերէն հրատարակութիւնը յաջողութեամբ գլուխ է բերուել: Մասնագէտները եւ ընթերցող լայն շրջանները սպասում են աշխատութեան յետագայ վերադարձին հայրենիք՝ յաջորդ հատորների հայերէն հրատարակութեանը:

ԱԼԲԵՐ ԽԱՌԱՏԵԱՆ
Պատմական գիտութիւնների
դոքթոր, փրոֆեսոր

Երեւան, 21 Մայիս 2006

ԿԱԼԿԱԹԱ

ԿԱՐՈՎԻ ՀԱՅ ԿՂԵՐԱԿԱՆԸ ԵՒ ՏԵՍԻԼՔԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴԸ

ՀՐԱՅՐ ՃԷՊԷՃԵԱՆ

(Բ. եւ Վերջին Մաս)

Հնդկահայեր աշխոյժ մասնակցութիւն ունեցած են Կալկաթայի մարզական կեանքին մէջ 1895 թուականէն սկսեալ: Ռըկպիի մէջ հայկական խումբը քանիցս խլած է ախոյենութիւնը: Կը դիտեմ հայկական խումբին նկարները՝ Հայկական Մարզական Ակումբին մէջ, 1855էն սկսեալ հասնելով մինչեւ օրերս...

Կարելի չէ Կալկաթա գտնուիլ եւ չայցելել Չինսուրա քաղաքը, մօտաւորապէս երկու ժամ հեռաւորութեան վրայ, դէպի արեւելք: Հայեր սկսած են հաստատուիլ 15րդ դարէն սկսեալ:

4000ի հասնող հայկական գաղութէն այսօր ոչ մէկ Հայ մնացած է: Սակայն կանգնած է շատ գեղեցիկ Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին: 1695 թուականին, Մելիք Պեքլարով, Ղարաբաղի իշխանական տոհմէն, հիմնած է այս եկեղեցին: Կը խոնարհիմ հայ իշխանին գերեզմանին առջեւ: Կը սքանչանամ հաւատքով ապրուած կեանքի մը վրայ: Եւ այդ հաւատքը տակաւին կանգուն է եւ վկայութիւն... Չինսուրայի մէջ: Հնդկահայոց տաճարը վերանորոգած է այս եկեղեցին եւս:

Պահ մը կը դիտեմ չորս կողմս՝ այս հեռաւոր շրջանին մէջ.. Չինսուրա: Ո՛չ մէկ Հայ, բայց տակաւին կանգուն հայ եկեղեցի... եւ այդ ալ՝ վերանորոգուած հայ եկեղեցի:

Օշական Ծ. Վրդ. կը կանխէ մտածումներս: «Կարելի չէ հայկական եկեղեցին՝ հաւատքի ու մշակոյթի կոթող մը, անկայ ձգել. պէտք է պահել ամէն գնով»: Կը համոզուիմ: Քրիստոնէական մեր հաւատքը մեզ ամուր պահած է աշխարհով մէկ եւ նոյնինքն այս հաւատքը մեզի տըւած է ապրելու կորով:

Կիրակի Մարտ 26ի առաւօտուն կը մասնակցիմ պատարագին Կալկաթայի Ս. Նազովրեցի եկեղեցիին մէջ: Մարդասիրական Ճեմարանի աշակերտները իրենց համազգեստներով ներկայ են: Ներկայ են նաեւ հնդկահայ գաղութի կարգ մը անդամներ: Աշակերտները կը մասնակցին Աստուածաշունչի ընթերցանութեան: Օշական Ծ. Վրդ. կը բացատրէ եւ կը քարոզէ Քրիստոսի առակներէն մէկը:

Կը դիտեմ Ս. Նազովրեցի եկեղեցին. կան անուններ հայորդիներու, որոնք հիմը դրած են հաւատքի այս ամրոցին: Եւ այսօր 90 հայ պատանի – պարմանուհիներ կը դաստիարակուին այս հաւատքով: «Կիրակի օրերու պատարագը լաւ առիթ է աշակերտութեան ջամբելու Աստուածաշունչի դաստիարակութիւն եւ գօտեպնդելու հայ եկեղեցիի խորհուրդներով», կ՚ըսէ Օշական Ծ. Վրդ.:

Եւ հարց կու տամ ես ինծի: Կարելի՞ է արդեօք սահմանափակել «տեսիլք»ը որոշ ժամանակաշրջանի մը մէջ ու անոր համար...: Եւ ի՞նչպէս «տեսիլք»ը համադրել «նպատակ»ին հետ՝ այս յարատեւօրէն փոխուող աշխարհի մէջ: Եւ յարատեւօրէն նոր պայմաններ ու պարտադրանքներ ստեղծող աշխարհի մը մէջ: Նպատակը վերջ ունի՞: Հապա՞ տեսիլքը: Եւ ի՞նչ խօսք կարիքներու անհրաժեշտութեան:

Կալկաթան ցոյց տուաւ, որ սկսած «տեսիլք»ը կարելի է շարունակել եւ անոր տալ նոր սլացք ու լիցքաւորում: Նաեւ ցոյց տուաւ, թէ «նպատակները» բազմազան են հայ ժողովրդի գոյապայքարի ընթացքին մէջ:

Կալկաթայի հայկական շիրիմներու մէջ կայ աճիւն, բայց նաեւ՝ տեսիլք: Եւ նոյնինքն այդ տեսիլքին համար մարդիկ նուիրած են իրենց կեանքերը՝ այն համոզումով, որ տեսիլքները կը վերածնին ու կը շարունակուին:

Եւ Օշական Ծ. Վրդ. վերանորոգուած տեսիլքի ջատագովն է հեռաւոր Կալկաթայի մէջ: Քրիստոնէական հաւատքի ու ազգային աւանդին մեծ նուիրեալը: Նուիրում մը որ աշխարհագրական սահման չունի... եւ այս ալ ներկայ օրերու մարտահրաւէրներէն մէկն է:

Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանը հին արդասիք է, որ այսօր վերածնուած տեսիլքով նոր նպատակներ կը դարբնէ:

Վարձքդ կատար, սիրելի՛ Օշական Ծ. Վրդ.: Ցարաեւ ուժ եւ կորով:

" Ազդակ "

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ի Դ Է Պ
- 3 -

Խմբագիր՝ ԷԼԻԶԱԲԷԹ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

2354 Pennerton Dr. Glendale, CA 91206

ՏԵՍԻ ԶԵՐԿԻՐՆ ԻՏԱԼԻՈՅ

ՀԱՅ - ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

(Արեղեանեական ուղղագրութեամբ)

Երեւան 2005

ՄՈՆԹԷՆԷԿՐՈՅԻ ԱՆՋԱՏՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Մոնթէնէկրօ հանրաքուէ մը կազմակերպելով անջատուեցաւ Սերպիայէն։ Պալքանեան թերակղզիին վրայ անով նոր պետութիւն մը աւելցաւ, Եւրոպական միութեան դրան առջեւ ալ յաւելեալ թեկնածու մը։

Սերպիա չատ հաչտ աչքով չդիտելով հանդերձ կատարուածը, հարկ է Մոնթէնէկրոցիներու որոչումը յարգէ։ Մանաւանդ որ այլ հարցեր ունի օրակարգի վրայ, ինչպէս Քոսովոյի խնդիրը, Լա Հէի ատեանին հետ կնճիռը։ Ճիշդ է որ Սերպերը Մոնթէնէկրոյիներու չափ լաւ պատրաստուած չէին անջատումին, բայց չեն կրնար ձեռնածալ մնալ։ Նախ հարկ է վերակազմակերպել կառավարութիւնը, փոխարինելով պակսած նախարարները։ Հետաքրքրական է մինչ այդ տեսնել որ արքունի չառաւիղ իշխան Ալ. Գարաճորճեւիչ ալ առիթը օգտագործած է, յայտարարելու համար որ հարկ է մենատիրութիւնը վերահաստատել։

Անջատումի հոլովոյթին մէջ կարեւոր դեր ստանձնած էր վարչապետ Մ. Ճուքանովիչ։ Ան գիտցաւ քարոզչական համոզիչ աշխատանք տանիլ Մոնթէնէկրոյի Ալպանացիներուն, մահմետականներուն, Խրուաթներուն մօտ ալ, որպէսզի վաւերացնեն անջատումի որոշումը։ Սերպերը որոչ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին անոր ներկայի ընթացքին, գիտնալու համար թէ ի՛նչ խոստացած է ան այդ հատուածներուն եւ ինչ պիտի ընէ, օրինակ, եթէ Մոնթէնէկրոյի հարաւի բնակիչ Ալպանացիները իրենք ալ իրենց կարգին անջատումի հանրաքուէ մը պահանջեն։

Կայ նաեւ հետաքրքրութիւնը թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Մոնթէնէկրոյի հանրաքուէին ազդեցութիւնը յատկապէս Եւրոպայի վրայ. Քոսովոյի ենթադրեալ հեռանկարին ալ նոյն դրական կեցուածքը պիտի ունենա՞յ։

Ակարելի է չմտածել որ Մոնթէնէկրոյի օրինակը կրնայ անջատումի յորձանք մը ստեղծել Եւրոպայի մէջ, աւելի յաճախակի կերպով դիմել տալով հանրաքուէի մը որ Եւրոպական միութեան ալ հաւանութեան կ'արժանանայ։ Չէ՞ որ կան Սպանիոյ Գաթալանցիներուն եւ Պասքերուն, Ֆրանսայի Գորսիքացիներուն, Մեծն Բրիտանիոյ Սկովտացիներուն ծանօթ ձգտումները։

Խորհրդային միութիւնն ալ 15 նոր պետութեան ծնունդ տուաւ, բայց բոլորին ղեկավարները չունին Պուտինի մը դիրքը որ կարենան արգելք ըլլալ Չէչէնիոյ հանրաքուէով անջատումին։ Աբխազիան եւ Օսէթիան ալ Վրաստանէն անջատուելու համար պիտի ուզէին նոյն ճամբուն դիմել, ինչպէս Լեռնային Ղարաբաղը՝ Ազրպէջանէն։

Որքան ալ մեղմ ձեւով ըլլան անջատումները, անոնք փաստը կու տան որ համաշխարհայնացումը չէ յաջողած մոռցնել ազգային ինքնութիւնը հաստատելու պահանջը։

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԻՆ ԺԱՀՐԵՐԸ ԹՈՂ ՄՈՌԱՑՈՒՄԻ ՉՄԱՏՆԵՆ ՀԻՆ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆԵՐԸ

Վարակիչ նոր հիւանդութիւն մը ամէն տարի կը յայտնուի, սակայն ընդհանրական յաջորդ մեծ ժահրը "սպասելով" կըրնանք մոռնալ նուազ "ցնցիչ" հիւանդութիւններ, որոնք լռելեայն միլիոնաւոր մահեր կը պատճառեն, ըսած է ՄԱԿ-ի բարձրաստիճան մէկ պաշտօնատարը։ Առողջապահութեան Համաշխարհային Կազմակերպութեան պաշտօնատարներէն Անարֆի Ասամոա-Պաահ յայտնած է, թէ վարակիչ ճակներու պարագային հարցը այն է, թէ՝ «մինչ նորեր կու գան, հիները չեն անհետանար»։

Ծանօթ սպանողները միշտ ի մտի ունենալ՝ չի նշանակեր, որ նոր յայտնուողները պէտք է մոռնալ։ Սակայն ան զգուշացուցած է, թէ նոր հիւանդութիւններու փոքր համաճարակներ կրնան ահաբեկչական յարձակումներու նման վարուիլ՝ աշխարհի տարածքին վախի դուռ բանալով։

«Անցնող 30 տարիներուն գրեթէ ամէն տարի կը յայտնուի վարակիչ նոր հիւանդութիւն մը, որ նախապէս միայն անասունները կը հարուածէր եւ ներկայիս մարդոց կ'ազդէ», ըսած է ան։ «Ապագայի վարակիչ հիւանդութիւնները անպայմանօրէն պիտի չըլլան անոնք որոնք մենք կը ճանչնանք, եւ ատիկա մտահոգիչ բաժինն է», դիտել տուած է մասնագէտը։

«Անոնք ահաբեկիչներու նման պիտի գործեն. քանի մը պարագայ վախի մթնոլորտ պիտի ստեղծէ։ Հարցը ընդհանուր պիտի ըլլայ թէ՛ բարգաւաճ երկիրներուն եւ թէ բարգաւաճման ընթացքի մէջ գտնուող երկիրներուն համար», աւելցուցած է ան։ Նոր ժահրեր նախկինէն չատ աւելի արագ եւ հեռու կը տարածուին, չատ աւելի լայնածիր ճամբորդութիւններու եւ կլիմայական փոփոխութիւններու պատճառով, ըստ մասնագէտին։

ԼՈՒՌ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆԵՐ

Ասամոա-Պաահ յայտնած է, թէ մինչ աշխարհի ուշադրութիւնը կեդրոնացած է նոր ժահրերու վրայ, որոնք սարսափելի միջոցներով կը սպաննեն, տասնեակներով աւելի սովորական վարակիչ հիւանդութիւններ բնաւ չեն բնաջնջուած բարգաւաճման ընթացքի մէջ գտնուող երկիրներու մէջ։ «ՍԱՐՍ-ը այնքան մեծ թիւով մարդ չէ սպաննած, որքան՝ մալարիան եւ ԷՅԾը, սակայն անիկա չատ մեծ խուճապ ստեղծած է, որովհետեւ ոչ ոք գիտէր, թէ ո՛ւր պիտի վերջանայ եւ ի՛նչ պիտի պատահի», դիտել տուած է ան։

Իրականութեան մէջ, հակառակ նոր ժահրերու բազմապատկումին, այսօր աւելի փոքր թիւով մարդիկ կը մահանան նման հիւանդութիւններէ, քան՝ 30 տարի առաջ, սակայն նկատի ունենալով որ կ'ապրինք 24 ժամուան տեղեկատուութեանց աշխարհի մը մէջ, կրիփի քաան պարագայ մեծ հարց կը դառնայ, ըսած է ՄԱԿ-ի պաշտօնատարը։

Ըստ ԱՀ Կազմակերպութեան, թոքատապը, փորհարութիւնը, մալարիան եւ ԷՅԾ-ը մեծագոյն սպառնալիքներն են աւելի աղքատ երկիրներու մէջ։ Նոյնիսկ լաւ մշակուած առողջապահական դրութիւններ լաւապէս պատրաստ չեն հիւանդութեանց դէմ պայքարին, նկատի ունենալով, որ հիւանդանոցային դեղարդիւնական սարքեր լաւ շրջապատ մը կը ստեղծեն կարգ մը մանրէներու, որ բաղդատածին։

ՇԱՐՔ ՄԸ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Մասնագէտը դիտել տուած է, որ եթէ նայինք աշխարհի տարածքին ամէնէն աւելի մարդ սպաննող հիւանդութիւններուն, աւելի ոչ վարակիչ հիւանդութիւններն են, ինչպէս՝ սրտի հիւանդութիւններ, քաղցկեղ, չաքարախտ, սակայն վարակիչ հիւանդութիւնները Ափրիկէի մէջ թիւ մէկ սպաննողները կը մնան։

ԱՀ Կազմակերպութեան սահմանումը՝ վարակիչ հիւանդութիւններու կը ներառէ հիւանդութիւններ, որոնք մժեղներու կամ վարակուած ջուրի ճամբով կը տարածուին։ Արեւադարձային հիւանդութիւններ, ինչպէս կուրութիւն եւ բորոտութիւն, որոնք աշխարհի մեծ մասէն բնաջնջուած են, կը չարունակեն հարուածել աղքատ չրջաններ։ Ասամոա-Պաահ նչած է նաեւ հիւանդութիւններ, որոնք յատկապէս կիներ եւ երախաներ կը հարուածեն, եւ որոնք անտեսուած են, մանաւանդ՝ աղքատ երկիրներուն մէջ։

«Սուրբ Փրկիչ»

ԱՊԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՆԵԿՏՈՏՆԵՐԷՆ

Ապարանցու տուն գողեր են մտնում ու պահանջում.

– Փողերի տեղն ասա, թէ չէ կնկադ կը սպանենք։

Չի ասում՝ սպանում են։ Ասում են.

– Մօրդ կը սպանենք։

Էլի չի ասում՝ սպանում են։ Ասում են.

– Հօրդ է կը սպանենք։

Էլի չի ասում, հօրն էլ են սպանում։

Էս գողերը չուարած-կանգնած են մընում, ապարանցին ծիծաղելով ասում է.

– Հա՜, գիտեմ, թաքնուած տեսախցիկն ա։

*
**

Ապարանցին ու Ղարաբաղցին որոշում են Սեւանը կիսեն, թելով մէջտեղից կիսում են, երեկոյեան ղարաբաղցին մտածում է. «Էս ապարանցին չուստրի ա, հաստատ ինձ կը խաբի, հը գնամ ստուգեմ»։ Գնում տեսնում է՝ ապարանցին իր տարածքում նաւակի մէջ նստած՝ ղարաբաղցու բաժնից ջուրը դոյլով վերցնում, լցնում է իր բաժինը։

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Իր անուան տօնին մեծապէս յարգող ու ասմնդապաչ էր մեծ հայրս. կը յիշեմ որ եկեղեցւոյն քահանաները խմբովին կը հրաւիրէր. անոնց կը հրամցնէր ամպէրիա – իճսիր (այն ատենի խմիչքը), կը կերցնէր նաեւ խայմախ, պէօրէՖ (սեր, կարկանդակ), որոնց առաջինը օրեր առաջ պատրաստել կու տար, իսկ երկրորդը կը բերուէր Ս. Կարապետի թաղին մէջ գտնուած համբաւաւոր Հաճի Թադէոսին փուռէն։ Քահանայ հայրերը կը լափէին սերակիր կարկանդակներէն, կ'օրհնէին տունը, կը չնորհաւորէին մեծ հօրս անունը, Ղուկաս Աւետարանիչին համբաւն ու հաչակը իրեն մաղթելով եւ կը մեկնէին դոհ՝ առանց դրկուելու քիչ կամ չատ աչհամբոյրէ։

Քահանաներու եղած պատուասիրութիւնէն յետոյ մեծ սեղան մը կը պատրաստուէր, չուրջ բոլորը կը ժողուէինք, խուլային մեծ հօրս հինգ քոյրերը իրենց զաւակներով եւ ցորեկուայ ճաշը հանդիսաւորապէս կ'ուտուէր նախագահութեամբ մեծ հօրս, անուանակիր Ղուկաս Աւետարանիչին որուն տօնը միւս Աւետարանիչներուն հետ կը հանդիպէր Հոկտեմբերի կէսէն յետոյ։

Հին տունին մէջ տեղի կ'ունենային այսպիսի անմեղունակ ուրախութիւններ, նաեւ կաղանդի հաւաքոյթներ, որոնք չարունակելի չեղան աւա՜ղ, նորաչէն տունին մէջ, ուր դժբախտութիւն դըժբախտութեան վրայ տեղացին մեր ընտանիքին գլխին, ինչպէս պիտի ցուցադրեմ քիչ անդին։

*
**

Մեր մանկութեան ամենազուարթ, ամենահաճոյալի օրերը մեծ հօրս այգիին մէջ անցան. անմեղ զբօսանքներ ունէինք հոն երկու եղբայր. ցորեկները թուղթէ կը չինէինք եւ օրն ի բուն մօտակայ դաչտին մէջ զայն հովերուն կ'ուղղէինք. երբ մութը կոխէր, կ'երթայինք այգիին նախամաս կազմող պարտիզակը եւ այն տեղ լուսնորդներ բռնելով, զանոնք թուքով իրարու ճակտը կը փակցնէինք, տեսակ մը լուսապսակ յօրինած կ'ըլլայինք ու կ'երգէինք՝ «Լուսինկայ, լուսինկայ, լուս վեր ինկայ» տղայական երգը, մինչեւ որ որդերուն լոյսը հատնէր։

Գիշերային լռութեան մէջ երբ ոչինչ կը լսուէր բացի գորտերու կռկռուքէն եւ չղջիկներու թոթռուքէն, մենք երկու եղբայր կ'ելլայինք պատուհանին առջեւ եւ «Արձագանգ» կը խաղայինք ժամերով, այսինքն բարձրաձայն պոռալներով օդին մէջ իրարու հետ կը խօսակցէինք եւ մեր խօսքերը նոյնութեամբ կ'անդրադառնային մեզի իբրեւ թէ հեռուները մէկը կեցած ըլլար կրկնիչի դերի մէջ։ Եւ այս զբօսանքներս կը չարունակէինք ճաչերէ վերջ մինչեւ որ Մորփէոս քնաբերը մեզ անկողին դրկէր։

*
**

Սակայն կը պատահէր որ մեր այս տեսակ զբօսանքները երկար տեւէին, որով խուլերքներ խեկոյն կը տեղային դրացիներէն ու մենք անառակ տղայի համբաւ կ'ունենայինք։ Այս դրացիներուն մէջ կար մանաւանդ Ուսուլ Հանըմ (Վասիլուհի) անուն կին մը, որ մեր արձագանգախաղերէն չէր ախորժեր, մարդ կը ղրկէր, մեզ լռեցնել տալու համար։ Ո՞վ մտիկ կ'ընէր. մենք կը չարունակէինք եւ ահա հետեւեալ օրը ինքը անձամբ կու գար սպառնալիքներ կ'ընէր մեզի, եւ մերինք, առ ի յարգանս, ձայն չէին հաներ, որովհետեւ ամբրայածին կին մ'էր, Պալեաններու աղջիկ, որ Փիչմիչ Սուքիաս մեծահարուստ աղային կողակից եղած էր։

Չոր, երկայնահասակ, տգեղ, խոժոռադէմ, սադայելակերպ կին մ'էր Ուսուլ Հանըմ արարածը, եւ չգիտեմ թէ ի՞նչպէս կրցեր էր ամուսինը ըլլալ Սուքիաս աղա Փիչմիչին կամ Փիչմիչեանին, որ ժըպտադէմ, բարի եւ համբոյր ու սիրունիկ անձ մ'էր։ Այս կինը էնթարի շալվար կը հագնէր, գլուխը օյալը եազմա կապած, յօնքերը վեր, չրթունքը կախ, ոտքերը չէտիկ բապուճ ունենալով կ'ելլէր կու գար մեզի երբ մեր աղաղակներէն ձանձրացած ըլլար. խիստ խօսքերով կը սաստէր մեզ. «ճոռէ՞ճ խեյօՖ չէՖ կեճար կօռ, հէ՞» կը պոռար, «աս ճաճի' հեղ է Ֆի ձեզի խեյօՖ պիտի կեճաՖ կ'ըսեմ, մտիկ չէՖ ըճեր, չէՖ ամչճար, չէՖ խպճիր, ալ հերիՖ չէ՞. հիմա ձեզի վարտիՖիս մէջը պիտի խօթեմ, կ'նըրթաՖ կը տեսճէՖ» կ'ըսէր ու ձեռքերը կը տանէր իր էնթարի չալվարին կապերուն. եւ մենք կը վախնայինք, կը սըքրէինք, մինչ մայրս կամ մեծ մայրս անդիէն կը միջամտէին ու «չէ՛ Ուսուլ Հաճըմ, չէ՛ ալ մեր տղաՖը խեյօՖ կը կեճաճ» կ'ըսէին, ու կը նստեցնէին, անոյշ սուրճ մը կը հրամցնէին իրեն. բայց երբ կը մեկնէր կ'երթար, աւելի ամենադոյն կը չարունակէինք մեր խաղերը, տունը տակն ու վրայ կ'ընէինք, ըսելով թէ «Ուսուլ Հաճըմը ի՞նչ կը խառնուէր»։

*
**

Ուսուլ Հանըմին այս ամենատգեղ ու լկտի խօսքերը մտքէս բնա՛ւ ելած չեն, կը յիշեմ իր սպառնալիքները, որոնք այդ ատենի կրթական եղանակը գրեթէ նման ամէնուրեք, ճշդիւ կը պատկերեն։

Այս Ուսուլ Հանըմը երբեմն մեզ ամէնքս կը հրաւիրէր իր ընդարձակ այգին, կ'երթայինք իր մօտ, եւ երբ տունին մէջէն այգին մեզ կ'իջեցնէր, իր դաժան ձայնովը նախապէս մեզի կը պատուիրէր՝ «իճծի ճայեցէ՛Ֆ, տղաՖ, չըլլայ Ֆի Ֆիւթիւեճերուճ ձեռՖ զարճէՖ, խավօղ փուրցուճէՖ, իճճիրի ծառերուճ վրայ չելլաՖ, ձեռիճ փէստիլը կը հաճեմ», «ես ըսած եմ պէՖճիճ, աճ կը բերէ, կ'ուտէՖ», կը յարէր եւ այս էր իր հիւրընկալութեան չընորհալի կերպը։

Ուսուլ Հանըմը ունէր վեց մանչ զաւակ, բոլորն ալ տնեցի պատրաստակերներ, որոնց մէկ հատը՝ Աբիկ անուն, եզաւ արհեստով ծաղարար (փախլավաճի), բայց միանգամայն ցոփակեաց, այն աստիճան որ տունէն վռնտուեցաւ։ Այս վռնտուելուն վրայ Աբիկ սկսաւ ապաչաւել, ապաչխարել եւ կը տեսնայինք որ ամէն օր Ս. Խաչ կու գար, կ'աղօթէր, կ'երգէր ձայնաւորներուն հետ եւ այս րաձներէն յետոյ ուզեց վարդապետ ըլլալ, բայց հազիւ կրցաւ սարկաւագ օրհնուիլ ու չուեց անդենականը։

Չգիտեմ թէ ի՞նչ եղան Ուսուլ Հանըմին միւս զաւակները, բայց գիտեմ որ Ուսկուկ (Իսկուհի) անուն աղջիկ մ'ալ ունէր եւ թոռնուհի մը՝ Սուրբիկ անունով, որ իմ թժչկութեանս առաջին տարիներուն մէջ էր, լսեցի թէ թրքացեր էր, եւ այսպէս կը փակուէր ամբրայացեղ համբաւաւոր գերդաստանի մը չառաւիղը։

(Տար. 11)

(Շար. Ա. էջէն)

երկարակեցութիւնը կը վերագրէր ծխախոտին, ուիսքիին եւ ջերմ խառնուածք ունեցող կիներուն: Բրիտանացի այս նախկին զօրիկը, այսօր 110 տարեկան, տօնած է իր տարեդարձը, զոր շնորհաւորած է նամակով մը Թագուհին, Եմտակաղ նախարարն ալ շիշ մը ուիսքի նուիրած է: Վերջին վերապրողն է օդային բանակի (ՌԱՖ) հիմնադիր անդամներէն եւ վերջին վկան 1916ի Ճըթլանտի ծովային ճակատամարտին:

ԹԷՆԻՍ

ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Քառորդ աւարտականին Դաւիթ Նալպանտեան յաղթեց Դաւիդենկոյի (Ռուսաստան) 6-3, 6-3, 2-6, 6-4:

Կէս աւարտականին կը մրցի Ֆէտէրէրի հետ:

[illegible]

ԿՈՉՆԱԿ ՀԱՄՈՅԹԸ

հայկական ժողովրդական երգերու յայտագրով մը հանդէս կու գայ
Յունիս 10, ժամը 20ին
«Մանտափա» կեդրոնին մէջ
6 rue Wurtz 75013 Paris
Métro : Glacière
Tél. : 01. 45. 89. 01. 60
Տոմսերը՝ 15 Եւրօ, զեղչեալ՝ 11 Եւրօ:

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ
ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
գրական – գեղարուեստական երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 20·30ին

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ – ՀԱՅՐԵՆՆԵՐ
Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՏԱՂԵՐ
Կը մեկնաբանէ՝
երգչուհի ՕՐԵԼԻ ԴԱՅՐՄԵՆՋԵԱՆ – սոփրանօ

«ՔՈՒՉԱԿԻ ՊԷՍ
ԼՈՒՍԱՊՍԱԿ ՃԱԿԱՏ ՉԿԱՅ»
Զրոյց՝ ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

— Մուտքը ազատ է —

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայաստանցի երիտասարդ կին մը աշխատանք կը փնտռէ, տարեց կիներ խնամելու համար կամ այլ աշխատանք:

Հեռաձայնել Տիկին Հայկանոյշ Տոնոյեանի.
06 68 28 74 10
06 88 21 17 97

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունիս 12. –
Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9·30ին, եկայք տօնեցուք՝
Յիշատակն Սրբոց Կուսանացն Հռիփսիմեանց

***

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 13. –
Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9·30ին, եկայք տօնեցուք՝
Յիշատակն Սրբոց Կուսանացն Գայեանեանց

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide
de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France
avec le concours de l'Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par
le **Révérend Père Komitas HOVNANYAN**
Curé de la Paroisse
Apostolique Arménienne
St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle des Arméniens de Gap
Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

AUDITION
ET CONCERT
DES ELEVES GUITARE
Sous la direction de leur professeur
OHANNES DEMIRDJIAN
le Samedi 10 juin à 20h30 pécises
à l'Espace Culturel «LE 148»
148 rue P.V. Couturier — Alfortville
(près de la Mairie)

— Entrée libre —

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30

dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot)
75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)
Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert —
Maurice Ravel — Henri Pousseur —
Paul Hindemith — Arthur Honneger —
Luciano Berio : Hommage
à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ **01. 44. 59. 23. 50**

CINE-CLUB

Ciné-Club
Rouben Mamoulian / UCFAF

Vendredi 9 juin à 20h30

SOIREE CINEMA-CONFERENCE
en présence de
ROBERT GUEDIGUIAN

MARIUS ET JEANNETTE

avec Ariane Ascaride, Gérard Meylan, Jacques Boudet, J.-P. Daroussin
Pascale Roberts, Frédérique
Musique : Antonio Vivaldi

Directeur des programmes :
ARTO PEHLIVANIAN

- Participation aux frais : 5 Euros
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall 75010 Paris
M° République

Association pour le Développement de la Langue et de la Culture Arméniennes

L'Ecole «KHATCHADOUR ABOVIAN»
de la Cathédrale Apostolique Arménienne de Marseille
vous invite à sa
FETE ANNUELLE

Kermesse

Dimanche 11 Juin
de 14h30 à 19h

Dans la Cour de la Cathédrale
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
339 avenue du Prado 13008 Marseille

Tirage de la TOMBOLA

Animations, Musiques, Chants, Danses.

Venez nombreux
encourager nos élèves
et déguster les spécialités arméniennes
dans une ambiance familiale.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի «Արշալոյս Թադէոսեան» մասնաճիւղի ժողովը Շաբաթ, Յունիս 10, ժամը 14·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

□

Section **«D. Missakian»**
de Sevran-Livry

REPAS

«KHOROVADZ»

Le dimanche 11 juin à 13 heures
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :

— Madeleine : 01 43 83 87 68
— Nilva : 01 42 36 33 73
Nous vous attendons nombreux.

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին, Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE

Dimanche 18 juin à partir de 12 heures

au Parc de Gemens

Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne

Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola

— Salle couverte en cas de pluie —

□

La section **«AGNOUNI»** d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin
— Nombre de place limité —
Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

Imprimé sur les Presses
du Journal "HARATCH"
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

SOLIDARITÉ PROTESTANTE FRANCE-ARMÉNIE

vous invite

1) à son **ASSEMBLEE GENERALE le 11 juin à 14h**
dans la crypte du Rosaire de l'Eglise Saint Sulpice
4 rue Palatine 75006 Paris
2) au **CONCERT «VOIX D'ARMENIE» le 11 juin à 16h**
à l'Eglise Saint Sulpice
Chants liturgiques et populaires arméniens
par la Chorale «DARON», direction Stéphane Yorganciyan
Entrée libre — Collecte pour la restauration de l'église de Khatchen, au Karabagh.

(Pour tous renseignements : Tél. **01 47 35 30 23**)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août**
pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992
et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 9
VENDREDI
9 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.471 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.471

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

ԿԱԼԼԵՍՅԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

Մեծն Բրիտանիոյ Խորհրդարանին կալլեսցի ներկայացուցիչներուն կէսը ստորագրած է Հայկական եւ Ասորական Ցեղասպանութիւնները ճանչնալու բնագիծ մը: Ան կը կրէ 1454 թիւը. առով կալլեսցի երեսփոխանները կը հետեւին կալլէսի Խորհրդարանին օրինակին որ 2002 Հոկտեմբեր 30ին ճանչցաւ Ցեղասպանութիւնը:

Հայեւկալլէսեան փորձկցութեան բանբերը ըսած է թէ պատմական օր է առիկա եւ այլեւս ոչ մէկ կասկած կայ թէ կալլեսցիները կը ճանչնան Հայկական եւ Ասորական Ցեղասպանութիւնները: Զօրակցութիւնը հաղորդագրութիւն մըն ալ հրապարակած է ուր կ'ըսուի. "Կ'ամբաստանենք Մեծն Բրիտանիան, ԺԹ. դարէն ի վեր Հայաստանին դաւաճանելով, իր յատուկ շահուն համար":

Ցեառյ Թուռմը կ'ըլլայ բրիտանական դաւաճանութեան փուլերուն. Պէրլինի խորհրդաժողովին ընթացքին, 1894-96ի կոտորածներուն, 1915ին, Սեւրի դաշնագրին օրերուն, Կարսի եւ Արտահանի Խորհ. Հայաստանի վերադարձին (1945 - 46) հարցին մէջ, այսօր ալ Ցեղասպանութեան իրականութեան ուրացումով:

Հաղորդագրութիւնը կ'աւարտի հետեւեալ տողերով. "Մեր առաջնահերթութիւնը պիտի ըլլայ քաղաքական օրակարգին վրայ զետեղել Ցեղասպանութեան հատուցումը: Հայաստանի միացումը այլեւս բացու մը ըլլալէ պէտք է դադրի Թուրքիոյ եւ Եւրոպական Միութեան բանակցութիւններուն մէջ: Մենք Կալլէսի մէջ կրնանք աւելի լսելի դարձնել մեր ձայնը, որպէսզի Թուրքիա Միութեան անդամ ըլլալու պարագային իր հողերը վերադարձնէ հայ ազգին":

ԱՅԱ ՍՈՖԻԱՆ ՕՐԹՈՏՈՔՍՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻՆ ԲԱՆԱԼՈՒ ՊԱՅՔԱՐ

ԱՄՆ-ու Յոյնեւամերիկեան միութեան նախագահ, Դեմոկրատներու Նիւ Հէմշայրի նախկին նախագահ Քրիս Սփիրու միջազգային նախաձեռնութեան մը դիմած է, որպէսզի Պոլսոյ Այա Սոֆիա տաճարը որպէս եկեղեցի գործածութեան բացուի: "Մեր պայքարը արդար է ու տրամաբանական" ըսած է ան, աւելցնելով որ նպատակը Այա Սոֆիան վերածել է օրթոտոքսներու հաւատքի կեդրոնին: "Ինչպէս որ միլիոնաւոր կաթողիկէներ Հռոմի, մահմետականներ Մէքքէի, Հրեաներ Երուսաղէմի մէջ իրենց պաշտամունքը կը կատարեն, օրթոտոքսներն ալ, անկախ իրենց ազգային պատկանելիութենէն, հարկ է կարենան իրենց պաշտամունքը կատարել Այա Սոֆիայի մէջ" շեշտած է ան:

Ք. Սփիրու այս ուղղութեամբ քարոզչութեան կայքէջ մը հաստատած է համացանցի վրայ որ առաջին քանի մը օրուան ընթացքին երեսուն հազար հոգիի այցն ու զօրակցութիւնը ընդունած է: Սփիրու ըսած է թէ Այա Սոֆիան որպէս եկեղեցի պաշտամունքի բանալու իրենց պայքարին մէջ դիմումի հասցէներէն մէկն է Սթրազպուրկի Կրօնական իրաւունքներու ատեանը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՍԵՒԾՈՎԵԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

Սեւծովեան տնտեսական համագործակցութեան խորհրդարանական վեհաժողովը կը գումարուի Երեւանի մէջ, 11 երկիրներու պատուիրակութիւններուն մասնակցութեամբ: Անոնցմէ մէկն է ազրպէյճանականը:

Նախագահ Ռ. Քոչարեան բացումի ուղերձով շեշտած է շրջանային համագործակցութեան վստահութեան մթնոլորտ ստեղծելու յատկանիշը, աւելցնելով որ ան կը նպաստէ գոյութիւն ունեցող խնդիրներու լուծումին:

Նիստին աւարտին համագործակցութեան նախագահութիւնը վեց ամսուան համար կը փոխանցուի Ազրպէյճանին:

Հետաքրքրական է նշել որ ազրպէյճանցի երկու պատուիրակները առիթը ունեցած են տեսնելու որ ի տարբերութիւն Բաքուի կեցուածքին, Երեւան կրնայ իրենց ապահովութիւնը երաշխաւորել. անոնցմէ մէկը նոյնիսկ երեսփոխան Ս. Նիկոյեանի ընկերակցութեամբ գացած է այցելելու Սեւանի մէկ գիւղին մէջ գտնուող իր հօրենական տունը:

***

ԼՂՀ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10-ԻՆ

ԼՂՀ Խորհրդարանի բանբերը Ռ. Հիւսնունց յայտնած է թէ նախագահ Ա. Ղուկասեանի հրամանգրով սահմանադրական հանրաքուէն տեղի կ'ունենայ Դեկտ. 10-ին: Կը սպասուի որ մշակուած սահմանադրութեան նախագիծը Յունիս 15ին յանձնուի Խորհրդարանի նախագահ Ա. Ղուլեանին, իսկ Սեպտ. 15ին սկսին քննարկումները:

Յատկանշական է որ ընտրուած թուականը Ղարաբաղի անկախութեան հանրաքուէին (1991) օրն է երբ բնակչութիւնը 98% համեմատութեամբ դրական արտայայտուած էր Ազրպէյճանէն անջատումին և անկախանալուն մասին: Նոր հանրաքուէով Սահմանադրութիւնը ընդունելու պարագային ԼՂՀ կը հռչակուի "անկախ եւ գերիշխան պետութիւն":

***

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ ՆՈՒԻՐԱԾ ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ

ԼՂՀ մայրաքաղաքին մէջ ծրագրուած է մայր տաճար մը կառուցանել: Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը 100 հազար տոլարի նուիրատուութիւն մը ըրած է շինութեան, որպէս շօշափելի արտայայտութիւն հայ եկեղեցւոյ ամբողջականութեան ու միութեան:

Արամ Ա. Կաթողիկոսը Գարեգին Բ.ի ու ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասեանի ղրկած նամակներուն մէջ հաստատած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ իր անձնական յանձնառութիւնը՝ զօրավիգ կանգնելու ի խնդիր Հայաստանի ու Ղարաբաղի հզօրացման ու յառաջդիմութեան տարուող աշխատանքներուն:

ERRATUM

Notre numéro précédent daté du 8 juin devait porter le numéro 21.470 et non 21.469.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴՐՕՇԱԿԸ ՇԱՊԻԿ ՉԷ՛

Զարմանքով տեղեկացանք թէ Հայաստանի իշխանութիւնները մրցոյթներու արշաւի մը ձեռնարկած են "պետական" փառերգը, ի հարկին դրօշը եւ զինանշանը փոխելու նպատակով: Լուրը գրեթէ անտարբերութեան մատնուած կը թուի ըլլալ եւ մինչեւ այսօր քիչ արձագանգ գտած է, գոնէ սփիւռքեան մամուլին մէջ: Դժուար է այս անտարբերութիւնը բացատրել, եթէ նկատի ունենանք նման խորհրդանիշերու կարեւորութիւնը, մանաւանդ մեր պարագային, վեց երկար դարերու գերութենէ յետոյ եւ եօթը տասնամեակ շարունակ պայքարած ըլլալով մեր այդ ազգային խորհրդանիշերը պահպանելու համար: Արիւն թափած ենք այդ դրօշակին, փառերգին ու զինանշանին համար նոյնիսկ եղբայրասպան կռիւներու մէջ: 1989 Մայիս 26ի իր պատմական հռչակագրով Հայաստանի Խորհրդային Հանրապետութեան Գերագոյն խորհուրդը պաշտօնապէս կը վերականգնէր եռագոյն դրօշակը որպէս "հայկական ազգային խորհրդանիշ": Ամենայն Հայոց հայրապետ, երջանկայիշատակ Վազգէն Կաթողիկոսը Յունիս 14 թուակիր կոնդակով կ'ողջունէր ու կ'օրհնէր այս նախաձեռնութիւնը: 1991 Օգոստոս 24ին եռագոյնը, "Մեր հայրենիք"ը ձեւափոխուած, եւ Ա. Հանրապետութեան զինանշանը կը կնքէին ոչ միայն Հայաստանի բնակչութեան, այլեւ ամբողջ ազգին միասնութեան նորոգուած դաշինքը: Այսօր ազգովին սրբագործուած մեր խորհրդանիշերէն մեզ հրաժարեցնելու այս փորձը կ'արդարացուի Հայաստանի Սահմանադրութեան վերջին փոփոխութիւններով: Դժուար է հասկնալ թէ նոր սահմանադրութեան մը որդեգրումը ինչո՞ւ այդ փոփոխութիւնները կը պարտադրէ: Այդ քայլը հասկնալի պիտի ըլլար եթէ վարչակարգի փոփոխութիւն մը կատարուած ըլլար. բայց ի՞նչպէս բացատրել որ առանց վարչակարգի փոփոխութեան այդ քայլին կը դիմեն այսօր երեւանեան իշխանութիւնները:

"Ազգային" եւ ոչ թէ "պետական" այս խորհրդանիշերը նորաձեւութեան ենթակայ չեն ու չեն կրնար ըլլալ: Անոնք "պատահական", սովորական առարկաներ չեն: Անոնք պատմութիւն մը ունին, աւանդ են, մարմնացումն են ժողովուրդի մը պատմութեան, զգացումներուն, իղձերուն, երազանքներուն եւ տեսիլքներուն:

Իւրաքանչիւր Հայ կրնայ, անշուշտ, ըստ իր ճաշակին, իր քաղաքական հայեացքներուն, կարծիք մը ունենալ փառերգին երաժշտութեան կամ բառերուն մասին, սիրել կամ չսիրել դրօշակին գոյները, ընկալել կամ չընկալել զինանշանին նշանակութիւնը. սակայն այդ խորհրդանիշերը այսօր մեր բոլորին գիտակցութեան մէջ դրոշմուած են ու սեփականութիւնն են ողջ ազգին: Ուստի ոչ ոք կրնայ զանոնք փոխելու մասին մտածել առանց ողջ ազգին հաւանութեան:

Զգոյշ պէտք է ըլլալ. ուղղագրութեան հարցը արդէն մեր ազգը պառակտած է, նոր պառակտումներ չաւելցնենք այսօր: Խորհրդային կարգերէն առաջ որդեգրուած այս խորհրդանիշերը նուիրական են ամբողջ ազգին համար, հաւասարապէս. օտարութեան մէջ ապրող աւելի քան 5 միլիոն Սփիւռքահայերուն եւ հայաստանաբնակ երեք միլիոն Հայուն: Վերջին հանգամանք մըն ալ. չմոռնանք երբեք. այդ դրօշակով Հայոց բանակը յաղթանակած է Սարդարապատի մէջ, նոյն այս դրօշակով սկսած է Արցախեան ազատագրական պայքարը, այս գոյները աւետած են Շուշիի ազատագրումը:

Եւ վերջապէս, դրօշակը շապիկ չէ զոր կարելի է փոխել, որեւէ՛ պահու:

ԿՈՐԻԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԳՈՒ ՄՈՒՍԱԳ ԱԼ-ԶԱՐՔԱՈՒԻ, յորդանանցի ղեկավարը ալ-Քաիտայի Իրաքի մէջ, սպաննուած է Յունիս 7ի գիշերը ամերիկեան ռմբակոծութեան մը ընթացքին, ինչպէս հաստատած է Իրաքի վարչապետը լուրին հաղորդումէն քիչ ետք:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը շատ ջերմ ընդունելութեան մը արժանացած է Իսրայէլի մէջ: Ա.-Ն. Սեզեր ելոյթ ունեցած է Խորհրդարանին մէջ, այցելած Ցեղասպանութեան թանգարանը ուր նորօրէն մերժած է աւանդական քիփան գնել: Ան հանդիպումներ ունեցած է նախագահ Քացաւի, Խորհրդարանի նախագահուհիին, վարչապետին հետ: Բոլորն ալ շեշտած են երկու երկիրներուն սերտ կապերն ու գործակցութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Թանգարաններէն կողոպուտը նոր յայտնաբերումներու պատճառ կ'ըլլայ: Ուրֆայի Թանգարանէն Կրեսոսի հարստութենէն ետք, կ'ըսուի թէ նման պարագայ մըն ալ ստուգուած է Մարաշի Թանգարանին մէջ: Հոն պահուած պարսկական 545 դրամներ փոխանակուած են կեղծերով: Գողօնը կը պատկանէր Ք.ա. 361 թուականին: Մշակոյթի ու զբօսաշրջութեան նախարարութենէն յայտնած են թէ այլ թանգարաններու ստու-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ 2006

Համաշխարհային Բաժակի նոր մրցաշարքը կը սկսի Գերմանիա, Յունիս 9ին: Ֆրանսայի խումբին 23 խաղացողները նշանակուած են Ռեմոն Տոմէնէքի կողմէ: Ֆրանսայի մասնագէտ թղթակիցները յուսատես են ինչ կը վերաբերի վերջնական յաղթանակի մը, լաւատեսները կը յուսան հասնիլ մինչեւ քառորդ աւարտականը: Մրցաշարքը վերջ կը գտնէ Յուլիս 9ին: Նախորդ մրցաշարքին (2002) յաղթական էր Պրազիլը:

Բացումը դէմ առ դէմ կը հանէ Գոստա-Րիքան եւ ինչպէս աւանդութիւնը կը թելադրէ՝ մրցաշարքը կազմակերպող երկիրը, այսինքն Գերմանիան: Նոյն օրը կը մրցին Լեհաստան եւ Էքուատոր:

***

Վերջին պահուն, Ֆրանսայի խումբին խաղացողները 22 հոգի մնացած են, որովհետեւ Յունիս 7ին, Չինաստանի դէմ պատրաստական խաղին ընթացքին (Սէնթ-Էթիէն) ծանրօրէն կը վիրաւորուէր Ճիպրիլ Սիսէ եւ յաջորդ օրն իսկ վիրաբուժական գործողութեան կ'ենթարկուէր աջ սրունքին կրած կրկնակ բեկումին համար: Տոմէնէք մինչեւ Երկուշաբթի, Յունիս 12 պայմանաժամ ունէր նշանակելու համար 23րդ խաղացողը՝ փոխարինելու համար Սիսէն, որ լաւ յարձակող մըն էր:

«ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԶԳԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲԱԺՆԵՄ ԲԱՅՑ ԴԷՄ ԵՄ ԻՐԵՆՑ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

Կ'ԸՍԷ ՊՈԼՍԱՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Է. ՄԱՀՉՈՒՓԵԱՆ

Շուրջ տասնամեակէ մը ի վեր Թուրքիոյ վիճարկումներուն, գրեթէ ամէնօրեայ նիւթերուն շարքին է Ցեղասպանութիւնը: Անկախ՝ ներկայացումի ձեւերէն, անոնց հիմ կազմող համոզումներէն, մօտեցումի բնոյթներէն, ան մնայուն ներկայութիւն է լրասփիւռներու, նաեւ քաղաքական օրակարգին մէջ: Եւ այսքանը արդէն յստակ տուեալ է եզրակացնելու որ Թուրքիա հարց մը ունի այդ միջոցով, եթէ նոյնիսկ ըսուածին, գրուածին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը միտուած է ուրացումին, ժխտումին, արդարացումին դիրքէն: Եւ բնաւ տարօրինակ չէ որ հակառակ տարուէ տարի ամրացող այդ դիրքին որ լայն չափով պաշտօնականն է բնականաբար, Թուրքիա քայլ առ քայլ կը հեռանայ ձգտած մնայուն անդորրէն: Տարուէ տարի կը բազմանան իր թեզերը անզօրացնող, զանոնք ջրող ազդակները, մինչ ուրացումի, ժխտումի նոր հնարքներ գտնելու պարտադրանքին տակ ձգելով Թուրք պատասխանատուները:

Ամբողջ աշխարհին յայտնի իրականութիւն մը ժխտելու, ատոր չյաջողելու պարագային խեղաթիւրելու, քօղարկելու Թրքական անյոյս ջանքերուն համար հասկնալի է որ անզգանելի յենակ են Թուրքիոյ հայ համայնքին անդամները: Սկսած պատրիարքէն, անոնց ուսերուն դրուեցաւ արեւմուտքը Թուրքիոյ եւրոպացիութեան համոզելու ճիգը, ցեղասպանութեան դէմ "ժողովրդավար" Թուրքիոյ մը դատը պաշտպանելու առաքելութեան կարեւոր մէկ բաժինը: Բայց հակառակ առժամեայ յաջողութեան նմանող հանգրուաններու, ամէն բան կ'ընթանայ Թրքական ընդունումներուն ապարդիւն բնոյթին շեշտումով: Մեր անմիջական շրջանակին օրինակով այդպէս եղաւ Ֆրանսայի ճանաչումի հոլովոյթը. մինչեւ 2001 Յունուարի վերջնական հանդրուանը միջանկեալ ամէն փուլ կրնար Անգարայի յաջողութեան փաստ նկատուիլ, բայց վճռական դատումը բոլորովին հակառակին իմաստը կրեց: Նոյնն է պարագան ուրացումը պատժելի արարք հռչակող օրինագիծին. հակառակ երեք գլխաւոր դերակատարին բեմադրած դաւադրութեան, հարկ եղաւ Ազգային ժողովի նախագահին բիրտ միջամտութիւնը, որպէսզի օրինագիծը մազապուրծ "փրկուի" քուէարկուելէ եւ օրէնքի վերածուելէ, գոնէ Ազգային ժողովի մակարդակով: Այս մէկն ալ կարելի է մեկնաբանել որպէս Թուրքիոյ յաջողութիւնը. բայց այնքան պարզ է անոր առժամեայ ու մակերեսային բնոյթը որ խելքը գլուխը Թուրք հրապարակագիրն ու քաղաքական մեկնաբանը անգամ մեծ զգուշութեամբ ձեռք կ'առնեն նիւթը, զայն յաջողութիւն նկատելէ յայտնի խուսափումով:

Միջանկեալ այս հանգրուանը արձանագրուած խեղկատակութեան ու անոր առնչած զայրոյթին հետ բաւական կարեւոր անդրադարձի պատեհութիւն մը տուաւ մեզի: Կայի՛ն անշուշտ, "Թուրք այլախոհ"ի պիտակով գրող ու խօսողներու անվերապահ հաւատք ունեցողներ. երկխօսութեան խայծին հմայքով ազգային փրկութեան գործ տեսնելու յաւակնութեամբ Թուրքին հացին կարագ քսողները այդ դասը գլխաւորեցին. անոնցմէ զատ եղան այդ ցուցափեղկը գրիչով, խօսքով գրուատողներ, քաջալերողներ: Դժուար է բնականաբար ըսել թէ նիւթական, կամ բարոյական շա՞հն էր զիրենք գործի մղողը, թէ Թուրքը չճանչցողի ցանկութիւնները որպէս իրականութիւն նկատողի միամտութիւնը: Ինչ որ ալ ըլլայ բացատրութիւնը, բան չի փոխուիր. Թուրքը "այլախոհ"ի, հարցը երկխօսութեամբ կարգադրելու ճապկումով նորէն Հայ ու հայկական որսաց, գոնէ ժամանակ շահելով: Այս իրականութեան մէջ, մեր միամիտներուն համար սթափելու հազուադէպ ազդակ էր ինք Թուրք "այլախոհ"ի ստորագրած յայտարարութիւնը, ուղղուած՝ Ֆրանսայի երեսփոխաններուն, հանրային կարծիքին. Ցեղասպանութեան իրականութիւնը փոխանակ թէ ընդունած, խոստովանած այդ իննէն ոչ իսկ մէկը ձեռնպահ մնացած էր այդքան ակներեւ կերպով կրկնելէ պաշտօնական տեսակէտը երբ խնդիրը վերաբերած էր գործնականին, երբ իրենց արժեւորումով հնչած էր հերթական ահազանգը:

Այսուհանդերձ, ո՞վ կրնայ երաշխաւորել որ մեր միամիտներուն յամառութիւնը վար կը մնայ Թրքական լարախաղացութեան վարպետութենէն ու պիտի չգտնուին "Թուրք այլախոհ"ին անկեղծութեան, երկխօսութեան օգուտին հաւատալ շարունակողներ:

Մինչդեռ մեզի համար յստակացումի կարօտ, յատուկ եւ մանաւանդ ճիշդ ռազմավարութիւն պահանջող հարց է Թուրքիա ապրող մտաւորականին, ղեկավարին, մամուլի մարդուն կեցուածքին արժեւորումը, հարկաւոր պարագային անոր նկատառումը: Մանաւանդ երբ ամէն ճակատագրական փուլի ո՛չ միայն Թուրքը իր որոշած ձեւով պիտի չահագործէ զայն, այլեւ անոր հոսանքն ի վար թիավարող Ֆրանսացին, Ամերիկացին, Զինացին, բոլո՛ր միւսները:

Այդ հատուածին կեցուածքը ցոլացնող գլխաւոր դէմքը Պոլսոյ երկլեզու շաբաթաթերթ "Ակօս"ն է որուն խմբագրին Թրքական ժողովրդավարացումին նեցուկը, քարոզչութիւնը չկրցան փրկել զինքը "դաւաճան" նկատուելէ, անարգուելէ, յարձակումներու թիրախ ըլլալէ: Հակառակ դուրս ուժերու գո՞րծն էր եղածը. բայց ո՛վ չի գիտեր որ Թուրքիա այն երկիրն է ուր ճանճ մը անգամ չի կրնար թռչիլ, եթէ այդ թռիչքը անբաղձալի նկատուի: Ինչպէ՞ս եղաւ որ վիպագիր Օ. Փամուքի միլիոն մը Հայու բնաջնջումին խոստովանութեան յաջորդած զայրոյթը, հակազդեցութիւնները մէկ օրէն միւսը լռեցին, իսկ Հրանդ Տինք կը շարունակէ վարկաբեկուիլ, քննադատուիլ, պախարակուիլ:

Թուրք հանրային կարծիքին դիմող հայ մտաւորական մըն ալ Էթիէն Մահչուփեանն է, թէեւ Հ. Տինքի նման անմիջական միջամտութիւն չունի հայկականին: Երկուքը մաս կազմած էին Մայիս 18ի նախօրեակին հրապարակուած յայտարարութիւնը ստորագրող "այլախոհ"ներուն:

Է. Մահչուփեան Թուրքիոյ քաղաքականապէս յանձնառու հայ մտաւորականութեան եւ Սփիւռքին միջեւ ցեղասպանութեան նիւթով շեշտուող տարբերութիւնը պարզող արտայայտութիւններ ունեցած է, պատասխանելով "Հիւրրիյէթ"ի (Յունիս 2) մէջ Միւկէ Աքկինի հարցումներուն: Անոր պատասխանները օգտակար նկատուած որեւէ առիթի վստահաբար պիտի հանուին Սփիւռքի ջանքերուն դէմ. ուստի աւելորդ չէ գաղափար մը ունենալ. թէ՛ տեղեկանալու, թէ պատրաստ գտնուելու առումով, նման մտահոգութիւն ունեցողին համար:

Է. Մահչուփեան ծնած է 1950ին, երկրորդական եւ համալսարանական ուսումը առած Պոլսոյ ամերիկեան կրթական հաստատութիւններուն մէջ. տարրաբան ու վարչարար վկայուելէ ետք աւարտած է նաեւ Անգարայի քաղաքական գիտութիւններու Փաքիւլթէի առեւտրական ճիւղը: Միջոց մը (1978-80) խմբագրած է "Ընկերութիւն եւ մտածում" թերթը. հրատարակած է քաղաքական, ընկերային, պատմական պարունակութեամբ աւելի քան տասնեակ մը հատոր (բոլորն ալ Թրքերէն). Ներկայիս կ'աշխատակցի "Զաման" թերթին: «Մեր ներսի միւսը» խորագրուած իր հատորին յառաջաբանին հեղինակը Ալի Պայրամօղլու զինք ներկայացուցած է. «Մտաւորականի, ժողովրդավարի ու հայկական ինքնութիւնը իր անձին մէջ միացնող մէկը»:

Է. Մահչուփեան Թուրքիոյ անդամակցութիւնը եւրոպական քաղաքականութեան կարեւորագոյն փորձաքարերէն մէկը կը նկատէ, քանի որ Թուրքիոյ վրայով քաղաքականութիւն կը տարուի: Ատիկա ինքնաբերաբար քաղաքականութեան ազդակի կը վերածէ Թուրքիոյ հարցերն ալ. քրտականը, հայկականը, մահմետականութիւնը, ալեւիութիւնը, եւլն.: Այսինքն, եւրոպացիին հետաքրքրութիւնը ամբողջութեամբ մարդկայնական բնոյթ չունի: Թուրքիոյ մէջ "միւս"ին հետ գոյակցելու հարցին Եւրոպայի մէջ վիճարկումի նիւթ ըլլալուն կը վերաբերի: Եւրոպացին մինչ ինք իրեն հարց կու տայ թէ ինչպէս պիտի ապրի Թուրքերուն հետ, Թուրքիան ալ կը յիշեցնէ իր "միւս"ին հետ ունեցած հարցը:

Այս յարաբերութեան միջամտող ազդակ կ'ըլլայ Սփիւռքի Հայը: Ան երկու երեսակով կը ներկայանայ մտաւորականին. ունի իր զգայնութիւնը եւ յատուկ քաղաքականութիւնը: «Անոնց զգայնութեան բարոյապէս բաժնեկից չըլլալ անկարելի է» կ'ըսէ Մահչուփեան, ու կ'աւելցնէ. «Սակայն իրենց մշակած քաղաքականութիւնը չենք բաժներ: Կը խորհինք որ խորութենէ զուրկ քաղաքականութիւն մըն է ան»: Կը բացատրէ թէ Սփիւռքին քաղաքականութիւնը կը կայանայ Թուրք պետութեան բան մը ընդունիլ տալուն մէջ: Մինչդեռ Թուրքիոյ Հայուն հարցը որպէս այդ երկրին անցեալին ու ապագային ալ բաժնեկից տարր, ընկերութեան հետ է եւ ոչ թէ պետութեան: Իրեն համար բոլորովին երկրորդական է Թուրքիոյ հանրապետութեան ցեղասպանութեան հարցին նկատմամբ կեցուածքը. կարեւորը նոյն պատահարին Թուրք ընկերութեան կողմէ ընկալումի կերպն է, զայն ո՛ր խիղճով դիտելու հարցը:

Անուանումները իրաւական սահմանումներ են, իր համոզումով: Անցեալին ապրուածը կարեւորագոյն բան է. այն որ պետութենէն խումբ մը գիտակցօրէն կոտորածի ձեռնարկած է: Բան մը որ արդէն յանցանք է օսմանեան օրէնքներով ալ: Զինք շատ չեն հետաքրքրեր ուրիշներուն – Մարդկային իրաւունքներու ատեանին, ՄԱԿ-ին, եւլն. – ըսածները: Յանցանքը գործուած է, գործուած շրջանին ամէնուն մասին ըսուած է, թերթերը գրած են, Ազգային ժողովին մէջ օրերով վիճարկուած: Հետեւաբար իրականութեան այս ձեւով ընդունուելէն ու այսօրուան առնչուած ժեստ մը ընելէն զատ բան չի մնար:

Զրոյցին վերջին մասը առնչուած է ուղղակի Ֆրանսայի օրինագիծին. յիշեցնելով իրենցիններու յայտարարութիւնը, Է. Մահչուփեան Սփիւռքին եւ Թրքական ճակատին միջեւ զուգահեռ մը կը տանի. մէկ կողմը կայ ցեղասպանութեան թեզին պաշտպան ու այդ մասին օրէնքներու հրապարակումին կողմնակից, ընդհանուր առմամբ՝ "Հայկական ազգայնականութիւնը": Միւս կողմը՝ ուրիշ ծայրայեղութեան բեւեռ մը որ դէմ է խորհրդարաններու այս մասին օրէնք հրապարակելուն, կը պնդէ թէ բնաջնջում, եւլն. խնդրոյ առարկայ չէ եւ ոչինչ պատահած է. այս բեւեռն ալ "Թրքական ազգայնականութիւն"ն է:

Իրենց ստորագրած յայտարարութիւնը Ֆրանսական խորհրդարանէն կը պահանջէր անցեալը ընդունելով ներկայի քաղաքականութեան գործիք չըլլալ: Բայց այդ պահանջը երրորդական դիրքով էր, քանի որ բուն յղումը թիրախ ունէր Հայկական Սփիւռքը, եւ աւելի կարեւորը՝ Թուրքիոյ ժողովուրդը: Այլ խօսքով իրենց ըսածը հետեւեալն էր. "Թուրքիոյ շահը մեր շահն է: Մենք պաշտպան ենք անոր: Սակայն այս պատմութիւնն ալ մերն է ու անոր ալ պաշտպան ենք: Շատ նպատակ չունինք շինծու պատմութեան մը յօժարելու":

Գրեթէ ազգայնամոլ հատուածի մը վերածուած Սփիւռքին յամառ շեշտումը, պահանջները եթէ չըլլային, Թուրքիոյ մէջ պիտի յայտնուէ՞ր ներկայի խօսքի ազատութիւնը, կ'արժէ հարց տալ Է. Մահչուփեաններու: Եւ քանի որ դժուար է հաստատական պատասխան տալ հարցումին, սխալ չէ եզրակացնել որ լայն չափով սխալ, ազգայնական նկատուած կեցուածքին ալ արդիւնք են Թուրքիոյ ներկայի դրականները:

Ատոր քով հարկ է զանազանել Թուրքիայէն գրող, խօսող Հայու մը կարծիքին մէջ պայմաններէն թելադրուածն ու անկեղծ համոզումը, կարելի ճիշդ պատկերը ունենալու համար այդ դիրքին յայտնուածին մտայնութեան: Ճիշդ այնպէս ինչպէս Սփիւռքին կեցուածքին մէջ ալ լրջօրէն նկատի առնուելիքը ազգայնամոլութեան ընդհանրացումէն պէտք է զանազանել Մահչուփեանները, նոյնիսկ եթէ հասկնալի պատճառներով լուռ մնան այդ մասին:

Ամէն պարագայի մէջ մէկ բան յստակ է. շատ ներհայկական տարածք մըն է Ցեղասպանութեան նիւթով Սփիւռքի եւ Թուրքիոյ Հայերուն միջեւ բացուած ընկալումի, վերաբերումի, ակնկալութիւններու տարբերութեան գետինը: Ան կը պարտադրէ նիւթին մօտենալ, կարելի չափով մէկդի ձգելով արտաքին ազդակներու ազդեցութիւնը:

Անշուշտ եթէ երկկողմանի է անհաղորդ հատուածներու չվերածուելու ցանկութիւնը:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆԻ ԱՆՄԵՌ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Անբնական ոչինչ կայ մեռնելուն մէջ. ինչպէս ծնաւ այդպէս ալ կը մեռնի մարդ արարածը եւ ապրող ամէն բան: Անբնականը, տարօրինակը ողջերուն վերաբերումն է խնդրոյ առարկայ անձին մեռնելէն առաջ եւ յետոյ: Կուսակցական ու միութենական մամուլին ու ղեկավարներուն վերաբերումը՝ մարդու մը հանդէպ, որ իր կեանքի օրինակով ցոյց տուաւ թէ առնելու դիմաց տալն ալ կայ, որ աւելի գեղեցիկ է ու վարձահատոյց ըլլալ կը նշանակէ:

Այդ մարդը Հայկաշէն Ուզունեանն էր, որ ծնած էր Ատանա 1920ին:

Աւարտելէ յետոյ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը, ան հաստատուեցաւ Լիբանան, Ֆրանսական համալսարանէն վկայուելով իբրեւ ճարտարապետ: Այնուհետեւ ունեցաւ կեանքի ընթացք մը, որ օրինակելի եւ ներշնչող եղաւ մանաւանդ իրեն ժամանակակից երիտասարդ սերունդին: Իր մասնագիտութենէն աւելի ազգային, կուսակցական ու միութենական մարդն էր իր սիրելի ասպարէզը, ուրկէ նուիրուեցաւ անշահախնդիր եւ ամբողջական կերպով, միաժամանակ ուսուցչութիւն ընելով ՀԲԸՄ "Դարուհի Յակոբեան" աղջկանց եւ "Յովակիմեան-Մանուկեան" մանչերու երկրորդական վարժարաններուն մէջ:

Ռ. Ա. Կուսակցութիւնը վերանորոգող եւ ժողովրդականացնող յետպատերազմեան սերունդին (Բարունակ Թովմասեան, Յակոբ Դաւիթեան, Գերսամ Ահարոնեան, Հրաչեայ Սեդրակեան, Համբարձում Պէրպէրեան) ամէնէն երիտասարդն էր ան, եւ միակ վերապրողը, որ չիջեցաւ Մայիս 24ին, Լառնաքա: Վերոյիշեալ տեսլապաշտ փաղանգին հետ 1974ին ան եղաւ Թէքէեան Մշակ. Միութեան հիմնադիրներէն մէկը ու առաջին վարչութեան ատե-

նապետը։ Ես հպարտ կը զգայի հետեւորդը ըլլալով անոնց եւ այդ վարչութեան ատենադպիրը։

Այնուհետեւ, 1950ին ան կնքեց երջանիկ ամուսնութիւն մը՝ եթովպահայութեան ղեկավար դէմքերէն Մարտիրոս Տարագճեանի աղջկան Մարիին հետ։ Իր աներհօր առաջարկով ան վերջ տուաւ Լիբանան իր կեցութեան եւ Ատտիս-Ապապա հաստատուելով միացաւ Տարագճեան գերդաստանի ճարտարարուեստական մեծ ձեռնարկութեան, որ կը բաղկանար կաշեգործատունէ մը եւ կօշիկի գործատունէ մը, որոնք այդ ժամանակ Ափրիկէի մեծագոյնը կը նկատուէին։ Հոն եւս, աւելի սահմանափակ կերպով, ան նուիրուեցաւ ազգային հասարակական գործունէութեան՝ Ուսումնական Խորհուրդի եւ Հ.Բ.Ը.Միութեան միջոցաւ։

Հայկաշէնի կեանքին մէջ 1972-ը եղաւ անկիւնադարձային թուական մը, երբ Հ.Բ.Ը.Միութեան հրաւէրով ան Եթովպիայէն իբրեւ գլխաւոր բանախօս Պէյրութ եկաւ, ԻՒՆԷՍՔՕ-յի սրահին մէջ խօսելու Ալեք Մանուկեան կեդրոնի բացման հանդիսութեան, որուն անձամբ ներկայ եղաւ անզուգական բարերարը։ Խորաթափանց միտքով օժտուած նախագահը Հայկաշէնին մէջ տեսաւ իր երիտասարդ գործակիցը եւ չուշտով զայն հրաւիրեց մաս կազմելու Հ.Բ.Ը.Միութեան Կեդր. Վարչութեան։ Երկար տարիներ ծառայեց յետոյ, ան հասաւ փոխ նախագահի պաշտօնին, զոր վարեց ձեռնհասօրէն։

Միաժամանակ ըլլալով նաեւ Ռ.Ա.Կ. Կեդր. Վարչութեան փոխ ատենապետը, կարելի է ըսել որ ազգային կեանքի երկու կարեւորագոյն կազմակերպութիւններուն ամէնէն պատասխանատու պաշտօնները կեդրոնացած էին իր վրայ, հակառակ պաշտօններէ խուսափելու նկարագրին։

1974ին Լիբանան վերադառնալով եւ շուտով բռնկած լիբանանեան ներքին պատերազմին վտանգները տեսնելով, ան մնայուն բնակութիւն հաստատեց Կիպրոսի Լառնաքա քաղաքին մէջ։ Տարիքի բերումով եւ հաւատացող ըլլալով սերնդափոխութեան անհրաժեշտութեան, Հայկաշէն աւելի քան տասնամեակէ մը ի վեր գործօն դեր չունէր զոյգ ղեկավարութիւններուն մէջ։ Բայց կուսակցութեան ու միութեան ծառայութիւնը պարտականութիւն համարելով, պաշտօնի վրայ ըլլար կամ ոչ, ան միշտ եւ ամէն տեղ ինքզինք կը նկատէր անպաշտօն դեսպանն անոնց։ Կիպրոսէն Եւրոպա, Ամերիկա եւ Հայաստան իր այցելութիւններուն ընթացքին ան նոյնթափէս ու բարոյապէս կը քաջալերէր կատարուած աշխատանքները՝ ակումբներուն, դպրոցներուն եւ մամուլի պահպանման ու գոյատեւման ի խնդիր եւ շրջապտոյտէն վերադարձին պաշտօնակատար գործիչի մը նման, եւ սրտի գոհունակութեամբ կը զեկուցէր կատարած աշխատանքներուն մասին։

Ահա այսպիսի բազմարժէք ղեկավար մը կորսնցուցին Ռ.Ա.Կ.ն ու Հ.Բ.Ը.Միութիւնը, որոնք պարտին հանդամանօրէն ու պատշաճօրէն անդրադառնալ իրենց մեծ կորուստին։ Ցիշեցումի այս տխուր պարտականութիւնը կատարելու պէտք պիտի չզգայի, եթէ տեղեակ չըլլայի իր եւ զոյգ ղեկավարութեանց փոխյարաբերութիւններուն, որոնք բարւոք ըլլալէ հեռու էին։ Հիմնական պաճառը, ի միջի այլոց, Մելգոնեանը փակելու Հ.Բ.Ը.Միութեան որոշումն էր, որուն դէմ ոտքի ելան Մելգոնեացիներու կողքին Ռ.Ա.Կ.ի եւ Հ.Բ.Ը.Միութեան անդամներ և ժողովրդային զանգուածներ։ Ընդհանուր ընդվզումին միանալով Պոլսոյ Պատրիարքարանը դատարան դիմեց խափանելու համար ազգավնաս այս քայլը։ Այս տարակարծութիւնը սուղ արժեց ոչ միայն Հ.Բ.Ը.Միութեան, այլեւ Ռ.Ա.Կ.ին, որուն նախկին ղեկավարութիւնը ճիշդ եւ անկախ դիրքորոշում մը չկրցաւ ունենալ, առիթ տալով հակամարտ խմբակներու գոյառման ու բախումին։

Տարակարծութեան սուղ գին վճարեց մանաւանդ հանգուցեալը, որուն առջեւ փակուեցաւ Ռ.Ա.Կ.ի մամուլը՝ իր նախկին ղեկավարը զրկելով կարծիք արտայայտելու ազատութենէն։ Պէտք է անդրադառնալ որ ներկայ որեւէ ղեկավարութիւն, եթէ կ'ուզէ յարգուիլ ապագային, պարտի յարգել անցեալի ղեկավարութիւնը։

Առանց աւելի խորանալու այս վերջին ցաւալի կացութեան մէջ, իմ թելադրանքս պիտի ըլլար որ տարակարծութիւնը հակամարտութեան ու թշնամանքի չվերածուէր. արժանիքներ եւ վաստակաւորներ ուրանալու աստիճան։

Կը յուսամ որ Ռ.Ա.Կ.ի նոր ղեկավարութիւնը վեր կը մնայ անձնական նկատումներէ եւ ռամկավարավայել մօտեցումով ճիշդ եւ անկախ դիրք կ'որդեգրէ ազգը յուզող հարցերու նկատմամբ։

Այս խորհրդածութիւններով կը փակեմ վաղեմի բարեկամիս՝ Հայկաշէնի յիշատակին նուիրուած այս գրութիւնը, ակամայ զրկուած ըլլալով անձամբ ներկայ ըլլալու կարելիութենէն իր յուղարկաւորութեան, որ տեղի կ'ունենար Ուրբաթ, Յունիս 2ին։

Հ. Ն.

Մոնրէալ, Մայիս 26

ԲՆԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՀՈԳԸ ՉԷ

Գանատա գէշ անակնկալ մը բրած է աշխարհի բնապահներուն երբ անցեալ ամսուան Պոնի ժողովին անոր շրջապատի նախարարուհին կասկած յայտնած է Քիոթոյի համաձայնութեամբ ճշդուած նպատակներուն իրագործման մասին։ Երկրագունդին բնապահութեան վնասող արտանետումները սահմանափակելու այդ համաձայնութիւնը ստորագրուած է 1997-ին եւ վաւերացուած 2004ին։ Բազմաթիւ պատուիրակներ դիմած են գանատացի բնապահներուն բացատրութիւն պահանջելով. ուզած են գիտնալ թէ անցեալ Դեկտեմբերի ժողովէն ասդին ի՛նչ անցածդարձած է, երբ ամէն մարդ կ'ողջունէր գանատական կեցուածքը։

Եւրոպական միութեան զէտերը Գանատան դասած են Պուշի վարած քաղաքականութեան հասանքին մէջ. ոմանք մը ներսէն քննադատողներ ալ չեն պակսիր, ինչպէս անկախականներու քէպէքցի պաշտօնեան ''անպատասխանատու եւ վտանգաւոր'' որակած է պահպանողականներու կլիմայական ջերմացումին նկատմամբ ունեցած դիրքը։

Մինչդեռ 2005 Դեկտեմբերի ժողովին որ տեղի ունեցած էր Մոնրէալի մէջ, Գանատա գզալի ջանք բրած էր Քիոթոյի համաձայնութեան ապագան ապահովելու։ Անկէ ի վեր նոր վարչապետը Հարփըր որ պահպանողական կուսակցութենէն է, ՄԱԿ-ի այդ համաձայնութիւնը կ'անտեսէ, Ամերիկացիներուն կեցուածքին միանալով։ Անոր համախոհներէն մէկը մինչեւ իսկ հեգնած է շրջապատի նախարարին ընդգծած վնասները, ըսելով. «Ուրեմն պէտք է ինքնաշարժերը, գընացքները կանգ առնեն, օդանաւերը չթռչին։ Պէտք է դադրեցնել գիւղատնտեսութիւնը, հողը չմշակել, ամբողջ օրը լոյսերը մարել։ Եթէ ծխածղի փառատօնի մը գտնուէինք, շատ լաւ կ'ըլլային բուծները, բայց ըստղը նախարարն է եւ ամենայն լրջութեամբ կ'ըսէ»։

Գանատայի դիրքը այնքան շշմեցուցած է որ մասնակիցներ մինչեւ իսկ պահանջած են որ ան ձգէ ժողովին նախագահութիւնը, եթէ իսկապէս որոշած է չյարգել Քիոթոյի յանձնառութիւնները։ Շըր ջապատի նախարարը ընդառաջած է ու բացումին յաջորդ օրն իսկ մեկնած Պոնէն, մինչ ժողովը կը ձեռնարկէր 15 օրուան աշխատանքի։ Քէպէքի Կրինփիսի անդամներէն մէկը այդ մեկնումն ալ քննադատելի գտած է, ըսելով որ գանատացի նախարարը միայն ժողովին ժապաւէնը կտրելու եկած էր եւ նոյնիսկ չմնաց, լսելու համար միւսներուն ըսելիքը։ Մանաւանդ որ կլիմայական ջերմացումը ամէնէն աւելի զգալի կ'ըլլայ բեւեռային գօտիին մէջ, իսկ նախարարը բերանը անգամ չբացաւ այդքան հրատապ խնդիրին մասին։

Մեկնելէն առաջ նախարարը խակական յարձակումին ենթարկուած է լրագրողներուն որոնք ուզած են գիտնալ Գանատայի դիրքափոխութեան պատճառը։ Ռ. Ամպրոզ ըսած է թէ կողմնակից է վարկանիշերու շուկայի մը որ պիտի գործէ 2012էն ետք եւ ուր հարուստ երկիրները պիտի կրնան երկրագունդը ապականելու իրաւունք գնել ու շարժիլ իրենց ուզածին պէս։ Աւելցուցած է թէ արդէն իր երկիրը չէր կրնար մինչեւ այդ թուականը պահանջուած սահմանին չափ նուազեցնել վնասակար արտանետումները, քանի որ այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ ծրագիր մըշակուած է։

ՔԱՂՀԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՔ ՄԸ ԱՅՎԱԶՈՎՍՔԻԻ ՄԷԿ ՊԱՍՏԱՌԻՆ

Ռուսահայ նկարիչ Յովհ. Այվազովսքիի պաստառներէն մէկը ''Վարանճեանները Դնեպր գետին վրայ'', Մայիս 31ին ծախուած է 3,2 միլիոն տոլարի, Սոթպի'զ հիմնարկի աճուրդին ընթացքին։ Գնողը անանուն ռուս միլիոնատէր մը եղած է։ Նիւ Եորք Թայմզ այս առթիւ կը նշէր որ Այվազովսքի ներկայիս Ռուսաստանի ամէնէն բարձր գնահատուած արուեստագէտներէն է։ Ռուս միլիոնատէրերու նոր դասակարգը վերջին տարիներուն սկսած է մեծ գումարներ ծախսել, արեւմտեան շուկաներէն ռուսական մշակոյթի գոհարները ետ գնելու նպատակով։ Այվազովսքի ծնած է Ղրիմի Թէոդոսիա քաղաքը, աղքատ հայ ընտանիքի մը զաւակ, ու մահացած է 1900ին։

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Տղայութեանս ես շատ անգամ տեսած եմ Ուսուլ Համըրին նման տիպեր, որոնք իբրեւ թէ նախանձախնդիր էին մեր բարւոք դաստիարակութեան եւ մեզի հետ կը վարուէին իբրեւ վայրենի գազաններ. օրինակ մը զոր մոռցած չեմ եւ սարսռացուցիչ եղած է ինծ, բաւական ըլլայ նշանակել Ուսուլհամըրական ամենատգեղ ընթացքին առնթեր։

Զիլիհտար-Պահչէսիի մեր տունին պարտիզահայեաց սենեակին մէջ եղբայրս օր մը պատուհանէն դուրս թռուցիկ մը կ'ուզէր թռցնել. ինչպէս կ'ըլլայ, թռուցիկը ձեռքէն կը խուսափի եւ կ'երթայ կ'իյնայ մեր հարեւան դրկից Յակոբ աղային գլխին վրայ, երբ այդ աղան գըլուխը ծռած կ'աշխատէր իր պարտէզին մէջ։ Կարգ մը անլուր հայհոյութիւններ կ'ուղղէ եղբօրս թուրքերէն լեզուաւ, աւելցնելով շան լակոտ, շունի զաւակ խօսքերը. եղբայրս ալ՝ շունի զաւակը դուն ես, կը պատասխանէ եւ ներս կը քաշուի։ Շատ չանցաւ, դուռը զարնուեցաւ, մայրս բակը գտնուելով կը բանայ դուռը. Յակոբ աղան է. առանց բառ մը արտասանելու կ'ելլայ վեր եւ շիտակ մեր սենեակը գալով եղբօրս օձիքէն կը բռնէ, կը գլտորէ գետին եւ ոտքի հարուածներով ''Դուն ո՞վ կ'ըլլաս կոր քի շունի զաւակը դուն ես կ'ըսես ինծի պէս մարդուն'' կ'ըսէ ու կը սկսի անխնայ ծեծել զայն։ Ես ի տես այդ գազանային արարքին, որչափ ձայն որ ունէի, պոռալով պոռացի, մայրս վեր վազեց. ''Ի՞նչ կ'ընես Յակոբ աղա, զաւակս պիտի մեռցնես'' գոչեց. դրացիներ Հասան ու Հաջի կրցան ազատել եղբայրս այդ վայրենիին ձեռքէն, եւ դուրս հանել տունէն զայն, որ կը յամառէր շարունակել իր ծեծը։

Եղբայրս քանի մը օր հիւանդ պառկեցաւ. հայրս, մեծ հայրս մանաւանդ կըռիւի գացին Յակոբ աղային վրան, բայց ի՞նչ օգուտ. եղածը եղած էր եւ ''բարեւ Աստծուդ բարիներ''ը կտրուեցան հօրս եւ Յակոբ աղա թշուառականին միջեւ, եւ այս սրդողածութիւնը տեւեց ճիշդ երկու տարի, մինչեւ որ այդ տղամ գիշեր մը օղիի ազդեցութեան տակ յանկարծամահ եղաւ, զի խման էր եւ գուցէ խմած ալ էր երբ եկաւ եղբայրս ծեծեց։

* * *

Ես այդ միջոցին կը յաճախէի դարձեալ Ս. Խաչ վարժարանը փոքր մօրաքրոջս հետ, երբ այգին եղանակը վերջ գտած էր. մօրաքոյրս աղջկանց կողմը կ'երթար, ես ալ նախակրթարանը կ'ըլլայի. իսկ եղբայրս մեր տունին մօտ Սինէմ տուտուին կը ղրկուէր. բայց տարի մը յետոյ ան ալ եկաւ Ս. Խաչ։ Ամէն առտու երկու եղբայր իրարու ձեռք բռնած կ'երթայինք նախ եկեղեցի, անտի դպրոց, ուր շարունակեցինք մինչեւ որ մեր ի՛նչ ասպարէզի հետեւելնիս որոշուեցաւ։

Առանց կանգ առնելու վարժատուտուական դպրոցներուն վրայ, որոնք դպրոց կոչուելու ո՛չ մէկ յատկութիւն ունէին, ես անկեղծօրէն կը յայտարարեմ, որ մեր կրթութեան առաջին օրրանը, բառին կատարեալ նշանակութեամբը, Ս. Խաչի վարժարանը եղաւ, հակառակ իր երփներանգ թերութիւններուն։

Կը սիրէի վարժարանը, որուն մուտքին վրայ խճաքարներով զետեղուած գամուած էր՝ «ԴՊՐՈՑ ՀԱՅՈՑ» վերտառութիւնը զոր կը կարդայինք ամէն օր, ինչպէս նաեւ անոր կարգ մը արձանագրութիւնները, որոնց մէջէն Սեղանատունին դրան վերեւը փորագրուածը գոց ըրած էի եւ միտքս պահած եմ ցարդ եւ կը հոլովեմ շարունակ.

«Վաղուց էր մանկանց արուաց
դպրոց միայնակ,
Հրդեհից անգութ ո՛հ յանկարծ
յանիւն դարձոյց զիմ տեսակ.
Իբրեւ այրի Սատեալ մի յոյր
տրտում տխուր անզաւակ.
Յետ ինն ամաց այց պ Աստուած
վերածնել երկորդակ.
Վերջինս շէնք բաց զառաջինն գիր
օրինակ
Քարուկիր եռայարկ շուրջանակի
ամրափակ
Զունելով գերկիւղ լինել անյագ
հրոյն ճարակ.
Յուսամք յԱստուած ծնայց շատ
բարեպտուղ գիտուն զաւակ,
Յիշեսցէ Տէր զանխոնջ ջանս երկանց
Յակոբայ Արիւոյն
Ընդ որս յօգնութիւն յարգոյ ջերմեռանդ
բարեպաշտոց,
Եւ զտուրս համայն լուսաւորչեան
հայ ժողովրդոց,
Որք կանգնեցին զայս հոյակապ
փանջինջ յիշատակ,
Յամի տեառն 1859 Օգոստ. 22 սկսեալ
եւ 1860 Օգոստ. վերջ աւարտեալ»։

* * *

Այս արձանագրութենէն ուսած էի, որ Թաղին մէջ կայ եղեր վաղուց վարժարան, միայն մանչերու յատուկ, որ 1850-ին հրդեհի ճարակ կ'ըլլայ, եւ ինը տարի յետոյ՝ 1859ին քարուկիր կը վերաշինուի երկուորեակ, այսինքն աղջիկներու ալ, եւ այս՝ Յակոբոս Պատրիարքին ջանքերով։

Դպրոցին մէջ կանուխէն սկսայ ես, յետոյ եղբայրս, հետեւիլ ձայնաւորութեան դասերուն, զորս կ'աւանդէր, ինչպէս ըսած եմ արդէն, Տիրացու Գրիգորը։

(Շար. 12)

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne,organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրեն

L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION DES PARENTS D'ELEVES

vous invitent

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
à la Fête Champêtre traditionnelle

Dimanche 18 juin à partir de 12 heures

Animation musicale
Chants et Danses par les enfants de l'école
Khorovadz — Buffet — Buvette
Jeux — Tombola

— Grand parking —
Tout est prévu en cas de pluie.

au COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26 rue Troyon 92310 SEVRES
(Métro: Pont de Sèvres)

(Շար. Ա. էջէն)

գումներն ալ քաջալերական արդիւնք չեն տար:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ խորհրդարանական ժողովը տեղեկագիր մը հրապարակած է, Մէ.Ի.Ա.յի կողմէ ահաբեկչութեան կասկածելիներու ապօրինի փոխադրութիւններուն մասին: Եւրոպայի Խորհուրդին անդամ 14 երկիրներ տարբեր աստիճանի մեղսակցութեամբ ամբաստանուած են: Այդ երկիրներէն են Գերմանիան, Թուրքիան, Լեհաստանը, Ռումանիան, նաեւ Յունաստանը, Իրլանտան, Փորթուկալը եւ Հոլանտան: Տեղեկագիրը պիտի յղուի Յունիս 27ի ընդհանուր նիստին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արդարադատութիւնը առիթ չի փախցներ մարդկային իրաւունքներու պաշտպաններու հալածանքի նորանոր փաստեր տալու: Այս անգամ դատարան կանչուած է կին գրող մը, Փէրիհան Մաղտէն որ գրութեամբ մը պաշտպանած էր իր համոզումներուն պատճառով զինուորական ծառայութիւնը մերժող երիտասարդ մը: Օ. Փամուք "Կուարտիըն"ի մէջ լոյս տեսած գրութեամբ մը պաշտպան կանգնած է Մաղտէնի, զինք ներկայացնելով Թուրքիոյ ազատ, անկախ կիներուն փայլուն մէկ տիպարը: Գրագիտուհիին դէմ ամբաստանութիւնը կատարուած է բանակի պատասխանատուներուն կողմէ, կը պահանջուի նաեւ երեք տարուան բանտարկութիւն:

ԳԱՆԱՏԱՅԻ մէջ ահաբեկչութեան դէմ լայնածաւալ գործողութեան մը ձեռնարկած են իշխանութիւնները, մինչ ժողովուրդը շշմած և սարսափած է: Թորոնթոյի շրջանին մէջ 17 հոգի ձերբակալուած է, որոնց մէջ կան հինգ անչափահասներ: Գանատական մետիաները յայտնած են որ նախատեսուած ռմբափորձերու թիրախներ նկատուած էին Օթթաուայի Խորհրդարանի բլուրին շէնքերը, Սակարանը, Սի.Էն. բարձրագոյն աշտարակը եւ ահաբեկիչները այս գործողութիւններուն պիտի ձեռնարկէին այն երեք թոն ամոնիոմի նիթրաթով զոր կրցած էին ձեռք ձգել: Ենթականերուն գաղափարականը ներշնչուած է ալ-Քաիտայէն: Ձերբակալուած 17 կասկածելիները նախատեսած էին Խորհրդարան մտնել, պատանդներ բռնել եւ անոնց ազատ արձակման փոխարէն մահմետական բանտարկեալներու ազատ արձակումը պահանջել, նաեւ գանատական զօրքին քաշուիլը Աֆղանիստանէն: "Օբբաուա Սիթիզըն" օրաթերթը իր զարմանքը կը յայտնէ, դիտել տալով որ Գանատա Իրաք զօրք չէ ղրկած եւ երկրին դուռն ալ բացած է գաղթողներուն առջեւ:

ԻՐԱՆԻ ԵՒ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ միջեւ ծաղրանկարներու մարտը վերջ գտած չէ: Բաքուի երկու թերթերուն մէջ իմամ Խոմէյնիի, այաթոլա Խամէնէյիի եւ Իրանի նախկին ու ներկայի նախագահներուն ծաղրանկարները լոյս տեսած են, ինչ որ զայրացուցած է Իրանցիները: Իրանի Բաքուի դեսպանատունը յայտարարութիւն մը հրապարակած է ուր կը շեշտուի թէ նման քայլեր կը հակասեն բոլոր կրօնքներուն, մարդկայնութեան սկզբունքներուն, մարդկային իրաւունքներուն եւ կը չարաշահեն խօսքի ու մամուլի ազատութիւնը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ բացուած է թերթերու 59րդ համաշխարհային համագումարը, ինչ որ վրդոված է շատեր, երբ նկատի առնուի, որ ան տեղի կ'ունենայ երկրի մը մէջ ուր մամուլի ազատութիւնը կաշկանդուած է: Արդէն, Յունիս 7ին ալ, Թերթերու Համաշխարհային Ընկերակցութեան Նախագահը՝ Կէվին Օ'Ռէյլի գլուխ գլխի շատ բուռն վէճ մը ունեցած է Պուտինի հետ, խիստ հարցադրում մը ընելով ու ի վերջոյ Պուտին ջղագրգռուած պատասխանած է. "Պետութեան ազդեցութիւնը կը նուազի, չանհանգստանաք": Մետիաներն ալ լայն տեղ չեն տուած արեւմտեան քննադատութիւններուն: Միւս կողմէ, Գորբաչով ալ, անձամբ յայտարարած է որ 49% համեմատութեամբ բաժնեթուղթերը գնած է "Նովայա Գազետա" ընդդիմադիր թերթին, թէեւ պաշտպան կը մնայ Պուտինի: Այս գնումին համար իրեն օգնութեան հասած է միլիառատէր երեսփոխանը՝ Ա. Լեբեդեւ:

ՍՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը այլեւս չի վայելեր աջին զօրակցութիւնը, ինչ որ վերջ կու տայ այն նուիրական զինակցութեան որ հաստատուած էր Պասքերու հետ խաղաղութեան գործընթացին առթեն: Ժողովրդական Կուսակցութիւնը ցոյց մըն ալ կազմակերպած է Յունիս 10ի համար ԷԹԱ-ի զոհերուն համար, քանի դէմ է Զափաթերոյի պասքեան ծրագրին: Ըստ աջին, վարչապետը տեղի տուած է ԷԹԱ-յին եւ կը հետապնդէ նոյն հեռանկարները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.- Ալէն Մարսըլու 150 Եւրօ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Գոհար Թէօլէօլեանի յիշատակին Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Գէորգ Զալըգեան 50 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին:

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունիս 12.- Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9.30-ին, եկայք տօնեցուք՝
Յիշատակն Սրբոց Կուսանացն Հռիփսիմեանց

***

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 13. - Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9.30-ին, եկայք տօնեցուք՝
Յիշատակն Սրբոց Կուսանացն Գայեանեանց

[illegible]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԵՐԳ(*)

Յունիս 11, ժամը 19ին, հայկական երաժշտութեան համերգ մը կու տան Հերմինէ Երիցեան (սոփրանօ), Մկրտիչ Մկրտիչեան (պարիթոն), Հելէն Գոսիէն (մեծծօ) եւ Անտրէ Գլուքէօր (պարիթոն):

(*) Eglise St-Jean,
15 rue de Verdun, CACHAN

Association pour le Développement de la Langue et de la Culture Arméniennes

L'Ecole «KHATCHADOUR ABOVIAN» de la Cathédrale Apostolique Arménienne de Marseille vous invite à sa

FETE ANNUELLE
Kermesse

Dimanche 11 Juin de 14h30 à 19h

Dans la Cour de la Cathédrale SERPOTZ TARKMANTCHATZ
339 avenue du Prado 13008 Marseille

Tirage de la TOMBOLA

Animations, Musiques, Chants, Danses.

Venez nombreux encourager nos élèves et déguster les spécialités arméniennes dans une ambiance familiale.

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

AUDITION ET CONCERT DES ELEVES GUITARE
Sous la direction de leur professeur OHANNES DEMIRDJIAN
le **Samedi 10 juin** à 20h30 pécises
à l'Espace Culturel «LE 148»
148 rue P.V. Couturier — Alfortville
(près de la Mairie)

— Entrée libre —

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

☐

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

☐

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin
— Nombre de place limité —
Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
գրական - գեղարուեստական երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 20.30ին

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ - ՀԱՅՐԵՆՆԵՐ
Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՏԱՂԵՐ

Կը մեկնաբանէ՝ երգչուհի ՕՐԵԼԻ ԴԱՅՐՄԵՆՋԵԱՆ - սոփրանօ

«ՔՈՒՉԱԿԻ ՊԷՍ ԼՈՒՍԱՊՍԱԿ ՃԱԿԱՏ ՉԿԱՅ»
Զրոյց՝ ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

--- Մուտքը ազատ է ---

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30
dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot)
75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)

Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert
Maurice Ravel — Henri Pousseur
Paul Hindemith — Arthur Honneger
Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ 01. 44. 59. 23. 50

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 10-11
SAMEDI-DIMANCHE
10-11 JUIN
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jbaratch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ -- վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81րդ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.472 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 81e ANNEE — N° 21.472

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարուհին՝ Տորա Պաքոյեանս Պոլիս գացած է, ուր պիտի հանդիպի իր պաշտօնակիցին, որպէսզի համաձայնին հեռաձայնի յատուկ կապ մը հաստատելու մասին երկու երկիրներու միջեւ: Այդ կարգադրութեան նպատակն է առաջքն առնել երկկողմանի միջադէպերու, ինչպէս պատահած էր Մայիս 23ին, երկու օդանաւերու բախումով Եգէականի վրայ: Այս վերջին դէպքը (յոյն օդաչուն մեռած էր) լարած էր մթնոլորտը եւ զարկ տուած այն բանավէճին որ կը վերաբերի Յունաստանի զօրակցութեան Թուրքիոյ անդամակցութեան համար: Յունաստանի նախկին նախագահը՝ Սթեֆանոփուլոս առաջարկած է որ հարցը ներկայացուի Լա Հէյի Միջազգային Ատեանին, որ կրնայ լուծել գերիշխանութեան հարցը եւ ճշդել օդային սահմանները: Եորկոս Տելասթիքի համար, որ քաղաքական մասնագէտ է, յոյն հանրային կարծիքը ձանձրացած է զիջումներ ընելէ եւ կ՚ուզէ որ Աթէնք իր վէթօն դնէ Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ: Յոյներու 62%ը կը գտնէ որ իր երկիրը շատ զիջում կ՚ընէ եւ Թուրքիա՝ բնաւ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ մտաւորականներու, լրագրողներու դէմ արտայայտութեան ազատութիւնը առ ոչինչ համարող դատերը իրարու կը յաջորդեն. իրենց յօդուածներուն, հատորներուն այս կամ այն պարբերութիւնը Թրքութիւնը անարգելու, վարկաբեկելու ամբաստանութեան աղբիւր կ՚ըլլայ, ազատամիտ շրջանակներու հակազդեցութիւնները արթնցնելով: Սակայն եւ այնպէս, պէտք է ըսել որ այդ դատերը գրեթէ միշտ պատիժը շրջանցող վճիռներու կը յանգին. մէկը անպարտ կը հռչակուի, ուրիշ մը յետաձգումով պատիժ կը ստանայ, երրորդի մը ուղղուած ամբաստանութիւնը անհիմն կը գտնուի: Այս շարքին հերթական օրինակն է լրագրող Մուրատ Պէլկէի դէմ Հայկական Հարցին նիւթով համաժողովի մը առթիւ բացուած դատը: Ան քննադատած էր համաժողովը յետաձգելու դատարանին վճիռը ու այդ նիւթով զոյգ գրութիւններուն համար դատարան կանչուած: Յունիս 8ին ատեանը անպարտ հռչակած էր զինք, այն պատճառաբանութեամբ որ ձեւակերպական թերիներ կան դատը բանալու գործընթացին մէջ: Իրմէ առաջ նման ամբաստանութիւններու թիրախ 4-5 ուրիշ լրագրողներ ալ նոյն վերաբերումը տեսած էին:

ՁԱՐՔԱՈՒԻԻ սպանութիւնը, գոհունակութիւն պատճառելով հանդերձ ԱՄՆ-ու, մեծ խանդավառութիւն չէ ստեղծած քանի այդ մահով ահաբեկչութիւնը չի դադրիր: Զարքաուի կը գտնուէր Պաղտատէն 60 քմ. հեռու. Պաաքուպայի մօտ թաքստոց մը: Ամերիկացիք տեղեկութիւններ առած էին Իրաքցիներէ եւ յորդանանեան գաղտնի սպասարկութիւններէն: Յաջորդ օրն իսկ, Յունիս 8ին, ռումբեր կը պայթէին Պաղտատ, մէկը շուկայի մը մէջ եւ աւելի քան երեսուն մեռեալ կար ու վաթսուն վիրաւոր: Զարքաուիի դերը արդէն նոյնքան ուժեղ չէր այլեւս եւ իր շարքերուն համար մեծ կորուստ մը չէ: Հակառակ այս երեւոյթին, վրէժի փոխադարձ արարքները չեն բացառուիր:

ԺԵՐԱՐ ՇԱԼԵԱՆ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկառոյի, Յունիս 9ին, "Վիճարկում եւ կարծիքներ" էջին մէջ, ուր կ՚ըսէ թէ ամերիկեան զօրքերը պէտք է մնան Իրաք: Կը խորհի նաեւ որ ներկայ կառավարութիւնը, կաղալով հանդերձ, վերջին կարելիութիւնն է ելք մը գտնելու համար: Ինչ որ կ՚անցնի կը դառնայ երկրին մէջ քաղաքացիական պատերազմ չի նկատեր: Իրեն համար սիւննի ապստամբութեան կողքին, որ կը յարձակի շիիներու, ոստիկանութեան եւ իրաքեան բանակին վրայ, կայ շիի քաղաքացիք մը որ սիւննիները կը մաքրագործէ:

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ քարիւղն ալ պիտի փոխադրուի Պաքու-Ճէյհան խողովակաշարով. այդ մասին յայտարարած է երկրին նախագահը Ն. Նազարպայեւ: Ղազախական քարիւղը պիտի փոխադրուի մինչեւ Կասպից ծովու արեւելեան ափը, անկէ նաւթատար նաւերով պիտի բերուի մինչեւ Պաքու ուրկէ սկիզբ կ՚առնէ խողովակաշարը: Սկիզբի շրջանին Ղազախստան տարեկան 7,5 միլիոն թոն քարիւղ պիտի փոխադրէ այդ ճամբով, յետագային այդ քանակը պիտի բարձրանայ 20 միլիոն թոնի: Այս կարգադրութեամբ քարիւղի մարզին մէջ Ռուսաստանի մենաշնորհը վերջ կը գտնէ, իսկ Թուրքիա կը հանդիսանայ ուժանիւթի կամուրջի կարեւոր դերով:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ եւ Եւրոպական Միութեան գործընկերութեան յանձնաժողովին նախօրեակին Անգարա իրեն պարտադրուելիք պայմաններէն հինգին առարկութիւններ բրած է, պահանջելով որ այդ յօդուածները փոփոխութեան ենթարկուին: Անհամաձայնութեան առաջին կէտը Քիւրտերու մասին է. Թուրքիա համաձայն չէ որ հարաւ-արեւելեան շրջանին հարցերուն յատկացուած էջերուն մէջ "ծագումով քիւրտ" սահմանումը տեղ գտնէ, քանի որ քիւրտ փոքրամասնութիւն մը մաս չի կազմեր Լօզանի դաշնագրով ընդունուած փոքրամասնութիւններուն: Երկրորդ, բաւական չէ գտնուած ՓՔՔ-ի զէնքերը վար դնելու եւ ուժի դիմելէ հրաժարելու կոչը. Անգարա կը պահանջէ որ կազմակերպութիւնը ահաբեկչական որակուի եւ որպէս այդ արգիլուի: Կիպրոսի հարցին մէջ լուծումի յանգելու համար կը պահանջուի նաեւ յունական կողմին ճնշում բանեցնել, ինչպէս Եգէականի կնճիռները հարթելու ընթացքին: Վերջին կէտը կը վերաբերի Թրքական նաւահանգիստներուն որոնց մասին ըսուած է թէ ներառեալ Յունաստանը, Եւրոպական Միութեան բոլոր երկիրներուն գործածութեան տրամադրելի պէտք է ըլլան, ըստ միջազգային համաձայնութիւններով Թուրքիոյ ունեցած յանձնառութեան: Անգարա կը շեշտէ թէ նման յանձնառութիւն չունի: Եթէ առարկելի կէտերը չփոխուին, Արտաքին գործերու Թուրք նախարարը նիստին երոյթը պիտի յատկացնէ անոնց:

ՆԻԿՈԼԱ ՍԱՐԿՈԶԻ մամուլի ասուլիս մը տուաւ Յունիս 8ին եւ համեմատաբար դրական հաշուեկշիռ մը ներկայացուց երիտասարդներու յանցագործութեան դէմ իր տարած պայքարին, ինչ որ շինծու կը նկատուի ընկերվարականներու կողմէ: Յայտնեց թէ իր նախարարութեան գլուխը կը մնայ գոնէ մինչեւ Յունուար: Եթէ Հանրապետութեան նախագահ ընտրուի իր առաջին գործերէն մէկը պիտի ըլլայ ջնջել ներման իրաւունքը, ինչ որ անուղղակի դատապարտումն է Շիրաքի շնորհած ներումին Տրիւթի: Ակնարկելով Սեկոլէն Ռուայալի, հեգնանքով յայտնեց որ իրմէ աւելի ալ կ՚երթայ երբ զինուորական կեդրոններ կը նախատեսէ:

ԳԼԻՐՍԹՐԻՄ հարցին կապակցութեամբ Իմատ Լահուտ դիպահ կը մնար Յունիս 9ին ալ եւ կրնար քննութեան տակ առնուիլ: Կասկած կար որ ինք է հեղինակը պատրաստուած ցանկերուն, թէեւ ինք կը հերքէ: Միւս կողմէ, իրաւական դասու մեծամասնութիւն մըն ալ զօրավիգ է դատաւոր Վան Ռիմպէքին եւ կ՚ուզեն որ կարգապահական միջոցներու հետապնդումը դադրի անոր դէմ:

ՀԱՄԱՍԻ պատկանող ժողովրդական դիմադրութեան կոմիտէներու պետը՝ Ճամալ ապու Սամհատանա եւ խումբին երեք ուրիշ անդամները սպաննուած են Յունիս 8ին, իսրայէլեան ռմբակոծութեան մը ընթացքին: Միւս կողմէ, Մ. Ապպաս որոշած է հանրաքուէն կատարել Յուլիս 31ին:

ՍԻԱ-ի արխիւներու մէկ շարքին հրապարակումէն պարզուած է որ 1958էն իսկ ՍԻԱ-ն գիտէր, որ Ատոլֆ Այխման Արժանթին ապաստանած է կեղծ ինքնութեան մը տակ, բայց չէ տեղեկացուցած իսրայէլեան գաղտնի սպասարկութեանց, որոնք երկու տարի յետոյ հետքը գտած են: Կ՚ըսուի թէ Այխմանի յայտնաբերումը կրնար նեղ կացութեան մատնել Գերմանիան եւ ՍԻԱ-ն, քանի Գերմանիա կը ջանար պաշտպանել Ատենաուրի գաղտնի խորհրդատուն՝ Հանց Կլոպքէն, որ գործակցած էր Այխմանի հետ, ծանօթ որպէս "վերջին լուծում"ի նացի պարագլուխ: ՍԻԱ-ն կ՚ուզէր պաշտպանել այն Գերմանացիները, որոնք գործակցած էին հետը: Հետաքրքրական յայտնաբերում մըն է նաեւ տեղեկանալ որ ՍԻԱ-ն միջամտած է "Լայֆ" պարբերականին մօտ որպէսզի ջնջուի Կլոպքէի անունը "Այխմանի օրագրին" մէջ, լոյս տեսած 1960ին: Նոյն տարին է որ իսրայէլեան գաղտնի սպասարկութիւնները առեւանգած են Այխմանը, դատած ու գնդակահարած Իսրայէլի մէջ, 1962ին:

ՉԷՉԷՆԻՈՅ Ռուսաստանի "մարդը" Ռամզան Կադիրով կը սպառնայ իր զօրագունդերը արտածել Կովկասի միւս հանրապետութիւններուն մէջ դէմ դնելու համար ամէն տեսակի ըմբոստութեան: Ռիա Նովոստի գործակալութեան յայտարարած է. «Վերջերս, ապստամբները աւելի գործունեայ դարձած են Չէչէնիոյ կից շրջաններուն մէջ: Կը խորհիմ որ չէչէն ուժերու կառոյցները կրնան օգտակար ըլլալ»: Չէչէն վարչապետը օրինակ ալ տուած է իր ուժերուն մէկ «յատուկ գործողութիւնը», բնորոշելով անոնց յարձակումները ապստամբներուն դէմ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հրեայ համայնքին գլուխը ընտրուած է կին մը՝ Շառլոթ Կնոպլոխ, 73 տարեկան, որ կը պատկանի Շոայէն վերապրող սերունդին: Ցարդ, փոխ նախագահ էր եւ կը յաջորդէ Փօլ Շփիկէլի, որ մեռած է Ապրիլ 30ին: Մեծցած է հարաւային Գերմանիոյ կաթողիկէ ընտանիքի մը ծոցը:

ԱՆԻԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՍԱԳՐԻՉԻ ՀԱՄԱՑԱՆՑԻ ԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Կարսի մշակոյթի տնօրէնութիւնը որոշած է Անիի աւերակներուն ապահովութեան հսկիչ համակարգ մը ստեղծել տեսագրիչներով ու համացանցի դրութեամբ: Այս միջոցը ընտրուած է որովհետեւ աւերակները միշտ կը կողոպտուին, կը վնասուին: Տնօրէնութիւնը պետութենէն զբօսաշրջութեան ժանտարմի մը ծառայութիւնը ուզած է, բայց դիմումը դրական ելք չէ ունեցած: Ատոր վրայ որոշուած է սեփական ապահովութիւն հաստատել:

Ծանօթ է որ մինչեւ վերջերս այդ գօտին զինուորական էր ու այդ հանգամանքին փոփոխութեամբ ենթարկուեցաւ զբօսաշրջիկներու տարափին: Անցեալ տարի այցի գնաց Մշակոյթի նախարարը, անկէ ետք զարկ տրուեցաւ ապահովութեան գործին: Որոշուած է աւերակները ցանկապատել, անասուններու հոն մուտքին արգելք ըլլալ, ապահովութեան տեսագրիչներով օրը 24 ժամ հետեւիլ անցուդարձին: Անոնց շնորհիւ Անգարայէն ամէն պահու կարելի կ՚ըլլայ դիտարկել քաղաքը: Երեք հոգինոց զինեալ հսկիչ ուժ մըն ալ պիտի ստեղծուի:

Այս ամբողջով պէտք չէ կարծել որ պատասխանատուները գործի մղուած են պատմական ժառանգութիւն մը պահպանելու մտահոգութեամբ: Այդ մտահոգութիւնը բոլորովին այլ տեղ կը գտնուի. նպատակը Անին վերածել է Եփեսոսի, Սափէնտոսի նման եկամտաբեր կեդրոնի մը: Այդ իմաստով նաեւ որոշուած է քաղաքին մէջ յուշանուէրներ, ուտելիք-խմելիք ծախող կէտեր հաստատել: Անիի մուտքն ալ վճարովի պիտի ըլլայ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ՓԱՌԵՐԳԻ ՄՐՑՈՒՄ

Մշակոյթի եւ երիտասարդութեան նախարարութիւնը երկու փուլով մրցում մը յայտարարած է, փոխելու համար ազգային փառերգը: Ամէն նոր առաջարկ կրնայ ներկայացուիլ հետեւեալ տարբերակներով.

– նոր խօսք, նոր երաժշտութիւն,
– ծանօթ երաժշտութիւն նոր խօսքերով,
– ծանօթ խօսքեր նոր երաժշտութեամբ,
– ծանօթ խօսքեր ծանօթ երաժշտութեամբ:

Երաժշտութիւնը պէտք է ձայնի եւ դաշնակի յօրինումով ներկայացուի:

Առաջին փուլին արդիւնքները կը յայտարարուին Օգոստոս 7ին: Առաւելագոյն կէտերը ստացած հինգ առաջարկները Բ. փուլ կ՚անցնին:

Բ. փուլի անցած ստեղծագործութիւններուն հեղինակները պէտք է ներկայացնեն նաեւ քառաձայն խառն երգչախումբի ու սէնֆոնիք նուագախումբի դաշնաւորումով:

Փառերգի բառերուն եւ երաժշտութեան համար սահմանուած է 70 հազարական դրամի մրցանակ: Ա. փուլին մասնակցութեան պայմանաժամ Օգոստ. 1 է: Նիւթերը պէտք է ներկայացնել Մշակոյթի նախարարութեան աշխատակազմի քարտուղարութեան:

Տրուած է հեռաձայնի թիւ մըն ալ՝ 52. 93. 20:

***

ԹԻՖԼԻՍ

ՓԱՍՏԵՐՈՒ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի "Բազմազգ Վրաստան" կազմակերպութեան դրասենեակները թալանուած են Յունիս 7ի գիշերը ու նախագահ Ա. Ստեփանեանի դրասենեակէն տարուած են տեղեկութիւն պարունակող համակարգչային սարքեր: Ա. Ստեփանեան ըսած է թէ գողօնը յատկապէս կը վերաբերէր ազգային փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն, անոնց ոտնահարման փաստերուն: Անոնց մէջ գտնուած են Ջաւախքի մէջ իշխանութիւններու տարած անարդար քաղաքականութեան ապացոյցներ որոնք պիտի ներկայացուէին միջազգային ատեաններու:

ԱՅՈ, ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅԵՐՍ «ՄՈԼԵՌԱՆԴ» ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐՆ ԵՆՔ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆՑ

Տոքթ. ՀԻԼՏԱ ԳԱԼՓԱՔԵԱՆ-ՓԱՆՈՍԵԱՆ

"Գրական Թերթ"ի 14 Ապրիլ 2006ի թիւին մէջ կարդացի յօդուած մը, "Ուրիշ բան ու գործ չունի՞ք.." խորագրուած ու ստորագրուած վաստակաշատ ճարտարապետ եւ ակադեմիկոս Վարագդատ Յարութիւնեանի կողմէ: «Սփիւռքում չարունակւում է պիտակել 1922թ. Հայաստանում ընդունւած "աբեղեանական" ուղղագրութիւնը, պատմաբանելով, որ այն խոչընդոտում է Հայրենիք-Սփիւռք կապերի սերտացմանը: Այդ մոլեռանդը Փարիզի "Յառաջ" թերթն է: Նրանում տպագրւած յօդւածների հեղինակները "Աբեղեանական" անուան ուղղագրութիւնն անւանում են «կոմունիստական», «բոլշեւիկեան», «սովետական», նոյնիսկ «ստալինեան»: Եւ աւելի վատը կը կարդանք.- "Յառաջ"ի այս տարուայ Մարտի 1-2ի համարներում լոյս է տեսել ընդարձակ հաղորդում Արշակ Մադոյեանի հրատարակած գրքի մասին: «Ինքնայատուկ է դասական ուղղագրութեան մոլեռանդ պաշտպան, դոկտոր Հիլդա Գալփաքեան-Փանոսեանը»:

Չեմ զանգահիր Գալփաքեան ազգանունս Գալփաքեան ձեւով աղաւաղումին վրայ եւ միտումնաւոր չեմ ուզեր նկատել զայն: Յայտնի է սակայն, որ Երեւանի Համալսարանի բանասիրական բաժանմունքէն փրոֆ. Արշակ Մադոյեանի հեղինակած «Հայագիտութեան դասականները միասնական ուղղագրութեան մասին» գիրքին իմ բրած գրախօսականս եւ ուղղագրութիւններու միասնականացման ի նպաստ Արշակ Մադոյեանի ըրած առաջարկներն են որ "խանգարել են" Պր. Վ. Յարութիւնեանը եւ զայն մղեր են «դասական ուղղագրութեան մոլեռանդ պաշտպան» կոչելու Փարիզի "Յառաջ" օրաթերթն ու զիս:

Համաձայն եմ Պր. Յարութիւնեանի հետ, երբ Հայոց ուղղագրութեան խնդիրը կը մօտենայ որպէս «համազգային հիմնահարց»: Արդ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ ուղղագրութեան թնճուկին «Համազգային հիմնահարց» մը ըլլալը ինք կը զգայ, բայց չեն զգար Հայաստանի իշխանութիւնները եւ 15 տարիէ ի վեր այդ «հիմնահարցը» լուծելու ուղղութեամբ որեւէ քայլ չեն դիմեր: Միթէ՞ խորհրդակցական ժողովներով չէ՞ որ կը լուծուին «հիմնահարց»երը, նոյնիսկ՝ սովորական, նուազ կարեւոր հարցերը: Ընդհակառակն, Հ.Հ. Իշխանութիւնները կը թողուն որ փտախտի վերածուած այս վէրքը պայթի, թարախը տարածուի ամէն կողմ եւ այս վիճակէն տագնապող անձեր, սրտցաւութենէ ու անճարութենէ մղեալ իրարու մեղադրանքներ, անարգանքներ ընեն, իրարու հանդէպ ատելութեամբ լեցուին: Միթէ մեր նորանկախ հայենիքը ատելութեա՞ն կարիքն ունի, թէ՞ միասնութեան: Հիմա, որ ազատ ու անկախ է դարձած Հայաստան եւ խորհրդային բռնապետութեան պարտադրած օրէնքներն ու խորհրդանշանները (ինչպէս՝ դրօշը, փառերգը, դրամը), Խորհրդային Միութեան հետ միասին պատմութեան են խառնըւած՝ որպէս անցանկալի յուշ, ինչո՞ւ Սփիւռքահայ եւ Հայաստանահայ ուղղագրագէտներով Խորհրդաժողով մը չըգումարել եւ լուծման ելք չփնտռել: Միլիոն տոլարները չի կարօտիր նման Խորհրդաժողով մը: Եթէ կամք գոյութիւն ունենայ, բոլոր դժուարութիւնները կը հարթուին: Նոյնիսկ աւելիով դրամ կը գտնուի ուղղագրութեան հարցը լուծելու համար:

Դժբախտաբար սակայն, մինչեւ հիմա կարելի չեղաւ այս հարցին նուիրուած խորհրդաժողով մը գումարել: Հայաստանցի լեզուաբանները իրենց մենաշնորհը կը նկատեն հայոց գրաւոր լեզուի հարցը եւ կը սպասեն սփիւռքահայ վերջին մոհիկանի մահուան, կարողանալ փրկուելու համար այս կամուրջին դժուարացած եւ գխացուանքի վերածուած հարցէն: Այս պատճառաւ ալ կ'ըսեն.- «Ինչո՞ւ փոխենք մեր ուղղագրութիւնը, երբ Սփիւռքում վերջանում է հայախօսութիւնը»: Բարեբախտաբար սակայն, Սփիւռքը մեռնելու փոխարէն հետզհետէ վերականգնելու վրայ է, ինչպէս որ փաստուեցաւ 5-9 Ապրիլ 2006ին Անթիլիասի մէջ գումարուած "Գրողներու Գ. Համահայկական Համաժողով"ին, որու ընթացքին երիտասարդ գրողներ բողոքեցին, պահանջելով որ Գրողներու յառաջիկայ Դ. Համահայկական Համաժողովին աւելի մեծ թիւով երիտասարդ գրողներու տեղ տրուի: Ուրեմն, ուղղագրութեան հարցը պիտի չըմոռցուի եւ պիտի միշտ արծարծուի, ինչպէս որ եղաւ Անթիլիասի մէջ: Ուստի, լաւ պիտի ըլլայ որ այս հարցով հետաքրքրուող անձեր, ինչպէս յարգելի ակադեմիկոս Վարագդատ Յարութիւնեան, Հայաստանի Իշխանութիւններուն թելադրեն այս "հիմնահարց"ի լուծումը իրականացնել, փոխանակ մեզ կոչելու "մոլեռանդ":

Իր յօդուածի յաջորդ պարբերութեան մէջ Պր. Յարութիւնեան կը գրէ.- «Ընթերցողը իրաւացի կը լինի հարցնել՝ դուք, մասնագիտութեամբ ճարտարապետ, ինչո՞ւ էք մասնակցում Հայոց ուղղագրութեան շուրջ տարեցտարի սեւող վէճերին»: Յարգելի յօդուածագիրը իր հարցումին ինք կը պատասխանէ, ըսելով. «Հարցադրումը, ի հարկ է, իրաւացի է, սակայն բազմիցս արծարծուող վէճերը, երբեմն մեր լեզուաբանների հասցէին հնչող անպարկեշտ մեղադրանքները, բնականաբար, չեն կարող չհետաքրքրել ա՛յլ բնագաւառների մտաւորականներին, քանզի վիճայարոյց հարցը համազգային հիմնախնդիրների թւին է պատկանում»:

Անշուշտ որ ուղղագրութեան պէս "համազգային հիմնահարց" մը, մենաշնորհը չէ միայն հայագէտներուն, լեզուաբաններուն, այլ մտաւորականներն ալ կրնան հետաքրքրուիլ եւ իրենց կարծիքը յայտնել: Միակ պայմանը այն է սակայն, որ հարցը անձնապէս ուսումնասիրած ըլլան, խնդրին պատմականին, մանրամասնութիւններուն եւ գիտական տուեալներուն ծանօթ ըլլան, ակադեմական վիճաբանութիւններու դիմացող փաստարկութիւններ ունենան: Արդ, Պր. Վարագդատ Յարութիւնեանի յօդուածը կը յենուի ուրիշներու ըսածին վրայ եւ կը պարունակէ սխալներ, որոնք ճշտումի կը կարօտին:

Նախ, Պր. Վարագդատ Յարութիւնեան կը նշէ Հենրիկ Գալստեանի Գրական Թերթի 17 Մարտի թիւին մէջ երեւցած «Ո՞րն է մաշտոցեան ուղղագրութիւնը» խորագրուած յօդուածը, զոր կարդալու առիթը չեմ ունեցած: Ըստ Վ. Յարութիւնեանի, Հ. Գալստեան Մխիթարեան հայրերուն կը վերագրէ ջանքեր, «որպէսզի ուղղագրութիւնը համապատասխանի ժողովրդական խօսակցականին»: Իրականութիւնը տարբեր է սակայն: Պահպանողական Մխիթարեանները ո՛չ թէ ուղղագրութիւնը կ'ուզէին ժողովրդական խօսակցութեան համապատասխանեցնել, այլ գրաբարը կ'ուզէին ժողովրդականացընել, գրաբարը կը ջանային վերակենդանացնել, որպէսզի ժողովուրդը գրաբար խօսի, հին ժամանակներուն պէս: Պր. Վ. Յարութիւնեան կը շարունակէ՝ «Ինչպէս կեանքում ամէն ինչ, լեզուն նոյնպէս զարգանում ու հարստանում է, ազատագրուելով տարբեր կարգի բարդոյթներից: Դրա կարիքն ունէր դասական ուղղագրութիւնն իր գրաբարային ժառանգութեամբ: Այդ գործում իր ծանրակշիռ աւանդն է ներդրել, դեռեւս անցեալ դարի սկզբին, Հայ նշանաւոր գիտնական-գրականագէտ Մանուկ Աբեղեանը»:

Այս պարբերութեան մէջ, Պր. Յարութիւնեան կը շփոթէ "բարդոյթ" եւ "բարդութիւն" բառերը: "Բարդոյթը" հոգեբանութեան - հոգեբուժութեան մէջ օգտագործուող եզր (տերմին) մըն է, որ կը նշանակէ մարդուս հոգեկանին մէջ յառաջացող անգիտակից վիճակներ, որոնք զգացական ուժգնութիւն ունին եւ խմբուած կայութիւններ կը յառաջացնեն ենթակայի ենթագիտակցութեան մէջ: Ինչպէս օրինակ՝ "ստորակայութեան բարդոյթ"ը: Իսկ "բարդութիւն" կը նշանակէ դժուարութիւն: Որով, Պր. Յարութիւնեան ըսել կ'ուզէ, թէ գրաբարը կը կարօտէր իր դժուարութիւններէն ազատելու: Սակայն՝ ուշադրութիւն: Այդ դժուարութիւններ կը պատկանէին խօսակցական լեզուին:

Արդարեւ, եօթներորդ դարէն սկսեալ, ժողովուրդը չէր խօսեր գրաբար, այլ ժողովրդական լեզու էր որ սկսած էր տիրապետել եւ այս պատճառաւ էր որ Մխիթարեանները լծուեցան գրաբարը պարզացնելու եւ խօսակցական լեզուի վերածելու աշխատանքին: Ինչպէս կը տեսնենք, այստեղ, Պր. Յարութիւնեան կը շփոթէ լեզուն եւ ուղղագրութիւնը: Մեր հարցը ուղղագրութիւնն է: Աբեղեանի նպատակը երբեք չէ եղած հայ լեզուն պարզացնել, «իր գրաբարեան բարդութիւններից ազատագրել»: Սխալ է այս յառաջադրումը: Աբեղեան միայն հայերէնի ուղղագրութիւնը փոխեց: Եւ Աբեղեանի մշակած ուղղագրութիւնը կրնար դարերով իր ժառանգորդներու գզրոցներուն, դարակներուն մէջ մնալ, առանց լոյս աշխարհ գալու, եթէ 1922ի Կրեմլինեան չարաբաստիկ հրամանագիրը զայն կիրարկել չպարտադրէր հայ ժողովուրդին, Սովետ. Միութեան շահերէն մեկնելով եւ ուզելով ազգային հարցը միանգամ ընդմիշտ լուծել Սովետական Միութեան մէջ: Եւ բռնութեամբ պարտադրեցին, առանց քննութեան դնելու (Այս մասին տեսնել Աբեղեանի իսկ խոստովանութիւնը, ինչպէս նաեւ ամենայն Հայոց բանաստեղծ Յովհաննէս Թումանեանի 17 Մայիս 1922ի գրած յայտնի նամակը, որուն մէջ շատ արտայայտիչ կերպով կը բողոքէ աբեղեանական ուղղագրութեան առանց քննութեան, օգտագործման դըրւելուն դէմ): Այնպէս որ, եթէ «Սովետական ուղղագրութիւն» կը կոչուի, որովհետեւ այդպէս է, որովհետեւ Սովետները շնորհիւ կիրարկուեցաւ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՉԻՆԱԿԱՆ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

Չինական բժշկութեան, ասեղնաբուժութեան եւ բուսաբանութեան մասին բացատրութիւններ տալէ առաջ, կ'ուզեմ երկու խօսք ըսել պատմական եղելութեան մը մասին, որ դեռեւս մեզ ծանօթ, սակայն գիտականօրէն եւ փաստացի չհիմնաւորուած ըլլալուն պատճառով, կը մնայ ծածուկ, նախ եւ առաջ համայն աշխարհին եւ յատկապէս հայութեան:

Պատմականօրէն չինական բժշկութիւնը, որ կ'ընդգրկէ ասեղնաբուժութիւն, բուսաբանութիւն եւ մարձումի տեսակ մը, որ կը կոչուի Թուի-Նա, թափանցած է Արեւմուտք ո՛չ թէ այս դարուս 2րդ կէսերուն, այլ՝ արաբական արշաւանքներէն ետք դէպի հայկական լեռնաշխարհները, սկսեալ 9րդ, 10րդ եւ 11րդ դարերուն, Ք.Ե., երբ Հայեր, Արաբներ, Յոյներ եւ Պարսիկներ յաճախ հետամտելով օրրնելու համար նոր շուկաներ, այդ կրուաիւնձորէն կը հասնէին մինչեւ Չինաստան, յատկապէս Թիպեթի շրջանները: Դարերու ընթացքին արար, պարսիկ եւ հայ մտաւորականներ կրցան հաստատուիլ Թիպեթի մէջ, կրցան ուսանիլ եւ սորվիլ չինարէն լեզուն եւ տիրապետել չինական բժշկութեան գաղտնիքին, հասնելով մինչեւ չինական կայսրին արքունիքը եւ պաշտօնավարելով բարձր դիրքեր արքունիքի մէջ: Փաստերը ցոյց կու տան պատմութեան էջերուն մէջ թէ նոյնիսկ Չինացիները ունեցած են մզկիթներ եւ եկեղեցիներ եւ դարձած են քրիստոնեաներ ու իսլամներ, ազդուելով տեղւոյն օտար համայնքներու ներկայութենէն: Եւ այսպիսով՝ փոխադարձ կապեր ստեղծըւած են Արեւելքի եւ Չինաստանի միջեւ, ներմուծելով դէպի մեր երկիրները, ո՛չ միայն չինական աշխարհին պատկանող իրեր, առարկաներ, այլ նաեւ չինական բժշկութիւնը, որուն բեկորները այսօր թերեւս կը մնան ցիրուցան վիճակի մէջ, թէ՛ արաբական աշխարհէն ներս եւ թէ հայ ժողովուրդին մօտ:

Օրինակներ նշել կարելի է, ինչպէս բոյսերով դարման տալ պնդութեան, փորհարութեան, աղիքային խանգարումներու, գաւաթի միջոցաւ արեան շրջանառութիւնը լաւացնել (շիշէ քաշել), արիւն հոսեցնել մարմնէն դուրս, բուժել ճնշումը եւլն...: Այս բոլորի կողքին նաեւ ժողովուրդին մօտ թերեւս պահպանուած են բառբառեր, որոնք մինչեւ օրս գործածական են մեր համայնքներէն ներս, մանաւանդ մեր մեծ հայրերն ու մայրերը, որոնք արտագաղթած էին Կիլիկիայէն դէպի Սուրիա, Լիբանան եւ Պաղեստին, յաճախ գործածած են հետեւեալ արտայայտութիւնները.- «Պաղ առի», «խանաւութիւն մտաւ մէջս», «հովը անցաւ մարմինս մէջ»...:

Այս բոլոր նախադասութիւնները գիտականօրէն հիմնաւորուած եւ լայնատարած օգտագործում ունին Չինաստանի եւ չինական բժշկութեան մէջ: 20րդ դարու վերջին 3 տասնամեակներու ընթացքին սկսաւ վերստին (այս դարերով գաղտնի եւ անձեռնմխելի բժշկութիւնը, որուն արմատները կը հասնին 5000 տարուան) մուտք գործել Եւրոպա, մանաւանդ Ֆրանսա եւ ԱՄՆ, հասնելով այն լայնատարած մակարդակին: Արդէն իսկ վերը նշած երկիրներուն մէջ, այսօր հաստատուած են ու հիմնադրուած ուսման բարձրագոյն հիմնարկներ, դպրոցներ եւ համալսարաններ՝ ուսուցանելու չինական բժշկութիւն եւ բուսաբանութիւն: 1997 թուականին ԱՄՆ-ու մէջ առանձին, 27 միլիոն տոլար ծախսուած է բուժում ստանալու առընչութեամբ չինական բժշկութենէն: Այս թիւերը կը հաստատեն թէ ինչքան լուրջ եւ ազդեցիկ մօտեցում կայ ԱՄՆ-ու մէջ այս գիտութեան նկատմամբ:

Շատեր թերեւս հարց կու տան, թէ ինչ է չինական բժշկութիւնը, բուսաբանութիւնը եւ մանաւանդ չինական ասեղնաբուժութիւնը:

Չինացիներ մեր մարմինը եւ օրկան սիստեմը բաժնած են 12 մասի + 2 ուղղահայեաց քանալներու, որոնք կը կոչուին Սէ.Վէ. եւ Ժէ.Վէ., որոնք կը ներկայացնեն մեր ներքին գործարանները եւ օրկանները, ինչպիսին են սիրտը, սրտապարկը, թոքը, հաստ աղիքը, բարակ աղիքը, լեարդը, փայծաղը եւայլն...: Իւրաքանչիւրը ունենալով յատուկ ուղի՝ շրջելու մարմնէն ներս, եւ այդ ուղիի վրայ կան կէտեր, որոնք տարածուած են մեր մարմնէն ներս ամէնուրեք, հասնելով մինչեւ 400 կէտի, բացի ականջէն, որ ինք իր կէտերը ունի եւ կը ներկայացնէ իւրայատուկ մաս մը: Ականջն ունի 93 կէտեր, որոնք կապի մէջ են թէ՛ մեր մարմնի հետ եւ թէ օրկանական սիստեմներուն հետ:

Այս նշած կէտերը մարմնի զանազան մասերէն ներս կ'ազդեն տարբեր համակարգերու աշխատանքին վրայ եւ կը կանոնաւորեն զանոնք, հիւանդութիւններու պարագային այս կէտերը խթանելով յատուկ մշակուած ասեղներով եւ զայն ներմուծելով դէպի մարմնի տարբեր խորութիւնները, կը կարողանանք բուժել եւ կանխարգիլել որոշ հիւանդութիւններ:

Ասեղները հասնելով իրենց որոշակի խորութիւնները եւ խթանելով կէտերը, կ'արագացնեն ներմարմնային արեան շրջանառութիւնը եւ կը լուացնեն զայն եւ դուրս կը մղեն օտար մարմինները, որոնք անհանգստութիւն կը պատճառեն (մանրէներ, ժահրեր, եւլն...): Չինական բժշկութիւնը փիլիսոփայութեան եւ արմատ ծառայող գաղափարին հասկացողութիւնը հետեւեալն է. պահել եւ պահպանել մարմնի ներքին ներդաշնակութիւնը: Ուրեմն հիւանդին մարմինը արեան եւ աւիշի հոսքը կանոնաւորելով եւ խթանելով կ'ապահովեն առողջ ելք եւ կանխարգիլում ապագայի հիւանդութեանց, ի տարբերութիւն արեւմտեան բժշկագիտութեան արմատի գաղափարին, որ կ'ըսէ.

«Կը կարողանանք բուժել հիւանդութիւ-

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՐԱՆԵԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐԸ

Իրանի ազերի փոքրամասնութիւնը վարկաբեկող երգիծանկար մը պատճառ եղաւ որ երկրին մշակոյթի նախարարը հրապարակաւ ներողութիւն խնդրէ այդ փոքրամասնութենէն. երգիծանկարը կը ներկայացնէր աղտոտ միջատ մը որ ազերբեջաներէն հարց կու տայ. «ի՞նչ»: «Իրան» թերթին հրատարակութիւնը ընդմիջուեցաւ, երգիծանկարին հեղինակն ու տեղ գտած յաւելուածին խմբագիրն ալ ձերբակալուեցան: Միջադէպը Թաւրիզի մէջ պատճառ եղաւ հազարաւոր Ազերիներու բողոքի ցոյցերուն որոնց ընթացքին զայրոյթ արտայայտուեցաւ: Երեւոյթին նկատմամբ շատեր հարց տուին թէ միայն վարկաբեկի՞չ երգիծանկա՞րն էր պատճառը, թէ երկրին վարչակարգին հանդէպ ընդհանուր դժգոհութեան մը պոռթկումը:

Իրանի այլ շրջաններուն մէջ ալ ուր ցեղային կամ կրօնական փոքրամասնութիւններ կ'ապրին, նման պատահարներ արձանագրուեցան: Վերջին ամիսներուն նկատելի եղան Պալուճներու Կեռիլլայական արարքները որոնց ընթացքին քանի մը տասնեակ մարդ մեռաւ: Ղուզիստանի մէջ ալ ուր արաբ փրանցէներ խառցած են, ամիսներէ ի վեր ռումբով մահափորձեր կ'ըլլան, բազմաթիւ զոհեր պատճառելով: Տարբեր չէ իրանեան Քիւրտիստանի քաղաքներուն պարագան, գլխաւորութեամբ Քերմանշահի:

Այսուհանդերձ, դժուար է ըսել թէ փոքրամասնութիւններու դժգոհութեան պատճառը ամէն տեղ նոյնն է: Ազերիները հոն կարեւոր տեղ կը գրաւեն, երկրին 70 միլիոնոց բնակչութեան մօտ 25 միլիոնը կազմելով: Անոնք ծաւալուն ներկայութիւն ունին պետական կառոյցին ու բանակին մէջ: Թեհրանի մեծ շուկային կարեւոր մէկ տոկոսն ալ անոնց ձեռքը կը գտնուի: Մեծ է թիւը ծագումով ազերի գրողներու, գիտնականներու: Կարելի է ըսել թէ Ազերիները լաւ համարկուած հատուած մը կը կազմեն: Բայց Ատրպատականը ունի աղքատ գօտիներ ալ եւ ազերի մտաւորականներ կը գանգատին մշակութային խտրութենէ մը, անոր գլխաւոր զոհերը համարելով իրենք զիրենք: Անոնք պարսկախօս Իրանցիներուն իրենց մասին ստեղծած բազմաթիւ մանրավէպերէն, կատակներէն յոյժ ձեւով անհանգիստ են: Հետեւաբար, զարմացնելու ոչինչ կայ երբ այդ վարկաբեկումը բողոքի շարժումներու կ'առաջնորդէ:

Դէտեր այն համոզումը կը յայտնեն թէ Ազերիները այլ շրջաններու փոքրամասնութիւններուն պէս հետզհետէ նուազ կը հանդուրժեն իսլամական հանրապետութեան ընդհանուր քաղաքականութեան: Հետեւաբար բնական կը նկատուի որ ամէն առիթ կ'օգտագործուի բողոքելու եւ զայրոյթ յայտնելու համար: Իսկ երկրին իշխանութիւնները փոքրամասնութիւններու այս շարժումները կը վերագրեն արտաքին թշնամիներու միջամտութիւններուն. գլխաւորաբար ԱՄՆ-ու եւ եւ Մեծն Բրիտանիոյ:

Պահպանողական մամուլը խստիւ քննադատած է "Իրան" օրաթերթին գրասենեակներուն Ատրպատականի զանազան քաղաքներուն մէջ հրկիզումը: Կայ նաեւ տեսակէտը թէ այդ ցոյցերը կ'ըլլան, որովհետեւ վարչակարգը խաղաղ ցոյցերու արտօնութիւն չի տար: Եւ իսլամական հանրապետութեան հիմնումէն ի վեր բընակչութիւնը ցոյցի այլ միջոց չէ գտած: Միւս կողմէ, վարչակարգն ալ ամէն անգամ որ հարցի մը մասին իր ընդդիմութիւնը արտայայտել ուզէ, իր հաւատաւորները կը մղէ բիրտ արարքներու: Թեհրանի մէջ վերջերս մարգարէին ծաղրանկարներուն դէմ կազմակերպուած ցոյցերը բաւածին լաւագոյն օրինակ մը կը համարուին:

ՔԱՂՀԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Մայիս 8ին իր մահկանացուն կնքած է Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Կեդր. Վարչութեան նախկին անդամ, երկարամեայ գործիչ, բազմաթիւ գիրքերու հեղինակ Հրանդ Գանդրունի: Ողբացեալը, 81 տարեկան, մասնակցած է "Արարատ" թերթի խմբագրութեան, եղած է ուսուցիչ, հիմնադիրներէն նաեւ Նոր Սերունդ մշակութային միութեան, և կուսակցական Տըխրունի ուսանողական երիտասարդական միութեան: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Մայիս 10ին Նոր Հաճնոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին: Լիբանահայոց Թեմի առաջնորդը՝ Գեղամ Եպիսկ. վեր առած է ողբացեալին ազգային եւ կրթական վաստակը: Իր հատորներէն են՝ "Մաքառումներ", "Շղթաներ", "Արշալոյսէն առաջ", "Մեր Նաւը", "Ընկեր Գերասիմ Նոր աշխարհի մէջ", եւլն.:

***

ՖԻՔՍԻ մէջ (Յունաստան) Մայիս 27-ին տօնուած է Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան անկախութեան հռչակման 88րդ տարեդարձը, կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. Աթէնքի "Արամ Մանուկեան" կոմիտէութեան եւ Հ.Յ.Դ. Երիտասարդական Միութեան Ֆիքսի "Դրօ" խումբին մասնակցութեամբ: Բացման խօսքը արտասանած է Յովսէփ Քէշիշեան, որ անդրադարձած է առաջին անկախ Հանրապետութեան հիմնումին եւ անոր պատմութեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

ՎԱՆԳՈՒՎԸՐԻ (Գանատա) Հայ Կեդրոնի Լազարեան սրահին մէջ, Մայիս 27ին նշուած է Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութեան հռչակման 88րդ տարեդարձը: Ձեռնարկին բացումը կատարած է Վահէ Անտոնեան, որ յանուն Հ.Յ.Դ. "Սիմոն Վրացեան" կոմիտէին ողջունած է ներկաները: Պրիթիշ Գոլումպիայի նահանգային խորհրդարանի անդամ Ատրիէն Տիքս եւ Գալկըրիի երեսփոխան Ճէյսըն Քէնի պատուուած են իրենց տարած աշխատանքին համար ի նպաստ Հայ Դատին եւ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման: Այս առթիւ խօսք առած են Հայ Դատի Յանձնախումբի ատենապետ Յակոբ Տէր Յակոբեան եւ Գանատայի Արեւմտեան Շրջանի Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ Վարուժ Պասմաճեան: Օրուան հանդիսավարը բեմ հրաւիրած է Հայ Դատի Արեւմտեան Շրջանի Յանձնախումբի ատենապետ՝ Վահէ Յակոբեան, որ զոյգ երեսփոխաններուն յանձնած է ապակեայ յուշատախտակներ, որոնցմով անոնք կը դառնային "Պատուոյ Հայեր": Օրուան խօսքը արտասանած է Մհեր Գարագաշեան, որ ծանրացած է Մայիս 28ի կատարած դերին վրայ: Հանդիսութեան աւարտին Հայ Դատի Յանձնախումբի փոխ ատենապետը յայտարարած է որ գաղութի բարերարներէն Տէր եւ Տիկին Մարտին Ճորճեզեան 20 հազար տոլար կը նուիրեն Հայ Դատի Օթթաուայի գրասենեակին:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Երիտասարդական Կեդրոնի Համազգայինի Թատերասրահին մէջ, Մայիս 18ին, կազմակերպութեամբ տեղւոյն Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ նախագահութեամբ Տէր եւ Տիկին Ն. Պալեանի, տեղի ունեցած է մեծծօ-սոփրանօ Այտա Աթիքեանի երգահանդէսը: Բացման խօսքով հանդէս եկած է կազմակերպիչ յանձնախումբի պատասխանատու, երաժշտագէտ, խմբավար Սարգիս Համպոյեան, որ կենսագրական ծանօթութիւններ տուած է երգչուհիին մասին: Ծնած է Պէյրութ, 1980ին գաղթած է Գանատա եւ Թորոնթօ հաստատուած: Երգչուհիին ընկերացած է դաշնակահարուհի Նատա Նաւասարդեան: Յայտագրին մաս կազմած են Շուպէրթի, Գուրգէն Ալէմշահի, Ա. Այվազեանի, Հ. Պէրպէրեանի եւ Բ. Կանաչեանի, Մ. Մավիսագալեանի, Ա. Տիգրանեանի, Ե. Ալեքսանեանի, Խ. Աւետիսեանի գործերը: Համերգը վերջ գտած է Այտա Աթիքեանի եւ Յարութիւն Մարտիրոսեանի զուգերգով (Ալան Յովհաննէսի "Եար Նազանի"):

***

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Երիտասարդական Կեդրոնի համալիրին մէջ, Մայիս 21ին տեղի ունեցած է Հայ Երիտասարդական Կեդրոնի եւ ՀՕՄ-ի երկրորդական վարժարանի բարերարներուն եւ նուիրատուներուն գնահատանքի եւ երախտագիտութեան հաւաքոյթը: Այս առթիւ, համալիրի մարզասրահին մէջ ցուցադրուած են արուեստագէտ Գալուստ Պալեանի հայրենի եւ արցախեան նկարները: Բացման խօսքով հանդէս եկած է հանդիսավարը Հուրի Նաճարեան, որ ծանրացած է Թորոնթոյի գաղութին կազմութեան վրայ եւ տարուէ տարի անոր արձանագրած բարգաւաճումին: Հանգանակիչ յանձնախումբի ատենապետը՝ Յակոբ Ճանպազեան ներկայացուցած է Հայ Կեդրոնի 4րդ հանգրուանին յանձնախումբին ամփոփ հաշուեցուցակը: Ցուցադրուած է Հայ Նոր Հորիզոն հեռատեսիլի տնօրէն Սուրէն Զէքիչեանի կողմէ պատրաստուած տեսերիզ մը, որ կը ներկայացնէր Թորոնթոյի հայ գաղութի կազմութեան եւ բարգաւաճման հանգրուանները: Ձեռնարկը փակուած է Եղիա Ծ. Վրդ. Գիրէջեանի եւ Վեր. Եսայի Սարմազեանի աղօթքներով:

նը, եթէ իմանանք հիւանդութեան պատճառը: Իսկ եթէ պատճառը անյայտ է ծագումով, դժուար կ'ըլլայ բուժել որեւէ մէկ տեսակի հիւանդութիւն արեւմըտեան բժշկագիտութեամբ»:

Չինական բժշկագիտական մօտեցումը որեւէ հիւանդութեան նկատմամբ, կը սկսի այդ հիւանդութեան յատուկ պատճառած ախտանշանները սերտել եւ այդ ախտանշաններէն մեկնիլ եւ գտնել արմատը խանգարման եւ պատճառը հիւանդութեան, կանխարգիլել եւ բուժել զայն: Չինական բժշկութեամբ կարելի է բուժել շարք մը հիւանդութիւններ, օրինակ՝ շնչահեղձուկը մանաւանդ երախաներու պարագային, ստամոքս-աղիքային խանգարումները, գլխացաւեր, դաշտանային խանգարումներ կանանց մօտ, կմախքամկանային որեւէ տեսակի ցաւեր, գիրութիւն, դէմքի կնճիռներ, ռոմաթիզմ եւ յօդախտեր, դաշտանադադարի հետ առընչուած կանացի որոշ հոգեկիճակներ եւ ի հարկին, ուրիշ հիւանդութիւններ, հասնելով մինչեւ քաղցկեղի հիւանդութեան բուժման:

«Սուրբ Փրկիչ»

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Այս մարդը իր բնածին տգեղութեանը համահաւասար, ունէր ամենաանախորժ ալ ձայն մը. դաշն երգեցողութենէ բոլորովին զուրկ էր. կը պոռար կասկարմիր կորած, դէպի ձեղունը ցցելով իր խոշորակազմ քիթը, զոր հեռուէն դիտող մը ամբոխ պիտի կարծէր, եւ սափ՝ կ'ըսէին թէ արդիւնք էր իր օղիամոլ ունակութեան. սակայն այս թերութիւններովն հանդերձ, քաջահմուտ երաժիշտներէն էր համարուած, վասն զի բոլոր շարականները գոց կ'երգէր իր խռպոտ ձայնով, առանց ժամագիրքը կամ շարականը ձեռք առնելու: Անժպիտ էր դէմքը, խոժոռ հայեացքը, անարդիւն գիծերով, իբրեւ թէ մէկը ոտքին կօշտերուն վրայ կոխկռտած ըլլար: Անմառ ձմեռ մուշտակով եւ գաւազանաւոր կը պտտէր. վարժարանին մէջ, նախակրթարանը, Աստուր վարժապետին աջ կողմը կը նստէր, ակնոցը քիթին վրայ, դաս կու տար նոտր գիրի, զոր սքանչելապէս, մարգարտահատի նըման կը գրէր փետուր գրիչով: Տիրացու Գրիգորէն սորված եմ նոտր գիր գրել. շատ մը դասատետրերս նոտր գրած եմ. այսօր իսկ կրնամ գրել եթէ փետուր գրիչ ունենամ ձեռքս:

***

Աստուր վարժապետին բացակայութեանը, սրահին կառավարիչը Տիրացու Գրիգորն էր. մանաւոր ճարտարութիւն ունէր ծեծի, մանաւանդ փայտով թաթ զարնելու գործին մէջ որով խեղճ մանուկներու ափերը եւ մատները կ'ուռեցնէր, կ'ընդարմացնէր. այս ամենավատ սովորութեան անձամբ քանիցս ենթակայ եղած եմ եւ ես, չգիտեմ ո՞ր յանցանքիս համար զոր գործած չէի:

Տիրացու Գրիգորը վերակացու էր նաեւ վարժարանին Մատենադարանին, որ աշակերտներու դպրոցին կից քարուկիր մասնաւոր շէնք մ'էր որուն գիրքերը մեծ մասամբ նուիրած է եղեր վարժարանին հիմնադիր Յակոբոս պատրիարքը, մէկ կարեւոր մասն ալ հին վարժարանին Տեսուչ գիտնական Մարտիրոս սարկաւագը, ինչպէս յետագային տեղեկացայ, բժիշկ Ըլլալէս վերջը, երբ այդ Մատենադարանին բժշկական ձեռագիրները ուսումնասիրեցի 1889ին:

Մատենադարանը կ'երթցուէր նախակրթարանին մէջէն, յատուկ շինուած երկաթեայ ճանապարհէ մը, տեսակ մը կամուրջ որ կը քերէր աշակերտներու նախակրթարանին պատուհանակիր պատը:

Դաս-մաս չունեցած ժամանակը, Տիրացու Գրիգորին տեղը Մատենադարանն էր, ո՛չ թէ գիրքերու մէջ դեգերելու նըպատակաւ, այլ յափրանալու իրեն սիրելի ու պաշտելի Ռոմ ըմպելիով, զոր կը պահէ եղեր հոն, խնամով, եւ որու շիշը գտայ ես 1889ին երբ վերյիշեալ ուսումնասիրութեանս համար կը յաճախէի Ս. Խաչի Մատենադարանը:

***

Աստուր վարժապետին իբրեւ օգնական նշանակուած Տիրացու Գրիգորը պաշտօն ունէր նաեւ ուսուցանել Ծնունդի եւ Զատկի Խթման երեկոյին ընթեռնելի գիրքերուն ընթերցումը, եւ առ այս՝ սրահին մէջ կ'որոշէր յարմար աշակերտները եւ օրեր առաջ իր ներկայութեանը կը կարդացնէր անոնց, եւ անկարգ, անկանոն կարդացողին ապտակահարութեամբ մը, "Ատաճկ չէ, ասաճկ է" ըսելով, ցոյց կու տար սխալը, բերնէն համե՛ղ հայհոյութիւններ ալ արտաբերելով:

Եւ որովհետեւ այս մարդը խիստ բարեկամ էր մեծ հօրս, ուզեց որ ինծ ալ կարդացնել տալ խթումի երեկոյին պատարագի «Ցուցանեմ ձեզ եղբայրք» գիրքը: Եւ իր այս որոշումը մեծ հօրս խանութին մէջ ինծ հաղորդելով՝ «Քեզ նայիմ, քեզ տեսնամ, աղէկ պիտի կարդաս, չէ նէ կը պատժուիս» բսաւ իր աջ ձեռքին ցուցամատը երերցնելով:

Տարւոյն վերջի շաբաթներուն մէջ էինք կարծեմ, սկսաւ ինծ սորվեցնել, որովհետեւ "Սաղմոս"ը աւարտելու մօտ էի եւ ջուրի պէս կը կարդայի, "Գործոց" պիտի սկսէի, որպէսզի յետոյ "Նարեկ"ի ընթերցանութեան կարգը անցնէի: Ամէն օր սըրահին մէջտեղը գլխ կանգնեցուցած "Ցուցանեմ ձեզ եղբայրք"ը կարդացնել ինծ կուտար եւ եթէ յանկարծ ընթերցումս քիչ մը սխալական ըլլար, կուգար քովս ականջս կը քաշէր ու սխալս կ'ուղղէր, առանց ուշադիր ըլլալու արցունքներուս զորս կ'առթէր ականջիս քաշուելէն զգացած ցաւս: Տունը ամէնուն ներկայութեանը կը կարդայի Խթման գիրքը, կը հաւնէին ընթերցումիս, բայց դպրոցին մէջ Տիրացու Գրիգորը բնաւ երբեք աղէկ չէր գտնար կարդացուածքս:

Եւ ահա հասաւ Ծնունդի Խթումը, հայրըս, մեծ հայրս եկեղեցի եկան զիս լսելու: Որոշեալ պահուն ես կարմրուկ շապիկ մը հագած, ձեռքս մոմ եւ գիրքը բռնած բարձրացայ սեղան, երբ կը սպասէի որ կարգս գար կարդալու. Տիրացու Գրիգորը ձայնաւորներուն մէջէն դէպի ինծ յառաջանալով, "Ծօ՛, ինտա՞ր պիտի կարդաս, փոխուիf, փոխուիf" չըսէ՞ միւսատիկ յուզուեցայ եւ հաղիւ թէ Ալէլուիա, Ալէլուիա, բերնէս թօթուեցած էի, լաց մ'է առաւ զիս եւ հեծկլտալով գիրքին առաջին բառերը սկսայ ու չսկսայ, լուսարարը եկաւ քովս, զիս գրկելուն պէս տարաւ խորանին ետեւը, ուր կը շարունակէի լալ:

(Շար. 13)

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
- — Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
- — Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
- — Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
- — Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS

Les Spécialistes des Voyages en Arménie

SABERATOURS - SEVAN VOYAGES

Paris 01 42 96 10 10 | **Lyon** 04 78 60 13 66 | **Marseille** 04 95 09 30 60
armenie@saberatours.fr | sevan@selectour.com | marseille@wasteels.fr

www.saberatours.fr

COLONIE DE VACANCES
«LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne,organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, *ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ռիւ Տրուօ:*

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin

— Nombre de place limité —

Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006
- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յունիս 12. –
Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9.30-*ին, եկայք տօնեցուք՝*
Յիշատակն Սրբոց Կուսանացն
Հռիփսիմեանց

***

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 13. –
Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9.30-*ին, եկայք տօնեցուք՝*
Յիշատակն Սրբոց Կուսանացն
Գայեանեանց

ԼԵԶՈՒՆ ԱԶԳԻՆ ՀՈԳԻՆ Է, ԴՊՐՈՑԸ ԱԶԳԻՆ ՏՈՒՆՆ Է:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

2006-2007 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
տեղի կ'ունենան
ԱՊՐԻԼ 25-*էն մինչեւ* ՄԱՅԻՍ 31

RENTREE DES CLASSES 2006/2007

Inscriptions ouvertes du **25 avril** au **31 mai 2006**

TEBROTZASSERE

Ecole mixte bilingue
Franco - Arménienne
(Académie de Créteil)
1 Boulevard du Nord —
Carrefour d'Arménie
93340 LE RAINCY

Chef d'Etablissement :
Monsieur HAIG SARKISSIAN

- Maternelle: 3 sections
- Primaire: Sous Contrat Simple
- Collège: Sous Contrat d'Association avec l'Etat

Equipe pédagogique compétente et motivée

- Programmes officiels de l'Education Nationale
- Enseignement de la langue et de la culture arménienne
- Cours de chant : «Chorale Tebrotzassère»
- Cours d'informatique dès le primaire
- Langue vivante 1 : anglais
- Langue vivante 2 : allemand ou espagnol.

Equipements pédagogiques évolutifs :

Laboratoire de langues — Centre de Documentation et d'Information — Salle d'ordinateurs — Laboratoire de physique-chimie.

Ramassage scolaire par autocars **suivant possibilités.**
Cantine assurée.
Pour tout renseignement :

Tél. / fax : **01. 43. 81. 01. 72**
direction@tebrotzassere.com

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

Section «Archalouisse Tatéossian» de Paris

Circuit en Arménie et Artsakh

Du 2 au 12 septembre (Arménie) ou du 2 au 14 septembre (Arménie + Haut Karabagh) — Pension complète sauf à Erévan (1/2 pension) — Hôtels 3 et 4 étoiles — Vol Air France — Prix à partir de 1280 Euros.
Renseignements et inscriptions :
— **Araxie** : 01 39 83 71 19.

Nombre de places étant limité, date limite d'inscription : **15 juin.**

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
HAMASKAINE

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔ՝ ՅՈՒԼԻՍ 16-ԷՆ 30 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բացառիկ առիթ մը ծանօթանալու հայ արուեստին, մշակոյթին, ճարտարապետութեան եւ պատմութեան:

Յայտագիր.–
- Դասախօսութիւններ
- Գեղարուեստական ձեռնարկներ
- Զրոյցներ
- Պատմական վայրերու այցելութիւններ

եւ վերջապէս՝
- Խնջոյքներ:

Այս տարի ծրագրուած է նաեւ պտոյտ մը դէպի ԱՐՑԱԽ:

Հաւաքը կը համախմբէ Սփիւռքի զանազան երկիրներէն հայ երիտասարդ համալսարանականներ:

Մասնակցութեան սակ (առանց ճանապարհածախսի, վիզայի եւ տուրքի)՝
675$ *ամերիկեան (գիշերօթիկ +* 3 *ճաշ օրական + պտոյտներ) կամ*
400$ *ամերիկեան (3 ճաշ + պտոյտներ):*

Համացանցի հասցէ՝
http://forum.hamazkayin.com

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.–
- Ֆրանսա
ՀՈՒՐԻԿ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
+33(1) 42.29.10.24
- Անգլիա
ՍԵԼԼԱ ԹՆՃՈՒԿԵԱՆ
+44(20) 76.03.84.52

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
գրական - գեղարուեստական երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 20.30ին

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ - ՀԱՅՐԵՆՆԵՐ
Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՏԱՂԵՐ

Կը մեկնաբանէ՝
երգչուհի ՕՐԵԼԻ ԴԱՅՐՄԵՆՋԵԱՆ -
սոփրանօ

«ՔՈՒՉԱԿԻ ՊԷՍ
ԼՈՒՍԱՊՍԱԿ ՃԱԿԱՏ ՉԿԱՅ»
Զրոյց՝ ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

— Մուտքը ազատ է —

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30

dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot)
75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)

Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert —
Maurice Ravel — Henri Pousseur —
Paul Hindemith — Arthur Honneger —
Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ **01. 44. 59. 23. 50**

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 13
MARDI
13 JUIN
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70

COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ

Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամենօրեայ առաքում)

270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ

C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.473

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.473

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱԶԱՅԻ սրտին վրայ ալ-Սուտանիա ծովափը իսրայէլեան ռումբերու տարափին տակ մնացած է Յունիս 9ի կէսօրէ ետք, երբ բազմութիւնը խուժած է քիչ մը հանգիստ վայելելու համար։ Եօթը հոգի, որոնց մէջ զոյգ մը եւ իրենց 3 զաւակները մեռած են եւ 40 հոգի ալ վիրաւորուած։ Մ. Ապպասի համար, ինչ որ իսրայէլեան գրաւման ուժերը կ'ընեն բընաջնջման պատերազմ մըն է պաղեստինցի ժողովուրդին դէմ։ Կոչ ալ ըրած է միջազգային հաւաքականութեան որ ձայն բարձրացնէ այդ ջարդերուն դէմ։ Իսրայէլեան բանակն ալ «իր ցաւը յայտնած է ոեւէ անմեղ զոհի համար»...։ Ապպաս եռօրեայ սուգ հռչակած է «պատերազմական այս ոճիրին» առթիւ։ Յունիս 10ին, զոհերուն յուղարկաւորութիւնը բարկութեան մթնոլորտի մը մէջ կատարուած է հազարաւոր յուղարկաւորներու ներկայութեան։ Ապպաս, որ ծեղ կացութեան մատնուած է, յայտարարած է որ կ'որդեգրէ 12 տարեկան որբուհին, որ կորսնցուցած է հայրը, մայրը եւ 3 քոյր եղբայրները։ Ապպաս որոշած է նաեւ Յուլիս 26ին կատարել տալ հանրաքուէն։

ԻՒ. ՏԷ. ԷՖ.ի ազգային խորհուրդի նիստը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Յունիս 10ին, Իսի-լէ-Մուլինօ եւ նախարար Ժիլ տը Ռոպիէն դիմաւորուեցաւ սուլոցներով. մինչ Ֆր. Պայրու հանդարտութեան կոչ կ'ընէր։ Իր ելոյթին մէջ, ըսաւ նաեւ որ եթէ նախագահ ընտրուի, կառավարութիւն մը կը կազմէ որեւէ կողմէ եկած անձերով, աջ թէ ձախ։ Ժ. տը Ռոպիէն հեգնանքով պատասխանեց իրեն դէմ եղած ցոյցերուն եւ նոյն հեգնանքը գործածեց Յունիս 12ին ալ Ֆրանս-Էնֆօ ձայնասփիւռի կայանէն։ Պայրուի համար աւելի լաւ դաշնակից չկայ Ընկերվարական կուսակցութեան, քան կարծել տալ որ Ֆրանսացիք այլ ելք չունին քան Իւ. ԷՄ. Փէ.ն եւ ընկերվարականները։

ԿՈՒԱՆԹԱՆԱՄՕՅԻ բանտին մէջ, երեք հոգի (երկու Սաուտցի եւ մէկ Եմէնցի) իրենք զիրենք կախած են այն խցիկին մէջ, ուր կը գտնուէին։ Ծանօթ է որ Գուպա գտնուող ամերիկեան նաւային այս կայանը կը գտնուի Կուանթանամոյի բանտը, ուր Ամերիկացիներուն կիրարկած չարչարանքները լսուած են բոլորէն, հակառակ անոր որ քննութիւններ թոյլ չեն տրուիր։ Անձնասպանութեան առաջին պարագան է 2002էն ի վեր, երբ արգելափակման կայանը կը բացուէր եւ հոն կը փոխադրուէին 500 բանտարկեալներ, որոնք ահաբեկիչ կը նկատուին։ Պուշ իր «խոր մտահոգութիւնը» կը յայտնէ, մինչ Մեծն Բրիտանիա «տխուր միջադէպ» կ'որակէ։ Մարդկային իրաւանց պաշտպան կազմակերպութիւնները կրկին ձայն կը բարձրացնեն, բայց անօգուտ։ Տարիներէ ի վեր է որ արգելափակուած են այդ կասկածելիները առանց դատավարութեան, ուր հացադուլ եղաւ եւ անձնասպանութեան փորձեր։

ԱԼ-ՔԱՒՏԱ կազմակերպութիւնը համացանցի միջոցաւ երդում ըրած է մեծ տարողութեամբ յարձակումներու ձեռնարկել վրէժը լուծելու համար ալ-Զարքաուիի սպանութեան։ Միւս կողմէ, զօր. Ճորճ Գազէ, որ Իրաքի միջազգային ուժերու հրամանատարն է, «ծիծաղելի» որակած է բրիտանական մամուլի տեղեկութիւնները, ըստ որոնց Զարքաուի ցմահ խոշտանգուած է ամերիկացի զինուորներու կողմէ, ռմբակոծութենէն ետք։

ՍՈՄԱԼԻԻ իսլամապաշտ ուժերը այլեւս տեղաւորուած են մայրաքաղաքին մէջ, ուր կը ծածանի սեւ դրօշակը զարդարուած Գուրանի առաջին սուրաթով։ Ցաղթական ուժերը տրամադրութիւն յայտնած են բանակցելու Ամերիկացիներու նեցուկը վայելող «Զինակցութեան» հետ։ Իսլամական դատարաններն ալ փակած են Մոկատիշիոյի այն սինեմաները, որոնք կը սփռէին Ֆութպոլի մրցումները։ Սպառնացած են նաեւ անոնց որոնք հեռատեսիլի վրայ կը դիտեն Համաշխարհային մրցումները։ Խումբ մը մարդիկ բողոքի տողանցք մը ըրած են Յունիս 11ին։

ՃԻՉՐԷԻ քիւրտ քաղաքապետը մէկ տարի եւ երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է այն մեղադրանքով որ ելոյթի մը մէջ գովքը հիւսած է Էօճալանի։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Ե. Օլմերթ Լոնտոն հասաւ Յունիս 12ին, ուրկէ Փարիզ պիտի անցնի եւ Չորեքշաբթի օր բացումը պիտի կատարէ «Արդարներու» յուշատախտակի մը, ուր արձանագրուած են անունները այն Ֆրանսացիներուն, որոնք Հրեաներ փրկած են նացիական գրաւման օրերուն։ Հրեաները «Արդար» կը հռչակեն այն անձերը, որոնք իրենց կեանքին գնով լաւ գործ մը տեսած են։

ԼԻՒՔՍԱՆՊՈՒՐԿԻ մէջ, Յունիս 12ին կը բացուէին Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւնները, թէեւ 25երու դեսպանները, Յունիս 9ին, համաձայնութեան չէին եկած, որովհետեւ Կիպրոս գիջում ընէ, որովհետեւ Թուրքիա չուզեր ճանչնալ Կիպրոսը եւ Ա. Կիւլ ալ սպառնացած էր Լիւքսանպուրկ չերթալ։

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾԷՆ ԵՏՔ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Մինչ «Արմաւիա»յի օդանաւին զոհերուն քառասունքի հոգեհանգիստը կը պատրաստուի, պարբերաբար լուրեր կը տրուին ծովէն հանուած սեւ արկղերուն քննութեան մասին։ Հայաստանի Մոսկուայի դեսպանը Ա. Սմբատեան տեղեկացուցած է թէ ձայնային արձանագրիչին պարունակած տուեալներուն վերծանումը արկածին պատճառները ամբողջութեամբ բացատրելու բաւարար չէ նկատուած։ Պէտք է ուսումնասիրուի միւս արձանագրիչին պարունակութիւնն ալ, ինչ որ 2–3 շաբաթուան աշխատանքի կը կարօտի։

Ինչ կը վերաբերի քառասունքին, Յունիս 14ին արկածի վայրին՝ Ատլէրի հայկական եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի զոհերուն հարազատներուն ներկայութեան. անոնց փոխադրութիւնը յանձն առած են «Հայկռուս եւ հայեւրոպական գործարար գործակցութեան ընկերակցութիւններ»ը։

ԲԱՔՈՒ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Հայաստանի Ազգային Ժողովի նորընտիր նախագահը շնորհաւորելու արարքը քաղաքական վէճի մը պատճառ եղած է Բաքուի մէջ։ Յունիս 8ին Երեւան գումարուած Սեւ ծովու տնտեսական գործակցութեան խորհրդարանական վեհաժողովի լիագումար նիստին ատրպէյճանական պատուիրակութեան նախագահ Ա. Հաճիեւ կարդացած է իր երկրին Խորհրդարանի նախագահ Օ. Ասադովի ուղերձը. այս վերջինը շնորհաւորած է Տիգրան Թորոսեանը ու վեհաժողովին բոլոր մասնակիցները հրաւիրած է Բաքու որ «իր միջազգայնականութեամբ ու լայնախոհութեամբ ծանօթ է»...։

Տ. Թորոսեանին ուղղուած շնորհաւորական այդ ուղերձին մասին Ատրպէյճանի Խորհրդարանի մամուլի քարտուղար Ա. Նասիրով յայտարարած է թէ շնորհաւորութեան առնչութեամբ լուրերը անհիմն ու սուտ են։ Ատրպէյճանական մամուլի անուններ ալ քննադատած են շնորհաւորելու տրամադրութիւնը, գրելով որ տեղին էր բոլոր պատուիրակները Բաքու հրաւիրելու ժեստը, սակայն պարտադիր չէր շնորհաւորել Տ. Թորոսեանը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

Ֆութպոլի Համաշխարհային Բաժակի 2006ի մրցաշարքին բացումը կատարուեցաւ Գերմանիոյ մէջ, Յունիս 9ին, Գերմանիա – Գոսթա Ռիքա մրցումով։

Շաբաթավերջի արդիւնքներն էին.–

ՅՈՒՆԻՍ 9.–

(Ա. ԽՈՒՄԲԻ զոյգ առաջին մրցումներ). – Գերմանիա–Գոսթա Ռիքա 4–2, Լեհաստան–Էքուատոր 0–2։

ՅՈՒՆԻՍ 10.–

(Բ. ԽՈՒՄԲԻ զոյգ առաջին մրցումներ). – Անգլիա–Փարակուէյ 1–0, Թրինիթէ եւ Թոպակօ–Շուէտ 0–0։ Գ. ԽՈՒՄԲԻՆ զոյգ մրցումներուն ի հաշիւ՝ Արժանթին–Գոթ տ'Իվուառ 2–1։

ՅՈՒՆԻՍ 11.–

(Դ. ԽՈՒՄԲԻ զոյգ առաջին մրցումներ). – Մեքսիքա–Իրան 3–1, Անկոլա–Փորթուկալ 0–1։ Գ. ԽՈՒՄԲԻ լրացուցիչ մրցում՝ Հոլանտա– Սերպիա Մոնթենեկրօ 1–0։

Երեքշաբթի, Յունիս 13ին, Ֆրանսա իր առաջին հանդիպումը կ'ունենար Շթութկարթի մէջ, Զուիցերիոյ դէմ։

***

ԹԵՆԻՍ

ՌՈԼԱՆ ԿԱՌՈՍ

Յունիս 9ին, կէս աւարտականի Ֆէտէրէր – Նալպանտեան մրցումը յուսախաբութիւն պատճառեց Նալպանտեանի համակիրներուն, երբ ան ստիպուեցաւ մրցումը լքել վիրաւորուած ըլլալով ոտքէն, մինչ խաղին սկիզբը աւելի իրեն ի նպաստ եղած էր մինչեւ իր տկարանալը առողջական այս պատճառով։ Միւս կէս աւարտականին յաղթական ալ Սպանացի Նատալը ըլլալով, Յունիս 11ի աւարտականը դէմ դիմաց կը հանէր ուրեմն երկու մեծ ախոյեանները՝ Ֆէտէրէր եւ Նատալ։ Հակառակ յոյսերուն եւ ջանքերուն Զուիցերացի Ռոժէ Ֆէտէրէր համաշխարհային թիւ 1ը, չկրցաւ ապահովել Ռոլան Կառոսի յաղթանակը, ինչ որ կը պակսէր յաղթանակներու իր շարքին եւ այդ յաղթանակը ձգեց սպանացի երիտասարդին՝ Ռաֆայէլ Նատալի, հետեւեալ արդիւնքով.– 1–6, 6–1, 6–4, 7–6 (7/4)։

Կանանց ճակատին վրայ յաղթեց Պելժիացի Ժիւսթին Հէնէն–Հարտէն պարտութեան մատնելով ռուս մրցակիցը Սվետլանա Կուզնեցովան 6–4, 6–4։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԶԱՅՐԱՑՈՒՑԱԾ Է ԲԱՔՈՒՆ

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութենէն քաղաքական պատուիրակութեան մը Յունիս 6ին Լիբանանի նախագահ Է. Լահուտի կողմէ ընդունուիլը քաղաքական միջադէպի մը կրնայ վերածուիլ նոյն երկրին ու Ատրպէյճանի միջեւ։

Նշուած թուականին ԼՂՀ Արտաքին գործերու նախարար Գ. Պետրոսեանի գլխաւորած պատուիրակութիւնը հանդիպում մը ունեցած է զօր. Է. Լահուտի հետ որ զիրենք ընդունած է որպէս Ղարաբաղի ներկայացուցիչները։ Բաքու զայրացած է եղածին ու հարց կու տայ թէ Լիբանանի նախագահը Լեռնային Ղարաբաղը հայկակա՞ն հող կը նկատէ։

Ատրպէյճանական թերթերն ալ տեղ կու տային այդ հանդիպումին, ինչպէս «525րդ Թերթ»ը (Յունիս 12) որ կը գրէր թէ զօր. Լահուտի կողմէ զարմանալի պէտք չէ նկատել նման վարմունք, քանի որ ան քրիստոնեայ Արաբ մըն է որուն մայրն ու կինն ալ հայ են։ Տրուած յաւելեալ տեղեկութիւնը այն էր որ Բաքու կը պատրաստուի Լիբանանի Արտաքին գործերու նախարարութեան բողոքագիր մը ղրկելու։

ՑԻՐՐԽԷՐ, ԼԵՒԻ ՈՒ ՄԱՆԿՕ ԴԷՄ ԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

Էրիք Ցիւրխէր, Էնտրիւ Մանկօ եւ Կոմթէր Լեւի Թուրք իշխանութիւններու բաւական մօտ «պատմաբան»ներ են։ Յունիս 10ի «Զաման»ին հարցումներուն պատասխանելով դատապարտած են Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութիւնը որ իբրեւ թէ ուզած էր պատժելի արարք հռչակել Ցեղասպանութեան ժխտումը։

Դատապարտումին պատճառը այդ արարքով, որ ինչպէս ծանօթ է վիժեցաւ արդէն Մայիս 18ին, աջին ու ձախին հազուադէպ միասնականութեամբ, պատմութեան կիրարկուելիք գրաքննութիւնն է եղեր։ «Պատմաբան»ները որոնք կը ներկայանան ժխտողի բացայայտ դիրքէն, կը պնդեն որ Հայերուն կատարուածը «ցեղային մաքրագործում» էր, Հրեաներու պարագային հետ զուգահեռի հիմ չկայ, Ֆրանսացի երեսփոխանները պէտք չէ կաշկանդեն պատմաբաններու աշխատանքը, եւայլն։

Միակ հետաքրքրական կէտը կրնայ նկատուիլ ծաղումով հրեայ Կ. Լեւիի Շոյին ալ ժխտումը պատժելու օրէնքին ընդդիմութիւնը։ «Խորհրդարանները օրէնսդիր մարմին են, ոչ թէ պատմութիւն ուսումնասիրող» կ'ըսէ ան։

Է. Մանկօ խստիւ կը քննադատէ նման օրէնքով արտայայտութեան ազատութեան կապտումը։ Ֆրանսան իրեն համար այն երկիրներէն է ուր արտայայտութեան ազատութիւն չկայ։

ԱՅՈ, ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅԵՐՍ «ՄՈԼԵՌԱՆԴ» ՊԱՇՏՊԱՆՆԵՐՆ ԵՆՔ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆՑ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այստեղ հասած, Վարազդատ Ցարութիւնեան մեծ սխալ մը կը գործէ, իր յօդուածի առաջին յենակէտը ուզելով դարձնել Աճառեանը, գրելով.– «Այդ ուղղագրութեամբ է շարադրել եւ հրատարակել բովանդակ Սփիւռքում եւ հայրենիքում պաշտելի, մեծահամբաւ գիտնական Հրաչեայ Աճառեանը»: Այո, բովանդակ Սփիւռքում պաշտելի էր եւ պաշտելի է Հր. Աճառեան: Իսկ հայրենիքի մէ՞ջ: Միթէ հայրենիքի մէջ չէ՞ր որ "նոր" ուղղագրութիւնը չընդունելու պատճառով ծեծի եւ խոշտանգման ենթարկուեցաւ այն աստիճան, որ աչքին մէկը կուրացաւ: Ինչպիսի՜ "երախտագէտ հատուցում" է այս, հայրենիքին կողմէ...: Այս մասին, տարիներ առաջ իր կնոջմէն լսած եմ մանրամասնութիւններ եւ՝ սահմռկած (Նոյն "երախտագիտութեամբ" ալ այսօր Մեսրոպեան Գիւտի 1600ամեակ կը տօնուի, երբ հայրենիքի հողին վրայ արգիլեալ է "Մեսրոպեան" բառն անգամ եւ "Մեսրոպեան ուղղագրութիւն" չըսելու համար կ'օգտագործուին «դասական ուղղագրութիւն», «հին», «արդի», «գրաբարեան», «աւանդական», «արեւմտահայերէնի» եւլն. ուղղագրութիւն բացատրութիւնները: Ինչպէ՞ս կարելի է Սուրբ Մեսրոպի ստեղծած այբուբենը եւ ուղղագրութիւնը անջատել իրարմէ եւ միայն այբուբենի ստեղծման 1600ամեակը տօնել, երբ Հայաստանի տարածքին 1922էն ի վեր «ԱՐԳԵԼԵԱԼ» կը մնայ իր ստեղծած ուղղագրութիւնը: Այս ի՞նչ տրամաբանութիւն է, երբ մանաւանդ 15 տարիէ ի վեր որեւէ օտար տիրապետութեան ենթակայ չէ Հայաստան, գոնէ լեզուի մարզին մէջ): Զըմոռնալ նաեւ, որ Աճառեանի հոյակապ «Արմատական բառարան»ը այսօր չօգտագործուիր Հայաստանի մէջ, նոր սերունդին անծանօթ մեսրոպեան ուղղագրութեամբ գրուած ըլլալուն համար:

Արդ, բոլորովին սխալ է Աճառեանի անունը չահարկել, ապացուցանելու նպատակով որ ան ալ կողմնակից էր ուղղագրութեան փոփոխութեան: Պր. Ցարութիւնեան, փրոֆ. Արշակ Մադոյեանի գիրքին յենլով կը թուէ այն քանի մը կէտերը («ե – է»ի, «վ – ւ»ի, «հ – յ»ի եւ բառավերջին «յ» գնելու մասին), որոնց փոփոխութեան համաձայն գտնուած է Աճառեան: Սակայն անհրաժեշտ է մանրամասնութիւնները գիտնալ եւ սխալ կարծիքներ չարտայայտել: Այո, Աճառեան մասնակցած է 1926ի ժողովներուն եւ որպէս նուազագոյն զիջում եւ նուազագոյն վնաս հայ լեզուին, ընդունած է Արշակ Մադոյեանի եւ ուրիշներու նշած վերոյիշեալ փոփոխութիւնները: Սակայն, միաժամանակ արտայայտուած է հետեւեալ ձեւով.– «Աբեղեանը ձգտել է ամէն կերպ մոռացնել տալ հայերէնի հին բառապատկերները: Ուստի լուրջ վտանգ է առաջանում մեր դարաւոր մեծահարուստ գրականութիւնը կորսնցնելու, ի չիք դարձնելու. բայց վասն ինչի՞, ո՞վ է ստիպում մեզ» (Տե՛ս փրոֆ. Լեւոն Խաչերեան, «Հայոց համազգային մաշտոցեան համակարգուած միասնական եւ միակերպ ուղղագրութեան պատմութիւնը», Լոս Անճըլըս, 1999, էջ 328): Կ'երեւի թէ 1926ին, այս տողերը արտասանելու ժամանակ, Աճառեան դեռ տեղեակ չէր, որ Սով. Միութեան մէջ ազգերու ուղղագրութիւններուն փոփոխութեան նպատակը ինչպիսի սեւական ծրագիրի մը յենած էր եւ անկարելի էր չհպատակիլ: Սակայն յետագային, երբ իր «Հայոց լեզուի պատմութիւն»ի Ա. հատորը հրատարակուեցաւ "փոխուած" ուղղագրութեամբ եւ տեսաւ արդիւնքը, միանգամայն հրաժարեցաւ իր Բ. հատորն ալ, նաեւ իր «Արմատական բառարան»ն ալ հրատարակել այդ «նոր» ուղղագրութեամբ: Մեսրոպեան ուղղագրութեամբ գրուած իր «Արմատական բառարան»ը պահեց ապակետուփ վիճակի մէջ մինչեւ իր մահը (1953) եւ միայն 1971–79ին է որ ան հրատարակուեցաւ: Եւ այս մերժումին պատճառով ալ խոշտանգուեցաւ Սով. իշխանութիւններուն կողմէ: Այնպէս որ, բոլորովին անյարմար է այսպիսի «փաստեր» յառաջ քշել, երբ խնդրի մանրամասնութիւններուն տեղեկութիւնը կը պակսի:

Հիմա, վերադառնանք, սա «Մոլեռանդ» որակումին եւ տեսնենք թէ արդեօք Պր. Ցարութիւնեանի այս որակումը արդարացի՞ է: Մանաւանդ որ իր յօդուածի վերջաւորութեան ունի նաեւ սապէս տող մը, նո՛ր ածականով մը համեմուած.– «Արդիական (աբեղեանական) ուղղագրութեան դէմ Սփիւռքում եւ մեզանում բարձրացրած վարկաբեկիչ գնահատականներ տուողներին հարկ է հարցնել՝ խակալէ՞ս դուք ուրիշ բան ու գործ չունէք. ժամանակը չէ՞ գալէք ձեր մոլուցքը, հաշուի նստէք թէկուզ ներկայ իրավիճակի հետ»:

Ցարգելի Պր. Վարազդատ Ցարութիւնեան, անհրաժեշտ է ըմբռնել մեզ: Ամէն ժողովուրդի գրաւոր լեզուն, այդ ժողովուրդի ազգային ինքնութիւնն է: Այս ճշմարտութիւնը կը փաստուի այն իրողութեամբ, որ հողի ընդերքէն հանուած ամենափոքր առարկայի մը վրայ գտնուող արձանագրութիւն, այդ առարկան ստեղծող ժողովուրդի լեզուին, մշակոյթին ու կենցաղին մասին լոյս կը սփռէ: Ահա այսպէս է որ գիրը եւ ուղղագրութիւնը կը ստանան ամենամեծ կարեւորութիւն: Իսկ օտար Տէրութեան մը կողմէ որեւէ ժողովուրդի գրաւոր լեզուին պարտադրուած փոփոխութիւն, այդ ժողովուրդի ինքնութեան դէմ գործուած յանցագործութիւն է, լեզուասպանական արարք է:

Սա, ընդհանուր պարագայ է: Իսկ Հայերուս համար առաւել մեծ նշանակութիւն ունի մեր լեզուն, մեր գիրը: Հայրենի հողերէն արմատախիլ Սփիւռքահայերուս գերխնդիրն է եղած հայ մշակոյթի եւ Հայու ինքնութեան պահպանումը, որ հիմնուած է հայ լեզուի վրայ: Հայրենի հողի բացակայութեան, հայ լեզուն մեր շրջուն հայրենիքն է եղած: Մեր ազգային ժառանգութիւնն է մեր ինքնութիւնն է, մեր ազգային արժանապատուութիւնն է մեր լեզուն՝ իր երկու ճիւղերով: Օտար յարձակումներու, վտանգներու դէմ մեզ պաշտպանող վահանն է մեր լեզուն: Առանց անոր չկայ Հայ: Անոր ուղղուած որեւէ հարուած, հայ ժողովուրդին եւ հայ մշակոյթին դէմ է ուղղուած: Ահա այս պատճառով ալ մենք մոլեռանդ պաշտպաններն ենք մեր գրաւոր լեզուին, քանի որ անով ապագայ սերունդներուն պիտի փոխանցուին մեր ազգային հոգեբանութիւնը, մեր մտածողութիւնը, մեր պատմութիւնը, աւանդութիւնները, մէկ խօսքով՝ մեր Հայու ինքնութիւնը:

Մեզի համար անըմբռնելի է Սովետներուն կողմէ պարտադրուած Հայոց գրելաձեւի փոփոխութիւնը, որ Հայաստանի ժողովուրդը կտրած է իր արմատներէն, իր գրաւոր ժառանգութենէն, իր ցեղակից-ազգակիցներէն եւ ապազգային մտածողութեան տէր դարձուցած է զայն: Նաեւ մեզի համար անըմբռնելի է այն կեցուածքը, որով Հայաստանի իշխանութիւնները ո՛չ մէկ ջանք կ'ուզեն թափել դարմանելու համար այս կացութիւնը, իսկ Հայաստանցի լեզուաբաններն ալ այս կացութիւնը, կ'ընդունին համակերպութեամբ, ժողովուրդին ներշնչելով հարցի անկարեւորութիւնը՝ ըսելով.– «այսպէս է եղեր, այսպէս ալ կրնայ շարունակուիլ, ի՞նչ պէտք կայ փոփոխութեան»: Իսկ այս անհոգ համակերպութիւնը ներելի չէ լեզուաբաններուն, որոնք, սկզբունքով, լեզուի պաշտպանները ըլլալու կոչուած են: Ժամանակին, ուղղագրութեան փոփոխութեան յանձնախումբերուն մէջ ներգրաւուած լեզուաբանները, հակառակ որ մեծ մասով ռուսական կրթութիւն ստացած էին, սակայն ունէին ազգային պատասխանատուութեան զգացում եւ ջանացին փրկել ինչ որ կարելի էր: Մինչդեռ ներկայ «ազդեցիկ» լեզուաբաններ չեն մտահոգուիր հայ լեզուի ներկայ անսուր վիճակով, որ հնչիւնական «նոր» ուղղագրութեան հետեւանքով հայերէն բառերու արմատներու կամաւոր անգիտացումին արդիւնքն է: Չեն մտահոգուիր, որ Հայաստանի արեւելահայերէնը կը տուժէ, կ'աղքատանայ, տասնեակներով արմատներ կը կորսնցնէ, այլանդակ միասնութիւններ կը կազմէ օտար արմատներու հետ կամ ալ՝ օտար լեզուներու օտար մասնիկներուն հետ: Որպէս արդիւնք՝ «հայերէնի իմացութիւնը ընկնում է աշակերտութեան մօտ», ըստ համալսարանական քննութիւններու սպառգած արդիւնքներուն:

Այս բոլորը կը տագնապեցնեն մեզ, որովհետեւ տեսնուած բան չէ որ որեւէ լեզու իր ազատ-անկախ հայրենիքին մէջն իսկ այս աստիճան աղքատանայ եւ իր կորուստին դիմէ զահավէժ: Այս հարցին մէջ մենք, Սփիւռքահայերս զիջողականութիւն չենք կրնար ցուցաբերել, որովհետեւ լեզուական գետնի վրայ մեր «հաւատոյ հանգանակ»ն է որ փուլ կու գայ, ազգակործան կացութիւններուն դիմադրելու, անոնց դէմ պայքարելու 80 տարուան մեր յամառ պայքարն ու ճիգերը ի դերեւ կ'ելլեն: Մենք չենք կրնար ընդունիլ, որ ցեղասպանութիւն եւ լեզուասպանութիւն Հայու «տեսակ»ին հաշիւը կարգադրեն, մեր վերջը բերեն: Մենք դեռ ընելիքներ ունինք եւ պէտք է տեւենք, քանի դեռ ազգին մէկ կէսը հոգածու է ազգի միւս կէսին նկատմամբ (թէեւ շրջուած են դերերը): Այնպէս որ ներողամիտ եղէք ու հասկցէք մեր «մոլեռանդ պաշտպան»ի հոգեբանութիւնը, յարգելի Պր. Ցարութիւնեան: Բարեբախտաբա՛ր ունինք այս «մոլեռանդութիւն»ը եւ անով է որ օտար երկիրներու տակ, հակառակ ձուլման, անհետացման, համաշխարհայնացման ամէն տեսակի վտանգներու, չորս սերունդ հայ մնացեր ենք 1915էն ասդին: Մինչդեռ, վերջերս արտագաղթած Հայաստանցիներ, անմիջապէս ձուլուելու ճամբան բռնած են՝ մեր աչքերուն առջեւ եւ հակառակ գոյութիւն ունեցող սփիւռքեան դպրոցներու, որոնցմէ չօգտուիլ որոշած են:

Յիշենք սակայն, որ մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքին, մենք ազգովին եղած ենք «մոլեռանդ պաշտպաններ»ը մեր լեզուին, մեր կրօնքին, մեր մշակոյթին: Այդ «մոլեռանդութեամբ» ընդունելով քրիստոնէութիւնը, դիմակայեր ենք հեթանոսութեան – մազդէականութեան կրկնակի վտանգները: Գիրերու Գիւտով դիմակայեր ենք քրիստոնեայ դարձած Բիւզանդական Կայսրութեան ծաւալած համաշխարհայնացման վտանգը: Վարդանանց պատերազմով «մոլեռանդօրէն» պաշտպաներ ենք մեր կրօնքը, մեր լեզուն ու մշակոյթը, Հայու մեր ինքնութիւնը: Իսկ սովետական ժամանակաշրջանին դիմակայեր ենք սովետականացման, ապազգայնացման վտանգը՝ ինչքան որ կարողացեր ենք: Արդ, ուղղագրութեան հարցը Սովետ. Միութիւնը ստեղծեց Հայաստանի ժողովուրդը իր 15 դարու գրաւոր ժառանգութենէն կտրելու, արտաշխարհի իր ազգակիցներէն բաժնելով մեկուսացնելու եւ հեզհետէ ձուլելու նպատակով: Ազգայինէն հեռացման եւ ուծացման այս վտանգը ներկայիս ալ կը շարունակէ գոյութիւն ունենալ՝ աբեղեանական հիմքով սովետական ուղղագրութեամբ, որ ահաւոր վնաս կը պատճառէ մեր լեզուին եւ մեր ազգին:

Ենթարկուելո՞ւ ենք մեր ազգը բաժանած պահող, մեր ազգային եւ մշակութային միասնութիւնը քանդող եւ մեր լեզուին արմատները կորուստի մատնող խեղագրութեան այս վտանգին, թէ պայքարելու ենք անոր դէմ: Զիջողականութեամբ եւ պարտուողականութեա՞մբ կրնանք դիմաւորել ապագայ դարերը, թէ բանիմացութեամբ, ողջախոհութեամբ եւ միասնականութեամբ: Պատասխանը գտնելը կը թողում ձեզի:

Յարգանօք՝

ՏՈՔԹ. Հ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ-ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Փարիզ, Մայիս 25

ՓՐՈՖ. ՎԱՀԱԳՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ ՇՆՈՐՀՈՒԱԾ ՆՈՐ ՊԱՏԻՒՆԵՐ ԵՒ ՇՔԱՆՇԱՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՐՑԱԽԻ ՄԷՋ

ԵՐԵՒԱՆ.– Երկուշաբթիէն ի վեր Հայաստան գտնուող ցեղասպանագէտ հայ գիտնականը անգամ մը եւս արժանացաւ նոր պատիւներու թէ՛ գիտական եւ թէ պաշտօնական – կառավարական մարմիններու կողմէ: Հայկական Ցեղասպանութեան իրաւական հետապնդումին նուիրուած գիտաժողովի աւարտումէն յետոյ Տատրեան հրաւիրուեցաւ շարք մը հանդիսութիւններու որոնց պարունակին մէջ ան ներբողուեցաւ իբրեւ եզակի մասնագէտ Հայկական Ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան բնագաւառին մէջ: Նախ ան պարգեւատրուեցաւ Խաղաղութեան Նոպէլեան մրցանակի դափնեկիր՝ Ֆրիտեոֆ Նանսէնի ոսկեայ յուշամետալով Երեւանի Ցեղասպանութեան Ուսումնասիրութեան եւ Թանգարանի տնօրէն Տոքթ. Լաւրենտի Բարսեղեանի կողմէ:

Մեկնելով Արցախ, իբրեւ հիւրը վարչապետ Անուշաւան Դանիէլեանի, Տոքթ. Տատրեան Արցախի Կրթական Նախարար Կամօ Աթայեանի ընկերակցութեամբ մեկնեցաւ պատերազմի արհաւիրքէն յոյժ տուժած Հադրութի շրջանը: Այցելելով այդ շրջանի Ազոխ, Դըլախ, Սէյտիշէն, Վանք գիւղերու համեստ բայց խրոխտ ուսուցիչներով եւ աշակերտներով պաշարուած դպրոցները, Փրոֆ. Տատրեան անձամբ համոզուեցաւ հոն տիրող առհաւական չարքաշ եւ քաջակորով ոգիին: Այդ դպրոցներէն ամէն մէկուն մէջ ելոյթ ունենալով, ան արտայայտեց հիացումի եւ քաջալերանքի իր խօսքերը՝ միանգամայն արտասանելով իր դպրոցական օրերէն աւանդ մնացած ոտանաւորներ՝ յատկապէս Սկիւտարի Ներսէսեան-Երմոնեան նախակրթարանին մէջ իր սորված կարգ մը քերթուածները: Ուխտագնացութեան մը համազօր այս շրջապտոյտը, ըստ նախարարին, եղաւ թէ խթան մը հոգեկան այս գրեթէ լքուած Հայու բեկորներուն, եւ թէ ներշնչումի թանկագին առիթ մը՝ այցելու խումբին համար, որուն մաս կը կազմէին նաեւ կարգ մը ուրիշ մտաւորականներ Ստեփանակերտէն: Այցելութիւնը վերջ գտաւ գիւղական մեծ ճաշով մը ուր խրախճանքին կ'ընկերանային աշակերտական երգեր, պարեր եւ արտասանութիւններ:

Ստեփանակերտ վերադարձին, Տոքթ. Տատրեան հրաւիրուեցաւ երկու դասախօսութիւններ տալու, տեղւոյն Պետական Համալսարանին մէջ. մին՝ ուսանողներուն, միւսը՝ դասախօսական կազմին: Նիւթը կրկին Հայկական Ցեղասպանութիւնն էր: Հակառակ դասաշրջանի փակման յատուկ՝ վերջին քննութիւններու շրջանը ըլլալուն, բազմահարիւր ուսանողներ եւ ուսանողուհիներ փութացին ներկայ ըլլալ: Ասոր ի գնահատութիւն իր բազմամեայ ակադեմական վաստակին, Համալսարանի նախագահութիւնը, որ արդէն անցեալին պատուած էր զինքը "պատուոյ տոքթորա"յով մը, այս անգամ որոշած էր զինքը պատուել Համալսարանի գերագոյն ոսկեայ շքանշանով: Արցախի Խորհրդարանի Նախագահը, որ դասախօսներու կողքին ներկայ էր արարողութեան, անձամբ զետեղեց շքանշանը իր կուրծքին վրայ:

Գանձասարի վանքը անգամ մը եւս այցելելէ յետոյ, Տոքթ. Տատրեան փափաք

յայտնեց կրկին այցելել հերոսապատումի խորհրդանշան Շուշին, որ տակաւին կը մընայ անհասատալիօրէն լքուած վիճակի մէջ՝ հետեւանք անտեսական սահմանափակ միջոցներու: Անգործութեան մղձաւանջը եւ ճամբաներու քանդուած անմըխիթար վիճակը կարծես հեգնանք մըն են Շուշիի փառապանծ յիշատակին: Այս տըպաւորութիւններով համակուած Տարբեան Արցախի իր շրջապտոյտը յանգեցուց հայ ազատագրական պայքարի կարկառուն դէմքերէն Նիկոլ Դումանի գեղջկական համեստ եւ Թանգարանի վերածուած տան այցելութեան:

Ստեփանակերտ վերադարձին Արցախի պետական համալսարանի ղեկավարը փափաք յայտնեց 45 վայրկեաննոց հարցազրոյց մը կազմակերպելու Հայկական Ցեղասպանութեան եւ հայ ազգը յուզող այլ հարցերու շուրջ: Ատկէ յետոյ Տարբեան հրաւիրուեցաւ ներկայ ըլլալու Ստեփանակերտի դպրոցականներու, 10 – 15 տարեկան, մարզական խաղերու հանդէսին, որ կը վայելէր Արցախի Խորհըրդարանի հովանաւորութիւնը: Ներկայ էին բազմաթիւ երեսփոխաններ, նախարարներ եւ ծնողներ, ինչպէս եւ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ:

Արցախի այս եռօրեայ այցելութեան գագաթնակէտը հանդիսացաւ Փրոֆ. Տարբեանի ելոյթը՝ Արցախի բանակի բարձրաստիճան սպաներուն: Պաշտպանութեան նախարար զօր. Սէյրան Օհանեանի տնօրինութեամբ կազմակերպուած այս դասախօսութիւնը, որ տեւեց մէկ ժամէն աւելի, կը շօշափէր՝ "Թուրք զինուորականներու դերը Հայկական Ցեղասպանութեան կազմակերպութեան մէջ" նիւթը: Լարուած ուշադրութեամբ ունկնդրող այս սպաները, ապա ուղղեցին շարք մը հարցումներ, յատկապէս Հայերու դիմագրելու անկարող ըլլալու հանգամանքին վերաբերեալ:

Հայաստան վերադարձին, անգամ մը եւս վայելելով Արցախի եւ Զանգեզուրի լեռնային չքնաղ եւ զմայլելի տեսարանները, Տոքթ. Տարբեան հրաւիրուեցաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան ուր իրեն կը սպասէր անակնկալ մը: Գիտական այս հիմնարկին նորընտիր նախագահ Փրոֆ. Ռուբէն Մարտիրոսեանի կարգադրութեամբ եւ տնօրինութեամբ, Ակադեմիայի գերագոյն մարմինը, յատուկ արարողութեամբ Տարբեանին շնորհեց իր ամենաբարձր շքանշանը՝ բարձրագոյն նուաճումներու ոսկեայ մետալը: Շարք մը ակադեմականներու ներբողական ելոյթներէն յետոյ, խօսք առաւ ինք՝ Տարբեան եւ ուրուագծեց ցեղասպանութեան ուսումնասիրութիւններու եւ մասնաւորաբար Հայկական Ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան կնճռոտ բնոյթը եւ տարապայման խոչընդոտները՝ յատկապէս Թրքական յամառ եւ ամբարտաւան ուրացումներու լոյսին տակ: Այս ընծայումէն յետոյ եղաւ յատուկ հիւրասիրութիւն՝ Ակադեմիային յարակից

«ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻ՛ՒՆ ԱՊՏԻՒԼՀԱՄԻՏ» Կ'ԸՍԷ ԹԵԼ ԱՎԻՎԻ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

Իսրայէլեան "Հա'արէց" օրաթերթը յօդուածի մը նիւթ ըրած է Թել Ավիվի մէկ ճաշարանին տեղի հայ համայնքին պատճառած գայթակղութիւնը: Ճաշարանը կը կոչուի "Փաշա", պաստառ մը պատրաստած ու ցուցադրած է, որուն վրայ զետեղուած է Ապտիւլհամիտի նկարը, "Շնորհակալութիւն Ապտիւլհամիտին" արձանագրութեամբ ու հայկական ջարդերու թուականներով: Տրուած բացատրութիւնը այն է որ Ապտիւլհամիտ Քիւրտերը Հայերուն դէմ մղելով իրականութեան մէջ նպաստած է Թուրքիոյ Հրեաներուն Իսրայէլ գաղթին:

"Հա'արէց"ի երկու յօդուածագիրները 1894–96ի ջարդերուն մասին որոշ տեղեկութիւններ հաղորդած են, ըսելով թէ այդ թուականներուն 2,5 միլիոն Հայ կ'ապրէր Օսմանեան կայսրութեան մէջ, եւլն.: Անդրադարձած են 1915ին "Հայերու երկրորդ ցեղասպանութեան որ երեք տարի տեւեց, մէկ միլիոն զոհ խլելով":

Յօդուածը աւարտած է Թել Ավիվի "Բաց համալսարան"ի դասախօս Փրոֆ. Ե. Օրոնի դատապարտումի արտայայտութեամբ:

Ճաշարանին ընթացքը մեծ վրդովում պատճառած է տեղի հայ համայնքին. անոր վարչականներէն Ա. Նալպանտեան կոչ ըրած է ցեղասպանութիւնը ճանչնալու: "Ճաշարանը տուած է պատմական իրողութեան փաստը, բայց ատոր համար Թուրքերուն շնորհակալութիւն յայտնել հարկաւո՞ր էր: Միթէ անոնք այսօր Հիթլէրին շնորհակալութիւն կը յայտնե՞ն" հարց տուած է ան:

Ճաշարանին տնօրէնը ներողութիւն խնդրած է 'խոստացած' պաստառը փոխել: "Չէինք գիտեր թէ պատմական այդքան տխուր իրողութիւն մը խնդրոյ առարկայ էր որ յանգեցուցած էր ցեղասպանութեան" ըսած է ան:

ընդունարանին մէջ ուր բազում անդամներ բարձրաստիճան հայկական քոնեակի բաժակները եւ լուեցան առըմթեր բաժակաճառերը: Ընդառաջելով իր փափաքին, Ցեղասպանութեան Թանգարանի տընօրէնը կարգադրեց որ Տոքթ. Տարբեան այցելէ, տեսնէ, ու վայելէ անգամ մը եւս Սեւանայ լիճը, բայց յատկապէս գեղատեսիլ Դիլիջանը, որ այնքան կը յիշեցնէ Զուիցերիան եւ Տարբեանի ուսանողական տարիները այդ երկրին մէջ:

Այս ապրումները, իրենց գագաթնակէտին հասան Մայիս 28ին Սարդարապատի մէջ տեղի ունեցած յաղթանակի ոգեկոչումի խրախճանքներով: Իբրեւ պետական հիւր, Փրոֆ. Տարբեանին առիթ տրուեցաւ մաս կազմելու այն շքախումբին որ կը բաղկանար Հանրապետութեան նախագահէն, վարչապետէն, Արտաքին գործեց նախարարէն, Գերագոյն Ատեանի (Սահմանադրական) նախագահէն եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն: Այս առիթով բազմաթիւ զօրավարներու մէջէն Արցախի բանակի ընդհանուր հրամանատար զօր. Սէյրան Օհանեան Տարբեանի մօտենալով ըսաւ որ իր սպաները շատ գոհ մնացեր են իր տուած դասախօսութենէն: Իսկ Հայաստանի բանակի հրամանատարը գինքը հրաւիրեց իր սպայակոյտի սպաներուն դասախօսելու նոյն նիւթին շուրջ, Հայաստան իր յաջորդ այցելութեան:

Այսպէսով վերջացաւ արտակարգ այցելութեան մը եզրափակիչ փուլը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Պատրիարքարանը Յունիս 3-ին հանդիսաւոր կերպով նշած է իր հիմնադրութեան 545րդ տարեդարձը: Մեսրոպ պատրիարք ծանրացած է օրուան իմաստին վրայ, ըսած թէ Հայց. եկեղեցին հինգ նուիրապետական աթոռներէն չորսը մնացած են այսօր, անոնցմէ ամէնէն դժուար պայմանները ունի Պոլսոյ աթոռը: Եկեղեցական արարողութեան հետեւած է ընդունելութիւն մը որուն շուրջ 200 հրաւիրեալ մասնակցած է:

*
**

ՖՐԱՆՔՖՈՒՐԹի պատմութեան Թանգարանին մէջ Մայիս 24ին բացուած է Օրլանտօ Գարլօ Գալումէնոյի հաւաքածոներէն կազմուած բացիկներու "Սիրելի եղբայրս" ցուցահանդէսը: Կը տեւէ մինչեւ Յուլիս 16: Այդ բացիկները կը պատմեն նախքան Եղեռնը Օսմանեան կայսրութեան մէջ ապրող Հայերու մասին: Ցուցահանդէսին զուգահեռ յատուկ յայտագրով մը կ'ըլլան դասախօսութիւններ, երաժշտական երեկոյթներ, ցուցադրութիւններ:

*
**

ՄՈՆՐԷԱԼԻ ԹՄՄ կեդրոնին մէջ, Մայիս 5ին, բեմադիր եւ գեղարուեստական քննադատ Ժիրայր Բաբազեան դասախօսութիւն մը ներկայացուած է, որու ընթացքին Տէ. Վէ. Տէ.ով ցուցադրուած օրինակներով շեշտած է անհրաժեշտութիւնը հայ մշակութային գոհարները արեւմտեան աշխարհին մշակութասէր հանրութեան ծանօթացնելու: Ան ըսած է որ արուեստը հզօր միջոց մըն է այնքան, եթէ ոչ աւելի որքան քաղաքական եւ լոպիական աշխատանքը ժողովուրդի մը ինքնութիւնը եւ շահերը ապահովելու համար աշխարհի ազգերու եւ մշակոյթներու մէջ: Հատուածներ ցուցադրուած են Տիգրոյթ բեմադրուած Անոյշ օփերայէն, Արշակ Բ.էն: Ժ. Բաբազեան այլ օրինակներ ալ ներկայացուցած է: Եղած է նաեւ հարցում – պատասխանի բաժին մ:

«ԹԱՅՄԶ»Ի ԵՒՐՈՊԱՆ 2020-ԻՆ

Բրիտանական պահպանողական մամուլի ծանօթ անուն "Թայմզ" թերթը 2020ի նախատեսումներով Եւրոպայի քարտէս մը հրատարակած է: Ըսուածը այն է որ Խորհրդային Միութեան քայքայումով 1989էն ի վեր յայտնուած անկախ 18 երկրի վրայ նորեր կրնան աւելնալ: Այդ նորերուն մէջ են Կիպրոսի հիւսիսի Թըրքական գօտին ու Լեռնային Ղարաբաղը: Ատոնց հետ հաւանական նորանկախ պետութիւն մըն է Քիւրտիստանը որ զետեղուած է Թուրքիոյ հարաւ–արեւելեան գօտիին մէջ:

Ենթադրութիւններուն մէջ աչքառու եղած է Մոնթենեկրոյի անջատումը: Արդէն ան Մոլտովայի Թրանստնիեսթեր շըրջանին ալ անկախացումի ձգտումը զօրացուցած է: Կ'ըսուի որ Սեպտեմբերին այդ նիւթով հանրաքուէ մը պիտի կազմակերպուի: Նախագահ Սմիրնով ըսած է թէ Մոնթենեկրոյի նման խաղաղօրէն ձեռնարկել կ'ուզեն անջատումի հոլովոյթին: Թրանստնիեսթերը 550 հազար բնակչութիւն ունի. անոր անկախացումը իր կարգին քաղաքական նման ախորժակներ պիտի արթնցնէ մօռցուած այլ շրջաններու մօտ:

Այդ ախորժակները կը նախատեսուին Սպանիոյ Պասքերուն, Գաթալոններուն, Անտալուզցիներուն համար: Պալքանեան Թերակղզին յաջորդ հանրաքուէն կը սպասուի Քոսովոյի մէջ: Ինչ կը վերաբերի Կովկասին, Չէչէնիոյ անկախացումը սոսդ կը նկատուի, իսկ Աբխազիան ու Հարաւային Օսէթիա արդէն կ'ընդունուին որպէս գործնապէս անկախացած միաւորներ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Լուսարարը գլխ խորանին ետեւէն իջեցուց պահարան, հոն տեսայ, որ մեծ հայրըս էր եկած, գլխ քովը քաշեց եւ լալուս պատճառը հասկնալ ուզեց. սիրտս չափազանց ելած էր, արցունքներս թափելով, ըսի Տիրացու Գրիգորին ըրածը. մեծ հայրս բարկացաւ, հայրս որ հետն էր, զիս տուն բերաւ, քիչ վերջը մեծ հայրս եկաւ եւ ինծ նորէն պատմել տուաւ Տիրացու Գրիգորին արտասանած բառերը, մարդ ղրկեց եկեղեցին, պահանջելով որ ժամէն ետքը Տիրացուն խանութ գայ, ըսելիք ունէր իրեն մեծ հայրս:

Տիրացու Գրիգորը կուգայ խանութ, մեծ հայրս կը հաղորդէ իրեն իմ պատմութիւնս, եւ կ'ուզէ գիտնալ թէ ճի՞շդ էր այն. մեր Տիրացուն չուրանար իր փսխուլնքարքոյր արտասանութիւնն առ. իս, որուն վրայ մեծ հայրս ի ներկայութեան խանութին մէջ գտնուողներուն, "զորս դու պատուիրեցիր" կը լսայ, կը յորդէ զինքը, ինչպէս պատմեց մեծ հայրս երբ տուն եկաւ, եւ զիս ալ համբուրելով՝ «վա՛խ զաւակս, վա՛խ» ըսաւ:

Իմ առաջին ընթերցումս եկեղեցւոյն մէջ այսպէս վիժեցաւ, բիրտ, անոպայ, գինեմոլ դպրապետին անվայել ընթացքին պատճառաւ եւ ես չեմ մոռցած "փսխուննf" բառը այդ մարդուն, որ քանի մը օր յետոյ դպրոցին մէջ հրապարակաւ, «եկո'ւր սա ձեռքս պաք ըրէ» ըսաւ ու յարեց՝ «Զատիկին, աղուոր գիրք մը քեզի կարդացնել պիտի տամ. ձեռքս մէյ մ'ալ պաք, գնա' տեղդ նստէ» կրկնեց խոժոռ դէմքով:

Դժբախտաբար, կամ բարեբախտաբար ես այդ Զատիկին Գիրքը, աղուոր Գիրքը կարդալու բախտը չունեցայ, վասն զի Տիրացու Գրիգոր ձայնաւոր վարժապետ, կ'ըսէին թէ անկողին ինկեր էր հիւանդագին:

*
**

Կը յիշեմ, որ մեծ հայրս, երբեմն ալ հայրս, բժիշկի մը հետ կ'երթային զինքը խնամել. երեկոյ մը մեծ մայրս հարցուց մեծ հօրս, թէ ի՞նչպէս էր Տիրացու Գրիգորը, պատասխանը սա եղաւ. «ձախ ոտքին մէկ երկու մատները սեւցաւ, փտիլ սկսեր են»: Երկար չապրեցաւ խեղճ Տիրացու Գրիգորը եւ չուեց առյաւէտ ի գոգն Աբրահամու, թողլով երկու մանչ զաւակ, որոնց մեծը ապուշ էր:

Յուղարկաւորութեան օրը մեծ ու պըզտիկ բոլոր ձայնաւորներուն շապիկ հագցուցին, եւ շարեցին անոր ճաղին երկու կողմը: Դպրոցին բոլոր աշակերտները եկեղեցի տարին, ես ալ հետերնին եղայ. տեսայ որ Տիրացու Գրիգորը երեսը բաց, գլուխը փէս, թանկագին շապիկ մը վրան, կը հանգչէր լիմոններով կանանչագեղ զարդարուած ճաղի մը մէջ. կարդալներով անոր մարմինը պտըտցուցին փողոցէ փողոց եւ տարին զայն թաղել Պաղլարպաշիի Ազգային Գերեզմանատունը: Այդ ատենները դեռ սովորութիւն չկար մեռելները սնտուկի մէջ թաղելու. սպատանքով կը թաղէին եւ մեռելին ճաղն ալ կը ծածկէին լիմոնի կամ թուրինջի տերեւներով. զի ամէն տուն այդ պտուղները կը մշակէին առատօրէն: Տիրացու Գրիգորը 80ը անցած էր երբ մեռաւ եւ կը կարծեմ թէ 1867ին էր:

*
**

1867ի ամառը, վերջինը մեր այգեգնացութեան, այգիին նոր տունը նստանք, զի նախապէս կանգուն եղած մեծ տունը վարձու տուաւ մեծ հայրս Ալէաթճեան Գրիգոր աղային, որ իր միջին տղան Զաքարը այդ տարի Փարիզ ղրկեց հոնկէ, բժշկութիւն սորվելու համար. բայց Զաքարը չկրցաւ բժիշկ ըլլալ: Նկարչութեան տուաւ ինքզինքը եւ եղաւ մեծահամբաւ նկարիչ Փարիզի մէջ "Զաքարեան" անունով: Իսկ հայրը ոսկի չինելու մտամոլութիւնն ունեցաւ, պղինձ դըրամները դեղով մը կը փայլեցնէր, կը կարծէր զանոնք ոսկիի վերածած ըլլալ, կը բերէր ցոյց կու տար մօրեղբօրս դեղարանին մէջ, ուր ականատես կ'ըլլայինք այդ յիմարութեան:

Ալէաթճեանները շատ չմնացին մեր այգին, փոխադրուեցան իրենց նորաշէն տունը՝ Գերեզմանատունին դէմը, եւ մեծ հայրս իր տունը նորէն վարձու տուաւ Գարագաշեան քոյր դերասանուհիներուն, որոնք Վարդովեանի թատերաբեմին վրայ կը խաղային, երբ խումբը իր ամառնային ներկայացումները կու տար Սկիւտար, Ազիզիէ թատրոնին մէջ:

*
**

Տիրացու Գրիգորին մահէն յետոյ Ս. Խաչի երաժշտապետ բերուեցաւ Թօքաթի Գաբրիէլ անուն անձը, որ միեւնոյն ժամանակ դպրոցին վերի սրահին կառավարիչն էր: Սա յետոյ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն մէջ քահանայ ձեռնադրուեցաւ նախկին Պատրիարքական տեղապահ Արիստակէս Եպիսկ. Թափաքլեանէն, իրեն հետ օծակից ունենալով երբեմնի դեղագործ, բաւականապէս ուսումնական անձ մը, որ կոչուեցաւ Տէր Խորէն Փէհլիվանեան եւ որ Կ. Պոլսոյ կարեւոր եկեղեցականներէն եղաւ:

(Շար. 14)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի "Արշակ Զամալեան" մասնաճիւղի անդամուհիները կ'ողբան վաղահաս մահը իրենց վաստակաշատ ընկերուհիին՝ Արաքսի Փափազեանի, որ պատահեցաւ Յունիս 9ին, յետ կարճատեւ եւ անողոք հիւանդութեան: Այս առթիւ մասնաճիւղի ընկերուհիները սրտագին ցաւակցութիւն կը յայտնեն իր ամուսնին՝ Պետրոսին եւ զաւակներուն՝ Անիին, Հրաչին եւ Նելլիին:

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թագէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens

Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin
— Nombre de place limité —
Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 17.–

Առաւօտեան ժամերգութեամբ (սկիզբ՝ ժամը 9ին) եւ Պատարագով՝
Եկայք տօնեցուք
Յիշատակն եղանելոյն ի վիրապէն
Սրբոյն Գրիգորի Մերոյ Լուսաւորչին

***

ԿԻՐԱԿԻ, Յունիս 18.–

Տօն կաթուղիկէ
Եկեղեցւոյ Սուրբ Էջմիածնի
Բ. Կիրակի զկնի Հոգեգալստեան:
Ի ժամու Ս. Պատարագի կատարի Մաղթանք Հայրապետական:

ԴԻԽԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»
գրական – գեղարուեստական երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 20.30ին

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ – ՀԱՅՐԵՆՆԵՐ
Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՏԱՂԵՐ

Կը մեկնաբանէ՝ երգչուհի ՕՐԵԼԻ ԴԱՅՐՄԵՆՋԵԱՆ – սոփրանօ

«ՔՈՒՉԱԿԻ ՊԷՍ ԼՈՒՍԱՊՍԱԿ ՃԱԿԱՏ ՉԿԱՅ»
Զրոյց՝ ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

— Մուտքը ազատ է —

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30

dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot) 75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)

Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert —
Maurice Ravel — Henri Pousseur —
Paul Hindemith — Arthur Honneger —
Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ 01. 44. 59. 23. 50

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔ՝ ՅՈՒԼԻՍ 16-ԷՆ 30 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բացառիկ առիթ մը ծանօթանալու հայ արուեստին, մշակոյթին, ճարտարապետութեան եւ պատմութեան:

Յայտագիր.–
– Դասախօսութիւններ
– Գեղարուեստական ձեռնարկներ
– Զբօսնեեր
– Պատմական վայրերու այցելութիւններ
եւ վերջապէս՝
– Խնջոյքներ:

Այս տարի ծրագրուած է նաեւ պտոյտ մը դէպի ԱՐՑԱԽ:

Հաւաքը կը համախմբէ Սփիւռքի զանազան երկիրներէն հայ երիտասարդ համալսարանականներ:

Մասնակցութեան սակ (առանց ճանապարհածախսի, վիզայի եւ տուրքի)՝
675$ *ամերիկեան (գիշերօթիկ + 3 ճաշ օրական + պտոյտներ)*
կամ
400$ *ամերիկեան (3 ճաշ + պտոյտներ):*

Համացանցի հասցէ՝
http://forum.hamazkayin.com

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.–
- Ֆրանսա
  ՀՈՒՐԻԿ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
  +33(1) 42.29.10.24
- Անգլիա
  ՍԵԼԼԱ ԹՆՃՈՒԿԵԱՆ
  +44(20) 76.03.84.52

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը հրաւիրեն

L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION DES PARENTS D'ELEVES
vous invitent

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
à la Fête Champêtre traditionnelle

Dimanche 18 juin à partir de 12 heures

Animation musicale
Chants et Danses par les enfants de l'école
Khorovadz — Buffet — Buvette
Jeux — Tombola

— Grand parking —
Tout est prévu en cas de pluie.

au COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26 rue Troyon 92310 SEVRES
(Métro: Pont de Sèvres)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août**
pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — **Tél. : 01 53 34 18 18.**

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
— Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
— Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
— Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
— Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne, organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — **Tél. : 01 47 36 02 50**

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 14
MERCREDI
14 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամենօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.474

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.474

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՀԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Զուիցերիոյ Արտաքին գործերու նախարար Մ. Գալմին Ռէյի գլխաւորած պատուիրակութիւնը Երեւան գացած է ու հանդիպում ունեցած նախագահ Ռ. Քոչարեանի, վարչապետ Ա. Մարգարեանի, Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեանի հետ: Տնտեսական յարաբերութիւնները զարգացնելու երկկողմանի ցանկութենէն, կովկասեան քաղաքական ոլորտին անդրադարձներէն ետք հիւր նախարարուհին խօսած է Ցեղասպանութեան Զուիցերիոյ կողմէ ճանաչումով, ժխտումը պատժելու օրէնքով Թուրքիոյ հետ լարուած յարաբերութիւններուն մասին. ըսած է թէ հակառակ ստեղծուած կացութեան, իր երկիրը վճռակամ է հետեւելու որդեգրուած ուղղութեան:

Իսկ Վ. Օսկանեանի հետ ունեցած տեսակցութեան Մ. Գալմին Ռէյ նիւթ ըրած է Ջուղայի քանդուած խաչքարերուն հարցը: Ըսած է թէ Ադրբեջան կատարած այցին ընթացքին այդ խնդիրը օրակարգի բերած է, Զուիցերիոյ Ադրբեջանի դեսպանին ալ յայտնած իր մտահոգութիւնը:

«Զուիցերիան կը դատապարտէ մշակութային որեւէ ժառանգութեան դէմ կատարուած ամէն ոտնձգութիւն» ըսած է ան, աւելցնելով որ ԻՒՆԷՍՔՕ-ին դիմած են, որպէսզի խորհրդարանական պատուիրակութեան մը դէպքին վայրը այցելելուն նպաստաւոր պայմաններ ապահովուին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՃԱՏՐԱԿԻ ԱԽՈՅԵԱՆՆԵՐԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Ճատրակի համաշխարհային ողիմպիականին յաղթականները կը շարունակեն մեծարուիլ Երեւանի մէջ: Յունիս 12ին իրենց ի պատիւ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է քաղաքապետարանին մէջ: Քաղաքապետ Ե. Զախարեան ուղերձով մը շնորհաւորած է գիրենք, ինչպէս աղջիկներու խումբը: Այս վերջինները պարգեւատրուած են պատուոյ գիրերով, յուշանուէրներով, իսկ այրերու խումբին անդամները, իրենց մարզիչները ստացած են 450ական հազար դրամ (մօտ հազար տոլար):

*
**

«ԿԻԼԻԿԻԱ»Ն ԿՐԿԻՆ ԾՈՎԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

«Կիլիկիա» առագաստանաւը իր անձնակազմով կտրելով միջնադարեան հայ նաւաստիներուն ճամբան, հասած է Ամսթերտամ. այդ քաղաքը ըլլալով անոնց վերջին կայքը: Նաւուն ժամանումը մեծ խանդավառութեամբ դիմաւորուած է Հայաստանի Պէնէլիւքսի դեսպան Վ. Ջիտէճեանի ու հայ համայնքին ներկայացուցիչներուն կողմէ: Պարզուած են երկու երկիրներուն դրօշները, հնչած փառերգները: Յաջորդած են հայկական երգ ու պար:

Ամսթերտամէն նաւը կը ձեռնարկէ վերադարձի ճամբորդութեան որ ամէնէն երկարատեւը կ'ըլլայ:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ

Ի վերջոյ, Ա. Կիւլ Յունիս 12ին օդանաւը առաւ եւ ժամանեց Լիւքսանպուրկ, ուր կը բացուէր Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան բանակցութիւններու առաջին բաժինը, որ ամէնէն դիւրինը կը նկատուէր, քանի կը վերաբերէր գիտութեանց եւ թեքնոլոժիներու: 24երը կրցած էին համոզել Կիպրոսը որ չպնդէ իր ճանաչման սինէ քուա նոն պայմանին վրայ: Բայց եւ այնպէս այդ ճանաչումը քաղաքական պարտաւորութիւն մը կը մնայ, որ ժամ առաջ պէտք է իր լուծումը գտնէ, այսինքն մինչեւ տարուան վերջ: Թուրքիա, մինչ այդ, պէտք է իր նաւահանգիստները բանայ կիպրական նաւատորմին, ինչ որ Պրիւքսէլի համար տէ ֆաքթօ ճանաչումը կը նշանակէ Կիպրոսի Հանրապետութեան: Անգարա չուզեր այդ քայլը առնել: Մնաց որ, բանակցութիւններու ամէն մէկ հանգրուան կրնայ շանթաժի առիթ տալ Նիկոսիոյ, որու գաղտնաբար զօրավիգ են այն երկիրները, որոնք դէմ են Թուրքիոյ անդամակցութեան: Թուրքիոյ կը մնայ իւրացնել եւրոպական օրէնսդրութեան 80 հազար էջերը, այսինքն 35 գլուխ: Ամէն մէկ հանգրուանին Պետութիւն մը կրնայ իր վէթօն դնել, ինչ որ կը նշանակէ արգելք հանդիսանալու 70 պարագայ: Նկատի կ'առնուի որ անդամակցութեան հարց մը երբեք այսքան բարդ չէ եղած, մանաւանդ Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի "Ո՛չ"էն ետք Սահմանադրութեան: Եւրոպական Միութիւնը նկատի առած է որ Եւրոպական հանրային կարծիքը մեծամասնութեամբ դէմ է Թուրքիոյ անդամակցութեան: Եւ Տուսթ-Պլազի դիտել կու տայ որ «կարելի չէ ընդլայնումը իրագործել առանց ժողովուրդներուն կամքը նկատի ունենալու»:

Ամէն պարագայի մէջ, այն տպաւորութիւնը կը տիրէ որ Եւրոպական Միութիւնը շատ փափուկ կացութեան մը մէջ է, պնդած չըլլալով որ Կիպրոսի Հանրապետութեան ճանաչումը նախապայման էր: Ի՞նչպէս կարելի է բնական նկատել որ Եւրոպական Միութեան թեկնածու պետութիւն մը համարձակի չճանչնալ անդամ պետութիւն մը...:

*
**

Յունիս 12ին մինչ բուռն բանակցութիւններ կը տարուէին Թուրքիոյ հետ, խումբ մը Թրքական կազմակերպութիւններ ցոյց մը կատարած են Եւրոպական Միութեան Պոլսոյ կեդրոնին առջեւ: Ցուցարարները պարզած են պաստառներ, «Եւրոպական Միութիւնը Լօզանի հաշուեյարդարն է», «Ո՛չ Եւրոպական Միութեան, անկախ Թուրքիա», «Եւրոպական Միութիւնը պիտի քանդուի, Թուրքիա պիտի մեծնայ ու Թուրանի վերածուի», «Ո՛չ Եւրոպական Միութեան», եւլն. արձանագրութիւններով: Ելոյթ ունեցած է Թուրք օրթոտոքսներու ներկայացուցիչը, պաստառներով յայտնուած միտքերը կրկնելով:

Ինք ու այլ մասնակիցներ «Եւրոպական Միութեան գաղթավայրը ըլլալ չենք ուզեր» արձանագրութեամբ սեւ պսակ մը ձգած են շէնքին առջեւ: -

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԱՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ բախումները այնքան սուր բնոյթ առած են, որ քաղաքացիական պատերազմի մը հաւանականութիւնը չի բացառուիր: Ֆաթահի ուժերը յարձակումներ գործած են պաշտօնական շէնքերու վրայ եւ Ռամալայի մէջ ալ կրակի տրուած են Խորհրդարանը եւ կառավարական կեդրոնները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարապետը յայտնեց թէ 2007ին 15 հազար պետական պաշտօններ պիտի ջնջուին, ինչ որ աննախընթաց երեւոյթ մըն է եւ ամէնէն աւելի պիտի վնասէ կրթութեան ճիւղը: Սենտիքաներուն համար տրուած որոշումը «գայթակղեցուցիչ» է:

ՔԷՐՔԻՒՔԻ (Իրաք) մէջ, երկու թակարդ կառքեր պայթած են Յունիս 13ի առաւօտուն, մէկը շուկայի մը մէջ: Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 24 մեռեալ կար եւ 26 վիրաւոր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարապետը Յունիս 10ին Օրատուր-սիւր-Կլան (Հօթ-Վիէնի նահանգ) գացած է, ուր կ'ոգեկոչուէր 1944 Յունիս 10ին նացիներուն կողմէ ջարդուած 642 բնակիչներու յիշատակը: Կինոջը եւ հօրը հետ այցելած է աւերակները եւ յայտարարած «Ամէն բան հոս սկսաւ»:

ՈՒԿՐԱՆԻԱՅԷՆ սկսած են մեկնիլ այն 200 պահեստի ամերիկացի զինուորները, որոնք եկած էին պատրաստելու համար ամերիկեւուկրանական ռազմափորձերը եւ օրերէ ի վեր Ղրիմ մնացած էին, Ատլանտեան Ուխտի դէմ ցոյցերը արգելք ըլլալով որ կարենան կատարել իրենց պաշտօնը: Իրենց մեկնումը չի նշանակեր որ ռազմափորձերու ծրագիրը ջնջուած է, որոնք պէտք է սկսէին Յունիս 17ին:

ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ օրաթերթի տագնապը անգամ մը եւս սուր բնոյթ առած է եւ մթնոլորտը շատ լարուած է գլխաւոր բաժնետիրոջ՝ Էտուար տը Ռոչիլտի եւ թերթին տնօրէնին՝ Սերժ Ժիւլիի միջեւ, մինչեւ իսկ չի բացառուիր Ժիւլիի մեկնումը: Գլխաւոր պատճառներէն է նիւթական աղէտալի վիճակը: Առաջին եռամսեայի կորուստը 2,5 միլիոն Եւրոյի հասած էր եւ մինչ Ապրիլի համար նախատեսուած է 300 հազար Եւրոյի կորուստ մը, ան հասած է 900 հազարի: Ռոչիլտի բերած 20 միլիոն Եւրօն ալ կորուստներուն ծառայած է: 2005ին կորուստը հասած է 14 միլիոն Եւրոյի: Ծանր է նաեւ Իւմանիթէի նիւթական վիճակը եւ հանգանակութիւն բացուած է:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ յայտարարած է որ կը ճանչնայ Մոնթենեկրոյի անկախութիւնը, որու բնակչութիւնը հանրաքուէով արտայայտուած էր այդ ուղղութեամբ Մայիս 21ին:

ՔԷՄՓ ՏԷՅՎԻՏԻ մէջ, Պուշ իսկական պատերազմական խորհուրդ մը կազմած է Յունիս 12ին, քննելու համար Իրաքի կացութիւնը: Բանավէճ մըն ալ ծագած է Կուանթանամոյի անձնասպանութիւններուն շուրջ:

ԶԱՐՔԱՈՒԻԻ կը յաջորդէ ալ-Մուհաճէր, որ ալ-Քաիտայի ղեկավարը կը դառնայ Իրաքի մէջ:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ հարաւը Օրուզկան գաւառին մէջ, 37 Թալիպաններ սպաննուած են աֆղան բանակի եւ համախմբման ուժերու մէկ գործողութեան ընթացքին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՉՔԱՐ-ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՄԸ ԹՈՒԼՈՆԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ, Յունիս 9, ժամը 11ին Թուլոնի Շան տը Մարս հրապարակին վրայ հայ եւ ֆրանսայի պետական, քաղաքական բազմաթիւ անձնաւորութիւններու, կազմակերպութիւններու ղեկավարներու ներկայութեան հայկական խաչքար-յուշարձանի մը բացումը կատարուած է, ի յիշատակ 1915ի զոհերուն: Թուլոնի անմիջական շրջակայքէն զատ, բազմաթիւ հիւրեր եկած են աւելի հեռու քաղաքներէ, ինչպէս Ա. Կէօվճեան (Փարիզէն, Սէ. Սէ. Ա. էՖ.ի նախագահ) Լիզ Սարեան եւ սալերու Տոմ հաստատութեան տնօրէն Տելեմաք Գավէզեան եւ ուրիշներ:

Գիւմրիէն բերուած խաչքարը քօղազերծուած է ծերակուտական-քաղաքապետ Հ. Ֆալքոյի եւ Հայաստանի դեսպան Պ. Է. Նալպանտեանի կողմէ, օրհնութեամբ Տարօն Եպիսկ. Ձէրէճեանի եւ Հայր Պուպլէի:

Վարդուհի եւ Նայիրա Աբրահամեանի երգերէն ետք ղեկավարութեամբ Խ. Երլմազեանի, ներկայ անձնաւորութիւններուն եւ ժողովուրդին ուղղուած ճառ մը խօսած է նախաձեռնարկ «Ապրիս» ակումբին նախագահուհի Մարիզ Գրիգորեան. հակիրճ անդրադարձ մը ունեցած է 1915ի դէպքերուն, զոհերուն, վերապրողներուն, ներկայի զարգացումներուն, ուրացումի երեւոյթներուն, ժխտումը պատժելի ընող օրինագիծին, Մայիս 18ի ընդվզեցնող անցքերուն, եւլն.: Իրմէ ետք խօսք առած են Հայաստանի դեսպանը՝ Է. Նալպանտեան եւ Թուլոնի ծերակուտական քաղաքապետը՝ նախկին նախարար Հիւպէր Ֆալքօ: Աւարտին ծաղկեպսակներ զետեղուած են, վերջինը՝ փոքրերու, 4րդ սերունդին կողմէ: Յաջորդած է հրամանատար Ժ. Պէսի ղեկավարութեամբ ծովային նուագախումբին կողմէ Մահազանգին, Մարսէյէզին ու Մեր Հայրենիքին մեկնաբանութիւնը որ խոր տպաւորութիւն ստեղծած է:

Խաչքար-յուշարձանին վրայ զետեղուած է երկլեզու -հայերէն եւ ֆրանսերէն- հետեւեալ արձանագրութիւնը.-

«SEPTEMBRE 2006 - JUILLET 2007
année de l'Arménie en France.

Khatchkar offert par la communauté franco - arménienne ABRIS'S Club à la France, terre d'accueil des rescapés du génocide de 1915 perpétré par le gouvernement Jeune turc. Réalisé en tuf de Gumri; sculpteur Mher Hovanissian. Inauguré le 9 juin 2006 en présence de H. Falco, E. Nalbandian et M. Grigorian».

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 12ի արդիւնքներն են. -

Ե. ԽՈՒՄԲ.- Իտալիա-Ղանա 2-0, Միացեալ Նահանգներ-Չեխիա 0-3:

Զ. ԽՈՒՄԲ. - Աւստրալիա-Ճափոն 3-1:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵԻՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

Պատասխանատուութիւններու բերումով, շուրջ ամբողջական տարի մը բնակելէ յետոյ Հայաստանի մէջ, վերջին օրերուն մայրաքաղաքի զանազան օրաթերթերու Թղթակիցներ առաջարկ ներկայացուցին հարցազրոյց կատարելու ինծի հետ, հաւանաբար միամեայ տպաւորութիւններս արձանագրելու համար:

... Խնդրեմ ներկայացէք: Ո՞ւր ծնած էք: Ինչո՞ւ եկած էք... եւ նման բաներ:

Այնքան հասարակ դարձած հարցումներ, որ ցնցիչ լուրերու բացակայութեան օրերուն, գրեթէ ամէն եկող-գացողի կը տրուի... եւ քանի ոչ մէկ Թղթակից պիտի յաջողէր մտածումներուս խորը Թափանցել, նախընտրեցի դիմել մտաւորական ՅԻՊԷ-ին, որ ինք ուզած հարցերը ներկայացնէ հրապարակագիր ԵԻՍԵԲԻՈՍԻՆ, որ յատկապէս վերջին տասը տարիներու ընթացքին, երկարատեւ բնակութեամբ, փորձած է ուսումնասիրել, վերլուծել, գրի առնել անկախ Հայաստանի քաղաքական, մշակութային, կրթական, ընկերային եւ կրօնական ելեւէջներն ու երեւոյթները:

⁂

ՅԻՊԷ.– Գիտեմ որ քաղաքականութեամբ երբեք չես զբաղիր:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Երբեք. բայց կը սիրեմ վերլուծել մեր քաղաքական գործիչներու առօրեայ բեմադրութիւնները եւ անուղղակի կերպով կը մտնեմ քաղաքական ծիր: Քաղաքական կեանքը կը նմանցնեմ կապիկներու մեծ վանդակի մը, ուր մեծ ու փոքր կապիկներ ճիւղէ-ճիւղ կը ցատկոտեն, խեղկատակ շարժումներ կը կատարեն... մեծապէս զուարճացնելով ինծի նման անձեր որ բարեբախտաբար ճաղերէն դուրս կը գտնուին:

Մեր պարագային, վանդակին մէկ անկիւնը կայ լայն ժպիտով խորամանկ գազանազուսպ մը որուն ճպոտին ամենադոյզն շարժումին կ'ենթարկուի բովանդակ վանդակը իր ճաղերով...:

ՅԻՊԷ.– Բայց սա Հանրապետութիւն հռչակուած պետութեան մը անվայել է:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Երանի՜ հռչակելով հարցը լուծուէր... Հանրապետական երկիր մը ժողովրդավարութեան վրայ պէտք է հիմնուած ըլլայ, հետեւաբար ժողովուրդին դերը մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ: Ան է որ կ'ընտրէ իր քաղաքապետը, պատգամաւորները, երկրին բոլոր կարեւոր ենթակառոյցներու տնօրէնները (համալսարան – հիւանդանոցներ – գիտական հիմնարկներ – եւլն.), յարմար թեկնածուներու մէջէն ընտրելով յարմարագոյնը, եւ ի պահանջեալ հարկին պաշտօնազրկել, եթէ թերանան իրենց պարտականութեան մէջ... Հայաստանի մէջ այս ամէնը յեղաշրջուած է եւ կը կատարուի ճիշդ հակառակ ուղղութեամբ...:

ՅԻՊԷ.– Այսի՞նքն...

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– "Ժողովուրդ" կոչուածը, վերջին երկու հարիւր տարիներուն, ամէն տեսակ փորձանքներէ անցած ըլլալով, տեսած է ջարդ, կոտորած, եղեռն, տեղահանութիւն, Հայրենական պատերազմ եւ Անկախութիւն... եղած է արիւնաքամ եւ անկարող իր բարիքը հետապնդելու... այդ "ալեբախտ" պարտականութիւնը յանձն առած է Հանրապետութեան, երիտասարդ Նախագահը որ կը հոգայ անոր բոլոր նիւթական, բարոյական, կրօնական կարիքները, ամէնէն յետին մանրամասնութիւններուն մէջ թափանցելով...:

ՅԻՊԷ.– Այսի՞նքն...

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Կը նշանակէ հիւանդանոցի տնօրէնները, համալսարաններու վարիչները, Ակադեմիկոսները, հեռատեսիլի գոցուելիք մնայակար կայանները եւ բացուողները՝ անոնց նախագահներով, բանակի պատասխանատուները, օգտակար հանդիսացող ճարտարապետները որ հինէն մնացած մայրաքաղաքի "փտած" կառոյցները քանդեն եւ Հայուն արժանաւոր "ԷԼԻՏԱՐ" երկնաքեր շէնքեր բարձրացնեն, կ'անուանէ դեսպաններ, նախարարներ, անոնց օգնականները, դատագիրքերու բովանդակութիւնը, գործածելով ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ, որ խումբ մը "գաղափարի հիւանդներ" ներսէն եւ դուրսէն կը յամառին "միջին դար վերադարձնել" ... կը նշանակէ մարզպետներ, դատաւորներ եւ դատախազներ, կը սահմանէ աչքի զարնող գործարարներու հարստանալու չափը կամ հակառակ պարագային սնանկութիւնը... կը փոխէ նոյնիսկ Հանրապետութեան զինանշանը, ուր այլեւս չկայ Արարատ, որ Թուրքերուն կը պատկանի (բարի դրացնութիւնը այդ կը պահանջէ) չկան Արծիւն ու առիւծը որ ՀՅԴ-էն փոխ առնուած էր, հիմա Հայաստանի խորհրդանիշը երկար ցից մըն է կանգնած մայրաքաղաքի պորտին վրայ, որուն կատարին մեծածաւալ հեռատեսիլի վահանակ մը օրական 24 ժամ նոր Հայաստանը կը գովազդէ իր երգիչ-երգչուհիներով, Թուրքիայէն ներմուծուած ապրանքներով, խաղավայրերով եւ ճաշարաններով...

ՅԻՊԷ.– Զարմանալի՜ է. նոյնիսկ Մեծն Նափոլէոն այսքան գործ առանձինն չէր կրնար կատարել... Հայաստանի խօսարանը ձեռք մը չի՞ տար նախագահին:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Խօսարանը՞... Նայէ՛ թէ ինչ կը խորհի անոր մասին ֆիլմերու բեմադրիչ Տիգրան Խզմալեան.

...«Այսօրուայ խորհրդարանի շէնքը որ հին երեւանցիները ԿԵՆՏԿՈՄԻ շէնք են անուանում, խորհրդային շրջանում բռնութիւնների, սպանութիւնների, ինտրիգների կենտրոն էր: Ոչինչ չփոխուեց: Ինչպէս խորհրդարան՝ ան պատմութեան մէջ կը մտնի իբրեւ Հոկտ. 27ի սպանութեան արիւնոտ վայր... կամ մի վայր որտեղ հայ զինուորը առաջին անգամ կրակեց հայ քաղաքացու վրայ, երբ զայրացած ժողովուրդը փորձեց փոխել կեղծուած ընտրութիւնների ընթացքը»: (Տեսակէտ Թիւ 19, Մարտ 2006, էջ՝ 23):

Նախագահը լաւագոյն կերպով կարենալ կատարելու համար իր պարտականութիւնները, աւելի գործնական եւ արմատական լուծումներու դիմած է: Երկրին բոլոր էական օղակները յանձնած է հաւատարիմ եւ կեանք նուիրելու աստիճան կապուած խմբակի մը, յատուկ կերպով պատրաստուած եւ բերուած իր ծննդավայրէն, որպէսզի մեր երիտասարդ Հանրապետութիւնը մնայ միշտ անսասան...:

ՅԻՊԷ.– Լեզուի մասին որեւէ բան կրնա՞ս ըսել:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Ո՞ր լեզուի...

ՅԻՊԷ.– Հայերէն՜

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Հայաստանի մէջ ներկայիս հայերէնէն սերած լեզու մը գոյութիւն ունի որ լեզուագէտներ (դուրսի եւ ներսի) փափկանկատօրէն կը կոչեն "Հայաստանի Հայերէն"... կը գործածեն նոյն ԱՅԲՈՒԲԵՆԸ (որ չես գիտեր իրենց քով ինչպէս "աբըգըդը" եղած է) հիմնուած լեզուաբանական բոլոր օրէնքներու խախտումով կերտուած քերականութեան մը վրայ, ներծծուած՝ 40 տոկոսով լատինական արմատ ունեցող օտարաբանութիւններով զորս իրենք անհասկնալիօրէն կը յամառին ռուսերէն կարծել, քանի ամբողջ դար մը քիթերնին ռուսական սահմաններէն անդին չէ տեսած... եւ ունին այնպիսի "փրոֆէսոր – դոկտոր"ներ, որ երկրագունդի ամէնէն հզօր ակադեմիաներուն նախանձը կրնան շարժել, անոնցմէ մին (անունը կը խնայեմ) նոյնիսկ Թուաբանագէտի մը մասնագիտութեան դիմելով, կրցած է ստուգել որ Սփիւռքի մէջ 10 տարիէն հայերէն խօսող պիտի չմնայ, քանի ներկայիս 30էն վեր տարիք ունեցող քանի մը տասնեակ հազարներ են որ հայախօս են, մինչ իրենք՝ ԱՐԵՒԵԼԱՀԱՅԵՐԷՆ կը կազմեն միլիոններ... Կովկասի, Ռուսաստանի ընդարձակ տարածքին... բնականաբար "ընտիր գրական" հայերէն խօսող... բայց ափսո՜ս մոռցած է ստուգել թէ այդ անծայրածիր կայսրութեան մէջ ապրող իր Հայերը, Հալէպի Նոր Գիւղ կոչուած թաղամասին, կամ Պէյրութի Պուրճ-Համուտի տարածութեան մէջ գտնուող հայ դպրոցներու քանակին եւ մակարդակին հասնող քանի՞ վարժարան ունին... քանի՞ հարիւր հազար հայ աշակերտներով, քանի՞ օրաթերթ կամ գրական ամսագիր լոյս կը տեսնեն Ս. Մեսրոպի լեզուով եւ գիրքեր եւ դասագիրքեր կը տպուին Մաշտոցի այբուբենով... կը թուի թէ մեծարգոյ "դոկտ. փրոֆէսորը", որ ամէն մեղքիս վրայ Հայոց Լեզուի կարեւոր հիմնարկի մը տնօրէնն ալ է, սովետական հրասայլներն ու թնդանօթները շփոթած է Հայոց Այբենգիրի հրաչէկ տառերուն հետ...

ՅԻՊԷ.– Ուրեմն որեւէ յոյս չկա՞յ որ այս ազգը դարձ կատարէ իր դարաւոր, աւանդական ուղղագրութեան:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Յոյս կայ: Ո՛չ ներկայիս: Այսօրուան իշխանաւորները չունին ազգային գաղափարախօսութիւն. ո՛չ լեզուի, ո՛չ մշակոյթի, ո՛չ իսկ տարրական ինքնութեան մը նկատմամբ: ՀՅԴ.ն որ հզօր գաղափարախօսութեան մը ծնունդ է, Հայաստանի մէջ պարպուած է իր բովանդակութենէն. իշխանութեան գլխաւոր բաղկացուցիչ տարրն է եւ ոչ մէկ քայլ առած է այս ուղղութեամբ. կրթական նախարարութեան բազմաթիւ անգամներ գլուխ անցած, անտեսած է ուղիղ գրելու միասնականութեան հարցը. ինք կը պաշտպանէ սխալագրութիւնը, մինչ Արտասահմանեան իր մամուլը, օրաթերթերն ու գրական – մշակութային բազմաթիւ հանդէսները լոյս կը տեսնեն դասական ուղղագրութեամբ... հանելուկ է, չէ՞...:

Նոյնն է պարագան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան երկակենցաղ ուղղագրութեան... Ինք որ պէտք է ամենանախանձախնդիր պաշտպանն ու ջատագովը ըլլար իր ծոցէն բխած իր ամենամեծ եւ պատուաբեր զաւակին՝ Մեսրոպ Մաշտոցի աստուածաշունչ ստեղծագործութեան... այո՛, Հայաստանեայց Եկեղեցին սխալագրութեամբ կ'աղօթէ ներքին տարածքներուն մէջ եւ ուղղագրութեամբ Սփիւռքի մէջ..., եւ տակաւին կարելի է նման անհեթեթութիւններու շարքը երկարել, որովհետեւ ներկայ Հայաստանի մէջ տրամաբանութիւնը ամենայետին ստորոգելին է որ կը պահանջուի... երեւակայէ՛ որ Լեզուի հիմնարկները, ակադեմիան, անցեալին հռչակուած լեզուաբաններ ոչ միայն չեն հսկեր լեզուական անաղարտութեան, ճիգեր չեն թափեր բռնութեամբ ծնած սխալագրութեան մը դէմ, այլ ատամները սրած, ժանիքները երկարած, ոգի ի բոյն կը պայքարին այն բոլոր ազնիւ, սրտցաւ պարզ մարդոց դէմ, որոնցմէ քիչերը "դոկտորական" տիտղոսով կրնան ներկայանալ, բայց ունին ԱԶԳԸ ՄԻԱՒՈՐԵԼՈՒ ՄԵԾ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ եւ տակաւին չարամտութեամբ եւ գիտակցօրէն պարզ ժողովուրդին միտքը կը պղտորեն ամէնէն ստորին եղանակներով կարծել տալով որ Սփիւռքը կ'ուզէ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԵՐԷՆԸ պարտադրել Հայաստանի... ուղիղ գրելու բարի առաջարկը վերածելով բարբառներու ճակատամարտի...:

ՅԻՊԷ.– Ազերիները մինչեւ վերջերս կարծեմ ռուսական տառեր կը գործածէին:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Այո՛. Ալիեւ մէկ գիշերուան մէջ վճռական յայտարարութիւն մը ստորագրեց եւ յաջորդ օրուընէ ամբողջ երկրի տարածքին սկսաւ Թուրքերու լատինատառ այբուբենը որդեգրուիլ...

ՅԻՊԷ.– Առանց ակադեմիկոսներու եւ դրամատուներու տնօրէններու հետ ժողովնե՞ր գումարելու...

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Սա ազգային գաղափարախօսութիւն է. ինչ՞ կապ ունին փրոֆէսորները կամ դրամատէրերը: Այսօր Բաքուի մամուլը հիանալիօրէն կը գործէ, 2 տարի չանցած...

ՅԻՊԷ.– Բայց Ադրբէջանը նոր պետութիւն է, առաջին անգամ 1918ին կը յայտնուի քարտէսներու վրայ... բազմաթիւ փոքրամասնութիւններով կազմուած է...

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– ... Եւ սակայն շնորհիւ իր ազգային յստակ գաղափարախօսութեան, օրէ օր միաձոյլ կը դառնայ... օտարներուն հետքերը ոչնչացնելով իր տարածքէն...

ՅԻՊԷ.– Իսկ մեր Հայրենիքին մէջ, ուր օտարները միայն արիւնի վտակներ բացած են, ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուի մեր նախնիքներուն թողած ժառանգութիւնը:

ԵԻՍԵԲԻՈՍ.– Անխնամ եւ մեծ մասով լքուած իրենց ճակատագրին...:

(Շար. 1)

ՏԻԿԻՆ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

ՅԱԿՈԲ ՓԱԼԵԱՆ

Եթէ երախտագիտութիւնը մարդոց եւ մասնաւորաբար մեր ազգին մարզաձեւը ըլլար, Տիկին Թէօլէօլեանի մահը աւելի յառաջացուցած կ'ըլլար: Այդպէս չէ, դժբախտաբար: Հաւանօրէն երկար ապրեցաւ և նորերը զինք չէին ճանչնար, բայց ապահովաբար նաև անոր համար որ մենք դեռ չենք սորված որ մահուընէ ետք առաքինութիւնները կ'ապրին:

Մինաս Թէօլէօլեան եւ Գոհար Թէօլէօլեան հերոսական վաստակ ունին հայ կեանքի մէջ: Շքանշաններ չստացան: Բայց ամբողջ սերունդի մը վրայ իրենց անուրանալի դրոշմը դրին, հայեցիութեան դրոշմը, որ սէր է ազգին հանդէպ, գիտակցութիւն մշակոյթով ու լեզուով տեւելու: Ինչ որ Զարեհ Եպիսկ. Փայասլեան –յետագային Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա.– եւ հանրային մեծ գործիչ Հրաչ Փափազեան երազեցին եւ ծրագրեցին, Մինաս եւ Գոհար Թէօլէօլեան կենսագործեցին: Հալէպի Քարէն Եփփէ Ազգ. Ճեմարանը, այսօր աւելի քան հազար աշակերտներով և մեծղի շէնքերով պատկառելի երկրորդական վարժարան մը, սկսաւ այրիանոցի մը մէկ-երկու տաղաւարներուն մէջ: Յիսնամեակի ծաւալուն հատորը առատ նիւթ կը մատակարարէ հետաքրքրուողներուն: Բայց այդ Ճեմարանը ունեցաւ, այսօրուան գեղեցկացնող պատկերներուն ետին, իր ամէնօրեայ կեանքը, երբ ասեղնագործի պէս կը հիւսուէր սերունդի մը պատրաստութիւնը, տղաք եւ աղջիկներ, որոնցմէ շատեր դերակատար եղան եւ են Սփիւռքի տոկալու եւ տեւելու գոյապայքարին մէջ:

Բնութիւնը այնպէս կարգադրած էր որ Մինաս եւ Գոհար Թէօլէօլեան իրարու ըլլան՝ գէթ մեր աչքին: Մինաս Թէօլէօլեան, ոչ միայն դասապահի յետին վայրկեանները կը լեցնէր, առանց սպասելու որ զանգը հնչէ եւ ինք երթայ ծխելու կամ սուրճ խմելու, այլ հանդիսացաւ մեծ հրապարակագիր, ի հեճուկս իր մէջ միշտ արթուն մնացած գրական հասունութեան եւ հմտութեան: Իսկ տիկին Գոհար Թէօլէօլեան, մեղմութեամբ եւ բծախնդրութեամբ հայերէն սորվեցուց,

հայերէնը սիրելի դարձուց, սորվեցուց շարադրել: Օրինակելի ուսուցիչներ էին, քանի որ չեմ յիշեր որ բացակայած կամ ուշացած ըլլան: Մեր գրաւոր դասերը եւ շարադրութիւնները կը սրբագրուէին առանց ուշացումներու: Մին սիրելի դարձուց Պետրոս Դուրեանը, միւսը՝ մեզ տարաւ Տիրան Չրաքեան լսելու ճանապարհով: Ճեմարանի ստեղծման եւ զարգացման առաջին տասը տարիներուն մէջ կան երկուքի քրտինքը եւ չունչը: Այն տարին որ ես կ'աւարտէի Ճեմարանը, 1956ին, իրենք եւս մեկնեցան, գացին Լիբանան, հուսկ՝ Միացեալ Նահանգներ, Պոսթըն:

Քանի մը շաբաթ առաջ, նոյն Պոսթընի մէջ, շիջած է տիկին Թէօլէօլեան: Քանի մը տարի առաջ, ուխտի երթալու պէս գացինք Պոսթըն, քանի մը հոգիով: Առանձին էր, կոկիկ տան մը մէջ, ուր գիրքերը կը շարունակէին ապրիլ եւ յիշել: Այդ քաղցրացած տիկինին հետ անցեալի յիշատակներ կը քաղցրանային: Երբեմն կը թղթակցէինք եւ կը զգայի որ իր տողերուն մէջ կար պարտականութիւնը կատարած ուսուցչուհիի գոհունակութիւնը:

Հիմա երբ անցեալը յաւերժութիւն է, դէմքեր եւ դէպքեր կը մնան որպէս քանդակ: Ֆրանսացի իմաստասէր Մոնթէնեը կ'ըսէ որ եսը ատելի է, եւ այս պատճառով միշ զգուշացած եմ անձնական յուշեր պատմելէ, թեթեւ կշռող փառասիրութենէն խուսափելու համար: Երբ կ'ոգեկոչեմ յիշատակը երկու ուսուցիչներու, կերպարները ճանչնալու համար, ես ինծի թոյլ պիտի տամ քանի մը դրուագներ պատմել:

Մինաս Թէօլէօլեանի ժամերը չատ սուղ էին: Իր օրը բաժնուած էր Ճեմարանի եւ «Արեւելք» թերթի միջեւ, մանաւանդ որ ներազգային պայքարի տարիներ էին: Մինաս Թէօլէօլեան չէր ուզեր եւ չէր կրնար գիշերները հանդէսներու երթալ, թատրոն, երգչախումբի ելոյթ, եւայլն: Սովորութիւն դարձած էր: Տունէն երթալէ առաջ, Մինաս Թէօլէօլեան, բակին մէջ զիս կը կանչէր, ըսելու համար որ երեկոյեան իրենց երթամ, որպէսզի տիկինին ընկերանամ այս կամ այն հանդէսին երթալու: Գիշերօթիկ տղու մը համար բանտէն փախչելու պէս բան մըն է նման պարտականութիւն: Եւ կ'երթայինք: Ճամբու ընթացքին, կամ սրահին մէջ, «Տիկին»ը կը խօսէր «Պարոն»ին մասին: Կը խօսէր նաեւ մեր մասին: Այդ տարիքին «սիրահարութիւն»ը աճման եւ ինքնահաստատման ձեւ մըն էր: Գիտէր, կը տեսնէր: Օր մըն ալ, չատ մեղմութեամբ, ըսաւ որ քիչ կը պատահի որ դասընկեր եւ դասընկերուհի շարունակեն իրենց սէրը...

Բայց իրեն համար մեծ հպարտութիւն էր, երբ մեզմէ մէկը, փոքրիկ ուսումնասիրութիւն մը ընէր կամ չնորհալի շարադրութիւն մը գրէր: Ուրախութեամբ կը մտնէր դասարան, այդ մասին կը խօսէր: Ցետոյ կ'իմանայինք որ խօսած կ'ըլլար միւս ուսուցիչներուն: Բնական հպարտութիւն մը, որովհետեւ Ճեմարաններու հիմնադիրներու նպատակը այդ յաջողութիւնն էր:

Գիշերօթիկները յաճախ ցանկապատին վրայէն կ'անցնէին գիշերը, չարժանկար մը տեսնելու համար: Թաղի արհեստաւորները, որոնք միութիւններու անդամ էին եւ Ճեմարանի «պաշտպան»ներ, լուր կու տային որ գիշերօթիկ այս կամ այն սանը գիշերը փողոցն էր, «սինեմա» գացած էր: Պարոնը, տնօրէնի հանդամանքով կը կանչէր եւ կը թելադրէր չընել... բայց չէր պատժեր: Նման դէպքի մը երեկոյեան, տոմս գնած էինք ընկերոջ մը հետ եւ կարեւոր ժապաւէն մը տեսնելու պիտի երթայինք: Երբ տոմսակավաճառին խցիկին առջեւ կանգնած էինք, իր սովորական արտօրանքով, «Պարոն»ը հասաւ, միշտ զբաղած, գրպանը խառնելով: Անմիջապէս սահեցայ, զիս չտեսաւ, բայց ետին կեցած «Տիկին»ը, տեսաւ, մատը շրթներուն դրաւ, իսկ մենք պահ մը հեռացանք, եւ վերադարձանք: Ցաջորդ օր, բակին մէջ, մօտեցաւ եւ ըսաւ որ «Պարոն»ին չէր ըսած, որովհետեւ ան սրտի պատմութիւն ունէր: Վստահ եմ որ այդ չէր պատճառը, այլ համակցութիւնը, քանի որ գիտէր թէ այդ տարիքի տղոց պզտիկ արկածախնդրութիւնները բնական էին:

Ամբողջավարութիւն թող չհամարուի. «Պարոն»ը եւ «Տիկին»ը, իրենց ներկայութեամբ, Ճեմարանը վերածեցին ապրող եւ կենսունակ հայրենիքի: Այս արդէն իրենց գործին համար տրուած լաւագոյն գնահատանքն է:

Տիկին Գոհար Թէօլէօլեան գործեց նաեւ Միացեալ Նահանգներու մէջ, Հայ Օգնութեան Միութեան ծիրէն ներս, հոն եւս ցուցաբերելով ազգի գոյատեւման եւ զարգացման իր ըմբռնումները:

Մանչս համագումարի մը համար Պոսթըն պիտի երթար: Խնդրեցինք իրմէ, կինս –որ իրենց աշակերտած է Պէյրութի Ս. Նշան վարժարանը– եւ ես, որ անպայման երթայ եւ «Տիկին»ը տեսնէ: Վերադարձին ըսաւ, որ հակառակ տարիքին, ան կը պահէր իր իմացական կարողութիւնը եւ ողջմտութիւնը:

Եւ այդպէս, իր պարտականութիւնը կատարած անձի պայծառ անհատականութեամբ «Տիկին»ը չիջած է:

Երբ այս տողերը կը գրէի, մտածեցի որ տարրական երախտագիտութեան որպէս արտայայտութիւն, միթէ կարելի չէ՞ Քարէն Եփփէ Ճեմարանի պատերէն մէկուն վրայ յուշաքար մը դնել, նոյնիսկ՝ դիմաքանդակով, «Պարոն»ին եւ «Տիկին»ին համար, որպէս յիշատակի եւ երախտագիտութեան տուրք, ոչ միայն իրենց աշակերտներուն, այլ նաեւ գաղութի մը, եւ թերեւս ամբողջ Սփիւռքի կողմէ, քանի որ անոնց ցանած սերմերը ծիլ արձակած են ի հարկէ Սուրիա, բայց նաեւ

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՈՒ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գերմանիա արեւելքէն արեւմուտք, հիւսիսէն հարաւ դրօշազարդուած է. սեւ–կարմիր–դեղին դրօշակներ կախուած են պատշգամներէ, պատուհաններէ: Երեւոյթը ոչ միայն հրճուանք կը պատճառէ դրօշակ ծախողներուն, այլեւ քաղաքական դէմքերուն, դէտերուն որոնք չատ համարձակ եզրակացութիւններ կ'ընեն: Մարզական պեստալոց յանձնաժողովին նախագահը ըսած է թէ ֆութպոլը միակ մարզն է Գերմանիոյ, ուր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ տարբերութիւն չկայ:

Արդէն ալ ֆութպոլի աշխարհի ախոյեանութիւնը չորս շաբթուան համար այդ պատկերը տայ երկրին, գործազրկութեան կամ աշխատավարձերու վիճակագրութիւններ պէտք չէ դիմնալու համար թէ միութենէն 16 տարի ետք ալ Գերմանիա խորապէս բաժնուած կը մնայ: Ըսուածը կը վորէ ֆութպոլի ոլորտին համար ալ: Նախկին Արեւելեան Գերմանիոյ խումբերը մեծ մասով չորրորդ, հինգերորդ բաժանումին մէջ տեղ կը գրաւեն:

Միացումէն ետք արեւմտեան խումբերը Արեւելեան Գերմանիոյ լաւագոյն խաղացողները հմայեցին եւ որոշ խումբերու անկումին պատճառ եղան: Նախկին արեւելեան հաստատուն խումբերը երբ արեւմտեան շրջաններու մէջ մրցում կ'ունենան ու իրենց կողմնակիցները կը հետեւին անոնց, յաղթանակի պարագային անպայման կը գոչեն. «Կեցցէ՛ Արեւելեան Գերմանիան»:

Այսուհանդերձ համաշխարհային ախոյեանութիւնը չատերու ըսել կու տայ թէ երկու Գերմանիաները խսկապէս պիտի միացնեն: Իրաւ ալ, առաջին անգամ ըլլալով պրանտէնպուրկցիներ Պաւէրայի յաջողութիւն կը մաղթեն, միւս կողմէն արեւմուտքի բարբառները լսելի պիտի ըլլան Լայփցիկի մարզադաշտին վրայ:

Յուլիս 9ի երեկոյթին ախոյեան խումբը յայտնի պիտի ըլլայ, ու 4 չաբթուան միասնական կեանքէ մը ետք ամէն մարդ իր տունը պիտի երթայ: Ցաջորդ օրուընէ Արեւելեան եւ Արեւմտեան զոյգ թեւերով միասնաբար զարգացող Գերմանիոյ մը պատկերը պիտի վերստանայ նախկին բնոյթը՝ գեղեցիկ երազի մը....

ԲԱՂՀԱՆ

Լիբանան, Եւրոպա, Ամերիկաներ, Ովկէանիա:

Հերոսներ կը պարգեւատրուին յետ մահու: Որպէս բաւարարութիւն, յարգանք եւ օրինակ՝ մնացողներուն...

Երախտագիտութիւնը մեծութիւնն է զայն յայտնողին:

Ց. Գ.

Փարիզ, Յուլիս 7

ՆԿԱՐԻՉ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի "Կարսիա Լափորթ" ցուցասրահին մէջ Մայիս 16 – Յունիս 6 վերջին տարիներու պաստառները ցուցադրած էր նկարիչ Յովհաննէս: Այդ գործերուն մէջ արուեստագէտը հիմնական առանցք ըրած է յաւերժական ներշնչարան կինը: Ցատկալէս անոր մօտ հոգեվիճակներու ուշադիր վերծանումով:

Իր գործերուն մէջ նկատելի էր նուրբ քնարականութիւն մը որ յաճախ կը յիշեցնէր կնոջական գեղեցկութիւնը բառերով յաւերժացուցած բանաստեղծներու էջերը:

ՑՈՂՈՒԹԷ ՑՈՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարի Մարի Մանուկեան սրահին մէջ, Մայիս 6ին, մեծարանքի ճաչ մը տեղի ունեցած է ի պատիւ առաջնորդական փոխանորդ Արարատ Ծ. Վ. Գալթաքճեանի անոր հոգեւոր ծառայութեան քսանամեակին եւ Մայր Աթոռ Էջմիածին նոր առաքելութեամբ մեկնումին առթիւ: Բացման խօսքը արտասանած է թեմական խորհուրդի փոխ ատենապետ եւ օրուան հանդիսավար Արթօ Պասմաճեան, որմէ ետք, Վազգէն Քէնյ. Փօյաճեան կարդացած է Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի հայրապետական կոնդակը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Հայր Արարատի եկեղեցական գործունէութեան մասին համապարփակ կերպով արտայայտուած է իր երկարամեայ գործակիցը՝ Արմինէ Քէօշկէրեան: Ցուցադրուած է Հայր Արարատի կեանքն ու վաստակը ներկայացնող լուսապատկերներու չարք մը: Ցաջորդաբար խօսք առած են Հայ կաթողիկէ հոգեւոր հովիւ Հ. Գէորգ Ծ. Վ. Զապարեան, վերապատուելի Մհեր Խաչիկեան, թեմին հոգեւորականաց անունով Զարեհ Ա. Քհնյ. Զարգարեան, եկեղեցւոյ Սարկաւագաց դասին կողմէ Արթօ Սրկ. Քէփէքճի եւ թեմական խորհուրդի ատենապետ Ճէք Ստեփանեան: Շնորհակալութեան խօսքերով հանդէս եկած է Արարատ Ծ. Վ. Գալթաքճեան: Հրաժեչտի խօսքերուն մէջ, առաջնորդը իր գնահատանքը յայտնած է օրուան մեծարեալին գործունէութեան:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲՖ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Նօթաճին պահեց իր անունը կոչուեցաւ Տէր Գաբրիէլ Խանճեան. ունէր գեղեցիկ ձայն, որուն համար Ս. Խաչի քահանայական դասին մէջ փոխադրուեցաւ յետոյ, չնորհիւ Ներսէսեան Գրիգորին, որ արքունի չինութիւններու վերակացու կարգուած էր ճարտարապետ Պալեան Սարգիս պէյին պաշտպանութեամբը եւ որ հակառակ իր աննշան ծագումին եւ խորամատ ագեղութեանը դիզած էր մեծ հարստութիւն: Բալուէն շալվարով եկած է եղեր. կ'ապրէր Իճատիէ Թաղը, ուր կանգնած էր պալատանման փառաւոր տուն մը. իր Թաղին մէջ կանգնեց երկսեռ վարժարան մը. մանչերունը կոչեց "Ներսէսեան", աղջիկներունն ալ՝ "Էրմոնեան", ի յիշատակ իր վաղամեռիկ աղջկան՝ Էրմոնէի: Նորընծայ Տէր Գաբրիէլը այս փարթամ հայուն տաներէցը եղաւ, Հայրս ալ իր սափրիչը ըլլալով կը տանէր մեզ ձեռք համբուրել կու տար եւ երբեմն ալ մեզ քննել կու տար Ներսէսեանի տունին վարժապետէն, որ էր Փիլիքա Պօղոսին եղբայրը եւ կը կառավարէր Գրիգոր աղային երկու մանչ զաւակներուն ուսումնառութեանց եղանակը, եւ Կիրակի օրերն ալ զանոնք կը բերէր եկեղեցի, կը կեցնէր քարոզիչ Սըրբազանին ճիշդ քովը, վերի դասին մէջ:

***

Այս տեղ միջանկեալ կերպով, կը պարտաւորիմ յիշատակել դէպք մը որ խոր տպաւորուած է մտքիս մէջ:

Վերոյիշեալ ձեռնադրութեան կոչումի Շաբաթ երեկոյին, հայրս տեսանք որ գործը թողուց, եւ ուզեց Եէնիմահալլէի Ս. Կարապետ եկեղեցին երթալ, ու Նօթաճի Գաբրիէլին համար պոռալ «Արժանի չէ՛»: Բարեկամներ վրայ հասան զինքը ետ կեցուցին իր այդ նպատակէն եւ չատ լաւ ըրին, որովհետեւ հայրս ֆիրաւունք չունէր եւ չափազանցօրէն պիտի մեղադրուէր:

Բայց թէ ինչո՞ւ համար կ'ուզէր այդ յանդուգն, գայթակղեցուցիչ ընթացքին դիմել, պատմեմ.

Նօթաճի Գաբրիէլը, երբ Ս. Խաչ վարժարանին կառավարիչ ու երաժշտութեան դասատուն էր, կը սկսի քիչ քիչ ծանօթանալ հօրս, մտերմանալ, յաճախելով խանութը. օրին մէկը փափաք կը յայտնէ ազգական ըլլալ, կ'ուզէ քենակալ ըլլալ իրեն եւ կը խնդրէ ամուսնութեան մեծ մօրաքոյրս, զոր եկեղեցին տեսած է եղեր եւ չատ է հաւներ անոր գեղեցկութեանը:

Հայրս, խնդիրը կը հաղորդէ մեծ հօրս, որ հակառակ չարտայայտուիր եւ կու տայ հաւանութիւնը:

Տղայ էինք, բայց կը տեսնայինք, որ երաժշտապետը սուէպ կուգար մեծ հօրս տունը որ դեռ նորոգուած չէր, կ'եղբայրանար մօրեղբօրս հետ եւ չատ անգամ ալ կը մնար ճաչի եւ իր գեղեցիկ բարակ ձայնը ձգելով կ'երգէր եկեղեցական ու ազգային երգեր պարտէզին մէջ:

Լուրը ամբողջ Թաղին մէջ տարածուեցաւ. հարսանեկան պատրաստութիւններու ձեռնարկուեցաւ. բայց պատրիարքարանի պաշտօնական նշանտուքը ըլլալու մօտ, Նօթաճին միտքը փոխեց. եկեղեցւոյն մէջ ուրիշ ընտանիքի մը աղջիկը տեսած ըլլալով, անոր կը հաւնի, եւ ետ կը կենայ մօրաքոյրս առնելէ: Այս անվայել ընթացքին մեծ հայրս բնաւ կարեւորութիւն չի տար, անտարբեր կը գտնուի. բայց հայրս սաստիկ բարկանալով՝ կ'երթայ դպրոց ու Նօթաճին Թաղական խորհրդարանը կը կանչէ. կ'առարկէ ու կը խնդրէ անգամ մ'ալ ոտք չկոխել իր խանութը: Քանի մը ամիս յետոյ Գաբրիէլ կ'ամուսնանայ ուրիշ աղջկան մը հետ եւ յաջորդ տարին վերջն ալ կ'ըլլայ Տէր Գաբրիէլ, ինչպէս գրած եմ արդէն:

Այս էր պատճառը, որ գրգռած էր հայրս, երթալ եկեղեցին եւ «Արժանի չէ՛» պոռալ: Անիրաւ էր հայրս եւ լաւ է եղած որ խոհեմութիւն ունեցեր է ետ կենալու այդպիսի գայթակղեցուցիչ արարքէ, քանզի չատ մեծ անպատուութիւն կ'ըլլար իր ամենամաքուր անունին, եւ չատ ալ վնասաբեր իր արհեստին, որով բոլոր երեւելիներուն տուները չարունակաբար ելումուտ ունէր: 1866ին էր այս:

Զմոռնամ սա ալ աւելցնելու, որ այդ մօրաքոյրս, չատ գեղեցիկ, յոյժ դժբախտ եղաւ ամուսնական կեանքին մէջ:

Մօրս հաւասար կը սիրէր զինքը, զի զիս մեծցուցած էր ինքը, երբ եղբայրս չուչցաւ ինձմէ յետոյ լոյս աշխարհ գալու. կը պաշտէր զինքը մայրաչափ եւ խորազգած ցաւով է որ կ'արձանագրեմ հոս անոր վիճակուած դառնութիւնները, որոնք նոր տունին մէջ նորանոր վիշտերու ծայր տուին:

Նօթաճի Գաբրիէլի հետ ամուսնութիւնը ձախողելէն յետոյ, չատեր ներկայացան այդ մօրաքոյրս ուզելու, բայց մեծ հայրս հակառակ կ'ըլլար: 1867ի ճիշդ վերջերը ներկայացաւ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեանի մօրեղբայրը՝ Մարտիրոս անուն, արհեստով ընտիր դերձակ, լուրջ, խոհուն, ուսումնական ու խիստ պատուական անձը եւ Նեկտար մօրաքոյրս խնդրեց ամուսնութեան: Մեծ հայրս հաճ եւ հաւան գտնուեցաւ, ընդունեց առաջարկութիւնը:

(Շար. 15)

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE
sous la direction de
HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

—ENTREE LIBRE—

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72
(accès par le RER E Eole)
prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 17.–

Առաւօտեան ժամերգութեամբ (սկիզբ՝ ժամը 9ին) եւ Պատարագով՝
Եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն ելանելոյն ի վերապէն
Սրբոյն Գրիգորի Մերոյ Լուսաւորչին

***

ԿԻՐԱԿԻ, Յունիս 18.–

Տօն կաթուղիկէ
Եկեղեցւոյ Սուրբ Էջմիածնի
Բ. Կիրակի զկնի Հոգեգալստեան:
*Ի ժամու Ս. Պատարագի կատարի Մաղ*թանք Հայրապետական:

ԴԻԻԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, *ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրոսօ:*

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens

Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin
— Nombre de place limité —
Réservations :
— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

□

RECHERCHE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

Section «Archalouisse Tatéossian» de Paris

Circuit en Arménie et Artsakh

Du 2 au 12 septembre (Arménie) ou du 2 au 14 septembre (Arménie + Haut Karabagh) — Pension complète sauf à Erévan (1/2 pension) — Hôtels 3 et 4 étoiles — Vol Air France — Prix à partir de 1280 Euros.
Renseignements et inscriptions :
— Araxie : 01 39 83 71 19.
Nombre de places étant limité, date limite d'inscription : **15 juin.**

Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ
ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»

գրական – գեղարուեստական երեկոյթներու շարք

Հինգշաբթի, Յունիս 15, ժամը 20.30ին

ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ – ՀԱՅՐԵՆՆԵՐ
Կ'արտասանէ՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԱՆԵԱՆ

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՏԱՂԵՐ

Կը մեկնաբանէ՝
երգչուհի ՕՐԵԼԻ ԴԱՑՐՄԵՆՋԵԱՆ – սոփրանօ

«ՔՈՒՉԱԿԻ ՊԷՍ
ԼՈՒՍԱՊՍԱԿ ՃԱԿԱՏ ՉԿԱՑ»
Զրոյց՝ ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

— Մուտքը ազատ է —

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Ընկերային Օգնութեան (նախկին Ազգատախնամ) Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 2006 Յունուարէն Մայիս.–

Տիկին Նուարդ Պօյաճեան 140 *Եւրօ, Պ. Ժան Փելթիէ* 1.524, Գափիթալ Մանանմընթ Պիզնէս – *Ժերար տը Պրիւին* 1.200, *Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ալիքսանեան* 100, *Տէր եւ Տիկին Ժան Թոմա* 50, *Տիկին Լուտմիլա Թրիֆոնովա* 40, *Տէր եւ Տիկին Մարք Մօրիս* 50, *Տէր եւ Տիկին Փօլան Լափէրիէր* 50, *Տէր եւ Տիկին Էմիլ Թօթ* 100, *Տէր եւ Տիկին Իսրայէլ Լոքիւ* 150, *Տէր եւ Տիկին Արթիւր Քիւթրի* 50, *Տէր եւ Տիկին Ֆրանսիս Քէլէռէ* 50, *Տէր եւ Տիկին Ժան Ֆէռօ* 50, *Տէր եւ Տիկին Անթուան Սանթօ* 100, *Օր. Եոլանտ Մէլիա* 100, *Տէր եւ Տիկին Ֆրանսիս Կրանսիր* 50:

(*Շար.*)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ HAMASKAINE

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔ՝ ՅՈՒԼԻՍ 16-ԷՆ 30 ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բացառիկ առիթ մը ծանօթանալու հայ արուեստին, մշակոյթին, ճարտարապետութեան եւ պատմութեան:

Յայտագիր.–
– Դասախօսութիւններ
– Գեղարուեստական ձեռնարկներ
– Զրոյցներ
– Պատմական վայրերու այցելութիւններ
եւ վերջապէս՝
– Խնջոյքներ:

Այս տարի ծրագրուած է նաեւ պտոյտ մը դէպի ԱՐՑԱԽ:

Հաւաքը կը համախմբէ Սփիւռքի զանազան երկիրներէն հայ երիտասարդ համալսարանականներ:

Մասնակցութեան սակ (առանց ճանապարհածախսի, վիզայի եւ տուրքի)՝
675$ *ամերիկեան (գիշերօթիկ +* 3 *ճաշ օրական + պտոյտներ)*
կամ
400$ *ամերիկեան* (3 *ճաշ + պտոյտներ):*

Համացանցի հասցէ՝
http://forum.hamazkayin.com

Յաւելեալ տեղեկութիւններ.–
- Ֆրանսա
ՀՈՒՐԻԿ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
+33(1) 42.29.10.24
- Անգլիա
ՍԵԼԼԱ ԹՆՃՈՒԿԵԱՆ
+44(20) 76.03.84.52

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայաստանցի երիտասարդ կին մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ:
Հեռաձայնել Նատիա Մկրտիչեանի. – 06. 16. 05. 84. 15

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30

dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot) 75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)

Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert —
Maurice Ravel — Henri Pousseur —
Paul Hindemith — Arthur Honneger —
Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ **01. 44. 59. 23. 50**

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne,organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — **Tél. : 01 47 36 02 50**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 15

JEUDI
15 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.475

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.475

ՊՈԼԻՍ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի ԱՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ՅԱՒԵԼԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ԽՆԴՐԱԾ Է

Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Յունիս 20-27 Պոլիս կ'այցելէ, Յունաց տիեզերական Պարթողոմէոս պատրիարքին եւ Մեսրոպ պատրիարքին հրաւէրներով: Իրեն կ'ընկերանայ բազմանդամ պատուիրակութիւն մը: Յայտագրին մէջ կան Հէյպէլի կղզիի յունական Ս. Երրորդութիւն վանքը, Պոլսոյ հայկական եկեղեցիները, Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը, Տոլմապաղչէի պալատը, Այա Սոֆիան, Սկիւտարի, Շիշլիի, Պալըքլըի գերեզմանատուները, մահմետական, հրեայ համայնքներու ներկայացուցիչներու, հայ երիտասարդներու, մտաւորականներու, կրօնաւորներու հետ հանդիպումներ, եւլն.:

Պոլսոյ պատրիարքութեան կայքէջը այցին լուրին ու մանրամասնութիւններուն հետ կը տեղեկացնէ թէ Դ. դարէն ի վեր Պոլիս այցելող 12րդ հայ կաթողիկոսը կ'ըլլայ Գարեգին Բ.:

Այցին առթիւ Մեսրոպ պատրիարքը Յունիս 13ին Պոլսոյ Ապահովութեան տնօրէնութեան եւ կուսակալութեան դիմած է, որպէսզի Յունիս 21-27 ապահովութեան միջոցները աւելցնեն:

***

ԿՈԼՈՏ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Պատրիարքարանի Ա. յարկին մէջ Յունիս 9ին Մեսրոպ պատրիարքին նախագահութեամբ հանդիսաւորապէս բացուած է Կոլոտ պատրիարքին ձօնուած թանգարանը: Շուրջ 200 հրաւիրեալներու խօսք ուղղելով Մեսրոպ Արք. շնորհակալութիւն յայտնած է ծրագրին իրականացման օժանդակած անձերուն, կրօնաւորներուն:

Ցուցանմոյշներուն մէջ կան պատմական մեծարժէք զանազան առարկաներ, ինչպէս Քրիստոսի խաչափայտի մասունքով ոսկիէ խաչը, Գր. Լուսաւորչի մասունքը, ձեռագիր մատեաններ, Բաղիշեցի Կոլոտ պատրիարքին պատկանած առարկաներ, եկեղեցական զգեստներ, իւղաներկ դիմանկարներ, աստեր, թատերական հրովարտակներ, կնիքներ, Այվազովսքիի պաստառներ, եւլն.:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱԹԱՅԻ ՄԷՋ ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌՈՒԵԼԻ ՀՈՂ ՉԿԱՅ

Հաթայի կալուածներու տնօրէնութիւնը գրեթէ խուճապի մատնուած է երբ նշմարած է որ քաղաքին տարածքին աւելի քան 0,5ը օտարականներու կը պատկանի: Որոշուած է վերջ տալ օտարականներուն կալուած ծախելու գործողութիւններուն: Կալուածատէր օտարականներուն գլխաւոր դիրքը կը գրաւեն Սուրիացիները որոնք 2400 կալուածի տէր են: Օտարականներու սեփականութիւն դարձած կալուածներուն ընդհանուր թիւը 3.700 է: Երկրորդ դիրքի վրայ են Գերմանացիները, 590 կալուածով:

Լուրին հետաքրքրական տուեալը այն է որ Սուրիացիներուն պատկանող կալուածները հոն իրենց ունեցածներն են 1939էն առաջ: Այդ թուականին է որ Հաթայը մաս կազմած է Թուրքիոյ, բայց անկէ ի վեր Սուրիացիներու ոչ մէկ կալուած ծախուած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ճ. ՊՈՒՇ անակնկալ եւ արագ երթուդարձ մը ըրած է Պաղտատ Յունիս 13ին եւ նոր վարչապետն իսկ՝ Նուրի ալ-Մալիքի միայն քանի մը վայրկեան առաջ լուր ունեցած է: Այս անգամ, ԱՄՆ-ու նախագահը օդակայանը չէ մնացած, ինչպէս իր նախորդ այցելութեան, այլ մինչեւ դեսպանատուն գացած է: Պուշ շնորհաւորած է վարչապետը շեշտելով թէ այլեւս երկրին ճակատագիրը իրենց (Իրաքցիներու) ձեռքն է, աւելցնելով. – «Եկած եմ ձեզ տեսնելու դէմ առ դէմ եւ ըսելու որ երբ Ամերիկա իր խօսքը կու տայ, կը յարգէ այդ խօսքը»: Ամերիկեան այս զօրակցութեան խոստումը, հաւանաբար, շատ չի խանդավառեր երկրին ժողովուրդը, որ այդ «օժանդակութենէն» ի վեր 100 հազար քաղաքացի կորսնցուց:

ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆԻ խմբագիրներու ընկերութիւնը թերթին Յունիս 14ի թիւին Ա. էջին վրայ յայտարարութիւն մը տպագրած է, ուր կը շեշտէ որ յարդ Սերժ Ժիւլի ապահոված է թերթին անկախ եւ ազատ դիմագիծը եւ թէ թերթին նոր դրամագլուխի անհրաժեշտութիւնը, որեւէ ձեւով, չի կրնար վնասել այդ արժէքներուն: Ծանօթ է որ Է. տը Ռոչիլտ ճամբու դնել տուաւ թերթին տնօրէնը, դժգոհ անոր դէշ մատակարարութենէն եւ Ս. Ժիւլի յայտարարած է թէ կը քաշուի, քանի իր մեկնումը կրնայ օժանդակել թերթին նիւթական վերակառուցումին: Ռոչիլտ ընդհանուր տնօրէնին՝ Լուի Տրէյֆիւսի ալ հրաժարումը պահանջած է: Է. տը Ռոչիլտ, 2005 Ապրիլին 20 միլիոն Եւրօ բերած է, ինչ որ 38,87%ով բաժնետէր կը դարձնէր զինք, բայց այդ գումարը թերթին բացերը գոցած էր միայն: Ս. Ժիւլի թերթը հիմնած էր 1973ին եւ –գոնէ սկզբնական շրջանին– աւելի հաւատարիմ դիմագիծ մը ունէր 68 Մայիսեան օրերուն ըմբռնումին: Լիպէրասիոնի ընթերցողներուն, արդար մտահոգութիւնն այն է, որ նման Ֆրանս-Սուարի, Ռոչիլտ Լիպէրասիոնի ալ "փիփըլ" մամուլի դիմագիծ մը տայ...: Իւմանիթէ ալ անհանգիստ կը հնչեցնէ եւ կուսակցութիւնը բացառիկ ժողով մը կը գումարէ Յունիս 17ին: Օրական 51.600ի իջած է իր ծախուած օրինակներուն քանակը, մինչ հաւասարակշռութեան համար պէտք է առնուազն 65 հազար օրինակ ծախէ:

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ հրթիռները նոր աւեր մը գործած են Յունիս 13ի առաւօտուն Գազայի մէջ: Կառք մը թիրախ առնելով, Իսրայէլացիք ինը Պաղեստինցիի մահուան պատճառ եղած են, որոնց մէջ եօթը եւ ինը տարեկան երկու մանուկներ: Ապպասի համար Իսրայէլի ըրածը «պետական ահաբեկչութիւն» է:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը՝ Եհուտ Օլմէրթ Փարիզ եկաւ Յունիս 13ին եւ 14ին ալ, ինչպէս գրեցինք, բացումը կը կատարէր Տ. տը Վիլըփէնի հետ «Արդարներու պատ»ին (Մառէի թաղամաս), ուր արձանագրուած են այն 2.693 Ֆրանսացիներուն անունները, որոնք գրաւման շրջանին Հրեաներ ազատած են: Անոնց շնորհիւ է որ վերապրած է Ֆրանսայի 330 հազար Հրեաներու երեք քառորդը:

ԺՈԶԷ ՊՈՎԷ, համաշխարհայնացման դէմ պայքարող Ֆրանսայի պարագլուխը յայտարարած է որ թեկնածու է 2007ի նախագահական ընտրութեան: Ըստ իրեն, միակն է որ կրնայ համախմբել ձախը ազատականութեան դէմ: Այս յայտարարութիւնը ըրած է Լիպէրասիոնի տուած իր հարցազրոյցին մէջ, շեշտելով՝ «Պատրաստ եմ ելլեմ երթալու պատասխանատուութիւնը սանձնելու»: Ինք կը խորհի որ Սեկոլէն Ռուայալ աջն է որ բերած է ընկերվարական կուսակցութեան մէջ, իսկ ինք վստահ է որ կրնայ համախմբել ձախին ձախը:

ՊՈՒՏԻՆ ԵՒ ՍԱՀԱԿԱՇՎԻԼԻ գլուխ գլխի հանդիպում մը ունեցած են Յունիս 13ին եւ փորձած են մեղմացնել հանդարտեցը-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԽԱՉԱՁԵՒ ԱՅՑԸ

Նոյն այն օրերուն երբ Զուիցերիոյ Արտաքին նախարարուհիին գլխաւորութեամբ պատուիրակութիւնը մը Երեւան կ'այցելէր, Առեւտուրի նախարար Կ. Ճշմարիտեան ալ Պէրն կը գտնուէր: Նըպատակը զարկ տալ էր Հայաստանի տնտեսական եւ առեւտրական մարզին: Կ. Ճշմարիտեան հանդիպում ունեցած է զուիցերական կազմակերպութիւններու, Զուիցերիա – Հայաստան խորհրդարանական խումբին հետ: Այս վերջինը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ հայ նախարարին որ պատասխանած է զուիցերացի երեսփոխաններուն հարցումներուն:

***

ՋԱՒԱԽՔ

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՉԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒԻՐ ՆԱՒԹԱՄՈՒՂԻՆ ՎՆԱՍԸ

Բաքու-Ճէյհան խողովակաշարին Վրաստանէն անցնող հատուածին շինարարութեան ընթացքին Ախալքալաքի Ղադօ գիւղը վնասներ կրած է, որոնց համար հատուցում պահանջուած է: Սակայն խողովակաշարը ամբողջովին աւարտած ըլլալով հանդերձ շինարար ընկերութիւնը կը մերժէ վնասը հատուցանել: Իրենց պատճառաբանութիւնը այն է որ գործածուած տարածքը պետական սեփականութիւն է եւ գործածելու արտօնութիւն առած էին Բնապահպանութեան նախարարութենէն: Ղադոյի բնակիչներն ալ կը պնդեն որ շինարարութեան համար գործածուած աւազը իրենց սեփական տարածքէն տարուած է. առկէ զատ, նոյն կայութեան մէջ գտնուող վրացական գիւղերուն հատուցում վճարուած է: Ղադոցիները որպէս վերջին ճար, դատի դիմած են:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 13ի արդիւնքներն են.–
Զ. ԽՈՒՄԲ.– Պրազիլ-Խրուաթիա 1-0:
Է. ԽՈՒՄԲ.– Հարաւային Գորէա-Թոկօ 2-1, Ֆրանսա-Զուիցերիա 0-0:

***

Ֆրանսայի հաւաքականին այնքան յոյսերով սպասուած այս առաջին ելոյթը մեծ յուսախաբութիւն պատճառեց, նոյնիսկ եթէ պարտութիւն չեղաւ անոր արդիւնքը: Խոր մտահոգութեան աղբիւր է անոր խաղին միջակը որ հեռու է համոզիչ ըլլալէ: Մինչ ամէնէն իրատեսները կը գիտակցին հաւաքականին սահմանափակ կարողութիւններուն –որոշ բարելաւումի յոյս մը անանելով հանդերձ ապագայ մրցումներուն համար– անդին սովորական դասակարգ մը կայ որ անյաջողութիւնը կը վերագրէ ամէն ինչի, նոյնիսկ մարզադաշտին, մրցումին ժամուն, եւլն.: Ֆրանսական խումբին բոլոր յոյսերու աղբիւրը նորեկ Ռիպերի ալ ոչինչ կրցաւ բերել խաղին, ըսել տալով որոշ Ֆրանսացիներու, որ ան պէտք է մնայ Ռոֆէի իր դերին մէջ, դաշտ իջնելով միայն վերջին 25-30 վայրկեաններուն, մինչ այդ նոյն զանգուածին ճնշումին տեղի տալով է որ մարզիչ Տոմէնէք զինք առաջին 11երու ցանկին մէջ դրած էր: Ցամենայն դէպս մրցումը կրնար վերջ գտնել Զուիցերիոյ յաղթանակով ալ, քանի կէտեր նշանակելու ամէնէն յստակ առիթները անոնք ունեցան, նոյնիսկ եթէ իրաւարարին ուշադրութենէն վրիպեցաւ ստոյգ փէնալթի մը, ի նպաստ Ֆրանսայի, իր հաւասարէկ առիթներէն մէկուն ընթացքին:

Ուրեմն կը մնայ սպասել յաջորդ մրցումին, Կիրակի, Յունիս 18ին, Հարաւային Գորէայի դէմ, տեսնելու համար թէ Ֆրանսացիներու յուսախաբութիւնը անտեղի՞ էր, թէ ձախորդ խումբի մը համակիրներուն բնական հակազդեցութիւնը:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՕՏԱՐԱՏԵԱՑՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐ ԵՒ ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՀԱԿԱԶԴԵԼՈՒ ԿԱՄՔ

Ռուսաստանի մէջ օրէ օր ծաւալող օտարատեացութիւնը որ յատկապէս ուղղըւած է Կովկասցիներուն, երկու հայ զոհեր եւս խլած է: Յունիս 10ին ռուս վաշտ մը կրակ բացած է երկու Հայերու վրայ որոնցմէ մէկը տեղւոյն վրայ մահացած է, երկրորդը ծանրօրէն վիրաւոր հիւանդանոց փոխադրուած: Առաջինը կը կոչուի Հայրապետ Պետրոսեան, երկրորդը Արծրուն Երզնկեան: Մարդասպանը ձերբակալուած է, ոստիկաններուն դիմադրելու փորձերէ ետք:

Այս կարգի սպանութիւններուն բազմացումը վերջապէս հակազդեցութեան մղած է Հայաստանի մտաւորականներն ու ստեղծագործական միութիւնները: Բողոք յայտնուած է յատկապէս մեծ մասով ոճիրներու անպատիժ մնալուն, ինչ որ խթան կ'ըլլայ նոր արարքներու եւ նոր զոհերու: Յունիս 13ին այս նիւթով ժողով մը գումարուած է ուր նոյնիսկ հակահարուած տալու ուղղութեամբ կարծիքներ յայտնուած են: Ժողովին ներկայ եղած է Ռուսաստանի Հայերու միութեան փոխ նախագահը Վ. Աղայեան: Ան ըսած է թէ սխալ մօտեցում է հակահարուածի մասին մտածել, նաեւ սխալ է կարծել որ Ռուսաստանի ամբողջ օտարատեացութիւնը ուղղուած է միայն Հայերուն: Մասնակիցները դժգոհութիւն յայտնած են նոյն միութեան եւ նախագահ Ա. Աբրահամեանի չէզոք ընթացքին:

Ժողովը փակուած է յայտարարութեան մը հրապարակումով. հոն պահանջուած է որ Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարը անյապաղ բացատրութիւն պահանջէ Ռուսաստանի Երեւանի դեսպանէն, յետոյ Երեւան կանչուի Հայաստանի Մոսկուայի դեսպանը, իրեն յիշեցնելու համար թէ քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ դիւանագիտական ներկայացուցչութիւններու առաջին պարտականութիւնը հայրենակիցներու կեանքի եւ ինչքի ապահովութեան աշխատանքն է: Պահանջըւած է նաեւ որ նախարար Վ. Օսկանեան Ռուսաստանի Արտաքին գործերու նախարարին յայտնէ Ռուսաստանի մէջ Հայերու սպանութիւններուն Հայաստանի մէջ բստեղծած տագնապն ու վրդովումը:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՅԻՊԷ.– Կրնա՞ս մանրամասնել, գիտեմ որ դուն այն սակաւաթիւ անձերէն ես որ տարիներով Հայաստանի բովանդակ տարածքին այցելած, նկարած եւ ուսումնասիրած է մեր վանքերն ու բերդերը, եւ ներկայիս անոնց մասին պատկերազարդ հատոր կը պատրաստէ, պատմական աղբիւրներէ քաղուած մանրամասնութիւններով:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Այո՛. ժամանակը հասունցած է որ նման աշխատութեան ձեռնարկեմ. բոլոր կարեւոր տուեալները ունիմ եւ կը յուսամ օգտակար գործ մը ծնունդ առնէ:

Դառնանք մեր նիւթին:

Հայաստան գիտակից չէ որ ինք մարդկութեան հնագոյն եւ հզօրագոյն մշակոյթներէն մէկուն ժառանգորդն է, ոչ իր ոսկեղէն Թութանգամոնեան պաշարներով, աղամանդէ հանքերով կամ դամբարաններէն յայտնուած մեծարժէք իրերով… այլ հիմնականօրէն իր ստեղծագործ հանճարով. Նայիրի երկրի, Վանի, Ուրարտական բերդաքաղաքներն ու ամրոցները եւ ոռոգման կատարեալ ցանցեր կառուցողներու Թոռները չբաւարարուեցան լեռնանման բուրգերու ներքեւ որ անապատի աւազները օր մը գան իր հողերը դրաւեն, այլ ծնան քրիստոնեայ մտքի եւ հաւատքի հզօր անձնաւորութիւններ (Գրիգոր Լուսաւորիչ, Ներսէս Պարթեւ, Սահակ – Մեսրոպ, Ներսէս Շնորհալի, Նարեկացի, Շնորհալի, Լամբրոնացի, Տաթեւացի, Մխիթար Սեբաստացի, Աշտարակեցի, Խրիմեան Հայրիկ եւլն…), քրիստոնեայ ճարտարապետութեան համաշխարհային գոհարներ (Ս. Էջմիածին, Հռիփսիմէ, Գայեանէ, Էօշք, Խախու, Իշխան, Ախթամար, եւլն.) եւ Փլորենտիոյ Մէտիչիներէն հինգ դար առաջ կերտուեցաւ Անին իր անկրկնելի յուշարձաններով եւ Պահլաւունիներ եւ Բագրատունիներ, Օրբելեաններ եւ Պռոշեաններ որոնք դարձան հայ քրիստոնեայ մշակոյթի Մէտիչիները մեր քարքարոտ եւ ամէն կողմէ ասպատակուող հողին վրայ… դիմանալ պէտք էր, եւ դիմացան… առանց պահ մը մտածելու որ անկախացած հողին վրայ, իրենց թողած մշակութային ժառանգութիւնը կրնար ա՛յս աստիճան լքումի ենթարկուիլ: Սովետի տարիներուն, մանաւանդ վերջին 40 ամեակին, նիւթական լայն միջոցներ տրամադրուեցան յուշարձաններն ամրացնելու, վերականգնելու, եւ անոնց հայերէն-ռուսերէն գետեղած ցուցատախտակները, ծռմռած, ժանգոտած, հեգնանքի նման մինչեւ այսօր նետուած են փլատակներու մէջ… ցոյց տալով որ ոչինչ եղած է անկախութեան 15 տարիներու ընթացքին… եւ աւելին. Երերոյքի գոհար կառոյցը երկրաշարժէն վերջ ամրացնող խտալացիները մեծ գոհունակութեամբ կը յայտնէին որ երկաթէ այնպիսի յենարաններ զետեղած են որ այդ դարաւոր պատերը տակաւին երկար տասնամեակներ կրնան ամուր մնալ, մինչեւ վերակառուցման գումար գտնըւի… վերջերս կրկին այցելեցի, եւ արդէն անոնք անհետացեր էին…

Արթիկը ունի 7րդ դարէն հրաշալի տաճար մը, որուն ճարտարապետական հարստութիւններէն կը նկատուէին խարխուլ Թրաւերթինէ պատրաստուած մեծածաւալ հիմնաքարերը որ գոյութիւն ունէին մինչեւ անցեալ տարի… եւ արդէն աներեւութացած են դարաւոր պարիսպին վրայ սպիտակ վէրքեր թողած…. Նախիջեւանէն չեկան այդ աւերը գործելու… կ'ըսուի որ քաղաքապետը իր նոր ապարանքին հիմերը դրած է անոնցմով… որո՞ւն հողը: Որո՞ւն հողը որ ամէն օր քիչ մը աւելի զանազան աղանդաւորներ, ուխտատեղիներու սրբանկարները կը պատռուեն, արձանիկները կը ջարդեն, խաչքարեր կը շրջեն եւ կը կացինահարեն… նոյնիսկ վստահ չեմ որ երբեւիցէ մշակոյթի պատասխանատուները մեր երկրի յուշարձանները այցելած ըլլան… ինչպէ՞ս այցելել երբ եռամսեակի մը ընթացքին երեք նախարար իրարու յաջորդեցին…:

ՅԻՊԷ.– Բայց դուն շատ յոռետես կը թըւիս:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Սիրելի Յիպէ, դուն կը տեսնէիր գաղափար չունիս որ ամէն տալ մշակոյթի ինչպիսի գանձեր կ'աներեւութանան… այս իշխանութիւնը երկիրը չի սիրեր. մարդիկ չարացած են, քանդելու կատաղութիւն մը ծնած է մէջերնին… գիւղացի, բանակ ձեռք ձեռքի տուած հսկայական անտառներ կ'ոչնչացնեն, խաչքարերը որպէս որմնաքար կը գործածեն, հազարաւոր գիրքեր իրենց դարակներէն կ'արտաքսուին լկտի գործարարի մը գինեգործական ակումբի նոր ծակ մը բանալու. մարդիկ կը ճանչնամ որոնք հերոսաբար կը դիմադրեն 1001 միջոցներով որ գրադարան մը չփակուի, բայց արդէն յոգնած են, զզուած են եւ անձնատուր եղած կը քաշուին հրապարակէն… կարելի չէ դիմադրել այս քանդիչ ՊՈՒԼՏՈԶԷՐներու կատաղի մոլուցքին, երկիրը սարդոստայնի մը նման պաշարուած է. յարձակումը ծայր տուած է ամէն ուղղութեամբ եւ ամէն մարզի մէջ, կրթական, գիտական, կրօնական, արուեստի ոլորտները ոտնակոխուած են. կարեւորը նիւթն է. նիւթը կը ծնի կաշառք, կաշառքը կը ծնի անբարոյականութիւն, անբարոյականութիւնը… աւեր: Հիմա մենք այդ ընթացքին մէջ ենք. եթէ Եկեղեցին, Մտաւորականութիւնը, Երիտասարդութիւնը չարթննան, այս երկիրը շուտով կը պարպուի եւ կը նետուի պատմութեան գիրկ…:

ՅԻՊԷ.– Կարծեմ քիչ մը չափազանցութիւն կայ լսածներուդ մէջ. ես ամէն օր թերթերուն կը կարդամ որ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ համագումարներ տեղի կ'ունենան, Մէկ Ազգ – Մէկ Մշակոյթ, Բազէներ, Ոսկէ աշուն, Ծիրան, խնձոր եւն.:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Սիրելի Յիպէ. չե՞ս կարծեր որ ժողովուրդի աչքին փոշի ցանելու ձեւ մըն է. աւելի օգտակար չէ՞ր ըլլար եթէ այդ միլիոնները ծախսուէին մնայուն արժէքներու համար, փոխանակ հրապարակներու վրայ Արամ Սաստրեանի Թրքաբարոյ երգերը ունկնդրելու կամ կերուխումներու՝ Ծաղկաձորի վրաններու տակ. սովետական այդ մեթոտները շատոնց պատմութեան գիրկը անցած են միւս երկիրներուն մէջ… մեր քով կարծես վերածնունդ մը կ'ապրին սովետազանկ դեկավարներու հովանիին տակ…:

ՅԻՊԷ.– Քեզի համաձայն գիտակից եւ հայրենասէր մարդ չէ՞ մնացած Հայաստանի մէջ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Եթէ իշխանութիւնը գիտնար թէ ինչ հրաշալի անձեր, գիտնականներ, արուեստագէտներ եւ մտաւորականներ կան տակաւին Հայաստանի մէջ, որ չեն հեռացած, որովհետեւ կը սիրեն իրենց հողը, որ կը տառապին եւ անաղմուկ ձեւով կը պայքարին իրենց վսեմ կեցուածքով, ստեղծագործութիւններով որպէսզի հայրենի կառոյցը ամբողջովին փուլ չգայ… կրնար դուրս գալ այս անել կացութենէն. կը թուի թէ ժամանակները տակաւին հասուն չեն այդ քայլը առնելու:

ՅԻՊԷ.– Հայրենի իշխանութիւնները ինչ՞ կը մտածեն Սփիւռքի մասին:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Թելեթօն – Թելեթօնի – Թելեթօնէ – Թելեթօնով…

ՅԻՊԷ.– Միայն այսչա՞փ…

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Միայն այսչափ. ցաւօք: Եթէ աւելի բան մը գոյութիւն ունենար իրենց ծրագիրներուն մէջ, առաջին գործերնին կ'ըլլար Սփիւռքը վիրաւորող երեւոյթները ջնջել…:

ՅԻՊԷ.– Օրինա՞կ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Առաջին եւ անժամանցելիօրէն գործադրել Ուղղագրութեան ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, փակել գազինոները, պոռնկատուները, գիշերային կասկածելի վայրերը որոնք խոտոր կը համեմատին Սփիւռքահայու ընտանեկան դաստիարակութեան (նաեւ Հայաստանի Հայուն, անտարակոյս) որ անհամար ընտանիքներու քայքայման պատճառ դարձած են եւ կը շարունակեն դառնալ եւ միայն այն ատեն կարելի է լուրջ մարդերու հետ նստիլ եւ ծրագրել թէ ինչպէ՞ս կարելի է Սփիւռքի բազմամիլիոն գումարներու հասնող նիւթական հարստութիւնը եւ մարդկային որակաւոր ներուժը ի սպաս դնել Հայրենիքին, այնպէս ինչպէս Հրեաները գիտցան ընել:

Դուն գաղափար ունի՞ս թէ քանի քանի Հայեր Սփիւռքի մէջ միջազգային ընկերութիւններու, դրամատուներու, կազմակերպութիւններու գլուխ կը գտնուին եւ անսահման ներդրումներ կը կատարեն իրեց ծննդավայրերու մէջ. չե՞ս կարծեր որ անոնցմէ մաս մը գոնէ կարելի էր Հայաստանի մտահոգութիւններու մէջ ներդրաւել. չկայ Հայ մը որ հայրեասիրութեան կայծ մը չունենայ սրտին մէջ:

ՅԻՊԷ.– Սեպտեմբերին Հայրենիք-Սփիւռք միջազգային երրորդ համագումարին կարելի չէ՞ գիրենք ալ հրաւիրել:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Անոնք գործի մարդ են ոչ համագումարի: Համագումարներու առաջին երկուքին ես ալ մասնակցեցայ: 2–3.000 հոգի քովէ քով եկած երկու օրերու ընթացքին լսեցին պատգամներ (ըստ սովորութեան) նախագահէն, կաթողիկոսէն, Արցախի նախագահէն, վարչապետէն, զանազան կուսակցապետերէն, ծանօթ բարերարներէ, ճաշ, պտոյտ, տօնակատարութիւններ... եւ վերադարձ: Կը յիշեմ այդ օր ծանօթացայ Լիբանանէն ծանօթ գործարարի մը որ մտահոգութիւն կը յայտնէր Հայաստանի ծանօթ շատ մը գործարարներու տուրքէն խուսափելու օրինականացուած տարբերակին. կը զարմանար որ Հայրենիքը իրենցմէ օգնութիւն կամ ներդրում կը պահանջէ… Սփիւռքի գործարարները ճակատի քրտինքով տեղ հասած են եւ ոչ սեփականաշնորհումներու մեքանիզմով. կ'ուզեն գործ տեսնել. եթէ կ'երլըջութիւն գտնեն, վստահօրէն ձեռք կ'երկարեն Անկախ Հայաստանի: Այլապէս Սփիւռքէն կը ժամանեն միայն երիտասարդներ հաճելի ժամանց անցընելու, կամ թոշակառուներ՝ տնտեսական նպաստաւոր պայմաններէն օգտուելու, եւ մի քանի ինծի նման հայրենի մշակոյթի եւ պատմութեան "խենթեր" որ մատի վրայ կը հաշուին:

Միջին Արեւելեան պատերազմական գօտիներէն ժամանող արհեստաւոր Հայերը Սփիւռքի մէկ խաւը միայն կը կազմեն. նոյնիսկ անոնց ընդունելութիւնը չէ կազմակերպուած. ափսոս չէ՞…:

(Շար. 2)

Ա Յ Ն Ճ Ա Ր

ԱԶԳԱՅԻՆ «ՅԱՌԱՋ - Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ 65ԱՄԵԱԿԸ ԱՌԻԹ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ԱՐԺԷՔՆԵՐՈՒՆ ՎԵՐ ՀԱՆՄԱՆ

Գաղթականութեան ծանր պայմաններուն տակ, հայ ժողովուրդի գոյատեւման պայքարէն ծնունդ առած Ազգային «Յառաջ – Գ. Կիւլպէնկեան» վարժարանը կը բոլորէ իր հիմնադրութեան 65ամեակը, եւ ամբողջէն կառչած իր առաքելութեան, կը շարունակէ հայ մատղաշ սերունդները յառաջ մղել՝ դէպի կեանքի լուսաւոր հորիզոններ:

Մեկնելով իր ներոյժեւալ առաքելութենէն, վարժարանը չէր կրնար վայել չուքով չնշել Փարիզի «Յառաջ» օրաթերթի հիմնադիր Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակը: Մեծ Հայորդիին յիշատակը պանծացնելու եւ անոր գաղափարական աւանդէն ոգեշնչուելու համար անհրաժեշտ էր արժանի պատիւը մատուցել անոր:

Ու այդ կազմակերպութեամբ Ազգային «Յառաջ – Գ. Կիւլպէնկեան» երկրորդական վարժարանի տնօրէնութեան եւ խնամակալութեան, Կիրակի, Մայիս 21, երեկոյեան ժամը 6ին տեղի ունեցաւ 65-ամեակի յատուկ տօնակատարութիւն: Ներկայ էին Այնճարի հոգեւոր պետերը, քաղաքապետ Սեպուհ Ազաթեան, Հ.Յ.Դ. Լիբանանի Կեդրոնական Կոմիտէի եւ Հ.Յ.Դ «Կարմիր Լեռ» կոմիտէի անդամներ, բարերարներ, նախկին տնօրէններ, խնամակալներ, պատկան մարմիններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներ, ուսուցիչներ, աշակերտներ եւ մեծ թիւով հայրենակիցներ:

Հ.Մ.Ը.Մ. Այնճարի փողերախումբին ընկերակցութեամբ հայրենակիցները խմբուեցան վարժարանի շրջափակը, ուր նախ տեղի ունեցաւ վարժարանի հիմնադիր Շ. Միսաքեանի կիսանդրիի պատուանդանին եւ վերանորոգուած «Մուսա Լեռ» սրահին բացման հանդիսութիւնը: Խօսք առաւ Րաֆֆի Գէորգեան՝ երախտագիտութիւն յայտնելով մեծ հիմնադիրին եւ բոլոր բարերարներուն, որոնք նպաստեցին «Յառաջ» վարժարանի ծնունդին եւ վերելքին:

Լիբանանի եւ Հայաստանի պետ. փառերգներուն ունկնդրութենէն ետք, բեմ բարձրացաւ վարժարանի տնօրէն Արմէն Թաշճեան՝ փոխանցելու ի խօսքը: Ան ըսաւ. «Համախմբուած ենք արժեւորելու մաքառումը, ազգային կրթութեան նըկատմամբ խոր հաւատքը, հաւաքական կազմակերպ կեանքի յանձնառութիւնը ամբողջ սերունդի մը, որուն թիկունք հանդիսացաւ հեռաւոր Ֆրանսայէն «Յառաջ» թերթի խմբագիր, ազգային կուսակցական գործիչ Շաւարշ Միսաքեան»: Ապա նշեց, թէ Շ. Միսաքեան անջնջելի դրոշմ ունի Այնճար աւանի կազմաւորման մէջ՝ յիշելով, որ Հ.Յ.Դ. ԼԵՄ-ի Այնճարի մասնաճիւղը եւս կը կրէ Շ. Միսաքեանի անունը, իսկ պատանեկան միութիւնը՝ անոր խմբագրած «Յառաջ» թերթի անունը: Վեր առնելով դպրոցին առաքելութիւնը, Ա. Թաշճեան նշեց. «Այս դպրոցը հերոսամարտի դպրոց է, ո՛չ միայն այն պատճառով, որ հերոսամարտի սերունդը կերտեց զայն, այլ՝ անոր համար, որ հերոսամարտի ժառանգութիւնը եւ անոր դաւանած ազգային արժէքները

Livres reçus

LES GULBENKIAN A JERUSALEM

ASTRIG TCHAMKERTEN

Fondation Calouste Gulbenkian,
Service des Communautés arméniennes,
Lisbonne 2006

եղան առանցքը անոր գործունէութեան եւ հոգեկան տարօրինակ մղումով մը՝ մեր պապերը այս վարժարանը կառուցեցին գիւղի ճիշդ բարձունքին ըսելու համար, որ "Մենք ենք մեր լեռը եւ պիտի շարունակենք մարտը", ազգային կրթութիւնը դասելով ամէն բանէ վեր»: Շարունակելով իր խօսքը, ան յատուկ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր բարեբարներուն, կրթական մշակներուն եւ հայրենակիցներուն, որոնց նիւթական եւ բարոյական նեցուկով իրականացան վարժարանի, Տ. Միսաքեանի կիսանդրիին պատուանդանին եւ «Մուսա Լեռ» սրահի շինութեան եւ վերանորոգման աշխատանքները:

ԼԵՄ-ի «Տ. Միսաքեան» մասնաճիւղին խօսքը փոխանցեց Լուսիկ Տէր Պալուստեան: Ան նշեց, որ Տ. Միսաքեան իր կեանքին ընթացքին ուր որ գնաց, անջնջելի հետք մը ձգեց, որուն մէկ արտայայտութիւնն է ազգային «Յառաջ» նախակրթարանը՝ կենդանի օրինակը Միսաքեանի աննկուն կամքին: Իր խօսքին աւարտին, ան հաստատեց, որ մասնաճիւղին անդամները քալեցին եւ պիտի շարունակեն քալել հիմնադիրի հարթած ուղիէն:

Գեղարուեստական յայտագիրին իր մասնակցութիւնը բերաւ վարժարանի աշակերտութիւնը: Դաշնակով եոյթ ունեցան երկրորդականի աշակերտներ՝ Նանօր Թասլաքեան, Նարէ Հաւաթեան, Դալար Փափազեան եւ Լոռի Գէորգեան: Նախակրթարանի երգչախումբը ներկայացուց «Ծախարակ», «Գարուն Երեւան» և «Կենդանիներու ժողովը» երգերու փունջը, իսկ երկրորդականէն խումբ մը աշակերտներ արտասանեցին Մ. Մեծարենցի «Տո՛ւր ինծի, Տէ՛ր...» բանաստեղծութիւնը:

Օրուան պատգամախօսն էր Պօղոս Սնապեան: Ան վերյիշելով իր կեանքի առաջին քայլերը, նշեց, թէ «Յառաջ» վարժարանն էր, որ զինք հաղորդակից դարձուց Հայոց գերագոյն արժէքներուն եւ իր հոգիին մէջ դրոշմեց Հայոց լեզուին ու պատմութեան խոր պաշտամունքը: Պատգամախօսը հաստատեց, թէ «Յառաջ» վարժարանը ունի տարբեր նկարագիր եւ խորք, կապուած է ոչ միայն իր հիմնադիրին, այլեւ գաղափարի մը, մտաւորական հնոցի մը: Անդրադառնալով Տ. Միսաքեանի անձին, ան նշեց, թէ մեծ հիմնադիրը 1940էն ետք չէ որ կապուեցաւ իր ժողովուրդին, այլ անկէ առաջ նաեւ ապրեցաւ ու պայքարեցաւ իր ժողովուրդին ցաւերով, որովհետեւ ինք հերոսական կուսակցութեան մը անդամ էր, հերոսապաշտ էր եւ կը հաւատար Հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի փայլուն ապագային: Հոս, ան մէջբերում մը կատարեց «Յառաջ» օրաթերթի «Յաղթանակի մը խորհուրդը» խմբագրականէն, որ կ'անդրադառնայ 1932ին Մուսա Լերան բարձունքին յուշարձանի մը կառուցման աշխատանքներուն:

Պ. Սնապեան արժեւորեց նաեւ Տ. Միսաքեանի պրպտող միտքը, գրական ճաշակը, ազգային նուիրական արժէքներուն պաշտամունքը եւ այս արժէքներուն պահպանման ի խնդիր անոր տարած հսկայ աշխատանքը: Իր պատգամը աւարտելով, ան նշեց, որ սերունդներ շարունակ երախտապարտ պիտի մնան «Յառաջ» վարժարանին, ուր հասակ առին մեր ազգային կեանքին նուիրուած, տարբեր գաղութներու եւ տարբեր մարզերու մէջ գործի լծուած կարկառուն դէմքեր:

Հանդիսութիւնը փակուեցաւ «Սարդարապատ» յաղթերգի ունկնդրութեամբ եւ հիւրասիրութեամբ, պատրաստուած՝ վարժարանի Ծնողական խորհուրդին կողմէ:

«Ազդակ», Մայիս 22

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՕՏԱՐ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ

Օտարերկրացի բանուորները յաճախ նեղութիւններու աղբիւր են երկիրներու համար, մանաւանդ անոնց ապօրինի կեցութեան մէջ գտնուողները: Այդ զանգուածները գոհունակութիւն պատճառող կարեւոր յատկանիշ մը ունին Ռուսաստանի պարագային: Անիկա մեծ մասին ռուսախօս ըլլալու երեւոյթն է: Խօսքը կը վերաբերի նախկին խորհրդային ոլորտէն հոն մեկնողներուն: Արդէն պէտք է ըսել որ գաղթական այդ բանուորները միակ կապն են Ռուսաստանի ու նախկին խորհրդային միւս հանրապետութիւններուն միջեւ: Ճիշդ է որ կան քաղաքական համաձայնութիւններ, բայց շատ փափուկ են անոնք ու ՀԱՊ-ի երկիրները մեծ բան չունին Ռուսաստանին ծախելու:

ՀԱՊ-ի երկիրներէն աշխատելու հեռանկարով Ռուսաստան մեկնած բազմութիւնը երկրին արտաքին առեւտուրին մէջ 15%ի նման բաժին մը ունի. իսկ ռուսական տնտեսութեան, իրենց ներդրումները անկարեւոր համեմատութեամբ են:

Անոնց թիւը կանոնաւոր կերպով աճ կ'արձանագրէ. 2005ի պաշտօնական թիւը 390 հազար ըլլալով հանդերձ, կ'ըսուի թէ կեցութեան օրինաւոր կարգավիճակէ զուրկ 3.5–4 միլիոն հոգի կայ երկրին մէջ: Այդ ներկայութիւնը կ'ազդէ նաեւ աշխատավարձքերուն. Մոսկուայի մէջ շուրջ կէս միլիոն օտարացի կ'աշխատի սպասարկութեան եւ առեւտուրի մարզին մէջ: Գոնէ կէսը կրնար բնիկ մոսկուացիներուն բաժին իյնալ, բայց անոնք չեն աշխատիր ցած աշխատավարձքերով: Մինչդեռ օտարականը կը հանդուրժէ ամէն բանի:

Կատարուած վիճակագրութեան մը տուեալներով, մոսկուացիներու երկու երրորդը ժխտական կարծիք ունի անոնց մասին. միայն 9%ն է որ օտարականները դրական երեւոյթ կը նկատէ: Այսուհանդերձ, նկատի առնուածը այդ մարդոց պէտք ունենալու իրականութիւնն է: 2006ին երկրին ժողովրդագրական կորուստը մէկ միլիոն հոգի եղած է: Արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ կը յայտնէ թէ 26 միլիոն Ռուս կ'ապրին իրենց երկրին սահմաններէն դուրս, ՀԱՊ-ի մէջ 17 միլիոնով:

Մասնագէտներու կարծիքով Ռուսաստան աւելի լաւ դիրքի վրայ է, քան Եւրոպան, ուր բնակչութեան թիւը նոյնպէս կը նուազի: Եկուորները ռուսախօս են, հասած են սովետական դպրոցներէն: Մինչդեռ Եւրոպայի երկիրները, մանաւորաբար արեւմտեանները, կ'ունենան օտար աշխատաւորներ որոնք ոչ իսկ բառ մը կը գիտնան իրենց լեզուէն, սորվելու մեծ փափաք ալ չեն արտայայտեր, նաեւ մեծցած կ'ըլլան կրօնական տարբեր մշակոյթի մէջ:

Ռուսաստանի համաշխարհայնացումի հիմնարկին տնօրէնը առաջարկած է որ ռուսական քաղաքացիութիւն տրուի բոլոր անոնց որոնք յաջողութեամբ պիտի անցնին ռուսերէնի քննութիւն մը: Նոյն անձը առաջարկած է տակաւին որ վերջ տրուի օտարատեացութեան դէմ պաշտօնական պայքարին. պատճառաբանութիւնը այն է որ պայքարը իրականութեան մէջ կը հրահրէ ու կը զօրացնէ օտարատեացութիւնը:

ՔԱՂՀԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ «Ամիրեան» սրահին մէջ, Մայիս 10ին, Հայաստանի «Ախթամար» երգչախումբի համերգը տեղի ունեցած է: Համերգը կը զուգադիպէր Համազգայինի «Լեւոն Շանթ» Ախթամար երգչախումբի հիմնադրութեան 5րդ տարեդարձին եւ այդ պատճառաւ տարբեր եւ իւրայատուկ շուքով տօնուած է: Այդ շրջանին, խումբին գեղարուեստական ղեկավարութիւնը ստանձնած է Հայաստանի խմբավար Արմենուհի Սիմոնեան: Դաշնակով ընկերակցած է Ռենա Դանիէլեան: Ձեռնարկին բացումը կատարած է Համազգայինի «Լեւոն Շանթ» մասնաճիւղի վարչութեան անդամ Մարալ Մելքոնեան, որ դիտել տուած է թէ հինգ տարի առաջ վարչութեան կողմէ առնուած յանդուգն քայլով հիմը դրուած է երգչախումբի մը, որ կրցած է յաջորդ քայլերը հաստատ նետել եւ ընթանալ արուեստի գեղեցիկ ուղիով: Ապա, երգչախումբը ներկայացուցած է իր ճոխ եւ հարուստ յայտագիրը իր 26 երիտասարդ անդամներով: Վերջին երկու երգերուն խումբին միացած են տեղւոյն «Միացեալ» վարժարանի 5րդ եւ 6րդ դասարաններու աշակերտները: Համերգի աւարտին, ժողովուրդին իր խօսքը փոխանցած է խմբավար Արմենուհի Սիմոնեան, որ շնորհակալութիւն յայտնած է բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս օժանդակութիւն բերած են խումբին:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Կաթողիկէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Քէօրօղլեան սրահին մէջ, Մայիս 26ին, տեղի ունեցած է «Անահիտ» երաժշտական ուսումնարանի աշակերտութեան տարեկան հանդէսը: Բացումը կատարած է աշակերտուհի Դալար Ներսէսեան, որ յայտնած է թէ հաւաքուած են ներկայացնելու իրենց տարեկան ելոյթը ղեկավարութեամբ Տիկին Անահիտ Կուտուզեանի: Ապա, աշակերտները դաշնակով նուագած են հայ եւ օտար հեղինակներու գործերէն: Եղած են նաեւ երգեր եւ արտասանութիւններ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ

Մարտ 2006 (Թիւ 1)

Հրատարակչութիւն Համազգայինի

Կեդրոնական Վարչութիւն

Պէյրութ, Լիբանան

ՀԱՅԵՐԻ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԸՍՏ ԵՐԻՏԹՈՒՐՔԵՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԻ

ԱՐԵՏԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Լոս Անճըլըս, 2005

ԱՆՅՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Նոյն տարին կաղանդի նախօրեակի գիշերը Մարտիրոս, աղան իր էֆթիկ հանըմ քոյրը հետը ունենալով, նաեւ Պետրոս ու Յարութիւն Դուրեան քեռորդիները, պաշտօնական խօսկապ բերաւ: Մեծ հայրս բացառիկ ուրախութեամբ հիւրասիրեց եկողները. իր այգիին խաղողներով շինած գինիներ ունէր պահած, բացաւ, խմեցին ու զուարթ խօսակցութիւններու միջոցին, էֆթիկ հանըմը ծոցէն հանեց համակ ոսկի զոտի մը եւ իր ձեռքովը զայն մօրաքրոջս մէջքը կապեց, երեւները համբուրելով:

Յարութիւն եւ Պետրոս Դուրեան եղբայրները միաբերան սկսան երգել "Ի բիւր ձայնից", "Մայր Արաքսի" եւ այլ երգեր, երբ տեղատարափ անձրեւ մը առաւ, եւ անքան անդադրում կերպով, որ մեծ հայրս չթողուց մեկնիլ հիւրերուն: Եւ փրաւունք ունէր. նախ որ եկողներուն տեղը հեռու էր. փողոցները մութ ու խաւար, շուներով ալ լի. յետոյ հարկ էր երթալ լապտերներով որոնք կրնային մարիլ անձրեւներէն. ուստի անկողիններ պատրաստել տուաւ մեծ հայրս եւ հիւրերը գիշերեցին մեր տունը: Կը յիշեմ որ ես բանաստեղծ Պետրոսին հետ պառկեցայ. Յարութիւնը իր մօրեղբօրը հետ պառկեցաւ եւ չորս մէկ սենեակի մէջ, մինչ էֆթիկ հանըմն ալ մօրաքոյրներուս սենեակը ունեցաւ իր անկողինը:

***

Առաւօտուն շնորհաւոր Նոր տարին իրարու ողջունելէ յետոյ, ամէն ոք իր տեղը գնաց, եւ ամենամեծ գոհունակութիւն մը սկսաւ տիրել տունին մէջ, մեծ հայրս, մեծ մայրս երբեք այնքան ուրախ եղած չէին, ինչպէս նաեւ ծնողքս ու մօրաքոյրերս եւ մօրեղբայրս: Հիանալի կաղանդ մը սարքեց մեծ հայրս իր ուրախութենէն, առատ նուէրներ տուաւ մեզի, եւ մենք բոլորս շատ գոհ էինք:

Երկու երեք ամիս սահելէն յետոյ, նըշանտուքի եւ հարսանիքի պատրաստութիւններուն մօտ, Դուրեաններու այս մօրեղբայրը յա՛նկարծ անհետ եղաւ: Մեծ հայրս, հայրս նաեւ Մարտիրոսին քոյրերն ու բոլոր ազգականները իրար անցան, ամէն կողմ փնտռտուքներ եղան ի զո՛ւր... մօրաքրոջս խօսեցեալին հետքը կարելի չեղաւ գտնալ:

Մեծ հայրս քանի մը ամիս համբերեց. յուսալով թէ իր փեսացուն մէջտեղ կ'ելլար. աղջիկը չուզեց ուրիշին տալ, զի շատ համակրած էր Մարտիրոսին: Սակայն օրին մէկը ծեր քահանայ մը իմ մեծ հօրս կը ներկայացնէ Փիլիպպոս անուն գեղադէմ երիտասարդ մը, մեծամեծ գովեստներ շռայլելով եւ կ'առաջարկէ աղջիկը տալ անոր. մեծ հայրս քահանային գովաբանութիւններէն տարուած, առանց բարակը նայելու հաւանութիւնը կու տայ: Շատ չանցած մեծահանդէս հարսանիք սարքեց մեծ հայրս, տուաւ աղջիկը այդ մարդուն որ մօրաքրոջս երրորդ դժբախտութեան հեղինակը եղաւ:

***

Խեղճ մօրաքոյրս իր հարսնութիւնը արցունքով սկսաւ, վասնզի իր նոր փեսան կատարեալ դատարկապորտ մը, իյնալու տեղ փնտռող ոչնչութիւն մը, ինչպէս կը տեսնայի, տունէն դուրս չէր ելլար, եւ տունը նստած շարունակ, կ'ուզէր թղթախաղով ժամանակը անցնել առտուընէ մինչեւ երեկոյ: Մօրաքոյրս քաղաքավարութեամբ կը զգացնէր թէ անվայել էր իր ընթացքը, թէ կրնար մեծ հօրս խիստ դիտողութեանը ենթակայ ըլլալ:

Հոգը չէր պարոնին. հայրս սկսաւ մտերմաբար խորհուրդ տալ, որ գործի երթար, մտիկ չէր ըներ. մեծ հայրս ամիսներով լուռ դիտող մնաց, համբերելով համբերեց, ձայն չհանեց, խրատներ տալու եղաւ եւ փոխարէն կոշտ ու բիրտ պատասխաններ ստացաւ, ու տեսնալով որ ճար չկայ կարգի բերելու իր տուն-փեսայ առած այս ճմաշխարհի՛կ երիտասարդը, ու գործի մը ետեւէ զայն ընել, տունէն վռնտեց փողոցի շունի մը պէս: Քոյր մը ունի եղեր փեսայ Փիլիպպոսը. կ'երթայ անոր տունը, եւ քանի մը շաբաթ յետոյ գինով վիճակի մէջ սրիկան կուգայ մեծ հօրս տունին դուռը ափ առնել: Մեծ հօրս պատուհանէն անոր գալը տեսնալով անձամբ ելաւ, դուռը բացաւ ու նորէն վռնտեց «Գնա՛, ա՛լ հոս չիպիտի գաս» պոռալով: Ասոր վրայ բարձրաղաղակ լալով, մեծ հօրս վրան կ'իյնայ. «Դուն իմ հայրս ես, զաւակդ եմ, նե՛րէ՛» կ'ըսէ եւ իբրեւ թէ ձեռքը համբուրելու ձեւով առջին կ'իյնայ եւ կը քթթել ական, մեծ հօրս ամորձիքը երկու ձեռքովը այնպէս ուժգին կը սեղմէ որ խեղճ մեծ հայրս կը մարի կ'իյնայ. վերէն կը տեսնայինք ատ եղածը, սկսանք պոռալ կանչել, փողոցէն անցնողներ օգնութեան փութացին, իջանք վար մեծ հայրս ներս առինք, մինչ ուրիշներ ալ այդ սրիկային վրայ յարձակելով, լաւ տփոց կուտան եւ կը տանին կը յանձնեն ոստիկանութեան:

Հետեւութիւնը ի՞նչ եղաւ, չգիտեմ, բայց այդ անպիտանը անգամ մըն ալ մէջտեղ չելաւ, կորսուեցաւ գնաց:

***

Մեծ հայրս բաւական ժամանակ հիւանդ պառկեցաւ եւ դժուարաւ վերստացաւ իր առողջութիւնը. եւ այսպէս դժբախտութիւններ իրարու յաջորդեցին. եւ ի վերայ այսր ամենայնի, մօրաքոյրս վեց ամսուան յղի, դող ելլալով, վիժեց իր երկունքը, բժիշկներ եկան գացին եւ ստոյգ մահէ փրկեցին մօրաքոյրս, որ իր ծաղկատի, մանկամարդ հասակին մէջ ըմ-նա'ւ չինդաց:

Այսչափը բաւական չեղաւ սակայն, նոր տրտմութիւն մըն ալ եկաւ տիրել տունին մէջ:

(Շար. 16)

(Շար. Ա. էջէն)

նել, քանի ամիսներէ ի վեր Ռուսաստան և Վրաստան ջլամարտի մը տպաւորութիւնը կը թողուն: Վրաստանի նախագահը յայտարարած է.— «Կ'ուզեմ կրկին ձեռքս երկարել Ռուսաստանի ինչպէս ըրի, երբ իշխանութեան գլուխ եկայ»: Մոսկուա չի հանդուրժեր Վրաստանի քայլերը դէպի ՕԹԱՆ եւ այդ էր պատճառներէն մէկը, որ Մոսկուա յաւելում կատարէ կազին սակին վրայ եւ անպարկոյի ենթարկէ վրացական գինիները եւ հանքային ջուրը, ինչ որ հարիւր միլիոն տոլարի կորուստ մըն է Վրաստանի արտադրողներուն համար:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ մերժած է Էմնըսթի Ինթէրնէշընըլի դիմումը քննութիւն մը կատարելու Կուանթանամոյի երեք անձնասպանութիւններու շուրջ: Միւս կողմէ, Ֆրանսա զօրավիգ է Աւստրիոյ դիմումին (հերթական նախագահն է Եւրոպական Միութեան) որ կը վերաբերի Կուանթանամոյի փակման: Դիմումը պիտի ըլլայ Յունիս 21ին, երբ Վիէննայի մէջ տեղի ունենայ ԱՄՆ – Եւրոպա վեհաժողովը:

ԿԻՈՐԿԻ ԼԻԿԷԹԻ, աւստրիացի համբաւաւոր յօրինողը մեռած է Վիէննա Յունիս 12ին, 83 տարեկանին: Ծանօթ է որպէս կատաղօրէն անկախ անձ մը, որուն գործը արժանացած է սակայն թէ յառաջապահ եւ թէ ակադեմական շրջանակներու գնահատանքին: Ամբողջ կեանքին երկայնքին ապրած է երկու բռնատիրութիւններ՝ նացիականութիւնը եւ համայնավարութիւնը: Ծագումով հունգարացի, միայն մայրը վերադարձած է նացիական արգելափակման կայաններէն, բայց հայրը եւ եղբայրը անհետացած են: 1956-ի ապստամբական շարժումին ատեն հետիոտն, գիշերով անցած է Հունգարիոյ սահմանը եւ Վիէննա հասած:

ԹՈՒՐՔԻԱ 15 դատապարտութիւն կրած է Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին առջեւ ու պարտադրուած շուրջ 200 հազար Եւրոյի դրամական հատուցում վճարելու: Դատերուն մեծ մասը որպէս ՓՔՔ-ի անդամ անարդարօրէն ձերբակալուած, դատի տրուած անձերու կողմէ բացուած էին:

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris ▸ 01 42 96 10 10 — armenie@saberatours.fr
Lyon ▸ 04 78 60 13 66 — sevan@selectour.com
Marseille ▸ 04 95 09 30 60 — marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

COLONIE DE VACANCES
«LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne, organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses) (Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

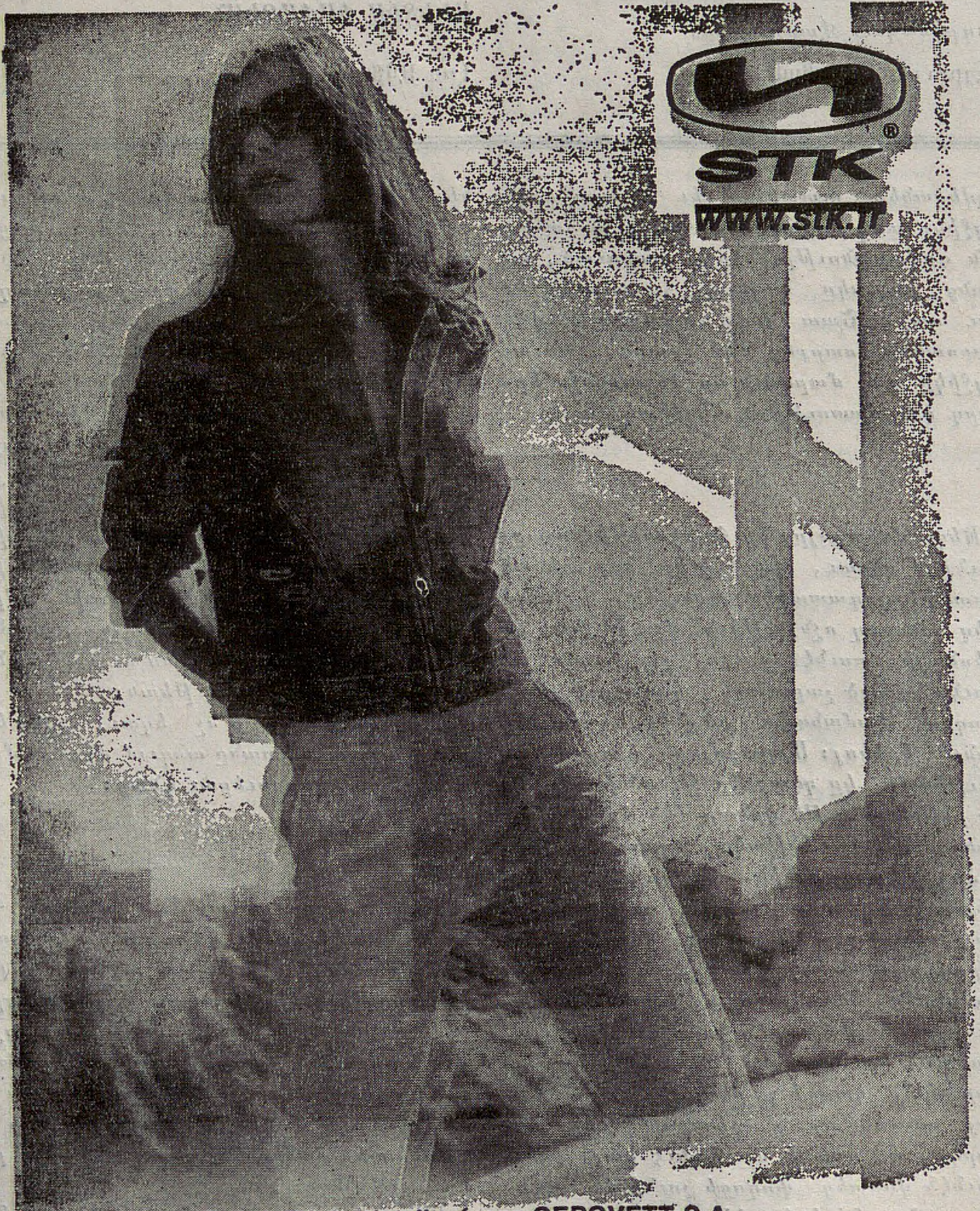

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

LA SOCIETE DES ETUDES ARMENIENNES
L'Equipe Proche-Orient, Iran, Caucase
(FRE2454 CNRS — Collège de France — INALCO— EPHE)
ont le plaisir de vous convier à la
XVème JOURNEE D'ETUDES ARMENIENNES
Mardi 20 juin de 9h30 à 19h
EHESS — 105 bd Raspail — salle 8
Archéologie et politique

Société des Etudes Arméniennes
www.etudes-armeniennes.org

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006
30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence
de **René ROUQUET**,
Député-Maire d'Alfortville

le **SAMEDI 24 JUIN**
à 20h45

Salle des Fêtes
rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE ARMENIENNE
Création
avec la participaton des élèves de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens

Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

□

RECHERCHE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 17.-
Առաւօտեան ժամերգութեամբ (սկիզբ՝ ժամը 9ին) եւ Պատարագով՝
Եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն եղանելոյն ի վիրապէն
Սրբոյն Գրիգորի Մերոյ Լուսաւորչին

⁂

ԿԻՐԱԿԻ, Յունիս 18.-
Տօն կաթուղիկէ
Եկեղեցւոյ Սուրբ Էջմիածնի
Բ. Կիրակի զկնի Հոգեգալստեան:
Ի ժամու Ս. Պատարագի կատարի Մաղթանք Հայրապետական:

ԴԻԻԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30

dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
13 rue du Perche (angle rue Charlot)
75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)
Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert — Maurice Ravel — Henri Pousseur — Paul Hindemith — Arthur Honneger — Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ 01. 44. 59. 23. 50

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Ընկերային Օգնութեան (Նախկին Աղքատախնամ) Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 2006 Յունուարէն Մայիս.-

Տէր եւ Տիկին Ժիւլիէն Փէնասինօ 40 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Ժան-Մարի Հայկ 30, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Լուչիանի 30, Պ. Ժիւլիէն Վարդանեան 100, Տէր եւ Տիկին Հեքթոր Վիոլօ 30, Տէր եւ Տիկին Էլիան Ռոմօ 25, Պ. Էմանիւէլ Ռոմօ 80, Տէր եւ Տիկին Քրիսթիան Ռուսթան 80, Տէր եւ Տիկին Մարսէլ Կիւյան 40, Պ. Ժան-Ֆրանսուա Փէքս 25, Պ. Ռաուլ Գազանճեան 100, Ապրիս Գլէօզ 300, Օր. Ռէն Տէօքմէճեան 100, Պ. Ժան-Ժագ Տամլամեան 100, Պ. Ալան Քիլլմլի 200, Տիկին Լիւսի Շերոյեան 50:

(Շար.)

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 16
VENDREDI
16 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.476 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.476

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ի. Տէ. Էֆ.ի նախագահը Ֆր. Պայրու պատժուած է Լսատեսողական Բարձրագոյն Խորհուրդին կողմէ, որ զինք ընդդիմադիր կը նկատէ եւ իրեն պիտի չըշնորհէ (ձայնասփիւռ եւ հեռատեսիլ) ընդդիմադիրներու վերապահուած ժամանակի բաժինէն: Կը թուի որ Ի. ԷՄ. Փէ.ի խմբակցութեան գործն է եթէ ոչ Էլիզէին: Այս պատիժը կը տրուի որովհետեւ Պայրու ընկերվարականներուն միացած էր Ազգ. Ժողովին մէջ, արգելքի բանաձեւին առթիւ, բայց կը քննադատուի շատերու կողմէ: Պայրու, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին հեգնանքով անդրադարձաւ պատահածին ըսելով թէ «առաջին ընդդիմադիրն է Խորհուրդին յիմարութեան»: Խորհուրդին Նախագահն է Թուլուզի նախկին քաղաքապետը՝ Տոմինիք Պօտիս եւ արդէն 12 անդամներուն 9ը նշանակուած են աջին կողմէ: Մտահոգ է, սակայն Ֆր. Հոլանտ որուն վախն այն է որ իրենց սահմանուած վայրկեաններէն պիտի «գողցուին» Պայրուի տրուելիք վայրկեանները: Արնօ Մոնթըպուր ալ չի վարանիր ըսելու թէ Լսատեսողական Բարձրագոյն Խորհուրդը Էլիզէի մասնաճիւղն է եւ Պօտիս պարտի հրաժարիլ... Կանաչներն ալ կատակ կը գտնեն ԼԲԽ-ի որոշումը:

ՇԻՐԱՔ, Իսրայէլի վարչապետին Փարիզ այցելութեան առթիւ հրաւիրած է զայն որ բանակցի Պաղեստինցիներուն հետ: Առաջարկը եղած է Էլիզէի ճաշին առթիւ, Յունիս 14ին: Շիրաք չեշտած է որ կողք կողքի ապրող երկու Պետութիւններու նախատեսութիւնը կ'ենթադրէ բանակցութիւններու վերսկսիլը Պաղեստինեան իշխանութեան հետ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարը՝ Մահմուտ ալ-Զահար (Համասէն) Գազա մտած է Յունիս 14ին, 20 միլիոն տոլարով ճամպրուկներու մէջ: Զահար Ռաֆահի անցքէն հասած է, Եգիպտոսի եւ Գազայի միջեւ, չորս ճամպրուկներով լեցուն հնչուն դրամով: Մաքսային պաշտօնեաներուն յայտարարած է ունեցած դրամը եւ Ապպասի ալ համաձայնութեամբ, ձգած են որ գումարը փոխանցէ Ելմտական նախարարին: Զահար կը վերադառնար արաբական մայրաքաղաքներէն, ուր այցելութիւնը արդիւնաբեր եղած է:

ՄԻՋՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ բախումները չեն դադրած եւ Ֆաթահի կապուած զինեալ խումբերը կը շարունակեն իրենց յարձակումները Համասի կառավարութեան դէմ: Ոստիկաններէն ետք, ուսուցիչները դրաւած են Պաղեստինեան օրէնսդիր խորհուրդի շէնքը. բոլորն ալ կը պահանջեն իրենց աշխատավարձքերը, որոնք 4–5 ամիս է չեն վճարուած: Գազայի մէջ, որ Համասի բերդաքաղաքն է, բախումները կը շարունակուին կրօնական շարժումի զօրագունդերուն եւ յատուկ սպասարկութեանց սպաներուն միջեւ: Ելք մը գտնելու համար Նախագահ Ապպաս եւ վարչապետ Հանիյէհ տրամադրութիւն յայտնած են վերսկսելու «ազգային երկխօսութիւնը» նախքան Յուլիս 26ի հանրաքուէն:

ՀԱՐԻՐԻԻ սպանութեան քննիչ յանձնախումբին պելժիքացի նախագահը՝ Սերժ Պրամերց յայտնած է Ապահովութեան Խորհուրդին որ հաւանական կապեր կան Ռ. Հարիրիի եւ 14 ուրիշ սպանութիւններու միջեւ՝ Լիբանան գործուած Սուրիոյ ընդդիմադիր տարրերու դէմ:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, որ Պուշի զօրակցութիւնը ստացաւ, լայն գործողութեան մը ձեռնարկած է կեռիլլայի դէմ, որ մկրտուած է «Միասի՛ն յառաջ» եւ ամէնէն ծաւալունը կը նկատուի 2003ի յարձակումէն ի վեր: Ստուգման կայանները բազմացած են, նաեւ ինքնութեան թուղթերու քննութիւնները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ – Թուրքիա խառն յանձնաժողովին նախագահներէն Ժ. Լակէնտիժք յայտարարած է թէ Եւրոպական Միութեան անդամակցելու համար Թուրքիա անպայման պարտի ճանչ-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՊՈԼԻՍ

ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԱՏԿԱՆ ՀՈՂԸ ԵԿԱՄՏԱԲԵՐ ԿԱԼՈՒԱԾԻ ԿԸ ՎԵՐԱԾՈՒԻ

Եւրոպական Միութեան համարկումի շրջանակին մէջ աննախընթաց քայլով մը համայնքապատկան հողի մը վրայ շինութեան ձեռնարկուած է: Աւելի քան 45.000 քառ. մեթրնոց այդ հողը որ Օրթագիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցիի վագըֆին կը պատկանէր, Վագըֆներու նոր օրէնքով ու Հանրապետութեան նախագահին վաւերացումով եկամտաբեր կալուածի օրինավիճակ ստացած է: Վագըֆներու տնօրէնութեան Ապրիլ 19ի արտօնութեամբ ալ համաձայնութիւն կնքուած է շինութեան կապալառուի մը հետ որ 20 շէնք պիտի կառուցանէ այդ հողին վրայ:

Հիմնարկէքը կատարուած է Յունիս 14ին, ձեռամբ Մեսրոպ պատրիարքին: Շինուելիք 200 յարկաբաժիններէն 85ը պիտի պատկանի վագըֆին որ շինութեան երեք տարուան ընթացքին ամսական 18 հազար տոլար վարձք պիտի գանձէ:

«Երկրին ու համայնքին շնորհաւոր ըլլայ» ըսած է պատրիարքը հիմնարկէքին ընթացքին. ապա բացատրած է որ Ս. Աստուածածին եկեղեցին, անոր կապուած Թարգմանչաց եւ Հռիփսիմեանց վարժարանի վագըֆը առաջին անգամ ըլլալով եկամտաբեր կալուածի պիտի տիրանան: «Ասիկա Եւրոպայի համարկումի օրէնքներուն առաջին պտուղն է, առաջին նախախայրիքը հայ համայնքին» ըսած է պատրիարքը, աւելնելով որ նոյն վագըֆը 221 տարեկան է ու 115 տարիէ ի վեր տէրը այդ կալուածին:

Տրուած յաւելեալ տեղեկութեան համաձայն, կալուածին վայրը քաղաքին ամէնէն սուղ շրջաններէն է ուր քառակուսի մեթրը առնուազն 2500 տոլար կ'արժէ:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 14ի արդիւնքներն են.-

Ը. ԽՈՒՄԲ.- Սպանիա–Ուկրանիա 4–0, Սաուտի Արաբիա–Թունուզ 2–2:

Ա. ԽՈՒՄԲ (երկրորդ մրցումներու շարք).- Գերմանիա–Լեհաստան 1–0:

Այս արդիւնքով Լեհաստան մրցաշարքէն առաջին դուրս մնացողը եղաւ կրկնակի պարտութիւններէ ետք: Իսկ Գերմանիա ալ՝ գրեթէ առաջին որակուողը 8րդ աւարտականներուն:

Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի ճակատումը միայն դաշտին վրայ չէ որ տեղի ունեցած է. երկու երկիրներուն համակիրներուն միջեւ բուռն բախումներ պատահած են, որոնք վերջ գտած են քանի մը թեթեւ վիրաւորներով եւ մանաւանդ... 300 ձերբակալութիւններով:

ԳԱՂԹԻ ՆՈՐ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՒԱԳԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Մոնտ (Յունիս 15) լայն տեղ տուած էր Նանթ գտնուող այս ընտանիքին պարագային: Կարինէ Աւագեան, կը գրէ, ձանձրացած է մղձաւանջի մէջ ապրելէ, յոյսէ յուսախաբութիւն անցնելէ: Լուառ-Աթլանթիքի նահանգապետարանը Մայիս 29ի նամակով մը կ'առաջարկէր օժանդակութիւն մը վերադարձի համար: Աղէտալի է ընտանիքին համար վերադառնալ Ատրպէյճան: Մինչեւ Յունիսի վերջ պաշտպանուած կը մնան շնորհիւ երկու զաւակներու դպրոցական շրջանին: 18 տարի է որ այս ընտանիքը կը թափառի: 1988ին Կարինէ եւ Խաչատուր Աւագեան՝ Ատրպէյճանցի Հայեր, ստիպուած են երկրէն հեռանալ: 1993ին Հայաստանէն խոյս կու տան դէպի Ուկրանիա, Է. Աւագեան մերժած ըլլալով բանակ մտնել: Վեց տարի ետք հալածանք եւ ռաքէթ կը ստիպեն որ կրկին արտագաղթեն, այս անգամ Ֆրանսա, 2002 Ապրիլ 2ին Նանթ կը հասնին, երկու զաւակներով՝ 9 եւ 6 տարեկան: Ապաստանի իրաւունքը կը մերժուի, բոլոր փորձերը ի դերեւ կ'ելլեն, նահանգապետը ոչ մէկ զիջում կ'ընէ, բոլոր դիմումները կը մերժէ: Երկու տղաքը՝ Ժոզէֆ եւ Սարգիս կանոնաւոր կեանք ունին: Ընտանիքը ամսական 400 Եւրոյով կ'ապրի եւ այն փոքր գումարով զոր հայրը կը շահի որպէս կահագործ անհատներու մօտ: Կարինէ կ'ամչնայ ուրիշներու օժանդակութեամբ ապրելու, ամուսինը թէեւ աշխատանքի առաջարկ ալ ունի:

Ի դէպ, Ներքին նախարարը նամակ մը ղրկած է նահանգապետին, Յունիս 14 թուակիր, որ կ'արտօնէ որ վերաքննուին ինքնութեան թուղթ չունեցողներու պարագաները, եթէ առնուազն մէկ զաւակ դպրոց կ'երթայ վերջին տարուան ընթացքին: Այս որոշումը հաւանաբար նըպաստէ Աւագեաններուն:

ԳԱԼԻՖՈՐՆԻԱ

ՓՕԼ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏՆԵՐՈՒ ՆԱԽԸՆՏՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Յունիս 6ին տեղի ունեցած է Գալիֆորնիայի 43րդ ընտրաշրջանի Դեմոկրատ կուսակցութեան նախընտրական ժողովի թեկնածուներուն ընտրութիւնը. Փօլ Գրիգորեան քուէներու 57%ով պարտութեան մատնած է իր մրցակից Ֆ. Քուինտէրօն:

Այդ ընտրաշրջանը կ'ընդգրկէ Կլէնտէյլը, Պըրպէնքը, Հիւսիսային Հոլիվուտը, Սիլվըր Լէյքը, եւլն.: Հայաշատ այդ վայրերու բնակիչ Հայերը օրեր առաջ Փ. Գրիգորեանը վարկաբեկող բացիկներ, հեռաձայնի զանգեր ստացած են, որոնք պնդած են թէ հայ թեկնածուն եւ անոր զօրավիգ Հայ Դատի գրասենեակը կասկածելի ահաբեկիչի մը հետ կապ ունին, եւլն.: Վարկաբեկումի այդ արշաւը կը կարծուի որ կազմակերպուած ու գործադրուած է Գալիֆորնիայի մէջ հարաւամերիկեան ղեկավարութիւն հաստատելու ձգտող հիմնադրամի մը վարիչներուն կողմէ:

Ընտրութեան յաջորդ օրը Կլէնտէյլի Հայ Դատի գրասենեակը տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսին հայկական կազմակերպութիւններ միաձայն դատապարտած են հակահայ այդ ընթացքը, պահանջելով որ հետաքննութիւն բացուի անոր հեղինակներուն մասին: Լոս Անճըլըսի քաղաքապետն ու այլ դէմքեր նոյնպէս դատապարտած են կատարուածը:

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾԷՆ ԵՏՔ

ՕԴԱՆԱՒԸ ՄԵՂԱՒՈՐ ՉԷՐ

Սեւ ծովու վրացական ափին մօտ արկածի ենթարկուած հայկական օդանաւին սեւ արկղերուն վերծանումը, ըստ ռուսական մամուլին, աւարտած է. արդիւնքները մօտ օրէն կը հրապարակուին: Սակայն արդէն յայտնի եղած է որ օդանաւին թեքնիք սարքաւորումը չէր արկածին պատճառը: Ա–320ի կազմածներուն վրայ որեւէ թերացում գտնուած չէ և ըստ սեւ արկղերու փոխանցած տեղեկութեան, բոլոր սարքաւորումները անթերի բանած են: Չէ հաստատուած վառելանիւթի պակասի վարկածն ալ:

Ըստ հետազօտող մասնագէտներէն մէկէն քաղուած տեղեկութեան, արկածին հիմնական պատճառը այն է որ օդաչուները կորսնցուցած են տարածական կողմնորոշումը. ատիկա կը նշանակէ երկինքին ու երկրին գտնուած կողմերուն շփոթը: Ատիկա կրնայ հետեւանք ըլլալ օդաչուներու ուշադրութեան շեղումին, կամ օդերեւութաբանական աննպաստ պայմաններու:

Մայիս 3ի դժբախտութեան պարագան աւելի կը կապուի երկրորդին: Ըստ սեւ արկղերու յայտնածին, երբ Ատլէրի օդակայանին ուղեվարները հրահանգած են էջք չկատարել ու շրջան ընել օդին մէջ, օդաչուները ինքնաշխատ համակարգէն հանած ու իրենք ղեկավարած են օդանաւը: Այդ միջոցին իրենց շրջադարձին անկիւնները մեծ ըլլալով, շփոթած են երկիրն ու երկինքը:

Այնպէս կը թուի թէ հակառակ քօղարկելու յայտնի ջանքին, յանցանքին կարեւոր մէկ բաժինը կը վերաբերի օդակայանի ուղեվարներուն որոնք առանց նկատի առնելու օդաչուին կարողութիւնը, էջքի արտօնութիւն չեն տուած:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ–ՕԹԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Պաշտպանութեան եւ Արտաքին գործերու նախարարներ Ս. Սարգսեան եւ Վ. Օսկանեան Յունիս 14ին մասնակցած են ՕԹԱՆ-ի եւ Հայաստանի (26+1 ձեւաչափով) հանդիպումին: Օրակարգի վրայ եղած է Հայաստան – ՕԹԱՆ անհատական գործընկերութիւն ծրագրին կիրարկութեան ընթացքին քննարկումը: Ս. Սարգսեան եւ Վ. Օսկանեան իրենց զեկուցումներով անդրադարձած են գործակցութեան խորացման հարցերուն, ՕԹԱՆ-ի հետ գործընկերութեան ծրագիրներուն: Յաջորդած են ՕԹԱՆ-ի խորհուրդին անդամ երկիրներու դեսպաններուն ելոյթները. անոնք արժեւորումը ըրած են նոյն ծրագիրներու իրականացման ուղղութեամբ Հայաստանի արձանագրած յառաջդիմութեան, կեդրոնանալով երկրին ժողովրդավարական ընթացքին վրայ, որպէս ապահովութեան երաշխիք, պաշտպանութեան ոլորտի բարեփոխումներուն, ՕԹԱՆ-ի հետ քաղաքական երկխօսութիւնը ընդլայնելու հարցերուն:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

ՅԻՊԷ-Ի ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ՔՐՈՆԻԿԱԳԻՐ ԵՒՍԵԲԻՈՍԻ ՀԵՏ

ՅԻՊԷ.– Գրութիւններուդ մէջ ստէպ կը շեշտես Եկեղեցիի դերը:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Հայաստանեայց Եկեղեցին Հայ ժողովուրդի ամենահզօր եւ անսասան կառոյցն է: Իւլանտացի ճանապարհորդ ԼԻՆՉ գրած է.

«Ս. Գրիգորի ժառանգորդներուն աթոռը դէմ դրաւ տասնվեց դարերու փոթորիկներուն եւ ցարդ կը մնայ իբրեւ ներկայի հաստատուն պատկառելի յուշարձան մը»:

Պատմութեան մէջ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական աթոռին եւ Հայոց թագաւորութեան միջեւ գոյութիւն ունեցած է սերտ համաձայնութիւն: Երբ վերջինս տկարանար, Եկեղեցին նեցուկ եւ պաշտպան կը կանգնէր արքունիքին որ իր կարգին մինչեւ վեր կը բռնէր եկեղեցւոյ հեղինակութիւնը: Երկար դարեր, օտար տիրապետութիւններու լուծին տակ հեծող ժողովուրդը Եկեղեցիին ուղղած է իր հայեացքը որպէս փարոս իր հաւատքին եւ ազգային իր գոյութեան: Ազգային եկեղեցիի *թմբուկը մեր մէջ ծնած է այս համոզումէն եւ ո՛չ* Տիեզերական *եկեղեցիէն անջատուելու ձգտումէ: Արեւմուտքը չէ ըմբռնած Հայկական իրականութեան եզակիութիւնը եւ ձախաւեր փորձեր եւ բռնութիւններ կատարած է Հայ ժողովուրդին հանդէպ, նախ Բիւզանդիոնի յոյներու զինուորական արշաւանքներով Դուինի եւ Անիի վրայ, յետագային լատին կրօնաւորներու ոտնձգութիւններով Հայկական հողին վրայ, "ունիթորներու" ներխուժումով, որոնք շատ աւելի վնաս հասցուցին եւ պառակտում ստեղծեցին, բազմիցս նահատակ ժողովուրդին մէջ, քան որեւէ օգուտ բերին Քրիստոսի եկեղեցիին, մանաւանդ երբ դիմացնին Հրեշտականման Շնորհալիի նման կաթողիկոսներ կանգնած էին...:*

ՅԻՊԷ.– Եւ ի՞նչ է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կացութիւնը ներկայիս:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Ես լաւատես եմ. կարգ մը անպատրաստ եկեղեցականներու վարքն ու բարքը մեզ պէտք չէ չփոթութեան մատնէ: Հայաստանի Եկեղեցին նահատակ Եկեղեցի է: Մեծ Եղեռնի ահաւոր սպանդէն ճողոպրած եկեղեցականները երկու տասնեակ տարիներ վերջ Ստալին ունչացուց գնդակահարութիւններով, գուլագներու մէջ... Երբեք պէտք չէ մոռնալ այս հանգամանքը: Նոյն համայնավարներն էին որ, զուտ քաղաքական դրդապատճառներով, փորձեցին Սփիւռքն ալ խառնել մեր զոյգ պատմական կաթողիկոսութիւններու միջեւ լարուածութիւն ստեղծելով եւ մասամբ յաջողեցան մեր կործիչներու ալ կարճատեսութեան պատճառով. բայց արդէն ժամանակները փոխուած են ի նպաստ մեզի. Մենք 15 տարի է ունինք անկախ հայրենիք. քաղաքական աշխարհի մարդիկ թող զբաղին Հայրենիքով, եւ եկեղեցականները հաւատքի եւ միութեան հարցերով. վստահ եմ խորաքանչիւրը իր կոչումին մէջ երբ մնայ աւելի արդիւնաւէտ կ'ըլլայ:

ՅԻՊԷ.– Ի՞նչ տպաւորութիւն կը փրծնեն եկեղեցականները ու հաւատացեալները դուրսէն եկողի մը վրայ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Հայաստանի ժողովուրդը խորապէս հաւատացեալ է. միշտ Գերբնականին ներկայութեամբ ապրող: Տարիներու ընթացքին քահանայի պակասը մոռցնել տուած է ծիսական առօրեայի բովանդակը եւ նշանակութիւնը: Ունի իր ուխտատեղիները, ուխտի օրերը, կը հետեւի Տէրունական գլխաւոր տօներուն, նոյնիսկ երբ կնքուած չէ. քաղաքական մթնոլորտէն յուսախաբ, յաճախ անոնց մէջ կը գտնէ իր ազգային ինքնութիւնը, ասով կը բացատրուի եկեղեցաւէր երիտասարդական շարժումներու ծնունդը քիչ մը բոլոր կեդրոններուն մէջ: Կրօնական շարժումները պէտք է լաւ հիմերու վրայ դրուին որ ծայրայեղութիւններու մէջ չիյնան: "Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Ջաւակ" բացատրութիւնը յաճախ այնպիսի ձեւով շեշտուած է որ անկէ դուրս գտնըւողները կարծես քրիստոնեայ չըլլան... մեր փերայատկութիւնը չփոթելով քրիստոնեայ ժուեթեան հետ:

Եկեղեցին ունի բաւարար թիւով երիտասարդ կոչումներ. մեծ ճիգեր կը թափէ իր անսահման կարիքներուն հասնելու համար. բազմաթիւ շրջաններ տակաւին քահանայի երես չեն տեսած, ընդարձակ շրջաններ մնացած են առանց մկրտութեան, հիմնական բացական Հայոց. եկեղեցիի կառոյցին մէջ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐՆ են: Վանքեր կան, չէն եւ աւերակ, ափսոս վանականութիւնը աղմատախիլ եղած է հայ եկեղեցիի ծոցէն եւ սա ահաւոր կորուստ է. մեր մշակոյթի, դրական, պատմական, աստուածաբանական, փիլիսոփայական, արուեստի բոլոր գլուխ գործոցները վանքերու մէջ ծնած են, վանականներու ձեռքով: Մենք ունինք զոյգ կաթողիկոսութիւն, իրենց դպրեվանքներով (Ս. Էջմիածին եւ Անթիլիաս), զոյգ պատրիարքութիւններ իրենց դպրեվանքներով (Երուսաղէմ եւ Կ. Պոլիս), նոյնպէս Լիբանանի Զմմառի պատմական վանքին մէջ բոյն դրած է Հայ կաթողիկէ պատրիարքական դպրեվանքը: Մեր միակ իսկական վանքը, վանականութիւնը (հայկական իմաստով) կը գտնուի հայրենիքէն հեռու, Վենետիկի մէջ, Ս. Ղազարի Մխիթարեանը իր լրացուցիչ քոյր կեդրոնով՝ Վիեննայի սրտին վրայ: Մինչեւ որ չվերածաղկին վանքերն ու վանական կեանքը Հայաստանի հողին վրայ, Հայաստանեայց եկեղեցին պիտի չկարենայ ամբողջապէս ոտքի կանգնիլ: Քրիստոսի եկեղեցին կուսակրօն, նուիրեալ, խոնարհ հոգիներու աղօթքով միայն կը սնանի եւ կանգուն կը մնայ:

ՅԻՊԷ.– Քիչ մը վեր "Հայ կաթողիկէ" բառը գործածեցիր, բայց Հայաստանի մէջ եկեղեցական շրջանակները ՔԱԹՕԼԻՔ բառը աւելի կը գործածեն, ի՞նչ է տարբերութիւնը....:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Հայերէն լեզուի մէջ "քաթօլիք" բառ գոյութիւն չունի. յունարէն Katholikos *բառն է. կը նշանակէ ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ. մեր սուրբ հայրապետները տառադարձութեան օրէնքով թարգմանած են "կաթողիկէ" եւ այս ձեւով մտած է մեր ծէսին մէջ: Շարականներուն եւ պատարագի մէջ ալ "*Կաթողիկէ եւ Առաքելական Ս. Եկեղեցի*" կ'ըսենք հաւատամքին մէջ: Քաթօլիք բառը կը գործածեն, արհամարհական իմաստով, այն շրջանակները որ տակաւին միջնադարեան կիրքերը չեն յաջողած թօթափել իրենց վրայէն: Վնաս մը չունի. ժամանակի հարց է:*

ՅԻՊԷ.– Գաղափար մը կրնա՞ս տալ Հայաստանի մշակութային կեանքի մասին:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Մշակոյթ, մտաւորական կեանք, արուեստ, թատրոն սերտօրէն կապուած են իրարու. միեւնոյն ճշմարտութեան զանազան երեսներն են. այդ է պատճառը որ կարգ մը հզօր արուեստագէտներ միաժամանակ բոլոր տեսակներն ալ մշակած են. հիմնականօրէն ներքին ազատութեան արդիւնք են. որքան տաղանդաւոր ըլլայ անձը, այնքան անկախ կ'ըլլայ իր արուեստը: Ո՛չ Իսահակեան, ո՛չ Սարեան, ո՛չ Մինաս ո՛չ ալ Քոչար ազդուած են սովետական տեսաբանութենէն. եղած են անկէ վեր:

Հայաստանի մէջ ներկայիս սովետը փոխարինուած է արեւմտեան աշխարհի գաղափարախօսութիւններով, որ աւելի յարձակողական են, պարտադրուած չեն, ամէն կողմէ կը թափանցեն... "քաթալոկներ", հեռատեսիլի եթերային կայաններ, շարժանկար... գրաւիչ են, չունկայ ունին զանգուածին մօտ, նորութիւն են, հովե՛ր կու տան... արուեստագէտը պէտք է զօրաւոր ինքնութիւն ունենայ որ չտարուբերի հոսանքներու այս ովկիանոսին մէջ: Դժուար է ըսել թէ Հայաստանի մէջ քանի՛ հոգի յաջողած է պահել իր ինքնութիւնը: Մեր պարագան շատ գարմանալի է. անցեալէն մեզի ժառանգութիւն հասած է որմնանկարչական, մանրանկարչական, ընդգակագործական անբաւ հարստութիւն. սակայն ո՛չ նկարչական, ո՛չ ալ քանդակագործութեան ազգային դպրոց ունեցած ենք. բացառութիւն կը կազմեն ընդհանուրէն դուրս ապրած մի քանի տաղանդներ... Անցեալ դարերուն մեր նկարչութիւնն ու քանդակագործութիւնը ծնած եւ աճած է հայրենիքէն հեռու, օտար ափերու վրայ. հոն տաղանդներ չեն պակսիր. մեծ մասով կը պատկանին տեղական դպրոցներու: Սովետի օրով գաղափարախօսական արուեստ մը կործադրուեցաւ, կուսակցութենէն ղեկավարուած. հոն ալ տաղանդները անպակաս են. գիտեն նկարել, գիտեն քանդակել բայց Երեւանի եւ ոչ հասարակ Հայաստանի տարբեր մարզերու յուշարձաններն ու քանդակները կարելի է սովետական որեւէ քաղաքի մէջ զետեղել Վլատիվոստոկէն մինչեւ Ս. Պետերբուրգ, ո՛չ կը խանգարեն, ո՛չ կը խանգարուին: Կարգ մը յուշարձաններու եւ պետական շէնքերու խորաքանդակները, զարդաքանդակները յաճախ աւելի յաջող են քան մեծաչափ յուշարձաններ (Միասնիկեանի, Ս. Շահումեանի, Անդրանիկի, Խաչատուրեանի, Այվազովսկիի եւն...): Մինչեւ այսօր զարմացած եմ թէ ինչպէս արուեստի հիմնարկները (նոր բառով՝ Գեղարուեստի ակադեմիա) չեն ուսումնասիրեր մեր հնագոյն քանդակները որոնք կու գան Ե.-Զ. դարերէն եւ լքուած են աւերակ պազիլիքներու տարածքին վրայ (Օձուն, Թալին, Մրեն, Իրինդ: եւ աւելի ուշ յուշարձաններու վրայ կը հանդիպինք քիչ մը ամէն տեղ՝ Ախթամարէն մինչեւ Անի, Ցախաց քար, Նորավանք, Ս. Ստեփանոս, Սպիտակաւոր, Օհանավանք... հապա ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ, իւրաքանչիւրին վրայ կարելի է այնպիսի խորաքանդակներու հանդիպիլ որ մարդս կ'ապշեցնեն իրենց նրբութեամբ:

Հարկ չկայ կրկնել որ լաւ ծիներով օժտուած ժողովուրդ ենք. համեմատաբար ուրիշ ազգերու, արուեստի բոլոր մարզերու մէջ զերակշռող դիրքի վրայ կը գտնըւինք: Մեր օժտուածութիւնը կեդրոնացնող ուժի վերածելու կարելիութենէն զրկուած ենք առ այժմ... երբ նկատի ունենանք մշակոյթի իրարու յաջորդող մեր նախարարները, դեռ երկար ատեն մեզի կը մնայ համբերութեան առաքինութիւնը գործադրել:

ՅԻՊԷ.– Երկու խօսք մը մեր մտաւորականներուն մասին:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Հայաստանի մէջ գրող, մտաւորական ըլլալ կը նշանակէ ասպարէզ մը ընտրել. վէպ, քառեակ գրել, թարգմանութիւններ կատարել վազել միութեան նախագահի մօտ, տպագրութեան առաջարկել, շնորհահանդէս պատրաստել եւն... Գրողը ունի միութիւն, տուն, հանգստեան տուն, հիւանդանոց, թերթ, տպարան. դժուարաւ կրնան ըմբռնել որ Ֆրանս-Սուարի գրաշար՝ Նիկողոս Սարաֆեանը, Տպարան Արաքսի տէր՝ Բիւզանդ Թօփալեանը, գրավաճառ՝ Հրանտ-Սամուէլ մը, կամ Հայոց լեզուի ուսուցիչ՝ Զուլալը կրնան մտաւորական ըլլալ, որովհետեւ մտաւորականութիւնը ասպարէզ մը չէ, այլ մտքի եւ հոգիի հակումներով ապրող եւ գործող անձի մը ներաշխարհն է: Այս իմաստով այո՛ ես հանդիպեցայ մտաւորականներու, որոնք շատ հաւանաբար Միութեան անդամ չեն բայց իրենց ներքին հարստութեամբ, նոյնիսկ իրենց մեկուսացած վիճակով, մեծ դեր կը խաղան երկրին մէջ եւ ունին երիտասարդ հետեւորդներ, որոնց համար տպագրութեան կը պատրաստեն Տէգարթի, Փասքալի, Շիլլերի, Կէօթէի, Գիոտէյի կամ Վալերիի թարգմանութիւնները, ընտիր հրատարակութեամբ:

ՅԻՊԷ.– Վերջին հարցում մը: Ո՞րն է այսօր Հայաստանի ամէնէն անհրաժեշտ եւ անյապաղ բնենլիք խնդիրը...

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– ԿԱՍԵՑՆԵԼ ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ. Ինծի այնպէս կը թուի որ մագնիսացած ենք, եւ կուրցած ու չենք նկատեր որ վեց ամիսը մէկ մը մեծաթիւ մարդիկ երկրէն կը հեռանան անվերադարձ կերպով (պաշտօնական տուեալներով): Ինչ սրտով Եւրովիզիոն կը խաղցնենք, Գինեներու համաղումար կը կազմակերպենք, 100ամեակ կը տօնենք, Ռոկ Ֆիլան, ոսկէ աշուն, ոսկի հանքեր կը փորենք, Պրիւել-Սթրազպուրկներ կը վազվզենք, Ռոպէր-Սերժ-Ծառուկ կը հոլովենք օրն ի բուն եւ մեր երկհազարամեայ հայրենիքը անդունդի եզրին հասցուցած ենք... աշխարհէ կղզիացած, միջազգային ճանապարհներէ զրկուած, երկաթուղի անգամ չունինք, նոյնիսկ ամէնէն անաչան քարիւղատար մը չանցնիր երկրէն. փոքր մշուշ մը ներկայանայ՝ օդակայանը կը փակուի. երբ ձիւն տեղայ երկիրը կը քարանայ... այս ընթացքով մեծ զոհերով ազատագրուած Արցախն ալ կրնանք կորսնցնել եթէ յոյսերնիս միայն "քաղաքակիրթ" աշխարհի վրայ դնենք. անոնք այնքան լիրբ են որ նոյնիսկ մեր ամենամեծ ողբերգութիւնը կը շահագործեն քարիւղի եւ այլ տնտեսական մենաշնորհներ ստանալու համար կամ իրենց ներքին հաշիւները մաքրելու... սա ողջ հայութեան սպրտականութիւնն է իր եկեղեցական բարձրագոյն իշխանութիւններով, մտաւորական, քաղաքական հասուն անձերով, միութիւններով, ներքին եւ արտաքին քաղաքական գործիչներով. անհապաղ հնչեցնել, հաւաքուիլ մէկ տեղ, անյապաղ, ուսումնասիրել, քննել, թէ ի՞նչ իրաւունքով աղքատ փոքր երկիր մը, հակառակ միջազգային բոլոր օրէնքներու, կարելի է 15 տարի շրջափակուած շարունակել պահել. միթէ սա ցեղասպանութիւն չէ՞... քննել թէ ինչո՞ւ մեր իշխանաւորները այսքան անկարող են եւ տարիներէ ի վեր բառերով միայն կը խաղան եւ կը խաղցնեն ժողովուրդը... եթէ հարկ ըլլայ պահանջել, պահանջել, պահանջել արմատական վերատեսութիւն:

ՅԻՊԷ.– Կը ներես. վերջին ըսի բայց բուն վերջինը այս է... ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻ՞ՒՆԸ:

ԵՒՍԵԲԻՈՍ.– Պէտք է խոստովանիլ որ Հայ Դատի Յանձնախումբը, իր բոլոր մասնաճիւղերով զանազան երկիրներու մէջ, եւ հետզհետէ զարգացող ազգային Միութիւններու շնորհիւ, հսկայական գործ կատարեց վերջին տասնամեակներուն միջազգային հանրութեան և կարգ մը պետութիւններու ճանչցնել և դատապարտել տալով Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Մինչ Սփիւռքը ճանաչողութեան կողքին պայմաններ կը դնէ, Հայաստանի կառավարութիւնը պահանջներու մասին յստակ գիծ մը չունի կամ իրարու հակասող արտայայտութիւններով կը ներկայանայ հանրութեան: Սակայն քիչեր կ'անդրադառնան որ Ցեղասպանութեան հարցը երկսայրի սուր մը դարձած է մեր մամուլին, կայքէջերուն, ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացնելով Թուրքիոյ վըրայ... (բացառութիւնները շատ քիչ են). անոնք դարձած են "Թրք. լրատուական գործակալութիւններ"... աւելի արագ եւ ամբողջական տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Տիյարպէքիրի կամ Անգարայի արկածի մը ընթացքին մեռած զոհերու տեսակին և թիւի մասին քան Ոսկեպարի կամ Նաքաւանի սահմանամերձ գիւղերուն մէջ սպաննուած հայ զինուորներու եւ գիւղացիներու. շատ աւելի տեղեկութիւններ ունինք Էրտողանի ճառախօսութիւններէն քան պահանջներ մեր նախարարութիւններէն, մշակոյթի, կրթութեան, գիւղատնտեսութեան եւ այլն մարզերէ ներս երբ ուռուցիկ բառերու կոյտերու տակ յաճախ գետնասող իրականութիւններ կ'ուզուի ծածկել... Հայ Դատի կառոյցները թող շարունակեն, ամէնուս օժանդակութեամբ, հետապնդել այդ նուիրական գործը, մնացեալները չմոռնան որ մեր ժողովուրդը եւ Հայրենիքը շատ աւելի կարեւոր են քան Թուրքիան եւ ազերի աշխարհը:

(Շար. 3 եւ վերջին մաս)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆ ՄԸ
ԹԵՀՐԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄՕՏ

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Պոլիս 2006

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԻՆ

Փուշ-տիւ-Ռոնի Ընդհանուր Խորհուրդի փոխ նախագահը Ժոէլ Տիւթթօ Ֆրանսայի Թուրք դեսպանին ծանուցուն նամակ մը գրած է, պատասխանելու համար նոյն շրջանի ծերակուտական Ռ. Պրէթի ղրկած անոր Ապրիլ 6ի նամակին:

Ժ. Տիւթթօ նախ կը ծանրանայ քրտական հարցին վրայ. յատկապէս անցեալ մարտ 25-31 Թրքական Քիւրտիստանի մէջ պատահած ծանրակշիռ դէպքերուն: Կը յիշեցնէ թէ անոնք 14 քաղաքացիի մահուան եւ մեծ թիւով վիրաւորներու պատճառ եղած էին: Կը շեշտէ թէ Թրքական աղբիւրներու ներկայացուցածը չէ իրականութիւնը, թէ ՓՔՔ ահաբեկչական կազմակերպութեան դրդած ապօրինի ցոյցերը պատճառ եղան այդ դէպքերուն. այլ, եղածը նոյն կազմակերպութեան երեք մարտիկներուն յուղարկաւորութեան զանգուածային մասնակցութեան կը վերաբերէր. անոնք սպաննուած էին Թուրք բանակի ուժերուն հետ ճակատումի ընթացքին: Ապա հարց կու տայ թէ ինք -դեսպանը- բնական կը գտնէ՞ որ զինուորականներ յուղարկաւորութեան, մը մասնակցութեան պատճառաբանութեամբ կրակեն ժողովուրդին վրայ: Կը հերքէ թրքական տեղեկութիւնը թէ ՓՔՔ-ի մարտիկները սպաննած էին, ըսելով որ Թուրք զինուորներու զէնքերէն արձակուած գնդակներով մահացած էին զոհերը:

Հարաւային Ամերիկայէն օրինակներով Ժ. Տիւթթօ կը չէզոքացնէ ՓՔՔ-ին Միացեալ Նահանգներու կողմէ տրուած «ահաբեկչական կազմակերպութիւն» որակումը, յիշեցնելով որ նոյն երկիրը որքան յատակ դեր կատարած է աշխարհի վրայ բռնապետութիւններ հաստատելու գործին մէջ: Յետոյ հարց կու տայ թէ ի՞նչպէս պէտք է որակել Թրքական զինեալ ուժերու կողմէ քանդուած հազարաւոր քրտական գիւղերու երեւոյթը, քիւրտ քաղաքացիներու չարչարանքը, առեւանգումները, սպանութիւնները որոնք երեսուն հազար մեռեալ պատճառած են քրտական կողմին: Տակաւին հարց կու տայ թէ ի՞նչ անուն պէտք է տալ այն ընթացքին որով ամէնէն անմարդկային ձեւերը կը գործածուին, խոստովանութիւններ կորզելու համար մարդոցմէ թէ իրենց ընտանիքը անդամներ ունեցած է ՓՔՔ-ի մէջ:

«Ի՞նչպէս կ'որակէք գիւղ մը փետեին հաւասար ընելու, իրենց ամուսնին եւ զաւակներուն առջեւ կիներ բռնաբարելու արարքները: Ասոնք ահաբեկչութի՞ւն են, թէ բնական յարաբերութիւններու պատկերը զոր իր քաղաքացիներուն հետ պարտի ունենալ պետութիւն մը: Ասիկա՞ է որ կ'անուանէք "ծագումով քիւրտ քաղաքացիներու իրաւունքներուն հաւասարութիւնը»» հարց կու տայ նամակագիր երեսփոխանը:

Խիստ քննադատութեան կ'արժանանայ Դանիա հաստատուած քրտական հեռատեսիլի «Ռոժ» կայանին Թուրք դեսպանին կողմէ ուղղուած մեղադրանքը, թէ ժողովուրդը գործադուլի մղած է, եւն.: Կայանը կը համեմատուի «Ազատութեան» ռատիօկայանին հետ որ ԱՄՆ-ու գումարներով Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն յաւելեալ ժողովրդավարութեան, մարդկային իրաւունքներու սիրոյն ցոյցի դիմելու կոչեր կ'ուղղէր:

«Շատ չեմ իմացած որ ձեր իշխանութիւններու ներկայացուցիչները խնդրոյ առարկայ երկիրներուն ազգային գերիշխանութեան կատարուած այդ ոտնձգումը դատապարտեն: Ատոր քով ըսել թէ "Ռոժ" կայանին կոչով տասնեակ հազարաւոր Քիւրտեր կարելի է շարժման մղել, առանց տասնամեակներէ ի վեր անլոյծ մնացած իսկական հարցերու գոյութեան անդրադառնալու, կացութեան քիչ մը շատ կարճատես վերլուծում մըն է» կը գրէ ան, ապա ինք կը վերլուծէ Թուրքիոյ քրտական հարցին ընկերային, տնտեսական, մշակութային, քաղաքական հանգամանքները: Ամէն մէկուն մէջ կը շեշտէ Թուրք ղեկավարութեան թերացումները, անտեսումները, արգելքները, ճնշումները:

Նամակին վերջին մասին մէջ Ֆրանսացի երեսփոխանը նիւթ կ'ընէ Թուրքիոյ հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ անուղղակի կերպով բանակին պատկանող ուժերու սադրիչ գործողութիւնները, որոնց հետաքննութիւնը ամէնէն բարձրաստիճան զինուորականի մը յանգեցաւ: Կը յիշէ տակաւին մեծ մասով Թուրքիայէն դուրս դիրք գրաւած կեռիլլայական ուժերու դէմ 120 հազար զինուորի փոխադրութիւնը Թուրքեւիրաքեան սահմանամերձ գօտին, Ա. Օճալանի բանտարկութեան անընդունելի պայմանները:

Ժ. Տիւթթօ հարցին լուծումի ճամբան կը տեսնէ Թրքական Քիւրտիստան սահմանումին ճանաչումին մէջ, առանց որ նոյնիսկ Քիւրտիստան բառը իշխանութիւններու կողմէ մշակուած փոթորիկ մը չզթայազերծէ:

«Եթէ 1924ի Լօզանի համաձայնութիւնը որ հակասելով Սեւրին, Քիւրտիստանի մասնատումին առաջնորդեց, պատմական ու աշխարհագրական այս իրականութենէն ոչինչ կը փոխէ:

Կանուխ կամ ուշ, ինչպէս պատահեցաւ Իրաքեան Քիւրտիստանի պարագային, միջազգային հանրութիւնը կացութենէն մղուելով պարտաւոր պիտի ըլլայ ընդունելու թէ Թուրքիոյ ներկայի սահմաններուն մէջ Քիւրտիստան անունով աշխարհագրական տարածք մը կայ:

Թուրքիա շահաւոր պիտի ըլլար եթէ ուժական դեր մը կատարէր Թուրքերու զարգացումին մէջ. առանց ատոր, ժողովրդավարութեան եւ մարդկային իրաւունքներու յարգանքի չափանիշերուն մէջ թերացումները որոնք մնայուն կնճիռի մը արդիւնքը պիտի ըլլան, ծանր եւ աններպաստ դեր պիտի կատարեն եւրոպական հանրային կարծիքին մօտ եւ խոչընդոտեն ձեր երկրին Եւրոպական Միութեան համարկումի գաղափարին զարգացումը» գրելով կ'աւարտէ Ժ. Տիւթթօ:

Նամակը կը կրէ Յունիս 6 թուականը:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՀԱԼԷՊԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ ներքնասրահին մէջ, Մայիս 12ին, կազմակերպութեամբ Բերիոյ Հայոց Թեմի Քրիստոնէական դաստիարակութեան խորհուրդի քարոզչական-դաստիարակչական յանձնախումբին, առաջին անգամ ըլլալով տեղի ունեցած է սեմինար մը, նիւթ ունենալով «Հայեցի քրիստոնէական դաստիարակութիւնը եւ հայ երիտասարդը նոր մարտահրաւէրներու դիմաց»: Տէրունական աղօթքով սկսած սեմինարը շարունակուած է Նանոր Գօզանեանի արտասանած աղօթքով՝ Նարեկ (Բան77), որմէ ետք օրուան հանդիսավարը Հուրի Մաղաքեան հրաւիրած է Տիգրան Սրկ. Աւետիսեանը կատարելու աւետարանական ընթերցումը: Ապա, Քրիստոնէական Խորհուրդի ատենապետ Տաթեւ Քհնյ. Միքայէլեան արտասանած է բացման խօսքը, որմէ ետք կատարուած է Սեմինարին մասնակցողներու ծանօթացումը, ուրկէ պարզուած է որ մեծամասնութիւնը կազմուած էր համալսարանականներէ եւ համալսարանաւարտներէ: Առաջին դասախօսը եղած է գրագէտ-ուսուցիչ Յակոբ Միքայէլեան, նիւթ ունենալով «Հայեցի դաստիարակութեան անհրաժեշտութիւնը»: Բ. դասախօսութիւնը կատարած է Յովսէփ Ղազարեան նիւթ ունենալով՝ «Քրիստոնէական դաստիարակութիւնը – կրօնական դաստիարակութիւնը երէկ եւ այսօր»: Սեմինարին աւարտին, խօսք առած է Շահան Եպիսկ. Սարգիսեան, որ կրցած է կամրջել եւ միաձուլել հայեցի եւ քրիստոնէական դաստիարակութիւնը: Վերջին բաժինով ան անդրադարձած է դաստիարակ կոչումին: Ջեկուցումներէն ետք, եղած է հարցում – պատասխանի բաժին մը:

***

ՊՈԼՍՈՅ «Աթաթիւրք» մշակութային կեդրոնին մէջ, Մայիս 21ին, Մխիթարեան Սանուց Միութեան երգ ու պարի մանուկներու «Դալարիկ» խումբը ներկայացում մը տուած է, 500 հոգինոց ծայրէ ծայր լեցուն սրահի մը առջեւ: Բեմ ելած են Ռոմինա Մուրատօղլու եւ Անտրէ Տօնէրեանի հետ դերասան Հերման Օզլնեան եւ երկու փոքրիկներ որոնք բարի գալուստի խօսքեր արտասանած են հայերէն և թրքերէն, մինչ Հ. Օզլնեան անդրադարձած է Մխիթարեան Սանուց Միութեան 60-ամեակին եւ ձեռնարկը ձօնած է այդ տարեդարձին: Ապա, բեմը գրաւած է Վազգէն Պարըն, որ այս ձեռնարկին իրագործման մէջ կարեւոր դեր ունեցած է եւ առ ի երախտագիտութիւն «Դալարիկ»ի կազմակերպչական մարմնի ատենապետը Արսէն Գովան իրեն յանձնած է յուշանուէր մը: Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ, Վազգէն Պարըն գնահատանքը յայտնած է Միութեան ատենապետ Արտա Պաքլաճըի եւ աւելցուցած թէ Շիշլիի քաղաքապետութեան եւ Մխիթարեան Սանուց Միութեան միջեւ սիրոյ կամուրջ մը հաստատուած է, շնորհիւ Ռաֆֆիկ Մէզիրճեանի: Ապա գործադրուած է յայտագիրը՝ երգերով եւ պարերով:

***

ՊԱՔԸՐԳԻՒՂԻ Ծնունդ Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, Մայիս 21ին տօնուած է Տատեանցիներու օրը: Եկեղեցական արարողութիւն մը տեղի ունեցած է, որու աւարտին բոլոր հիւրերը մէկտեղուած է վարժարանին պարտէզը: ուր պատրաստուած էին ճաշի սեղանները: Օրուան խօսնակը եղած է հայերէնի ուսուցչուհի Տիկին Թաթիանա Պօսթան, որ ամփոփ կերպով անդրադարձած է Յովհաննէս Պէյ Տատեանի նուիրական առաքելութեան: Բացման խօսքը արտասանած է տնօրէնուհին Հերմինէ Պէնլիօղլու, որմէ ետք գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԵՒՈՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ
դուդուկի խտասալիկը՝
"ՏԱՐԲԵՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԸ ԵՐԳԵՐԸ"

Արտադրիչ՝ Աշման Ամար

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Երբ մեծ հայրս իր նոր տունը կանգնեց, ներքեւը երկու խանութ ալ շինել տըւաւ. այս խանութներուն մեծը ճիշդ փողոցին անկիւնը դեղարան եղաւ մօրեղբօրս, որ թէեւ տակաւին չէր առած իր վկայականը, բայց սկսաւ բանալ իր դեղարանը. քովի խանութն ա հօրս համար էր, սափրիչութեան:

Այս դեղարանը նոյն ատենի գիտական նորութիւններով էր բացուած, եւ շուտով ունեցաւ մեծ յաջողութիւն, ինչ որ մօտակայ բարեսիրտ հնամենի, ինքնակոչ եւ իբրեւ թէ վկայուած դեղածախի մը նախանձը շարժեց. կառավարութեան իմաց կը տրուի, թէ Նշան Ղուկասեանը տակաւին դեղագործութեան վկայականը չառած, դեղարան կը բանեցնէ: Այս բարեկամական??? լրատուութեան վրայ, եւ ահա՛ բժշկական վարժարանէն պաշտօնական մարմին մը եկաւ յա՛նկարծ, առօք փառօք գոցեց դեղարանը ու կնքեց զայն:

***

Դեղարանին այս փակումը խորապէս յուզեց մեծ հայրս, որ արդէն ընկճուած, ա՛լ աւելի վրդովուեցաւ եւ քանի մը շաբաթ յետոյ ունեցաւ կաթուած: Հիւանդ ապրեցաւ մէկ չորս հինգ ամիսի չափ, տեսակ մը կիսամեռիկ վիճակ մը քաշկըռտելով անցուց եւ հակառակ տրուած դարմաններուն իր բեղուն կեանքը կնքեց, 1869 թուականին Վերացման խաչի տօնին եւ թաղուեցաւ Մեռելոցի օրը:

Իր յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Ս. Խաչ եկեղեցին, ուր նախկին տեղապահ Արիստակէս Եպ. Ռափայէլեան դամբանական խօսեցաւ. ամբողջ Սկիւտար հայ եւ օտար լացաւ այս մահը, խուռն բազմութիւն մը հետեւեցաւ մեծ հօրս մինչեւ վերջին բնարանը, Ազգային գերեզմանատունին մէջ:

Տասնեմէկ տարեկան էի ես այն ատեն, բայց զգացի թէ խիստ մեծ եղաւ մեր կորուստը եւ օրերով լացինք մենք այս մահը, որ կը տապալէր կարծես հաստարուն կաղնի մը:

***

Կը մեռնէր ճիշդ տարի մը վերջի մեծանուն Տօքթ. Բարունակ պէյէն (վախճանած է 7 Հոկտ. 1868ին) որ իրեն մտերիմ եւ շատ սիրելի բարեկամն էր, տունին ալ բժիշկը: Ջեմ մոռցած մեծ հօրս պարթեւ հասակը, խոժոռ բայց ժպտուն դէմքը ու արգոսեան սուր ականողիքը, որով մըշտարթուն հսկող մըն էր, կատարեալ հայր մը ընտանիքին եւ ամէնուս վրայ առանձին հոգածութիւն եւ խնամք կը տանէր: Մասնաւոր սէր կը տածէր հօրս, որ փոքր տարիքին մէջ որբացած ըլլալով, իբրեւ հարազատ հայրը կը նկատէր իր աներհայրը, եւ մեծ ակնածանքով կը վերաբերուէր հետը:

Մեծ հօրս ծունկերուն վրայ մեծցանք ես ու եղբայրս, շա՛տ ու շա՛տ կը սիրէր իր թոռնիկները. յաճախակի կը տանէր մեզ պտտցնել դէպի Ջամլըճա կամ իր այգին, ուր հողային աշխատութիւններուն՝ գարնան սկիզբը, ականատես կ'ուզէր որ ըլլայինք:

Փոքր եղած ատենս կը հիւանդանայի երբեմն, եւ երբ շատ ջերմութիւն ունենայի, քունիս մէջ յա՛նկարծ ահ ու դողով վեր կը ցատկէի, աչքիս ահարկու բաներ մը կ'երեւնային ու ես անոնց ազդեցութենէն չըռնուելու համար, լալով պոռալով սենեակէ սենեակ կը փախչէի. ո՛չ մէկ բան չէր կրնար զիս հանդարտեցնել, բայց միայն մեծ հայրս, "Աղա-տէտէս", ինչպէս կը կոչէինք զինքը սովորաբար: Կուգար, թեւերուն մէջ զիս կ'առնէր. պինդ կը գրկէր զիս, եւ ուժգնապէս կը սեղմէր կուրծքին վրայ. ճակատս կը շինէր համբուրելով. «Մի՛ վախնար տղաս ես քովդ եմ» կ'ըսէր: Իսկոյն ինքզինքիս կու գայի:

***

Եւ այսօր, ա՛հ իմ 84րդ տարիիս սեմին վրայ, երբ այս տողերս կը նշանակեմ, ես կը կարծեմ թէ Աղա-տէտէիս թեւերը դեռ զիս կը սեղմեն իր կուրծքին վրայ, կը թըսի ինձ զգալ ճակտիս վրայ անոր ձեռքին շոյանքը. կը կարծեմ թէ շրթունքները կը հպին երեսիս, այս տարիքին մէջ կրած դառն ցաւերս ալ մեղմելու. ի՜նչ անջնջելի յիշատակ է որ կը մնայ իմէն սրտիս խորը, ի՜նչ անմեկնելի անխզելի կապ, որ կը կապէ զիս մեծ հօրս կեանքին:

Իմ մէկ հիւանդութեանս միջոցին այդպէս զիս հանդարտեցնելէն յետոյ, ելաւ գնաց բերաւ Տօքթ. Բարունակ պէյ Ֆէրուխհան բժիշկ, որ ինչպէս ըսած եմ արդէն, մեծ հօրս խիստ մտերիմ բարեկամն էր: Բարունակ պէյ զիս քննեց ու կը յիշեմ որ բրգամուք բառն արտասանեց, այսինքն՝ Ռուժոլ (հարսանիթ). երկու-երեք օր օր եկաւ գնաց, դարմանեց զիս եւ լաւացուց:

Այժմ կ'երեւակայեմ, թէ իմ այդ հիւանդութիւնս 1868ի ամրան սկիզբներն ըլլալու էր, որովհետեւ այդ տարի հոկտեմբերին էր, ինչպէս նշանակած եմ արդէն, լուր տարածուեցաւ որ Բարունակ պէյ Ֆերուհխան յանկարծամահ եղած էր:

(Շար. 17)

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE
sous la direction de
HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

ENTREE LIBRE

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72
(accès par le RER E Eole)
prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆրանսահայ Ընկերային Օգնութեան (Նախկին Աղքատախնամ) Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 2006 Յունուարէն Մայիս.-

Տիկին Արփինէ Սերոբեան 100 Եւրօ, Տիկին Մարի Պօյաճեան 70, Բժ. Ժանին Պետրոսեան 690, Պ. Մարք Գոհարեան 100, Տիկիններ Մարի եւ Մատլէն Ալեքսանեան 80, Տէր եւ Տիկին Թոնի Քէչէճեան 50, Տիկին Իռէն Սէմէրճեան 50, Պ. Ժան-Գլօտ Ուլթուղեան 100, Պ. Փիէր Կարապետեան 100, Պ. Սերժ Զիւրիւք 150, Պ. Ֆիլիփ Սեմերճեան 100, Պ. Փիէր Շամփիլու 50, Բժ. Ժանին Պետրոսեան 350, Պ. Տիգրան Անդրէասեան 500, Պ. Ժագ Տէյիրմէնճեան 250, Տէր եւ Տիկին Պետրոս եւ Սոնիա Չէմանթէլեան 50, Տիկին Վէրոնիք տը Ժոնկ 30, Ապրիս՝ Գլէօպ միութիւն 300, Տրակինեանի եւ Շրջանի Հայկական Բարեկամականը 50, Տիկիններ Քրիսթիան եւ Օտէթ Քէօսէեան 100, Պ. Ժերար տը Պրիւին 100, Տիկիններ Ռոզէթ եւ Ռընէ Թնկրեան 50:

(Վերջ)

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

կը հրաւիրեն

L'UNION DES ANCIENS ELEVES
L'ASSOCIATION
DES PARENTS D'ELEVES

vous invitent

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
à la Fête Champêtre traditionnelle

Dimanche 18 juin à partir de 12 heures

Animation musicale
Chants et Danses par les enfants de l'école
Khorovadz — Buffet — Buvette
Jeux — Tombola

— Grand parking —
Tout est prévu en cas de pluie.

au COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26 rue Troyon 92310 SEVRES
(Métro: Pont de Sèvres)

(Շար. Ա. էջէն)

նալ Կիպրոսի Հանրապետութիւնը: «Զեմ կրնար մտածել անգամ որ Թուրքիա կրնայ մաս կազմել ակումբի մը որուն անդամներէն մէկը կը մերժէ ճանչնալ» ըսած է ան, աւելցնելով որ հարցը ներկայի օրակարգին մաս չի կազմեր, սակայն մինչեւ 2014 - 15 անպայման պէտք է կարգաւորուի:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը եւ Յեղափոխական Համայնավար Լիկան դէմ են Ժոզէ Պովէի թեկնածութեան եւ համայնավարներու բանբերը յայտարարած է որ «մեր մօտ ալ "ես"երու պէտք չունինք» ինչպէս Ընկերվարական կուսակցութեան մօտ: Շատ հաւատացող չկայ որ Պովէ պիտի կարենայ ձախին ձախը համախմբել:

ՀԵՇՏԱՄԱՀՈՒԹԵԱՆ նոր պարագայ մը ներկայացաւ Անժէի ոճրային առեանին առջեւ, ուր կը դատուէր Դանիացի մը՝ Մորթէն Ենսըն, որ 2003 Յունուար 11ին, Անժէի հիւանդանոցին մէջ վերջ տուած էր իր կնոջ կեանքին, որ կը տառապէր ընդհանրացած խլիրդէ եւ մահաքունի մէջ էր: Քանի մը օր յետոյ, պիտի մեռնէր բայց ամուսինը խնայած է այդ քանի մը օրերն ալ: Համոզուած որ ամբաստանեալը սիրոյ արարք մը գործած է, առեանը անպարտ արձակած է զայն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Պատժական Ատեանին դատախազը ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացնելիք տեղեկագրին մէջ կը հաղորդէ որ ըստ հաւաքած տեղեկութիւններուն հազարաւոր բնակիչներու ջարդ տեղի ունեցած է Տարֆուր 2003էն ի վեր երբ Խարթումի կառավարութիւնը վճռած է զսպել, արաբական քաղաքապորքերուն հետ, արեւմտեան շրջանի ապստամբութիւնը:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique
par décret du 8 juin 1956
recherche
DIRECTEUR(TRICE)
DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE
D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յունիս 17.-

Առաւօտեան ժամերգութեամբ (սկիզբ՝ ժամը 9ին) եւ Պատարագով՝

Եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն եւանելւոյն ի վերայ
Սրբոյն Գրիգորի Մերոյ Լուսաւորչին

***

ԿԻՐԱԿԻ, Յունիս 18.-

Տօն կաթուղիկէ
Եկեղեցւոյ Սուրբ Էջմիածնի
Բ. Կիրակի զկնի Հոգեգալստեան:

Ի ժամու Ս. Պատարագի կատարի Մաղթանք Հայրապետական:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) :
01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) :
01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) :
04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE
POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

CONCERT

au profit de l'Ecole Sainte-Croix du Samedi

le Vendredi 16 juin à 20h30

dans la Cathédrale Sainte-Croix de Paris

13 rue du Perche (angle rue Charlot)
75003 Paris

Chieko HAYASHI (Mezzosoprano)
Massanori KOBIKI (Piano)

Au programme :
Georges Enesco — Louis Aubert — Maurice Ravel — Henri Pousseur — Paul Hindemith — Arthur Honneger — Luciano Berio : Hommage à Cathy Berberian

Participation aux frais : 15 Euros

Réservations :

☎ 01. 44. 59. 23. 50

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Սեւրան - Լիվրիի «Տիրուհի Մխաքեան» մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Պետրոս Փափազեանի եւ ընտանիքին, ընկերուհի Արաքսի Փափազեանի մահուան առթիւ:

□

Տ Է Ս Ի Ն

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին:

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թադէոսեան" մասնաճիւղի Շաբաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

Section «SEVAN» de Vienne

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE ANNUELLE

animée par les DJ FRANCK et MIKE
Dimanche 18 juin à partir de 12 heures
au Parc de Gemens
Avec la prestation «Chants et Danses» des enfants de l'école arménienne
Buffet — Buvette
Ambiance arménienne
Tombola
— Salle couverte en cas de pluie —

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006
30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence
de **René ROUQUET,**
Député-Maire d'Alfortville

le **SAMEDI 24 JUIN**
à 20h45

Salle des Fêtes
rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE ARMENIENNE
Création
avec la participation des élèves de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 17-18
SAMEDI-DIMANCHE
17-18 JUIN
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ -- Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.477 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.477

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ մէջ, ֆրանսական յատուկ ուժերը կը տեղափոխուին, որպէսզի աւելի մօտ ըլլան ամերիկեան ուժերուն, ըստ Լիպէրասիոնի (Յունիս 16) քաղած լուրերուն։ Այլեւս պիտի հաստատուին Ճալալապատ, ամրան շրջանին։ Պաշտօնական բացատրութիւն չի տրուիր, բայց կը թուի որ Էլիզէէն տրուած հրահանգ մըն է, որպէսզի ցոյց տրուի որ Ֆրանսա ԱՄՆ-ու կողքին է ահաբեկչութեան դէմ պայքարին մէջ։ Մինչ ԱՄՆ եւ ՕԹԱՆ-ի համախմբումի ուժերը ծաւալուն յարձակման մը ձեռնարկած են Աֆղանիստանի հարաւը, Քանտահարի մէջ Թակարդ կառքով ոճրափորձ մը գործուած է, որու պատճառաւ տասը հոգի մեռած է։ Աւարքին տէր եղած են Թալիպանները եւ յայտնած որ թիրախներն էին Ամերիկացիներուն համար աշխատող Աֆղանները։

ՍՐԻ ԼԱՆՔԱՅԻ (նախկին Սէյլան) մէջ ոճրափորձ մը գործուած է Յունիս 15ին, որ ամէնէն ծանրակշիռը կը նկատուի 10 տարիէ ի վեր։ Լեփ-լեցուն հանրակառք մըն է որ օդը ելած է Գոլոմպոյէն 200 քմ. հիւսիս։ Հանրակառքը պայթած է ականի մը վրայէն անցած պահուն։ Արարքին այս ձեւը կը պատկանի Թամուլ վագրերուն, շարժում մը որ երեսուն տարի է կը պայքարի կղզիին հիւսիս-արեւելեան մէկ շրջանին ինքնավարութեան համար։

Ա. ԼԱԿԱՌՏԷՐ, որ գլխաւոր բաժնետէրերէն է ԷԱՏՍ-ի (օդածովային եւ պաշտպանութեան ֆրանքագերմանական խումբ) կը խոստովանի որ սուր տագնապ մը ծագած է կրկնակ պատճառներով։ Ղեկավարները տեղեակ չէին որ իրենց ենթակայ ճիւղը (Էռպիւս Ա-380) ի վիճակի չէ իր ապսպրանքներու յանձնումները կատարելու ճշդուած ատենին, եւ աւելի քան վեց ամսուան յապաղում մը կայ այդ յանձնումներուն համար։ Ասկէ զատ, բանվէճ մը ծագած է բաժնեթուղթերու վաճառքի մը մասին, որ կատարուած է Մարտին ԷԱՏՍ-ի համանախագահ Նոէլ Ֆորժարի եւ իր երեք զաւակներուն կողմէ եւ այլ ղեկավարներու։ Այս վաճառքը կատարուած է նախքան այս սուր տագնապը որ ծագած է Յունիս 14ին, 26%ի անկում մը արձանագրելով Սակարանը։ Սակարանի իշխանութիւնները պարտին քննութիւն մը բանալ։ Հինգ եւ աւելի ղեկավարներու կատարած վաճառքը կրնայ նշանակել որ տեղեակ էին, քանի կատարուած շահը արհամարհելի չէ, ըստ իրենց ունեցած բաժնեթուղթերու քանակին։ Օրինակ Ն. Ֆորժար 162 հազար բաժնեթուղթի վաճառքէ 2,5% շահ մը արձանագրած է, նոյնքան ալ զաւակները, եւ այլն։

ԹՐՔԱԿԱՆ զօրաբաժիններ որոնք ամիսներէ ի վեր երկրին հարաւ-արեւելեան քրտաբնակ շրջաններուն մէջ զինեալ պայքար կը մղեն ՓՔՔ-ի ներկայութիւնը պատրուակելով, Իրաքի սահմանը անցած ու 15 քմ. յառաջացած են։ Լուրը տրուած է նոյն շրջանին մէկ քիւրտ քաղաքապետին կողմէ որ քրտական դաշնակցային այդ գօտիին կատարուած ոտնձգութիւնը խստիւ դատապարտած է։

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդլայնման գետնի վրայ, Ֆրանսա բաւական առանձնացած կը մնայ, եթէ նոյնիսկ Աւստրիա (որ հերթական իր նախագահութեան պատճառաւ վերապահ պէտք է մնայ) եւ Կիպրոս իր կողքին են Թուրքիոյ անդամակցութեան համար։ Շիրաք իսկ յիշեցուցած է Յունիս 15ին՝ «Պէտք է շարունակել ընդլայնումը, բայց աւելի ամրապնդուած եւ լաւ հասկցուած գործընթացով մը»։ Կայ սակայն այլ կառոյց մը, որու գլուխն է Մեծն Բրիտանիա եւ իր կողքին են Իտալիա, Շուէտ եւ Հունգարիա։ Միւս կողմէ Լիւքսանպուրկի վարչապետ Ժան-Գլօտ Ժիւնքէր Յունիս 15ին յայտնած է թէ Եւրոպական Միութիւնը պարտի կասեցնել Թուրքիոյ հետ անդամակցութեան բանակցութիւնները, եթէ այդ երկիրը իր օդային տարածքն ու նաւահանգիստները մինչեւ տարեվերջ չբանայ Կիպրոսի նաւերուն եւ օդանաւերուն առջեւ։ Վարչապետը այս տեսակէտը յայտնած է պատասխանելով "Լա Գրուա"-յի հարցումներուն։

ՌԵՄՈՆ ՏՐՎՈՍ որ դերասանութենէ աւելի երգիծական դերակատար մըն էր, մեռաւ 83 տարեկանին։ Աւելի քան 50 տարի է կը գրաւէր ֆրանսական բեմերը, յաճախ աժան բառախաղերով, որոնք իր համբաւը ապահոված են։ Իր կոչումն էր խնդացնել որեւէ ձեւով։

ԻՆԱԼՔՕ-Ի ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊ

ԻՆԱԼՔՕ-ի փարիզեան կեդրոնին մէջ ծրագրուած է օսմանեան դիւաններու ցուցահանդէս մը կազմակերպել. սակայն Թուրքիոյ հետ ծագած միջազգային դիւանագիտութեան հարցի մը պատճառով ջնջուած է։

Հարցը ծագած է երբ կազմակերպիչ մարմինը ներկայացուած նմոյշներուն առընչութեամբ առարկութիւն ըրած է։ Օրինակ, Թուրքիայէն պահանջուած է որ Հայերու արժանապատուութիւնը չվիրաւորելու համար ցուցահանդէսէն հանուին հայ երեւելիներու 1889ին եւ 1898ին պալատ ղրկած բարեկամական նամակները։ Կազմակերպիչները չեշտած են թէ նման գրութիւններու ցուցադրութիւնը «կրնայ վիրաւորել գոյնութիւնը այն ժողովուրդին որ յանձնառու եղած է ճանչցնելու Ցեղասպանութիւնը որուն ենթարկուած է Օսմանեան կայսրութեան վերջին տարիներուն, անցեալ դարու սկիզբին»։

Առարկութիւն մըն ալ կատարուած է Հրեաներուն վերաբերող փաստաթուղթի մը. հոն ըսուած է. «Սպանիայէն, Փորթուկալէն վտարուելով Հրեաները դացին ապաստան խնդրել Մալթայէն եւ օսմանեան պետութենէն»։ Հոս ալ պահանջուած է վտարուած բառը հանել բնագրէն։

Թուրքիոյ ներկայացուցիչը նախ ընդունած է առարկութեան հիմ եղած նամակներն ու միւս փաստաթուղթերը ետ քաշել, պահանջուած փոփոխութիւնները կատարել։ Սակայն յետոյ Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը եւ Արխիւներու տնօրէնութիւնը պնդած են որ ոչինչ փոխուի ու փաստագրութիւնները իրենց իսկական վիճակով ցուցադրուին։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 15ի արդիւնքներն են (երկրորդ մրցումներու շարք).–

Ա. ԽՈՒՄԲ.– Էքուաթոր-Գոսթա Ռիքա 3-0։

Բ. ԽՈՒՄԲ.– Անգլիա-Թրինիթէ եւ Թոպակօ 2-0, Շուէտ-Փարակուէյ 1-0։

Ա. խումբէն Գերմանիա եւ Էքուաթոր որակուեցան ութերորդ աւարտականներուն համար, մինչ Գոսթա Ռիքա եւ Լեհաստան տուն կը վերադառնան։ Բ. խումբին մէջ որակուեցաւ Անգլիա։

ԱՄՆ

ՔՄԱՍՆԱԿՑԻԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇՐՋԱՓԱԿՄԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ

ԱՄՆ-ու Ներկայացուցիչներու ժողովի Ֆինանսական յատկացումներու յանձնաժողովը որոշած է գումար չտրամադրել Կարս – Ախալքալաք – Թիֆլիս – Բաքու երկաթուղիին շինարարութեան, որով նոր մեկուսացումի կը մղուի Հայաստանը, կրկնակի շրջափակումով։ Որոշումին դրդապատճառը շրջանի համաչափ զարգացումը չխոչընդոտելու մտահոգութիւնն է։ Ամերիկայի Հայկական Համագումարը ատոր մէջ նշմարած է հայեւթրքական յարաբերութիւնները բարելաւելու եւ Ղարաբաղի հակամարտութիւնը խաղաղ ճամբով կարգաւորելու Ուաշինկթընի վճռակամութիւնը։

Գոնկրէսի Գալիֆորնիայի ներկայացուցիչներէն Պ. Շերմըն այդ առիթով շեշտած է թէ սխալ էր արդէն 2003ին Բաքու-Ճէյհան նաւթամուղին կառուցումին Միացեալ Նահանգներու ֆինանսական մասնակցութիւնը։

***

ՄԻՆՍԿԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ԱՄՆ-ու Արտաքին գործերու նախարարութեան Եւրոպայի եւ Եւրասիոյ բաժնին փոխ նախագահը Մաթիու Պրիզա կը փոխարինէ Ս. Մանը որ Մինսկի խումբին երեք նախագահներէն մէկն էր։ Կը սպասուի որ նոր նշանակուած նախագահը գործի սկսի շրջան այցով մը, ապա մօտէն տեղեկանայ հակամարտութեան կարգաւորման հոլովոյթին։

Ատրպէյճանի Արտաքին գործերու նախարար Է. Մամէդեարովի առաջին անդրադարձը այն եղած է որ այս փոփոխութեամբ բանակցութիւններու ընթացքը ժխտական ազդեցութիւն կը կրէ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Արմաւիայի օդանաւին զոհերուն քառասունքին օրը, Յունիս 14ին, անոնց յիշատակին արարողութիւն մը կատարուած է աղէտին վայրը։ Հարազատներ, մերձաւորներ ռուսական նաւով մը գացած են օդանաւին ջախջախուած տեղը, ծաղկեպսակներ, ծաղիկներ, նոյնիսկ նամակներ նետած ծովը։ Յետոյ հնչած է հայկական դուդուկը։ Ելոյթներ ունեցած են Հայաստանի կառավարութեան ներկայացուցիչ Խ. Վարդանեան, Սոչիի փոխ քաղաքապետ Ի. Եակիմչիկ, հայեւվրացական եւ հայեւռուս գործարար ընկերակցութեան նախագահ, երեսփոխան Վ. Բաղալեան։ Յետոյ Ադլէրի Ս. Սարգիս եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պատարագ մատուցուած, զոհերուն յիշատակին կանգնելի յուշարձանին հիմնարկէքը կատարուած է։

***

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԻՐԱՆ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Յուլիսի ընթացքին նախագահ Ռ. Քոչարեան Իրան կ'այցելէ պաշտօնական այցով։ Երկու նախագահներու հանդիպումին օրակարգին գլխաւոր նիւթը կ'ըլլայ ուժանիւթի մարզը։ Հայաստանի նախագահը Իրան այցելած էր 2003ին, նախորդ նախագահ Խաթամիի օրով։

ՍՊԱՆԻԱ

ՑԵ՛ՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻ ՕՐԻՆԱԳԻԾ

Գաթալոնիայի հանրապետական ձախակողմեան կուսակցութիւնը Յունիս 14ին Հայոց Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու օրինագիծ մը յղած է Գոնկրէսին։ Ասկէ զատ կը պահանջուի որ Եւրոպական Միութիւնը որպէս միջնորդ միջամտէ այդ հակամարտութեան կարգաւորումին։

Հանրապետականները կը բողոքեն Թուրքիոյ մինչեւ այսօր շարունակուող ուրացումին դէմ, տեսնելով «երկու երկիրներուն միջեւ կնճիռի մը մնայուն պատճառը եւ շրջանին մէջ անկայունութեան ազդակ»։

Օրինագիծին հեղինակ կազմակերպութեան բանբերը Ռոզա Պոնաս որ Գոնկրէսի Արտաքին գործերու յանձնախումբին անդամ է, ցաւ յայտնած է որ սպանական պետութիւնը այսօր, տակաւին Հայկական Ցեղասպանութիւնը որպէս մարդկութեան դէմ ոճիր ընդունած պետութիւններուն շարքին չի գտնուիր։

Գաթալոնիայի հանրապետական ձախակողմեան կուսակցութիւնը գաթալոն կառավարութեան համախոհական կազմին մէջ է, Գաթալոնիոյի ընկերվարական կուսակցութեան հետ։

Սպանական խորհրդարանը կը բաղկանայ երկու ժողովէ. Երեսփոխանական գոնկրէսէն եւ Ծերակոյտէն։

ՅՈՒՑԱՓԵՂԿԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՂԱԿԸ՝ ՏԱՏԵԱՆ ՓՈՂՈՑԸ

Պոլսոյ ամէնէն բազմամարդ թաղերէն Պաքըրգիւղի թաղապետութիւնը 2004ին որոշած էր հայկական Ս. Աստուածածին եկեղեցիին ու Տատեան վարժարանը եզերող փողոցներէն մէկուն տալ Տատեան անունը, պատուելու համար Օսմանեան կայսրութեան վառօդապետ ծանօթ Հայուն յիշատակը։ Նոյն տարուան Դեկտեմբերին մեծ ցուցականութեամբ կատարուած էր անուանափոխութեան արարողութիւնը ու թրքական լրատուներ տեղ տուած էին «Տատեան փողոց» գրուած ցուցատախտակին ղետեղումին, եւն.։

Յունիս 16ի թրքական թերթերը կը տեղեկացնէին թէ թաղապետութեան որոշումը չէ վաւերացուած Պոլսոյ քաղաքապետութենէն որ մերժած է կատարուած անուանափոխութիւնը։ Պատրաստուած տեղեկագրին մէջ ալ ըսուած է խստօրէն թէ թաղապետութիւնները անուանափոխութեան առաջարկներ միայն կրնան ընել, բայց վերջնական որոշումի լիազօրութիւն չունին։ Պաքըրգիւղի թաղապետութիւնը իր իրաւասութեան սահմաններէն դուրս գալով քաղաքապետութեան կամքերը ժամավաճառ ընելու ամբաստանութեան ալ թիրախ եղած է։ Պոլսոյ քաղաքապետութեան քարտէսներու յանձնաժողովը քուէներու մեծամասնութեամբ մերժած է փողոցին անուանափոխութիւնը։

Սակայն նոյն յանձնաժողովը վաւերացուցած է նոյն թաղին մէջ կատարուած այլ անուանափոխութիւն մը որով փողոցի մը տրուած է թրքական փառերգին խօսքերուն հեղինակ ազգայնական մոլեռանդ բանաստեղծ Մ.-Ա. Էրսոյի անունը։

Վառօդապետ Յ. Տատեանի յաւերժական քունը վտանգարար չէ խռոված այս միջադէպով. բայց պատահարը բան մը կ'ըսէ՞ արդեօք բոլոր անոնց որոնք կը յամառին չտեսնել թրքական ցուցափեղկին ու իրականութեան միջեւ բացուած անդունդը։

«Ի՞ՆՉ ԵՂԱՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ» ՈՒ Ի՞ՆՉ Կ'ԸԼԼԱՅ ԱՆ

Ծանօթ Թուրք լրագրող Մ. Ա. Պիրանտ Յունիս 9ի ("Հիւրրիյէթ") գրութիւնը խորագրած էր. "Ի՞նչ եղաւ հայկական օրինագիծը": Հարցումը կը վերաբերէր Մայիս 18ին Ֆրանսայի Ազգային Ժողովին օրակարգին բերուած, բայց ընդհանուր ակներեւ համաձայնութեամբ մը քուէարկութեան փուլէն առաջ մէկդի շպրտուած բանաձեւին, որով Ֆրանսայի մէջ ցեղասպանութեան ուրացումը պատժելի արարք պիտի հռչակուէր: Կատարուած այդ լարախաղացութիւնը Պիրանտ կը բացատրէ Ֆրանսայի նախագահին ու կառավարութեան օրինագիծին դէմ կեցուածքով, Ֆրանսացի գործարարներու աշխոյժ ջանքով, Թրքական կազմակերպութիւններու քարոզչական արշաւով, Թուրք կառավարութեան լուռ աշխատանքով ու Ֆրանսացի մտաւորականներու գրութիւններով: Անմիջապէս կ'աւելցնէ սակայն թէ ներկայի հանգրուանը վերջնական ընդունիլ ու ձեռնածալ մնալ շատ սխալ կեցուածք կ'ըլլայ:

Ինք վստահ է թէ հարցը փակուած չէ ու յետագային ալ Թուրքիա դէմ յանդիման պիտի մնայ ատոր: Մանաւանդ, Ֆրանսայի մէջ քուէարկելու եւ նման օրէնք հռչակելու պարագային եւրոպական այլ երկիրներ պիտի հետեւէին Ֆրանսայի օրինակին:

Պիրանտ երեք կէտով կ'ամփոփէ այն գործունէութիւնը զոր Անգարա պարտի տանիլ, «առնուազն թեթեւցնելու համար Հայկական ցեղասպանութեան պնդումի ճնշումները»:

Նախ պէտք է բովանդակ ուժով յամառի, ամէն միջոցի դիմէ, որպէսզի երկու կողմին մասնակցութեամբ Պատմաբաններու յանձնախումբ մը կազմելու առաջարկը իրականութիւն դառնայ: Ատոր համար հարկ է միջազգային բոլոր դուռները զարնել, ամէն միջոցի դիմել: Թուրքիա պարտի նոր զօրակիցներ գտնել իրեն: Պէտք է արգիլէ ըլլալ Հայերու այս գաղափարէն փախուստին: Անոնք իրենց ամէն կարելին կ'ընեն այդ գաղափարը մոռացութեան մատնելու համար, որովհետեւ գիտակից են թէ նման յանձնախումբի մը աշխատանքը հարուած մը պիտի ըլլայ Սփիւռքի ջանքերուն:

Երկրորդ առաջարկուածը Հայաստանի հետ երկկողմանի յարաբերութիւններուն զարկ տալ է: Այդ մասին հարկ է մտածել ու Հայաստանին նկատմամբ նոր կեցուածք մը փորձել: Այսօրուան նման վարուիլ այնպէս թէ ոչինչ պատահած է, ոչինչ կը շահեցնէ Թուրքիոյ եւ հաւատք չի ներշնչեր:

Վերջապէս հարկաւոր կը նկատուի աւելի լայնօրէն նիւթ ընել Ֆրանքեւթուրք տնտեսական յարաբերութիւններուն ծաւալը: Գործարար շրջանակներէ դուրս քաղաքական մարզը եւ լրասփիւռները յարաբերութիւններու այս կողմը բաւարար չափով չեն յաջողիր նշմարել:

Եւ Թուրք լրագրողին գրութիւնը աւարտած է վերջին ազդարարութեամբ մը. «Զմոռնանք որ այս հարցին մէջ ալ բանալի երկիր է Ֆրանսան: Զայն սիրաշահիլ եւրոպական միւս երկիրները սիրաշահելու առաջին քայլն է»:

Առանց Մ. Ա. Պիրանտի մատնանշումներուն ու թելադրանքներուն ալ Թրքական ռազմավարութիւնը մեծ հաւանականութեամբ այդ լարերով պիտի առաջնորդուէր: Մանաւանդ որ յատուկ նորութիւն չկայ առաջարկներուն մէջ: Թուրքիա արար աշխարհին ծանօթ է թէ ի՛նչ յամառ վճռակամութեամբ լծուած է "ցեղասպանութեան հարցը լուծելու" գործին: Ո՛չ անշուշտ ատոր ընդունելի միակ ձեւով: Այլ՝ շրջանցումներով, ճապկումներով, ժամանակ շահելու բազմաճիւղ մարտավարութեամբ մը. այդ բոլորին միակ նպատակը հայկական կողմը – աւելի յստակօրէն՝ Հայաստանը – ներքաշել է իր խաղին մէջ. ընել այնպէս մը որ հարցը հասարակաց է Հայուն ու Թուրքին ու միասնաբար պէտք է լուծել գայն... Այս մարտավարութեան գլխաւոր թիրախներէն է Սփիւռք–Հայաստան պառակտում մը. Թուրքիա շատ անհանգիստ է գրեթէ անհակակշռելի, ամբողջ աշխարհին ցրուած Սփիւռքէն որ ամբողջ ուժը, միջոցները կեդրոնացուցած է այս հարցին վրայ: Մինչդեռ Հայաստանը իր հազար դժուարութիւններով կը դիտուի այդ վճռակամութենէն ալ, միջոցներէն ալ դուրս կողմ: Ուստի աւելի կարելի կը թուի անոր հետ "բանակցիլ", միասնական յանձնախումբ եւլն. կազմելով. աջէն կամ ձախէն քանի մը թելադրանք, հրահանգ, ճնշում, կրնան Թուրքերուն քաղաքականութիւնը քալեցնել. մանաւանդ որ Թուրքիոյ նեցուկները աչքեր, ականջներ ու երկար ձեռքեր ալ ունին Հայաստանի մէջ: Կան մանաւանդ անոնց թեզերը իւրացուցած տեղական կամ ներածուած մարդուկներ:

Այս տրամաբանութեամբ անակնկալ պիտի չըլլայ յառաջիկային տեսնել որ պատմաբաններու խառն մարմին կազմելու կոչերը նորոգուին, հզօրանան Անգարայի կողմէ, նոյնիսկ հմայիչ խայծերու օգտագործումով: Օրինակ, եթէ օր մը յանկարծ, "Բարի դրացնութեան" նոպայէ մը բռնուելով Անգարա որոշէ վերջ տալ Հայաստանի շրջափակումին, դրական կարեւոր դրամագլուխ մը ապահոված չըլլա՞ր իրեն: Մէկը հարց կու տա՞յ թէ ո՛ւր մնաց Ղարաբաղի անլոյծ խնդրին մէջ Բաքուի զօրակցի ու [illegible] պատճառաբանութիւնը:

Ու կրկին ուշադրութիւնները կը կեդրոնանան Երեւանի վրայ. կ'ունենա՞յ իմաստութիւնը, ուժը, շարունակելու ներկայի դիրքը ու ամէն առիթի կրկնելու թէ Ցեղասպանութիւնը քննարկելի, սակարկելի, բանակցելի նիւթ չէ իրեն համար: Թէ կը լծուի Թրքական կառքին, մէկ–երկու պատմաբան ղրկելով Անգարա, կամ չէզոք այլ վայր մը, ինք ալ ընդունելով Թուրք պատմաբաններու փոխադարձ այցը: Այն ատեն շատ իրաւացիօրէն եւրոպացի Թրքամէտները կրնան պնդել թէ ճանաչում–մանաչում պարտադրել Անգարայի իմաստ չունի, քանի որ Հայ եւ Թուրք պատմաբաններ քոյրիկ – ախպարիկ նստած են լուծում փնտռելու:

Այս հեռանկարը անշուշտ աւելի կը բարդացնէ Սփիւռքին գործը: Նախ պէտք կ'ըլլայ մարսել Հայաստանի ընթացքով յայտնուելիք երկփեղկումը, ապա ատիկա եւս հաշուի առնելով նոր մարտավարութիւն որոշել, կիրարկելու միջոցներ ճարել, միջազգային պակսելիք նեցուկը վերաշահելու ձեւ գտնել, եւլն.: Ներկայի յուսատու տուեալը այն է որ Հայաստան Թրքական ճապկումներուն դէմ անդրդուելի մնալու փաստը տուաւ ու միշտ նոյն տրամադրութիւնը պահել կը թուի: Բայց որքա՞ն կարելի է վստահիլ չորս հովերուն բաց երկրի մը դիրքերուն, անոնց տէրերուն անսասան բնոյթին, նկատի առած քաղաքական բնական զարգացումներն – ընտրութիւն, հրաժարում, եւլն. – ու անբնականները որոնց փորձառութիւնն ալ ունեցաւ ան:

Միւս կողմէն, կարելի՞ է հարիւր առ հարիւր վստահիլ Սփիւռքին հաստատամտութեան. անխախտ կը մնա՞յ ան Թրքական հայանպաստ համարուելիք ժեսթի մը պարագային ու երկխօսութեան յորձանքն ի վար թիավարող իր "պատմաբան"ներով, ամէն կաղապար հագուելու պատրաստ շուտիկներով: Ի վերջոյ, Հայերը անձնականը ընդհանուրէն վեր դասող գործիչներու տէր միակ ժողովուրդը չեն: Ատոր "հայեւթուրք երխօսութիւն" մկրտուած, նորագոյն փորձառութիւնն ալ մաս կը կազմէ վերջին տասնամեակի մեր պատմութեան:

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանքեւթուրք տնտեսական յարաբերութիւններու մարզը շեշտելու Թուրք լրագրողին թելադրանքին, ամէնէն նուազ վնասակարը կը թուի ան: Ի վերջոյ Ֆրանսացի քաղաքական դէմքը, գործարարը, լրագրողը Թուրքերու յիշեցումին, մատնանշումին պէտք չունին անդրադառնալու համար այդ մարզին գոյութեան: Հոս գոնէ դիրքերը աւելի յստակ են. կան պարկեշտ պայքար տանողները, կան Թրքական ջաղացքին ջուր լեցնելու յանձնառութեամբ շարժողները եւ կայ քաղաքական խումբ մը որ կը շարժի պահէն թելադրուած շահերուն հաշիւով: Ճիշդ ինչպէս Ընկերվարական կուսակցութեան Մայիս 18ի ընթացքին հեղինակները: Օրինագիծը առնել իրենց տրուած օրակարգին վրայ, բայց դնելով տեղ մը որ ի սկզբանէ կը բացառէ արդիւնքը. մանաւանդ երբ ան հայանպաստ ըլլալու նշաններ կու տայ: Ատոր քով պէտք է դնել եւրոպացի Թուրքիոյ մը հեռանկարին առթած վրդովումը, զայն մերժելու, բայց բոլորովին չկորսնցնելու հաշիւները: Բաներ որոնք որեւէ պահու մեզի օգտագործելի առիթ տրամադրելու կարողականութիւնը ունին:

Անգամ մը եւս մտած ենք շատ նուրբ փուլի մը մէջ. լաւ տեսնել, ճիշդ հաշուել եւ անսխալ գործել հրահանգող փուլ է ան որուն մէջ յատկապէս տեղ չկայ պոռոտախօսութեան, տգիտութեան, ինքնացուցադրութեան, մեծամտութեան:

Պիտի կրնա՞նք այսքան բան մէկդի ձգել ու գործի լծուիլ:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

Վ Ե Ր Ա Ք Ա Ղ

(Հեղինակ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՇԱՀԻՆԵԱՆ)

ՏՈՔԹ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԵՂԻԱՅԵԱՆ

Այս պատկառելի հատորին (600 էջ) ծննդոցը հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ հեղինակը.

– Պա՛պ, ինչո՞ւ յուշերդ չես գրեր, – հարցուցած կ'ըլլայ կրտսեր աղջիկը:

– Երբ որ գործէ քաշուիմ եւ տունը նստիմ, կը գրեմ, – պատասխանած կ'ըլլայ ինք:

Հիմա որ գիրքը կարդացած եմ, մտովի կ'ըսեմ՝ լաւ որ խօսքդ յառաջաձգումով յարգած ես ու զայն գրած ես առանց սպասելու, որ գործէ քաշուիս ու տունը նստիս եւ ընթերցողին տրամադրութեան տակ դրած ես այսպիսի գունագեղ վերաքաղ մը, որ հարուստ կեանքի մը դրուագներուն ու պատգամներուն մէկ հարստացուցիչ հանրագումարն է:

Ստացման առաջին գիշերը աւարտեր էի արդէն անոր առաջին 120 էջերը, նոյնքան մըն ալ յաջորդ գիշերը, երբ հետզհետէ մտքիս մէջ յառաջացաւ այն հարցումը, թէ ի՛նչ անուն պէտք է տայի հատորին. կը պատրաստուէի "վէպ" կոչել զայն, երբ բոլորովին պատահմամբ հանդիպեցայ հեղինակին եւ այդ նոյն անունով ալ կոչեցի իր երկը:

– Վէպ չէ, – ճշդեց, – յուշագրութիւն է:

Իրաւունք ունէր, ինչպէս հաստատեցի մնացեալի ընթերցումէն ետք, սակայն կը կարծեմ, թէ ես ալ իրաւունք ունէի, գէթ այն սահմաններուն մէջ, ուր վէպ եզրը հետզհետէ ուրուագծուած էր գիտակցութեանս մէջ. արդարեւ, գրքին առաջին կէսին մէջ իշխողը վիպական նկարագիրն է, իսկ մնացեալին մէջ գերիշխողը յուշագրութիւնն է:

Բայց ասոնք եզրաբանական հարցեր են, որոնք այնքան ալ կարեւոր չեն, կարեւորը ինքը գործն է, որ ահա բոլորիս տրամադրութեան տակ է:

***

Քանի նպատակս գրքին բովանդակութիւնը պատմել չէ, այլ շատ հարեւանցի ներկայացնել զայն, ապա կարկինը լայն բանալով պիտի ըսեմ՝ հատորը կարելի է բաժնել երկու մասերու.

ա) Մանկութեան – պատանեկութեան – ուսանողութեան տարիներ,

բ) Չափահասութեան – հանրային գործունէութեան տարիներ:

Առաջինը կը բնորոշուի այն, շատ սովորական անցքերով, երեւոյթներով ու իրերով, որոնք հասարակաց են քիչ մը բոլորին եւ որոնց, սակայն, Շահինեան գիտէ զարմանալի կենդանութիւն ու ջերմութիւն տալ. այս առթիւ է, որ անոր պատումները կը սկսին ծեծել գեղարուեստական գրականութեան դռները, նոյնիսկ եթէ չեն մտներ անոր դարպասներէն ներս: Իսկ երկրորդը կը բնորոշուի չափահաս հանրային գործիչի շեշտակի կերպով յանձնառու ընտրութիւններով ու իրագործումներով: Եւ այս բոլորը կ'ուրուագծեն կերպարը հեղինակին, որուն գիտակցական բովանդակ տարիները իմաստաւորուած են, մէկ կողմէ՝ սորվելով, միւս կողմէ՝ սորվեցնելով. առաջինին մէջ նոյնքան հետեւողական եղած է ան, որքան երկրորդին մէջ:

Տրուա՞ծ է ձեզի հանդիպիլ մէկուն, որ քառասունի սեմին, երբ արդէն իր օժիտին մէջ կը կրէ ակադեմական պատրաստութեան մը բոլոր դափնիները եւ մանկավարժական – դաստիարակչական գործունէութեան մը բեղուն հունձքը (բաներ, որոնց քառորդը չունեցող «մտաւորականներ» մեր օրերուն այնքան կը բազմապատկեն(?) ու կը սոնքան եւ իրենց «արժանի» պատիւն ու վարձատրութիւնը կը պահանջեն), ամենայն պարզութեամբ մտածէ ու հրապարակէ. «Համալսարանական տարիներէս տասնամեակ մը ետք կը զգայի, թէ պէտք ունիմ վերանորոգումի. գրական ու մանկավարժական դրամագլուխս սպառ ու նոր լիցք քիչ կը ստանայի» – եւ անբաւարարութեան այս անդրադարձին բերումով ալ վերադառնայ... համալսարան, խլէ դոկտորական տիտղոս մը (զոր ոչ մէկ ատեն կցեց իր անունին), եւ ո՛չ վերջինը:

Զհաշուած տակաւին միութենականը, որ իր տարողութեամբ նոյնքան գործուն ու բովանդակալից եղած է, որքան միւս երկուքը եւ, միւս կողմէ, այնքան գլխացաւանք, երբեմն ալ դառնութիւն պատճառած է իրեն. որուն համար, սակայն, զղջումի ոչ մէկ խօսք ունի, ափսոսանքի ոչ մէկ արտայայտութիւն, որովհետեւ այդպէս պէտք է ըլլար ու... եղած է:

***

Գրիգոր Շահինեանը առաջին անգամ ճանչցած եմ 1956ի վերամուտին, իբրեւ պատմութեան ուսուցիչ. իր նախորդը՝ Գառնիկ Փիւզալեանը, երեք տարի շարունակ ամէն միջոցի դիմած էր, որպէսզի հաւասարապէս ատէի թէ՛ պատմութեան ուսուցիչը, թէ՛ պատմութեան դասը: Այս երկու զգացումներէն առաջինը իր հետ առաջին չփումով իսկ սկսաւ հետզհետէ նօսրանալ, վերջնականապէս չքանալու համար յետագային. իսկ երկրորդը՝ փոխուելու համար, սպասեց ուրիշ երկու տարիներ եւս, մինչեւ որ հանդիպէի այլ անունի մը –Վահէ Տաւիթեանին– արուեստաբան Էտկար Տաւիթեանի հօրը:

Եւ այնուհետեւ ուսուցիչ–աշակերտ յարաբերութիւնները վերածուեցան ընկերական, աւելի ուշ՝ բարեկամական շատ սերտ կապերու, որոնք կը գոյատեւեն անհեր ու անսասան, եւ այս բոլոր տասնամեակներուն կը կարծէի, թէ «աչքերս գոց» կը ճանչնամ Գրիգոր Շահինեանը. «Վերաքաղ»ը կարդալէ ետք կ'անդրադառնամ, թէ մասամբ ճանչցած եմ զինք: Կը մնայ, որ ձեր կարգին կարդաք զայն ու վերաճանչնաք զինք ձեր ծանօթութեան ծիրէն ներս ու ձեր սեփական հայեցողութեամբ:

***

Յուշերու ու յիշատակներու ընտրու-

թեան մէջ (չէ՞ որ վերաքաղ մըն է կատարուածը) հեղինակը կը համարի, թէ «փոփոխութիւններ չեմ մտցներ կեանքիս մէջ, յաւելումներ չեմ կատարեր, բայց վերաքաղէս դուրս կը ձգեմ մանրամասնութիւններ, որոնք ցաւալիթ են կամ անհաճոյ. փաստօրէն կը սրբագրեմ անցեալս» (էջ 75). գրաւոր խօսքը իրօ՛ք ալ ունի այդ ուժը, անցեալը սրբագրելու այդ հզօրութիւնը: Գիրքը լրիւ կարդալէ ետք, սակայն, երբ յետընթաց ճիգով մը կը փորձես քու կարգիդ ընել անոր բովանդակութեան վերաքաղը, կ'անդրադառնաս, թէ հունձքին մէջ անուշադրաբար սպրդած են որոմներ, որոնք մանգաղի կոյր չեղբէն չեն «վրիպած». իսկ հնձուորը իր կողմէ մասնաւոր ճիգ չէ գործադրած խուսափելու անոնցմէ: Ուստի այստեղ կը գտնենք սակաւաթիւ էջեր, որոնք կրնային նաեւ չգրուիլ: Ահա այսպիսի առիթներով է, որ կ'իմաստաւորուի յատին մտածողին այն միտքը, թէ՝ «մարդ եմ, եւ ամենայն ինչ որ մարդկային է, խորթ չէ ինծի»:

***

Ուշագրաւ է հեղինակին կիրարկած լեզուն եւս:

Պարզ, անսեթեւեթ, անպաճոյճ աշխարհաբար մըն է ան, վճիտ ու հեզասահ, ուր ճոռոմ բառեր փնտռելու եւ ընթերցողը տպաւորելու ոչ մէկ ճիգ կը գտնենք: Թուփերու ետին ծածկուած կամ մարգագետնի մարմանդին մէջ զուարթ հոսող գլգլուն առուակի խոխոջին պէս յուշիկ կ'ընթանայ ան, եւ անձանձիր կը հետեւիս անոր կարկաչին՝ միշտ նոր, միշտ թարմ ու միշտ գրաւիչ գիւտի մը ակնդէտ: Աբար, ապէս, օրէն կազմող մակբայները նուազագոյնի իջած են, չըսելու համար բացակայ են: Ընդհանրապէս պարզ, անկախ կոչուած նախադասութիւններ են, մեկուսի կամ համադասուած. սակաւ են ստորադասական բարդ նախադասութիւնները, իսկ ենթաստորադասական ու համաստորադասական նախադասութիւնները խորթ են իր ոճին. բազմաբարդ նախադասութիւնները ընդմիշտ բացակայ են:

Հատորի ամբողջ երկայնքին ներկայ է նուրբ ու մեղմ հիւմուր մը, որով համեմուած կը գտնենք Շահինեանի բանաւոր խօսքը եւս, ինչ որ շատ աւելի հաճելի կը դարձնէ ընթերցումը: Կու տամ մէկ-երկու օրինակներ: Շագանակագեղձի վիրահատումի ենթարկուած է. «Բժշկապետը կ'ըսէր, թէ շատ գեղեցիկ գործողութիւն մըն էր. կարծես գեղարուեստական իրագործումի մը մասին կը խօսէր»: Կը յաջորդեն սուր ցաւերը այն աստիճան, որ ո՛չ մարդ տեսնել կ'ուզէ, ո՛չ մանաւանդ մարդու հետ խօսիլ եւ ահա հիւանդատեսի կու գայ նոյնինքը բանաստեղծ Սաիտ Աքըլը, որուն բամբ ձայնը կը լեցնէ հիւանդանոցի նրբանցքները եւ շուրջը կը հաւաքէ այնտեղ ծառայողները, որոնք հետաքրքիր են, թէ ո՛ր կարեւոր հիւանդին կ'այցելէ մեծանուն բանաստեղծը. «բախտաւոր» վիրահատեալը ճիշդ մէկ ժամ կը խօսի ու կ'ունկնդրէ հիւրին, իսկ անոր մեկնումէն ետք կ'ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնը. «Վարկս բարձրացաւ, բայց տառապանքս ալ հետը»: Եւ որովհետեւ առաջին վիրահատումը չէ այս, եւ արդէն անցեալին հանուած են անոր լեղուցը, կուրաղին, նշագեղձերը, եւ սոյնպիսիք, հիմա ան գոհունակ կը գրէ. «Ա՛լ աւելորդ բան չկայ մարմնիս մէջ... հանելիք բան չէ մնացած». մաղթենք որ այդպէս ալ ըլլայ:

Եւ, այսպէս, սիրելի ընթերցող, մընացեալը կը ձգեմ ի վայելումս ընթերցասիրութեանդ:

Աւարտելէ առաջ սրբագրութիւն մը սակայն. հատորին վերջին չորս տողերուն մէջ՝

Աստ հանգչի
Գրիգոր Շահինեան
Մանկավարժ
Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան...

«հանգչի» բառը շատ հաճելի չի հնչեր. կը յուշէ բաներ, որոնց ժամանակը չէ տակաւին. հետեւաբար կ'ուզեմ զայն փոխարինել «գտանի» բառով, որ աւելի ճիշդ է:

Անգամ մըն ալ ե՛ս գինք սրբագրած ըլլամ:

Տ. Ա. Ե.

ԱՊԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՆԵԿԴՈՏՆԵՐԷՆ

Մի ապարանցի տղայ իր ավտոմեքենայով գնում է, յանկարծ զանգում է ձեռքի հեռախօսը:

– Ա՛յ Մխօ, դու գիտե՞ս քո կնիկը ում հետ ա ու որտեղ ա:

Էս տղէն գժւում, կատաղում, մեքենայով շուռ է գալիս, ծանր վնասուածքներով հիւանդանոց է տեղափոխւում, գիւղից գալիս են հարազատները, խեղճ մերը՝ թէ.

– Բալա՛ ջան, ո՞նց էդ փորձանքի մէջն ընկար, ի՞նչ էղաւ:

Էս Մխոն հազիւ խօսում է.

–Ա՛յ մեր ջան, իմ համար ավտոյով գնում էի, զանգին ասին. «Մխօ, քո կնիկը ուրիշի հետ ա, ես էլ գժուայ»:

Մերն ասում է.

– Բալա՛ ջան, բայց քո անունը Մխոյա՞, դու կնիկ ունե՞ս, ամուսնացա՞ծ ես...:

***

Ապարանցուն հարցնում են.

– Որ մի սիրուն, կապուտաչեայ, պոյով, ֆիկուրայով, չէկ աղջիկ լինի՝ հետը կը քնե՞ս:

Ասում է.

– Որ քունս տանի, ընչի՞ չեմ քնի:

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Զեֆինոր-Ռոթանա» պանդոկին մէջ, Մայիս 19ին, կազմակերպութեամբ Հայ Աւետարանական Կերթմէնեան վարժարանի տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը վարժարանին 75ամեակին եւ Մայրերու Օրուան առթիւ: Փառերգներու ունկնդրութենէն ետք, Կերթմէնեան վարժարանի տնօրէնը Սահակ Տէտէեան ներկայացուցած է վարժարանին պատմականը, դիտել տալով թէ սկզբնական շրջանին վարժարանը ունեցած է որոշ դժուարութիւններ, սակայն ժամանակի ընթացքին բարելաւուելով հասած է ներկայ մակարդակին: Հրաւիրած է Սեդա Գարակէօզեանը, որպէսզի փոխանցէ իր սրտի խօսքը: Ան բացառիկ առիթ համարած է վարժարանին 75ամեակը, նկատել տուած որ Կերթմէնեան վարժարանը կը պատկանի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու միութեան, որուն 160ամեակը կը կը զուգադիպի այս տարի: Եզրափակելով իր խօսքերը, ան նոյնացուցած է "մայր" եւ "սէր" բառերը շնորհաւորելով բոլոր մայրերը: Հետեւած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ, Մայիս 11ին, կազմակերպութեամբ ՀՕՄ-ի Սօսէ մասնաճիւղի քարոզչական յանձնախումբին, տեղի ունեցած է ծիծաղի երեկոյթ մը: Օրուան հանդիսավար Անգին Խրիկեանի բացման խօսքէն ետք, խօսք առած է մասնաճիւղին ատենապետուհին Լուսին Փալանճեան որ շնորհաւորած է կազմակերպիչ յանձնախումբը: Մասնաճիւղին պատմականը ըրած է Արմիկ Եաղճեան, ապա ցուցադրըւած է ՀՕՄ-ի աշխարհացրիւ միաւորներու վաւերագրական ժապաւէն մը, պատրաստուած կեդրոնական վարչութեան կողմէ: Մարիա Քէօսէեան ներկայացուցած է օրուան դերակատար – մենախօս Րաֆֆի Տէմիրճեան, հրաւիրուած Լոս Անճըլըսէն: Այս վերջինն ալ, կնոջ տարազներ հագած ներկայացուցած է "Տիկին Մարին" ծիծաղի ընդմէջէն քննադատելով բամբասող կիները:

***

ՀԱԼԷՊԻ Լեւոն Շանթ սրահին մէջ, Մայիս 7ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Ն. Աղբալեան մասնաճիւղի գրական յանձնախումբին եւ «Հայ Դպրոցի Տարի» նշանաբանին տակ տեղի ունեցած է «Բանաստեղծութեան ընթերցման երեկոյթ» մը: Գրական յանձնախումբին կողմէ բարի գալուստի բացման խօսքը արտասանած է Ալին Առաքելեան: Ան նշած է որ 2001 Մայիսին, նոյն օրերուն, նոյն վայրին մէջ եւ գրեթէ նոյն մասնակիցներով տեղի ունեցած էր գրական յանձնախումբին կազմակերպած բանաստեղծական առաջին երեկոն: Երաժշտական բաժինէ մը ետք, բեմ հրաւիրուած է գրող, քննադատ Յակոբ Պէքարեան, որ անդրադարձած է գրականութեան եւ յատկապէս բանաստեղծութեան կենսական դերին եւ չեշտած ի մէջ այլոց «այս օրերուս, երբ ժողովուրդին կողմէ նկատելի է որոշ անտարբերութիւն մը հայ մտաւորականին եւ հայ գրողին հանդէպ, մեր փափաքն է որ հայ ժողովուրդը ոչ շատ հեռու անցեալի երանելի օրերուն նման, վերականգնէ իր սէրը, յարգանքը եւ հաւատքը հայ գրողին, հայ բանաստեղծին հանդէպ եւ զայն բարձր պահէ իր պատուանդանին վրայ»: Յաջորդաբար արտայայտուած են բանաստեղծներ Յարութ Վարդանեան, Յակոբ Նալպանտեան (Տըլըտըլեան), Սարգիս Քէլխաչերեան, Նանոր Ինճիճիկեան, կարդալով իրենց ստեղծագործութիւններէն:

ԱՍԿԷ ԱՆԿԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

Ֆրանսա 3,1 միլիոն անգրագէտ ունի եւ անգրագիտութեան դէմ պայքարի ազգային գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ անգրագէտներու մեծամասնութիւնը աշխատաւորներ են եւ սխալ է կարծել որ երեւոյթը կը վերաբերի միայն այն թաղերուն, որոնք թերաճ նկատուած են: Անգրագէտները գլխաւորաբար այրեր են: Ըստ քննութեան մը, ոչ կարդալ, ոչ ալ գրել գիտցող չափահասները 59% համեմատութեամբ այրեր են եւ ատոնց 53%ն ալ 45 տարեկանէն վեր են:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՌԱԳԱՍՏ
ԴԷՊԻ
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ
(Յուշատետր 47)

Ռ. ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

Պոլիս 2006

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Թէեւ 10 տարեկան էի ես այն ատեն, բայց վազեցի գացի անոր յուղարկաւորութիւնը տեսնալու. Պալլար – պաշի պողոտային վրայ տունին առաջը կեցայ. ամենազգի հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր աղ տեղին լայն հրապարակը վերջին յարգանք ընծայելու հանգուցեալ մեծանուն բժիշկին. եւ երբ մեռելական թափօրը ուղղուեցաւ դէպի Ս. Կարապետ եկեղեցին, ես քայլերս դարձուցի հակառակ կողմը, դերեզմանատուն, սգասկեցայ ծառի մը վրայ դիտելու թաղումը. որուն վերջաւորութեանը՝ Նար-Պէյ Խորէն սրբազան դամբանական մը խօսեցաւ. եւ ըսածներէն միայն «վախ Բարունակ պէյ, վա՜խ» բառերը միտքս մնացած են. եւ այդ պահուն ո՞վ կրնար գուշակել, թէ օր մը ես բժիշկ պիտի ըլլամ եղեր եւ տարիներ յետոյ ալ 1895ին ես պիտի գրեմ Բարունակ պէյի կենսագրութիւնը եւ հրատարակութեան տամ "Հանդէս Ամսօրեայ"ի մէջ:

***

Վարպետ Ճեռաճի (վիրաբոյժ) անուն հանած էր մեծ հայրս, գինքը ճանչցողները "վարպետ" կը կոչէին. "Ղուկաս աղա" երբեք չէին ըսեր: Տեսած եմ որ, Տոքթ. Սերվիչէն շա՛տ անգամ այցելութեան իրեն եկած է, երբ Սկիւտար հիւանդ կ'ունենար. կը նստէր խանութը սուրճ մը կ'առնէր, յետոյ ձին հեծնալով կը մեկնէր:

Կը յիշեմ այն հայ եւ թուրք երկսեռ բազմաթիւ վիրաւորները, որոնք շաբաթը քանի մը անգամ այլեւայլ թաղերէ եւ հեռաւոր գիւղերէ կը դիմէին իրեն: Մեծ մօրաքոյրս՝ անբախտ Նեկտար թէյզէս միշտ իր օգնականն էր. պարտէզին կամ բակին մէջ կ'ընդունէր հիւանդները. եթէ ես մօտերը գտնուէի, «Հուսա քովս կեցի՛ր» կը պոռար սաստիկ, եւ ես անտարբեր մը կը կենայի նայած վէրքերը դիտելու եւ չգիտեմ թէ ինչո՞ւ «Հուսա, քովս կեցի՛ր» ինծ կ'ըսէր. նախազգացութի՞ւնը ունէր իմ բժիշկ ըլլալուս. ո՞վ գիտէ...

Յատուկ սպեղանի մը, զոր ինքը անձամբ կը պատրաստէր, կը գործածէր անխտիր ամէն վէրքի համար, Թիֆտիֆի (կտաւէ քաշուած թելերու ծոպիկներ) վրայ առատօրէն կը քսէր այդ սպեղանին, կը դնէր վէրքին վրայ, կը բժշկէր քանի մը օրէն, "վէրք" ըսելով, դանակի հարուածներ, կամ ձեռքի եւ ոտքի վրայ եղած պալարներ պէտք է իմանալ:

***

Երբ ես բժիշկ եղայ ու Փարիզէն վերադարձայ Սկիւտար, մեծ հօրս տունին մէջ գտայ այդ սպեղանիին ամանը, զոր մօրեղբայրս կը պահէր իբր յիշատակ. սպեղանին քար կտրած էր. ուզեցի գիտնալ անոր բաղադրութիւնը, մօրեղբօրս հետ յաջողեցանք զայն հալեցնել, ամանը եռացեալ ջուրի մէջ երկար ընկղմելով, եւ գտանք որ այդ սպեղանին շինուած էր՝ Սթիրաքս եւ Սանթալ կոչուած քաղցրահոտ խեժերէն ու մեղրամոմէ, որով անգիտակցաբար մեծ հայրս կը գործածէ եղեր նեխաթափիչ՝ իմա Անթիսեփթիք նիւթեր:

Ինքը նաեւ լաւ ակռայ քաշող էր. անոր երկարամեայ փորձառութեամբը վարժեցաւ իմ հայրս ալ եւ եղաւ ամենաքաջ ակռայ քաշող, արիւն առնող ու վէրքեր դարմանող:

Մեծ հօրս եւ հօրս արհեստին վերաբերեալ բոլոր գործիքները կատարեալ հնութիւններ, ես բժիշկ ըլլալէս յետոյ խընամով հաւաքեցի եւ մասնաւոր տուփի մը մէջ զետեղել, կարգաւորել տուի եւ երբ չար բախտս զիս Պոլսէն Փարիզ նետեց, ես այդ տուփը 1925ին, իմ եւ եղբօրս անունով նուիրեցի Փարիզի Սոսիեթէ Ֆրանսէզ տ'Իսթուար տը լա Մէտսինի թանգարանին, ուր կը մնայ անկորուստ:

Եւ այսպէս ահա, ես փոքր տարիքէս անգիտակցաբար գրեթէ բժշկութիւն բուրող միջավայրի մը մէջ աչքերս բացի: Մեծ հօրմէս եւ հօրմէս ներարկուեցաւ մէջս բժշկասիրութեան միքրոպը. մանաւանդ մօրեղբօրմէս, որ հօրը մահէն յետոյ դեղագործութեան վկայականն առաւ, ունեցաւ իր փառաւոր դեղարանը, որ ինծ համար եղաւ դեղերու եւ բոյսերու ուսումնարան:

***

Երբ հայ բժշկական պատմութեան հետամտիլ սկսայ, եւ այս պատմութեան իբրեւ յարակից մաս, հրատարակութեան տուի 1931ին իմ "Հայ բժշկական արձանագրաբանութիւն" վերնագիրը կրող աշխատութիւնս (Վենետիկ, Ս. Ղազար), այդ հատորիկիս մէջ (էջ 184) նշանակեցի թէ մտադիր էի մեծ հօրս վրայ կանգնել չիրիմ, նաեւ մօրեղբօրս համար, որ նընջած էր 1918ին: Իմ մտադրութիւնս չկարողացայ գործադրել, բայց կրցայ ժողված բժշկական արձանագրութիւններուս կարգը դասել անոնց տապանագիրները, որոնք են՝

Քնարան
ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍԻ
(քաջարուեստ վիրաբոյժ)
որ հանգեաւ յամին 1869
եւ որդւոյն՝
ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ՆՇԱՆի
(դեղարան եւ քիմիարան – դասատու)
որ հանգեաւ յամին 1918

(Շար. 18)

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne,organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses) (Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS

Les Spécialistes des Voyages en Arménie

SABERATOURS - SEVAN VOYAGES

Paris ▸ 01 42 96 10 10 armenie@saberatours.fr | Lyon ▸ 04 78 60 13 66 sevan@selectour.com | Marseille ▸ 04 95 09 30 60 marseille@wasteels.fr

www.saberatours.fr

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE
sous la direction de
HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

— ENTREE LIBRE —

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72
(accès par le RER E Eole)
prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
— Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
— Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
— Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
— Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956
recherche

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide de **l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France** avec le concours de **l'Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par le **Révérend Père Komitas HOVNANYAN** Curé de la Paroisse Apostolique Arménienne St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle des Arméniens de Gap Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՏԷՍԻՆ

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի չուգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անուշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04· 78· 49· 19· 44 թիւին:

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի "Արշալոյս Թագէոսեան" մասնաճիւղի Տարաթօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 17, ժամը 20ին: Փարիզի 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանին "Ռոսինի" սրահին մէջ, ուր Տրուօ:

Յայտագրին մաս կը կազմեն երգ, պար, թատրոն...

Եկէք եւ քաջալերեցէք մեր մեծերը եւ պզտիկները:

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

La section «AGNOUNI» d'Asnières de la CBAF organise

UN REPAS-CROISIERE SUR LA SEINE

Le Dimanche 18 juin
— Nombre de place limité —
Réservations :

— 01. 48. 41. 54. 23
— 01. 40. 11. 19. 33

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006
30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence de **René ROUQUET**, *Député-Maire d'Alfortville*

le **SAMEDI 24 JUIN** à 20h45

Salle des Fêtes rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE ARMENIENNE
Création
avec la participaton des élèves de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 20
MARDI
20 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.478
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
81e ANNEE — N° 21.478

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԻՈՅ Գաթալոնեը գաւառը հանրաքուէով Յունիս 18ին, աւելի ընդլայնուած իրավիճակի մը տէր դարձաւ ձայներու 65%ով, թէեւ մասնակցողներու համեմատութիւնը հազիւ 50%ի դուռը հասած էր, հինգ միլիոն երեք հարիւր հազար բնակիչի համար: Ընկերվարականներուն համար «յստակ եւ բացայայտ յաղթանակ մըն է» եւ նոր հանգրուան մը Գաթալոնեի համար: Այլեւս աւելի ինքնավարութիւն պիտի վայելէ քաղաքական, մշակութային եւ ելմտական գետնի վրայ: Յաղթանակ մը կը նկատուի նաեւ վարչապետ Զափաթերոյի համար, բայց աջը բոլորովին դէմ էր: Անկէ ետք, Գաթալոնեի իշխանութիւնները կրնան նոյնիսկ աշխատանքի իրաւունք տալ գաղթողներուն եւ դաթալան լեզուի գործածութիւնը պարտադրել:

ԱՐԿՈՒՆԻ մէջ (Զէչէնիա), Յունիս 17ին սպաննուած է չէչէն անկախապաշտ ապըստամբութեան երիտասարդ հրամանատարը՝ Ապտուլ Խալիմ Սայդուլայեւ, որ շարժումը կը վարէր Մասխատովի սպանութենէն ետք 2005 Մարտին: Դիակը ցուցադրուած է ռուսական հեռատեսիլի բոլոր կայաններէն, մինչ տեղւոյն ռուսամէտ վարչապետը՝ Կադիրով կը յոխորտար, ցոյց տալու համար իր օժանդակութիւնը կատարուած գործողութեան: Ամէն պարագայի մէջ, ծանր հարուած մը կը նկատուի անկախապաշտ շարժումին համար:

ՇԻՐԱՔ նախագահեց Յունիս 18ի Մոն Վալերիէնի (Սիւրէն) արարողութիւններուն, ոգեկոչելու համար տը Կոլի 1940 Յունիս 18ի տարեդարձը: Իրեն կ'ընկերանային Տոմինիք տը Վիլփէն եւ Պաշտպանութեան նախարարուհին՝ Մ. Ալիօ-Մարի: Անցեալ Մարտին Յունիս 18ը հրովարտակով հռչակուեցաւ. «Զօր. տը Կոլի պատմական կոչին ոգեկոչման ազգային օր, մերժելու պարտութիւնը եւ շարունակելու պայքարը թշնամիին դէմ»:

ԹՈՒՐՔ վիպագիր Է. Շաֆաքի դէմ բացուած դատական հետապնդումն ալ արդիւնք չէ տուած: Դատախազութիւնը վճռած է որ անոր «Հայրը եւ ապօրինի զաւակը» վէպին հերոսներուն հակաթուրք խօսքերը յանցանք չեն կրնար նկատուիլ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ զանազան շրջաններուն մէջ ռումբեր պայթած են շաբաթավերջին, տասնեակ մը վիրաւորներ պատճառելով: Առաջինը պայթած է Վանի, երկրորդը Պաչքալէի, երրորդը Հաքքեարիի մէջ: Թրքական աղբիւրներ արարքներուն հեղինակներուն մասին տեղեկութիւն չէին տըւած, բայց երեք վայրերն ալ քրտաբնակ շրջաններ են:

ԱՄՆ-ու Պաշտպանութեան նախարարութեան մէկ տեղեկագրին համաձայն, ամերիկեան բանակի յատուկ ուժերու գինուորները իրաքցի բանտարկեալները շղթայած են և մինչեւ 17 օր միայն հացով եւ ջուրով կերակրած: Անոնք արգելափակուած են վանդակի մեծութեամբ խուցերու մէջ և իրենց ականջներուն տակ ալ զօրաւոր երաժշտութիւն մը սփռուած է, որպէսզի չկարենան քնանալ: Տեղեկագիրը 2004 Նոյեմբեր 8ի թուականը կը կրէ, բայց նոր հրապարակուած է պաշտպանութեան միութեան մը դիմումին վրայ:

ԻՐԱՔԻ մէջ ոճրափորձերը կը շարունակուին առանց դադարի: Յունիս 18ին, Պաղտատի եւ շրջակայքի թաղամասերուն մէջ ինը ոճրափորձեր եւս պատահած են, որոնց հետեւանքով առնուազն 31 մեռեալ կար եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Արդէն, ալ-Քախտա ալ սպառնացած է իր պետին՝ Զարքաուիի վրէժը լուծել:

ԳՈՄՕ (Իտալիա) լիճի ափին է որ Յունիս 16ին ձերբակալուած է Իտալիոյ վերջին թագաւորին զաւակը՝ Վիքթոր-Էմմանիւէլ, 69 տարեկան: Գլխաւոր անձը եւ դրդիչը կը նկատուի ապականած ցանցի մը, որ կը զբաղի չարագործութեամբ, զէնքի շահատակութեամբ, մարմնավաճառութեամբ եւլն., եւլն.: Ինք կը բացազանչէ որ անմեղ է, բայց երկու տարիներու քննութիւնները տարբեր արդիւնքի յանգած են: Փաստաթուղթեր եւ նկարներ ծանրօրէն կ'ամբաստանեն իշխանը, որ մեծ ժողովրդականութիւն ալ չէր վայելեր իր երկրին մէջ: 56 տարիներու աքսորէ ետք Իտալիա կրցած էր վերադառնալ 2003 Մարտին:

ԻՐԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ Պաշտպանութեան նախարարները, Յունիս 15ին իրենց գործակցութիւնը հռչակած են ամերիկեան եւ իսրայէլեան սպառնալիքներու դիմաց, իրենց երկիրներուն դէմ: Համաձայնութիւնը կը հաստատէ «փոխադարձ գործակցութեան, ամրապնդումը և խաղաղութիւնն ու կայունութիւնը պահպանելու անհրաժեշտութիւնը շրջանին մէջ»:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ նախագահին արեւմտամէտ կուսակցութիւնը եւ ռուսամէտ ընդդիմութիւնը խորհրդակցութիւններու ձեռնարկած են կառավարութիւն մը կազմելու համար, համաձայնութեան բացակայութեան պատճառաւ: Նախագահին կուսակցութիւնը կ'ուզէ որ ընդդիմութիւնը հրաժարի դաշնակցութեան գաղափարէն, ռուսերէնը պետական Բ. լեզու հռչակելէն եւ իր լոզունգէն՝ «Ուկրանիա՝ առանց ՕԹԱՆ-ի»:

ՄԱԿ-ի Ապահովութեան Խորհուրդը մէկ տարիով երկարաձգած է Հարիրիի սպանութեան վերաբերող քննիչ յանձնախում-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹՈՎ ՀԱՅԵՒԹՐՔԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՕԹԱՆ-ի խորհրդարանական ժողովի փոխ նախագահ, Թուրք երեսփոխան Վ. Էրտէմ պաշտօնական շփումներ ունենալու եւ տեղեկագիր մը պատրաստելու նըպատակով այցելած է Թիֆլիս, Երեւան, Բաքու: Երեւանի մէջ, ըստ Թրքական «Միլլիյէթ» օրաթերթին (Յունիս 17), ան բաւական սուր բախում մը ունեցած է Հայաստանի Ազգային Ժողովի նախագահ Տ. Թորոսեանի հետ:

Այս վերջինը ըսած է թէ կը յուսայ որ Էրտէմ Կովկասի մասին իր տեղեկագրին մէջ Ցեղասպանութեան ալ բաւականաչափ տեղ կու տայ: Խօսակիցը մերժած է 1915ի պատահարներուն համար այդ որակումը, կրկնելով Թրքական պաշտօնական թէզը թէ փոխադարձ կոտորածներ էին ու Հայերու ապստամբութիւնը Օսմանեան ղեկավարները մղած էր տեղահանութեան որոշում տալու, ինչ որ 400-500 հազար հոգիի մահուան պատճառ եղած էր, բայց նոյնատեն 200-300 հազար Թուրք ալ մեռած էր, եւլն.:

Տ. Թորոսեան յիշեցուցած է Էրտէմի թէ ինք ոչ որպէս Թուրքիոյ, այլ որպէս ՕԹԱՆ-ի ներկայացուցիչ Երեւան կը գտնուի ու չի կրնար դաս տալ իրենց: Թուրք պաշտօնատարը պայրացած է ու պնդած ըսածին վրայ. «Ես ՕԹԱՆ-ի պաշտպանութեան եւ ապահովութեան ենթայանձնախումբին նախագահն եմ, բայց նոյն ատեն Թուրք եմ եւ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովի երեսփոխան: Խօսելու ազատութիւն ունիմ. արդէն եթէ չկարենանք այս նիւթերուն մասին խօսիլ, ի՞նչպէս պիտի կըրնանք լաւ յարաբերութիւններ հաստատել»:

Թերթը կը տեղեկացնէր թէ այս միջադէպէն ետք Թուրք պաշտօնատարին ծրագրուած ինքնաշարժն ու թիկնապահները ետ առնուած են ու պնդօղէն օդակայան երթալու համար պարտաւոր մնացած է թաքսի մը կանչելու: Էրտէմի ընկերացող երկու Թուրք երեսփոխաններն ալ Տ. Թորոսեանի ընթրիքին չեն մասնակցած:

Էրտէմ կը պատրաստուի ՕԹԱՆ-էն պահանջել որ դատապարտումի գիր մը ղրկէ Երեւան:

***

Տ. Թորոսեան հերքած է Թուրք պաշտօնատարին պնդումները, ինչպէս կը տեղեկացնէր «Փանարմէնիան» կայքէջը: Ըսած է թէ Թրքական եւ ազրպէջանական մամուլի հրապարակումները անհիմն են եւ թէ իր հրահանգով ոչինչ ետ առնուած է Թուրք պաշտօնատարէն: «Վ. Էրտէմ եւս ՕԹԱՆ-ի պատուիրակութեան միւս անդամներուն պայմաններով մեկնեցաւ Հայաստանէն» ըսած է Տ. Թորոսեան, աւելցնելով որ երբ Թուրքիա եւ Ազրպէջան կրնան հերքել Ազրպէջանի Ազգային Ժողովի նախագահին հարիւր հոգիի ներկայութեան ըսածները, Թուրք դիւանագէտին մասին ալ ամէն բան կրնան ըսել. ան ակնարկած է իրեն ուղղուած շնորհաւորական խօսքերուն որոնք հակազդեցութեան տեղի տուած էին Բաքուի եւ Անգարայի մէջ ու հերքուած:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

Շաբաթավերջի արդիւնքներն են (Բ. մրցումներու շարք).-

ՅՈՒՆԻՍ 16.-

Գ. ԽՈՒՄԲ.– Արժանթին-Սերպիա Մոնթենեկրօ 6-0, Հոլանտա-Գոթ տ'Իվուար 2-1: Արժանթին եւ Հոլանտա որակուեցան ութերորդ աւարտականներուն համար:

Դ. ԽՈՒՄԲ.– Մեքսիքա-Անկոլա 0-0:

ՅՈՒՆԻՍ 17.-

Դ. ԽՈՒՄԲ.– Փորթուկալ-Իրան 2-0: Այս խումբին մէջ Փորթուկալ որակուեցաւ շնորհիւ իր զոյգ յաղթանակներուն եւ Իրան ալ այլեւս դուրս կը մնայ իր երկու պարտութիւններով:

Ե. ԽՈՒՄԲ.– Ղանա-Չեխիա 2-0, Իտալիա-ԱՄՆ 1-1:

ՅՈՒՆԻՍ 18.-

Զ. ԽՈՒՄԲ.– Ճափոն-Խրուաթիա 0-0, Պրազիլ-Աւստրալիա 2-0:

Այս խումբին մէջ առայժմ միակ ստոյգ կէտը այն է որ Պրազիլ որակուած է ութերորդ աւարտականներուն:

Է. ԽՈՒՄԲ.– Ֆրանսա-Հարաւային Գորէա 1-1:

Այս խումբին մէջ ալ դեռ ամէն ինչ անորոշ է Ֆրանսայի այս արդիւնքէն ետք, որ անկարող կը թուի յաղթելու եւ յուսախաբութիւնը, չըսելու համար վրդովումը, -քանի նոյնիսկ Ֆրանսայի տնտեսական վերականգնումի յոյսերը մասամբ այս Համաշխարհայինին ձեռք ձգուելիք յաջող արդիւնքի մը կ'առընչուէին-, շատ մեծ է:

Ներկայիս, Ֆրանսական հաւաքականը դատապարտուած է իր վերջին ճակատումին, Ուրբաթ, Յունիս 23ին առնուազն 2 տարբերութեամբ յաղթելու Թոկոյի, ինչ որ այլեւս ոչ մէկու կողմէ ապահով կը նկատուի:

***

Հետաքրքրական է նշմարել որ Իրանի հաւաքականին մաս կը կազմէ Անդրանիկ Թէյմուրեան: Ան, ինչպէս ինք ըսած է, 1978ի Աշխարհի ախոյենութենէն ի վեր Իրանի հաւաքականին քրիստոնեայ առաջին խաղացողն է: 22 տարեկան երիտասարդը կը նկատուի իրանեան ֆութպոլին մեծ յոյսերէն մէկը. մաս կը կազմէ Թեհրանի խումբերէն մէկուն:

Ազգային հաւաքականին մարզիչը հինալի խաղացող մը նկատած է զինք, լուրջ եւ յանձնառու: Իսկ ինք գոհունակութիւն յայտնած է որ քրիստոնեայ մը մաս կը կազմէ մահմետական երկրի մը հաւաքականին:

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏ ՉԻ ԲԱՆԱՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՆԱՒԵՐՈՒՆ

Վարչապետ Թ. Էրտողան բաւական խիստ ու կտրուկ պատասխան մը տուած է Եւրոպայի անդամակցութեան համար կիպրական նաւերուն առջեւ Թրքական նաւահանգիստները բանալու պնդումներուն. ըսած է թէ Թուրքիա իր նաւահանգիստները պիտի չբանայ կիպրական նաւերուն, եթէ նոյնիսկ այդ պատճառով Եւրոպայի հետ անդամակցութեան բանակցութիւնները պիտի ընդհատուին:

«Եթէ բանակցութիւնները պիտի ընդհատուին, թո՛ղ ընդհատուին. մենք մեր նաւահանգիստները պիտի չբանանք կիպրական նաւերուն առջեւ, այնքան ատեն որ կղզիին Թրքական գօտիին դէմ շրջափակումը կը շարունակուի» ըսած է Էրտողան, աւելցնելով. «Թող ամէնուն յայտնի ըլլայ այս իրականութիւնը»:

Այս արտայայտութիւնը Եւրոպայէն նոր ազդարարութիւններու պատճառ եղած է. Նախագահ Ժ. Շիրաք ու Աւստրիոյ վարչապետը Շիւսէլ չէշտած են նման մօտեցումի մը Թուրքիոյ անդամակցութեան պատճառելիք վնասը:

Թուրք մամուլը ընդհանուր առմամբ իւրացուցած էր Էրտողանի կեցուածքը ու քաղաքական որոշ մեկնաբաններ կը գրէին թէ եւրոպացիներուն բուն նպատակը անդամակցութեան հեռանկարէն հրաժարեցնել է Թուրքիան, առանց Եւրոպայի կողմէ մերժումի մը:

ԿԻՊՐԱՑԻ ԻՐԱՒԱԶՈՒՐԿ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ

Եւրոպայի մարդկային իրաւունքներու ատեանը Յունիս 22էն ետք պիտի սկսի Կիպրոսի Թրքական ներխուժումին պատճառով իրենց կալուածները կորսնցուցած Յոյներուն բացած դատերուն վճիռները արձակել: Նկատի առնելով մէկ-երկու նախընթացի պարագան, կը սպասուի որ շուրջ 1300 կալուածի համար բացուած դատերը աւարտին 40 միլիառ տոլարի հատուցումի վճիռով:

Հարցը այն է որ նման գումար ո՛վ պիտի վճարէ: Կիպրոսի Թրքական գօտիին ղեկավարները կալուածային տուրքերը աւելցուցած են, անոնց եկամուտը հատուցումներուն յատկացնելու համար, սակայն այդ միջոցը շատ անբաւարար կը նկատուի ու կ'ակնկալուի որ Թուրքիա վճարէ մնացածը:

Յոյներու դատի նիւթ ըրած կալուածներուն, մաս կը կազմեն պետական հեռատեսիլի շէնքը, բանտը, ֆութպոլի դաշտը, եւլն.:

ՀԻՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ՉԿՐՑԱՆՔ, ՀԻՆ ՔԱՂԱՔԸ ԿԸ ՔԱՆԴԵՆՔ

Ամբողջ խորհրդային շրջանին քննադատուեցաւ, դատապարտուեցաւ Հայաստանի եկեղեցիներուն քանդումը: Հաւատք, կրօնք, եկեղեցիի նման բաներ աւելորդ, վնասակար նկատող նոր ըմբռնումը անոնց գոյութիւնը անթոյլատրելի հռչակեց, իսկ աշխոյժ նուիրեալներ մեծ ոգեւորութեամբ գացին հոսանքն ի վար: Այդ անթոյլատրելիները անքաղճալի խորհրդանիշեր էին, իսկ անոնց հնութեան, արուեստի արժէքները արհամարհելի բաներ. հետեւաբար ոչինչ կրնար կասեցնել ոչնչացնելու գործը: Ու լայն չափով կատարուեցաւ ան:

Զարմանալի է, բայց հին, արժէքաւոր շէնքերու, պարտէզներու, ճարտարապետական իւրայատուկ դէմքով ու նկարագրով տարածքներու հանդէպ արհամարհական նոյն կեցուածքը, նոյն անփութութիւնը, շահարկելու ձգտումը այսօր ալ կը շարունակուի: Եւ գրեթէ տխուր է տեսնել թէ գաղափարական, "դատիա« բակչական" մտահոգութիւններ ալ դեր չունին կատարուածին մէջ. միակ դրդողը դրամի մտահոգութիւնն է որով հանդըստաւէտութեան կողքին դիրքեր կ'ամրանան, հեղինակութիւններ կը շեշտուին: Ու անկախութեան տարիներուն ալ երբ գոնէ սկզբունքով չկայ քանդել հրահանգողը, եկեղեցին չարժանկարի սրահի վերածելու հրաման արձակողը, տասնամեակներէ, դարերէ հասած ժառանգութիւնը չի վայելեր իր արդար բաժին յարգանքը, հոգածութիւնը:

Երեւանի կեդրոնական, դիմագիծի տէր շէնքերը փոխանակ անեղծ պահուելով նորոգուելու, քանդուեցան, տեղ բանալու համար 10–12 յարկնոց միօրինակ շէնքերու որոնք նոր հարուստ չտեսներու անապարծութեամբ վերէն կը նային ամէն բանի: Անօգուտ է հարց տալ թէ քաղաքը քաղաքապետ, գլխաւոր ճարտարապետ չունի՞: Այդ կարգի "տէր"երէն ոչ ոք ընդդիմացաւ մինչեւ հիմա, նոյնիսկ գոնէ ձեւի համար: Ու օրէ օր, ժամէ ժամ Երեւան կը վերածուի որեւէ՛ քաղաքի: Անշուշտ այդ երեւոյթն ալ իր պատճառները ունի, որոնք քաղաքաշինութեան տուեալներով չեն բացատրուիր:

Պատմական ու մշակութային ժառանգութիւն կոչուածին նկատմամբ Հայաստանեան պատասխանատուներու ընթացքը այնքան ճամբայ կտրած է անընդունելիին ուղղութեամբ որ երկրին գլխաւոր դատախազը Աղուան Յովսէփեան նախագահին դիմած է, հաւանօրէն որպէս փրկութեան գլխաւոր հասցէ: Թէեւ դիմումի արարքը որոշ միամտութենէ մը զերծ չէ, քանի որ ի վերջոյ նախագահն ալ նոյն երկրին մէջ ապրող մըն է ու ամէն քաղաքացիի նման կը տեսնէ կատարուածը, եթէ նոյնիսկ շատերու նման չի գայրանար, չի հակազդեր:

Դատախազը նիւթ ըրած է տարածքներու չարաշահումը, անթոյլատրելի փոփոխութիւնները, անպատասխանատու եւ սխալ քանդումները, հնավայրերն իսկ ոտնատակ ընող սահմանազանցումները, գերեզմաններու գլացուած յարգանքը, եւլն.: Խօսած է օրինակներով որոնք ամէնուն աչքին դէմն են ամէն օր, ամէն ժամ:

Առաջին մատնանշածը Օփերայի տարածքէն աւելի քան հազար քառ. մեթրի ակումբի մը տրուիլն է որպէս վարձու կալուած: Այս մէկը եղած է մշակոյթի նախարարին (Նախորդ) ձեռքով որ ստորագրած է 25 տարուան պայմանագիրը:

Յաջորդը կը կազմեն շահադիտական նկրտումներով այլանդակուած շէնքերը: Կը տրուին հասցէով օրինակներ: Նկուղները օգտագործելու փութկոտութիւնը խեղաթիւրել կուտայ յուշարձաններուն տեսքը եթէ մնացը աւելի մեծ չափի չհասնի: Մանաւանդ որ առանց քաղաքաշինական փաստաթուղթի, արտօնագրի կ'ըլլան այդ տեսակի աշխատարքները:

Կ'արժէ Լուսինէ Յարութիւնեանի ("Հայոց աշխարհ", Մայիս 20) գրութենէն մէջբերել նշուած օրինակներ. անոնց կարգին կան մինչեւ իսկ Մեծ եղեռնի յուշարձաններ, որոնցմէ կ'ըսուի թէ Աջափնեակինը իրեն կից զետեղուած 27 քառ. մեթր տարածքով մետաղէ տնակի մը դրացնութեան պարտադրուած է: ԺԷ. դարու Նորքի հին կամուրջն ալ մէկ օրէն միւսը դարձած է յարակից կալուածատիրոջ ստացուածքը:

Ոտնատակ եղած գերեզմանատուն մըն է Աւինջ գիւղինը որ խաչքարերու հաւաքածոյով երկրորդը եղած է ամբողջ երկրին մէջ: Այսօր ան պատմական ամէն յատկանիշէ զուրկ ժամանակակից գերեզմանատուն մըն է: Նման է Նոր Արէշի, Վարդաշէնի դամբարանադաշտին որուն մէկ մասը աւերակ դարձած է, միւսին մասին վրայ շինութիւն կը ծաւալի: Ծիծեռնակաբերդի Ք.ա Բ. դարու դամբանադաշտը ծառապատ գետին եղած է, Աւանի Դուրեան եւ Զարենց թաղամասերէն 150մ. հեռու գտնուող դամբանադաշտն ալ վըտանգուած է շրջակայքի կառուցումներու պատճառով:

Օրինակներու թիւը կը շարունակուի, շահադիտականին մեղսակցութեան շեշտումով. եզրակացութիւնը այն կ'ըլլայ որ գրեթէ նոյն վիճակը կը տիրէ ամէն կողմ: Հաղպատի գիւղապետը համալիրին տարածքին վրայ սրճարան կառուցանած է, Լոռիի դատախազութիւնը քանդելու վճիռ արձակած, կը սպասուի վճիռին գործադրութեան: Վանաձորի եկեղեցիի պահպանութեան գօտիին մէջ սննդեղէնի վաճառատուն կը գործէ, Գուգարաց թեմի առաջնորդարանի գործածութեան յանձնըւած մեծահարուստ Թաիրովի ամարանոցը (ԺԹ. դար) եղերող պատերուն վրայ զետեղուած ԺԲ. – ԺԳ. դարերու խաչքարերը տեղափոխուած են առանց արտօնութեան: «Ասում են՝ մեռօրեայ հարուստները միմիանց արդէն խաչքարեր են նուիրում» կը գրէ յօդուածագիրը:

Ի՞նչ ընել, ինչպէ՞ս չարիքը սահմանափակել. որոշ է որ "մշակութասէր"ի մեր հպարտաւիթ յանկերգը մաշած է ու ոչ ոքի բան մը կ'ըսէ այլեւս: Առաջարկուած է մշակոյթի նախարարութեան որ ճարտարապետական, հնագիտական ժառանգութեան, թանգարաններու եւ թանգարանային իրերու պահպանութեան օրինագիծեր պատրաստուին, յղուին կառավարութեան որպէսզի քննարկէ: Ատկէ զատ հարկաւոր նկատուած է պատրաստել անհպելի յուշարձաններու ցանկ:

Քիչ մը միամտութիւն, կամ միայն երեւոյթ փրկելու մտահոգութիւն չի՞ մատներ ըսուածը. երբ մշակոյթի նախարարը ինք կը ստորագրէ օփերային տարածքին վրայ ակումբ բանալու 25 տարուան վարձակալութեան պայմանագիրը. սուտ խենթ ըլլալու յանձնառութիւն չի՞ մատներ նոյն նախարարութեան առաջարկել որ չարիքի դարմանին մասին մտածէ ու գործէ: Կամ ի՞նչ կարելի է ակնկալել անհպելի յուշարձաններու նոր ցանկէ մը երբ Երեւանի երկնաքերերուն տեղ բանալու համար քանդուած շէնքերուն մէջ քանիներ կը կրէին "Պահպանւում է պետութեան կողմէ" արձանագրութիւնը: Արդէն դատախազութեան ուսումնասիրութիւնը ցոյց տուած է որ «Երեւանի պատմամշակութային հիմնատրման ցուցակից դուրս են մնացել 198 յուշարձաններ, 90 գերեզմաններ»:

Թերեւս աւելի դիւրին ու տրամաբանական պիտի ըլլայ պատմութեան գիրքերէն, թանգարաններէն հանել, մէկդի նետել ընկեր Արգիշտին, որպէսզի Երեւանի հիմնադիրի համդամանքով մէկ–երկու հազարամեակի իր ստուերը քաշէ տանի Երեւանի վրայէն: Այն ատեն նախարար ու նախագահ, գործարար ու գործազուրկ, մեծատուն ու անտուն ամենայն հանգըստութեամբ կրնան երգել.

Թուրքը տուել էր Նոր Արաբկիրը,
Նոր Սեբաստիան, Մարաշ, Զէյթունը.
Արեւո՛ւդ դուրպան իշխանութիւն ջան,
Քեզնով ունեցանք մի Նոր Երեւան:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՄԱՅՔԸ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍԷՐ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐԻ ՁԵՌՔՆ Է

(ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ «ՍՓԻՒՌՔ» ԳԻՏԱՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ)

Հաճելի աւանդոյթը շարունակւում է Խ. Աբովեան Հայկական Պետական Մանկավարժական համալսարանի «Սփիւռք» գիտաուսումնական կենտրոնում:

Արդէն վեցերորդ տարին է, որ Մայիս ամսին բանասիրական մասնաճիւղում հանդիսաւորապէս ամփոփւում են փրոֆ. Սուրէն Դանիէլեանի վարած սփիւռքահայ գրականութեան՝ երկու կիսամեակ տեւող 126ժամեայ դասընթացների արդիւնքները:

Ցիրաւի, եկել է գնահատութեան, փոխադարձ արժեւորումների պահը. ուսանողներին, ըստ առաջադիմութեան ցուցանիշների, հանդիսաւորութեամբ տրըւում են հովանաւորների սահմանած մըրցանակները, խրախուսական դանազան պարգեւներ, որոնք տօնական օրը անմոռաց են դարձնում ուսանողի հնգամեայ առօրեայի մէջ: Սա իւրատեսակ տօնախմբութիւն է, որ ուղեկցում է նրանց ոչ միայն այս պահին, այլեւ ընդերկար, քանի որ պահպանելու է մասնագիտական լիարժէք իմացութիւնից բխած ոգեւորութիւն աշխատանքային արդէն ինքնուրոյն գործունէութեան շրջանում:

Մայիսի 30ին վերստին բազմամարդ էր «Սփիւռք» գիտաուսումնական կենտրոնը: Ուսանողութեանն իրենց ներկայութեամբ պատուել էին Հայաստանի Գրողների Միութեան նախագահ Լեւոն Անանեանը, Ս. Էջմիածնից՝ Մայրավանքի միաբան, բանաստեղծ Ներսէս Արք. Պօզապալեանը, որը բերել էր Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնութիւնները, համալսարանի բանասիրական մասնաճիւղի տեքան, փրոֆ. Մարտին Գիլաւեանը, արձակագիր, թատերագիր, գրականագէտ, այս տարուայ շրջանաւարտների պետական քննական յանձնաժողովի նախագահ Նորայր Ադալեանը:

Տէրունական աղօթքից յետոյ օրհնանք ու բարեմաղթութիւն բերելով ուսանողութեանը՝ Ներսէս Արք. Պօզապալեանը վստահութիւն յայտնեց, որ նրանցից իւրաքանչիւրը սիրով կը նուիրուի ուսուցչի սրբազան ու հայրենասէր, սակայն սրտմաշուք օրերու իմաստով «անշնորհակալ» գործին: Անշուշտ, մեծ ձեռքբերում կարելի է համարել ժամանակակից Սփիւռքի հոգեւոր եւ գրական արժէքների տիրապետումը: Այն ամբողջական է դարձնում հայաշխարհի ճանաչումը, որն անհրաժեշտութիւն է հայրենի ուսուցչի համար, որի պակասը զգում ենք ամէն օր:

Հանդիսութիւնը բացելով, իր ողջոյնի եւ շնորհաւորական խօսքում փրոֆ. Ս. Դանիէլեանը կարեւորեց այն փաստը, որ որպէս վաղուայ ուսուցիչներ՝ լաւագոյն ուսանողներն արդարացնելու են իրենց իմաստութիւնը:

– Սիրելի՛ ուսանողներ, եթէ դուք հայերէնի մեր վաղուայ ուսուցիչնե՛րն էք, մենք այլեւս կարող ենք հանգիստ լինել, որովհետեւ այս հանդիսութիւնը վկայեց, որ դուք նաեւ սփիւռքահա՛յ գրական աշխարհի դեսպաններն էք: Նշանակում է, որ գրական ընթացքները դուք արդէն մէ՛կ հունով էք տեսնում ու մատուցում: Սա՛ է նորը, որ ես բարձր եմ գնահատում, աւելի, քան, ներեցէ՛ք ձեր ստացած թէկուզ բարձր նիշը:

Նա յայտարարեց, որ բանասիրական աւարտական լսարանի 89 ուսանողներից այս տարեկայի գծով 22ը ցուցաբերել էին գերազանց առաջադիմութիւն, իսկ 11ը ստացել են լաւ գնահատականներ: Նաեւ նշեց, որ ուսանող շրջանաւարտների գերազանց առաջադիմութիւնը հովանաւորել են Լոս Անճըլըսի հաւատաւոր բարեկամները՝ Կըլենտէյլի համայնքային համալսարանի փրոֆ., խմբագիր, գրականագէտ Օշին Քէշիշեանը, երաժշտագէտ եւ արձակագիր Հենրիկ Անասեանը, եւ առաջին անգամ՝ Լոս Անճըլըսի «Պոլսահայ Միութեան» անդամ Կարօ Գուրեանը: Վերջինս այս տարի նշանակել է կրթաթոշակ երկու լաւագոյն ուսանողների համար, որոնց տիրացան լսարանի ամենաբարձր միաւորներ հաւաքած Սերինէ Մելիքսէթեանը եւ Մարիէտա Մանկասարեանը:

Լսարանի առաջաւոր ինն ուսանողներ՝ Արեւիկ Յակոբեանը, Գոհար Կիրակոսեանը, Լուիզա Խաչատուրեանը, Վիկտորիա Ռուբէնեանը, Նոնա Ստամբոլցեանը, Մարիանա Յարութիւնեանը, Սոֆիա Յակոբեանը, Աւետիք Այվազեանը եւ Գոռ Ղուկասեանը արժանացան Օշին Քէշիշեանի սահմանած դրամական տարբերակ պարգեւներին:

Աւանդոյթի համաձայն՝ Հենրիկ Անասեանի սահմանած դրամական երկու մըրցանակները յանձնուեցին գիտահետազօտական բարձր շնորհներ ցուցաբերած երկու աղջիկների՝ Հայարփի Խաչատրեանին («Թումանեան–Թէքէեան գրական առընչութիւնների շուրջ») եւ Քնարիկ Աբրահամեանին («Ներսէս Շնորհալու պատմական պոէմները»), որոնք գերազանց նիշերով պաշտպանեցին իրենց աւարտաճառադրանքները՝ Սուրէն Դանիէլեանի եւ Աէլիտա Դոլուխանեանի ղեկավարութեան ներքոյ:

«Սփիւռքահայ գրականութեան ծաղկաքաղ» երկհատորանոց ծանրակշիռ գրքերը յատկապէս լաւագոյն ուսանողների համար Տիթրոյթից (ԱՄՆ) ուղարկել էին հեղինակներ Սեդա եւ Սարգիս Տէմիրճեան, որոնք Կենտրոնի աւագագոյն բարեկամներն են: Գրքերը որպէս մրցանակ ստացան բարձր միաւորներ հաւաքած Թամար Աղաջանեանը, Սվետլանա Մոսոյեանը եւ Կարինէ Քիշմիրեանը:

Բազմաթիւ անակնկալներ էին սպասում ուսանողներին. ճենապակեայ եօթը յուշանուէրներ (հովանաւոր՝ Օշին Քէշիշեան), արժէքաւոր գրքեր, որոնք տրամադրել էին «Սփիւռք» կենտրոնը, «Հայ դպրութիւն» հանրապետական ընկերութեան նախագահ, ՍԺ պատգամաւոր Գալուստ Սահակեանը, ՀԳՄ նախագահ Լեւոն Անանեանը, Փարիզի «Յառաջ» օրաթերթի խմբագիր Արփիկ Միսաքեանը, Փարիզի «Մաշտոց» միութեան նախագահ փրոֆ. Հիլտա Գալֆայեանը, Արամ Սեփեթճեանը (Լիբանան), Դաւիթ Խվերեկեանը (Գանատա), Հ. Լեւոն Զէքիեանը (Իտալիա), Հ. Յարութիւն Պզտիկեանը (Իտալիա), Արփիկ Զամրասը (Լոս Անճըլըս, ԱՄՆ), Սարգիս Վահագնը (ԱՄՆ), Զարեհ Խրախունին եւ Ռոպէր Հատտէճեանը (Թուրքիա):

ՀԳՄ նախագահ Լեւոն Անանեանի խօսքում գերակշռում էր այսօրուայ գրականութեան դիմագծերի պաշտպանութեան նկատմամբ տագնապը: Նա վստահութիւն ունի, որ հէնց ուսուցիչները պիտի կարողանան դառնալ այն կամուրջը, որն վաղն ընդլայնուելու է մեր երկու գրական հատուածների միջեւ, լինելու է բանուկ ու «երթեւեկելի»: «Իսկապէս դուք անելին գիտէք: Այսպէս է զօրանում մեր յոյսը ձեր եւ վաղուայ գրականութեան հանդէպ»:

Շնորհաւորելով ուսանողներին, տեքան

Մ. Գիլաւեանը յոյս յայտնեց, որ ձեռք բերուած գիտելիքները անգամ դպրոցական ծրագրերի սահմաններում կը ծառայեն ազգային միասնական գրականութեան ճանաչմանը ու առաւել խոր ընկալմանը: Մեր ուսուցիչները այսպէս են պահում մեր համալսարանի նոր համբաւը:

Ջերմ էր նաեւ Ն. Աղալեանի ելոյթը, որը հասցրել էր գնահատել ուսանողներին քննութիւններից ստացած իր տպաւորութեամբ եւ ասաց, որ ուրախ է նաեւ այս արդիւնքներից, որոնք հաստատում են իր դրած նիշերը:

Ցիրաւի, աննկարագրելի էր ուսանողների յուզմունքն ու բերկրանքը, երբ սկսեցին արտայայտուել՝ ո՛րը ամպիոնից, որը սրահում կամ միջանցքներում:

Արեւիկ Յակոբեանը, որ մրցանակակիրների թւում է, իսկ անցեալ Հոկտեմբերին ստացաւ նաեւ Օշին Քէչիշեանի սահմանած ստեղծագործական առաջին դրամական պարգեւը, իր խօսքում մասնաւորեց այդ յուզմունքի ներքին պատճառականութիւնը. «Բնական է, որ շնորհակալութեան ու երախտիքի մեր խօսքը առաջինը ուղղում է այս հաստատութեան իրակա՛ն նախաձեռնողներին՝ Օշին Քէշիշեանին, Կարօ Գուրեանին, Հենրիկ Անասեանին, Սեդա եւ Սարգիս Տէմիրճեանին, բոլոր այն մարդկանց, ովքեր երջանիկ դարձրին մեր այս օրը, իմաստաւորեցին ուսումնառութիւնից ստացած արդար գնահատութեան բերկրանքը, որը վաստակ է, մրցանակ ու պատիւ, ինքնութեան հաստատում»:

«Մենք խոր գիտելիքներ ստացանք, – անկեղծանում են գլխաւոր մրցանակակիրներ Մարիէտան եւ Սերինէն, որոնք հաւաքելով 60-ից 57,5 միաւոր ցուցանիշներ, արժանացան առաջին անգամ սահմանուած «Կարօ Գուրեան – 2006» կրթաթոշակին, – նման ընթերցասրահում անհնար է չկարդալ: Իրականում սփիւռքահայ գրականութիւնը փոխեց գեղարուեստական մտածողութիւնը, կարելի է ասել՝ նոր գրական աշխարհի տիրացանք, որն այլեւս մերը պիտի մնայ»: Մարիէտա Մանկասարեանը ուսումնասիրեց Շ. Շահնուրի նամականին եւ յաջողութեամբ պաշտպանած աւարտաճառադրանքի մասին չի ուզում անցեալ ժամանակով խօսել:

«Այստեղ հնարաւորութիւն տրուեց շփուելու արդի դիմագիծ կազմած գրողների հետ. մեզ հետ իրենց խոհերը կիսեցին Դաւիթ Էվերեկլեանը և Յակոբ Խաչիկեանը՝ Գանատայից, Մկրտիչ Մարկոսեանը՝ Թուրքիայից, Արամ Սեփեթճեանը՝ Լիբանանից եւ շատ ուրիշներ, որոնք օդը լցրին գրական մթնոլորտով» – ասում է Նոնա Ստամբոլցեանը:

Մրցանակակիր Հայարփի Խաչատրեանը հպարտութեամբ ընդգծեց, որ այս արդիւնքներից զատ բարձր է գնահատում իր եւ ընկերուհիների գրած նամակը Ռոպէր Հատտէճեանին՝ մեծանուն գրողի 80-ամեակի առթիւ. «Սիրելի դասախօսը մեզ կապեց հայաշխարհի գրական հեւքին, հոգսերին, այսօրուայ ընթրռնումներին, տարաւ նոր ընթացքներով: Կարծում եմ՝ մենք այդպէս նաեւ զօրացանք»:

«Մեզ համար այստեղ բացեցին ուրոյն ու գեղեցիկ աշխարհ: Յ. Օշականը, Շ. Շահնուրը, Վ. Շուշանեանը, Զ. Խրախունին մեզ պարգեցին հոգեաշխարհի գոյներ, հայ մարդու դիմակայող տեսակը, սիրելու իր զօրութիւնը» – վկայում է գերազանց առաջադիմութեան վկայագիր ստացած Լուիզա Խաչատրեանը:

Իսկ Գոհար Կիրակոսեանը յայտարարում է, որ այս տարում երկու իրադարձութիւն իր համար առանձնապէս թանկ էին. հօր վերադարձը վեցամսեայ պանդխտութիւնից եւ սփիւռքահայ գրականութեան իւրացումը: Եզրակացութիւնը մէկն է՝ «Երկուսն էլ մէկընդմիշտ կը մնան ինձ հետ»:

«Իսկ ես միայն մի բան կ'ասեմ. այս գրականութեամբ սկսեցի ինձ մի փոքր աւելի լաւ հասկանալ, եթէ համարձակուեմ ասելու՝ բացայայտեցի ինքս ինձ, ճանաչելով Սփիւռքի տիրական դէմքերին: Դասախօսս վստահեց իմ ուժերին, և ուրախ եմ որ կարելին արեցի, թէեւ սկզբում նրանից, ինչ թաքցնեմ, վախ ու անհանգստութիւն ունէի, կարծես չէի սիրում: Հիմա ուրիշ է», – ասում է խորագիտակ ուսանողներից Քնարիկ Աբրահամեանը:

«Մենք մեր դասախօսի հետ նշեցինք Գրերի գիւտի 1600 տարին, եղանք Գանձասարում, մասնակցեցինք Արցախեան գիտաժողովի, այցելեցինք Օշական, Մաշտոցին մեր հաւատարմութիւնը բերեցինք, վաղն էլ գնում ենք սահմանի բերան, Անին տեսնելու», ասում է լսարանի աւագ Վիկտորիա Ռուբինեանը:

Նրան ընդհատում է քչախօս Կարինէ Քիշմիրեանը. «Ես անձամբ ինձ համար վերագտայ Ռուբէն Սեւակին: Ինչպէս չըյայտնեմ շնորհակալութիւնս, երբ ինձ հնարաւորութիւն տրուեց կարդալու Ե՛ւ Ռուբէն Սեւակ եւ Ռուբէն Սեւակի մասին Ալեքսանդր Թոփչեանի դեռ հրապարակ չիջած վէպը, որի մասին ելոյթ ունեցայ Գրողների տան մեծ դահլիճում: Թէ ինչ բարդոյթներ յաղթահարեցի այդ օրը, մինչեւ քաջութիւն ձեռք բերեցի, դա ես գիտեմ: Ես պարտական եմ իմ դասախօսին. նա շատ բան բացեց իմ եւ քրոջս Արմինէի առջեւ» – գտնում է նա:

Իսկապէս, կարելի է հաստատել, որ տեւական դասընթաց իւրացրած ուսանողների նման, վստահութիւնը գալիս է իրենց դասախօսից, որը ստեղծել էր լայն հնարաւորութիւն Սփիւռքի աշխարհին իրապէս չփուելու, նրանց կապելու գրական նորագոյն ընթացքներին: Նրա ուսանողները պարբերաբար օգտւում էին կենտրոնի համացանցից եւ հարուստ գրադարանից:

Հանդիսութեան աւարտին ուսանողները, արդէն անմիջական ու մտերմիկ, սիրոյ սեղանի շուրջ շարունակեցին ապրել օրուայ անանց հմայքը:

ՀԱՅԱՐՓԻ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱԳՆԱԿ»Ի ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

Արտասահմանեան երկրներու հետ կապի եւ համագործակցութեան հայկական ընկերութիւնը, մշակոյթի ու երիտասարդական հարցերու հրատարակչութիւնը "Հայկական գունապնակ" մատենաշարին եօթներորդ թիւը նուիրած են Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան: Գունաւոր, պատկերազարդ, ֆրանսերէն հրատարակութիւն մըն է ան, հայեւֆրանսական անցեալը, ներկան անջատ գլուխներով ներկայացնող: Նախ Հայաստանը, լեզուն, կրօնքը, Արարատը ներկայացնող հատուածներու տեղ տրուած է, ծանօթ Ֆրանսացիներու տպաւորութիւններուն, Ֆրանսայի դեսպանին տողերուն, եւլն.:

Հետաքրքրական զոյգ էջեր կ'ամփոփեն ֆրանսական շարժանկարին մէջ հայ դէմքերը – Շահխաթունիէն Ռ. Կէտիկեան –, "Հայասէր" մկրտուած ֆրանսացիներ զատ գլուխ մը կը կազմեն: Համառօտ ակնարկներ կան հայկական ճարտարապետութիւն, մատենագրութիւն, քանդակագործութիւն, Պարաճանովի, նկարչութեան, երաժիշտներու մասին: Յատուկ եւ արդար յարգանքի արժանացած է յայտնի լուսանկարիչ Յովսէփ Քարշ որմէ տրուած են Փիքասոյի, Չըրչիլի, Այնշթայնի, Հէմինկուէյի, Գասթրոյի, Խըրուշչովի, Շակալի եւ մէկ քանի ուրիշներու դիմանկարները:

Վերջին էջերը գրաւած են հայկական որդան կարմիրը, ծիրանը, դուդուկը, լաւաշը:

Պէտք է անպայման ցրուումի ճիշդ ձեւը գտնուի, որպէսզի Ֆրանսայի հանրութեան հասնի իսկապէս դիւրամատչելի այս հրատարակութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

2006–2007 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՄ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԴԻՄՈՐԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

Սփիւռքի համար առաջնային համարուող մասնագիտութիւնների գծով նպատակային կադրերի պատրաստման համար, 2006–2007 ուսումնական տարում սփիւռքահայ դիմորդներին ՀՀ կառավարութեան կողմից յատկացուել են 70 համալսարանական տեղեր:

Այս տեղերի շրջանակներում սփիւռքահայ դիմորդների ընդունելութիւնը կատարուելու է մրցոյթային կարգով, դիմորդների կողմից ներկայացուած փաստաթղթերի քննարկման միջոցով: Անվճար տեղերի մրցոյթին կարող են մասնակցել մանկավարժական, հայագիտական, մշակութային մասնագիտութիւնների համար դիմորդները:

Պետական պատուէրի տեղերից բացի սփիւռքահայ դիմորդները հնարաւորութիւն ունեն ընդունուել նաեւ վճարովի համակարգ, այդ թւում՝ նաեւ քոլէջներ եւ ասպիրանտուրա:

ՀՀ Կրթութեան եւ գիտութեան նախարարութեան փաստաթղթերի ներկայացման ժամկէտը Յուլիս 1-ից մինչեւ Օգոստոսի 20-ն է: Ասպիրանտուրայի համար մինչեւ Սեպտեմբերի 30-ը:

Հայոց լեզուին բաւարար տիրապետելու եւ կրթական ծրագրերին յարմարուելու նպատակով սփիւռքահայ դիմորդներն ընդունուելու են ԲՈՒՀ-երի նախապատրաստական բաժանմունք՝ ուսուցման մէկ տարի ժամկէտով: Հայոց լեզուից եւ մասնագիտական առարկաներից բաւարար գիտելիքների առկայութեան պարագայում, ինչը որոշւում է գիտելիքների ստուգման արդիւնքներով, դիմորդներին հնարաւորութիւն կը տրուի ուսում սկսել առաջին կուրսից: Գիտելիքների ստուգմանը մասնակցելու համար դիմորդի ներկայութիւնը Երեւանում Օգոստոսի 20-ից պարտադիր է:

Լրացուցիչ տեղեկութիւնների համար դիմել՝
CCAF (Conseil de Coordination des Associations arméniennes de France)
34 avenue des Champs-Elysées
75008 Paris
mobile : 06. 15. 59. 64. 60
e-mail : contact@ccaf.info

Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպանութիւն
Հեռ.– 01. 42. 12. 98. 00

ԱՆՅՈՒԿԸ – ՄՈՒՅՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Բայց դառնամ դպրոցական կեանքին եւ Ս. Խաչի եկեղեցին: Նոթաճի Գաբրիէլը Տէր Գաբրիէլ ըլլալէն յետոյ, երբ Ս. Խաչի քահանայ եղաւ, հանգուցեալ Տիրացու Գրիգորին տեղ ձայնաւորութեան դասատու նշանակուեցաւ մեր դպրոցին. սակայն իր այդ պաշտօնին մէջ երկար չմնաց, զի հարսնիքէ, կնունքէ, մեռելէ դուրս վերցուցած չունէր. անկէ յետոյ որոշուեցաւ համբաւաւոր վարպետ երաժիշտ Նոթաճի Արիս աղան (Արիստակէս), որ եկեղեցական երգ ու շարականներու հետ նօթայի դասեր ալ կուտար, հասակաւոր ձայնաւորներու, եւ կ'ըսէին թէ հայկական երաժշտութեան եօթը ձայներուն համար, փոխանակ Թուրք տգեղահնչիւն անունները գործածելու, ինքը՝ «տօ, ռէ, մի, ֆա, սօլ, լա, սի »ի նման յարմարցուցած է եղեր, տի, նի, բի, թի, չի, ռի, փի կոկիկ ձայնանունները, իսկ կիսաձայններու համար ալ՝ տէ, նէ, բէ, թէ, չէ, ռէ, փէ, դիւրուսումն ընելու համար նօթայի դասերը: Ինքը կ'ուզէ եղեր մոռցնել տալ, Բէշրէֆ, սապահի եւ նահավէնտ եւ այլ նման կոչումները, բայց չգիտեմ թէ ո՞ր աստիճան յաջողութիւն ունեցաւ իր այդ հեղինակութիւնը, որովհետեւ ես բնա՛ւ եւ բնաւ տեղեակ չեղայ, ո՛չ ալ հետեւող նօթայի:

Ամենակարող երաժշտապետ մըն էր Արիս աղան, հայ եւ օտար շրջանակներու մէջ մեծապէս յարգուած. հասցուցած է եղեր շատ կարող աշակերտներ. բայց չըկրցաւ երկար շարունակել Ս. Խաչի դասատուութիւնը, վասն զի Գում-Գաբուի պատրիարքանիստ Մայր եկեղեցիին դըպրապետն ու բազմազբաղ երաժշտապետը ըլլալով, ժամանակը չի ներեր եղեր, որ շաբաթը երեք–չորս օր գայ, մագլցիլ մինչեւ Սկիւտարի բարձունքը:

***

Արիս աղային հրաժարելէն յետոյ դարձեալ Տէր Գաբրիէլ հրաւիրուեցաւ ձայնաւորութեան դասեր տալու. եւ կը յիշեմ, որ Մեծ Պահքի մէջ էր, որովհետեւ Տէր Գաբրիէլ մեզ սորվեցուց Աւագ Հինգշաբթիի երգերը՝ «Ձերգս հոգեւորս», «Սիրտ իմ սասանի» եւ այլ բոլոր յարակից մասերը ժամերգութեան:

Բաւական ժամանակ շարունակեց Տէր Գաբրիէլ իր այս պաշտօնը, յետոյ անոր տեղը բերին այլանդակաձայն եւ անժպիտ խոժոռադէմ, մօրուսաւոր Թաշճեան Նիկողոս երաժիշտը, որ բարեբախտաբար երկար չշարունակեց, վասն զի Գէորգ Դ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն Էջմիածին հրաւիրուեցաւ պատարագին երգեցողութիւնները դաշնաւորելու: Թաշճեան բաւական ատեն մնաց Էջմիածին եւ հեղինակեց պատարագերգութիւնը որ տպագրուեցաւ Մայր Աթոռին տպարանին մէջ: Հետը Պոլիս բերաւ Թաշճեան իր հեղինակութիւնը, զոր մեզի սորվեցուց, Ս. Խաչի քահանաներէն Պիւլպիւլեան Տէր Բարթող, որ յաջորդած էր Նիկողոս Թաշճեանի իբրեւ երաժշտութեան դասատու Ս. Խաչ վարժարանին:

Տէր Բարթող զօռ ու բամբ ձայն մը ունէր, լաւ կ'երգէր: Շաբաթներ դրաւ Թաշճեանի եղանակաւորած նոր պատարագը սորվեցնելու համար, սորվեցանք, ու Կիրակի օր մը ինքը հանդիսաւոր պատարագ մը ընելով մեզի երգել տուաւ Թաշճեան պատարագերգութիւնը, որուն համար ամէն մարդ կ'ըսէր, թէ կատարելապէս յունական երաժշտութենէն գողցուած էր, եւ բնա՛ւ ընդունելութիւն չըգտաւ:

Տէր Բարթողէն յետոյ ձայնաւորութեան դասատու եղաւ, մի ոմն միւսիւ Յակոբ, որ յետագային եղաւ՝ Տէր Սերովբէ. անոր ալ յաջորդեցին ուրիշներ, փոխ առ փոխ:

***

1869 Թուականին էինք հասած եւ ծնաւ երկրորդ քոյրս Երանուհին, զոր մենք Էօժէնի կոչել սկսանք, զի ճիշդ անոր ծընած օրերն էր, որ Նափոլէոն Գ. կայսեր կինը՝ Էօժէնի կայսրուհին Սուլթան Ազիզի յատուկ հրաւէրովը եկաւ Կ.Պոլիսը այցելել, որով անոր անունովը մկրտած եղանք մեր նորածին քուրիկը:

Քրոջս այս ծնունդը մեծ ուրախութիւն մեզ պատճառեց: Մեծ քոյրս հազիւ չորս տարու էր այդ ատեն: Հայրս ամէն օր զայն կը տանէր մեծ մօրս, որպէս զի մայրս իր նորածինովը զբաղէր:

Հին տունը դեռ կանգուն էր. մօրաքոյրերս մեծ հոգ կը տանէին Սաթենիկ քրոջըս, զայն կը խաղցնէին մինչեւ երեկոյ եւ հայրս դարձեալ կ'երթար կ'առնէր, տուն կը բերէր: Սակայն օր մը Մաննիկ անուն երկրորդ մօրաքոյրս (յետագային Տիկին Պէյազեան), երբ Սաթենիկ քուրիկս կը խաղցնէր, այսինքն՝ ըստ տիրող սովորութեան, երկու թաթիկներէն բռնելով՝ «Ծօ՛ր... նօ՛ր... պա՛ր... պա՛ր, եկու պապան հօբբա տա՛ր, չէ՛, չէ՛ չեմ ի տար, պըրտիկ է չեմ ի տար, քիչ մըն ալ մեծնայ հայա տար...» կ'ըսէր ու ետեւ առաջ անոր մարմինը կը շարժէր, ինչպէս կ'ըլլայ, աջ թեւը տեղէն կ'ելլայ, եւ քուրիկս կը սկսի մէկ ձայն լալ ու պոռալ: Մօրաքոյրս այլայլմէ կ'ըլլայ. մեծ մայրս ու մեծ մօրաքոյրս կը հասնին, կը տեսնեն որ պըլլիկին թեւին ձեռք դպցնել կարելի չէ: Ես ալ հոն էի, եւ հակառակ տարիքիս, կը գրկեմ քոյրս որ անդադար կու լար, կը տանիմ մօրս:

(Շար. 19)

(Շար. Ա. էջէն)

քին ժամանակաշրջանը եւ լիազօրութիւնն ալ ընդլայնուած է Լիլբանեան գործուած ահաբեկչական այլ արարքներու:

ԹԱՅԼԱՆՏԻ հարաւային հատուածը 41 ռումբեր պայթած են յաջորդաբար, ինչ որ ցոյց տուած է որ իսլամապաշտները ձախողութիւն կը նկատեն կառավարութեան այն հաւաստիքը որ ապահովութեան, դրական քաղաքականութիւն մը կը վարէ:

ՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ ընդդիմադիր ձախը ձայներու 29,9%ով քաղաքական առաջին ուժը դարձած է երկրին մէջ, երեսփոխանական ընտրութիւններու արդիւնքներուն համաձայն: Ձախակողմեան ղեկավարն ալ՝ Ռոպէր Ֆիքօ, այս ձեւով վրէժը կը լուծէ ութ տարի է իշխանութեան գլուխ գտնուող ծայրայեղ ազատականներէն:

ԱՄՆ-ու երկու ժողովները (Ներկայացուցչական եւ Ծերակոյտ) 48 ժամ տրամադրած են Իրաքի: Ներկայացուցչական ժողովը բանաձեւ մը քուէարկած է ուր կը շեշտէ որ «ամերիկեան ուժերը տպաւորիչ յաղթանակներ տարած են Իրաքի մէջ» եւ ԱՄՆ պիտի յաղթէ ահաբեկչութեան դէմ իրենց տարած պատերազմին մէջ:

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
- Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
- Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
- Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
- Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE
sous la direction de
HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

—— ENTREE LIBRE ——

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72
(accès par le RER E Eole)
prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne,organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
- un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՍԻ.— Առ ի գնահատութիւն տոքթ. Հ. Գալֆայեան-Փանոսեանի ուղղագրական կենսական հարցին շուրջ մղած պայքարին, Սէր Լարդ Գալեան 100 Եւրօ:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Յառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21: Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան առեն:

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ: Կ՚արժէ 10 Եւրօ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

COMMUNIQUE

Chers amis,
Je vous adresse ce petit mot pour vous signaler la sortie, le mercredi 28 juin prochain, de mon nouveau film qui s'appelle **LE VOYAGE EN ARMENIE.**

Comme vous le savez, face à l'invasion de nos écrans par des productions hollywoodiennes et commerciales, la vie des films dans les salles de cinéma est de plus en plus courte. Le cinéma d'auteur a du mal à se maintenir suffisamment longtemps à l'affiche pour rencontrer son public et, malgré le succès qu'ont connu certains de mes films, je ne suis pas à l'abri de ces difficultés. C'est pourquoi je me permets de vous demander votre soutien en, allant voir **LE VOYAGE EN ARMENIE** dès sa première semaine de sortie. Ce sont en effet les premières entrées qui déterminent la programmation dans de nombreuses salles, et donc la carrière du film.

En espérant que ce voyage vous plaira et qu'il touchera votre cœur et votre conscience, je vous transmets mes amitiés engagées en France, en Arménie et partout.

Robert GUEDIGUIAN

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՌՈԶԻՆ ԹԱՇՃԵԱՆ
եւ
ԲԺ. ՄԱՆՈՒԿ ԱԴԱՄԵԱՆ
ամուսնացած
օրհնութեամբ
ՏԱԹԵՒ ԱՐՔ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ-ի
եւ կնքահայրութեամբ
Տէր եւ Տիկին ՀՐԱՅՐ ՀՐԱՉԵԱՆԻ-ի
Փարիզ, Յունիս 4, 2006

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՏԷՍԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղի եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան միօրեայ հայկական վարժարանի եւ պարի դասընթացքի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 20·30ին, Տէսինի քաղաքապետական հանդիսասրահը:

Մուտքը ազատ է:

***

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04·78·49·19·44 թիւին:

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006
- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmiere
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006
30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence de **René ROUQUET,**
Député-Maire d'Alfortville

le **SAMEDI 24 JUIN** à 20h45

Salle des Fêtes
rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE ARMENIENNE
Création
avec la participaton des élèves de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 21
MERCREDI
21 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70

COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ

Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)

270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ

C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.479 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.479

ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ՛Ն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ՓԱԿՈՒԱԾ ԹՐՔԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄՈՎ

Լուսանկարիչ Անթուան Ակունեանի «Հայկական յիշողութիւնը» թեմայով ցուցահանդէսը որ տեղի կ'ունենար Վալանթինեէի մէջ (Տուբ Նահանգ), կազմակերպիչներուն եւ քաղաքապետարանին համախոհութեամբ փակուած է, Թրքական բողոքներու տեղի տալով:

Յունիս 17 Շաբաթ կէսօրէ ետք խումբ մը տեղացի Թուրքեր պահանջած են որ երկու լուսանկար հանուին ցուցադրութենէն, քանի որ անոնց մակագրութիւնը արձանագրած էր «Թուրքերու գործած Հայերու ցեղասպանութեան»: Ա. Ակունեան մերժած է տեղի տալ. կազմակերպիչները քաղաքապետարանին ալ համաձայնութեամբ փակած են ցուցահանդէսը, մինչ նախատեսուած էր որ ան ամբողջ շաբաթը շարունակուի: Խնդրոյ առարկայ լուսանկարները առնուած էին արեւելեան վերջերս լոյս տեսած հատորէն:

Միջադէպին տեղի տուած մակագրութիւններէն առաջինով լուսած էր. «Քաղաքը մեծ մասով բնակուած է 1915ի Հայկ. Ցեղասպանութենէն վերապրողներով որոնք ներկայիս Թուրքիոյ մէջ գտնուող Սասունի շրջանէն էին», իսկ երկրորդով՝ «1915ին Թուրքիոյ գործած ցեղասպանութեան մէկուկէս միլիոն հայ զոհերուն յիշատակի կոթող»:

Ազատութիւններու երկրի համբաւի տէր Ֆրանսայի մէջ Մայիս 18ի Ազգ. Ժողովի խեղկատակութենէն ետք այս պատահարը թերեւս բնականոն շարունակութիւնն է տիրող մտայնութեան. անոր որ ազատութիւններու մարզին տիրակալը կ'ըլլէ ուրացումի, վարկաբեկումի քաղաքականութիւնը: Բաներ որոնց վարժուած էինք հանդիպելու Թուրքիոյ մէջ, բայց ո՛չ՝ Ֆրանսայի: Այնպէս կը թուի որ ժխտողականութեան, քննապաշտութեան դէմ պայքարի ներուժը պէտք է բազմապատկել, նկատի առած նորայայտ թիրախները:

«ՎԱՆ» կազմակերպութիւնը արդէն հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է իր կայքէջին վրայ (www.collectifvan.org) կոչ ուղղելով որ Վալանթինեէի մէջ պարզուած անընդունելիին որպէս առաջին հակազդեցութիւն այդ հաղորդագրութիւնը ղրկուի Թրքական ճնշումներուն ենթարկուած քաղաքապետութեան՝ (contact@ville-valentigney.fr):

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 19ի արդիւնքներն են.–

Է. ԽՈՒՄԲ.– Զուիցերիա–Թոկօ 2–0:

Թոկօ որ զոման այս առաջին փուլի Գ. մրցումներուն Ֆրանսայի մրցակիցն է, դուրս պիտի մնայ մրցաշարքէն, արդէն երկու պարտութիւն կրած ըլլալով:

Ը. ԽՈՒՄԲ.– Ուկրանիա–Սաուտի Արաբիա 4–0, Սպանիա–Թունուզ 3–1:

Այս խումբին մէջ Սպանիա արդէն որակուեցաւ ութերորդ աւարտականներուն համար, շնորհիւ իր կրկնակի յաղթանակներուն:

***

Ֆրանսայի վարչապետը կոչ ըրաւ Ֆրանսացիներուն որ զօրավիգ ըլլան իրենց խումբին, չեշտելով՝ «լաւ, մեծ խումբ մը ունինք, որ կրնայ ինքզինք գերազանցել»: Տ. տը Վիլըփէն ձեւով մը զուգահեռը ըրաւ ֆութպոլի ազգային հաւաքականին եւ իր դժուարութիւններուն: Պէտք է, ըսաւ, որ նեցուկ վայելէ. երբ քննադատութիւն, ծաղրանք ըլլայ, աւելի դժուար է յաջողիլ...:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՆՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի ԱՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Յունիս 19ին երբ հազիւ օր մը մնացած էր Գարեգին Բ.ի Պոլիս այցին, Թրքական թերթեր որոշ վերապահութիւններ կը յայտնէին, ըսելով թէ Թուրք հանրութեան եւ նաեւ Հայ համայնքին մէջ որոշ մտավախութիւններ եւ նեղութիւն ստեղծած էր այցը: Նախ վախ կար կազմակերպուած դէմ ցոյցերու, երկրորդ՝ լրահաւաք կեդրոններ ազդարարած էին թէ Գարեգին Բ.ի այցին ընթացքին դէպքեր կրնան պատահիլ: Վախ կար նաեւ որ Գարեգին Բ.ի այցը միջազգային շրջանակին մէջ դժուար կացութեան մատնէ Թուրքիան:

Այն տուեալով որ Գարեգին Բ.ի հրաւէր ուղղած էր նաեւ Յունաց տիեզերական պատրիարքը, առոր մէջ Թուրքիոյ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան հոլովոյթին մէջ նուրբ հաշիւ մը կը նշմարուէր. կ'ըսուէր թէ Յունաց պատրիարքը անանուն գործակցութեամբ մը միացուցած է «տիեզերական» կոչումի իր պահանջը եւ հայկական պահանջները եւ բոլորը մէկ օրակարգի բերած: Ու այդ գործակցութիւնը կրնայ Թուրքիոյ դէմ ցցուիլ, ըլլալով նաեւ եւրոպական երկիրներու խորհրդարաններուն հետ համաժամ տարուող քաղաքականութիւն:

Թրքական լրատուներ կ'ընդգծէին Գարեգին Բ.ի Թուրքիոյ մէջ ունենալիք ելոյթներուն, յայտարարութիւններուն մեծ ուշադրութեամբ հետեւելու կարեւորութիւնը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը նկատուէր Թուրքիոյ դէմ անտեղիտալի ու Սփիւռքին զուգահեռ կեցուածքի տէր դէմք մը:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՐԻ-ՆՈՒՊԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ ՆՈՐ ՏՆՕՐԷՆ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ

Փարիզի Ուսանողական միջազգային ոստանը ունի իր Հայկական տունը որ ուրիշ շրջանի մը տարբեր մտայնութեան տէր մարդոց ազգօգուտ հեռատեսութեան փաստը փաստն է: Ո՛վ գիտէ այն օրերուն ալ որքա՛ն բազմազան կարիքներ կային, մանաւանդ 1915էն նոր նոր փրկուած ժողովուրդին համար: Բայց աւելորդ չնկատուեցաւ, չյետաձգուեցաւ ուսանողական տուն ունենալու գաղափարին իրականացումը: Փարիզը արդէն իր ամուր տեղը, աւանդութիւնը ունեցեր էր հայ մտաւորական սերունդներու պատրաստութեան գործին մէջ ու առիթը փախցնել աններելի յանցանք կ'ըլլար յանուն յաջորդ հայ երիտասարդութիւններու:

Հայկական ճարտարապետութեան շունչը կրող այդ գեղեցիկ կառոյցը որ առաջիններէն է ոստանին, շնորհիւ Պօղոս Նուպարի նիւթական ներդրումին, պատսպարանի, օթեւանի առաքելութեան առընթեր ընկերային, մշակութային վայր ալ կը ծառայէ: Ճիշդ է որ փոխուած են իրականութիւնները, պայմանները, բայց նման Տան մը անհրաժեշտութիւնը տակաւին ունի հայութիւնը եւ ո՛վ գիտէ որքան երկար ժամանակ ալ պիտի ունենայ:

Շուրջ տասնամեակ մը առաջ Տան մատակարարումը կապուեցաւ ոստանին ընդհանուր վարչութեան. չէնքը հիմնական նորոգութեան ենթարկուեցաւ, դառնալով արդիական, ներկայանալի հաստատութիւն մը: Շարունակեց մեծ մասով հայ երիտասարդներու կայք ըլլալ, զուգահեռ գործունէութիւն ալ տանելով. ապաստան տուաւ մշակութային ձեռնարկներու, կրթական գործին. տեղն մը հոն գործեց «Մկնիկ» շաբաթօրեայ վարժարանը, համալսարանի հայկական ամպիոնի որոշ դասեր հոն տեղի ունեցան, Հայ Թատրոնի ընկերակցութեան թատերական ընթերցումները մշակութային տարբեր տարածք մը բերած են անոր. հոն կը կազմակերպուին բազմաբնոյթ այլ ձեռնարկներ:

Ուշագրաւ է որ վերջին տասնամեակին երկու Հայուհիներու վիճակեցաւ Տան ղեկավարութիւնը. երկուքն ալ համալսարանի դասախօս, երկուքն ալ բացառիկ ուժականութեան տէր դէմքեր: Առաջինը Անահիտ Տօնապետեանն էր, երկրորդը Ծովինար Գեւոնեանը: Երկուքին օրով ալ Տունը յաջողութեամբ կատարեց հայկական մշակութային իւրայատուկ կեդրոնի առաքելութիւնը:

Այսօր աւարտած է Ծ. Գեւոնեանի պաշտօնավարութեան շրջանն ալ ու կը սպասուի որ նոր տնօրէնի մը նշանակումը յայտարարուի: Բոլոր ակնկալութիւնները կեդրոնացած են Հայկական ուսանողական տան յետագայ ընթացքը նոյն ներուժով ու նոյն մտահոգութիւններով շարունակելու կարողութեան տէր յարմարագոյն թեկնածուին ընտրութեան վրայ:

Վստահաբար շատ պիտի չուշանայ լուրը:

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԷՆ «ՀԱԶՈՒԱԴԷՊ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ» ՀԱՍԱԾ

Տակաւին բոլորին մտքին մէջ թարմ է այն աղմուկը որ փրթաւ Թուրքիայէն, Թրքական շրջանակներէ, Ցեղասպանութեան ուրացումը պատժող բանաձեւին օրերուն, Թրքական գործի մարզի մարդիկ, մեծ ընկերութիւններու ներկայացուցիչներ Ֆրանսայի հետ իրենց երկրին առեւտրական յարաբերութիւններուն վատթարացումը կ'ազդարարէին, ձգտելով մէկդի ձգել տալ բանաձեւին վաւերացումը: Անոնց ձայնակցեցան Ֆրանսացի գործատէրեր, գործարարներ ալ, բանաձեւին քուէարկութեան պարագային առեւտրական հեռանկարներ գուշակելով եւ չեշտելով թէ Թուրքիա Ֆրանսայի առեւտրական, ճարտարարուեստի կարեւոր գործընկերներէն է, պէտք չէ զինք վրդովեցնել:

Այսօր ամիս մը անցած է այդ խուճապէն ու բանաձեւին գլխուն ֆրանսական համախոհութեամբ խաղցուած խաղէն: Ու հակառակ որ կրկին օրակարգի գալու, նաեւ ընդունուելու հաւանականութիւնը երբեք անհետացած չէ, նոյն ֆրանքեւթուրք յարաբերութիւնները կը զարգանան կապոյտ երկնքի մը տակ:

Արտաքին առեւտուրի նախարար Ք. Լակարտ պատուիրակութեամբ մը Թուրքիա գնաց Յունիս 14ին: Շատ սիրալիր տեսակցութիւններ ունեցան Թուրք գործակիցներու հետ, որոնք բոլորովին մոռցած ըլլալ կը թուէին Մայիս 18ի խուճապը: Լակարտ Թուրք իր պաշտօնակիցին Ք. Թիւզմէնի հետ մամուլի ասուլիս մըն ալ տուաւ, որուն ընթացքին յայտարարեց. «Ինչ միջադէպ ալ պատահի, երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութիւնները հրաշալի են, զարգացման յառաջ ընթացքի մէջ»: Ապա աւելի քան սիրալիր ըլլալու յայտնի ջանքով աւելցուց թէ իրենց այցը «հազուադէպ բարեկամութեան մը շրջանակին մէջ տեղի կ'ունենար»:

Արձագանգելով ֆրանսացի նախարարին, Ք. Թիւզմէն ալ իր կարգին յայտարարեց. «Ֆրանքեւթուրք յարաբերութիւնները հին եւ բազմակի արմատներ ունին, աննշան միջադէպեր չեն կրնան անոնց վրայ ազդել: Այս այցը փաստ է միջադէպերուն անկարեւոր ազդեցութեան»:

Ք. Լակարտի Թուրք պատասխանատուներու հետ վէճերը նիւթ ունեցած էին յատկապէս ուժանիւթի եւ փոխադրամիջոցներու ոլորտները: Արդարեւ, Թուրքիա նպատակ ունի երեք հիւլէական կառուցանելու:

Կայ տակաւին տեղեկութիւնն ալ թէ ֆրանքեւթուրք փոխանակութիւններու ծաւալը 8,2 միլիար Եւրոյի հասած է 2005ին նախորդ տարուան համեմատութեամբ 9% յաւելում արձանագրելով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ Պատժական բարձրագոյն դատարանը մահապատիժ պահանջեց Սատտամ Հիւսէյնի դէմ, Յունիս 19ին, այն ամբաստանութեամբ որ «անոնք (Ս. Հիւսէյն եւ գործակիցները) դժբախտութիւն տարածեցին աշխարհի վրայ եւ որոնց ճնշումը ծառերուն իսկ չխնայեց», ըստ դատախազին յայտարարութեան: Ենթական հեգնական ժպիտով մը դիմաւորած է վճիռը: Դատավարութիւնը կը վերսկսի Յուլիս 10ին, որու ընթացքին կը լսուին պաշտպանական ելոյթները: Ապա, հինգ դատաւորներու կը մնայ արտայայտուիլ ամբաստանեալներու յանցագործութեան մասին եւ ճշդել պատիժները: Մահապատիժի այս պահանջը կը վերաբերի միայն այն 148 շիի գիւղացիներու ջարդէն որ կատարուած էր 1982ին, Հիւսէյնի հրահանգին վրայ:

Տ. ՏԸ ՎԻԼԸՓԷՆ դատի պիտի դիմէ երկու գիրքերու հեղինակներուն դէմ, անուանարկութեան մեղադրանքով կառավարութեան մէկ անդամին դէմ: Հատորները կը վերաբերին Գլիրսթրիմի, որ ամիսներէ ի վեր անհամ թերթօնի մը վերածուած էր: Խնդրոյ առարկայ հեղինակներն են Ժան-Մարի Փոնթօ եւ Ժիլ Կէթնէր «Հաշուեյարդար Էլիզէի համար» հատորին համար եւ Տընի Ռոպէր՝ «Գլիրսթրիմ. քննութիւնը» գիրքին: Երկու հատորներուն մէջ ալ Վիլըփէնի դերը մատնանշուած է: Հեղինակները կը խորհին որ տը Վիլըփէն նախ պէտք է Ռոնտոյի դէմ դատ դիմէր, քանի ան է բոլոր «չչուկներու» բանբերը: Հեղինակները «Էքսփրէս» շաբաթաթերթի լրագրողներ են:

ԿԱԶ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ եւ Սուէզի ձուլումը կը շարունակէ մեծ աղմուկ հանել, հակառակ անոր որ կառավարութիւնը յետքայլ մը ըրաւ, թէեւ այս բացատրութիւնը կամ բառը չի սիրեր, ցոյցեր տեղի կ'ունենային Յունիս 20ին, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Գործողութեան դէմ են նոյնիսկ ԻՒ. ԷՄ. ՓԷ.ի որոշ երեսփոխաններ: Օրինագիծը պիտի ներկայացուի Նախարարաց խորհուրդին Յունիս 28ին և քննուի Խորհրդարանին կողմէ վերամուտին: Կալուզօ տը Վիլըփէնի մօտ երեսփոխան մը ըսաւ թէ «յետքայլ» բառին դէմ չէ եթէ ան նշանակէ աւելի եւս յառաջանալ...:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՕՇԸ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍԷՐԻ ՄԸ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հայրենի իշխանութիւնները յետ փոխելու մեր առողջ բարքերն ու սրբութիւններու իմացումը, յետ դարերով հասունցած աւանդութիւնները խախտելու, յետ նորաստեղծ Հայաստանի սահմանադրութիւնն ալ փոխելու, չափազանց կասկածելի քուէարկութեամբ մը... ելած են ազգային դրօշը, զինանշանը եւ փառերգն ալ նորոգելու...: Մարդ հարց կու տայ թէ այս ի՛նչ արագ հինցան երեքն ալ 15 տարին հազիւ ամբողջացուցած, եւ արդէն հարկ կը տեսնուի փոխել զանոնք... եւ քանի որոշեր են, կ'ընեն: Բոլորն ալ պատերազմ տեսած մարդիկ են, դժուարութեանց առջեւ կանգ առնողը չեն... հարթիչներով խրամատներ բացած, հրասայլերով լեռ ու ձոր կտրած, դնդաձիրներով մահ սփռած "Փէտայիներ" են, այդ "մանրուքները" փոխելը հարց մը չէ անոնց համար...

Շատ անգամ մեր նախընտրութիւնը կ'երթայ նոյնը պահելու, հակառակ իր խեղճ ու կրակ վիճակին, ներքին սարսափէ դրդուած որ գալիքը աւելի ահռելի չըլլայ...: Խաչատուրեանի հրաշալի փառերգը փոխեցինք իտալական գաւառի մը (Փիէմոնթէի) ժողովրդական կարօտի մեղեդի մը որդեգրելու համար... վախս այն է որ իտալական երգէն ազատելու համար, չելլենք քրտական հարսանեկան երգ մը որդեգրենք, մեկնաբանուած իշխանութեան սիրելի երգիչ՝ Արամ Ասատրեանէ, որուն ամենամեծ մասնագիտութիւնը քիթէն երգելն է, Թուրք մեներգիչներու նման...:

Փառերգի մասին, ատենին կարծիքս յայտնած էի (Արթուր Բախտամեանի երբեմնի "Կէս գիշերային ճեպընթաց" տիտղոսը կրող հրաշալի հաղորդումի մը ընթացքին). ափսո՛ս այդ ճեպընթացը գնա՛ց կորսուեցաւ հորիզոնէն անդին, ինչպէս ուրիշ ընտիր հաղորդում մը նոյն հեղինակէն. "Աքլորականչ"...: Երկար էին եւ գովազդներու ժամանակը կը խլէին... "Պիզնէս"ի օրէնքները ոչ մէկ կապ ունին արժէքաւորին կամ օգտակարին հետ, մեր երկրին մէջ... առաջարկս երկընտրանքի կարելիութիւն կու տար.

1) Կա՛մ որդեգրել մեր ԱՌԱՋԻՆ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՓԱՌԵՐԳԸ (Բան Փորտան) որու հեղինակը մեր առաջին յեղափոխական բանաստեղծ Հ. Ալիշանն է, եւ կամ՝

2) Պահել Խաչատուրեանի երաժշտութիւնը, յարմարցնելով անոր Եղիշէ Չարենցի ԵՍ ԻՄ ԱՆՈՒՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ քանդակին բառերը:

Զինանշանի պարագային ալ կարծիք յայտնած էի պահելու Մարտիրոս Սարեանի պատրաստածը (Սովետական Հայաստանի համար) իր գեղեցիկ Արարատով, մուրճ-մանգաղը վերածելով սպիտակ աղաւնիի մը:

Դրօշակի խօսք չկար այդ օրերուն: Եթէ ըլլար բոլորովին աւելորդ պիտի ըլլար կարծիք կամ կարծիքներ յայտնել:

Այդ գործը կատարած է արդէն, անցեալի բոլոր աղբիւրները հետազօտած եւ վերջնական եզրակացութեան յանգած մեծ բանասէր, ազգագրագէտ, հմուտ պատմաբան Հ. Վարդան Վրդ. ՀԱՑՈՒՆԻ մխիթարեան վանականը:

Անոր լոյս ընծայած գիրքը (1919 Ս. Ղազար) "ՀԱՅ ԴՐՕՇՆԵՐԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ" ամէնէն կատարեալ ուսումնասիրութիւնը կը հանդիսանայ այս նիւթին մէջ:

Հ. Վարդան Վրդ. ՀԱՑՈՒՆԻԻ անունը, անցեալ դարու սկիզբներուն այնքան փնտռուած եւ յարգուած, շատ հաւանաբար գիտական սեղմ շրջանակի մը ծանօթ է միայն ներկայիս: Արժէ փոքր քաղուածք մը կատարել իր գործունէութեան մասին:

Ծնած Պարտիզակ 10 Յուլիս 1870ին, 1944 տարւոյն Յուլիս 8ին իր աչքերը կը փակէր Ս. Ղազարի մէջ, ուղիղ 74 տարի վերջ, սրբակենցաղ վանականի համբաւով, իր ետին ձգած ազգագրական – բանասիրական – ծխական ուսումնասիրութիւններու այնպիսի պաշար մը որ զինք կը դասեն Մխիթարեան Պանթէոնի Մեծերու՝ Ջամչեաններու, Ինճիճեաններու, Սարգիսեաններու, Ալիշանի կողքին:

Իր առաջին գործերը եկեղեցա-պատմական են:

1) Հայ եկեղեցւոյ պատարագի օրերն ու տեսակները (1899):

2) Հայ ծէսը 1911ի Ազգային սինհոդոսի գործոց մէջ (1919):

3) Կարեւոր խնդիրներ հայ եկեղեցւոյ պատմութենէն (1927):

4) Կաթողիկոսական ընտրութիւն եւ ձեռնադրութիւն պատմութեան մէջ (1930):

5) Պատարագամատոյց ըստ արարողութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ (1936):

6) Պատմութիւն Հայոց Աղօթամատոյցին (յետ մահու, 1965):

7) Եր. Կոմիտաս քահանայի մարմնոյն փոխադրութիւնը Պոլսէն:

Հացունի երկու գործեր եւս ունի հայոց լեզուին նուիրուած.

8) Երեւանեան ուղղագրութեան հարցը (1924):

9) Ուղղագրութիւն եւ առոգանութիւն հայերէնի (1933):

Հ. Մ. Ճանաչեան, Հացունիի ծննդեան 100ամեակին առիթով կը գրէ.

«Հացունի կը հետապնդէր յատուկ խնամքով, զուտ ազգային հին կեանքի հնախօսութիւնն ալ. ասպարէզ մը որուն խանդավառօրէն փարած էր եւ որ տարիներու ընթացքին հասունցաւ իրեն հետ, նիւթեր՝ անցած համբերատար կերպով քննական բովէն, համեմատութիւններով հին յունական, փռիւգական եւ հռոմէական կեանքերու հետ: Ան պիտի կատարէր վերստին արդիական եղանակով ազգային կեանքի հնախօսութեան հետազօտութիւնը, դարերու ընթացքին կրած յեղաշրջումները, ինչպէս երբեմն հեղինակը "Հնախօսութիւն Հայաստանեայց" ուզած էր ընել իր դարուն պահանջներուն համաձայն»: (Բազմավէպ 1970, Թիւ 11–12 էջ 416):

Հացունի 20րդ դարու մեծագոյն սրբըտողներէն մին հանդիսացաւ, հնախօսութեան նուիրուած աշխատանքներով:

10) Երգմունք հին հայոց քով (1910):

11) Ճաշեր եւ խնճոյք հին Հայաստանի մէջ (1912):

12) Հայ դրօշները պատմութեան մէջ (1919):

13) Դաստիարակութիւն հին հայոց քով (1923):

14) Պատմութիւն հին հայ տարազին (1924):

15) Հայուհին պատմութեան առջեւ (1936):

Հացունիի ընդգրկած նիւթերէն շատերը նորութիւններ են հայ հնապատմական արտադրութիւններուն մէջ: Գործնականին մէջ իրմով կը սկսի քննարկումը այս նիւթերուն: Անոր օգտագործած աղբիւրները եղած են բազմազան. տեղեակ ըլլալով դասական լեզուներու (յունարէն եւ լատիներէն) օգտագործած է օտար պատմիչներ, քանդակներ եւ արձաններ, մաղած է ամբողջ հայկական դասական մատենագրութիւնը, օտար գործերու թարգմանութիւնները: Հացունիի աշխատանքները դժուարին գործեր էին, լուրջ որպէս քննադատական մեթոտ, գիտական պահանջը զինք ստիպած է բացի մեր պատմական աղբիւրներէն, ձեռագրական տուեալներէն, յիշատակարաններէն, դիմել պարսկական, արաբական, բիւզանդական պատմիչներու որոնց հետ առնչութիւն ունեցած ենք մեր պատմութեան ամբողջ ընթացքին:

Հ. Յ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ ՇԹԱՀԱՄԱՐ

ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ ԳԱՆՁԱԽՈՅԶԵՐԻ ԵՒ ՕԼԻԳԱՐԽՆԵՐԻ ԶՈՀՆ ԵՆ ԴԱՐՁԵԼ

Ամէնից շատ Սիւնիքում է տարածուած գանձախուզութիւնը:

«Գանձախոյզները հիմա շատ աւելին են, քան երբեւէ եղել են», ասում է ազգագրագէտ, պատմական գիտութիւնների թեկնածու Սուրէն Հոբոսեանը: Վերջին մի քանի տարիներին հնագէտներն ու ազգագրագէտներն աւելի ու աւելի յաճախ են գանձախոյզների աւերածութիւնների վկաներ դառնում: Դիլիջան–Իջեւան ճանապարհի՝ անտառով քողարկուած մի հատուածում 11-12րդ դարերի մի փոքրիկ, աւերուած մատուռ կայ: Վերջին պեղումների ժամանակ հնագէտների ու ազգագրագէտների խումբն ականատես եղաւ հերթական գանձախոյզի բարբարոսական արարքի հետեւանքներին՝ մատուռի կողքը 12–13րդ դարերի 3-4 խաչքարերի բեկորներ էին ցիրուցան փռուած: Գանձ փնտռելու մոլուցքով տարուած անյայտ անձինք խաչքարերի տակ դինամիտ էին դրել ու պայթեցրել, կտորները տարածել անտառալանջով: «Այսօր Հայաստանում մեր աչքի առաջ անհետանում են տասնեակ խաչքարեր: Կամ դրանք գանձահէնների զոհն են դառնում, կամ յայտնւում են որեւէ օլիգարխի հիւրասենեակի պատի մէջ», ասում է Սուրէն Հոբոսեանը:

Լոռի բերդի դամբարանադաշտը մշակութային մեծ արժէք է նաեւ համաշխարհային չափանիշերով: Այն ընդգրկում է մօտ 500 հա տարածք՝ Ագարակ, Լոռի բերդ, Լեջան համայնքների մերձակայքում: Այստեղ, Ձորագետի ձախափնեայ հրուանդանի վրայ մի բլրի վրայ պահպանուել են ուշ միջնադարի կամ միջնադարեան սրբավայրի հետքեր: Ծրջակայքում բեկորների բաժանուած 10–12 խաչքարեր կային: Ամէն անգամ այս տարածք գալիս հնագէտները խնամքով ի մի էին բերում խաչքարի առանձին հատուածները, յաջորդ անգամ գալիս դրանք կրկին տեսնում ցիրուցան: Այդ խաչքարերի մէջ եղել է նաեւ բազալտէ առանց արձանագրութեան եւ կանգուն մի յուշարձան, որն այցելութիւններից մէկի ժամանակ էլ չեն տեսնում: Հոբոսեան սկսում է փնտռել ամէնուր եւ ի վերջոյ յայտնաբերում բոլորովին անսպասելի տեղում: Տեղի պաշտօնեաներից մէկը (որի ոչ անունը, ոչ պաշտօնը չենք տալիս) վերցրել եւ դրել էր իր վաղամեռիկ աղջկայ գերեզմանին:

Սիւնիքի մարզում պայթեցումների զոհ են դարձել նաեւ տասնեակ որմնափակ խաչքարեր: «Սիւնիքում գանձախուզութիւնը խայտառակ չափերի է հասնում», ասում է մասնագէտը:

Տարիներ առաջ աւելի շատ եւ այսօր եւս «վերնիսաժում» տասնեակ առեւտրականներ կային, որոնք իրենց բազմազան ցուցադրանքում ներկայացնում էին տարբեր դարաշրջանների պրոնզէ իրեր, կաւէ կճուճներ, նիզակներ ու նետասլաքներ: Հայաստանում կայ մարդկանց մի խումբ, որն զբաղւում է հնավայրերի սեփական հետազօտութիւններով: Հետաքրքրական մի փաստ. այդ մարդկանց մի մասն այն օրավարձու բանուորներն են, որոնք ժամանակ առ ժամանակ օգնում են հնագէտներին պեղումներ կատարելիս, եւ ընթացքում հասցնում տեղեկանալ այս մասնագիտութեան գաղտնիքներին: Հաւանաբար նրանցից շատերը յատուկ հէնց այս նպատակով են վարձւում հնագէտների մօտ: Նրանցից ոմանք, անկասկած, նաեւ հնագիտութեանը մօտ կանգնած մասնագիտութիւնների մարդիկ են:

Գանձախոյզների ու հնագոյն իրեր վաճառողների գործողութիւններից ամէնից շատ տուժել է Արարատեան դաշտը: «Այստեղ ընթանում է հնագիտական ամբողջական աւերում», ասում է Սուրէն Հոբոսեանը: Հնագիտական, ազգագրական արժէքների հիմնական մասը ոչնչանում է քարհանքերի շահագործման ժամանակ, որոնց թիւը Աշտարակի Ուջան, Արգաւանդ գիւղերից մինչեւ Թալին տասնեակների է հասնում: Իսկ այստեղ իսկապէս մեծարժէք յուշարձաններ կան: Արգաւան գիւղի մօտ մի քանի հարիւր հեկտար տարածքով յուշարձան կայ, որը առանձնակի հետաքրքրական է թէկուզ այն առումով, որ հնագէտները դեռ չեն կարողանում պարզել, թէ ինչ է ներկայացնում: Բայց այս յուշարձանին էլ սպառնում է քարհանքի տակ մնալու սպառնալիքը:

Յուշարձանների ու խաչքարերի մի մասն էլ տուժել կամ ոչնչացել է հողերի առուվաճառքի պատճառով: Հայաստանում տասնեակ հազարաւոր յուշարձաններ կան, որոնք չեն պեղուել: Սակայն պարտադիր էլ չէ, որ հէնց այսօր պեղուեն: Եւ ոչ միայն հնարաւորութիւնների իմաստով: Հնագիտական յուշարձանը մնայուն արժէք է, այն միշտ էլ կարելի է պեղել, եւ դրանից ոչինչ չի փոխուի:

Էջմիածնի Ծաղկալանջ գիւղի շրջակայքում միջին պրոնզէ դարաշրջանի տարածքով դամբարանադաշտ կայ, որի պահպանութեան գօտին կազմում է 159 հեկտար: Այս հնավայրը պատմական կարեւոր տեղեկութիւն է բովանդակում, եւ թէեւ ձգւում է ամայի լանջերի, դաշտերի ու քարափների, այսինքն՝ ոչ մշակովի տարածքների վրայ, բայց սեփականաշնորհուեց եւ տրուեց գիւղացիներին: Հնագիտական արժէք ներկայացնող տարածքները յուշարձանների պաշտպանութեան քարտէսներում մէկ առ մէկ նշւում են, բայց դժուար թէ որեւէ մէկը հաշուարկել է, թէ որքան կորուստներ ենք ունեցել այդ հատուածներից վերջին 2 տասնամեակի ընթացքում: Ծաղկալանջի 159 հեկտարից, օրինակ, հիմա մնացել է ընդամէնը 16 հեկտար: Բայց այդ 16 հեկտարի վրայ արդէն որեւէ դամբարան չկայ:

ԿԱՐԻՆԷ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

«Ազգ», Յուլիս 15

ՅԵՏԱԴԱՐՁ ԱԿՆԱՐԿՈՎ ՄԸ՝ ՄԵՐ ՏԱՐԵԳԻՐՔԵՐԸ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԿՈՊԷԼԵԱՆ

Ամէն անգամ որ մօտենեամ գրադարանիս՝ բառարան մը կամ հանրագիտարան մը թերթատելու համար, անպատում կարօտով մը կը շօշափեմ հոն տեղ գրաւած տարեգիրքերը, որոնք միշտ բացառիկ արժէք մը կամ հմայք մը ունին ինծի համար՝ ո՛ր տարիին որ ալ պատկանելու ըլլան, հոգ չէ թէ հեռաւոր երկրէ մը եկած: Տարակոյս չկայ որ ամէն Հայ մտաւորականի համար ալ նոյնն է պարագան՝ իրենց կարեւորութեան տեսակէտով, որովհետեւ բոլորն ալ պատրաստուած են յատուկ խնամքով ու բծախնդրութեամբ եւ որոնց բովանդակութիւնը անպայման կը բաղկանայ մասնաւոր ուշադրութեամբ կամ մասնագիտական մերձեցումով ձեռք առնուած նիւթերէ:

Մեր մօտ, մինչեւ վերջին քանի մը տասնամեակները, համայնքիս հրատարակութիւններուն մէջ տեղ կը գրաւէին, զանազան հանդէսներու եւ ամսագիրներու կողքին՝ ինչ-ինչ անուններու տակ պատրաստուած տարեգիրքեր, տրուած հաստատութիւններու կողքին՝ նաեւ կանոնաւոր կերպով անհատներու կողմէ հրատարակուած եւ բոլորն ալ ընթերցողին լայն հետաքրքրութեան կ'արժանանային: Այսօր Իսթանպուլահայութիւնը կարծէք կորսնցուցած է այդ գեղեցիկ սովորութիւնը եւ մարդոց մօտ ալ անհետացած տարեգիրքերը թերթատելու վարժութիւնը:

Ես այդ իրականութեան վերահասու դարձեայ կրտսեր զաւկիս յիշեցումով, երբ ան օր մը ինծի դիտել տուաւ, որ ի զուր կը չարչարուէի չորունակ թերթերէն կտրօններ հաւաքելու եւ թղթածրարներ պատրաստելու, որովհետեւ այսօր այլեւս գոյութիւն ունի համացանց կոչուած մը, ուրկէ միշտ դիւրաւ կարելի է ստանալ փնտռուած տեղեկութիւնը՝ ճշգրիտ եւ համապարփակ կերպով: Զաւակս իսկապէս տեղեակ էր այդ գործին բոլոր նրբութիւններուն եւ ատիկա փաստած էր բազմաթիւ առիթներով ալ՝ ի՛սկապէս զիս ալ զարմանքի մատնելով: Համացանցը դարուս անհամար գիւտերէն մին, որ անտարակոյս ափ ի բերան կը թողու շատ մը մեր տարիքին մէջ գտնուողները, ինչպէս քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ

ՀՌՈՄԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամէն տարի Հռոմահայերու տարեկան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Լեւոնեան հայկական վարժարանի ամարանոցի պարտէզներուն մէջ, որ կը գտնուի Բոճճիօ Գաթինօ: Այս տարի եւս, Կիրակի, Յունիս 11ին, մեծ թիւով Հռոմահայեր եւ Իտալացի բարեկամներ «Հայկական օր» մը անցուցին այնտեղ:

Ժամը 11ին, ամարանոցի մատրան մէջ սկիզբ առաւ հայածէս ձայնաւոր պատարագը զոր մատոյց Միքայէլ Ծ. Վրդ. Մուրատեան, մեծաւորը Հռոմի Լեւոնեան հայկական դպրեվանքին: Սրբազան երգեցողութիւնը կատարեց Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու եւ Լեւոնեան հայկ. վարժարանի ժառանգաւորաց երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ռաֆայէլ Ծ. Վրդ. Մինասեանին վիճակաւորը Երուսաղէմի կաթողիկէ Հայոց եւ տնօրէնը Թէլէքրաչէ Արմենիա հեռատեսիլին (ի դէպ, յաւիտենական քաղաքի մէջ, Թէլէքրաչէ հեռատեսիլի կայանէն ամէն օր հայերէնով յատուկ յայտագիրներ կը սփռուին ուղղուած՝ Հայաստանի եւ Սփիւռքի Հայութեան. անոր հիմնադիրն ու տնօրէնն է Ռաֆայէլ Ծ. Վրդ. Մինասեանը):

Դաշտահանդէսին ներկայ էր նաեւ Իտալիոյ մօտ Հայաստանի լիազօր դեսպանը՝ Ռուբէն Շուգարեան իր ընտանիքին հետ ու նաեւ դեսպանատան պաշտօնեաները: Հրաւիրուած էր նաեւ Ճորճօ Կրանիթօն, Իտալացի թատրոնի բեմադիրը որ Հայերու մեծ բարեկամ է ու կ'աշխատի Հայ Դատի ի խնդիր իր «Լա Թրուս» թատերախումբի անդամներուն հետ: Արդարեւ այս տարի Ապրիլեան Նահատակաց նախօրեակին անոնք ներկայացուցին Հռոմի մէջ Ապրիլեան Եղեռնի մասին թատերական գործ մը որ մեծապէս արձագանգեց Հռոմէացիներուն մօտ եւ անգամ մը եւս ճանչցուց հայկական Ջարդը Իտալացի հանդիսատեսին...

«Քուալքունօ չէ», այս է տիտղոսը թատերգութեան, որ կը նշանակէ «Կայ մէկը»: Գրուած է ծագումով հայ եւ Իտալիա ծնած ու մեծցած էմմանուէլէ Ալիբրանտի կողմէ: Ալիբրանտի գրած է հայ ընտանիքի մը պատմութիւնը որ ապրած է Եղեռնի օրերը ու տարագրութեան պահերը: Բեմադիրը ինք եւս անձամբ բեմին վրայ կը ներկայանայ ու կը խօսի հանդիսատեսներուն, նկարագրելով Եղեռնը. եւ աւարտին հարց կու տայ թէ «1915ի դէպքերը, Ջարդն ու տեղահանութիւնը արդեօք հետեւանք ունեցա՞ն եւ ինչպէ՞ս», «արդեօք այսօր կա՞յ մէկը որ կը յիշէ Հայոց Ցեղասպանութիւնն ու տարագրութիւնը. կա՞յ մէկը որ կը յիշէ Ջարդարարն ու իր գործած արարքը», պատասխանը կը լսուի բեմին վրայ. այսպէս քուալքունօ չէ, այսինքն՝ կա՛յ մէկը... կայ մէկը... այո՛, կայ մէկը:

Այսօր եւս, Հայոց Ցեղասպանութենէն աւելի քան 90 տարիներ ետք, աշխարհը տակաւին կը յիշէ Եղեռնը: Բազմաթիւ պետութիւններ արդէն ճանչցան Հայոց Ցեղասպանութիւնը, շատեր նոյնիսկ կը կանգնին Հայ Դատին ու կը պաշտպանեն զայն՝ «մէկ ու կէս միլիոն հայ նահատակներու արդար դատը», ճանաչումը որ իրաւունքն է համայն հայ ժողովուրդին, ցրուած՝ աշխարհի չորս կողմերը...

Կիրակի, Յունիս 11ին, հայածէս պատարագէն ետք, ներկաները ճաշակեցին հայկական համադամները պատրաստուած Հռոմի հայ գաղութի խորհուրդի անդամներու կողմէ: Օրը հայկական էր նաեւ իր հայերէնով ու հայկական երգերով:

Ճաշէն ետք օրուան հանդիսավարը Ռոպէր Աթթարեան (շրջապատուած մանուկներով ու անոնց հետ) կատարեց վիճակահանութիւնը խանդավառելով ներկաները, մեծ ու փոքր, ուրախ մթնոլորտի մէջ: Ապա վարժարանի մեծաւորը կազմակերպիչ յանձնախումբին շնորհակալութեան խօսք ուղղեց: Դարձեալ ողջունեց ներկաները ու յատկապէս դեսպանը անոր շնորհակալութիւն յայտնեց որ լաւագոյնս կը ներկայացնէ Հայաստանն ու Հայերը Իտալիոյ մէջ, նաեւ քաջութեամբ ու մեծ հեղինակութեամբ գործեց ու կը գործէ Հայ Դատի պաշտպանութեան ի խնդիր: Հայր Միքայէլ բեմ հրաւիրեց դեսպանը իր սրտի խօսքը արտասանելու. ան ըսաւ ի մէջ այլոց «Շնորհակալ եմ մեծաւոր վարդապետին իր հրաւէրին համար, ուրախ եմ գտնուելով հոս ձեզի հետ. շնորհակալ եմ հայ գաղութի խորհուրդին որ կազմակերպեց դաշտահանդէսը լաւագոյն կերպով: Հռոմի հայ գաղութը փոքր է, սակայն մեծ գործեր կ'ընէ. ես ինքզինքս կը զգամ իմ տանս մէջ. հոս փոքր Հայաստան է»:

Լեւոնեան վարժարանի մեծաւորը այս առիթով հրաւիրեց նաեւ Ճորճօ Կրանիթօն բեմադիրը, թատրոնի դերակատարները ու գործին հեղինակը եւ պարգեւատրեց զանոնք: Արդար է գործել Հայ Դատին համար, ըսաւ բեմադիրը եւ ինք պիտի շարունակէ գործել ի խնդիր Հայութեան ու Հայ Դատին պաշտպանութեան:

Օդը պայծառ էր: Հայկական մթնոլորտի մէջ երգն ու պարը շարունակուեցան: Ներկաները լաւ տրամադրութեամբ հրաժեշտ առին, շնորհակալութիւն յայտնելով մեծաւոր վարդապետին ու կազմակերպիչ յանձնախումբին, այս գեղեցիկ օրուան համար...

Ս.Ն.Ժ.

ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆԻ ԵՒ ՄԱՆԻԿ ԹԵՐԶԵԱՆԻ ՀԱՄԵՐԳԸ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑՈՒՄ

Համերգային Փարիզի համայնապատկերում երգարուեստի ունկնդիրների հետաքրքրութիւնն էր շարժել Հերմինէ Երիցեանի եւ Մանիկ Թերզեանի համերգը կիթառի եւ տաղի ուղեկցութեամբ: Արդէն երկու ամիս առաջ ազդագրուած համերգը երգացանկի բազմազանութեամբ եւ ինքնօրինակութեամբ գրաւել էր դասական երգի սիրահարների ուշադրութիւնը:

Փարիզի հայ կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցում տրուող համերգները բարի համբաւ են վայելում եւ եկեղեցին դարձել է հայ դասական երգի տարածման եւ զանգուածային ունկնդրի սեփականութիւնը դարձնող իւրատեսակ մի մշակութային ժամադրավայր: Եկեղեցու ներքին ճարտարապետական յարդարանքը մի ուրոյն բեմական ձեւաւորում է դառնում կատարողների համար: Գեղանկարչական բարձրարժէք կտաւներն ու քանդակները, ձայնատարածման անթերի հնարաւորութիւնները շատ ու շատ ճանաչուած կատարողների են հրապուրում եկեղեցու կամարների տակ հնչեցնելու դասական երգի ծանօթ ու անծանօթ մեղեդիները:

Յունիս 3ի համերգի առաջին բաժինը նուիրուած էր կիթառի համար գրած երկու մեծ յօրինողների ստեղծագործութիւններին: Իտալացի Մորօ Ճուլիանիի երգերը կիթառի համար գրուած, Մանիկ Թերզեանը կատարեց քնարական ներշնչանքով, ոճի խրայատկութիւնների մասնագիտական իմացութեամբ: Ճուլիանիի երգերը շատ յօրինողների է գրաւել: Նրա կիթառի նուագները լսելով Վիէննայում Պէթհովէնը նրա համար գրում է մի քանի երկեր: Իր ստեղծագործական կեանքի 12 տարին (1807 – 1819) Ճուլիանին անցկացրել է ԺԹ. դարի արուեստների մայրաքաղաք Վիէննայում: Գերազանց տիրապետելով վիէննական դպրոցի դասական երգարուեստի մատուցման նրբերանգներին, Հերմինէ Երիցեանը համերգի առաջին բաժնի Ճուլիանիի երեք երգերը կատարեց յուզական շեշտով, զուսպ բայց խոր վերապրումով

Առաջին բաժնի երկրորդ յօրինողը Ի. դարի սպանական եւ համաշխարհային բանաստեղծութեան բացառիկ երեւոյթներից մէկի՝ Ֆէտէրիքօ Կարսիա Լորքայի կիթառի համար գրուած ստեղծագործութիւններն էին: Կրքոտ, բուռն զգացմունքային լիցք պարունակող Լորքայի երգերը Հերմինէ Երիցեանը եւ կիթառահար Ռուբէն Յարութիւնեանը մեկնաբանեցին վարակիչ յուզումով, սպանացի բանաստեղծի արտայայտչական ինքնութիւնը ունկնդրին մատուցելու ձգտումով:

Կիթառի համար եւս երկու երգ հնչեց առաջին բաժնում. Կոմիտասի «Ջինար ես»ը եւ «Քելեր ցոլեր»ը, Կարա-Մուրզայի «Ալաքեազը, բարձր տեղ ա»ն:

Ռուբէն Յարութիւնեանը կիթառի համար գրել է այս երկու ստեղծագործութիւնը պատշաճ մասնագիտական հմտութեամբ: Կիթառով կատարման հմայքը ունկնդրի սեփականութիւնը դարձնելու ցանկութեամբ:

Համերգի երկրորդ բաժինը սկսուեց տաւղի ուղեկցութեամբ երգերով, որ կատարեցին Հերմինէ Երիցեանը եւ տաւղահար Նաթալի Նոտէնը: Զորս յօրինողի գործեր կատարեց Հերմինէ Երիցեանը: Թիրլէտից «Երկու միջնադարեան պալլատ», Կապրիէլ Ֆորէից «Օրօրոցները» եւ վերջապէս երեք հայերէն երգ: Աշոտ Սաթեան՝ «Ասում են ուռին», Լուչիանօ Պերիօ՝ «Լուսինը ելաւ» եւ վերջապէս Արմէն Տիգրանեանի «Անոյշ» օփերայի հանրայայտ մեներգը «Ասում են ուռին»: Յատկապէս վերջինը տաւղի եւ Տիգրանեանի մեղեդու նուրբ միահիւսման օրինակ էր: Համերգի երկրորդ մասում, Մանիկ Թերզեանը ներկայացրեց բազմաժանր ու կատարողական համարձակութիւն պահանջող երգեր: Մի երեկոյի ընթացքում այսպիսի բարդ երգերի ու օփերային մեներգերի կատարումը ապացուցեց երգչուհու անդիմադրելի կամքն ու ցանկութիւնը, համաշխարհային երգացանկի դժուար կատարումները յաղթահարելու վճռականութիւնը:

Երգարուեստի նուրբ գաղտնիքները իմացողի հմտութեամբ երգչուհին կատարեց Պելլինի, Պրահմս, Մասընէ, Ռոսինի, Ֆորէ: Դասական երգարուեստի բարդ, բայց երգչուհու համար ոչ անհասանելի երգացանկ: Իտալերէնի նրբութիւնների փայլուն իմացութիւնը երգչուհուն օգնում էր երգերի նրբերանգների վերծանումներն արհեստավարժ կատարումով ներկայացնել:

Համերգի վերջին ստեղծագործութիւններն էին Կոմիտասի "Էս գիշեր լուսնեակ գիշեր" եւ Ի. դարի մեղեդային յօրինումների հեղինակ Ստեփան Ջրբաշեանի "Քնարական"ը:

Այս վերջին կատարումներում Հերմինէ Երիցեանի եւ Մանիկ Թերզեանի ձայների հնչերանգի, դրոշմի ներդաշնակ միահիւսումն էր, որ կիթառի եւ տաւղի ուղեկցութեամբ գեղագիտական մի ուրոյն ամբողջութիւն ստեղծեց: Յատկապէս Ստեփան Ջրբաշեանի "Քնարական"ը կրքոտ ու բուռն յուզականութեամբ կատարուած վերջակետեց համերգը: Մի համերգ, որ ուրոյն էր: Ունէր սկիզբ, զարգացում եւ ճիշդ ժամանակին աւարտ:

Ունկնդիրները հեռանում էին Ստեփան Ջրբաշեանի մեղեդին ինքնամոռաց կրկնելով: Իսկ ով հայերէն գիտէ, նաեւ բառերը:

Երգիչի համար ուրիշ աւելի ի՞նչ գնահատական: Ունկնդիրն իր հետ տանում է իր երգած երգը...

ԵՐԿՐԱԳԻՐ

մարդիկ մեծ դժուարութիւն կրեր են Ջինացի հողատէր մը՝ համոզելու համար՝ անոր հողային տարածքէն անցնելու նորահնար «արդիական» փոխադրամիջոցը, որ շոգեկառք կը կոչուէր...:

Մեր չափահասութեան օրերուն, տուներու մէջ գրեթէ օրաթերթերուն չափ կը կարդացուէին տարեցոյցները՝ օգտակար ու հետաքրքրական բովանդակութեամբ ու երկար ժամանակ ձեռքէ ձեռք կը շրջէր ընտանիքի անդամներուն միջեւ: Անմոռանալի էին Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի տարեգիրքերը, ինչպէս նաեւ Թէոդիկի նշանաւոր տարեգիրքերը, Բագարատ Թեւեանի «Երջանիկ» տարեգիրքերը, Սփիւռքի զանազան գաղութներու եւ Սփիւռքահայ հայրենակցականներու տարեգիրքերը:

Պոլսոյ մէջ անմոռանալի եղած էին նաեւ Խաչիկ Ամիրեանի կողմէ քանի մը տարի յաջորդաբար հրատարակուած «Ովասիս»ները, ինչպէս նաեւ Սիմոն Մելիքսէթեանի, Սահակ Մխիթարեանի, Միք-Խուի տարեգիրքերը: Դարասկիզբէն՝ իբրու եւեւէ հրատարակուեցան ինչ-ինչ անուններու տակ զանազան տարեգիրքեր, որոնց մինչեւ ի պատիւ Թէոդիկի կ'արժէ նշել «Տիպ ու Տառ»ը՝ Հայ Գրերու Գիւտին 1500ամեակին առիթով հրատարակուած:

Իրականութեան մէջ երկար կարելի է խօսիլ տարեգիրքերու մասին, որոնք վառ ու կանգուն կը պահէին Հայ կեանքը իրենց անկեղծ ու հարազատ տրոփով, երբ մինչեւ իսկ հեռաւոր քաղաքներ առկայ էին հայերէն թերթերն ու հանդէսները՝ Պոլիսը ունենալով որպէս կեդրոն, առանց մոռնալու երբեմնի հայաշատ Զմիւռնիան (Իզմիր) եւ իր հոյակապ «Արեւելեան Մամուլ»ը՝ իր պատուական գրական շրջանակով՝ միւս հայաշատ քաղաքներու կողքին:

Ե. Կ.

«Ակօս», Յունիս 2

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Գացի խանութէն կանչեցի հայրս, որ քրոջս ճիչերուն չկարենալով դիմանալ, դուրս ելաւ, եւ երբ վերադարձաւ արդէն գիշերը սկսեր էր. միատեղ կը բերէր Քըրքճը խայլի անուն բեկաբոյժը, որ հեռու տեղ գացած ըլլալուն, հայրս, պարտաւորուեր էր սպասել:

Քըրքճը խայլին խկոյն թեւերը սոթտեց, գրպանէն հանեց տուփ մը, որուն մէջէն իր երկու մատներովը կարմրանեկ սպեղանին առնելով, սկսաւ յուշիկ-յուշիկ մարձել քուրիկիս ուսը եւ ի քթթել աչքն ճարտար շարժումով մը խախտած թեւը տեղը դրաւ, ու անշարժ կապեց: Մեր քուրիկը անմիջապէս հանդարտեցաւ ձայնը կտրեց, եւ իր ապուրիկը ուտելով, քնել սկսաւ: Սակայն մենք երկու եղբայր ապշ-ապշ քովը երթալով կը նայէինք թէ ինչպէ՞ս էր քոյրերնիս, որ շնորհիւ Քըրքճը խայլին քնեց խաղաղիկ:

Մեծ անուն ունէր այս բեկաբոյժը ամբողջ Սկիւտարի եւ Պոլսոյ հայ եւ Թուրք շրջանակներու մէջ, մեծ փորձառութեան տէր էր եւ ճարտար իր արհեստին, հակառակ որ դպրոցէ ելած մէկը չէր. գործնականապէս հմտացած էր բեկաբուժութեան: Հաստափոր, փիղի նման մեծազանգուած մարդ մ'էր. սեւ ակնոցներ միշտ ունէր իր քիթին վրայ. կը բնակէր մեր Զիլիհատար փողոցին վարերը. կը տեսնայինք որ ջորիով միշտ կը շրջէր ու մենք մեզի երբեմն խօսելով, կը դատէինք թէ ջորին անհամեմատ փոքր էր քան խայլի աղային մարմինը ծանրակշիռ:

Այս բեկաբոյժը իր արհեստին օգնական ունէր եղբայր մը, որ մեր դպրոցին տնօրէն կամ տեսուչ եղաւ միջոց մը. առոր մասին պիտի խօսիմ յետոյ:

***

Վերեւ ըսի, թէ Նափոլէոն Գ.ի կինը, Էօժէնի կայսրուհին Պոլիս եկած էր, հիւր՝ Սուլթան Ազիզի որ զայն ամէն կողմ պտտցուց մեծ հանդիսութիւններով: Օր մը առաջնորդեց կայսրուհին դէպի Ալէմտաղի. Սկիւտարէն երկու ժամով հեռու, գեղեցիկ անտառներով ու քաղցրահոյշ ջուրերով հարուստ այդ հայաբնակ գիւղը, ուր Սուլթանը սիրուն պալատ մը ունէր:

Այդ օրը Ս. Խաչ վարժարանի բոլոր աշակերտներուն եկեղեցական շապիկներ հագցուցին եւ մեզ կարգ-կարգ խմբովին տարին Մեծ-Զամլըճա բլուրին վարերը եւ հոն Հասարակաց նորատունկ պարտէզին պատերուն ի վար մէկ տողի վրայ շարեցին. առաջուց ալ մեր վարժապետները մեզի հրահանգներ կարդացին, պատուիրելով որ երբ Սուլթան Ազիզ ու Կայսրուհին Ալէմտաղիէն դառնալնուն հոնկէ անցնէին, պոռայինք՝ միաբերան եւ միաշունչ. Եաշա՜ա՜ա՜... վի՜ի՜ի՜վ, կեցցէ՜է՜է՜...

Ժամերով ոտքի սպասցուցին մեզ. յոգնելով յոգնեցանք, եւ ահա ուշ ատեն կառքերուն ծայրը փրթաւ, արքայական կառքերը անցան, մէջը նստողներուն քիթերն իսկ չկրցանք տեսնալ, զի կառքերը օրարշաւ կը վազէին, գետնի փոշիները երկինք բարձրացնելով եւ չգիտեմ, թէ մեր մանկական կուրծքերէն թռած կեցցէները, մեցցէները լսելի եղա՞ն սուլթանա – կայսերական ականջներուն, թէ հայկական մեր շրթունքներէն մեկնած "վի՜ի՜վ"երու արձագանգը լսելի եղա՞ւ Սպանիայէն եկած եւ Փռանկացած կայսրուհիէն: Եթէ լսելի ալ համարենք եղաւ, ատկէ ի՞նչ օգուտ ունեցանք մենք՝ աշակերտներս արեւին տակ օրն ի բուն ծարաւահոյծ սպասելով... ո՜, անողորմ ունայնամտութիւն դպրոցի վարիչներու...:

(Շար. 20)

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE
sous la direction de
HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

—— ENTREE LIBRE ——

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72
(accès par le RER E Eole)
prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
- Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
- Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
- Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
- Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous rensegnements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ — 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ — 18€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — 12€

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) — 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne,organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01 47 36 02 50

VIENT DE PARAITRE

Éclats de voix

(RECUEIL DE TEXTES PARUS DANS HARATCH DE 1974 A 2005)

par **YVES TERNON**

Préface de MEIR WAINTRATER
(Directeur de la rédaction de l'Arche).

***

Auteur

Yves Ternon est docteur en histoire. Il a consacré l'essentiel de son œuvre à des recherches sur les génocides perpétrés au XXème siècle. Il a publié, en autres livres, **Les Arméniens, histoire d'un génocide**, Editions du Seuil, 1977, Editions du Seuil, coll. «Points Histoire», 1996, **L'Etat criminel. Les génocides du XXème siècle**, Editions du Seuil 1995, **Innocence des victimes, Au siècle des génocides**, Desclée de Brouwer, 2000, **Empire ottoman. Déclin, chute, effacement**, Les éditions du Félin-Editions Michel de Maule, 2002, Le Félin Poche, 2005.

9,90 Euros — 160 pages
Collection : FELIN POCHE
En librairie le 22 juin

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Յառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21: Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան առթիւ:

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ: Կ'արժէ 10 Եւրօ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006
30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence
de **René ROUQUET**,
Député-Maire d'Alfortville

le SAMEDI 24 JUIN
à 20h45

Salle des Fêtes
rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE ARMENIENNE
Création
avec la participaton des élèves de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ISSY
Jurnée du 9 juillet

avec
LA CROIX BLEUE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :
Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.
Départ 9h30 MCA :
rue de la Défense

Réservations :
— **Alice** : 01. 46. 42. 90. 68;
— **Jacqueline** : 01. 40. 95. 81. 33

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղի եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան միօրեայ հայկական վարժարանի եւ պարի դասընթացքի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 20·30ին, Տէսինի քաղաքապետական հանդիսասրահը:

Մուտքը ազատ է:

***

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04· 78· 49· 19· 44 թիւին:

□

RECHERCHE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006
- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0509 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août**
pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992
et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 22
JEUDI
22 JUIN
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.480 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.480

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՄԻՋԱԴԷՊ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՏԸ ՎԻԼՐՓԷՆ Կ'ԱՆԱՐԳԷ ՀՈԼԱՆՏԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ ՊԱՀԱՆՋ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Երեքշաբթի, Յունիս 20ին, խիստ ծանրակշիռ միջադէպ մը պատահած է Ազգ. Ժողովին մէջ, որ ցոյց կու տայ թէ Ֆրանսայի նախարարապետը տէրը չէ իր ջիղերուն, ինչ որ բաւական մտահոգիչ է անձի մը համար որ կը վարէ երկրին կառավարութիւնը: Նիստը կը վերաբերէր կառավարութեան հարցումներու եւ ընկերվարական պարագլուխը՝ Ֆր. Հոլանտ հարց կու տար Տոմինիք տը Վիլըփէնի, վերլուծելէ ետք պարագաները, որոնց հետեւանքով նախարարապետը վստահութիւն չի վայելեր, թէ կառավարութիւնը միշտ կը վստահի՞ Ն. Ֆորժարի (այն անձն է որ Մարտին ծախած է իր եւ զաւակներուն բաժնեթուղթերը, նախքան որ անոնք իրենց արժէքը կորսնցնեն 26% Յունիսին): Ու տը Վիլըփէն կը պոռթկայ, բացայայտ է որ չափի սահմանը կորսնցուցած է եւ ինքզինքէն ելած է, ու կը բացագանչէ.- «Կը դատապարտեմ դիւրութիւնը եւ պիտի ըսէի նոյնիսկ, ձեզի նայելով, վատութիւնը, վատութիւնը որ կայ ձեր դիրքին մէջ», աւելորդ բառ մը զոր քիչ ետք կը կրկնէ: Ընդդիմութեան շարքերուն մէջ, բարկութիւնը իրարանցում մը կը ստեղծէ, Ժ.-Լ. Տըպրէ կը ջանայ խօսք հասկցնել եւ համդարտութեան կոչ ընել, բայց ի զուր: Հոլանտ եւ ընկերվարականները կը պահանջեն որ վարչապետը ներողութիւն խնդրէ, հակառակ պարագային այլեւս չեն մասնակցիր նման նիստերու (հարցումներ կառավարութեան): Ընկերվարականները հեռացած են, Ֆր. Պայրու կանխահաս ընտրութիւնները անհրաժեշտ կը նկատէ, Իւ. էՄ. Փէ.ի շարքերն ալ խռոված են, ոմանք կը պահանջեն նախարարապետին հրաժարումը: Զեկոյցով մը տը Վիլըփէն կը ճշդէ որ իր խօսքը ուղղուած չէր Հոլանտի, մինչ բացայայտ էր որ անոր ուղղուած էր եւ վատութիւն, որակումն ալ երեք անգամ կրկնած: Մնաց որ իր պոռթկումին ամէնէն յատկանշական պատկերը հրատարակած է Լիպէրասիոն (Յունիս 21) որ որեւէ կասկածի դուռ չի բանար անոնց համար, որոնք չեն տեսած հեռատեսիլի սփռումները: Նախարարապետին նայուածքին մէջ իսկ ատելութիւն կայ: Նախընթաց չկար որ երկրի մը նախարարապետը անարգէ ընդդիմութեան պարագլուխը, ինչպէս նախընթաց չկար որ նախարարապետ մը դատի դիմէ լրագրողներու դէմ: Ճիշդ է որ Կալուզօ տը Վիլըփէն խոր արհամարհանք ունի երեսփոխաններու նկատմամբ (զոհ որակած էր) եւ դիզելով հանդերձ ձախողութիւններու հսկայ կոյտ մը, կը շարունակէ յոխորտալ:

Չորեքշաբթի, Յունիս 21ին, կը սպասուէր որ տը Վիլըփէն ներողութիւն խնդրէ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԵՐԵՒԱՆ - ԲԱԹՈՒՄ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ

Աւելի քան 14 տարուան ընդմիջումէն ետք Յունիս 17ին վերաբացուած է Երեւան - Բաթում երկաթուղին: Այդ առիթով Երեւան գացած է Վրաստանի Հաղորդակցութեան զարգացման նախարար Զոգովաձէի գլխաւորած պատուիրակութիւն մը: Երկաթուղին կը գործէ մինչեւ Սեպտ. 15, փոխադրելով յատկապէս վրացական արձակուրդի կայաններ դիմող Հայաստանցիները: Անցեալ տարի անոնց թիւը 20 հազար եղած է, կ'ակնկալուի որ 2006ին 50 հազարի հասնի:

Հայաստանի մէջ գնացքը կը հանդիպի Երեւանէն ետք Արմաւիրի, Գիւմրիի, Վանաձորի եւ Սանահինի կայարանները:

***

«ԿԻԼԻԿԻԱ»Ն ԴԷՊԻ ԼԵՀԱՍՏԱՆ ՈՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

«Կիլիկիա»ն կը շարունակէ տունդարձի ուղեւորութիւնը: Ներկայիս, Գերմանիայէն կը դիմէ Լեհաստան, Կտանսկ: Չէ հանդիպած Գոփընհակըն, այցագիրներու առընչուած խնդիրներու պատճառով, ինչ որ առաջին անգամ պատահած է: Կտանսկէն կը նաւարկէ մինչեւ Ս. Պետերբուրգ, ապա գետերէ ու ջրանցքներէ կը հասնի Ռոստով:

Ծամբորդութեան ամբողջ ընթացքին աւելի քան 250 անգամ ամէն արեւածագի պարզուած են Հայաստանի, ԼՂՀ-ի եւ այն երկիրներուն դրօշները որոնց ջուրերուն վրայ գտնուած է նաւը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՐ՞Ն Է ՖՐԱՆՍԱՆ

Գրաքննութիւն, ժխտողականութիւն, քննապաշտութիւն, ուրացում, Ֆրանսայի բնակիչին համար այլ մոլորակի մը պատկանող ապրանքներ են. քննադատելի դատապարտելի, ամօթալի, սրբագրելի: Այս իրականութիւնը ազատամիտ աշխարհի մը առանձնաշնորհեալ քաղաքացին ըլլալու հպարտութիւնը կը պատճառէր ֆրանսացիին, նոյնիսկ ֆրանսաբնակին: Իսկ պետական դէմքեր յարմար առիթին Ֆրանսայի տիպարը ընդօրինակելու, իւրացնելու հրաւէր ու ազդարարութիւն կ'ուղղէին «այլ մոլորակ»ի ղեկավարներու:

Այս համայնապատկերին մէջ հայկականին գծով աւանդականը խախտող երեւոյթներու ականատես ու ականջալուր եղանք վերջին շրջանին: Ըսե՞նք որ մոռցած էինք Ցեղասպանութեան ճանաչումին, Փարիզի մէջ արժանավայել յուշարձանի մը կանգնումին համար անցած տասնամեակները, սակարկութիւններու, նապկումներու բազմածալ խորքով: Բայց այսօր դժուարութիւնը ունինք եթէ ոչ հասկնալու, բացատրելու Մայիս 18-ի եռակողմ բեմադրութիւնը: Իրապէ՛ս, ի՞նչն է որ կը կապէ Ֆրանսայի լեզուն ու ձեռքը: Թուրքիոյ հետ տնտեսական յարաբերութիւններու վատթարացումի հեռանկարը հաւաստի ըլլալու ո՛չ մէկ տուեալ ունի, երկու կողմէն կատարուած սիրալիր լորձնաշուրթն յայտարարութիւններու, թուային տուեալներու ապացոյցով:

Ու նոր-նոր Ա. Ակունեանի ցուցահանդէսին փակումը, ճիշդ ամիս մը ետք, թարմացուց Ֆրանսայի ազատամտութեան աւանդութեան խախտումի զգացումները: Սխա՞լ է հետեւողականութեան երեւոյթ մը նշմարել Ազգային ժողովէն մինչեւ Վալանթինէի քաղաքապետարանը, թէ արդեօ՞ք մայիսեանը պէտք է «պետական շահ»ու քօղին տակ անկիւն մը քշել, երկրորդն ալ վերագրել պարզապէս տեղական վարիչներու նեղմտութեան:

Ինչ որ ալ ըլլայ պարագան, թրքական ուրացումին հոս եւս շեշտուած, համարձակ հրապարակումի երեւոյթին դէմ յանդիման ենք այլեւս. երկրորդ՝ կան անոր անսալու յօժար դէմքեր, դիրքեր: Երէկ՝ երկրին շատ աւելի կենսական հարցերուն առջեւ իսկ միաբանելէ այնքան հեռու ուժեր մէկ մարդու պէս գործեցին թաղելու համար ուրացումը պատժող օրինագիծը, այսօր Թուրքի բողոքով կ'արգիլուի լուսանկարի ցուցահանդէս մը:

Ո՞ր մէկն է Ֆրանսան. ա՞ն որ դարաւոր անարդարութիւն մը սրբագրելու բծախնդրութեամբ Պանթէոն տանիլ կ'ուզէ հարկիրապետ Տրէյֆիւսը, թէ ան միւսը որ հայկական մայիս-յունիսեան պատահարներուն օրինակով, անոր դատին վերաքննութիւնը պիտի պահանջէր...

Թ. ԱՐՓԻ

ՉԵԽԻԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՎՐԱՅ

Չեխիոյ Ծերակոյտին Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովի ներկայացուցիչներու պատուիրակութիւն մը Երեւան այցելած է: Պատուիրակութեան ղեկավարը Ե. Շտետինա Հայաստանի Ազգային Ժողովին նոյն յանձնաժողովին անդամներուն հետ տեսակցութեան հաւանական նկատած է որ աչնան իր երկրին Ծերակոյտը 1915ին Օսմանեան կայսրութեան գործած Հայկական Ցեղասպանութիւնը ընդունող յայտարարութեամբ հանդէս կու գայ: Շտետինա Չեխիոյ Նախկին Նախագահ Վ. Հաւէլի հովանաւորութեամբ եւ Հայ համայնքին նախաձեռնութեամբ Ապրիլին Հայկական Ցեղասպանութեան նուիրուած համաժողով կազմակերպած էր Ծերակոյտին մէջ:

ԲԱՔՈՒ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ

Բաքուի մէջ Յունիս 19ին բացուած է իսլամական 33րդ համաժողովը, անդամ 57 երկրէն 51ին մասնակցութեամբ: 90 երկիր ալ դիտեր ղրկած են:

Բացումի ելոյթին մէջ Ատրպէյճանի նախագահը Ի. Ալիեւ երկարօրէն կանգ առած է Ղարաբաղի հարցին վրայ, ներկաներէն զօրակից գտնելու ակնյերեւ մտադրութեամբ: Անգամ մը եւս կրկնած է թէ ատրպէյճանական հողերու 20%ը գրաւման տակ է, ցեղային մաքրագործումի քաղաքականութեան հետեւանքով աւելի քան մէկ միլիոն ատրպէյճանցի գաղթական ու տարագիր է, եւլն.: Պնդած է թէ Հայաստան գրաւած հողերուն բոլոր ենթակառոյցները կը քանդէ, պատմական կոթողները գետնին կը հաւասարեցնէ: Առկէ զատ մինչեւ այսօր անդրդուելի կը մնայ գրաւած հողերէն նահանջի միջազգային հրահանգներուն: «Ատրպէյճան երբեք պիտի չհաշտուի իր հողային ամբողջականութեան խախտումին. բանակցութիւնները միայն այդ ամբողջականութեան յարգանքին պայմանով կրնան արդիւնքի յանգիլ» ըսած է ան: Ետքոյ ծանուցած է շրջանի խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը չխախտելու եւ բոլոր հարցերը բանակցութեան ճամբով կարգադրելու հարկին վրայ:

Իրմէ ետք համագումարին քարտուղարն ալ արտայայտուած է Ղարաբաղի հարցին մասին, ատրպէյճանցի գաղթականներուն օգնելու կոչ ուղղելով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդլայնման պատասխանատու՝ Օլի Ռեհն յայտարարած է Յունիս 20ին, որ Անգարա պարտի տէր ըլլալ իր խոստումներուն իր նաւահանգիստները բանալով կիպրական նաւերուն առջեւ «եթէ կ'ուզէ խուսափիլ ծանրակշիռ հարցէ մը, աշնան»:

Ժ. ՇԻՐԱՔ Յունիս 20ին, պաշտօնական բացումը կատարեց Նախնական Արուեստներու նոր Թանգարանին, Քէ Պրանլի, որու ծրագրին իրագործման յանձնառու եղած էր տասը տարի առաջ: Ներկայ եղած են Քոֆի Անան, Լիոնէլ Ժոսփէն, Ժ.-Փ. Ռաֆարէն եւլն., եւլն.: Հոն համախմբուած են «Մարդու Թանգարան»ին (Թրոքատէրօ) ցեղաբանութեան մարզի հաւաքածոները եւ ափրիկեան եւ ովկէանեան Թանգարանի (Փորթ Տոռէ) հաւաքածոները: 3.500 առարկաներ կը կազմեն մնայուն հաւաքածոները 4.500 քառ. մ. տարածութեան վրայ: Արարողութիւնը տեղի ունեցած է այն ամփիթատրոնին մէջ, որ կը կրէ մեծ մարդաբան՝ Գլօտ Լեւի-Սթրոսի անունը (ենթական 98 տարեկան, թանգարանը այցելած է Յունիս 18ին):

ԳԱԶԱՅԻ մէջ 5 եւ 6 տարեկան մանուկներ սպաննուած են իսրայէլեան ռումբերէ, ինչպէս նաեւ 16 տարեկան պատանի մը: Ռումբերու թիրախը եղած է գործօն Պաղեստինցիներու մէկ կառքը: Կան նաեւ 16 վիրաւորներ, որոնց մէջ 5 երախայ, երեքը ծանր վիճակի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ խիստ քիւրտ բնակչութեան տէր Թունճէլի քաղաքին մէջ ծայրայեղ ձախակողմեան ցուցարարներ ձերբակալուած են, անցեալ տարի մահացած իրենց ընկերներուն յիշատակին յարգանք մատուցանելու ընթացքին: Ոստիկանութիւնը ուզած է արգիլել ցոյցը, պատճառ ըլլալով բազմութեան հակազդեցութեան. քարեր, փայտի կտորներ նետուած են ոստիկաններուն որ փոխադարձած է արտասուաբեր ռումբերով: Քիւրտ զինեալներու դէմ պայքարին մէջ ալ Թուրք զինուորներու հրկիզած անտառներուն հրդեհը Ծուսիլի շրջանին մէջ ծաւալած է դէպի բնակութեան վայրեր ու ցանքեր, բնապահպանական աղէտի պատճառ ըլլալով:

ԻՐԱՔԻ մէջ, ալ-Քաիտայի կապուած խմբակ մը, Յունիս 19ին, սպաննած է 4 ռուս դիւանագէտներու եւ երկու ամերիկացի զինուորներու առեւանգումը: Ազատ արձակման փոխարէն, կը պահանջէ ռուս զօրքերու Չէչէնիայէն քաշուիլը եւ իսլամապաշտ բանտարկեալներու ազատ արձակումը: 24 ժամ ետք, երկու Ամերիկացիներու դիակները գտնուած են: Ըստ ամերիկեան աղբիւրներու, չարչարանքի հետքեր յայտնաբերուած են մարմիններուն վրայ:

ՖՐ. ՊԱՅՐՈՒԻ վիճակը աւելի անորոշ դարձաւ Սէ. ԷՍ. Ա.ի (Լատինաղական Բարձրագոյն Խորհուրդ) նոր որոշումին պատճառաւ: Ծանօթ է որ Նախապէս Պայրու դասուած էր ընդդիմութեան մէջ, որովհետեւ Ազգ. Ժողովին մէջ միացած էր ընկերվարականներու արգելքի բանաձեւին: Այժմ, բողոքներէ ետք, Սէ. Էս. Ա.ն

(Շար. Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՕՇԸ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍԷՐԻ ՄԸ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՀԱՅ ԴՐՕՇՆԵՐԸ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Հայցունի այս ուսումնասիրութիւնը կատարած է Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան սահմռման տարին, երբ կը գրէ․

«Հայ Ազգին հակասապետին այս վերականգնումին մէջ, յորում տարուբերուեցանք մահու եւ կենաց մէջ, եւ մինչ ազատութեան բուռն անձկն ու յոյսը կը վառէին զմեզ, ամէն զարթնցեալ Հայորդւոյ եղաւ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐՕՇ մը բարձրացած տեսնել։ Շատերը գրեցին եւ խօսեցան այս խնդրոյ մասին, եւ մէջ տեսակ յայտնեցին զանազան, ընդհանրապէս Հապճեպ կարծիքներ եւ հնարուեցան իսկ դրօշի պէս-պէս ձեւեր ու գոյներ, գրեթէ մեծ մասը պատմութիւնն անտեսելով։ Թէեւ արդիւնքը չհամապատասխանեց նպատակին» (էջ 5)։

Մէկ խօսքով, Հեղինակը, Մեծ Եղեռնի մութ տարիներէն վերջ, ուր իր մտքին եղերերգներէն եւ հոգի չունեցող ... պարտականութեան վրայ, անկախութեամբ խանդավառուող կը ձեռնարկէ այն աշխատութեան, որուն մէջ կը յիշէ թէ յայտնուած կարծիքները պիտի չըլլան, ոչ ալ յաւակնութիւն ունի վերջին խօսք ըսելու, սակայն կը շարունակէ․

«Դուռ կը բանամ ուսումնասիրաց ապագային մտածելու եւ խուզարկելու պատմութիւնը որ բնէ Հայկազնոց թէ գրիչն ու թէ Հայ Հաւաններն ... ունին վերջին խօսք ըսելու» (էջ 6)։

ԴՐՕՇ – ԴՐԱՒՇ ԹԷ ՎԱՌ

Առաջին երկուքը ծագած են պարսկերէն կամ պարթեւերէն Դրաւշ եւ Դրաւշա բառերէն, ծանօթ Փաւստոսի եւ Եղիշէի մօտ։ Հայցունի արմատական կը համարի գրաբար ԴՐՕՇԵԼ բայէն որ կը նշանակէ դրոշմ չեննել որեւէ նիւթէ (Խաւտ. ԺԴ 13)․ Դրօշագործութիւն (Եզեկ Գ, Ե), ուսկից ԴՐՕՇԱԿ եւ ԴՐՕՇ կուռք կը նշանակեն (Եզեկ ԼԴ, 13 – Սիրաք ԼԸ 28)։

ՎԱՌ բառը դարձեալ յայ ոսկեարէն (Փաւստ. Ե, ԼԸ), եւ ՎԱՌԵԼ զենելու իմաստով (Թագ. ԼԱ, 6, 5) քանի դրօշը զինուորական գործիք մըն էր (Armes) կ'ըսուի արքունի եւ աթոռակալ դրօշներու նշանը։ Ցեղապետին, արաբական ազդեցութեամբ մտած է նաեւ ԱԼԱՄ բառը։

ԾԱԳՈՒՄԸ

Պատերազմի ատեն ամէնը կրած են նշաններ (նկարուած կամ քանդակուած ձեւեր) երկար ձողերու վրայ անցուցած, առասպելներու պատկերները էին կամ խորհրդաւոր զարդեր եւ նշաններ, զորօրինակ յաղթանակի առաջնորդելու համար։ Ամէնուս յայտնի են հռոմէական լեգէոններու արծուենշանները․․․։ Ժամանակի ընթացքին դրօշին իմաստը փոխուելով տոհմի եւ ազգի գաղափար ստացաւ։

Մեծն Կոստանդիանոս, յետ Թօթափելու իր բանակէն հեթանոսական նշաններ որդեգրեց ԽԱՉԸ որ դարձաւ քրիստոնեայ ազգերու միակ դրօշը, բացի տոհմային նշաններէն, ուր դրոշմուած կ'ըլլար Թագաւորին կամ Իշխանին տան սեփական նշանը։ Խաչը էր ազգային դրօշ բոլոր քրիստոնեայ երկիրներու․ անոնք կը զանազանուէին միայն կտաւի որակով եւ խաչի զանազան ձեւերով։

Հայցունի բացայայտ կերպով կը մերժէ Ալիշանի ԵՌԱԳՈՅՆԻ նկարագրութիւնը իր Նուագներէն մէկուն մէջ (1867 էջ 7 եւ 200) ուր կ'երգէ․

"Ով եռափայլ եռախորհուրդ
Կարմիր – կապոյտ – կանաչ Հայոց
Դրօշք հայրենի, յէէն առեալ դու զծալ
Ի ծալ ծոցոյդ պարզուած․․․ եւ նաեւ

Կարմիր – կանաչ եւ կապոյտ
Սաւառնեալ գրոհից դըրօշք
զսպիտակաւն արքենեաւ
Բարձրանային քաջորոշք"․․․

եւ Ալիշանէն անձամբ ստացած բացատրութիւնները անբաւարար կը գտնէ առնուած ըլլալով Յովսէփ Արք․ Արղութեանի 1790 Թուականին Ռուս պետութեան յանձնած դաշնութեան ծրագիրէն ուր գրուած է․

« 10․ Սահմանել կաւալեր լինել տապանն Նոյի եւ լենթերն երեք գոյն կարմիր, կանաչ եւ կապոյտ ըստ գունոյ աղեղան որ գկնի Ջրհեղեղին տուաւ Աստուած Նոյի ի Նշան հաշտութեան » (Փորձ Թիւ 1, 383)։

Բանաստեղծական գոյներ, ներշնչուած ծիրանի գօտիէն, բայց ոչ պատմական։

Հայցունի կը հաստատէ այն տեսակէտը որ Հայոց մօտ ալ, Նմանութեամբ միւս ազգերու, դրօշները կրկին էին Տոհմային եւ Ազգային։ Իր մանրամասն ուսումնասիրութիւնը ամփոփելով (ուր կը բերէ բազմաթիւ փաստեր) կը ստանանք հետեւեալը․

ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՑ ԴՐՕՇ

Ծիրանեգոյն էր, քառակուսի, կարճ եւ ոսկեծոպ, կամ երկար եւ առանց ծոպի։ Արծիւն էր նշանը (Թերեւս երկու), մէջտեղը արեւ եւ միշտ ոսկեհիւս։

Բունը նիզակ մը որու վրայ կախուած էր դրօշը (վառը)։

Ասկէ զատ կային ձողաբարձ ոսկի արծիւներ որ արքայէն առջեւէն կը տարուէին։

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՆԵՐՈՒ ԴՐՕՇԸ

Նոյնպէս ծիրանի էր, սկիզբը երկայնաձեւ, ապա քառակուսի եւ ոսկեծոպ Նշանը արծիւն էր յատուկ ձեւով եւ ոսկեհիւս։

Բունը կը կրէր խաչաբարձ ոսկի գունդը եւ վառը (դրօշը) հաստատուած անոր վրայ կախուած դէպի վար։

ՌՈՒԲԻՆԵԱՆ ԴՐՕՇԸ

Նոյնպէս ծիրանի էր, ծայրը ճեղքուած երկու եւ աւելի մասերու։

Թագապսակ առիւծը իրենց նշանն էր, ձեռքը բռնած արքունի խաչագլուխ գաւազանը, նոյնպէս ոսկեհիւս։

Բունը վերջացած էր խաչաբարձ գունդով եւ դրօշը կապուած անոր վրայ։

ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆՆԵՐՈՒ կամ ՍՊԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԴՐՕՇԸ

Սպիտակ պաստառ, քառակուսի երկայն։ Նշանը արծիւ էր մագիլներու մէջ աղեղ մը բռնած (հաւանաբար կարմիր գոյնով)։

Բունը նիզակ մը եւ դրօշակը կապուած անոր վրայ։

ՕՐԲԵԼԵԱՆՆԵՐԸ

Ունէին կարմրագոյն պաստառ եւ հաւանաբար սպիտակ առիւծով։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՑԵԱԼԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴՐՕՇԸ ԵՂԱԾ Է

Ծիրանի եւ ոսկեծոպ քառակուսի, եւ աւելի ուշ, պոչաւոր երկճիւղ։

Մէջտեղը կը կրէր ՈՍԿԵՀԻՒՍ ԽԱՉ ՄԸ չորս անկիւններուն վրայ զետեղուած ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ ՉՈՐՍ ՀԱՅ ՄԵՆԱԳՐԵՐԸ։

Դրօշը կապուած էր նիզակի մը վրայ կը քալէր Թագաւորին առջեւէն եւ դրօշակիրը պէտք էր ԻՇԽԱՆ մը ըլլալ։

Հայցունի կը վստահեցնէ որ հինէն ի վեր ԽԱՉԸ եղած է Հայոց Ազգային Դրօշը։ Վարդանանք երբ կը դիմէին Հայրենի ամրոցները պարսիկներէն ազատագրելու համար գանոնք "Խաչանշան արարեալ ի վերայ զօրուն" կը գրէ Եղիշէ (127), այնպէս կը յարձակէին անոնց վրայ։ Նոյնպէս երբ Վարդանանք օգնութեան կը փութան Աղուաններուն, սպարապետը այսպէս աղօթել կու տայ իրեններուն "Ցրուեա՛ եւ վատնեա՛ զչար միաբանութիւն Թշնամեացն քոց առաջի քոյոյ փրկական մեծի նշանիս (խաչիս)" (Եղիշէ, էջ 140)։

Դաւիթ Անյաղթ խաչադրօշը կը կոչէ "Թագաւորաց յաղթանակ, իշխանաց յոյս քաջութեան, քրիստոսասէր ԶՕՐԱՑ ՑԱՌԱՋԱՊԱՀԵՍՏ, ախոյանաց քաջալերութիւն, նահատակաց զօրավիգն, վըտանգելոց օգնական, պարտեցելոց ապաւէն" (Դաւիթ Անյաղթ․ Վենետիկ 1883, էջ 117)։

7րդ դարուն 385 կրօնաւորներ, Գայլ Վահանի (համանուն Թոռը) հետ պատերազմի կ'երթան, իւրաքանչիւր զոյգ բռնելով մէկ-մէկ ԽԱՉԱԴՐՕՇ ԲԱՐՁՐԱԲՈՒՆ եւ ընդհարման ժամանակ Թշնամիներուն վրայ կը դարձնէին ՁՆՇԱՆ ԽԱՉԻՆ։ (Յովհան Մամիկոնեան, Վենետիկ, 1832, էջ 50)։

Եւ տակաւին 10րդ դարուն, Թովմա Արծրունի, խօսելով Սմբատ Բագրատունի Արքայի մասին կ'ըսէ թէ սովորութիւն էր տանիլ․ "Առաջի նորա ՆՇԱՆԱԿՍ ԽԱՉԱԴՐՕՇՍ" (էջ 268)։

Երբ Գող Վասիլ, Ապլղարիպ եւ Հայոց իշխանները Ուռհա (Եդեսիա) քաղաքի օգնութեան կը փութան Թուրքերու դէմ "Հանեալ բարձրացուցին զՎարագայ սուրբ Նշանն ի վերայ գեղարդեանն եւ տանէին առաջի զօրացն" (Ուռհ․ ՄԴ)։

Հ․ Վարդան Վրդ․ Հայցունիի հայկական ազգային դրօշակին նուիրած այս ուսումնասիրութեան ամփոփումը կրնայ բացատրել թէ ինչո՛ւ ամբողջ Օսմանեան կայսրութեան տարիներուն ԽԱՉԱՊԱՇՏ բառը հոմանիշ դարձած էր ՀԱՅ կոչումին։ Բոլոր միւսները ՓՐԱՆԿ էին, միայն Հայերն էին խաչապաշտ։ Ո՛վ ալ ըլլար նոյնը պիտի ըսէր եթէ օսմանեան բանակներուն պէս ապատակէր հայկական հողերուն վրայ․․․ Կա՞յ քար մը, ժայռի բեկոր մը, հարթ պատ կամ պարիսպ մը որուն վրայ բարեպաշտ, խաչապաշտ հայը ԽԱՉ մը փորագրած չըլլայ․․․ խաչ մը, խաչեր որ ժամանակի ընթացքին այնպիսի հոգի եւ կեանք կ'առնեն, որ կը դառնան քրիստոնեայ աշխարհի արուեստի, հաւատքի ամենաբարձր արտայայտութիւններէն մին․․․ Ազերիները Նախիջեւանի մէջ Ջուղայի հին գերեզմանը չէ որ քանդեցին․․․ այլ համամարդկային արուեստի բարձրագոյն նմոյշներ․․․ եւ քրիստոնեայ աշխարհը գգա՞ց արդեօք թէ ի՛նչ կորուստ կրեց, իր փառքի էջերէն մին, Արեւելեան կողմն այս աշխարհի․․․։

Հ․ Ց․ ՓԶՏԻԿԵԱՆ

Ս․ Ղազար, 14․6․06

ԼԵԶՈՒԱՅԻՆՔ, ՀՈՂԱՅԻՆՔ, ԱԶԳԱՅԻՆՔ

ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՏԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

Ց․ ՊԱԼԵԱՆ

Ուղղագրութիւնը յիշողութիւն է, պէտք է բառերի գրութիւնը յիշել տառ առ տառ։ Կան նաեւ ուղղագրական կանոններ, որոնք օգնում են բառապատկերները յիշելու։

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ
(Դասական ուղղագրութեան կանոններ, Երեւան «Արեւիկ», 1991)

Արդէն տասնըհինգ տարիներ անցած են Ռաֆայէլ Իշխանեանի «Դասական Ուղղագրութեան Կանոններ» պրակի հրատարակութենէն։ Հայաստանի վերանկախացման առաջին օրերուն, հայրենի մտաւորականներ եւ Սփիւռքը ընդհանրապէս կը յուսային, որ վերականգնումի ընդհանուր միտումներու առաջնահերթութիւններուն մէջ իր տեղը կ'ունենար նաեւ Հայոց բազմադարեան ազգային հարազատ ուղղագրութիւնը։ Դժբախտաբար, այս խնդրի ազգային տեսանկիւնէ լուծումը զարնուած է անտարբերութեան, տգիտութեան եւ ապազգայնացնող ազդակներու խութին։ Երբեք պիտի չմոռնամ հայրենի մեծ արուեստագէտի, Սօս Սարգսեանի այն դիպուկ խօսքը, որ Մեսրոպ մեզ լեզուով միացուց եւ մենք լեզուով բաժնեցինք։ Լեզուն՝ բառ, գիր, շարահիւսութիւն, ուղղագրութիւն․․․

Վերանկախացման մեծ յոյսերու եւ խանդավառութիւններու օրերուն, Ռաֆայէլ Իշխանեան, լեզուաբան, լոյս ընծայեց երեսուն էջերէ բաղկացած յիշուած գրքոյկը։ Խանդավառութեան այդ մթնոլորտին մէջ, գրքոյկի հրատարակչութեան կողմէ գրուած քանի մը տողերը կը վըկայէին վերանայումներու մասին։ Ըսուած է հետեւեալը․ «Ազգային պետականութեան վերականգնման այս շրջանում, երբ վերանայւում են անցեալի սխալները, երբ անհամեմատ լայն կապեր են ստեղծըւում Սփիւռքի հետ, երբ աւելի է ընդլայնւում խօսքի ու մամուլի ազատութիւնը, Հայաստանում այսպէս թէ այնպէս դարձեալ շրջանառութեան մէջ է մտնում դասական ուղղագրութիւնը»։ Դժբախտաբար, «անցեալի սխալներու» շարքին չըդասուեցաւ էապէս քաղաքական ուղղագրութեան հարցը, եւ խորհրդային «Նոմանքլաթուրա»յի խուսանաւումներով ըսուեցաւ եւ կ'ըսուի որ այդ «լեզուաբաններու հարց է»։ Եւ այդ լեզուաբանները, վերականգնումի ուղղութեամբ ոչ միայն չընթացան, այլ վերականգնումը հետապնդողները անվարան կոչեցին մարդիկ որոնք «կը ներշնչուէին հայատեաց կենտրոններից»։

Ռաֆայէլ Իշխանեան, իր ներածական երկու խօսքին մէջ քանի մը հաստատումներ կ'ընէ, որոնք կը բխին ազգային գաղափարախօսութենէ․

ա․ «Ուղղագրութիւնը յիշողութիւն է, պէտք է բառերի գրութիւնը յիշել տառ առ տառ։ Կան նաեւ ուղղագրական կանոններ, որոնք օգնում են բառապատկերները յիշելու»։

բ․ «Դասական ուղղագրութիւնը ըղըխաւորապէս երեք դժուարութիւն ունի․ 1․ պէտք է յիշել բառասկզբում յ գրուող բայց h արտասանուող բառերը (յատուկ, յաջող, յանցանք, եւ այլն), 2․ պէտք է յիշել բառամիջում է ունեցող բառերը (կէտ, կէս, սէր, եւ այլն), 3․ պէտք է յիշել բառամիջում օ ունեցող բառերը (կարօտ, աղօթք, մօտ, եւ այլն)։

գ․ Պէտք է նկատի առնել նաեւ, որ «դասական ուղղագրութեանը վերադառնալու խնդիրը հեշտի կամ դժուարի հետ չէ որ առնչուած է։ Դասական ուղղագրութիւնը հայ մշակոյթի մի անբաժան հատուածն է, որ մեր ժողովրդից խլուեց 1922թ․։ Ինչպէսոր այժմ ջանում ենք վերականգնել մեր ազգային դպրոցը, Հայոց ճշմարիտ պատմութիւնը, հայկական շատ սովորութիւններ, տօներ, ազգային մտածողութիւն առհասարակ, այսպէս էլ ճիշդ կը լինի վերականգնել մեր դարաւոր ազգային ուղղագրութիւնը»։

Քանի մը անգամ կրկին կարդացի Ռաֆայէլ Իշխանեանի «երկու խօսքը»։

Արդարեւ, լեզուն, հետեւաբար նաեւ ուղղագրութիւնը, յիշողութիւն են։ Բառերը կեանքի անհրաժեշտութենէն կը բըխին, իրերուն եւ յարաբերութիւններուն անուն կու տան, ընկերութեան հոլովոյթին հետ իրենք ալ հոլովոյթ կ'ունենան։ Բառերը իրարմէ տարբեր հնչիւններ ունին, հետեւաբար կը գրուին տարբեր ձեւերով, ինչպէս սէրը եւ սերը, գէրը եւ գերը, հոտը եւ հօտը, գէտը եւ գետը, յանգը եւ հանգը, եւայլն։ «Ժողովուրդէն խլուած» ուղիղ գրելու ժառանգութիւնը բացասական հունի մէջ դրուեցաւ ուղղագրութեան «բարեկարգումով», զոր ուրիշներ կը կոչեն «չարակարգում»։ Պատգամը յստակ էր․ «․․․ճիշդ կը լինի վերականգնել մեր դարաւոր ազգային ուղղագրութիւնը»։ Բայց այս խնդիրը օրակարգ չէ, քանի որ ազգային գաղափարախօսութեան հանդէպ տգիտութեան մէջ կը լողանք, այդ տգիտութիւնը կ'արդարացընենք դիրքապաշտութեամբ, մինչդեռ իրաւ ղեկավարութիւնը, ոչ էսթէպլիշ-

ԼՈՆՏՈՆ

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

"Հայ Հիմնարկ"ին, Լոնտոնի համալսարանին Արեւելագիտութեան եւ ափրիկեան ուսումնասիրութիւններու կեդրոնին հրաւէրով Յունիս 6ին Լոնտոն ժամանեց փրոֆ. Խաչիկ Թէօլէօլեան, դասախօսելու համար սփիւռքագիտութեան նիւթին, հայկական Սփիւռքի ներկայ հարցերուն մասին:

Երեկոյթը բացաւ "Հայ Հիմնարկ"ի նախագահուհին տոքթ. Սիւզի Փաթի որ բարի գալուստի խօսքերէն ետք կարդաց տարեկան ձեռնարկներու իրենց ժամանակացոյցը. ապա ներկայացուց բանախօսը, ըսելով թէ ան ԱՄՆ-ու մէջ Ուէսլէյեն համալսարանին փրոֆ. – դասախօսն դասաւոր կը վարէ, ծանօթ դէմք է Սփիւռքի մէջ որպէս հրապարակագիր, հեղինակ է "Սփիւռքի մէջ"(*) հատորին եւ բազմաթիւ յօդուածներու, ուսումնասիրութիւններու:

Խ. Թէօլէօլեան խօսքին սկիզբին յայտարարեց թէ ինք կը խօսի առանց գրաւոր պատճէնի ու լաւ կ՚ըլլայ եթէ ունկնդիրներ իրենց հարցումներով պարբերաբար ընդհատեն իր խօսքը:

Ամփոփ գիծերու մէջ բացատրեց թէ Սփիւռքը ինչպէ՞ս կը սահմանուի, օրինակ տալով Հրեաներուն որոնք 1490ական թուականներուն Սպանիայէն արտաքսուեցան եւ Սփիւռք ստեղծեցին Աշխարհի եւ Փորթուկալի մէջ: Յետոյ յիշեց զանազան ազգութիւններու ներկայութիւնը օտար երկիրներու մէջ, հեռու իրենց հայրենիքէն: Անդրադարձաւ սփիւռքեան պարտականութեան, պատկանելիութեան եւ հաւատարմութեան հարցերուն, Սփիւռքին եւ հայրենիքին միջեւ փոխյարաբերութիւններու:

Այժմէական այս դասախօսութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուց յատկապէս օտար ունկնդիրներուն մէջ. տեւեց մօտ երկու ժամ, ընմիջուելով երբեմն ներկաներու հարցումներով:

Հիւր դասախօսին հետ զրոյցը տեւեց դասախօսութենէն ետք ալ:

***

"ՀԱՅ ՀԻՄՆԱՐԿ"ԻՆ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնաբնակ երեք մտաւորականներ՝ տոքթ. Սիւզի Փաթի, տոքթ. Փամէլա Եանկ եւ տոքթ. Հրաչ Չիլինկիրեան հինգ տարի առաջ գաղափարը յղացան "Հայ Հիմնարկ" անունով գրական եւ գեղարուեստական մշակութային միութիւն մը հիմնելու: Իրենց ձեռնարկներով մեծ յաջողութիւն եւ ժողովրդականութիւն գտան հայկական, նաեւ օտար շրջանակներու մէջ: Ցանկալին ծանօթ լուսանկարիչ Լեւոն Չիլինկիրեան եւ այլ արուեստագէտներ, մտաւորականներ իրենց մասնակցութեամբ փայլ կու տան հիմնարկի ձեռնարկներուն:

Այս ձեռնարկները տեղի կ՚ունենան ընդհանրապէս Լոնտոնի համալսարանին չըրք սրահներուն մէջ եւ երբեմն ալ Նուպար Կիւլպէնկեան սրահը:

Մ. Զափարեան

(*) Հրատարակութիւն "Յառաջ" մատենաշարի

ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻ ԼՐԱԳՐՈՂԻ ՄԸ ԳՈՌԹԿՈՒՄԸ

Յունիս 9ին Ցահալի յարձակումներուն զոհը եղաւ պաղեստինցի ընտանիք մը որ կիրակնօրեայ զբօսանքի գացած էր Գազայի ծովափը: Զաւակներէն միայն մէկը փրկուեցաւ սպանդէն ու անոր անսահման միշտը, խենթինքը գետնէ գետին նետելու պատկերները սփռեցին ամբողջ աշխարհի հեռատեսիլի կայանները: Իսրայէլի իշխանութիւնները ցաւ յայտնեցին ու կասկած. արդեօք դժբախտ ընտանիքը պաղեստինեան հրթիռի մը զոհը եղած չէ՞ր:

Իսրայէլացի լրագրող մը Գըտալէ Գըրսթըն Հա՛արեց թերթին մէջ յօդուած մը հրատարակած է, իր զայրոյթը աղաղակելով նման վայրագութեան մը դէմ իր երկրին մէջ ցոյց տրուած անտարբերութեան դէմ:

Ան կ՚ըսէ.

«Այս չարաթավերջը առանց մեր ձեռքերուն վրայի արիւնը տեսնելու անցընել չատ դժուարին եղաւ. արդէն արաբական Ալ Ճազիրա կայանը չենք դիտեր, ատկէ զատ կար Ֆութպոլի համաշխարհայինը որպէսզի ազատագրուէինք ծովափը զբօսնելու գացած ընտանիքի մը ողբերգութենէն. համաշխարհայինին հետ կային մեր անդրադարձները:

Այդ կայանը կրկին ու կրկին սփռեց բզիկ բզիկ եղած իր ընտանիքին անդամներէն մէկէն միւսը վազող աղջնակին նըկարները. սակայն անոնք հպանցիկ ներկայութիւն մը միայն ունեցան իսրայէլեան պաստառներուն վրայ: Իսրայէլացիի տեղին գիտակցութիւնը չուտով ծածկել տուաւ սարսափելի այդ նկարները վարկաբեկումի կանչերով որոնք ուղղուած էին մեզ դատելու եւ դատապարտելու համաշխարհային հակումին:

Կ՚ուզենք մենք մեզ համոզել թէ եղածին մէջ ոչ մէկ դեր ունինք, եթէ ունինք իսկ, ատիկա մեր իրաւունքն է: Վարչապետը յայտարարեց. «Խստիւ կը մերժեմ Ցահալին բարոյականը արատաւորելու ամէն փորձ: Աշխարհի ամէնէն բարոյական բանակն է ան. երբեք քաղաքացիներու ուղղուած քաղաքականութիւն վարած չէ»: Գազայի ճակատին իսրայէլացի հրամանատարն ալ բանակի ձայնասփիւռին ձայնակցելով կասկածի կ՚ենթարկէր ռմբահարումին աղբիւրը, ըսելով. «կամ իսրայէլեան հրետանի՞ն էր, կամ Քասամ հրթիռ մը»:

Էհ, քանի որ հոս հասանք, նկատենք որ մեր ձեռքերուն վրայինը Ալի Ղալիյահին, անոր կնոջ Ռայիսային եւ երեք զաւակներուն արիւնը չէ: Արդէն չէ՞ որ պընդեցինք թէ Իսրայէլ – Պաղեստին փոխադարձ հրաձգութեան (2000) ընթացքին 12 տարեկան Մոհամէտ Ալ Տուրայի արիւնով արատաւոր չէին մեր ձեռքերը:

Ի վերջոյ, հարցը կը վերաբերի հարիւրաւոր Պաղեստինցիներուն զորս Ցահալ սխալմամբ սպանեց, հակահարուածային գործողութիւններու ընթացքին որոնց լծուեցան անհամեմատօրէն մեծ միջոցներ: Բայց քանի որ տեսագրիչները ամէն մէկուն պարագային ներկայ չէին, ոչ ոք լուր ունեցաւ: Անոնց ողբերգութիւնը ոչինչով նուազ անհանդուրժելի է, քան հարիւրաւոր մեռելներուն այրածը որուն հանդէպ եւս աշխարհը ամբողջովին անտարբեր է:

Բայց մենք համակերպած ենք: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս կ՚ընդունինք գաղափարը թէ հազարաւոր ռումբեր պէտք է տեղացընել աշխարհի ամէնէն խիտ բնակչութեան տէր Գազայի ըստին վրայ, չէզոքացնելու համար ճիփ մը որուն մէջ աւելէ մը ոչ աւելի մեծ հրթիռներ արձակող երեք հոգի կայ: Ճիշդ այնպէս, ինչպէս հսկայական հարթիչ գլանով մը ճանճ որսալու գործողութիւնը: Այդպէս կ՚ընենք որովհետեւ պահուըտած ենք "ուրիշ ընելիք չունինք" ինքնապաշտպանութեան ետին եւ մանաւանդ որովհետեւ մեր միակ հաւատացածը այն է որ պէտք չէ բանակցիլ:

"Բարոյապէս զզուելի է ամբողջ այս հակադդեցութիւնը" ըսած էր Լիքուտի երեսփոխան մը երբ ձախակողմեաններու անհաշան ցոյց մը տեղի ունեցաւ սպայակոյտի նախագահին բնակարանին մօտ. անոր մասնակից էր վարչապետին աղջիկն ալ: Ցոյցին նշանաբանն էր Ղալիյահ ընտանիքին սպանութեան դատապարտումը եւ պաղեստինեան կառավարութեան մը հետ բանակցութիւններու վերսկսումը որուն նկատմամբ նոյն խորշանքը կը ըղգանք»:

Լուրեր արուեստէ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ «ԱԿՆ»Ի ՀԵՏ

Երաժշտութեան տօնին երեկոյին "Ակն" համոյթը Արամ Քերովբեանի ղեկավարութեամբ հանդէս կու գայ Փարիզի Ս. Ռոք եկեղեցիին մէջ, Ս. Ծնունդի երգերու յայտագրով մը:

Յունիս 21ին, ժամը 22ին

296 rue Saint-Honoré — Paris 1er

մնքը, խորքի հարցերը լուծելու յանդգնութիւն պիտի ունենայ, փոխանակ զբաղելու աթոռի, աթոռակի, երեւելիութեան, բիզնէս իրարանցումներով:

Դեռ չենք խօսիր օտար բառերու եւ ասութիւններու վայրագ ներխուժման մասին, որոնք կ՚աղճատեն լեզուն, մեզ կը հեռացնեն մեր արմատներէն, հարազատութենէն: Իսկ երբ կը հեռանանք արմատներէ եւ հարազատութենէ, կրնա՞նք ըսել թէ կը խօսինք նոյն ազգի մասին, կամ ի՞նչ պիտի ըլլայ այն ազգը յիսնամեակ մը ետք: Այս հարցերով չզբաղիլ անպատասխանատուութիւն է, ընկերամշակութային կեանքի բոլոր մակարդակներուն, եկեղեցի, քաղաքականութիւն, դպրոց, գրականութիւն, մամուլ եւ ընդհանրապէս լրատուամիջոցներ:

Զկա՞յ մեկենաս մը որ Ռաֆայէլ Իշխանեանի գրքոյկի վերահրատարակման ծախսը յանձն առնէ, ոչ թէ հրատարակուած գիրքը գաղտնի պահելու համար, քանի մը հարիւր օրինակով, այլ զայն հասցընելու համար բոլորին, մեծերուն եւ փոքրերուն, Հայաստան եւ Սփիւռք: Այս կ՚ըլլայ ազգային վերականգնումի իսկական աշխատանք, որ հեռատեսիլային եյլոյթի կամ չքեղ հիւրանոցի մէջ սարքուած գինեձօնի չի նմանիր, բայց կ՚ըլլայ ներդրում՝ ազգի ապագային...

Որպէսզի գիտնանք թէ «դասական ուղղագրութիւնը հայ մշակոյթի մի անբաժան հատուածն է, որ մեր ժողովրդից խլուեց 1922թ.»: Հողահաւաք եւ հայահաւաք չեն բաւեր ազգը պահելու, եթէ յանձնառութեամբ չգործենք լեզուահաւաքի համար: Այս ոչ ջուրի մակերեսին տրուած ջուրի հարուած է եւ ոչ ալ յետսապահ գունդի կռիւ, այլ՝ գոյապայքար եւ վերականգնում:

Կրկնե՞նք Շաւարշ Միսաքեանի հեռանըկարային այն միտքը, որ առանց լեզուի անկախութեան չկայ քաղաքական անկախութիւն: Զկան նաեւ Հայ Դատ, Հայ Եկեղեցի, գրականութիւն եւ մշակոյթ:

Խորք եւ ոչ պըպջակ...

Յ. Պ.

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Կը կարծեմ թէ այդ ատեններէն բաւական առաջ էր, որ լուցկիավաճառ (քիպրիթճի), փողոցները շրջող հրեայ փերեզակ մ՚ալ հայ չինեցին, հայ մկրտեցին, կարգ մը կրօնասէր կարծուած աղաներու յիմար թելադրութեամբ:

Կը պատմէին ու կը լսէինք թէ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջտեղը, ատեանը ջրով լեցուն խոշոր տակառ մը բերեր, դրեր են, եւ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան, այդ հրեան մէջը ընկղմելով մկրտեր են եւ անունը դրեր են Պօղոս եւ յետ մկրտութեան զայն առօք փառօք ու մեծ հանդիսաւորութեամբ բարձրացուցեր են թաղական խորհրդարան, նոր հագուստ կապուստ հագուեցուցեր են եւ մէկ ամիսային տունէն միւսը սարմնջականոսեր է օրերով, յորջորջուեր է՝ "Նոր Իսրայէլ", դրամական մեծ պարգեւներու արժանացեր է:

Կը յիշեմ որ այդ Նոր Իսրայէլ Պօղոս աղան օրին մէկը իր կնքահայրներով դըպրոց բերին. բազմեցուցին թաւշապատ դեղեցիկ աթոռի մը վրայ եւ հրամայեցին աշակերտներուն որ կարգաւ երթանք այդ չինծու Հայուն աջ ձեռքը համբուրենք:

Հնազանդեցանք ու գացինք համբուրել ձեռքը Նոր Իսրայէլ Պօղոս աղային որ «Ապրի՛ք» կ՚ըսէր, համաձայն իր առած դասին:

***

Այս եղելութեան վրայ քանի մը ամիս հազիւ սահեցաւ, լուր ելաւ, թէ Նոր Իսրայէլը կորսուեր է, մէջտեղ չկայ. մեր աղաները փնտռտուքի կ՚ելլան չորս կողմ. չեն գտնար մկրտուած, Հայ չինուած մարդը եւ ահա՜ վերջ ի վերջոյ կ՚իմացուի թէ Նոր Իսրայէլը դարձեալ գացեր Հին Իսրայէլ եղեր է, առած դրամական պարգեւները գրպանելով. կեցցէ՛ քրիստոնէութիւն...:

Այս սրիկան առ ի նախատինս հայ կրօնքին, չէր ամչցած իր լուցկիներու տուփը վիզը կախելով, գալ Հայերու թաղին մէջ լուցկի ծախել, փերեզակութիւնը շարունակել, որու ի տես ջրհանակիր աղբարիկները չեն կրնար զսպել իրենց բարկութիւնը, պատուական տփոց կու տան սըրբապղծութեան այդ հրէշին եւ արիւնլուայ վիճակի մէջ կը հալածեն մինչեւ իր բնակավայրը, Գուզկունճուքի ձորը, որ մեծ մասամբ հրեայ ժողովուրդ կը պարունակէ:

Այս գայթակղական արարքը պատճառ եղաւ, որ մեր դպրոցին հասակաւոր աշակերտները ամէն Ուրբաթ երեկոյ խումբ կը կազմէին, կը հաւաքուէին Աստղ Զատէ կոչուած բարձունքին վրայ եւ հոնկէ դէպի Գուզկունճուքի ձորը, Հրեաներու տուները քարեր կը նետէին: Բաւական ժամանակ կանոնաւորապէս տեւեց այս քարկոծումները, մինչեւ որ Գուզկունճուքի խախամ-պաշին իմա՛ ռաբունապետը ուրիշ հրեայ երեւելիներու հետ եկաւ անձամբ Ս. Խաչի թաղականներուն աղաչել, պաղատելով որ վերջ տրուի այդ ուրբաթեան քարկոծութիւններուն, որուն կ՚երթայինք ականատես ըլլալ երբեմն ու չա՛տ կը զուարճանայինք:

***

Թէեւ մենք երկու եղբայր սոյն քարկոծութիւններուն բնաւ չէինք մասնակցեր ու պարզ հանդիսատես կը մնայինք հեռուէն, այսուամենայնիւ հակահրէութիւնը կը ծաւլէր մեր սրտին մէջ եւ երբ հրեայ լակոտներու պատահէինք, կ՚ուզէինք զանոնք ծեծել, բայց կարող չէինք. միայն անգամ մը ծեծի վազեցինք հրեայ տղու մը վրայ որ Տաղ Համամի կոչուած՝ Ս. Խաչի մօտիկ հրէարնակ թաղէն եկած էր, եկեղեցւոյ աղբիւրէն ջուր առնելու. երկու եղբայր մէկ եղանք, մեր Յակոբին տղան ալ հետ առինք եւ այդ հրեայ տղուն ջըրամանը ձեռքէն քաշեցինք, չթողուցինք որ ջուր լեցնէր մէջը. խեղճ տղան լալ սկսաւ. չդիմացանք անոր լացին, յուզուեցանք, եւ իր ամանը մենք ջուր լեցնելով տուինք որ տունը երթար, անգամ մ՚ալ աղբիւրին քով չգալու պայմանաւ, զի մի՛ գուցէ ուրիշ աշակերտներ մենէ աւելի չար գտնուելով ծեծի զինքը ենթարկէին, որովհետեւ ամբողջ թաղին մէջ անհաշտ ատելութիւն մը կը տիրէր հրեայ ցեղին դէմ, վերոյիշեալ Նոր Իսրայէլ աւարածին ըրածին համար:

Եւ մեր երկու եղբօր հակահրէական ատելավառութիւնը Ս. Խաչի աղբիւրին ջուրովը մարեցաւ ի սպառ:

***

1869ի չգիտեմ ո՞ր ամիսն էր, որ դըպրոցականներս Կիրակի օրերը փողոցներուն եւ հօրս խանութին մէջ, կարգ մը անձերու բերնէն կը լսէինք. «Զէ՛, չի՛ պիտի յիշուի, չըլլար չի՛ պիտի յիշուի» պոռչըտուքներ եւ չէինք հասկնար թէ ի՞նչ կը նշանակէին այդ խօսքերը. կը հարցնէի մերիններուն թէ ի՞նչ ըսել է «Զի պիտի յիշուի»: Մեծ մայրս եւ մօրաքոյրերս կը պատասխանէին, թէ Պատրիարքին անունին համար է, եւ թէ չէին ուզեր որ պատարագին մէջ յիշուի անունը:

(Տար. 21)

(Շար. Ա. էջէն)

որոշած է.— «Ոչ մեծամասնութեան, ոչ ընդդիմութեան» մէջ պիտի ըլլայ, ինչպէս նախագահը Տ. Պօտիս գրած է Պայրուի: Եզրակացութիւնը այն է որ Պայրուի Իւ. Տէ. Էֆ.ը մէջտեղ մնացած է:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԿԸ ՊԱՐԶՈՒԵՑԱՒ

ՅՈՒՆԻՍ 20ի արդիւնքներն են.—

Ա. ԽՈՒՄԲ (Ա. փուլի Գ. եւ վերջին մրցումներու շարք).— Գերմանիա–Էքուաթէօր 3–0, Լեհաստան–Գոսթա Ռիքա 2–1:

Այս մրցումներէն վերջ, խումբին դասաւորումը կը պարզէր հետեւեալ պատկերը. – 1.– Գերմանիա, 2.– Էքուաթէօր, 3.– Լեհաստան, 4.– Գոսթա Ռիքա:

Բ. ԽՈՒՄԲ (Ա. փուլի Գ. եւ վերջին մրցումներու շարք). – Անգլիա–Շուէտ 2–2, Փարակուէյ–Թրինիթէ եւ Թոպակօ 2–0:

Այս խումբին դասաւորումը կը գլխաւորէ Անգլիա, երկրորդ՝ Շուէտ, երրորդ և չորրորդ՝ Փարակուէյ եւ Թրինիթէ–Թոպակօ:

***

Զաման առաջին փուլի այս վերջնական արդիւնքներէն ետք, Ա. խումբէն մինչ Գերմանիա եւ Էքուաթէօր որակուեցան ութերորդ աւարտականներուն, մրցաշարքէն դուրս մնացին Լեհաստան եւ Գոսթա Ռիքա: Իսկ Բ. խումբէն որակուեցան Անգլիա ու Շուէտ, դուրս ձգելով Փարակուէյը եւ Թրինիթէ–Թոպակօն:

Ըստ նախապէս պատրաստուած մրցացուցակին, ութերորդ աւարտականներու առաջին մրցումները կը պարզեն ուրեմն, հետեւեալ պատկերը՝ Ա. խումբին առաջինը Բ. խումբին երկրորդին դէմ, այսինքն՝ Գերմանիա – Շուէտ (Շաբաթ, Յունիս 24ին, Միւնիխ), իսկ Բ. խումբին առաջինը Ա. խումբին երկրորդին դէմ՝ այսինքն Անգլիա – Էքուաթէօր (Կիրակի, Յունիս 25ին, Շթութկարթ):

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի «Տիրուհի Սէրէնկիւլեան» մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Շաքէ Շիրվանեանին, իր ամուսնոյն Աշոտ Շիրվանեանի, զաւակներուն Ռուբէնի եւ Րաֆֆիի իրենց տագրոջ, եղբօր, հօրեղբօր Հրայր Շիրվանեանի մահուան առթիւ:

□

ISSY
Journée du 9 juillet

avec
LA CROIX BLEUE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :
Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.
Départ 9h30 MCA :
rue de la Défense
Réservations :

— **Alice :** 01. 46. 42. 90. 68;
— **Jacqueline :** 01. 40. 95. 81. 33

□

Տ Է Ս Ի Ն

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Զամալեան» մասնաճիւղի եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան միօրեայ հայկական վարժարանի եւ պարի դասընթացքի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 20.30ին, Տէսինի քաղաքապետական հանդիսասրահը:

Մուտքը ազատ է:

***

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Զամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի չոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Լ'ԱՅ–ԼԷ–ՌՈԶ. – Տալիթա Ռոժէ–Հաճեան 100 Եւրօ:

***

ՄՈՆՄԱՆԵԼԻ.– Րաֆֆի Պալըգճեան 45 Եւրօ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Անահիտ Տէր Մինասեան 100 Եւրօ կը նուիրէ «Յառաջ»ին իր մօր՝ «Մշոյ Աշխարհ»ի հեղինակ Արմենուհի Գեւոնեանի մահուան 4րդ տարելիցին ի յիշատակ (2002, Յունիս 20):

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique
par décret du 8 juin 1956
r e c h e r c h e

DIRECTEUR(TRICE)
DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE
D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS
DE BELLEFONTAINE (JURA)
ETE : A O U T 2 0 0 6

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide
de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France
avec le concours de l'**Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par
le **Révérend Père Komitas HOVNANYAN**
Curé de la Paroisse
Apostolique Arménienne
St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle
des Arméniens de Gap
Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006
30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence
de **René ROUQUET,**
Député-Maire d'Alfortville

le **SAMEDI 24 JUIN**
à 20h45

Salle des Fêtes
rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE
ARMENIENNE
Création
avec la participation des élèves
de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :
9, rue de Madrid 94140 Alfortville
Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64
e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France
et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne)
à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
— Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
— Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
— Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
— Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août**
pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992
et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE
sous la direction de
HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

— E N T R E E L I B R E —

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72
(accès par le RER E Eole)
prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 23
VENDREDI
23 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար․ 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար․ 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

681ՐԴ ՏԱՐԻ 3 ԹԻՒ 21·481 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·481

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԼԸՓԷՆ – ՀՈԼԱՆՏ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՉԽՆԴՐԵՑ, ԱՅԼ «ՑԱՒ» ՅԱՅՏՆԵՑ

Լիպերասիոն (Յունիս 22) իր առաջին էջին վրայ հարց կու տար՝ «Ինչո՞ւ կը հանդուրժէ Վիլըփէնի», ակնարկելով Շիրաքի։ Ֆրանսացիք, նման պարագաներու կը պատասխանեն՝ «Որովհետեւ դիակներ կան իրենց միջեւ»։ Արդէն նման վկայութիւն մը բերած էր Ֆրանց-Օլիվիէ Ժիսպէր իր հատորին մէջ («Նախագահին ողբերգութիւնը»), երբ կ՚արձագանգէր Վիլըփէնի մէկ արտայայտութեան, ուր ան կ՚ըսէր թէ չի կրնար ճամբու դրուիլ, որովհետեւ յապաղումով պայթելիք ռումբ մըն է...

Արդարեւ, ամիսներէ ի վեր, նախարարապետ մը որ երբեք ընտրուած չէ, ձախողութենէ ձախողութիւն կ՚երթայ, բայց Շիրաք զօրավիգ կը մնայ իրեն, ուրեմն տեղ մը պատճառ մը կայ։

Չորեքշաբթի, Յունիս 21ին, կը սպասուէր Ազգ․ Ժողովի նիստին, որ կը բացուէր ժամը 15ին։ Պահանջուած էր ընկերվարականներուն կողմէ, որ Վիլըփէն ներողութիւն խնդրէ Հոլանտէն։ Պիտի խնդրէ՞ր։ Հրատապ հարցն էր, քանի բոլորին ծանօթ է որ Կալուզօ տը Վիլըփէն ներողութիւն խնդրողներէն չէ։ Բայց, կը թուի որ ենթակայ եղած է բաւական ճնշումներու, մանաւանդ իր անմիջական շրջանակէն, սկսելով Շիրաքէն, որ ներողութեան պէս բան մը ըսէ, առանց բառը գործածելու։ Ուրեմն, ըսած է․ – «Թոյլ տուէք, որ ձեզի դիմեմ, Պ․ Հոլանտ, Երեքշաբթի դիրք մը դատապարտեցի, երբեք չէի ուզած անձնական յարձակումներու դիմել, ինչ որ կը դատապարտեմ։ Եթէ որոշ բառեր ձեզ անձնապէս վիրաւորեցին, կը ցաւիմ եւ այդ բառերը ետ կ՚առնեմ»։ Աւելցուցած է, անշուշտ, որ իրեն ալ չեն խնայած եւ զոհ գացած է զրպարտութիւններու եւ սուտերու։

Բայց եւ այնպէս, անախորժ մթնոլորտ մը կը տիրէ եւ իր կուսակիցներն ալ դժգոհ են։ Շատեր կ՚ուզեն որ մեկնի եւ իր աթոռին աչք ունին, գրեթէ տպեղ բացայայտումով մը, Պորլօ եւ Միշէլ Ալիօ-Մարի անհամբեր դարձած են։ Իւ․ ԷՄ․ Փէ․ի մէջ ալ շատ են անոնք որոնք կը սպասեն Շիրաքի Յուլիս 14ի ելոյթին։ Երեսփոխաններ կան որոնք չեն ծածկեր թէ կարելի չէ ամէն շաբաթ ձախաւերութեան մը հանդուրժել։ Հարկ է վերջ տալ։

***

Եւ որովհետեւ Ֆրանսան ալ այլեւս վարակուած է հոգեվերլուծական մեթոտներով, Լիպերասիոն յարմար տեսած է հարցազրոյց մը ունենալ հոգեվերլուծողի մը հետ (Ալի Մակուտի) քննելու համար Վիլըփէնի պարագան։ Ըստ, ուրեմն, Մակուտիի, վատութիւն որակումը նորութիւն է Վիլըփէնի մօտ և որովհետեւ յաճախ է նման Նարկիսի, երբ կը խօսի Հոլանտի հետ, հայելիին մէջ ինքզինքը կը տեսնէ եւ ոչ Հոլանտը...։ Դարմանումին համար, հայելին պէտք է ջարդուփշուր ըլլայ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ս․ ՀԻՒՍԷՅՆ եւ իրեն հետ եօթը ամբաստանեալները հացադուլի դիմած են Յունիս 21ին, բողոքելու համար –նոյն օրուան մէջ պաշտպանութեան իրենց մէկ փաստաբանին սպանութեան դէմ։ Վճռած են շարունակել հացադուլը մինչեւ պաշտպան կողմը միջազգային պաշտպանութիւն չվայելէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ոստիկանութիւնը յայտարարած է որ երկու քիւրտ ապստամբներ ձերբակալած է Յունիս 21ին, որոնք 5,7 քիլօ պայթուցիկ կը կրէին եւ ռմբահարձեր պիտի գործէին Պոլիս։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ հեռատեսիլը կայանէ մը կատարուած Թուրքիոյ ի նպաստ քարոզչութիւնը դատական հետապնդումի պատճառ եղած է։ «Թուրքիան կ՚երազեմ» խորագրուած ժապաւէնը Ս․ Պետերսբուրգի

(Շար․ը Դ․ էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ․ ԱՇՃԵԱՆԻ ԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄ

Յունիս 18 Կիրակի Արագածոտնի Մուղնի գիւղին իր անունը կրող դպրոցին շրջափակին մէջ բացումը կատարուած է Մեսրոպ Արք․ Աշճեանի արձանին։ Ծանօթ է որ Մեսրոպ արքեպիսկոպոս Մուղնիի մէջ կայք հաստատած էր ու հոն մշակութային բեղուն գործունէութիւն կը ծաւալէր։

Արարողութեան հոգեհանգստեան պաշտօնը մատուցուած է, ապա տեղի ունեցած արձանին բացման հանդիսութիւնը։ Ներկայ եղած են Գրողներու միութեան նախագահ Լ․ Անանեան, դպրոցին տնօրէնը Մ․ Գալստեան, Գիտութեան ակադեմիայի փոխ նախագահ Վլ․ Բարխուդարեան, Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի քոյրը եւ ուրիշներ։ Հանդիսութիւնը ունեցած է գեղարուեստական բաժին մըն ալ։ Արձանին քանդակագործն է Արա Շիրազ։

***

ԼՂՀ

15ԱՄԵԱԿԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

Յունիս 21ին Ստեփանակերտի մէջ սկսած է «Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւն․անցեալը, ներկան ու ապագան» խորագրուած միջազգային գիտաժողովը․ կը մասնակցին Հայաստանէն ու արտասահմանէն աւելի քան հարիւր գիտնականներ։ Կազմակերպիչներն են ԼՂՀ կառավարութիւնը, Հայաստանի ու ԼՂՀ Կրթութեան ու գիտութեան նախարարութիւնները, Պետական համալսարանները եւ Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիան։ Ձեռնարկը նուիրուած է ԼՂՀ 15ամեակին ու կը վայելէ նախագահ Ա․ Ղուկասեանի հովանաւորութիւնը։ Յայտագիրը բաղկացած է քաղաքագիտութեան, տնտեսագիտութեան, ընկերաբանութեան եւ փիլիսոփայութեան, պատմութեան եւ մշակոյթի բաժիններէն։ Նախատեսուած են նաեւ այցեր Հանրապետութեան պատմամշակութային շրջանները։

Բացումի նիստին ընթերցումը կատարուած է ԼՂՀ նախագահին ու Ազգ․ Ժողովի նախագահին ուղերձներուն, ողջոյնի ելոյթ մը ունեցած է վարչապետ Ա․ Դանիէլեան։

Նախագահ Ա․ Ղուկասեան իր ուղերձով շեշտած է այն հսկայական ջանքը զոր Բաքու կը գործադրէ, պատմութիւնը խեղաթիւրելու եւ Ղարաբաղի ժողովուրդը զրկելու համար իր ազատութենէն ու անկախութենէն։ «Համոզուած եմ որ Ղարաբաղ և Ատրպէյճան պէտք է բանակցին, երկու կողմէն ընդունելի լուծում մը գտնելու համար։ Կը յուսամ որ այս գիտաժողովը պիտի սատարէ շրջանի իրականութիւնը ցոյց տալու» ըսած է ան։

Գիտաժողովը կը փակուի Յունիս 24ին։

ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

Թրքական ներխուժումին հետեւանքով գրաւուած յունապատկան կալուածներու դատերը լուրջ նեղութեան աղբիւր են թէ՛ կղզիին հիւսիսային շրջանի թրքական ղեկավարութեան, թէ՛ Անգարայի համար։ Ընչազուրկ Կիպրացիներու Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին առջեւ բացած յաջորդական դատերը պատճառ եղած էին որ Անգարայի թելադրանքով կղզիին թրքական գօտիին մէջ Կարգաւորման յանձնաժողով մը կազմակերպուի, որպէսզի կարելի ըլլայ ներքին կարգով հարցերը լուծել։

Այդ յանձնաժողովը Յունիս 20ին մօտ 1400 յունական դիմումներու թղթածրարներէն երեքին մասին հատուցումի վճիռ կայացուցած է։ Վճիռը կը նախատեսէ երկու կալուածատիրոջ վերադարձնել իրենց կալուածները, իսկ երրորդին հատուցում վճարել։ Եթէ տուժած կողմը համաձայնի, հատուցումի գումարը պիտի վճարէ Հիւսիսային Կիպրոսի Ներքին գործերու նախարարութիւնը։ Սակայն մնացեալ դատերուն պարագային Թուրքիան պատասխանատու կը նկատուի, քանի որ Եւրոպայի մարդկային իրաւունքներու ատեանը Հիւսիսային Կիպրոսը ճանչցած չըլլալով, Թուրքիոյ կողմէ կցուած ու անոր ղեկավարութեան ենթակայ կը նկատէ զայն։ Կարգաւորման յանձնաժողովն ալ կը դիտէ որպէս Թուրքիոյ մէկ ենթադատարանը։

Հետաքրքրական է որ Թուրք գրաւողները նոյն յանձնաժողովին գործունէութեան սկզբունքներ ալ ճշդած են, ըստ որոնց նախապէս յունապատկան կալուած մը չի վերադարձուիր իր բուն տիրոջը, եթէ նոր տէր ունի, կամ մէկու մը կողմէ կը գործածուի... յանձնաժողովը լիազօր է վերադարձնելու միայն այնպիսի կալուածներ որոնք զինուորական գօտիին մէջ չեն գտնուիր, պարապ են եւ ոեւէ մէկուն չեն յատկացուած։

Թուրք մամուլին այս մասին տեղեկատուութիւնը կ՚ըսէ թէ «Հիւսիսային Կիպրոսի Թրքական Հանրապետութեան» հողերուն 80%ը 1974էն առաջ յունապատկան ըլլալով, Կարգաւորման յանձնաժողովին Յունիս 20ի վճիռը մեծ վրդովում պատճառած է բնակչութեան։

ՌՈՒՍ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Ռուսաստանի մէջ ցեղապաշտական դրդումով գործուած Հայերու սպանութիւններու հեղինակ երեք հոգի դատապարտուած են բանտարկութեան զանազան պատիժներով։ Կոստրոմայի դատարանը Հայաստանի քաղաքացի Ի․ Խալթեանի սպանութեան մեղադրանքով Ա․ Պոտապովը դատապարտած է 21 տարի բանտարկութեան, Ալ․ Սերովը 18 տարուան, իսկ անոնց մեղսակից Ալ․ Բելովը ութ տարուան։

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ․ ՊՈԼԻՍ ՀԱՍԱԾ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Յունիս 20ին բազմանդամ շքախումբով "Արմաւիա"յի օդանաւով մը Երեւանէն հասած է Պոլիս․ դիմաւորուած է Մեսրոպ պատրիարքին կողմէ։ Ժամանումը սկսած է տգեղ միջադէպով մը․ շուրջ 50 մոլեռանդ ազգայնականներ օդակայանին մուտքին բողոքած են Գարեգին Բ․ի այցին դէմ ու պաստառներ, դրօշակներ պարզած․ ոստիկանները հաւաքած են պաստառները։ Օդակայանէն ելքին ալ ցուցարարներ հաւկիթներ նետած են ինքնաշարժերու թափօրին վրայ։

Գիւերը Եշիլքիւղի մէջ ծրագրուած ընթրիքը փոխադրուած է պատրիարքարան։ Յաջորդ առաւօտուն Գարեգին Բ․ը Ֆէնէրի Յունաց պատրիարքարանը առաջնորդելու համար Բարթողիմէոս պատրիարքը գացած է Հայոց պատրիարքարանը։ Գիշերը Գարեգին Բ․ ներկայ կ՚ըլլար Բարթողիմէոս պատրիարքին սարքած ընթրիքին։

Գարեգին Բ․ի շքախումբին մաս կը կազմեն Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ թեմին առաջնորդ Տիրայր Արք․ Մարտիկեան, ԱՄՆ-ու Արեւելեան եւ Արեւմտեան թեմերու առաջնորդներ՝ Խաժակ Արք․ Պարսամեան եւ Յովնան Արք․ Տէրտէրեան, Գերմանիոյ առաջնորդ Գարեգին Արք․ Պեքճեան, Մայր Աթոռի հրատարակչականի տնօրէնը Եզնիկ Արք․ Պետրոսեան, Արարատեան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Նաւասարդ Արք․ Կճոյեան, Վիգէն Եպսկ․ Այքազեան, Մայր Աթոռի դիւանապետ Արշակ Եպսկ․ Խաչատրեան, Դամասկոսի թեմին առաջնորդը Արմաշ Եպսկ․ Նալպանտեան եւ գաւազանակիր Վազգէն Արղ․ Նաճեան։

Ա․ ԿԻՒԼԻ ԶՕՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Բաքուի մէջ գումարուած իսլամական համաժողովին Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարը յստակ զօրակցութիւն մը տուած է Ատրպէյճանի․ ան ալ շեշտած է թէ էականը ատրպէյճանական հողերուն գրաւումէն ազատագրուիլն է, ապա ափսոսանք յայտնած է թէ միջազգային կարգ մը կազմակերպութիւններ հարկաւոր կարեւորութիւնը չեն տար ատոր։

Ա․ Կիւլ ըսած է նաեւ թէ Հայաստանի ու Թուրքիոյ սահմանին բացումը քննարկումի նիւթ չէ։ Թուրքիա Հայաստանի ու Ատրպէյճանի միջեւ Ղարաբաղի հարցին լուծումին համար բանակցութիւններու կողմնակից է ու կ՚ուզէ որ շօշափելի արդիւնք ձեռք ձգուի։

Համաժողովը յայտարարութիւն մը հրապարակած է որ կը դատապարտէ «Ատրպէյճանի դէմ Հայաստանի յարձակումը», կը պահանջէ որ հայկական զրաւող ուժերը առանց որեւէ պայմանի քաշուին ատրպէյճանական հողերէն։ Կը պահանջուի տակաւին որ Հայաստանի կողմէ տրուած վնասները «միջազգային օրէնքներու հիման» հատուցուին Ատրպէյճանի։ Վնասները ունին նիւթական եւ բնապահպանական բնոյթ։ Համաժողովը այդ բոլորէն ետք կը շեշտէ թէ գրաւիլդ է կնճիռին խաղաղ կարգաւորումին, Ատրպէյճանի հողային ամբողջականութեան և գերիշխանութեան հիման։

Չէ մոռցուած Կիպրոսի թրքական գօտին ալ որուն եւս զօրակցութիւն յայտնուած է ու պահանջուած որ անոր դէմ կիրարկուած միջազգային շրջափակումին վերջ տրուի։

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 20ԱՄԵԱԿԻՆ

ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(1914-1986)

Սփիւռքը՝ իր վերածնունդի ճիգով ու թափով, արտակարգ պատկեր կը պարզէ յետեղեռնեան տարիներուն, տասնամեակներուն, չարունակաբար:

1915*ին, Արեւմտահայութեան թիւը չէ միայն, որ կը կոտորակուի՝ հասնելով կէս առ կէսի համրանքին: Աւերուած, քանդուած մշակութային կոթողներուն առընթեր, ազգի մը մէկ կենսունակ հատուածին գրեթէ ամբողջ հոգեմտաւոր փաղանգն է, որ կ'անճիտուի: Եւ մէկ օրէն միւսը բարձունք մը կը մնայ ամայացած մշակներէ: Կը բաւէ միայն մտաբերել այն իրագործումը, որ իբր խրոխութիւն կ'արձանագրուի իմացական, գրական եւ, ընդհանրապէս, մտաւոր ասպարէզներէն ներս: 1908էն մինչեւ 1915: Այսինքն՝ տասնամեակէ մը պակաս տարիներու ընթացքին՝ Կ.Պոլիսէն Զմիւռնիա եւ մինչեւ գաւառներուն հեռաւոր անկիւնները:*

Անապատի սերունդը,— որբերու խլեակներ –, մէկ օրէն միւսը իր առջեւ պարզուած կը գտնէ չոր ու ցամաք տարածութիւն մը: Բնականաբար, ան կ'ունենայ իր ներշնչումին ակը, այն որ կու գար, կը փոխանցուէր իրեն՝ Երկրէն: Բնականաբար, այդ սերունդին կողքին կը գտնուէին Պոլսէն եւ գաւառներէն մազապուրծ ազատած մտաւորականներ: Շատեր՝ վերադիր անուններով եւ ծանրաբեռն վաստակով:

Ասով հանդերձ, այն ինչ որ կու տայ անապատի սերունդը, իրերայաջորդ չառափողներով, կ'ըլլայ այլապէս հարուստ: Ակնառու: Տարտղնուած հաւաքականութեան մը մտաւոր հորիզոններուն լաստերը լայն կը բանայ: Օտար հովերը եթէ մէկ կողմէն սանձահարող, կաշկանդող շղթաներ կը պարտադրեն, միւս կողմէ, սակայն, նոր եւ թարմ առագաստներ կը բանան անոր առջեւ:

***

Հիմա կեդրոնանանք յետեղեռնեան յայտնի անուններէն միոյն վրայ: Կարօ Փօլատեան, որուն բարեսիրտ ժպիտը ցայտող յատկանիշն էր անոր ազնիւ նկարագրին, իր անդարձ մեկնումէն (1986, Մայիս 21) *ցայսօր, դեռ չէ՞ր տեւեռումով կը յամենայ մեր աչքին առաջ: Քանի անողոք աղետէ մազապուրծ ազատած սերունդի մը վերյայտնութեան վկայութիւնը կը բերէ ան անկասկած: Ճիշդ է՝ դեռ մանուկ՝ կը ճաշակէ անապատի դորշ սարածութեան մէջ քարշ տուող սովալլուկ կեանքի մը դառնութիւնը: Ճիշդ է՝* «Ամէն անգամ որ կը մտնեմ այդ Օրուան, մահասարսուռ խռովք մը կը համակէ հոգիս»: *Միաժամանակ Հայ մարդուն այնքան հարազատ ու նկարագրին նոյնքան յարիր տրամադրութեամբ, հաւատքով կը փարի Արարատի, Սրբազան լերան: Լուսատու փարոսին: Ապագային:*

Պերճախօս են խորագիրներն անգամ լոյս ընծայած հատորներուն, մեծ մասամբ վէպ: Արեւելքի տղաքը (1946), Կը հրաժարիմ հայութենէ (1949), Արծիւները անապատին մէջ (1958), Կրակէ շապիկը, *որուն թատերականացած մէկ գրքոյկը՝* Արդարութեան ասպետներ *խորագրեալ թատերախաղը կը հրապարակէ 1982ին: Աւելցուցէք անոր* Լոյսերը (1964) *պատմուածքներու հաւաքածոն,* Վերադարձը (1951) *պոեման,* Հայկական ըմփիւռքը իր դերակատարներով (1973) *եւ, դեռ "Ջրոյց"ներու տպաւորիչ շարքը, յաջորդական հինգ գիրք՝ 1952էն 1979 երկարող: Հարուստ* բերք *յիրաւի:*

***

Ջրոյցը *Կարօ Փօլատեանի սիրած եւ կեանքի կոչած գրական սեռն է: Շահեկան, հարկաւ: Անոր սահմանումն է,—* Այսօրուան ձեւին մէջ, ան գրականութեան կրտսեր, նոյնիսկ կարելի է ըսել, խոնարհ սեռերէն մէկն է, գրական մեծ քննադատութեան եւ հրապարակագրութեան միջեւ: Նուազ աշխատուած, նըւազ մտածուած մանաւանդ քան բուն գրական ուսումնասիրութիւնը (*չսէ*) բայց անպայման աւելի լուրջ քան հրապարակագրական պարզ յօդուածը: Իրականութեան մէջ, խառնուրդն է անոնց, եւ անխտիր, կ'օգտագործէ երկուքին ալ արտայայտութեան մասնայատուկ ձեւերը:

Ցիրաւի, գնահատելի յարատեւութեամբ ան նախասիրութիւնը կ'ունենայ դէմ յանդիման նստելու գրագէտներու, մտաւորականներու, հանրային գործիչներու եւ, ընդհանրապէս, մշակոյթի ու մտաւոր կեանքի հարստացման ծառայող մշակներու եւ, "մտերմիկ զրոյց"ի ձեւին տակ՝ խօսեցնելու զանոնք: Նախասիրութիւնը, որքան գիտենք, կը ձեւաւորուի իր մէջ առաւելաբար Ֆրէտէրիք Լըֆէվրի՝ ֆրանսական գրական շաբաթաթերթին՝ Լէ Նուվէլ Լիթերէրի «ժամ մը... հետ»*ի յօդուածներու ընթերցումով: Ժամանակակից գրեթէ բոլոր գրողներու հետ այս վերջինոյն հետաքրքրական ժամերը, լոյս կը տեսնեն յետագային, առանձին հատորներով ալ:*

Այսպէս է, որ չուրջ երկու տասնամեակի (1952–1979) *վրայ երկարող հետեւողական ճիգով, ան իրեն խօսակից կ'ընտրէ մօտաւորապէս երկու տասնեակ անուն՝ հայ թէ ֆրանսացի: Ջրոյցներու հինգ հատորներ, ակներեւ վկայութիւնը կը բերեն ասոր*(*)*:*

Գրագէտը կը սիրէ մտերմիկ եւ ջերմիկ պահու մթնոլորտ ստեղծել խօսակցին եւ իր միջեւ: Տեսակ մը խօսակցական վիճակ՝ անկաշկանդ եւ անպաշտօն, ուր կողմերէն իւրաքանչիւրը ազատութիւնը կ'ունենայ շօշափելու իր ընտրած նիւթը եւ ասոր այլազան երեսները: Անոր դերը կ'ըլլայ վարել զրոյցը ձեւով մը, որ խօսակցութիւնը դառնայ իր առանցքին չուրջ եւ, ի հարկին, շեղումը անցնի աննկատ, ստանայ ժամանակաւոր բնոյթ:

Գրականութեան այս սեռը, որ քիչ մըշակուած մարզը կը մնայ մեր մէջ, ինչ խօսք որ մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ: Որովհետեւ, առաջին հերթին հընարաւորութիւն կու տայ ենթակային,— մտաւորական, հանրային գործիչ եւ դեռ ուրիշ –, "լոյս աշխարհ" հանելու ո՛չ միայն իր ներքին դէմքը, այլեւ պարզելու իր հայեացքները արուեստի, գրականութեան, մտաւոր կեանքի, հոգեւոր երեսի եւ այլ յարակից հարցերու մասին: Առանց մոռնալու ոմանց տեսակէտներն ու դատումները մեր ազգային ընթացիկ եւ ընդհանուր երեւոյթներուն նկատմամբ:

***

Ջրոյցներէն մին կ'արծարծէ քանի մը հարց, հին անցեալին հայոց: Մեր միտքի նուաճումներուն հետ քայլ նետող խնդիրներ: Հա՛րկաւ, պատմագիտական խորքով ներկայացող:

Վիէննայի Մխիթարեան Ուխտի մեծանուն դէմքերէն Հ. Ներսէս Ակինեան (1883–1963) *յայտնապէս շահեկան վարկածներ հրապարակ կը հանէ: Մէկը մանաւանդ՝ արտասովոր կը թուի ըլլալ: Ապշեցուցիչ, առնուազն: Համաձայն ներհուն պատմաբանին, հմուտ ձեռագրագէտին, գոթական տառերու հնարիչն է մեր նրախնտայատ սուրբը՝ Մեսրոպ Մաշտոց: Կը պարզէ միտքը: Մաշտոց 415ին կ'երթայ Վրաստան՝ յօրինելու վրաց տառերը: Կ'ըսուի, թէ աղուաններուն գիրերն ալ կը յօրինէ միաժամանակ: Սխալ է ասիկա:* Աղուանիցը պէտք է հասկնալ ալանաց: *Պատմութենէն հաստատ գիտենք, թէ երանաշնորհն սուրբը 420ին կ'անցնի Բիւզանդական Հայաստան, հո՛ն եւս դպրոցներ բանալու մտօք՝ տեղւոյն Փոքր Հայքի հայածիններուն նորակերտ տառերը սորվեցնելու համար: Սրբազան առաքելութիւն, յիրաւի: Կ. Պոլսոյ մէջ կ'ընդունի այցելութիւնը Բենիամին անունով երէցի, որ աղուան լեզուին համար այբուբեն կը խնդրէ: Երանելին Բենիամինին կը յանձնէ ուզածը:*

Մեր պատմահայրը՝ Մովսէս Խորենացի, որ գիտէր թէ Աղուանները հայերէն լեզուով եւ գիրերով գրականութիւն ունին, Բենիամինին խնդրած գիրերը գարգարացի *լեզուին համար տրուած կը նկատէ: Քանզի, եթէ Աղուաններուն համար եղած ըլլային այդ տառերը, իրենց խընդրանքը անոնք Մաշտոցին պիտի ներկայացնէին, երբ ան իրենց մօտ կը գտնուէր, իրենց երկրին, թագաւորին, կրօնապետներուն մօտ: Պէտք չունէին մինչեւ հեռուները երթալ՝ Բիւզանդիոն, Կ.Պոլիս: Իրապէս, խնդրարկուն՝ Ալաններու կողմէ ղրկուած էր: Ասոնք այն ատեն Կովկաս կը գտնուէին: Գոթերու*(**) *իշխանութեան ենթակայ՝ անոնց հետ կ'արշաւեն Արեւմուտք, մինչեւ Իտալիա: Պատմութենէն գիտենք, թէ այդ արշաւանքը կը խորտակուի Թադէոս Մեծի օրով: Պարտուած Գոթ-Ալանները միշտ պատերազմելով, կը քաշուին Արեւելք: Այս խառնածին ժողովուրդին՝ Ալան-Գոթերու երէցն էր Բենիամին եւ, իրենց անտաշ լեզուին համար ան Մեսրոպէն այբուբեն կը խնդրէ: Եւ, կ'ապահովէ.*

Այդ այբուբենը հին գերման լեզուի՝ Գոթերէնի տառերն են:

Այլ տուեալներ ալ կան՝ վերոյիշեալ վարկածի հաստատումին համար: Գոթական գիրերը յօրինողին մասին չփոթութիւնը ակներեւ է Եւրոպացիներուն մօտ: Ամէնէն ընդունուածը՝ Փիլոստորգիոս Արիանոսի վկայութիւնն է: Այս համայնագէտը իր եկեղեցական պատմութեան մէջ Ուլֆիլաս Արիանոսի կը վերագրէ գոթական այբուբենի գիւտը: Այս վերջինը եպիսկոպոս մըն էր, որ գործած է 390էն առաջ: Ի պաշտպանութիւն Արիանոսեան (***) *աղանդին՝ Գոթերու գիրերը հնարած եւ Հին ու Նոր Կտակարանները թարգմանած է գոթերէնի: Բայց ուրիշ պատմիչ մը, որուն խօսքը կրնար աւելի կշիռ ունենալ, քանի իր աշակերտն էր, չի յիշատակեր այս պարագան: Արդ, այդ աշակերտը՝ Աւքսենտիոս, իր ուսուցչին՝ Ուլֆիլասի ուղղուած դրուատիքին մէջ, ո՛չ գոթերէն գիրերու գիւտը եւ ո՛չ ալ Ս. Գրոց թարգմանութիւնը գոթերէնի՝ չի յիշատակեր: Ինչ որ զարմանալի է եւ կասկածներ կը յառաջացնէ Փիլիստորգիոսի վերագրումին մասին:*

Անձամբ ստուգելէ ետք գոթական առաջին արձանագրութիւնները փայտի վրայ Հ. Ներսէս Ակինեան կը հաստատէ, – ակներեւ է, աչք կը ծակէ՝ հայերէն տառերը եւ գոթական գիրերը շինողը, զանոնք գծող նոյն ձեռքն է: *Մեսրոպ Մաշտոց անուանեալ:*

***

Պարտինք արձանագրել ամենայն երախտագիտութեամբ, Կ. Փօլատեանի բացառիկ աշխատանքը՝ մեր հոգեմտաւոր գանձատան անկորնչելի արժէքներ ֆրանսացիին ծանօթացնելու համար: Այս պահուս, մեր աչքին առաջ կ'երեւին զոյգ մը հաստկեկ գիրք՝ Grégoire de Narek et l'ancienne poésie arménienne (1953) — Choix des poèmes arméniens (1980):

Վկայութիւններ՝ մեր բազմը հաստատող: Լիւք-Անտրէ Մարսէլ,— ներշնչումի աղբիւրն ու անձանձիր գործակիցը, անշուշտ, կ'ինք,— խոր ըմբռնումով՝ անպիտ հոգեկան հաղորդութեամբ կը վերլուծէ ու կը թարգմանէ մեր քերթողութեան գագաթներէն Նարեկացին ու անոր Մատեան Ողբերգութիւնը, հատուածներ: Ցիրաւի, Լ.-Ա. Մարսէլ մանրազնին կը վերծանէ մեծ քերթողին ներքին աշխարհը, կը ներկայացնէ անոր՝ Սուրբին,— քանի այդ որակումին կ'արժանանայ ան հնուց անտի,— քերթողական շունչը, լեզուն, ոճը: Ցարասութիւն, անկասկած: Մատեանի Բաներէ զատ Տաղեր եւս: Վերլուծում միջնադարեան Գանձերու, հանդերձ թարգմանական կտորներու,— Նաղաշ Յովնաթան, Նահապետ Քուչակ, Գրիգորիս Աղթամարցի, Յովհաննէս եւ քանի մը ուրիշ անուն:

Բայց թերեւս առիթը ներկայանայ աւելին ըսելու: Մինչ այդ՝ վարձքդ կատարով եզրափակենք այս պարզ տողերը՝ գրուած գրողին մահուան քսանամեակին առթիւ:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ

(*) Ջրուցակիցներ՝ Ահարոն, Փօլ Էլիւար, Շ. Նարդունի, Օննիկ Պէրպէրեան, Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեան, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ, Սէն Ժոն Փերս, Հ. Ներսէս Ակինեան, Անտրէ Ռուսօ, Կոստան Զարեան, Սիմոն Վրացեան, Ռ. Սարգսեան, Բենիամին Թաշեան, Վահէ Օշական, Նիկ. Սարաֆեան, Յակոբ Կոստանդեան, Ջուլալ Գազանճեան, գրական ուսումնասիրութիւններ եւ այլ:

(**) Գոթեր: Ժողովուրդ հին Գերմանիոյ: Ժամանած Սկանտինաւիայէ, Պալթեան ծով եւ հաստատուած Ա. դարուն սկիզբը Վիսլայի շրջանը: Այնուհետեւ Գ. դարուն Սեւ ծովի հիւսիս արեւմուտքը, ուրկէ տեւական պայքար կը մղեն Հռոմէական կայսրութեան դէմ: Դ. դարուն Մխիթար Վուլֆիլա (Ուլֆիլա) հոգեւորականը կը ստեղծէ գոթերէնի այբուբենը. կը թարգմանէ Ս. Գիրքը, կը տարածէ քրիստոնէութիւնը: Հոներու ճնշումին տակ մօտ 375 ասոնց կայսրութիւնը կը բաժնուի. եւ ասոր երկու ճիւղերը՝ Օստգոթեր ու Վեստգոթեր կ'ունենան իրենց առանձին պատմութիւնը:

(***) Արիոսականութիւն: Աղանդաւորական շարժում Դ.-Զ. դարերուն: Հիմնադիրը Արիոս քահանայ, Աղեքսանդրիա, Եգիպտոս: Ըստ այդ տեսութեան յաւերժ է միայն Աստուած հայրը, իսկ որդի Աստուածը՝ Քրիստոս, հօր կամքով ոչինչէ բուտեղծուած ըլլալով, իր էութեամբ կը տարբերի Աստուած հայրէն եւ, հետեւաբար, չի նոյնանար անոր հետ: 325ին Նիկիայի, ապա 381ին Կ.Պոլսոյ տիեզերական ժողովներուն տեսութիւնը կը դատապարտուի: Կը նկատուի հերետիկոսութիւն:

ԳԱՂՈՒԹԷ –

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հայ Կաթողիկէ Միութեան «Արարատեան» սրահին մէջ, Մայիս 25ին, դասախօսներու, ակադեմականներու եւ ուսուցիչներու վաթսուն հոգինոց խումբ մը, գլխաւորուած Մխիթարեան ուխտէն Հայր Գրիգորիս Ծ. Վրդ. Սերէնեանէ, դէպի Անատոլու կատարուած ուղեւորութեան ականատեսի վկայութիւնը ներկայացուցած է: Նախաձեռնութեամբ Մխիթարեան Մշակ. Միութեան, կազմակերպութեամբ հայ կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի տնօրէնութեան եւ գործակցութեան «Ազդակ»ի, տեղի ունեցած է հանդիսութիւնը, որ կը կրէր՝ «Վկաները՝ ճշմարտութեան, ինքնութեան, վերականգնումի» խորագիրը: Բացման խօսքը արտասանած է Սարգիս Լեւոնեան, որ շեշտած է թէ 91 տարի ետք ալ պատմական Հայաստանը պահած է իր հայկական դրոշմը: Դիտել տուած է որ նման ուղեւորութիւններու ընթացքին, կամայ-ակամայ երկխօսութիւն մը ծայր կու տայ բռնագրաւող թուրքին եւ իրաւատէր հայուն միջեւ եւ այդ առթիւ երբեմն յստակ ճշմարտութիւններ կը բացայայտուին: Խօսք առնելով Գրիգորիս Ծ. Վրդ. Սերէնեան հետաքրքրական եւ համապարփակ ձեւով անդրադարձած է Անատոլու կատարուած այս այցելութեան եւ խօսուն նկարներու ցուցադրութեամբ ներկայացուցած զանազան հանգրուանները՝ Էրզրում, Կարս, Անի, Պայազիտ, Վան, Ախթամար, Վարագայ Ս. Խաչ, Նեմրութ լեռ, Տիգրանակերտ, Ուրֆա, Կիլիկիա եւ Պոլիս: Խօսած է նաեւ Բարթուղիմէոս եւ Մեսրոպ պատրիարքներուն եւ Զոլաքեան Արք.ի հետ ունեցած իրենց հանդիպումներուն մասին:

ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան վարժարանի Էրգիւքիւն սրահին մէջ Մայիս 24ին, մեծարանքի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է ի պատիւ բանաստեղծ Զարեհ Խրախունիի, որու ներկայութիւնը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծած է աշակերտներուն եւ ծնողներուն մօտ: Ներկայ եղած են Մխիթարեան միաբանութենէն Յակոբոս Վրդ. Զօփուրեան եւ վարժարանի զոյգ տնօրէնները: Բացման խօսքով Հայր Յակոբոս յիշած է ծանօթ խօսքը թէ մարդ բանաստեղծ չըլլար, բանաստեղծ կը ծնի եւ այդ խօսքը շատ կը յարմարի Մխիթարեանցի Խրախունիի բանաստեղծին: Ապա, բեմ բարձրացած են խօսնակներ՝ Լենա Զիթճի, Գարմա Ագալ եւ Նատին Թէմելճի, որոնք նախ Խրախունիէն կենսագրական հակիրճ գիծեր տալէ ետք, ծանրացած են անոր գրական վաստակին վրայ: Բանաստեղծին առաջին հատորներէն սկսելով, ընտրուած կտորներու վերլուծումը ընելէ ետք, բարձրախօսը ձգած են իրենց ընկերներուն: Բոլոր աշակերտներն ալ ջանացած են լաւագոյնս մեկնաբանել Խրախունիի գործերը: Հանդիսութեան աւարտին, նախակրթարանի բաժնի տնօրէնը՝ Գարեգին Պարսամեան շնորհակալութիւն յայտնած է Խրախունիի եւ ներկաները հրաւիրած ընդունելութեան: Խրախունիի ի պատիւ հանդիսութիւնը երկրորդ բաժին մը ունեցած է Մայիս 26ին: Նախորդ հաւաքոյթը յատկացուած էր գլխաւորաբար մինչեւ 2000ական թուականներու արտադրութիւններուն, իսկ այս անգամ, 1996ի շրջանն է որ մաս կազմած է յայտագրին եւ այդ տարին լոյս տեսած իր «Սրտի խօսք»ը: Այս եւ այլ հատորներէ ընթերցումներէ ետք, յայտագրի աւարտին խօսք առած է լիսէի բաժնի տնօրէն՝ Շահին Զընար, որմէ ետք արտայայտուած են նաեւ Հայր Յակոբոս Զօփուրեան, հուսկ՝ Խրախունի:

***

ԱՅՆՃԱՐԻ (Լիբանան) Հայութիւնը մեծ շուքով տօնելէ ետք «Յառաջ» վարժարանի 65ամեակին առիթով վարժարանի հիմնադիր Շաւարշ Միսաքեանի կիսանդրիի պատուանդանին եւ «Մուսա Լեռ» վերանորոգուած սրահին բացումը (Մայիս 20), Մայիս 26ին ալ կազմակերպած է մշակութային ձեռնարկ մը, որուն մասնակցած են Հայաստանէն ժամանած Սիւզան Մարգարեան եւ Սիրուշօ արուեստագէտները: Անոնք շրջագայած են գիւղը, ապա այցելած վարժարանը: Ներկայ եղած են 7րդ դասարանի պատրաստած առենամարզանքին, որուն նիւթը եղած է վարժարանին հիմնադրութիւնն ու պատմութիւնը: Խօսք առած է Եսայի Հաւաթեան, որ վեր առած է «Յառաջ» վարժարանի դերը իբրեւ մտաւոր եւ հայրենասիրական հնոց: Երեկոյեան տեղի ունեցած է արուեստագէտներուն համերգը: Բացումը կատարած է Շրջանաւարտից միութեան ատենապետ Կարօ Փիլաւճեան, որ վարժարանի 65ամեայ երթը հիմնադիր Շաւարշ Միսաքեանի ուխտով շարունակելու յանձնառութեան տակ դրած է վարժարանին ընտանիքն ու բարեկամները: Պարով եւ երգով, Սիւզան Մարգարեան եւ Սիրուշօ մէկ ու կէս ժամ խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծած են աւելի քան 600 հանդիսականներու համար:

***

ԳՈՒՄԳԱՊՈՒԻ (Պոլիս) Պէզճեան սրահին մէջ, Մայիս 26ին, ողբացեալ Թենոր Գէորգ Պօյաճեանի յիշատակին ոգեկոչման հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է, կազմակերպութեամբ Սայաթ-Նովա երգչախումբին: Ներկայ եղած են Շիշլիի քաղաքապետը, Սեւ Ծովեան տնտեսական համագործակցութեան Հայաստանի մնայուն ներկայացուցիչը՝ Կարէն Միրզոյեան, ողբացեալին այրին՝ Տիանա Սաղըրեան-Պօյաճեան եւ զաւակը: Յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին երգիչներ Ալիս Մանուկեան, Շուշան Գալաթաշ, Գէորգ Դաւիթեան եւ Տիգրան Գարակէօզեան: Նարօտ Էրքօլ վարած է ամբողջ յայտագիրը, անդրադառնալէ ետք Գէորգ Պօյաճեանի վաստակին: Երգերէն եւ նուագէն յետոյ, յայտագիրը փակուած է Նարօտ Էրքօլի արտասանութեամբ, մինչ զուգահեռ հնչած է «Ի վերին Երուսաղէմ»ը: Վերջաւորութեան տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը:

***

ԱՅՆՃԱՐ իր առաջին այցելութիւնը կատարած է, Մայիս 27ին, Հայաստանի դեսպանը՝ Վահան Տէր Ղեւոնդեան: Խուռներամ բազմութիւն մը դիմաւորած է դեսպանը, կեդրոնական հրապարակին վրայ: Այնուհետեւ «Գ. Կիւլպէնկեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան անկախութեան հռչակման 88րդ տարեդարձի նշումը, կազմակերպութեամբ Հ.Յ.Դ. «Կարմիր Լեռ» կոմիտէին: Ցուցադրուած է «Անկախութեան ճանապարհը» խորագրուած տեսերիզ մը, որմէ ետք բեմ ելած է օրուան բանախօսը՝ Տիգրան Ճինպաշեան: Իրեն յաջորդած է դեսպանը, որուն խօսքի աւարտին Այնճարի քաղաքապետ Սեպուհ Ագայեան յուշանուէրով մը պատուած է դեսպանը: Ձեռնարկէն ետք, Այնճարի միութենական եւ համայնքի պատասխանատուները հանդիպում մը ունեցած են Վահան Տէր Ղեւոնդեանի հետ «Սարգիս Զէյթլեան» ժողովրդային տան մէջ: Եսայի Հաւաթեան դեսպանին ներկայացուցած է Այնճարը իր անցեալով եւ ներկայով:

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Էմիլ Լահուտ» համալիրին մէջ, Մայիս 24ին տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը՝ «Հայ դպրոցը հայակերտման դարբնոց» կարգախօսին տակ, կազմակերպութեամբ Լիբանանի Հայոց Թեմի ազգային իշխանութեան ուսումնական խորհուրդին, հանդիսապետութեամբ Արամ Ա. Կաթողիկոսի, հայ դպրոցի տարուան առիթով: Փառերգներու ունկնդրութենէն ետք, տեսերիզ մը ներկայացուցած է հայկական վարժարանները: Ապա, Ուսումնական խորհուրդին անունով խօսք առած է Սեպուհ Մանճեան, որ շեշտած է թէ ընթացիկ ձեռնարկ մը չէ, այլ հայ դպրոցի ծառայութեան մէջ գիտակից եւ համեստ մասնակցութիւն մը: Օրուան բանախօսը եղած է Կարօ Յովհաննէսեան, որուն առաջին խօսքն էր՝ «Դպրոցը ամէն բանէ առաջ, դպրոցը ամէն բանէ վեր եւ դպրոցը միակ անփոխարինելի կռուանը»: Գայեանէ պարախումբին բերած մասնակցութենէն ետք, ազգային իշխանութեան խօսքը փոխանցած է Գեղամ Եպիսկ. Խաչերեան: Աւարտին, հուսկ բանքը արտասանած է Արամ Ա.: Հաստատած է որ հայ դպրոցը վաւերական Հայ պատրաստելու կռուանն է, որ այսօր տագնապի մէջ կը գտնուի ու սկսած է իր ամբողջական իմաստը կորսնցնել:

«ԵՍ ՍԻՐԱՀԱՐՈՒԱԾ ԵՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ»

«Ռուբէն Մամուլեան» շարժանկարի ակումբի հերթական հանդիպումը (Յունիս 9) նուիրուած էր Ռոպէր Կէտիկեանի ստեղծագործութեանը: Տարբեր տարիների ժապաւէնների ազդագրերով էր զարդարուած մշակութային միութեան սրահի պատերը: Մի առանձին ցուցանակ էլ նուիրուած էր «Յառաջ»ում լոյս տեսած յօդուածներին: Արթօ Փէհլիվանեանը հրաւիրեց, ով որ հայերէն գիտի ծանօթանայ այդ յօդուածներին:

Ժամը 20.30ին ժամանեց Ռոպէր Կէտիկեանը. նայեց իր ժապաւէնների ազդագրերին: Կարծես նորովի էր յայտնաբերում անցած տարիների իր ստեղծագործութիւնները: Երկար լռութիւնից յետոյ, արտաբերեց.

— Cest bien !

Արթօ Փէհլիվանեանը հանդիսատեսին ներկայացրեց Կէտիկեանին, նաեւ օրուայ ցուցադրուելիք ժապաւէնը՝ «Մարիուս ու Ժանէթը»: Ժապաւէնը պատմում է Մարսէյլի բակերից մէկում ապրող չորս ընտանիքի կեանքն ու առօրեան: Հիմնական կերպարը Ժանէթն է, որը կերտել է դերասանուհի Արիան Ասգարիտը: Դերասանուհու խաղը իր յեղաստեղծական երանգներով, յախուռն խառնուածքով, կատակերգականից դրամատիկական անցնելու վարպետութեամբ ապահովում է ժապաւէնի շարժուն ընթացքը: Կատակերգականի եւ դրամատիկականի կշռութային զարգացման համաչափութիւնը: Երբ ժապաւէնը աւարտուեց եւ սրահի լոյսերը վառուեցին Կէտիկեանի ուղեկցութեամբ ներս մտաւ Արիան Ասգարիտը: Անկեղծ ու անմիջական ողջունեց ներկաներին եւ պատրաստուեց երկխօսութեան հանդիսատեսի եւ Արթօ Փէհլիվանեանի հետ: Զրոյցը հիմնականում ծաւալուեց Կէտիկեանի վերջին «Ճանապարհորդութիւն ի Հայաստան», ժապաւէնի մասին: Կէտիկեանը եւ Ասգարիտը պատմեցին Հայաստանում տեղի ունեցած նկարահանումների մասին, ժողովրդի կենցաղի, առօրեայի մասին: Կէտիկեանը բացի հանրածանօթ դերասաններ Սերժ Աւետիքեանից, Սիմոն Աբգարեանից, ժապաւէնում նկարահանել է նաեւ տեղացի, Երեւանի թատրոնների դերասանների: Յատկապէս շատ էր տպաւորուել «Հենրիկ Մալեան» թատրոնի դերասանների մասնագիտական բարձր կարողութիւններով:

– Ինչո՞ւ Գաննի փառատօնին չի ներկայացուել ձեր վերջին ժապաւէնը:

– Շարժանկարային խնդիր էր: Ոչ մի ուրիշ խնդիր չկայ: Որեւէ ճնշում կամ քաղաքական հարց չի եղել, – պատասխանեց Կէտիկեանը:

Վերջում Արիան Ասգարիտը մի անկեղծ խոստովանութիւն արեց: Որ ինքը սիրահարուած է... Եւ իր այդ նոր սէրը Հայաստանն է:

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Մինչեւ այս ատեն չէի գիտեր, որ պատարագի «Եւս առաւել» աղօթքին մէջ օրուան կաթողիկոսին եւ պատրիարքներու անունները կը յիշատակուին. խնդիրը նատոլ պատրիարքին՝ Թաքթաքեան Պօղոս Արք.ին վրայ է եղեր. վերջապէս «չի պիտի յիշուի»ներու քաջագանչութիւնով հրաժարեցուցին այդ պատրիարքը եւ անոր տեղի ընտրեցին Խրիմեան Հայրիկը, որ Վան կը գտնուէր:

Եղանակը ամառ էր. գացած էինք Ս. Կարապետ եկեղեցի, Կիրակի առտու մը. եւ երբ եկեղեցիէն կ'ելլէինք, տեսանք որ փողոցը եկեղեցւոյն առաջ կը ծախէին «Արարատ» անուն հայերէն լրագիրը, որ Խրիմեան Հայրիկի պատրիարք ընտրուիլը կ'աւետէր, անոր պատկերն ալ հրատարակելով. գնեցի ես հատ մը այդ թերթէն, զոր կը պահեմ ցարդ հաւաքածոներուս մէջ:

***

Այդ միջոցին Սկիւտար Ս. Խաչ եկեղեցին եկաւ ինկաւ նոր քարոզիչ մը, Մարկոս Վրդ. անունն որ մեծ մօրս (մօրաքոյրս) հեռաւոր ազգականներէն է եղեր եւ ողջութեանը որբ մնացած ըլլալով, պաշտպանութիւն մը կրցեր է գտնալ, չգիտեմ ի՞նչպէս: Մտեր է կաթոլիկի կղերական դպրոց եւ եղեր կաթոլիկի վարդապետ, զոր յիշեցի անցողակի:

Մայրենի եկեղեցւոյ գիրկը վերադառնալու համար կը դիմէ Պօղոս պատրիարքին, սա ալ զինքը կը ղրկէ Ս. Խաչ, ուր մնաց բաւական ժամանակ իբրեւ քարոզիչ եւ սկսաւ երբեմն այցելութեան գալ մեծ հօրս, որ արդէն հիւանդացած էր:

Վիզը ծուռ վարդապետ մ'էր, կը տեսնայինք որ երկար քարոզներ կը խօսէր եւ լալով, ջերմեռանդութեամբ պատարագ կ'ընէր:

Երբ մեծ հայրս կնքեց իր կեանքը, այս վարդապետը Արիստակէս սրբազանին քովը կայնած, յուղարկաւորութեան օրհներգութիւններուն մասնակցեցաւ, եւ թաղման արարողութենէն յետոյ ցաւակցութեան եկաւ մեծ մօրս, եւ տեսնալով որ ամէնքս ալ շատ կուլայինք, «Սիրելիներ» ըսաւ, «Համարեցէք թէ հայրերնիդ երկար ճամբորդութեան մը գացած է»: Մօրեղբայրս անդիէն պատասխան տուաւ ըսելով. «Այո՛, Հայր Սուրբ, շատ աղէկ կը խօսիք, բայց ճամբորդութեան գացողէ մը ուշ կամ կանուխ նամակներ կը սպասւին եւ յոյս կ'ըլլայ թէ մէկ օր կը վերադառնայ. մահուան պարագային այդ տեսակ յոյսեր գոյութիւն կ'ունենա՞ն»: Վարդապետը լուռ մնաց եւ քիչ յետոյ «Սուրբ Հոգին ձեզ մխիթարիչ ըլլայ» խօսքը արտասանելով, վերարկուին քղանցքները ժողվեց ու մեկնեցաւ:

***

Մարկոս վարդապետ իր քարոզչութիւնը երկար չշարունակեց. գնաց վերստին ծառայել Կաթոլիկ եկեղեցւոյն. 1875ին երբ ես սկսայ Բերայի Կալաթա սէրայի դպրոցը յաճախել, շատ անգամ փողոցին մէջ կը պատահէի իրեն, որ սեւ թիւլով փակեղը գլխին եւ վիզը միշտ ծուռ կը վազէր թէ պատարագ թերեւս ընելու: Կ'ըսէին թէ Հասուն Գերապայծառին իրաւասութեան ներքեւ մտած էր. անշուշտ ձանձրանալով մայրենի եկեղեցւոյ կարգ մը խստապահանջ կանոններէն:

Եւ Մարկոս Վարդապետը առաջինը չեղաւ կաթոլիկութենէ դարձող ու վերստին կաթոլիկութեան գիրկը նետուող: Կը յիշեմ ես ուրիշներ ալ, որոնց մասին յետոյ կը խօսիմ:

Եւ այսպէս, մանկութեանս ու պատանեկութեանս օրերուն բոլոր անցուդարձերը, իբրեւ շարժապատկեր կը ցուցադրուին այժմ աչքիս առաջ. կը յիշեմ զանոնք մանրամասն, ինչպէս արդէն գրած եմ «Անցուկը – մոռցուկ»ին սկիզբը:

***

Ս. Խաչ վարժարանը կը շարունակէի անխափան, եկեղեցին ալ ձայնաւորներուն մէջ մտած էի եղբօրս հետ. երբեմն ալ փոխասացութիւն կամ մոմակալութիւն կ'ընէինք. սակայն մեր կարծեցեա՛լ անառակութիւնները փոփոխութիւն չէին կրեր:

Ամէն երեկոյ, երբ դպրոցէն ազատ կ'արձակուէինք, երկու եղբայր անմիջապէս կ'ուղղուէինք մեծ հօրս տունը, որուն պարտէզը պատուական թութի ու սալորի (ճան էրիկ կոչուած) ծառեր կային. ձեռքերնիս մէկմէկ հաց առած, կը շուլլուէինք բստ եղանակի, ծառերն ի վեր, կ'ուտէինք անյագաբար հասուն պտուղները: Տունէն մեծ մայրս կամ մօրաքոյրս «Վար իջէ՛ք» կը պոռային, «Հիմա հայրերնիդ կու գայ, ծեծ կ'ուտէք» կ'աղաղակէին. մտիկ ընողը ո՛վ էր. կ'իջնայինք ծառէն այն ատեն, երբ կուշտ ու կուռ ճաշակած ըլլայինք թութ ու սալոր:

Այս արարողութիւններէն յետոյ, կ'երթայինք պարտէզին մէկ կողմը, հոն կը սկսէինք փորել, փորփշտկել, իբրեւ թէ այազմա չինելու նպատակաւ եւ այս՝ նմանելու համար մօտակայ Քիւրտ – օղլունց եղբայրներուն, որոնց ընդարձակ պարտէզին մէջ կար գետնափոր աւազանաձեւ տեղ մը ուր շարունակ գետնէն ջուր կը բխէր եւ կ'ըսէին թէ այազմա է:

***

Համբաւաւոր էր այդ յարաբուխ ջուրը, աչքի ցաւի հզօր բուժարար է այն կ'ըսուէր, պիրապիր՝ ռամկաբանօրէն, այսինքն՝ յոյժ ազդեցիկ: Յատուկ օր ունէր Քիւրտ – օղլունց այազման, եւ ժողովուրդը խումբ խումբ կը դիմէր այդ օրը, ջուրէն առնելու, աչքերնին լուանալու. յոյն քահանայ մ'ալ ներկայ կը գտնուէր հոն, եկող-գացող ուխտաւորներուն վրայ կարդալու եւ ջուր սրսկելու. չէ՞ որ այազմա կոչուած ուխտատեղիները յունական սնոտիապաշտութեան արդիւնք են. շահագործութեան, դրամաշորթութեան իբրեւ մեծ աղբիւր, զոր Հայ եկեղեցին երբեք չէ ունեցած:

Պոլսոյ մէջ եղած բազմաթիւ այազմաներէն նշանաւորներն էի Հիսար – տիպի, Այվան – սէրայի, Գուրու – չէշմէի, Էմիրկէնի այազմաները, որոնք իրենց շաբաթական յատուկ օրերն ունէին:

Այս այազմաներուն ջուրին մէջ անտառակ տղաներու չափիկները կը թաթխէին, ու հազցնէին որպէս զի խելօքնան: Անձնական փորձառութեամբ է որ կը գրեմ այս տողերը:

(Շար. 22)

(Շար. Ա. էջէն)

Հայերուն կողմէ ամբաստանուած է քրիստոնէութիւնը վարկաբեկելով, քանի որ ցուցադրած է Քրիստոսը ներկայացնող խճանկարի մը վրայ մահմետական հոգեւորականներու արարողութիւնը: Արդարութեան նախարարութեան մասնագէտները ֆիլմը քննած ու եզրակացուցած են թէ վարկաբեկումի ամբաստանութիւնը տեղին է:

ԺԱՔ ԼԱՆԶՄԱՆ, գրագէտ, հրապարակագիր, երգերու բառերու հեղինակ, Լիւի պարբերականի հիմնադիր, մեռած է 79 տարեկանին: 60ական Թուականներուն է, որ Տիւթրոնի երգերուն բառերուն որպէս հեղինակ համբաւ շինած է: Ծնած էր 1927ին Պուա-Գոլոմպ, (Փարիզեան արուարձան) Արեւելեան Եւրոպայէն գաղթած հրեայ ընտանիքի մը ծոցը: Աւելի քան 40 հատորներ գրած է:

ՓԱՐԻԶԻ Փրէնթան ծանօթ վաճառատունը իտալական սեփականութիւն պիտի դառնայ, քանի ծախու էր Փինոյի կողմէ, որ գայն գնած էր 1992ին: Նոր տէրը կը դառնայ իտալական Ռինաշէնթէն, որուն նախագահն է Մօրիցիօ Պորլէթթի: Ծախուած է 1,1 միլիառ Եւրոյի: Անցեալ տարուան գործառնութիւնը հասած էր 752 միլիոն Եւրոյի:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 21ի (Ա. փուլի Գ. եւ վերջին մրցումներու) արդիւնքներն են.-

Գ. ԽՈՒՄԲ. - Հոլանտա - Արժանթին 0-0, Սերպիա Մոնթենեկրօ - Գոթ տ'Իվուար 2-3: Այս խումբին Ա. դիրքը գրաւեց Արժանթին, որու հետ որակուելու իրաւունք ձեռք ձգեց Հոլանտա համագիտանալով դասաւորման երկրորդը, Գ. եւ Դ. տեղերը կը գրաւեն Գոթ տ'Իվուար եւ Սերպիա Մոնթենեկրօ որոնք այլեւս դուրս կը մնան մրցաշարքէն:

Դ. ԽՈՒՄԲ.- Փորթուկալ-Մեքսիքա 2-1, Անկոլա-Իրան 1-1: Այս խումբին առաջին դիրքը գրաւեց Փորթուկալ որ ութերորդ աւարտականներուն, ըստ խաղացուցակին, պիտի մրցի Գ. խումբի երկրորդին՝ Հոլանտայի հետ: Այս խումբին դասաւորման երկրորդ տեղը գրաւեց Մեքսիքան եւ որակուեցաւ, հակառակ իր կրած պարտութեան. ութերորդ աւարտականներուն պիտի մրցի Արժանթինի դէմ:

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

recherche

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:

Monsieur le Président

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

77 rue La Fayette

75009 PARIS

e-mail : aaas.paris@aaas.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006

A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :

— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :

C.B.A.F. — Conseil d'Administration :

17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€

ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»

(Տաղկահան 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:

Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»

83 rue d'Hauteville 75010 Paris

Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Արնուվիլի «Աստղիկ» մասնաճիւղի դըպրոցական տարեկան հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 20.30ին, Սալ Ազնաւուր:

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու բարեկամները:

□

ISSY

Journée du 9 juillet

avec

LA CROIX BLEUE

D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :

Musée Rodin de Paris

déjeuner au restaurant

Maison de Retraite de Gonesse

suivi

d'un goûter musical.

Départ 9h30 MCA :

rue de la Défense

Réservations :

— **Alice :** 01. 46. 42. 90. 68;

— **Jacqueline :** 01. 40. 95. 81. 33

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS

DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA
ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS

par e-mail : cbaf@wanadoo.fr

ou par fax : 01 53 34 12 13

□

ՏԷՍԻՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղի եւ Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան միօրեայ հայկական վարժարանի եւ պարի դասընթացքի ամավերջի հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 20.30ին, Տէսինի քաղաքապետական հանդիսասրահը:

Մուտքը ազատ է:

***

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 Թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը հրաւիրեն ձեզ Կիրակի, Յուլիս 2ին առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին:

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն հանգիստ:

Արարողութիւններէն յետոյ հոգեճաշ Շաւիլի «Աթրիում» սրահին մէջ.-

ATRIUM

3 Parvis Robert Schuman

92370 CHAVILLE

Տեղերը ապահովելու համար դիմել եկեղեցի կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.- 01. 47. 09. 23. 18:

Maison de la Culture Arménienne d'Alfortville

1976 - 2006

30ème anniversaire de l'inauguration de la MCA

GALA MCA 2006

Sous la présidence de **René ROUQUET,**

Député-Maire d'Alfortville

le **SAMEDI 24 JUIN** à 20h45

Salle des Fêtes rue Voltaire Alfortville

SPECTACLE DE DANSE ARMENIENNE

Création

avec la participaton des élèves de la M.C.A.

Participation aux frais

Renseignements :

9, rue de Madrid 94140 Alfortville

Tél.:01 43 76 55 89 - Fax:01 43 78 66 64

e-mail: mca.alfo@wanadoo.fr

TEBROTZASSERE EN FETE

DIMANCHE 25 JUIN, de 11h à 20h

Spectacle des enfants de la maternelle

CHORALE DE L'ECOLE TEBROTZASSERE

sous la direction de

HAIG SARKISSIAN

Mini-spectacles des élèves de l'Ecole encadrés par leurs professeurs

DISTRIBUTION DES PRIX

BUFFET — BROCHETTES — BAR

TOMBOLA — JEUX ET CONCOURS DIVERS

Grand écran pour suivre la Coupe du Monde de Football

ENTREE LIBRE

1 Bd du Nord - Carrefour d'Arménie, 93340 LE RAINCY - Tél.:01 43 81 01 72

(accès par le RER E Eole)

prendre la navette autobus descendre station Pavillons-sous-Bois

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ 24-25
SAMEDI-DIMANCHE
24-25 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.482 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.482

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒԱՅԱԼ երկար հարցազրոյց մը տուած է Մոնտի (Յունիս 23), ուր ի մէջ այլոց, կը գտնէ որ հարկ է որ իրենց երկիրը վերադառնան յանցագործ օտարականները, որոնք վտանգաւոր կը նկատուին: «Աշխարհի մէջ, կ'ըսէ, եթէ Ֆրանսան չի լսուիր, պատճառն այն է որ չի գործադրեր, ոչ ներսը, ոչ դուրսը, ինչ որ կը հռչակէ»: Եւրոպայի համար, կը խորհի որ նոր ուխտ մը պէտք է, մանաւանդ ընկերային ուխտ մը: Ներկայ Եւրոպան տնտեսական մէկ ոտք ունի, առանց իր ընկերային երկրորդ ոտքին, ոչինչ կարելի է: Գաղթի մասին աջին քաղաքականութիւնը աշխատանքի գաղթին նուազումն է: Ֆրանսա նոր օրէնքի պէտք չունի: Սեկոլէն Ռուայալ որ ձախին աջը կը նկատուի, չընդունիր որ իր առաջարկները սարքոզեան բնոյթ ունին: Միաժամանակ, 200 հազար նոր անդամներ իրենց քուէն կու տային Ընկերվարական կուսակցութեան պարտադրած ծրագրին: Այդ նորերէն մէկը դիտել կու տար որ, որեւէ ծրագիր բան չի փոխեր, ամէն բան կախում ունի այն անձէն որ այդ ծրագիրը պիտի գործադրէ:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ նարնջագոյն յեղափոխութեան կուսակցութիւնները համաձայնութեան եկած են համախմբման կառավարութիւն մը կազմելու համար: Հետեւանքն այն է, որ տարի մը առաջ, պաշտօնազրկուած Իուլիա Տիմոշէնկօ կրնայ կրկին նախարարապետ դառնալ: Ան տրամադիր է նոյն կորովով տանիլ իր պայքարը եւ արդէն իսկ ազդարարած է որ ոչ ոք կրնայ խորհիլ թէ զերծ պիտի մնայ պատիժէ: Բարեփոխում մը կ'ուզէ որուն նպատակն է թոյլ չտալ որ մաֆիան որոշէ լաւը եւ դէշը կամ թէ ինչպէս օրինակ, մէկը գրեթէ ձրի գործատուն մը ձեռք ձգէ: Կ'ուզէ որ նոր քննութեան մը ենթարկուին Ռուսաստանի հետ կազի հայթայթման հարցերը: Ներկայ համաձայնութեամբ, Կիեւ 95 տոլար կը վճարէ 1000 խոր. մեթրի համար, զոր կը ստանայ միջնորդի մը միջոցաւ: Իուլիա Տիմոշէնկօ արդէն իսկ ասպարէզ կը կարդայ Ռուսաստանի:

ԱՄՄԱՆԻ մէջ, պաղեստինեան իշխանութեան նախագահը եւ Իսրայէլի վարչապետը առաջին հանդիպում մը ունեցան Յունիս 22ին, նախաճաշելով Յորդանանի թագաւորին հետ: Այս հանդիպումը կը կատարուէր որպէս նախաբան Բեդրա կազմակերպուած ֆորումի մը որ կը համախմբէ Նոպէլեան 25 դափնեկիրներ, որոնց օրակարգն է աշխարհի ճակատագիրը: Ապպաս եւ Օլմերթ ջանացած են որ քաղաքական բնոյթ չտրուի իրենց տեսակցութեան: Խօսակցութիւնը կեդրոնացած է ընդհանուր հարցերու շուրջ: Եթէ երեւոյթները խաբուսիկ են, տարակարծութեան հարցերը շատ են:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ հարստացած է, շնորհիւ քարիւղին եւ արդէն անցեալ տարի ամբողջութեամբ վճարած է 3,3 միլիառ տոլարի իր պարտքը Դրամական Միջազգային Ֆոնտին (ԷՖ. ԷՄ. Ի.): Մնացեալ պարտքերն ալ (22,3 միլիառ) պիտի փակէ (Գլէօպ տը Փարիի անդամները): Հակառակ այս փայուն պատկերին, Ռուսաստան 15% համեմատութեամբ կորսնցուցած է իր բնակչութիւնը:

ԿԻՊՐՈՍԻ Արտաքին նոր նախարարը՝ Ժորժ Լիլիքաս կոչ ըրած է Թուրքիոյ որ իր նաւահանգիստներն ու օդակայանները բանայ կիպրական նաւերուն եւ օդանաւերուն:

ԱՍԻԱ ՃԷՊԱՐ ծագումով ալժերացի ֆրանսագիր գրագէտը Ֆրանսական Կաճառ ընդունուեցաւ Հինգշաբթի Յունիս 22ին (ընտրուած էր 2005 Յունիս 16ին): Կը գրաւէ Ժորժ Վետէլի աթոռը: Առաջին Մաղրեպցին է որ մուտք կը գործէ անմահներու ակադեմիան: Բուն անունով Ֆաթմա-Զօրա Իմալհայէ, ծնած է Ալժերիա 1936ին, նկատուած է «Ալժերացի Ֆրանսուազ Սականը»: 1980էն ի վեր Ֆրանսա հաստատուած է, ուր քիչ ծանօթ է եւ այդ առընչութեամբ ցաւ կը յայտնէ, քանի աւելի համբաւ կը վայելէ Գերմանիա, Իտալիա եւ ԱՄՆ: Իր գլխաւոր գործերն են «Ծարաւը» (1956), «Անհամբերները» (1958), «Նոր աշխարհի որդիները» (1962): Իրմով, չորրորդ կինն է որ մուտք կը գործէ Ֆրանսական Ակադեմիա (Ժագլին տը Ռոմիյի, Հելէն Գարէր-տ'Անգոս եւ Ֆլորանս Տըլէ):

ԺԸՆԵՒԻ մէջ, Յունիս 22ին բացուող ՄԱԿ-ի Մարդկային իրաւանց նոր խորհուրդի նիստը դէմ յանդիման գտնուած է անախորժ անակնկալի մը, երբ պարսկական պատուիրակութեան մէջ նկատուած է ներկայութիւնը Թեհրանի ընդհանուր դատախազ Սայիտ Մորթազաւիի, որ ծանօթ է որպէս «մամուլի մսագործը»: Տասնեակներով ձերբակալութիւններու ձեռնարկած է, չարչարանքի ալ կիրարկումով:

ՌԻԱՏԻ մէջ (Սաուտի Արաբիա) հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է Ուրբաթ, Յունիս 23ի առաւօտուն: Ըստ սաուտական աղբիւրներու 5 հոգի, որոնք Ալ-Քաիտայի անդամներ կը նկատուին, սպաննուած են: Ալ-Քաիտայի ծրագիրներէն է տապալել Սաուտի Արաբիոյ միապետութիւնը:

ԱԺԷՆԻ մէջ է, որ Նիքոլա Սարքոզի իր կնոջ Սեսիլիայի հետ (հաշտուած են) Յունիս 22ին կը մասնակցէր հաւաքոյթի մը որ ընտրապայքարի բնոյթ ունէր անշուշտ: Ներքին նախարարը քննադատեց Եւրոպական Կեդրոնական Դրամատունը, շեշտեց թէ բացը չէ որ գործազրկութիւն կը ստեղծէ, այլ գործազրկութիւնն է որ բաց կը ստեղծէ:

ՍՈՄԱԼԻԻ մէջ, համաձայնութիւն գոյացած է կառավարութեան եւ իսլամապաշտներու միջեւ, ինչ որ որոշ յոյսերու առիթ տուած է: Համաձայնագիրը կը ճշդէ փոխանցման կառավարութեան օրինականութեան ճանաչումը եւ Զինակցութեան իսլամական դատարաններու ներկայութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Իսլամի հոգատարութիւնը վայելող կրօնական հարցերու բաժանմունքը (կառավարական մարմին) 35 մասնագէտներու յանձնախումբ մը նշանակած է, որ պարտի մաքրել այն ժողովածուները (հատիթ), ուր մարգարէին խօսքերը կան (որոնք չկան Գուրանին մէջ) բայց կը գործադրուին աւանդութեամբ եւ կը վերաբերին բիրտ արարքներու կիներու դէմ: Հեռատեսիլէն, մարմնին մէկ պատասխանատուն՝ Մ. Կէօրմէզ յայտարարած է «Նուաստացուցիչ ոչ մէկ խօսք կիներու նկատմամբ մարգարէին կրնայ վերագրուիլ»:

ԱՄՆ ԿՐՆԱՆ ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԼՔԵԼ ԸՍՏ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ

«Ինտէփէնտընթ» թերթը Իրաքի զարգացումներուն լոյսին տակ վերլուծած է քրտական գործօնը ու եզրակացուցած. ԱՄՆ ինչպէս նախապէս ալ ըրած են, կրնան լքել Քիւրտերը եւ վերադառնալ Թուրքիոյ:

Փաթրիք Գոգպըրնի վերլուծումը շեշտած է թէ Իրաքի քիւրտ ղեկավարները Իրանի ու Թուրքիոյ դէմ որպէս երաշխաւոր ԱՄՆ-ը տեսնել կ'ուզեն: Թրքական տարածքէն 40 հազարնոց զօրքով մը Իրաք մուտք գործելու ամերիկեան ծրագրին Անգարայի կողմէ մերժումէն ետք Քիւրտերը Իրաքի մէջ Ուաշինկթընի միակ զինակիցը դարձան, սակայն բրիտանացի լրագրողը համոզուած է որ Անգարայի կողմէ կեցուածքի փոփոխութիւն մը Իրաքի Քիւրտերուն համար աղէտալի հետեւանքներ կ'ունենայ ու վերջ կը գտնէ իրենց ինքնավարութիւնը:

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ և ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 22ին Երեւանի Սեբաստիայի փողոցին մէջ հրազէնով սպաննուած է Սեդրակ Զատիկեանը, 26 տարեկան, իր "Մէրսէտէս" ինքնաշարժին ղեկին: Քովի ընկերը վիրաւորուած է: Ականատեսները ըսած են որ ոճրագործը արտասահմանեան կառք մը մտած ու խոյս տուած է: Կրակոցներէն սպաննուած է փողոցին անկիւնը պաղպաղակ ծախող 37 տարեկան կին մըն ալ:

Նախորդ օրն ալ Մոսկուայի իր բնակարանին մէջ անձնասպան եղած է Հայաստանի Քա.Կէ.Պէ.-ի նախկին ղեկավար Գ. Բաղամեանցի զաւակը՝ Ռուսաստանի ապահովութեան ծառայութեան գնդապետ Եուրի Բաղամեանցը: 68 տարեկան էր:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՅՈՒՆԻՍ 22ի (Ա. փուլի Գ. եւ վերջին մրցումներու շարք) արդիւնքներն են.–

Ե. ԽՈՒՄԲ. – Չեխիա–Իտալիա 0–2, Ղանա–ԱՄՆ 2–1:

Այս խումբին վերջնական դիմագիծը պարզուեցաւ հետեւեալ ձեւով: Ա. եւ Բ.՝ որակելի դիրքերը գրաւեցին Իտալիա եւ Ղանա, Գ. եւ Դ. տեղերը գրաւեցին Չեխիա եւ ԱՄՆ, որոնք այլեւս դուրս են մրցաշարքէն:

Զ. ԽՈՒՄԲ. – Խրուաթիա–Աւստրալիա 2–2, Ճափոն–Պրազիլ 1–4:

Այս խումբին առաջատար դիրքը, ինչպէս կ'ակնկալուէր, գրաւեց Պրազիլը. ինչ որ նուազ սպասելի էր՝ Աւստրալիոյ որակումն էր որ բուռն պայքարէ մը ետք դուրս ձգեց Խրուաթիան: Ուրեմն, այս խումբին Բ. տեղը գրաւեց Աւստրալիա, Գ. եւ Դ. դիրքերու վրայ աւարտեցին Խրուաթիա եւ Ճափոն, որոնք եւս տուն կը վերադառնան, բառին բուն իմաստով:

Ութերորդ աւարտականներու երկու այլ մրցումներ ալ տեղի կ'ունենան այս խմբակներէն դուրս եկածներու միջեւ: Այսպէս, Երկուշաբթի, Յունիս 26ին, Քայզըրսլաութըրնի մէջ Իտալիա եւ Աւստրալիա դէմ դիմաց կու գան, մինչ Երեքշաբթի, Յունիս 27ին, Տորթմունտի մէջ, Պրազիլ-Ղանա ճակատումը տեղի կ'ունենայ:

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի ՊՈԼԻՍ ԱՅՑԸ

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Յունիս 21ին ապահովութեան արտակարգ միջոցներու տակ Գարեգին Ա. հասած է Ֆէնէրի Յունաց պատրիարքարանը: Այդ տեղափոխութեան ընթացքին ոստիկանական ընկերակցութիւն եղած է կաթողիկոսական թափօրին ու կարգ մը ճամբաներ երթեւեկի փակուած:

Նախ եկեղեցական արարողութիւն մը կատարուած է, որուն հետեւած է լրագրողներու հոծ բազմութիւն մը. յետոյ պատրիարքարանի դահլիճին մէջ ուղերձներ փոխանակուած են: Պարթողոմէոս պատրիարք խօսած է անգլերէն, երկարօրէն արտայայտուելով միջեկեղեցական յարաբերութիւններու մասին, ապա անդրադարձած երկու եկեղեցիներուն պատմական կապերուն, որոնք կու գան Գ., Դ. դարերէն:

Գարեգին Բ. հայերէն իր ուղերձով շնորհակալութիւն յայտնած է ընդունելութեան, շեշտելով նման հանդիպումներու օգուտը եկեղեցիներն ու կրօնքները մերձեցնելու գործին:

Յաջորդած է Գարեգին Բ.ի եւ Պարթողոմէոս պատրիարքին իրենց հետեւորդներով դռնփակ նիստը:

Նոյն գիշերը Յունաց պատրիարքը ընթրիք մը տուած է Գարեգին Բ.ի ու անոր հետեւորդներուն:

ՀՈՒՆԳԱՐԱՑԻՆԵՐԸ ՆԵՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՃՈՐՃ ՊՈՒՇԷՆ

1956ին խորհրդային ճնշումին դէմ ապստամբողներու կողմէ կազմուած «Աքսոր 56» միութիւնը պահանջած է որ նոյն յեղափոխութեան ԱՄՆ-ու կատարած ժխտական դերին համար նախագահ Ճ. Պուշ հունգար ժողովուրդէն ներողութիւն խնդրէ: Պահանջը ներկայացուած է նոյն ապստամբութեան յիսնամեակի նշումներուն առիթով որոնց մասնակցելու գացած է Ճ. Պուշ:

«Աքսոր 56» միութիւնը ԱՄՆ-ը կ'ամբաստանէ երկակի խաղ խաղալով. կ'ըսէ թէ մէկ կողմէն նախագահ Այզենհաուըր աչք փակած է Հունգարիոյ խորհրդային ուժերու կողմէ գրաւումին, միւս կողմէն «Ազատութեան ձայնասփիւռ»ը դրդած է ապստամբելու, խորհրդային գերիշխանութեան դէմ պայքարելու, ինչ որ նշանակած է բազմաթիւ զոհեր, յաւելեալ ճնշում:

Հունգարացիները կ'ուզեն որ Ճ. Պուշ իրենցմէ ներողութիւն խնդրէ իր երկրին աղտոտ դերին համար, ինչպէս Գերմանիոյ նախկին վարչապետ Վ. Պրանտ, կամ Յովհ.-Պօղոս Բ. պապը:

«ԿԻԼԻԿԻԱ»ՅԻ ՎԱՐՊԵՏ ՆԱՒԱՍՏԻՆԵՐԸ

«Կիլիկիա» առագաստանաւուն երկու նաւաստիները Մուշեղ Բարսեղեան եւ Վահագն Մաթեւոսեան Գերմանիոյ մէջ բաւական բարդ քննութեան մը յաջողելով ստացած են «երկար նաւարկումի վարպետ» տիտղոսը: Անոնց յաջողութիւնը խանդավառութեամբ տօնուած է նաւուն վրայ, արցախեան թութի օղիով:

«ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Ըստ Երեւանէն հասնող լուրերուն, 1990ական թուականներուն նման մարդիկ զբաղած են օրհներգի, դրօշակի ու զինանշանի նախագիծ ստեղծելով, յատկապէս՝ օրհներգի.– «Փառերգին համար շուրջ 1500ական տոլարի մրցանակ ալ սահմանուած է, բառերուն եւ երաժշտութեան հեղինակներուն: Կառավարութիւնը երկու միլիոն դրամ յատկացուցած է Մշակոյթի նախարարութեան, որպէսզի մրցում կազմակերպուի, եւլն.: Պիտի կազմուի դատակազմի յանձնաժողով մըն ալ» ("Յառաջ", Մայիս 16, 2006): Անկախութենէն ընդամէնը 15 տարի ետք ազգային խորհրդանիշը փոխելու նախաձեռնութիւնը, նոյնիսկ՝ սոսկ տրամադրութիւնը, ո՛չ ժամանակի, ո՛չ դրամի եւ ոչ ալ ժողովուրդի հոգեկան անդրադարձութեան հարցեր կը յառաջացնէ: Փակագիծի մէջ աւելցնենք, որ երբ ուղղագրութեան հարցը կը դրուի, «յարմար ժամանակը չէ, նիւթական մեծ միջոցներու կարիքը կայ, մարդիկ անգրագէտ պիտի դառնան» եւ այլ պատճառաբանութիւններ կը տրուին: Արդեօք հիմա յարմար ժամանա՞կն է ներկայ խորհրդանշային համակարգը տակնուվրայ ընելու:

"Նոր կեանք"ի Մայիս 18, 2006ի թիւին մէջ, պատմաբան Անդրանիկ Ջելեպեան, թերեւս անգիտակից զուգադիպութեամբ, վերարծարծած է օրհներգի պատկանելութեան հարցը բաւական զգայացունց վերնագրով «"Մեր հայրենիք" հայոց ազգային քայլերգին հեղինակը՝ իտալացի աղջի՞կ մըն է»:

Ա. Ջելեպեան 1917ին Նիւ Ճըրզի հրատարակուած երգարանի մը մէջ գտած է, որ «Իտալացի աղջկան (ճիշդը՝ "աղջկայ" Վ. Մ.) երգը» նշուած է իբրեւ Միքայէլ Նալբանդեանի թարգմանութիւն: Այս մէկ հատիկ փաստարկով, ան ենթադրած է, որ «կրնայ ինք թարգմանած ըլլալ սոյն քերթուածը, իսկ աւելի հաւանականը՝ իտալահայ մը թարգմանած եւ իրեն յանձնած ըլլալու է ան»:

Քերթուածին 18 տուները արտատպելով, հեղինակը կ'եզրակացնէ, որ առաջին 15ը կը պատկանին "Իտալացի աղջկան", իսկ վերջին երեքը՝ Նալբանդեանին: Վերջիններուն մէջ, ըստ իրեն, հայ գրագէտը կը մեկնաբանէ առաջին տասնհինգ տուները, որոնց խօսուն եզրակացութիւնն է.– «Չէ... թշուառ չի Իտալիան,/ Եթէ կանայք այսպէս են»:

Սպասելի էր, որ պատմաբան Ջելեպեան, իր վերանորոգ վարկածը յայտնելու ժամանակ, հետեւեալ հարցերուն լուծումը բերէր.–

ա) «Իտալացի աղջկան երգը»ի իտալերէն բնագիրը: Ինչպէ՞ս կարելի է նորէն յարութիւն տալ այս հինաւուրց վէճին ու պնդել, որ այդ երգը թարգմանութիւն մըն է, եթէ բնագրին մասին որեւէ խօսք չկայ:

բ) Իտալահայ թարգմանիչին խնդիրը: Ինչո՞ւ այդ ենթադրեալ թարգմանիչը մէջտեղ նետուած է: Հաւանաբար որովհետեւ Նալբանդեան, իր իտալական կեցութեան ընթացքին (1859), դժուար թէ իտալերէն սորվէր բանաստեղծութիւն թարգմանելու աստիճան: Ինչո՞ւ այդ ենթադրեալ թարգմանիչը իր մտքին արգասիքը այլ հեղինակի մը յանձնելով, անհետ կորսուէր: Մանաւանդ, որ "թարգմանութիւնը" թերխաշ է. յանգերու իմաստով, օրինակ, բոլորովին կը կաղայ: ԺԹ. դարուն, մարդիկ անանուն տողացի թարգմանիչներու հիմամբ չէին թարգմաներ. եթէ բնագրային լեզուն չէին գիտեր, միջնորդ լեզու մը կը փնտռէին եւ հարցը կը փակուէր:

գ) Ո՞ր տեղացի էր իտալահայ ենթադրեալ թարգմանիչը: Արդեօք Նոր Նախիջեւանցի՞ մըն էր Նալբանդեանի պէս, որ կը գրէր արեւելահայերէնի ու արեւմտահայերէնի խառնուրդով (Նոր Նախիջեւանի հայերը ծագումով արեւմտահայ են), ինչպէս գրուած է "Իտալացի աղջկան երգը":

Եթէ ճիշդ է յարգարժան յօդուածագրին ենթադրութիւնը, թէ գործը երկու հեղինակ ունի, արդեօք կարելի չէ՞ մտածել, որ Գամառ Քաթիպայի "Մայր Արաքսի ափերով" բանաստեղծութիւնը... երկու հեղինակ ունի: Ան զրոյցի մը վրայ հիմնուած է. երկու խօսողներէն մէկը գետն է, ուրեմն հեղինակներէն մէկը Ռափայէլ Պատկանեանը ըլլալու է (Գամառ Քաթիպա), իսկ միւսը՝ Մայր Արաքսը կամ... Արաքս[ի] անունով կին մը:

1850–1860ական թուականներուն ցարական վարչակարգին պայմաններուն մէջ յեղափոխական գործունէութիւն ծաւալող Միքայէլ Նալբանդեանէն, որ իր կեանքով պիտի վճարէր այդ յանդգնութիւնը, ըսպասելի էր որ ուղղակի լեզուով չխօսէր "Մեր հայրենիք թշուառ, անտէր" Հայաստանի մասին, այլ իր ազատատենչ գաղափարականը ներկայացնէր այլաբանական պատկերի մը ձեւով: Ահա թէ ինչո՛ւ Աւստրիոյ դէմ պայքարող Իտալիան յարմար օրինակ մըն էր՝ Հայոց ցոյց տալու, որ դեռ բաժան-բաժան գտնուող երկիր մը եւրոպական մեծ կայսրութեան մը դէմ կրնար պայքարիլ:

Պատճառ չենք տեսներ, հետեւաբար, որ Նալբանդեանէն զլացուի «Իտալացի աղջկան երգը»ի հեղինակային իրաւունքը, բացի եթէ ցոյց տրուի իր կարծեցեալ թարգմանութեան աղբիւրը: 1981 կամ 1982ի "Բագին" ամսագրի թիւերէն մէկուն մէջ (դժբախտաբար, հաւաքածոն մեր ձեռքը չէ) արտատպուած էր հայրենի հանդուցեալ բանասէր Միքայէլ Յակոբեանի մէկ յօդուածը, որ գիտականօրէն կը փաստէր, թէ Մ. Նալբանդեան հեղինա՛կն էր եւ ո՛չ թէ թարգմանիչը "Իտալացի աղջկան երգը"ին: Բոլորս գիտենք, որ Խորհրդային Հայաստանի մէջ պաշտօնական մթնոլորտը յօգուտ "Մեր հայրենիք"ին չէր, այնպէս որ քաղաքական հաշիւներ չէին կրնար ըլլալ այս հարցին մէջ:

Ընթերցողը կրնայ մտածել, որ այս անդրադարձը աւելորդ է, քանի որ այսօր պատրաստութիւններ կը տեսնուին "Մեր հայրենիք"ը պատմութեան թանգարանը ուղարկելու: Ի գործադրութիւն սահմանադրական փոփոխութիւններու 117րդ յօդուածին, որ կ'ըսէ, թէ Ազգային ժողովը մէկ տարուան ընթացքին պէտք է օրէնքով սահմանէ Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգը (ի՞նչ անհրաժեշտութիւն կար նման տրամադրութիւն մուծելու, գաղափար չունինք), եւ հետեւելով կառավարութեան վերոյիշեալ ցուցմունքներուն, Մշակոյթի նախարարութիւնը արդէն հրապարակած է «Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգի տեքստի եւ երաժշտութեան մրցոյթ՝ երկու փուլով»: Զտման փուլէն ետք, որ պիտի վերջանայ Օգոստոս 7ին, հինգ նախագիծ պիտի մընայ, իսկ երկրորդ փուլին պայմանաժամը դեռ չէ յայտնուած: Եթէ ժամկէտը յարգուի, թերեւս որպէս կաղանդչէք ստանանք նոր օրհներգ մը, այսինքն «հանդիսաւոր փառաբանական երգ՝ գրուած ծըրագրային բնոյթի բանաստեղծական խօսքերով, որը պետութեան երաժշտա-բանաստեղծական պաշտօնական խորհրդանիշն է» ("Ազգ", Յունիս 8, 2006):

Սակայն, եթէ "Մեր հայրենիք"ին յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի՝ «մի պարզ երաժշտութեամբ եւ նրան ուղեկցող "թշուառ, անտէր" բառերի կնիքը վրան տեքստով» օժտուած ըլլալու մեղքով (Բորիս Թէյմուրազեան, «Նորից եւ դարձեալ մեր պետական խորհրդանիշների մասին», "Ազգ", Յունիս 1, 2006), գոնէ յանուն պատմական ճշմարտութեան ակնկալելի է, որ վերջնականապէս հրաժարինք այն պատրանքէն, որ 1918–1920 եւ 1991–2006ին Հայոց երգած պետական օրհներգը... "Made in Italy" էր:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Նիւ Ճըրզի

ԱՆԿԵՂԾ ԹՈՒՐՔԸ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Աւելի քան երեսնամեակ մը առաջ էր, երբ կինս եւ անչափահաս տղաս միասին առած՝ Պէյրութէն ճամբայ ելայ մինչեւ Փարիզ երթալու նպատակով: Թուրք տարբին հետ մեր առաջին հանդիպումը տեղի ունեցաւ Սուրիա – Թուրքիա սահմանին վրայ, հայկական Քեսապ աւանին մօտ: Սահմանէն քիչ անդին դարձեալ հայկական Սուէտիոյ գիւղերն են, որոնք ժողովուրդներու ճակատագրին հետ խաղացող եւ աշխարհի քարտէսը վերագծող քանի մը Ֆրանսացի գաղթային պաշտօնատարներու քմահաճ եւ չհաղիտական տնօրինութեամբ յանձնուեցան Թուրքիոյ: Մեծն Տիգրանի փառքի օրերէն մնացած հայու բեկորներ են Կասիոս լերան երկու կողերը ապրող, գրեթէ նոյն բարբառը խօսող եւ նոյն աւանդութիւնները ունեցող Քեսապի եւ Սուէտիոյ գիւղերուն բնակիչները:

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

Սուրիոյ սահմանը անցնելէ յետոյ Թուրքիա մուտքի ձեւակերպութիւնները կատարելու համար կարգի մտայ: Առջեւիս ինքնաշարժը պելժական թուատախտակ ունէր. երիտասարդ ու վայելուչ կին մըն էր վարորդը, շուրջ 10 տարեկան իր մանչուկով: Այդ օրերուն մինի ժիւփը նորոյթ ըլլալով, Պելժուհիին կարճ փէշէն գեղեցիկ սրունքներ կ'երեւէին: Ասիկա շատ հաճելի տեսարան մըն էր մաքսապետին համար, որ հանդիպակաց պատին տակ, սնտուկ մը սեղանի վերածած, բաժակ մը օղիով երկար կերուխումով զբաղած էր, գործը յանձնելով իր օգնական Ահմէտին: Կինը մեքենային սնտուկին մէջ ծրարներ ունէր. նախապէս քննուած ու կնքուած, որպէսզի սահմաններու անցքը դիւրին ըլլար: Բայց մաքսապետ Մուսթաֆա էֆէնտին զուարճանալ կ'ուզէր:

– Ուլան Ահմէ'տ, սէն ուղրաշմա. քէնտի քալտըրսըն, իստիրսին. (Ծօ՛, Ահմէտ, դուն մի՛ զբաղիր. ձգէ ինք թող վերցնէ – իջեցնէ) հրահանգեց Մուսթաֆա էֆէնտի:

– Անլատըմ էֆէնտիմ (հասկցայ էֆէնտիս) իմաստալից ժպիտով մը պատասխանեց Ահմէտ, իր կարգին հրահանգելով կնկան որ կառքէն դուրս հանէ ծրարները, ցոյց տայ իրեն ու ետ տեղաւորէ զանոնք, եւ այդ քանիերորդ անգամ ըլլալով, մինչ այդ ցուցադրուող սրունքներով գինովցած էֆէնտիին հաճոյք պատճառելով: Ի վերջոյ համբերութիւնը հատած Պելժուհին պոռթկաց.

— Oh, mon Dieu; ça suffit, hein ? (Օ՛, Աստուա'ծ իմ, կը բաւէ՛, հէ՞):

– Զարարը եօք մատամ, պիր տեֆա տահա զահմէթ չէքինիզ (վնաս չունի տիկին, անգամ մըն եւս ձանձրոյթ կրեցէք):

Ի տես այս երկարատեւ տեսարանին կինս «սրիկաներ» ըսելով ակռաները կը կճրտացնէր, իսկ ես Թուրքը իր էութեան մէջ տեսնելով, տեսակ մը վայրագ գոհունակութեամբ կը դիտէի:

Սահմանը անցնելու եկած ինքնաշարժերու շարքը երկարելով, ջղային վարորդներէն ոմանց ճչակները, ի վերջոյ, ստիպեցին որ Մուսթաֆա էֆէնտին վերջ տայ իր խենէշ զուարճութեան:

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Կէսօրը հազիւ անցած Ատանա հասանք: Ուզեցի տեսնել նախկին հայաբնակ քաղաքը: Կինս եւ տղաս ինքնաշարժին մէջ թողելով մտայ առաջին փողոցին վրայ գտնուող աղքատիկ խանութ մը, ուրուն առջեւ ճերմակ մօրուքը մինչեւ գօտկատեղը հասած ծերունի մը բանջարեղէն կը ծախէր: Փոքրիկ գնում մը ընելէ յետոյ թրքերէնով հարցուցի, թէ Հայեր կա՞ն այս կողմերը: Թուրք ծերուկը ապշած՝ երեսս նայելով պատասխանեց.

– Վաքթընտա չօք վարտըլար... քէօքիւնտէն թեմիզլետիք (ժամանակին շատ կային... արմատէն մաքրեցինք..):

Ամբողջ մարմնով սարսռացի եւ ըրած սխալիս անդրադառնալով աճապարեցի հեռանալ, «հասկցայ» ըսելով: Մինչ ես կը հեռանայի, ծերուկը կը շարունակէր խօսիլ գիս Թուրք կարծելով. «Դուն չես գիտեր այդ բաները, զուցէ ծնած ալ չէիր այդ ժամանակ» ըսելով:

Ինքզինքս հազիւ ինքնաշարժ հասցնելով, դողացող ոտքերով ու ձեռքերով կարելի եղածին չափ արագ քշեցի ինքնաշարժը, վայրկեան առաջ հեռանալու համար այս դժոխային քաղաքէն:

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐՐՈՐԴ

Ատանայէն յետոյ ճամբան բաւական ժամանակ Տաւրոսեան լեռներէն կ'անցնի: Դարձդարձիկ ու նեղ ճամբայ մը, բաւական ու վտանգալից երթեւեկով: Լեռներէն իջնելէ յետոյ, ճամբան Անատոլուի տափաստանը կը կտրէ, ուր այլեւս երթեւեկի ակներեւ վտանգները չկան, սակայն տեղ տեղ կան օտարատեսք լաճերու խմբակներ, որոնք գաւազան ճօճելով, կամ քար նետելով ընթացք կու տան իրենց առհաւական բնազդին: Նկատի ունենալով Թուրքիոյ ապահովական ոչ բաղձալի կացութիւնը, սկզբունք ըրած էի չմթնցած դադրեցնել ճամբորդութիւնը, ի հարկին գիշերելով որեւէ գիւղի համեստ մէկ պանդոկին մէջ: Եւ երբ հասանք Ուլու Քըշլա բուսած գիւղը, փնտռեցի այն "Թուրիսթիք օթէլ"ը, որ յանձնարարուած էր Ատանայի մէջ ոստիկանէ մը: Շուրջս պանդոկի նման չէնք չտեսնելով, երկյարկանի եւ ծեփը թափած տան մը մօտ վառելանիւթի կայան մը մտայ եւ հարցուցի այդ "Թուրիսթիք"ին մասին: «Ահա՛, այս է այդ պանդոկը» պատասխանեց վաճառորդը, ցոյց տալով կիսաւեր այդ երկյարկանի տունը: Նախընտրութեան հարց չկար: Վեր ելլելով դիմաւորուեցանք շալվար հագած պառաւէ մը, որ հայ մամիկներու պէս զուրգուրալից ընդունեցաւ մեզ եւ կնոջս գիրկը քնացող երախան տեսնելով, ուզեց զայն առնելով հանգիստ անկողին մը տեղաւորել: Կինս թրքերէն շատ քիչ գիտէր, եւ ջարդերէն ազատած բեկորներու պատմութեանց հիման վրայ իր երեւակայութեան մէջ հիւսեր էր Թուրքի արիւնարբու պատկեր մը, որ թէեւ չէր համապատասխաներ այս պառաւ տիպարին, բայց եւ այնպէս, ամբողջ հոգիով կ'ընդդիմանար իր ձագը անոր յանձնելու: Քիչ յետոյ մէջտեղ ելաւ կարկտանաւոր տափատով եւ ֆասքէթաւոր մարդ մը, որ մեզի ցոյց տուաւ մեր ննջասենեակ ըլլալիքը: Սենեակին դուռը, ի հարկէ, կղպանք չունէր, բայց անոր փոխարէն դուռը ներսէն փակելու սողնակ մը կար: Զոյգ անկողինները ծածկուած էին պատերազմի օրերէն մնացած անգլիական բանակի մոխրագոյն ծածկոցներով: Երբ սաւաններուն աղտոտ վիճակը ցոյց տուինք, Թուրք պանդոկատէրը անկեղծ համոզումով ըսաւ.

– Էֆէնտի'մ, տակաւին մէկ հոգի մէկ գիշեր պառկած է այս անկողնին մէջ, մաքուր է...:

ՊԱՏԿԵՐ ՉՈՐՐՈՐԴ

Ուլու Քըշլայի "Թուրիսթիք օթէլ"ը գիշերելէ յետոյ, առաւօտ կանուխ ճամբայ ելանք դէպի Պոլիս եւ երեկոյեան հասանք Թուրքիոյ «եւրոպականացած» խաւին եւ յոյն, հայ եւ այլ օտար ժողովուրդներու բնակավայրը՝ Ստամպուլ: Աւելորդ է վըկայել որ գեղեցիկ է Ստամպուլը, որ իր գեղեցկութիւնը կը պարտի նախ եւ առաջ բնութեան եւ ապա, մեծ մասամբ բիւզանդացի, յոյն եւ հայ ժողովուրդներուն, որոնք դարերու ընթացքին շինեցին ու շէնցուցին զայն:

Մեր ինքնաշարժը լաստանաւի մը վրայ դնելով կը ճեղքենք Մարմարան, հիացումի հետ տրտմանոյշ մտածումներով, յիշելով Պէշիկթաշլեան, Դուրեան, Զօհրապ ու Շահնուր եւ ուրիշներ, որոնք ապրեցան այս գեղածիծաղ ափերուն վրայ: Գիշեր մը Պոլիս մնալով եւ անձամբ անծանօթ ազգականներու հետ տեսնուելէ յետոյ, յաջորդ օրը կ'ուղղուինք դէպի Պուլկարիա: Թրքական սահմանը անցնե-

լէ յետոյ, կը հասնինք պուլկար սահմանագիծը, որուն առջեւ ճամբան լայնքին փորուած ու ջուրով լեցուած էր, պարտադրելով որ նոյն ինքնաշարժերը անոր մէջէն անցնին: Պուլկար սահմանապահը նկատել տուաւ թէ Թուրք պաշտօնակիցը թերացած է ելքի կնիքը դնելու, թելադրելով որ վերադառնանք մեր անցագրերը կնքել տալու համար: Մինչ Թուրք պաշտօնատարը կնիքը կը զարնէր, կը հարցնեմ իրեն թէ ի՞նչ է նշանակութիւնը այդ ջրափոսին: Ցանկարծ կը խոժոռի Թուրքը ու կը յարէ.–

– փիս Պուլկարլար պիզիմ միքրոպլարը քըրըյօրլարմըշ··· (Աղտոտ Պուլկարները մեր մանրէները կը կտրեն եղեր):

ՊԱՏԿԵՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Պուլկարիոյ սահմանէն քիչ հեռանալէ յետոյ, երբ առաջին գիւղը կը հանդիպինք, կը կենանք պահ մը: Ի հակադրութիւն Թուրքիոյ, ակներեւ է մաքրութիւնն ու կանաչի առատութիւնը, քիչ ետք տեսնելու համար նաեւ ժողովուրդին աղքատութիւնը: Արդարեւ, տեսնելով որ ինքնաշարժին մէջ երիտասարդ կին մը եւ մանչուկ մը կար, խումբ մը նորահաս աղջիկներ կը պաշարեն մեզ, փունջ մը ծաղիկ եւ պտուղով լեցուն ափսէ մը հրամցնելով: Փոխադարձելով անոնց հիւրասիրութիւնը, կինս անոնց կը բաժնէ արդուզարդի մէկ ամսուան պաշարը, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով պատանի աղջիկներուն: Դէպի Սոֆիա ճամբան երկար բայց հաճելի է: Ձայն եզերող գիւղեր ու պտղաստաններ մեզ հետաքրքիր կը պահեն: Ճամբան եզերող ծառերը մեծ չեն սակայն, ինչպէս կ՚ըլլան ընդհանրապէս: Անոնք պտղատու ծառեր են՝ տանձ, խնձոր, սալոր ու ծիրան: Օգոստոսի առաջին օրերն են, պտուղները հասած: Այո՛, բայց կրնա՞նք ուտել: Վարանումս վերջ կը գտնէ մտածելով որ համայնավար երկրի մը մէջ ենք եւ հայաստանեան փորձառութիւնս կը յուշէ որ հոս ալ կարելի է օգտուիլ համայնական բարիքներէն: Քիչ յետոյ վարանումս կը փարատի տեսնելով որ ճամբորդներ ազատ համարձակ կը վայելեն պտուղները:

ՊԱՏԿԵՐ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

Շուրջ մէկ ամիս Եւրոպան պտըտելէ յետոյ, կը բռնենք վերադարձի ճամբան, այս անգամ Խտրնէի սահմանէն մտնելով Թուրքիա: Սահմանը խճողուած է խումբ մը hիփփիներով, որոնք աշխարհը կը պտըտին քալելով, կամ hիչ hայjքինկ ընելով՝ օգտուելով բարեացակամ մարդոց փոխադրամիջոցներէն: Անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները ընելու համար յայտնապէս լեզուական դժուարութիւն կար, քանի որ, hիփփիները Թրքերէն չէին գիտեր անշուշտ, իսկ Թուրք պաշտօնատարները ոչ մէկ օտար լեզու, բացի մէկէն, որ իր կոտրտած գերմաներէնովը կը փորձէր այդ բաբելոնեան խառնարանին մէջ թարգմանութիւն ընել: Այս աշխատանքէն յոգնած Թուրք պաշտօնատարը յանկարծ պոռթկաց.

– Ուլա՛ն, պու hայվանլար տա hիչ լիսան պիլմիյօրլար. (Տօ՛, այդ կենդանիներն ալ բնաւ լեզու չեն գիտեր կոր):

Անճրկած Թուրքին ծիծաղելի այս խօսքը ակամայ խնդուք պատճառեց ինծի, Թուրքին առիթ տալով որ օձիքիս կառչի, կռահելով Թրքերէն գիտնալս եւ խնդրելով որ թարգման ըլլամ, ակամայ ծառայելով Թուրք պաշտօնատարին, որ կը տառապէր օսմանեան օրերու ամբարտաւանութեամբ:

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏԿԵՐ

Վերջին Թուրքը որ տեսայ Մոնրէալի մէջ էր, երբ սովորականին պէս առաւօտեան սուրճս կը խմէի մօտակայ սրճարանին մէջ: Միջին տարիքով երիտասարդ մը նստաւ մեր մօտ եւ պահ մը յետոյ ֆրանսերէնով սիկառէթ մը առաջարկեց ինծի: Երբ մերժեցի, հարցուց թէ սուրճ մը կրնա՞յ հրամցնել: Կիսատ բաժակս ցոյց տալով երբ սուրճն ալ մերժեցի, պահ մը լռեց, քիչ յետոյ «Թրքերէն գիտե՞ք» հարցուց, ակներեւաբար ենթադրելով որ Հայ ըլլալով կրնանք նաեւ Թրքերէն գիտնալ. «այո՛», պատասխանիս վրայ ոգեւորուեցաւ Թուրք երիտասարդը եւ կրկնեց հիւրասիրութեան առաջարկը: Դարձեալ մերժելով հարցուցի թէ ե՞րբ եկած է Գանատա: «Մօտաւորապէս երկու տարի կ՚ընէ» ըսաւ ան, որուն վրայ խնդալով աւելցուցի. «Ցայտնի է»:

– Ի՞նչէն յայտնի է, հարցուց ան:

– Սուրճ ու սիկառէթ հրամցնելէդ, պատասխանեցի ես, որ պահ մը զարմանք պատճառելէ յետոյ, խնդուք պատճառեց Թուրքին:

Հասկցած էր պատասխանիս իմաստը:

Հ. Ն.

«ԱԿՆ» ՀԱՄՈՅԹԸ ՉՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՒ ՍԷՆ ՏԸՆԻԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Ֆրանսական լրատուներ անդրադարձան այն փառատօնին որ կազմակերպուեցաւ Փարիզի Սէն Տընիի շրջանին մէջ: Ցայտարարուած էր "Ակն" համոյթին մասնակցութիւնն ալ, բայց այդ մասնակցութիւնը տեղի չունեցաւ:

"Ակն" համոյթը Յունիս 13 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը հանրութեան ուշադրութեան յանձնած է չմասնակցելու իր որոշումին պատճառները. ու փառատօնին տնօրէնութիւնը հրապարակած է հաղորդագրութիւնը:

"Ակն" երկու պատճառ կը մատնանշէ.

ա.– Անդրադարձած են թէ յայտագրին մէջ այդ օրուան երեկոյթը ներկայացնելու կոչուած գրութիւնը անորոշութիւններ ու անճշդութիւններ ունի, այդ մասին կանուխէն ազդարարած են կազմակերպիչները: Հոն չեշտուած է Պոլսոյ բազմամըշակութային նկարագիրը որ ներկայիս լայն չափով այլակերպուած է, առանց պոլսական այդ աւանդութիւնը վերիվայրող պատճառներու նշումին: Թուրքերու հետ Հայերու, Յոյներու, Հրեաներու, Ասորիներու համակեցութեան վայր եղած թաղերու մէջ այսօր այդ համայնքներէն հազիւ քանի մը տասնեակ հազար ներկայութիւն կայ, 16 միլիոնոց քաղաքին մէջ, մինչ նոյն քաղաքին բազմամշակութային նկարագրին ձօնուած փառատօն կը կազմակերպուի:

բ.– Երկրորդ պատճառն ալ "Ակն"ի տարած աշխատանքին առընչուած է որ արգելք է նման մասնակցութեան: Իրենց ուշ լուր տրուած է թէ Յունիս 13ի երեկոյթը զանազան մասնակցութիւններու "ժամանակակից ստեղծագործութեան" մը ձեւին տակ համադրութեամբ ծրագրուած է, Մէրճան Տէտէի ղեկավարութեան տակ: "Ակն"ի երգացանկը կազմուած ըլլալով կրօնական կտորներէ, անոր կիբարկումը բարոյական ու էթիք պատասխանատուութիւն կը պահանջէ երբ հարց կը ներկայանայ գեղարուեստի գործի մը մէջ զայն ընդգրկելու:

"Ակն" շնորհակալութիւն յայտնած է մասնակցութեան հրաւէրին ու չմասնակցելու իրենց որոշումին պատճառներուն ցոյց տրուած ըմբռնումին:

Յունիս 13ի յայտագիրը մեկնելով մըշակոյթներու պոլսական խճանկարի մը վարկածէն, տեղ տուած է սուֆի մշակոյթին տէր, նաեւ ցիկան, գանատացի, քիւրտ, պոլսեցի հայ երաժիշտներու, երգիչներու:

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՒԱԳ ՀԻՒՊԱՏՈՍԻՆ

Հոլիվուտի "Կարապետեան" սրահին մէջ, Մայիս 31ին, տեղի ունեցած է հրաժեշտի երեկոյթ մը, ի պատիւ Հայաստանի աւագ հիւպատոս Գագիկ Կիրակոսեանին, նախաձեռնութեամբ Արեւմտեան թեմի ազգային առաջնորդարանին եւ հիւրընկալութեամբ բարերարուհի տիկին Աշխէն Փիլաւճեանի: Ներկայ եղած են առաջնորդ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան, ազգային վարչութեան, ազգային վարժարաններու խնամակալ մարմնի եւ հոգաբարձութեանց, միութիւններու վարչութիւններու և մամուլի ներկայացուցիչներ, Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անդամ Վիգէն Յովսէփեան եւ Կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչ Յովիկ Սալիպա: Հանդիսութիւնը վարած է Վիգէն Ա. Քհնյ. Վասիլեան: Սրտի խօսքերով հանդէս եկած են ազգ. վարչութեան ընթացաւարտ եւ նորընտիր ատենապետներ Հրայր Պալեան եւ Կարօ Յակոբեան, վեր առնելով աւագ հիւպատոսին վաստակը եւ յաջողութիւն մաղթելով անոր յառաջիկայ աշխատանքներուն: Յովիկ Սալիպա իր խօսքին մէջ շեշտած է գաղութին բոլոր անդամներուն հետ սերտօրէն ու անխտրական կերպով գործելու դիւանագէտին արժանիքները, ընդգծելով անոր պարտաճանաչութիւնը: Առաջնորդը խօսք առնելով նշած է թէ «Գագիկ Կիրակոսեան մեր գաղութին մէջ իր պաշտօնավարութեան առաջին օրէն գործեց իբրեւ հարազատ մէկ անդամը այս մեծ ընտանիքին, եղաւ բոլորիս հետ, ամէն տեղ, աշխատեցաւ անխտրական կերպով եւ ոգիով, հայրենիքի ընդհանրական շահերով առաջնորդուած»: Առաջնորդը իր խօսքի աւարտին դիւանագէտին նուիրած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը խորհրդանշող ոսկեայ մետալ մը: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է Գագիկ Կիրակոսեան, համոզում յայտնելով որ «հայկական այս գաղութը ունի ուժականութիւնը եւ կարողութիւնը տնտեսապէս ու այլ միջոցներով զօրավիգ – գործակից ըլլալու Հայաստանին»:

ԼՐԱՏՈՒ

ԱԽԹԱՄԱՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԻ

Ախթամարի եկեղեցիին նորոգութեան աշխատանքը մօտեցած է աւարտին ու կը նախատեսուի բացումը կատարել Սեպտեմբերին: Վանի կուսակալը կղզիին վըրայ ժողով մը ըրած է ու յայտարարած թէ ջուր եւ ելեկտրականութիւն ալ կ՚ուզեն տանիլ կղզի: Չէ որոշուած թէ տեղւոյն վրայ հորե՞ր բանալով ջուր պիտի հայթայթուի, թէ քաղաքէն խողովակներով պիտի տարուի: Այլ ձեւ մը կը նըկատուի քաղաքէն փոխադրամիջոցներով ջուր տանիլ ու ամբարել, ինչպէս ներկայիս կ՚ընէ նորոգութեան աշխատանքին լծուած ձեռնարկութիւնը:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Այապմաներու շարքին, չմոռնամ աղօթող կիները, տըրսէվէի փլած ընողները, խուշին թափողները, Թուրք փաթթոցաւոր աղօթողները, որոնք մեր տղայութեանը ձեռքէ ձեռք կը քաշուէին, իբրեւ հրաշք գործողներ: Մինչքս կու գայ որ Սկիւտարի Ենէնիմահալլէ թաղին յոյն եկեղեցւոյն մէջ կար ապուշ քահանայ մը որ բութ դանակով հիւանդ կ՚աղօթէր, յետոյ այդ դանակը հիւանդին գլխէն մինչեւ ոտքը կը պտըտցնէր, մարմինին մէջէն ցաւը կտրել հանելու նպատակով:

Կը տեսնայինք այս բոլորը եւ բնա՛ւ չէինք հաւատար անոնց զօրութեանը, որուն համար սաստիկ չէխ կը լսէինք մեր մեծերէն:

Կը յիշեմ, որ մեծ հօրս հին տունին պատուհանէն կախուած փայլուն շիշ մը կար, մէջը լեցուն ձէթ, ասոր մէջն ալ մուկի նոր ձագեր սպիտակ, եւ ընդունուած էր որ մուկի ձագերուն հիւթովը ճոխացած այդ ձէթը որ մուկիւղ կը յորջորջուէր, ականջի ցաւի մեծազդեցիկ դեղ էր: Կախուած էր նաեւ նման շիշ մ՚ալ դարձեալ ձէթով լեցուն, որուն մէջ ալ սեւ կարիճներ, եւ աստնցմով հնացած իւղը իբրեւ թէ կը բուժէր կարիճէ խայթըւածը. տեսակ մը նմանաբուժութիւն չէ՞ այս:

*
**

Պատահար մը զոր շա՛տ լաւ կը յիշեմ եւ որ ցայսօր արմանքիս ու զարմանքիս չարժանիթ է, կ՚արժէ որ յիշատակեմ:

Մեր քովի տունը երիտասարդ կին մը, օրին մէկը լուացք ընելու կ՚իջնայ խոհանոց. լուացքի միջոցին յանկարծ կ՚ունենայ ամենասաստիկ խիթեր, այն աստիճան որ լուացքը կիսատ թողով կը ստիպուի անկողին մտնել. կը լսէինք որ ցաւերէն կը պոռար, կը կանչէր. բժիշկ բերին, օգուտ չունեցաւ. գացին ծերուկ Հաճի տուտուն բերին. Հաճի տուտուն հիւանդին փորը աղօթեր է եղեր, վրան ալ փչելով փչեր է, եւ գացած տանձն ալ պատուիրեր է եղեր որ մուկերու կղկղանք ճարեն, տաս հատ մը խաշեն ու ջուրը խմցնեն:

Հաճի տուտուին պատուէրը հիւանդին տէրերը կը կատարեն նոյնհետայն. կ՚ելլեն ձեղուններուն մէջէն գտնալ յանձնարարուած դեղը, կը խաշեն, ջուրը կը խմցնեն ցաւատանջ կնկանը, որ քիչ յետոյ ձայնը կը կտրէր. կը պատմէին այս եղածը որ սուտ չէր եւ որու դեռ այսօր իմ երկարամեայ բժշկութեանս մէջ հաւատալս չի գար, հակառակ որ աչքովնիս վկայ եղած ենք իրողութեան:

*
**

Տակաւին նախակրթարանն էի ես. սկըսած էի ջուրի պէս կարդալ «Գործոց»ը, զոր աւարտելէս յետոյ ձեռք առի «Նարեկ»ը եւ իսկոյն արժանի համարուեցայ Քերականութեան կարգը անցնելու:

Վարժապետնիս միշտ Տէր Գէորգին տըղան էր, Ասատուր վաժպետը, որ յետոյ ըստ իւր ջերմ փափաքին քահանայ եղաւ. Տէր Խորէն կոչուեցաւ: Նախ աւագ սարկաւագ օրհնուեցաւ Արիստակէս Եպիսկ. Ռափայէլեանէն, ութ օր վերջն ալ քահանայ ձեռնադրուեցաւ Ներսէս Եպիսկ. Վարժապետեանէն, որ յատկապէս հրաւիրուեցաւ Ս. Խաչ այս առթիւ, վասն զի Արիստակէս Սրբազան տկար էր, չէր կարող պատարագել: 1873ի վերջը հասած էինք:

Մեր Ասատուր վաժպետին քահանայական ձեռնադրութիւնը շատ լաւ կը յիշեմ. իրեն օծակից ունեցաւ մի ոմն Եղիազար Մըրմըրեան տարեց չուկայիկ մը սնանկացած, տգիտութեան ալ ամենահաղուադէպ տիպար որ կոչուեցաւ Տէր Աբրահամ, ի յուշ Ս. Խաչի եկեղեցւոյն առաջին հիմնադիր բարեյիշատակ Տէր Աբրահամ քահանային, որու մասին բաւական երկար գրած եմ ես Երեմեայ Չէլէպիի Ստամպօլըյ Պատմութեան վրայ գծած Ծանօթագրութիւններուս Գ. հատորին մէջ:

Ներսէս Վարժապետեան վարդապետ ձեռնադրուած է եղեր Արիստակէս Սրբազանէն, եւ եպիսկոպոս՝ Սիսի կաթողիկոսէն:

Պերճախօս եպիսկոպոս մ՚էր. կը յիշեմ այդ ձեռնադրութեան առթիւ իւր քարոզը, որուն բնաբան առաւ այն երգը զոր քահանաներու դասը կ՚երգէ երբ ձեռնադրելիները ծնրադիր կը մնան լսելու համար. «Աստուածային եւ երկնային շնորհս»··· եւ այլն, յետոյ՝ «կոչել զպիրացու Եղիազար եւ զպիրացու Աստուածատուր ի սարկաւագութենէ ի քահանայութիւն, ըստ վկայութեան անձանց իւրեանց և ամենայն ժողովրդեան»: Եւ դպիրներն ալ կ՚արտասանեն. «Արժանի են»:

Ներսէս Եպիսկ. սքանչելի կերպով թըւեց քահանային պարտականութիւններն առ իւր եկեղեցին եւ ժողովուրդը եւ մաղթեց որ նորընծաները հանդիսանան անձնըւէր հովիւներ, եւ «մշակներ առանց ամօթոյ»: Եւ արդարեւ եղան լաւ քահանաներ:

(Շար. 23)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Անահիտ Դարբինեան իր ծնողաց Նշան եւ Նուարդ Դարբինեանի յիշատակին 75 Եւրօ կը նուիրէ «Հայաստան» Հիմնադրամին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 75 Եւրօ «Յառաջ»ին։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւը եւ Հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը հրաւիրեն ձեզ Կիրակի, Յուլիս 2ին առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին։

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝

ԳԻՐՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ։

Արարողութիւններէն յետոյ հոգեճաշ Շաւիլի «Աթրիոմ» սրահին մէջ.–

ATRIUM
3 Parvis Robert Schuman
92370 CHAVILLE

Տեղերը ապահովելու համար դիմել եկեղեցի կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.– 01. 47. 09. 23. 18։

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956
recherche

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Յառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21։ Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան առեն։

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ։ Կ'արժէ 10 Եւրօ։

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Արնուվիլի «Աստղիկ» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.– Տէր եւ Տիկին Պալեան, Սասուն Միութիւն 150–ական Եւրօ, Պ. Ետիքարտաշեան 100 Եւրօ, Ոմն 30 Եւրօ։

□

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Արնուվիլի «Աստղիկ» մասնաճիւղի դըպրոցական տարեկան հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 20.30ին, Սալ Ազնաւուր։

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու բարեկամները։

□

ISSY

Journée du 9 juillet

avec
LA CROIX BLEUE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :
Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.
Départ 9h30 MCA :
rue de la Défense

Réservations :

— **Alice :** 01. 46. 42. 90. 68;
— **Jacqueline :** 01. 40. 95. 81. 33

□

RECHERCHE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

ՏԷՍԻՆ

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը։ 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել։

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ։

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — **Tél. : 01 53 34 18 18.**

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide
de l'Eglise Apostolique Arménienne
du Midi de la France
avec le concours de l'**Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par
le **Révérend Père Komitas HOVNANYAN**
Curé de la Paroisse
Apostolique Arménienne
St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle des Arméniens de Gap
Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»

à THOLLON LES MEMISES (près d'EVIAN)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne, organisé par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçon et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet 2006.

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :

Pasteur Joël MIKAELIAN — **Tél. :** 01 47 36 02 50

A la rencontre de l'Arménie et du Karabagh avec l'UCFAF

du lundi 24 juillet au dimanche 6 août
1420 Euros tout compris au départ de Paris
(sauf visas et taxes aéroports)
base chambre double et demi-pension
excursions et visites quotidiennes avec guide francophone
ainsi que circuit 4 jours jusqu'au Karabagh
Renseignements et inscriptions :
UCFAF : 6, Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Tél. 01 42 08 76 49 (de 15h à 17h) - Fax 01 42 08 09 70
www.ucfaf.com
Madame YAZIDJIAN — 29-33, avenue Pasteur — 93100 Montreuil
Tél. 01 42 87 95 98 heures bureau

VOL • SÉJOUR À LA CARTE • CIRCUITS ACCOMPAGNÉS
Les Spécialistes des Voyages en Arménie
SABERATOURS - SEVAN VOYAGES
Paris 01 42 96 10 10 armenie@saberatours.fr | **Lyon** 04 78 60 13 66 sevan@selectour.com | **Marseille** 04 95 09 30 60 marseille@wasteels.fr
www.saberatours.fr

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France
et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne)
à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
— Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
— Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
— Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
— Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

ATTENTION DATE LIMITE : 28 JUIN

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 27
MARDI
27 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·483 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·483

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի ՊՈԼԻՍ ԱՅՑԸ

«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՃԵԼԻ ՀԱՐՑ ՉԷ» Կ՚ԸՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Գարեգին Բ.ի Պոլիս այցին կարեւոր կայքերէն եղած է Յունիս 23ին Սուրբ Փրկիչ հիւանդանոցը: Շրջած է զանազան բաժինները իր գնահատանքի խօսքը արտասանելով տարուած լուրջ, պատասխանատու աշխատանքին: Յետոյ սարքըւած է սիրոյ սեղան մը, հարիւրաւոր մասնակիցներով: Օրուան երկրորդ կէսին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այցելած է Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին:

Նոյն օրը Պատրիարքարանին մէջ Գարեգին Բ. հանդիպում ունեցած է պոլսահայ մտաւորականներուն հետ: Մեծարանքի, գոհունակութեան փոխադարձ ուղերձներէ ետք Կաթողիկոսը ազատ զրոյց ունեցած է մտաւորականներուն հետ, պատասխանած անոնց հարցումներուն ու լուսանկարուած անոնց հետ:

Յունիս 24ին Գարեգին Բ. այցելած է Սկիւտարի գերեզմանատունը, Ս. Խաչ եկեղեցին, Գարիչէի բիւզանդական եկեղեցին, եւլն., ապա ներկայ եղած Չրաղան պալատին մէջ համայնքին իրեն ի պատիւ կազմակերպած ընթրիքին: Հոն եւս ուղերձներ փոխանակուած են, կիրարկուած գեղարուեստական բաժին մը ու Կաթողիկոսը շքանշաններով պարգեւատրած է բարերարներ, գործիչներ, նուէրներ տուած հայ մամուլի ներկայացուցիչներուն:

Ամէն առիթով համայնքի պատասխանատուները չեշտած են կաթողիկոսական այցին ստեղծած խանդավառութիւնը, պատմական բնոյթը, իսկ Գարեգին Բ. հանդէս եկած է գոհունակութեան խօսքերով, գնահատականներով:

Յունիս 25 Կիրակի օր Գարեգին Բ. պատարագած է Գումգափուի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, հոծ բազմութեան ներկայութեան: Յետոյ տեղի ունեցած է մամուլի ասուլիս մը թրքական լրատուներու ներկայացուցիչներուն հետ. անոնք գլխաւորաբար Ցեղասպանութեան նիւթով հարցումներ ուղղած են որոնց պատասխանելով Կաթողիկոսը ըսած է թէ Ցեղասպանութիւնը 90 տարի առաջ պատահած իրականութիւն է, թէեւ որոշ պատմաբաններ միջոցէ մը ի վեր այդ մասին կը բանավիճին: «Մեր ժողովուրդին համար հարցը անվիճելի է եւ պրպտումի առարկայ չի կրնար դառնալ: Ճշմարտութիւն մը խորտըւոյ առարկայ է ու հարկ է զայն ճանչնալ: Եթէ Թուրքիա ընդունի այս ճշմարտութիւնը, անիկա մեր կողմէ դրական անդրադարձ մը կը գտնէ. այնքան ատեն որ Ցեղասպանութիւնը չի ճանչցուիր, հարցը լուծումի չի յանգիր» ըսած է Գարեգին Բ.: Ան գոհունակութիւն յայտնած է Հայաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ շարունակուող օդային երթեւեկին, ապա ըսած թէ Հայերը որքան ալ ցրուած ըլլան աշխարհի մէջ, ունին իրենց պետութիւնը որ Հայաստանի Հանրապետութիւնն է որ պէտք է Թուրքիոյ խօսակիցը ըլլայ:

Թուրք մամուլը (Յունիս 26) Ցեղասպանութեան մասին Գարեգին Բ.ի խօսքերը խորագիրներով տալով ընթերցողներու ուշադրութեան յանձնած էր, երբեմն զանոնք նկատելով «Գրգռիչ լուսաբանութիւն»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ զինեալ խմբակներու եւ Իսրայէլի միջեւ մթնոլորտը շատ լարուած է եւ Իսրայէլ կը պահանջէ որ ազատ արձակուի իր բանակին մէկ զինուորը որ առեւանգուած է Յունիս 25ին, մինչ երկու ուրիշներ սպաննուած են: Իսրայէլեան բանակին համաձայն, Համասի զինեալ խմբակը յաջողած է իսրայէլեան հողամաս մուտք գործել Ռաֆահէն փապուղի մը կառուցանելէ ետք: Համասի զինեալ խմբակին համար, ինչ որ կատարուած է հակազդեցութիւնն է պաղեստինցի բնակիչներու սպանութեան, Գազայի մէջ: Միւս կողմէ, Իսրայէլի Պաշտպանութեան նախարարը մահուան սպառնալիք ըրած է ռեւէ Պաղեստինցիի որ համարձակի հարուածել իսրայէլցի զինուոր մը:

ԱԼ-ՔԱՒՏԱՅԻ իրաքեան ճիւղը յայտարարած է Յունիս 25ին, որ առեւանգուած ռուս չորս պաշտօնեաները սպաննուած են եւ տեսերիզով ալ ցոյց տուած է դիակները: Յունիս 3ին առեւանգուած Ռուսերը դեսպանատան պաշտօնատարներ էին:

«ՖԻԿԱՌՈ»ՅԻ պրիւսէլի թղթակիցը՝ Ալեքսանդր Պույէ յօդուածով մը թերթին մէջ (Յունիս 24/25) երկարօրէն կ՚արտայայտուի Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին Եւրոպական Միութեան, որուն կողմնակից է, բայց կը գտնէ որ «Կիպրական հարցը, աւելի քան Հայոց Ցեղասպանութիւնը, ծանրօրէն կը կշռէ Անգարայի թեկնածութեան վրայ»:

ՎԵՐՏԷՕՆԻ ճակատամարտին 90ամեակին առթիւ, Շիրաք տեղւոյն վրայ մեծարեց այն բոլորը որոնք կռուած են պատերազմին ընթացքին եւ այդ առթիւ բացումը կատարեց մահմետական ռազմիկներու նուիրուած յուշարձանին, կողքին ունենալով Փարիզի մզկիթին մեծաւորը՝ Տալիլ Պուպաքէօրը: Առաջին անգամ ըլլալով նաեւ Հանրապետութեան նախագահը ոգեկոչեց Մառէշալ Փեթէնը, որ «կը մնայ որպէս Վէրտէօնի յաղթականը, բայց, աւաղ 1940 Յունիսին նոյն մարդը, իր կեանքին ձմրան հասած, իր փառքով պիտի ծածկէ Զինադադարին տխուր ընտրութիւնը եւ գործակցութեան անպատւութիւնը»:

1956 **ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ** 23ին էր որ հազարաւոր Հունգարացիներ, զէնք ի ձեռին կը յարձակէին խորհրդայնամէտ կառավարութեան վրայ: Օգնութեան կանչուած էր Կարմիր բանակը, որ դէմ յանդիման կը գտնուէր քաղաքացիական ինքնաբուխ կռիւլայի մը: ԱՄՆ երեսի վրայ կը ձըգէին շարժումը, զոր Ռուսերը կը ճըզմէին: Բնակչութեան մէջ 25 հազար մեռեալ կար, մինչ 200 հազար Հունգարացիներ խոյս կու տային դէպի Արեւմուտք: Ջարդը ահաւոր բնոյթ ունէր եւ ապստամբութեան ղեկավարը՝ Իմրէ Նաժի կը գնդակահարուէր 1958ին: Յիշենք որ 1956ի այդ թուականին, Փարիզի մէջ ալ քոքթէյլ մոլոթովներ կը նետուէին համայնավար կուսակցութեան կեդրոնավայրի շէնքին վրայ, որ այդ օրերուն փլաս տը Շաթօտէօն էր եւ բոցերը կը տարածուէին ամբողջ հրապարակին վրայ: Յետագային հրապարակին անունը կը փոխուէր, կը դառնար Քոլոնէլ Ֆապիէն, հունգարացի յեղափոխականի մը անունով:

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ Համայնավար Լիկան յայտնեց թէ նախագահական իր թեկնածու

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԿԱԶ ԵՒ ՔԱՐԻՒՂԻ ՈՐՈՆՈՒՄ

Գանատական ուժանիւթի ընկերութիւն մը քարիւղի եւ կազի որոնման աշխատանք պիտի տանի Արմաւիրի շրջակայքը: Ընկերութեան ներկայացուցիչը ըսած է թէ պատճառ չկայ որ Հայաստան այդ ուժանիւթերու պաշար չունենայ երբ դրացիները բոլորն ալ ունին: Անոր համոզումով անցեալի որոնումները յաջող չեն եղած, բայց ինք վստահ է որ Հայաստանի ընդերքին մէջ քարիւղ ու կազ կայ:

Ներկայիս ընկերութիւնը անհրաժեշտ կազմածները կը փոխադրէ, մինչեւ 2500 մեթր խորութեամբ որոնումի ձեռնարկելու համար: Առաջին արդիւնքները կարելի կ՚ըլլայ ունենալ յառաջիկայ Փետրուարին:

***

ԼՂՀ

ՄԻՆՍԿԻ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԻ

Մինսկի խումբին ամերիկացի նոր նըշանակուած նախագահը Մ. Պրիզա պաշտօնավարութեան սկիզբը նշած է Ղարաբաղի կնճիռին կարգաւորման առաջարկներ բերելով. միայն թէ այդ առաջարկները ոչ մէկ տարբերութիւն կը նշեն նախապէս բազմաթիւ անգամ սեղան բերուած ու ծեծուածներէն: Պրիզա ծանրացած է հանրաքուէի կազմակերպութեան վրայ, ըսելով թէ անիկա տեղի կ՚ունենայ ազրպէյճանական գրաւեալ հողերէն հայկական ուժերու քաշուելէն ետք: Աւելցուցած է թէ իրենք մեծապէս քաջալեր են երկու նախագահներուն ընդունելու այդ լուծումը որ քաղաքական համարձակութիւն կը պահանջէ:

Մ. Պրիզայի ներկայացուցած համաձայնագիրը կը նախատեսէ Հայաստանի ու Ազրպէյճանի միջեւ տնտեսական եւ դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւններու հաստատում:

Խնդրոյ առարկայ այս համաձայնագրին առընչութեամբ «Ազգ»ի հարցումին պատասխանելով Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութեան մամուլի բանբերը ըսած է թէ Հայաստանի համար առաջնային է կարգավիճակի հարցը, ինչպէս նախարար Վ. Օսկանեան քանիցս ըսած է:

ծուն է Օլիվիէ Պըզանսըծօ, ինչ որ դըժգոհ ձգեց ձախի այլ շարժումներ, որոնք կ՚ուզեն համաձայնիլ մէկ թեկնածուի շուրջ: Պըզանսըծօ յայտարարեց թէ այդ պարագային կը քաշուի:

800·000 (500·000 ոստիկանութեան համար) միասեռականներ տողանցեցին Յունիս 24ին, Մոնփարնասէն Պասթիյլ, պահանջելու համար իրաւունքներ զորս դեռ չունին: Այդ իսկ պատճառաւ ցոյցը աւելի քան նախորդ անգամները քաղաքական բնոյթ ունէր եւ Ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարութիւնն ալ յանուն ընկերոնց կը մասնակցէր: Պահանջուածը ամուսնութեան եւ զաւակ որդեգրելու իրաւունքն էր: Հոլանտ, Սթրօս-Քահն եւ ուրիշներ տրամադիր էին այդ ուղղութեամբ օրէնքներ քուէարկելու, եթէ իշխանութեան գլուխ գան, բայց Հոլանտ չի ծածկեր որ այդքան ալ դիւրին պիտի չըլլայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ միջերկրականեան արձակուրդի կայան Անթալիայի Մանաւկաթ գաւառակին մէջ, համանուն ջրվէժին մօտ ռումբի պայթում մը, Կիրակի, Յունիս 25ին,

(Շար.ը Դ. էջ)

ՋԱՒԱԽՔ

ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ ՀԱՐԿ Է ՎՐԱՑԵՐԷՆ ԳԻՏՆԱՆ

Վրաստանի Աշխատանքի, առողջապահութեան եւ ընկերային ապահովութեան նախարարը որոշած է բժիշկները քննութեան ենթարկել. որոշումը կ՚ընդգրկէ Ախալքալաքի ու Նինոծմինդայի բժիշկներն ալ: Բնականաբար քննութիւնը տեղի կ՚ունենայ վրացերէն լեզուով, ինչ որ լուրջ հարց կը յարուցանէ հայկական շրջաններու հայ բժիշկներուն. անկարելի չի նկատուիր որ անոնք իրենց արհեստը կիրարկելու արտօնագիր չունենան, ոչ թէ բժշկական գիտելիքներու անկատարութեան պատճառով, այլ վրացերէն չըգիտնալու:

***

ՄԵՍԽԵԹ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԱՅՑԸ

Յունիս 21ին, մօտ 40 մեսխեթ Թուրքեր գացած են Ախալքալաքի շրջանը, այցելած իրենց պապերուն բնակավայր գիւղերը: Անոնք ըսած են թէ իրենց այցը միայն զբօսաշրջական է եւ այդ գիւղերուն մէջ բնակելու նպատակ չունին:

***

ՆԻՆՈԾՄԻՆԴԱՅԻ ՄԷՋ ԱՆՉՆԱԳՐԻ ԲԱԺԻՆ

Վրաստանի Արդարութեան նախարարը Ջաւախք կատարած կարճատեւ այցին խոստացած է անձագրային գրասենեակ բանալ Նինոծմինդայի մէջ: Գրասենեակը որ նախապէս գոյութիւն ունէր, փակուած էր երկու տարի առաջ ու ժողովուրդը կը ստիպուէր Ախալքալաք երթալ, ինչ որ յաւելեալ ծախքի ու բարդութիւններու պատճառ էր:

***

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՔԱՐԻ ԲԱՑՈՒՄ

Ախալքալաքի Գումբորդօ գիւղին մէջ Յունիս 22ին բացումը կատարուած է Ցեղասպանութեան յուշաքարի մը: Նիւթ ունեցողները դատապարտած են 1915ին կատարուածը, նոյն ատեն Վրաստանի իշխանութիւններուն կոչ ըրած հետեւելու եւրոպական շարք մը երկիրներու օրինակին ու ճանչնալ Ցեղասպանութիւնը:

Գումբորդօ գիւղին բնակչութիւնը 1918-ին հերոսաբար դիմադրած է ներխուժող թրքական ուժերուն, հետեւաբար յուշաքարը խորհրդանշական կրկնակի իմաստ կը ներայացնէ:

***

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԸ ԽԻՍՏ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Վրաստանի սահմաններու պաշտպանութեան բաժինը որոշած է հայեւվրացական սահմանին վրայ աւելի խիստ հսկողութիւն կատարել, աւելցնել սահմանապահ կէտերու թիւը: Աւելի թոյլ հսկողութեան ենթակայ է վրացեւթուրք սահմանագիծը:

ԱՆՏԻՊ ԷՋԵՐ

«ԶԹՈՂԻՆ ՈՐՊԷՍ ՄԱՐԴ ԱՊՐԵԼ, ԳԷԹ ԹՈՅԼ ՏԱՆ ՄԱՐԴ ՄԵՌՆԵԼ...»

ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ

Կարելի է ապրել երկու կերպ, համառօտ եւ ընդարձակ:

Ընդարձակ կամ մանրամասն ապրողը պիտի անի այն բոլորը, ինչ անում են բոլորը, ինչ անում են բոլոր մարդիկ, կամ մարդ արարածն առ հասարակ:

Նա պիտի ծնրադրի բոլոր աստուածներին հերթով, դաւանի բոլոր կրօնները, պատկանի աշխարհում եղած բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններին, ժխտի այդ բոլորը ու հանդէս գայ չէզոք, ժխտի բոլոր աստուածներին եւ դառնայ անաստուած, ճաշակի այն բոլոր կերակուրները ինչ կերել է մարդը երբեւիցէ, ման գայ աշխարհը առանց որեւէ ծակ ու ծուկ զանց առնելու, խելագարուի, կոմունիզմին հաւատայ եւ այլն:

Նայեցէք ջրաղացին: Ջրաղաց կայ ցորենը փոշիացնում է, կայ, որ ձաւար է դարձնում, մէջտեղից երկու կէս է անում, եւ վերջապէս կոլխոզային ջաղացների նման երկու ամբողջական ցորենները իրար է կպցնում:

Իսկական մարդը մարսուած կերակուր, ջաղացի փոշի պիտի լինի:

Այս տեսանկիւնով եթէ նայենք մարդուն, ես մարդ համարուել չեմ կարող:

Այնքան համառօտ եմ ապրել: Անհաղորդ կեանքի մանրամասներին, ես ծնած օրից իմ գրիչ մանին եմ նայել ու կեանքի բոլոր արժէքները այդ «բանկն» եմ տարել ոչնչով փոխարինելու: Մարդիկ ըստ սովորականի ապրելուց յետոյ են մեռնում, իսկ ես նախ մեռայ, յետոյ ապրեցի:

Նրանք, ովքեր ինձ նման ապրում են մեռած, նրանց համար չկան կաշկանդիչ սովորութիւններ, ծէսեր, նախապաշարմունք, բարոյականութիւն, ամօթ, պատկառանք եւ նման բաներ: Որովհետեւ այդ բոլորը մահուան հետ համեմատած այնքան աննշան չարիքներ են, որոնց լինելուն էլ, չլինելուն էլ պէտք է նայել անտարբեր: Դրանք փոքրիկ ոչնչութիւններ են, որոնք իրենց ճանապարհին միանում են իրար հետ ու գնում թափւում մեծ ոչնչութեան մէջ:

Մի ժամանակ, երբ ես կարդում էի Իսահակեանի «Աբու-Լալա Մահարի»ն՝ չէի հաւատում նրա ճշմարտութեանը. ասում էի՝ երեւի հեղինակը գրել է իր զայրացած րոպէներին ու բարկութիւնն անցնելիս կը սկսի սիրել աշխարհը:

Այսօր սակայն, սարսափով նկատում եմ, որ ես էլ իսկական Աբու-Լալա Մահարի եմ: Նոյն անել վիճակին մատնուած:

Ես էլ այդ արաբ բանաստեղծի պէս եղայ ուրիշ երկրներ, իմաստուններ ու յիմարների հետ սեղան նստայ, աշխարհը նոր եկողներին, աշխարհից մեկնողներին բարեւ տուի, բարեւ առայ, ու եկայ այն եզրակացութեան, որ իսկապէս պէտք է քարաւանը դուրս քաշել «Պաղտատից» ու չուել այս աշխարհից...

Կեցութիւնը որոշում է գիտակցութիւնը: Ընդունենք այս ու ես ձեզ բացատրեմ, թէ ի՞նչ կեցութիւն եմ ունեցել եւ որպիսի՞ գիտակցութիւն ունեմ այժմս:

Աշխարհ գալով, առաջին մարդն, որ դէմս ելաւ, մեծ եղբայրս էր:

Հարցնում եմ.

– Եղբայր ջան, աշխարհի ճամբէն ո՞ր մէկն է:

Խոժոռնայում է ինձ իմ եղբայրը: Այնքան խոժոռ, որ աշխարհ գալս զղջացի:

Երբ փորձեցի խօսել հետը, մի քանի անհրաժեշտ տեղեկութիւններ ձեռք բերել, վերջապէս աշխարհի առաջնորդի տեղն իմանալ, որովհետեւ դէ, ես այն ժամանակ փոքր էի՝ մէկ էլ մի սոսկալի ապտակ եկաւ երեսիս: Առանց յանցանքի, առանց մեղքի, ոնց որ ասես ներկայիս կոմունիստը լինէր, որի մասին այն ժամանակ հասկացողութիւն չունէի:

Այստեղ ես կանգ առի եւ մի փոքրիկ աշխարհահայեացք կազմեցի՝ որ էր. «աշխարհը դաժանութիւն է ու ապտակ»:

Ընտանեկան այս «դաստիարակութիւնը» առած երբ դուրս ելայ փողոց՝ Թուրք լամուկները դանակները քաշած յարձակուեցին վրաս ու ես փախայ:

Բաց արի աշխարհահայեացքս ու վրան աւելացրի... դանակներ եւ փախ ու կոտորած:

Յետագայում հայրս Պարսկաստան փախաւ, ես՝ Էջմիածին եկայ սովորելու:

Ի՞նչ պիտի սորվէի, հարազատներից պոկուած մի խեղճ, պանդուխտ երեխայ: Չորս եւ չորս... ա՛խ մայրիկ ջան... անում է ութ: Ութից հանած չորս, թէեւ ճիշդ է, անում է դարձեալ չորս՝ բայց ինչի՞ս է պէտք այդ չորսը, երբ իմ ծեր հայրը պանդխտութեան մէջ պիտի տառապի: Այս վշտերիս մէջ ինքս ինձ մոռացած, չորս տարի յետոյ ո՞ր սատանի ծոցից դուրս Սաթենիկ անունով մի աղջիկ եւ եկաւ մտաւ սիրտս: Դէ արի հիմա էլ նրա սիրուց տոչորուիր:

Ուսումս աւարտելուց յետոյ էլ ես չխնդրեցի այդ երկար աղջկայ ձեռքը, որովհետեւ եթէ ընդունէր առաջարկս, յանկարծ երջանկութիւնս այնքան մեծ պիտի լինէր, որ ես տակին ճխլուէի:

Սրտիս կէսը Էջմիածին թողած Վան գնացի:

Այստեղ էլ ես ամուսնացայ ոչ այնպէս, ինչպէս ճաշարան մտնողը իր ճաշակին համեմատ կերակուր է պատուիրում: Ոչ, ես նստայ սեղանին եւ ասացի՝ «պատրաստի»» ինչ ունես բեր: Որովհետեւ ոչ մի ճաշարանապետ չէր կարողանայ իմ ուզած Սաթենիկը պատրաստել: Իսկ երբ Սաթենիկ չկայ՝ ոչինչ չկայ...

Երբ եկաւ 1915 թուականը, պատահեց հայոց պատմութեան մէջ չպատահած դէպք:

Թուրք կառավարութիւնը, որ սովորութիւն ունէր տաս տարին մէկ քաղհանել հայութիւնը սէյրակցնել(*), այս անգամ տրակտորը լծեց ու ողջ Տաճկաստանը հերկեց այնպէս, որ հայի հոտը կորուի այդ երկրից ու մենք գաղթեցինք:

«Գաղթը» անձամբ չճաշակողի համար հասարակ անուն է եւ գրւում է փոքրատառով, իսկ անձամբ ճաշակողի համար դա յատուկ անուն է եւ աշխարհում միակը:

Այն ժամանակ, երբ մի թեթեւ բեռ շալակդ առած, ծերունի մօրդ ձեռները բռնած դուրս ես գալիս քո հայրենի տնից եւ մի վերջին անգամ ետ ես նայում կտրելու համար այն անթիւ, անըմբռնելի թելերը, որ քեզ կապում են քո հայրենի տանը, քո պապերին, պապի պապերին, այն ամբողջ քաղցր յուշերին, որոնցով ապրում էիր մինչեւ այդ վայրկեանը: Դու, երբ մի խորունկ ա՛խ ես քաշում, երես դարձնում այդ բոլորից՝ այդ ժամանակ ես զգում միայն, թէ ինչ բան է գաղթը...

Լաւ ու վատ՝ ճաշակեցինք մեր առաջ դրուած այս պատառն էլ, վերջապէս եկանք Կովկաս: Բայց այստեղ էլ հայի արեան հոտն առած Թուրքը չուզեց հանգիստ տալ հրաշքով ճողոպրած իր զոհերին եւ իր ոտը Բարդողեան լեռնաշղթայից այս կողմը պարզեց եւ շարունակեց արիւնարբութիւնը, մինչեւ պոլշեւիկները Հայաստան մտան եւ մնացած հայութիւնը, «ազատեցին» Թուրքի ճանկերից:

Մեզ պարգեւած ազատութեան մասին մի պարզ գաղափար տալու համար ասեմ, որ յետագայում երբ 21 թուականին հայերը ապստամբեցին իրենց «ազատարարների» դէմ, պարտուած հայութիւնը նորից Թուրքիա էր փախչում, տաճկական սուրը գերադասելով պոլշեւիկների կացնից:

Պոլշեւիկեան Հայաստանը մի կատարեալ սառցատուն էր, որտեղ հայութեան ուղեղը սառեց իր գանկում բնաւ չմտածելու համար, արիւնը սառեց բազուկներում բնաւ չաշխատելու համար:

Ձեզ եմ հարցնում.

– Ի՞նչ «գիտակցութիւն» կարող եմ ունենալ ես հիմա, այսպիսի «կեցութիւն» ունենալուց յետոյ:

Ես կարո՞ղ եմ այս անլուր աղէտները գլխիս բերած ՄԱՐԴՈՒՆ «կենդանիների թագաւոր» անուանել:

Ուրեմն այսպէս.

Տաճկաստանում ես ապրում էի անմեղ: Բայց տաճիկ կառավարութիւնը սրով ետեւս ընկած ուզում էր ինձ սպանել: Փախայ իմ ռուսահայ եղբայրների մօտ, մի քանի տարի ապաստան գտայ, յետոյ էլ այդ «եղբայրները» բռնեցին ու քսան տարով աքսորեցին հիւսիսի սառնամանիքները:

Իմ աքսորի առաջին գիշերը կինս ինձ դաւաճանեց:

Իմ գրկի մէջ մեծացած որդիս մեծանալով – ոխերիմ թշնամի դարձաւ ինձ: Իմ ամենամերձաւորագոյնը մօտեցաւ ինձ ծեծելու համար:

Խմբագիրները ասում են նիւթ բեր, մէկի տեղը տանում եմ տասնմէկը՝ ոչ մէկն էլ չեն տպագրում:

Տունս ցախանոց է, ութը տարի է պետութիւնից բնակարան եմ ուզում՝ չի տալիս:

Եթէ արաբ բանաստեղծը իմ օրին լինէր, հիմա վաղուց էր փախել անապատ:

Բայց ես, ճիշդն ասած, չեմ ուզում փախչել անապատ, որովհետեւ այս րոպէիս ես ապրում եմ սովետական անապատում:

Յետոյ անապատ գնալը միտք չունի, փոխանակ ինձ յանձնելու անապատի իժերին, վայրի գազաններին, այստեղ, իմ շրջապատը հազար լիքն են իժերով ու գազաններով, թող նրանք ինձ ուտեն, ի՞նչ կարիք կայ տեղից շարժուելու:

Դժուարութիւնն այնտեղ է սկսւում, երբ աշխարհ է գալիս մի մարդ, աշխատում է հագնել աշխարհային օրէնքները եւ չի կարողանում: Նրանք ստանդարտ են, իսկ մարդը՝ կոշտուկներով լիքը:

Ի՞նչ անել: Կարո՞ղ ենք պահանջել, որ նա նախապէս դուշակելով, թէ ծնուելու է այդպիսի մարդ, իր օրէնքները յարմարեցնէր դեռ չծնուած մարդուն:

Չէր կարող:

Նա ասում է՝ աշխարհն այս է, ուզում ես ապրիր, չես ուզում՝ քեզ համար «պըրոտեզարանում» յատուկ աշխարհ շինել տուր:

Աշխարհ գալիս ես դեռ չէի տեղաւորուել, երբ ինձ ասացին՝ թէ դու մեռնելու ես...

Դէ արի ու մի թքի այս տեսակ աշխարհի վրայ:

Այո, ասացին պիտի մեռնես, բայց չասացին թէ երբ: Այնպէս որ ամէն քայլափոխին, երբ մի դժուարութեան էի հանդիպում, կարծում էի իմ մահուան ժամը հասել է:

Իմ կեանքի ամենադժուար մասը պոլշեւիկեան տիրապետութեան շրջանն էր: Ինձ ասում էին՝ «Դու որ պոլշեւիկների տիրապետութեան տակ կարողացար ապրել քառասուն տարի, մի վախենայ, էլ չես մեռնի»...

Բայց դժբախտութիւնը միայն պոլշեւիզմը չէր: Դրանք բազմաթիւ էին: Այս բոլորին հանդուրժել չկարողանալով, ցաւից հանեցի աշխարհն «ոտքիցս», դէն չպրտեցի, ձեռք զարկելով յատուկ ինձ համար աշխարհ կառուցելու... երեւակայութեանս մէջ:

«Իմ ծնունդից մինչեւ մահը կապուած է մի լար, երեւակայութիւնս լարախաղացի նման անվերջ գնում-գալիս է այդ լարի վրայ:

Ասում են ամենաարագ հաղորդակցութեան միջոցը ինքնաթիռն է հիմա, բայց սխալ է: Ինքնաթիռը չի կարող մարդու նման ծննդեան ու մահուան միջեւ ընկած ճանապարհը կտրել մի ակնթարթում, այդ ճանապարհը կտրում է երեւակայութիւնը:

Իմ երեւակայութիւնը այն թագբէկի թելն է, որ կապում է իմ կեանքի բոլոր երէկները իմ կեանքի վաղերին:

Չլինէր երեւակայութիւնս՝ իմ երէկներն ու վաղերը կ'անցնէին իբրեւ անծանօթներ առանց իրար բարեւելու:

Ես եօթանասուն տարեկան եմ, ամէն անգամ, երբ երեւակայութիւնս երթեւեկում է այդ տարածութիւնը՝ քառասուն տարուայ վրայից ցատքում է: Այդ իմ չապրած տարիներն են: Այդ տարիներին պոլշեւիկեան իշխանութիւնը եկաւ, քացու մի հարուածով դուրս վռնտեց ինձ ղեկավարող կամքս, մի էշի եոխտա(**) դրեց վզիս, տարաւ կապեց սոցիալիզմի դատարկ մսուրին, եւ ես սա 40 տարի միայն ազատութիւն եմ զռում:

Բայց մի ժամանակ ես մարդ էի... Այդ նոյն պոլշեւիկեան կառավարութիւնը ամբողջ 20 տարի եոխտայից բռնած ման ածեց իր բանտերում ու աքսորավայրերում: Երբ ուժասպառ եղայ՝ բերեց կապեց ախոռը՝ մեռնելու:

Չի եմ ասում, որ 70 տարուանից քառասունի վրայից ցատք կատարի:

Այդ ցատքը իմ երեւակայութիւնը կատարեց:

Ու հիմա, երբ մեռնում եմ, չգիտեմ ո՞ր ձողին, ո՞ր ծառին, ո՞ր օղին կապեմ հէգ ձիուս սանձը, որ իմ մահուանից յետոյ էլ գնայ-գայ կեանքիս լարի վրայ:

Պատերազմներում, երբ ընկնում է զինւորը, նրա ձին երկար չի հեռանում իր տիրոջ դիակից, կանգնում ու պաշտպանում է նրան գազաններից եւ գիշակեր թռչուններից: Պատահել է ձի, որ մինչեւ վերջ էլ չի հեռացել իր տիրոջ դիակից:

Իմ ձի, աղաչում եմ քեզ, կանգնիր ու պաշտպանիր ինձ բոլշեւիզմից: Նրանք պղծեցին իմ կեանքը, գէթ թողնեն որ մաքուր մեռնեմ:

Զթողին որպէս մարդ ապրել, գէթ թոյլ տան մարդ մեռնել...:

(*) Թուրքերէն՝ նօսրացնել, թեթեւացնել:
(**) Թուրքերէն՝ պիտակ, դրոշմ:

«Ազգ»

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ՍԵՐԳԷՅ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԿԸ ՆՈՒԱՃԷ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԵՄԸ

ԲԺԻՇԿ ԼԵՒՈՆ ՄՈՄՃԵԱՆ

Խուռներամ երաժշտասէրներ ներկայ էին ունկնդրելու Յունիս 15ի երեկոյեան, Սէն Տընիի Պազիլիքա «Արքայական Մայր եկեղեցին», 21ամեայ եզակի ջութակահար Սերգէյը, ընկերակցութեամբ Ֆրանսայի Ազգային նուագախումբին, ղեկավարութեամբ գերմանացի հանրածանօթ խմբավար Քուրթ Մազիւրի:

Ցայտագիրը կը բաղկանար Անթօն Տըվորժաքի «Նոր աշխարհ» համանուագէն եւ Շոսթաքովիչի ծանօթ թիւ 1 ջութակի քոնչերթոյէն:

Տվորժաք 1894ին յօրինած է իր «Նոր աշխարհ» 9րդ համանուագը երբ Նիւ Եորք քաղաքի Ազգային Երաժշտանոցի տնօրէնն էր:

Այս ստեղծագործութեան մէջ, ան կ'ոգեկոչէ իր հիացումը՝ երկրին անծայրածիր բնաշխարհին, մեքենաներու արդիականացումին, «նեկրօ սփիրիթիւէլ» երաժշտութեան կշռոյթներուն եւ թեմաներու հակադրութիւններուն, որոնք կը հանդիսանան ուժեղ ներշնչման աղբիւրները իր նորագոյն յօրինումներուն:

Սակայն «ժողովուրդին պարզ երաժիշտը», ինչպէս կը սիրէր բնորոշել ինքզինք, հաւատարիմ մնալով արմատներուն, չըկրցաւ դիմանալ հայրենաբաղձութեան հոգեկան տառապանքներուն...

Ֆրանսայի Ազգային նուագախումբը կը նկատուի լաւագոյններէն մին, եթէ ոչ լաւագոյնը: Հիմնուած 1934ին, հարուստ է միջազգային նուագացանկով եւ իրերայաջորդ համբաւաւոր ղեկավարներու հոյլով: Ունի բացառիկ հնչականութիւն եւ բարձր գեղարուեստական կատարողութիւն:

Իսկ գերմանացի եռանդուն նուագավար Քուրթ Մազիւր, ծնած է 1927ին եւ վկայեալ է Լայփցիկի երաժշտանոցէն: Ծանօթ է որպէս անուանի խմբավար, յար-

գուած եւ հիացումի արժանացած՝ իր սեւրունդի երաժիշտներէն։

***

Տարիներէ ի վեր զմայլանքով եւ մեծ գոհունակութեամբ կը հետեւիմ մեծ ապագայ խոստացող այս «վիրթիւոզ» երիտասարդ ջութակահար Սերգէյ Խաչատրեանի գլխապտոյտ պատճառող վերելքին, երաժշտական բնագաւառին մէջ։

Ան ծնած է Երեւան 1985 Ապրիլ 5ին, սնած երաժշտական, բարձր մակարդակ ունեցող ընտանիքի մը երդիքին տակ։ Այժմ կ'ապրի Գերմանիա։

Հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, անոր ջութակը անսովոր մաքրութեամբ եւ թարմութեամբ կը հնչէ. Սերգէյ կը ցուցաբերէ երաժշտական եւ գեղարուեստական աշխարհին մէջ բոցավառ տենչով յարատեւ յառաջդիմութիւն։

Խոր ապրումով, անխռով, ինքնավստահ իր ջութակով հրաշալիօրէն կ'արտայայտէ փուլալ, թեթեւ, զգայուն եւ թէքնիքապէս կերպանց երաժշտութիւն մը, յիշեցնելով մեզի այս բնագաւառին տիտանները։

Այս կապակցութեամբ նշենք թէ անցեալ տարի մասնակցելով Պելժիոյ «Էլիզապէթ Թագուհի»ին նշանաւոր միջազգային մրցումին, Շոսթաքովիչի ջութակի թիւ 1 քոնչերթոյի մեկնաբանութեամբ արժանացաւ բարձրագոյն գնահատանքի, ձեռք ձգելով մրցոյթին առաջնութեան դափնին։ Եւ առ այդ իրաւունք ստացաւ գործածելու «Հիւկինս» Սթրատիվարիուս ջութակը, չորս տարուան համար։

***

Քոնչերթօն (մրցանուագ) երաժշտական գործ մըն է, գրուած ընդհանրապէս եռամաս, մենակատարի եւ համանուագի համար, -ըստ դասական եւ ռոմանթիկ օրէնքներուն-, ուր մենակատարը առանձին մրցակցութեան մէջ կը գտնուի նուագախումբին դէմ։

Այսուհանդերձ, Շոսթաքովիչ խախտելով սահմանուած կառոյցը, ստեղծագործած է ջութակի եւ նուագախումբի համանուագ մը, չորս մասերու բաժնելով իր երկը. Նոքթիւրն (գիշերանուագ), Շէրցօ (կատակ, արագընթաց), Բասաքալյ (դանդաղ եռաչափ պար) եւ վերջապէս Պիւրլէսք (ծաղրական) բնոյթով երաժշտական կարճ գործ մը։

Աշխարհահռչակ ջութակահար Տաւիտ Օյսթրախ 1955ին «ստեղծեց» Շոսթաքովիչի ջութակի քոնչերթօն, ընկերակցութեամբ Լենինգրադի յայտնի համանուագախումբին եւ մեծ փառքերու տիրացած նուագավար Եւգէնի Մրավինսքիի, որ բռնակալ ու զարմանալի ոճով, այսինքն միմիայն մէկ ցուցամատով կը ղեկավարէր համերգները ամբողջութեամբ։

Տխուր է հաստատել այն իրողութիւնը, որ յետ պատերազմեան շրջանը մռայլ ժամանակաշրջան եղած է խորհրդային արուեստագէտին եւ մտաւորականին համար։ Ստալինեան ամենամթին օրերու խժդժութիւններու հետեւանքով, երգահաններ՝ Պրոքոֆիեւ ու Շոսթաքովիչ «ձեւապաշտութեան» ամբաստանութեամբ դատապարտուեցան եւ բանադրանքի ենթարկուեցան։

Ի դէպ, Շոսթաքովիչ զերծ մնալու մըտահոգութեամբ եւ խուսափելու համար գրաքննութենէ, եօթը տարի պահեց իր երկը։ Այսուամենայնիւ, Ստալինի մահէն յետոյ, 1953ին, երաժիշտը հրատարակեց փոքր փոփոխութիւններու ենթարկելէ ետք, գործին վերջին մասը, վերջաբանը։

***

Բոլորովին բնական էր, երբ «Էլիզապէթ Թագուհի»ին մրցոյթին յաջորդող օրերուն պրիւքսէլեան մամուլը ներբողական հիւսելով, հայ երիտասարդը անուանեց «Հրաշք ջութակահար»ը։ Արդարեւ, անոր նուագին երաժշտական հնչիւնի գեղեցկութիւնը, անոր փիանիսիմօները (մեղմամեղմները), անկրկնելի, մետաքսանման, փայլուն եւ խորունկ են, ստեղծելով ունկնդիրներուն մէջ ներքին խաղաղութիւն։

Առաջին իսկ հատածէն (մըզիւր) Սերգէյ կը հմայէ։ Երբ ջութակը կը զետեղէ կզակին եւ ճպոտը կը վերցնէ, կ'ոգեղինանայ իր նուագարանին հետ. հրեշտականման ճերմակ ու վշտահար դէմքը կը պայծառանայ, մարմինը բարտիի նման օրօրուելով. կարծես տառապանքը արտացոլող յորձանքի պոռթկում մըն է։ Կը խորասուզուի Շոսթաքովիչի քոնչերթոյին «գիշերանուագ»ին մէջ, որ միանգամայն քնարական մեղմաղձութեամբ եւ թախծոտ երկ մըն է։ Շքերծօն՝ կատակ, վառվռուն է։ Այս շարժումին (մուվըման) մէջ, դժուար է տիրապետել կշռոյթի յաճախական փոփոխութիւններուն, որոնց պատճառաւ տեղի կ'ունենան սայթաքումներ մենակատարին ու նուագավարին միջեւ։ Սերգէյ վարպետութեամբ, հիանալիօրէն յաջողեցաւ հասնիլ գեղեցիկ Ֆիկաթթոյի կառոյցով հատուածին։

Ցայտնի է թէ տաղանդաւոր ջութակահարը կատարելապէս ներթափանցած է Շոսթաքովիչի ներաշխարհը։ Ան շարունակեց իր հեղագնաց ճպոտը Փասաքայի մահերգին դանդաղ ոգին արտայայտող հառաչանքով։ Ապա պղնձեայ փողայիններու խմբակը մուտք գործեց ցայտուն շունչով, ինչպէս թնդիւնը նախկին ընդհարումներու եւ սպառնալիքներու։

Ջութակը զգայնութիւնը արտայայտող լաւագոյն երաժշտական գործիքն է, քանի մօտիկ է սրտին, եւ միանգամայն՝ նըւագախումբին թագուհին իսկ միայնակ (սոլօ) ջութակը՝ առանձնութեան նուագարանը, արտայայտիչն է Շոսթաքովիչի անձկութեան։ Ու այս վաւերական արտայայտութիւնը Սերգէյ գագաթնակէտին հասցուց իր շշմեցուցիչ փայլուն բընոյթով միայնակ «Քատանս»ի նուագամասով։ Ան ցուցաբերեց հեղեղանման կատարողական իր թէքնիք կարելիութիւններն ու հմտութիւնը։

Մենակատար ջութակահարը շարունակեց իր մեկնաբանութիւնը, միշտ լարուած, խիստ կեդրոնացած ու դերգգայուն, անմիջապէս անցնելով ծաղրական դրոշմով երաժշտական «Պիւրլէսք» չորրորդ եզրափակիչ վերջանուագին։ Այս դըժուարամերձ կտորը մեզի հրամցուց այլեւցուցիչ բոցահեղ տօնական մթնոլորտի մը մէջ, շնորհիւ Շոսթաքովիչի փոխ առած ժողովրդական պարերու եւ ռուսական մեղեդիներուն, կշռութային ծեքծեքումներու շեշտաւորումներով։ Նոյնը ըրած է երգահան Արամ Խաչատրեան, երբ ազատօրէն օգտագործած է իր ջութակի քոնչերթոյին մէջ հայ երաժշտութեան ազգային եւ ժողովրդական գոհարները։

***

Ի յարգանս հազարաւոր երաժշտասէրներու որոտընդոստ յոտնկայս ծափողջոյններուն, Սերգէյ աննախընթաց վեհին աստիճանի ապրումով նուագեց միայնակ, Պախէն սօնաթոյի մը «Լարկօ»ն։

***

Հաճոյքով կը յիշեմ, թէ տարիներ առաջ, Ի. դարու աշխարհահռչակ ջութակահարներէն մին՝ Եհուտի Մնուհին, համերգային ելոյթներ կ'ունենար իր քրոջ՝ Հանայի դաշնամուրի ընկերակցութեամբ։

Զարմանալիօրէն նոյն զուգադիպութեամբ կը հաստատեմ թէ Սերգէյի քոյրը Լուսինէն, ինքն ալ դաշնակահարուհի, կ'ընկերակցի տարիներէ ի վեր իր եղբօր համերգներուն(*)։

Հարց կու տամ թէ ինչո՞ւ այս նմանութիւնը չունենայ իր կրկնութիւնը, ԻԱ. դարու սկիզբներուն։

Հետեւաբար, հաստատ համոզումիս զուգահեռ, արդեօք իրաւունք պիտի ունենայի՞ գուշակելու թէ Սերգէյ Խաչատրեան պիտի հանդիսանայ աշխարհահռչակ ջութակահար։

Բ.Լ.Մ.

(*) Առ ի գիտութիւն՝ Սերգէյ եւ Լուսինէ Խաչատրեանի համերգը, Ուրբաթ, 2007 Ապրիլ 27ին, Երաժիշտներու պսակադրումի կանճառը հանդիսացող Շանզ'էլիզէի համերգասրահը։

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Հ.Օ.Մ.-Ի 96ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՆ ՖՐԱՆՍԻՍՔՕՅԻ ՄԷՋ

Սան Ֆրանսիսքոյի "Խաչատուրեան" Հայ Կեդրոնի "Սարոյեան" սրահին մէջ, Մայիս 21ին, տեղի ունեցած է Հ.Օ.Մ.-ի 96ամեակի տօնախմբութիւնը, կազմակերպութեամբ շրջանի "Կարին" եւ "Էրեբունի" մասնաճիւղերուն։ Բացումը կատարած է հանդիսավարուհին՝ "Էրեբունի" մասնաճիւղի վարչութեան ատենապետուհի Վիքի Մարգարեան։ Օրուան բանախօսը՝ Նազ Տէր Սարգիսեան, անդրադառնալով Հ.Օ.Մ.-ի դերին նշած է թէ «Մեծ եղաւ Հ.Օ.Մ.-ի դերակատարութիւնը հայ կնոջ ազատագրութեան գաղափարները պաշտպանելու եւ հայ կինը հաւաքական աշխատանքի մղելու եւ ղեկավար տարր դարձնելու գործընթացին մէջ», եզրակացնելով. «Հ.Օ.Մ.-ի համահայկական այսօրուան աշխարհասփիւռ եւ ուժեղ կառոյցը ապացոյց է այն ճըշմարտութեան, թէ կանացի այս կազմակերպութիւնը յաջողած է իր առաքելութեան մէջ»։ Հ.Յ.Դ. "Քրիստափոր" կոմիտէի ներկայացուցիչ Հրայր Սարգիսեան իր խօսքին մէջ շեշտած է թէ «ՀՕՄ-ը կազմակերպութիւն մըն է, որ իր ծնունդէն լծուած է մարդասիրական գործի, հասնելով հայուն ամէնէն տարրական եւ կեանքի հիմնական կարիքներուն, հասցնելով սնունդ եղէն՝ չքաւորի, բժշկական խընամք՝ հիւանդին, տէր դառնալով որբերուն եւ տարեցներուն»։ Գնահատանքի արժանացած են զոյգ մասնաճիւղերու մէջ աւելի քան տասը տարիներ ծառայած 30 անդամուհիներ։ 8 երիտասարդ – երիտասարդուհիներ կրթանպաստ ստացած են իրենց ուսումը շարունակելու բարձրագոյն վարժարաններու մէջ։ Շրջ. վարչութեան խօսքը փոխանցած է Ատրինէ Փոստոյեան։ Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը։ Փակման խօսքը արտասանած է Աւետիս Քհնյ. Թորոսեան։

***

ԱՆՈՒՇ ԵՒ ԻՆԳԱ ԱՐՇԱԿԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Փասատինայի "Սփլէք" հանդիսասրահին մէջ, Մայիս 21ին, տեղի ունեցած է Անուշ եւ Ինգա Արշակեան քոյրերու երգահանդէսը։ Ցայտագիրը բաղկացած է Կոմիտասի, աշուղ Շահէնի, աշուղ Ազասիի գեղջկական, հարսանեկան, ժողովրդական եւ ազգագրական երգերէ, որոնց մեկնաբանութիւնները զոյգ արուեստագիտուհիներու կողմէ խորունկ տպաւորութիւն ներգործած են հանդիսականներուն վրայ։

ԼՐԱՏՈՒ

ԱՆՑՈՒԿԸ - ՄՈՌՑՈՒԿ

ԲԺ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Այս ձեռնադրութիւններուն ականատես ըլլալէ յետոյ ես ու եղբայրս փափաք ունեցանք ժամ օյինի խաղալու եւ ահա յաջորդ եւ վաղայաջորդ շաբթուան մէջ ձեռնարկեցինք մեծ մօրս տունին վերի յարկի մէկ սենեակը մատուռի վերածել. փառաւոր խորան մը հոն կանգնեցուցինք եւ սկսանք աւուր պատշաճի արարողութիւններ կատարել եւ միաբան ձրգել շարականներ, որոնց կու գար ունկնդրել մեծ մայրս աչալուրջ հսկողութեամբ, որպէս զի խորաններուն վրայ մեր վառած մոմիկներէն վտանգ մը չելլար։ 1873 Դեկտեմբեր ամսու մէջ էինք։

Առավ հանդերձ, պակաս չէինք ըլլար եկեղեցիէն առաւօտ եւ երեկոյ. կը հետեւէինք բոլոր արարողութիւններուն լաւապէս սորվելու համար զանոնք, զորս կու գայինք կրկնել մեր խորանին առաջ։

Շատ գեղեցիկ շտկած էինք այդ խորանը ծաղիկներով զարդարած էինք. ճակատը դրած էինք Աստուածամօր մեծ գծագրուած պատկերը. վարագոյր էինք կախած. կը գոցէինք խորաննիս Մեծ Պահքին եւ կը բանայինք Զատկին։ Ախտէր Աքխողոմէն կամ Գրիգորիս ախտէրէն գնած էինք հողէ շինուած փոքրիկ աշտանակներ, ատոնց հետ ալ ճրագներ, զորս կը վառէինք ի հարկին։ Հակառակ որ հայրս շատ դրամ չէր տար մեզի այդպիսի բաներ գնելու, մայրս, մանաւանդ մեծ մայրս գաղտուկ կու տային, որպէս զի եկեղեցական ժամերգութիւններով զբաղելով, ուրիշ կերպ անառակութիւններ ընելու ժամանակ չունենայինք։ Այլ սակայն, երբ հետզհետէ մեծցանք, այդ խորանին յաջորդեցին մեր զանազան դասագիրքերը, որոնց համար դրամ չէր խընայեր հայրս։ Մեր գլխաւոր զբաղումները եղան այլեւս մեր դասերը։

***

Արիստակէս սրբազանը, զոր յիշատակած եմ, բարի եկեղեցական մ'էր. Պօլիս պատրիարքին հրաժարելէն յետոյ Տեղապահ կարգուած էր։ Երբ Խրիմեան Հայրիկ պատրիարք ընտրուեցաւ, Արիստակէս որ Ս. Կարապետի քարոզիչ էր առաջ, եկաւ բնակիլ Ս. Խաչի դէմի պատրիարքարան կոչուած տունը, իր քրոջը ու չորս քեռորդիներուն հետ։ Ուստի եղաւ նաեւ քարոզիչ Ս. Խաչի։

Բարեշնորհ, պատկառելի եպիսկոպոս մ'էր, ժողովրդական քարոզներ կու տար. իր մէկ քարոզը զոր չեմ մոռցած, խօսեցաւ Մեծ Պահքի Անառակի Կիրակիին իրիկունը եւ խրատեց որ մեղք չգործելու ջանադիր ըլլայինք միշտ։ Անառակ որդիին պատմութիւնը, մի ըստ միոջէ ներկայացնելէ յետոյ, օրինակ մը մէջ բերաւ եւ ըսաւ, թէ մեծահարուստ ագարակատէր մը երկու քահանայ կը պահէ եղեր քովը, մէկ հատը քաղաքին մէջ՝ իր տունը, միւսն ալ ագարակը, եւ այս, անոր համար, որ իր գործած մեղքերուն թողութիւն առնելու դիւրութիւն, ժամանակ ունենայ. բայց օր մը այս մարդը ձիովը ագարակ գացած ատենը, ճամբան յանկարծամահ կ'ըլլայ, որով՝ ո՛չ տունին քահանայէն, ո՛չ ալ ագարակի քահանայէն մեղքերու թողութիւնը առնելու բախտը կ'ունենայ. եւ այս օրինակով Արիստակէս Սրբազան հրաւէր կարդաց ժողովուրդին, «յամենայն ժամ աղօթս կալ». մեղք չգործել, անմաս, անհաղորդ չմեռնելու համար։

***

Արիստակէս Սրբազան իր ձեռնասունին պէս, Ներսէս Վարժապետեանի նըման, պերճախօսութեան ձիրքերով օժտուած մը չէր. բայց ժողովուրդին հասկցողութեանը մեծապէս համաձայն, պարզունակ խօսող էր. բարի էր, համեստ եւ մաքրակենցաղ. շատ կը սիրէինք ժամերգութիւններէ վերջ երթալ համբուրել իր ձեռքը, որ բամպակի պէս կակուղ էր, եւ լսել իր «չա՛տ ապրիք զաւակներս» խօսքը։

Բայց Արիստակէս Սրբազան որ գիրուկ մարմին ունէր, ուղեղի կաթուած ունեցաւ եւ բաւական ժամանակ կիսամեռիկ ապրեցաւ ու վախճանեցաւ 1875ին եւ ունեցաւ մեծաշուք յուղարկաւորութիւն։

Իր հոգեւոր զաւակը՝ Վարժապետեան Ներսէս Սրբազան, նոր պատրիարք եղած, եկաւ անձամբ ներկայ ըլլալ օծման. եւ վեղարը գլուխը, երբ սգաւոր կեցաւ դասին մէջ, եւ իր հոգեւոր ծնողքին մարմինը ամփոփել տուաւ այն փառաւոր սրբատաշ մարմարեայ շիրիմին մէջ, զոր բազմերախտ Ցակոբոս պատրիարքը կենդանութեանը իր անձին համար երբ վերջին քնարան պատրաստել տուած էր Ս. Խաչի դպրոցին մուտքի ձախ կողմի պարտէզին մէջ. սակայն Երուսաղէմ ուխտի գնաց ու հոն վախճանեցաւ։

***

Ցակոբոս պատրիարքին այդ շիրիմը, երբ պարապ էր, կը ծառայէր մեր դպրոցի խաղերուն օգտակարութիններ ունենալ. անոր շուրջը վազվռտուքով զիբար բռնելու կ'աշխատէինք. վրայէն հօ՛փ, հօ՛փ կը ցատքէինք, բայց երբեմն ալ կը պատժուէինք այդ զբօսանքներուն պատճառաւ։

Դպրոցնիս Նշան աղա (Փիշմիշ օղլու) անուն մարդ մը, ճիպլէազգեստ, արծռունդն՝ խոշորաքիթ, այլանդակահայեաց, հոգարարձու կամ լաւ է ըսել «հոգեյաւելու» ունէր. տնօրէնի ալ դեր իրբեւ թէ կը կատարէր. շատ անգամ կու գար, կը տնկուէր սրահներուն մէջ, աչքը չորս դին կը պտըտցնէր, եւ երբ տեսնար սերտողութիւնը չընող տղայ մը, զայն իր ներկայութեանը ծեծել կու տար վարժապետին՝ «Սըւոր քէօթէկ մը տուր նայիմ» աղաղակելով։

(Շար. 24)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ.– Պ. Պետրոս Գապաքճեան խորապէս յուզուած իր զաւկին Նուէրէն (վեցամսեայ «Ցառաջ») Հայրերու օրուան առթիւ, 100 Եւրօ:

(Շար. Ա. էջէն)

չորս հոգիի մահուան, մօտ երեք տասնըեակ վիրաւորի պատճառ եղած է: Վայրը զբօսաշրջական ծանօթ կայան ըլլալով այս եղանակին մեծ է օտարներու թիւը. մահացածներէն մէկը Նորվեկիացի է, մէկն ալ Ուկրանացի: Պատասխանատուներ կը ջանան բացառել ահաբեկչական արարքի վարկածը:

ԹԷՆԻՍԻ ախոյեանը՝ Անտրէ Աղասի, 36 տարեկան, յայտարարեց որ Սեպտեմբերի ԵՈՒ.–ԷՍ. Օփընէն ետք այլեւս հանգստեան պիտի կոչուի: Աղասի միշտ կը տառապի կռնակի ցաւերէ եւ այլեւս կը զգայ որ դժուար կրնայ շարունակել նման ասպարէզ մը: 1986էն ի վեր 60 յաղթանակ տարած է, որոնց մէջ՝ Ռոլան Կառօսը 1999ին:

«ՄԻԹԱԼ» հնդկական խումբին ի վերջոյ տեղի տուաւ եւրոպական Արսելորը, հնը ժամուան բանակցութիւններէ ետք, Յունիս 25ին: Հինգ ամիս է արդէն որ հարցը կը ծեծուէր եւ լուծումի յանգեցաւ 26 միլիառ Եւրոյի փոխարէն: Այս ձեւով Արսելոր–Միթալը պողպատի աշխարհի թիւ 1ը դարձաւ, բայց Միթալ մեծ զիջումներ ըրաւ այս կարգադրութեան համար, որոնց գլխաւորն էր 14%ի յաւելում մը բաղդատմամբ նախորդ առաջարկներուն:

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ժողովրդավար Միութեան (որ մաս կը կազմէ կառավարական համախմբումին) մէկ այպանացի պարագլուխը՝ Ապտիւլհաքիմ Քազամի ծանրօրէն վիրաւորուած է Յունիս 25ին: Յուլիս 5ի երեսփոխանական ընտրութիւնները բամաթիւ միջադէպերու դրդապատճառ են:

A.A.A.S.
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

recherche

DIRECTEUR(TRICE)
DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ
ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը հրաւիրեն ձեզ Կիրակի, Յուլիս 2ին առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին:

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ:

Արարողութիւններէն յետոյ հոգեճաշ Շաւիլի «Աթրիոմ» սրահին մէջ.–
ATRIUM
3 Parvis Robert Schuman
92370 CHAVILLE

Տեղերը ապահովելու համար դիմել եկեղեցի կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.– 01. 47. 09. 23. 18:

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide de l'**Eglise Apostolique Arménienne** du Midi de la France avec le concours de l'**Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par le **Révérend Père Komitas HOVNANYAN** Curé de la Paroisse Apostolique Arménienne St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle des Arméniens de Gap Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— — — — — — — — — — — — — — —

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

ԱՐՑԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Ցառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21: Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան առեն:

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ: Կ՛արժէ 10 Եւրօ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ISSY
Journée du 9 juillet

avec
LA CROIX BLEUE D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :
Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.

Départ 9h30 MCA : rue de la Défense

Réservations :
— **Alice** : 01. 46. 42. 90. 68;
— **Jacqueline** : 01. 40. 95. 81. 33

□

RECHERCHE
POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA) ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmiere
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

Տ Է Ս Ի Ն

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՖՐԱՆՍԱ Ի ՎԵՐՋՈՅ ՈՐԱԿՈՒԵՑԱՒ

Շարաթամերցի արդիւնքներն են.–

ՈՒՐԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 23

Է. ԽՈՒՄԲ (Ա. փուլի Գ. եւ վերջին մրցումներ). – Զուիցերիա–Հարաւային Գորէա 2–0, Ֆրանսա–Թոկօ 2–0:

Բաւական յուզումնալից պահեր ապրելէ ետք, Ֆրանսա ի վերջոյ յաջողեցաւ ձեռք ձգել իրեն հարկաւոր յաղթանակը Թոկոյի դէմ, շնորհիւ Վիէրայի եւ Հանրիի նշանակած կոլերուն եւ թէեւ որպէս իր խմբակին երկրորդը, որակուեցաւ ութերորդ աւարտականներուն: Ա. տեղը գրաւեց Զուիցերիա, իսկ Հարաւային Գորէա եւ Թոկօ համադրասանալով երրորդ ու չորրորդ, դուրս մնացին մրցաշարքէն:

Ը. խումբ. – (Ա. փուլի Գ. եւ վերջին մրցումներ).– Սպանիա–Սաուտի Արաբիա 1–0, Ուկրանիա–Թունուզ 1–0: Այս արդիւնքներէն ետք խումբին Ա. եւ Բ. դիրքերը գրաւեցին Սպանիա եւ Ուկրանիա: դուրս մնացին Թունուզ եւ Սաուտի Արաբիա:

Ուրեմն, ի հաշիւ ութերորդ աւարտականներուն, Զուիցերիա եւ Ուկրանիա դէմ դիմաց կ՛ելլէին Երկուշաբթի, Յունիս 26ին Քէօլնի մէջ, Իսկ Ֆրանսա և Սպանիա՝ Երեքշաբթի, Յունիս 27ին, Հանովրի մէջ:

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 24.–

(Սկիզբ ութերորդ աւարտականներու).– Գերմանիա–Շուէտ 2–0, Արժանթին–Մեքսիքա 2–1 (երկարաձգումէ ետք): Գերմանիա եւ Արժանթին ձեռք ձգեցին քառորդ աւարտականներու մասնակցելու իրաւունքը:

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 25.–

Անգլիա–Էքուաթէօր 1–0, Փորթուկալ–Հոլանտա 1–0: Նոյնպէս յաղթականները, այսինքն Անգլիա եւ Փորթուկալ որակուեցան քառորդ աւարտականներուն:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août** pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : **01 53 34 18 18.**

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
— Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
— Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
— Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
— Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous renseignements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

ATTENTION DATE LIMITE : 28 JUIN

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍ 28
MERCREDI 28 JUIN 2006

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.484 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.484

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

«ՄԷԿ ԱԶԳ, ՄԷԿ ՄՇԱԿՈՅԹ» ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Յունիս 23ին Երեւանի մէջ բացուած է «Մէկ ազգ, մէկ մշակոյթ» փառատօնը, քան երկրէ, մարզերէ մասնակիցներով: Ողջոյնի խօսք ուղղած է Ազգային Ժողովի Նախագահ Տ. Թորոսեան: Բացումի համերգէն ետք տեղի ունեցած է հրավառութիւն: Յաջորդ օրը սկսած են հայկական ֆիլմերու ցուցադրութիւնը, թատերական ներկայացումներ: Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեւոր համերգ մը տրուած է Պոլիսէն, Արցախէն, Թիֆլիսէն երգչախումբերու մասնակցութեամբ: Կոմիտաս երաժշտութեան տան մէջ ռեսիթալով մը հանդէս եկած է դաշնակահար Արամ Աւետեան որ կ'ուսանի Լոնտոնի Արքայական ակադեմիային մէջ:

Նոյն երեկոյեան Աբովեան փողոցին վրայ բոլոր մարզերուն կերպարուեստը, կիրառական արուեստը, բերքն ու բարիքները ներկայացուած են. Նուագած է ոստիկանութեան փողերախումբը որուն յաջորդած են մարզերու պարախումբերը:

Յունիս 26ին հիւրերը այցելած են Մատենադարան, յետոյ հանդիպում տեղի ունեցած է Սփիւռքի գրողներու հետ, կազմակերպուած է գիրքերու ցուցահանդէս:

Ներկաները այցելած են Մայր Աթոռ, ծաղկեպսակ զետեղած Եղեռնի յուշարձանին:

*
**

ՓԱՌԵՐԳ ՓՈԽԵԼԸ ԴԻՒՐԻՆ ՉԷ

Փոխելու կամքը կայ, բայց ոչ զօրութիւնը, հարկ է ըսել ապահովաբար, ինչ կը վերաբերի Հայաստանի ազգային փառերգին փոփոխութեան: Մրցումի յանձնաժողովէն Ռազմիկ Դաւոյեան լրագրողներուն յայտնած է թէ արդէն բազմաթիւ առաջարկներ եղած են, բայց ոչ մէկը յարմար դատուած է տրուած չափանիշերուն: Ինչ կը վերաբերի Ա. Խաչատրեանի հեղինակութեան, Ռ. Դաւոյեան յայտնած է թէ ան պատերազմէն ետք պատուէրով ստեղծուած գործ է, թէ ռազմական քայլերգի աւելի կը նմանի, քան՝ ազգային փառերգի:

Ռ. Դաւոյեան ըսած թէ փառերգը պէտք է համաժողովրդական զգացողութեան ծնունդ ըլլայ: Եթէ արժանի թեկնածուներ չըլլան, փառերգը առայժմ չի փոխուիր:

*
**

ԼՂՀ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԱՄՆ-ՈՒ ՄԷՋ

ԼՂՀ Ազգային Ժողովի Նախագահը Ա. Ղուլեան եւ Արտաքին գործերու Նախարար Գ. Պետրոսեան Պոսթըն, Նիւ Եորք եւ Ուաշինկթըն կ'այցելեն, շարք մը հանդիպումներ ունենալու համար ամերիկացի ղեկավարներու հետ: Քաղաքական եւ տնտեսական նիւթերու վրայ կեդրոնացած տեսակցութիւններով նպատակը կը հետապնդուի աւելի զգալի նեցուկ ապահովելու եւ տեղեկացնելու Ղարաբաղի զարգացումներուն:

Ա. Ղուլեան եւ Գ. Պետրոսեան այցին ընթացքին հանդիպումներ կ'ունենան նաեւ ամերիկահայ համայնքին, անոր կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներուն հետ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԻՐԱՔ ԸՍԵԼԻՔ ՈՒՆԷ՞Ր

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՇԱՏ ԳՈՀ Է ՎԱՐՉԱՊԵՏԷՆ ԵՒ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ

Յունիս 26ի առաւօտեան անսպասելի լուրը կը վերաբերէր Շիրաքի հարցազրոյցին, զոր պիտի տար նոյն իրիկունը հեռատեսիլի Բ. կայանէն, պատասխանելով Արլէթ Շապոյի հարցումներուն:

Ի՞նչ ունէր ըսելիք նախագահը, երբ ամէն ոք գիտէր թէ Յուլիս 14ին, պիտի արտայայտուի ըստ աւանդութեան, այսինքն հազիւ 3 շաբաթէն: Պարզուեցաւ որ մանաւոր ոչինչ ունէր ըսելիք, բայց արտայայտուելէ բոլորովին անտեղի գոհունակութիւն մը կառավարութեան տարած աշխատանքին: Ճշդուեր է "ճամբու ուղեգիծ մը" եւ Վիլըփէնի կառավարութիւնը լաւագոյնս գործադրեր է այդ ուղեգիծը բոլոր մարզերուն մէջ՝ ապահովութիւն, աշխատանք արդարութիւն եւլն., եւլն.: Այն քննադատութիւնները, որոնց Ա. Շապօ, ամչկոտ աշակերտի մը նման, կը ջանար արձագանգել, բնաւ չէին խռովեր նախագահը: Ո՛չ Գլիրսթրիմը, ո՛չ Կազ-Սիւէզի ձուլումը, ոչ Արսելոր - Միթալ հարցը խանգարեցին իր գոհունակ եւ երբեմն հեգնական ժպիտը: Շիրաք գոհ է Վիլըփէնէն, մեծամասնութիւնը իրեն հետ է, հոս-հոն եղած առարկութիւնները կարեւոր չեն, ըսի-ըսաւներ են: Վիլըփէն, թերեւս աւելի ականջ պէտք է տայ իր մեծամասնութեան: Այս է միակ առարկութիւնը զոր Շիրաք գտած է: Կը համարձակի նոյնիսկ պնդել որ Վիլըփէն - Սարքոզի ոչ մէկ մրցակցութիւն կայ: Սարքոզի ալ լաւ աշխատած է իր մարզին մէջ: Հուսկ, Շիրաք կը յիշեցնէր հին այլ այժմէական դարձած երգը՝ ամէն ինչ լաւ է, տիկին մարքիզուհի: Եւ Լիպէրասիոն իր առաջին էջը կրնայ խորագրել՝ «Ջի փոխուիր խմբակ մը որ կը կորսնցնէ»:

Շիրաքի այս աւելորդ միջամտութիւնը այլ հարցումի մըն ալ առիթ տուաւ լրատուութեան բաժնին մէջ: Ո՞վ կը ներկայացնէր Ֆրանսան: Շիրա՞ք թէ Ֆութպոլի խումբը, որ Յունիս 27ի իրիկունը ունէր ճակատագրական մրցում մը Սպանիոյ դէմ: Պատասխանը ընդհանրապէս կը վերաբերէր Ֆութպոլի խումբին, որ առաջին լուրի տեղը գրաւած էր, ետին ձգելով Շիրաքը: Եւ այս երեւոյթը այնքան բացայայտ է որ Ֆիկառօ իսկ, Յունիս 27ի իր խմբագրականը խորագրած էր՝ "Շիրաք, նման Զիտանի": Տարբեր է Լիպէրասիոնի խմբագրականը, ուր Ժ. Մ. Թենար նախագահը կը նմանցնէ տխուր հոպիտի մը, որ պէտք չունէր Ֆրանսացիները հրաւիրելու զինք լսելու համար: Մնաց որ Շիրաքի առողջական վիճակն ալ խնդրոյ առարկայ է եւ յստակ է շատ յոգնած, սպառած երեւոյթ մը ունի: Հակառակորդներուն համար "ցնդածութեան սահմանը" հասած է: Մնաց որ գէշ կը լսէ, գէշ կը տեսնէ եւ միշտ գրաւոր թուղթ մը ունի զոր կը կարդայ կամ կ'ընդօրինակէ, ինչպէս ըրած է Քէ Պրանլիի Թանգարանի բացման ոսկեայ մատեանին գրութեան համար:

Բայց եւ այնպէս լաւատես է: Այդ ուղղութեամբ չի բացառեր նոյնիսկ կրկին ներկայանալու սպառազան նախագահական ընտրութեան եւ Ֆութպոլի համաշխարհային մրցումին աւարտականին ալ կը տեսնէ Ֆրանսա - Պրազիլ հանդիպում մը...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻ առեւանգուած զինուորին հետքը չէր գտնուած Յունիս 27ի առաւօտուն ալ, հակառակ բոլոր փնտռտուքներուն նաեւ Ապպասի ուժերուն կողմէ: Իսրայէլ ջանք չէ խնայած եւ սպառնալիք ալ կայ իր կողմէ: Օլմերթ հրահանգած է իր զօրքերուն պատրաստ ըլլալ անմիջական որեւէ յարձակման համար: Ամէն փորձ կ'ըլլայ որ հարցը կարգադրուի խաղաղութեամբ: Ենթական կը վայելէ նաեւ կրկնակ քաղաքացիութիւն (Ֆրանսական եւ Իսրայէլեան) թէեւ Ֆրանսերէն չի գիտեր:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հարաւ-արեւելեան ծայրամասին՝ Հաքքեարիի մէջ քիւրտ զինեալներու եւ Թրքական բանակի ուժերուն մէջ պայքարը բուռն բնոյթ ստացած է վերջին 4-5 օրերուն: Շրջանը ռմբակոծութեան թիրախ է, երկու կողմէն կան քանի մը տասնեակ զոհեր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նորագոյն աշխատա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻ ՄԸ ԲԱՑԱԾ ՄՌԱՅԼ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

Յունիս 21ի մեր թիւով տեղեկացուցած էինք թէ ծանօթ լուսանկարիչ Ա. Ակուճեանի «Հայկական յիշողութիւնը» թեմայով ցուցահանդէսը որ բացուած էր Վալանթինէէի մէջ, կազմակերպիչներուն եւ քաղաքապետարանին համախոհութեամբ փակուած էր, տեղի տալով խումբ մը Թուրքերու բողոքին: Բողոքին պատճառն այն էր որ երկու լուսանկարի մակագրութիւնը ուր նշումը կար «Թուրքերու գործած Հայկական Ցեղասպանութեան», բախած էր Թրքական ուրացումի պատին որ Ֆրանսայի մէջ եւս օրէ օր աւելի կ'ամրանայ: Թէեւ պէտք է ընդունիլ որ բնական է այդ ամրացումը երբ կան ցուցահանդէս փակել տալու չափ զիջումի կամք ու պատրաստ տրամադրութիւններ:

Հայկական եւ այլ հակազդեցութիւններ պէտք է դեր մը կատարած ըլլան որ նոյն քաղաքապետը՝ Անտրէ Ժէրվիկ հարկը զգացած է երկար հաղորդագրութեամբ մը (Յունիս 23) բացատրելու փակումի որոշումին դրդապատճառները: «Վան» կայքէջէն քաղելով կու տանք չըքմեղանքի գլխաւոր կէտերը. որոշումը արդիւնքը եղած է հաւանական լարուած կացութիւններ կանխելու ձգտումին. կանխել, քանի որ հանրային վայրի մը մէջ կազմակերպուած փառատօնը օրական հինգ հազար այցելու կ'ունենար ամէն տարիքէ: Հակառակ նախազգուշական միջոցներուն, լարումը շատ շուտով աւելցած է այդ Շաբաթ օրը (Յունիս 17) եւ հաշտութեան փորձերը արդիւնք չեն տուած: Սպառնալիքներ հնչած են, հանրութեան, կազմակերպիչներուն եւ արուեստագէտին ապահովութեան համար կարելի վախեր ներշնչելով: Ուստի տրուած է փակումի որոշումը:

Քաղաքապետը մխիթարական պարբերութիւն մըն ալ կցած է այսքան ծանրակշիռ չքմեղանքին, ըսելով, որ ձեւական որոշում էր տրուածը որ քաղաքապետութեան դէմքերուն չի մոռցներ հիմնականը. «մեզի համար հիմնական է 1905ին հրապարակուած խղճի ազատութեան սկզբունքը եւ անոր հունով՝ 2001 Յունուար 29ի ճանաչումը 1915ի Հայկական Ցեղասպանութեան»:

Հաղորդագրութիւնը աւարտած է բոլորին ուղղուած «ողջմտութեան, անդրադարձումի եւ ըմբռնումի» կոչով:

Ո՞ր մէկուն հակազդել. Ֆրանսայի պէս երկրի մը մէջ խումբ մը Թուրքի ստեղծած վախի մթնոլորտէն շշմած քաղաքապետարանի գոյութեա՞ն, ազատութիւններու ակներեւ բռնաբարում մը ազատութեան սկզբունքի վկայակոչումով ներկայացնելու ճարպկութի՞ն, թէ «բոլորին» ուղղուած ըմբռնումի կոչին որ յանցաւորին ու տուժածին միջեւ հաւասարութեան փառաւոր նշան մը կը զետեղէ: Հաւանօրէն պէտք է մխիթարուիլ կարդալով թէ նոյն ցուցահանդէսը լման կազմով պիտի ներկայացուի քաղաքին Մշակոյթի Տան մէջ, մաղթելով որ դիւրազգած Թուրքերու խմբակը ժամանակ չունենայ հոն ալ այցելելու:

Այս բեմադրութեան հակազդած է արուեստագէտը, Ա. Ակուճեան, Յունիս 24 թուակիր հաղորդագրութեամբ մը: Կ'ըսէ թէ շշմած է կարդալով քաղաքապետին ստորագրած տողերը: Ապա հարց կու տայ թէ ի՛նչպէս քաղաքապետարան մը այդքան կրաւորականութեամբ կը զիջի իր սեփական պատմութեան իսկ անտեղեակ խումբ մը առարկողի ու ցուցահանդէսին տիրոջ կը դիմէ վերցնել տալու համար խնդրոյ առարկայ լուսանկարները, կամ առանց անոր հաւանութեան կը համաձայնի վերցնել «Ցեղասպանութիւն» բառը: Ինչո՞ւ նոյն խումբին սպառնալիքներուն դէմ դիմում չէ եղած ոստիկանութեան, տեղւոյն վրայ յարգել տալու համար կարգ-կանոնը:

Անդրադառնալով Ֆրանսական հողին վրայ արտօնուած նման գրաքննութեան, Ա. Ակուճեան կը յիշեցնէ թէ Բ. Աշխարհամարտին Վէլ տ'Իվի հաւաքն ալ նպատակ ունեցած էր գրաւողներուն գոհացում տալու եւ խռովիչ նկատուած տարրերը չէզոքացնելու...

Արուեստագէտը ափսոսանքով կը նշէ թէ ցուցահանդէսին փակումէն ետք լքուած է առանձնութեան ու քաղաքապետարանէն ոչ ոք ցաւի արտայայտութիւն մը ունեցած է կատարուածին համար: Ապա հարց կու տայ թէ Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան սեմին «Ցեղասպանութիւն» բառին գործածութեան պայքա՞րը պիտի մղենք քաղաքապետարաններուն դէմ եւ թէ համայնքի մը տուեալ քաղաքին մէջ ներկայացուած թիւի՞ն համաձայն պիտի որոշուի քաղաքապետարաններուն քաղաքական վարքագիծը:

Նկատի առած Լիոնի նախընթացը, նաեւ Ազգային Ժողովի Մայիս 18ի բեմադրութիւնը, ակներեւ է որ Ֆրանսա Թրքական սպառնալիքներու փորձառութիւնը չունի տակաւին. բայց ունի կարգապահ, հնազանդ, լուռ, ըմբռնումի տէր Հայու աւանդական կաղապարը որ իրեն թոյլ կու տայ ի հարկին ոտնակոխելու իր իսկ սկզբունքները:

Թերեւս ժամանակը հասած է այդ կաղապարը որոշ պատշաճեցումի ենթարկելու, ըստ օրուան պարտադրած պայմաններուն:

Ա. Թ.

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ԿԱԼՈՒԱԾ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՊԱՀԱՆՋ

Ռումանիոյ առաջնորդարանը գրելով երկրին Մշակոյթի եւ կրօնական հարցերու նախարարին, պահանջած է որ համայնքին վերադարձուի 1967ին գրաւուած կալուած մը: Այդ կալուածը Պուքրէշի «Աննա մելիք հաուզ» շէնքն է ուր կը գտնուի թանգարանի մը վարչութիւնը:

Կալուածը թագաւորական հրովարտակով 1924ին տրուած է Հայց. Եկեղեցիին: Իսկ 1967ին գրաւուած է պետութեան կողմէ: Պուքրէշի ամէնէն հին շէնքերէն է (կառուցուած 1760ին), դասուած է պատմական յուշարձաններու շարքին: Խնդիրը 2000 թուականէն ի վեր դատի նիւթ է:

ՊՈԼԻՍԻ ՀԱՄԱՅՆՔՆ ԱԼ ԹԵՐԱՃ ԱՆԴԱՄՆԵՐ ՈՒՆԻ ԲԱՅՑ ՆԱԵՒ ԱՆՈՆՑ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Սուրբ Փրկիչ Հայկական Հիւանդանոցը զարմանքի, հիացումի, նաեւ յաճախ նախանձի հասցէ մը կ'ըլլայ այն բոլոր այցելուներուն որոնք պոլսեցի չեն, չեն եղած: "Հիւանդանոց" որակումը լայնօրէն անդրանցող այդ հաստատութիւնը որ ինքնաբաւ փոքրիկ քաղաք մըն է ինքն իր մէջ, հինէն ի վեր կը կատարէ նաեւ հանգստարանի, ծերանոցի, պատսպարանի դերերը: Իսկ ասոնց մօտաւորապէս չորս տարիէ ի վեր աւելցած է Թերաճ մանուկներու կեդրոնը:

Այս կեդրոնը անուանուած է ՋԻՊԷՁ. յապաւումը չինուած է "Մտքով ու մարմնապէս Թերաճ երախաներու օգնութեան բաժին" կոչումին Թրքերէն սկզբնատառերէն: Կը բաւէ երբեմն աչք մը պտտցնել տխուր կամ ուրախ առիթներով հայկական հաստատութիւններու կատարուած նուիրատուութիւններու յաճախ երկար ցանկերուն որոնք տեղ կը գտնեն Պոլսոյ հայկական մամուլին մէջ, չուտով նշմարելու համար թէ ՋԻՊԷՁ-ը հակառակ չորս տարուան իր գոյութեան, որքա՛ն ամուր ու լայն տեղ ունի համայնքին սրտին մէջ: Այդ ցանկերէն անպակաս է ՋԻՊԷՁ-ը որուն բնոյթին, գործունէութեան մասին չատ բան ալ չի գրուիր: Վստահաբար ան ալ մաս կը կազմէ Ս. Փրկիչի իրականութեան որ հանրայայտ, գրեթէ բնական երեւոյթ է ամէն պոլսեցիի համար: Ան առաջին օրէն իր միջավայրին որպէս տրական եւ բնական մէկ ներկայութիւնը կը գտնէ այդ հաստատութիւնը, չատ անգամ առանց անդրադառնալու անոր կատարած նախախնամական անփոխարինելի դերին: Անդրադարձը կու գայ համեմատութեան առիթներէ, երբ այլ գաղութներու այցեր ցոյց կու տան թէ ամէն տեղ չկան Ս. Փրկիչներ:

ՋԻՊԷՁ-ին մասին տեղեկացնող 24 էջնոց երկլեզու, պատկերազարդ, չատ ճաչակաւոր գրքոյկ մը որպէս յաւելուած տուած էր Ս. Փրկիչ ամսաթերթը, 2005ի վերջին թիւերէն մէկուն հետ: Հոկտեմբերին նչուած էր Գ. տարեդարձը ու առիկա առիթ նկատուած էր գրքոյկով մը պատմելու այնքա՜ն կենսական այդ բաժինին հիմնումի դրդապատճառները, կատարած դերը, գործունէութեան մարզերը, եւլն.: Իրենց կեդրոնէն ստացուած յաւելեալ տեղեկութիւններով լրացուցիք մեր չգիտցածը ու պատկերը ամբողջացաւ:

ՋԻՊԷՁ-ը առանձին մասնաբաժին մըն է Ս. Փրկիչ քաղաքին մէջ. մաս-մաքուր, պարզ այլ տպաւորիչ կահաւորումով, անգորրութիւն ներշնչող գոյներով ու գիծերով: Աւելորդ է ըսել որ հոն կան մտային ու մարմնական թերութիւնները սրբագրելու աշխատանքին անհրաժեշտ բոլոր կազմածները, ինը հոգինոց մասնագէտներու կազմին տրամադրութեան տակ: ՋԻՊԷՁ-ը ունի իր վարչութիւնը, կամաւորներու խումբը եւ բարերարները:

Ինչպէս գրած է գրքոյկին սկիզբին, հիմնադիրներէն Սինայր Եըլտըզ, գլխաւոր նպատակներն են թերաճ երախաներու ախտորոշումը, բուժումը, բժշկական հսկողութիւնը եւ վերարժեւորումը որպէս ընկերութեան բնականոն անդամ, անոնց ընտանիքներուն հոգեբանական օժանդակութիւն, բարոյական նեցուկ եւ խորհրդակցութիւն, ծնողքին մահուան պարագային թերաճ երախային ամբողջական պատսպարումն ու խնամատարութիւնը:

Հիմնադրութեան Գ. տարեդարձի ուղերձին մէջ Պոլսոյ Մեսրոպ պատրիարքը արդարօրէն չեչտած է թէ ՋԻՊԷՁ-ը թէ՛ թէքնիք, թէ՛ կազմակերպութեան առումով երկրին մէջ ու դուրսը ուշագրաւ, օրինակելի դիրքի հասած է: Մաղթած է որ յետագային ալ համայնքը չարունակէ իր ջերմ հետաքրքրութիւնը որ անոր կենսունակութեան, արդիւնաւէտութեան կարեւոր ազդակներէն մէկն է:

Վերջին նորութիւնը որ յայտարարուած է յաւելուած գրքոյկով, գիչերօթիկ բաժինին բացումն է, չնորհիւ բարերար Սուրէն Անթիքաճեանի նուիրատուութեան. ինք ալ հաչմանդամի սայլակի մը վրայ, ծերունազարդ բարերարը յայտնապէս յուզուած, այլ գոհունակ կ'երեւի բաժինին բացումի հանդիսութեան լուսանկարներուն մէջ: Այդ բաժինը գրաւած է 500 քառակուսի մեթր տարածք մը, ինը սենեակով, ճաչարանով ու ժողովասրահով մը: Բոլոր սենեակները գետեղուած են տեսագրիչներու համակարգով կեդր. հսկողութեան տակ, ունին ջերմութեան ու ծուխի զգայուն ահազանգի սարքաւորում:

ՋԻՊԷՁ-ի գործունէութեան հիմ առնուած են մտքով թերաճ, կամ հաչմանդամ զաւակներու ծնողքներուն գլխաւոր մտահոգութիւնները. երախային յարմարագոյն կրթութիւն մը ապահովել, որպէսզի առօրեային մէջ նուազագոյն օժանդակութեան կարօտի, ընկերային եւ հասարակական կեանքի բոլոր մարզերէն կարենայ օգտուիլ, անմասն չմնայ հաճոյքներէ ու երջանկութենէ, տոտեւապէս ինքնաբաւ ըլլայ, չմերժուի ու չարհամարհուի, սիրուի, ծնողքին մահէն ետքն ալ նոյն վերաբերումը տեսնէ ու կարենայ ապահով, գուրգուրալի, առողջ մթնոլորտի մը մէջ չարունակել ապրիլ:

Այս վերջին կէտին պատասխան ըլլալու կոչուած է գիչերօթիկի բաժինը որ առայժմ մնայուն բնակիչ չունի: ՋԻՊԷՁ-ի գործունէութիւնը կը տարածուի 155 հոգինոց խումբի մը վրայ որոնք տարբեր հերթականութեամբ կ'օգտուին անոր ծառայութենէն: Խումբին անդամներուն տարիքները կը տարբերին 2 – 50ի միջեւ: Խումբին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը –140 հոգին– հայ ընտանիքներէ են, մնացեալը օտար:

Թերաճ երախաներու տրուած բժշկական ու մտային բազմաբնոյթ խնամքէն զատ անոնց հետ կը տարուին ձեռային աշխատանքներ, կը կազմակերպուին խմբական պտոյտներ, զբօսանքներ, մրցումներ, չնորհաւորութիւններ, եւլն.:

Այս բոլորը կ'ըլլան վճարումի՞ փոխարէն. հարցումը կը ներկայանայ ինքնաբերաբար, երբ մարդ կը կարդայ գրքոյկին պարունակութիւնը, յաւելեալ հարցումներուն պատասխան կը ստանայ: «Ոչ» է պատասխանը. խնամքի ենթակայ 155 հոգիէն միայն 5ը կը վճարեն իրենց տրուածին փոխարժէքը: Մնացածը կ'ապահովուի նուիրատուութիւններէն: Այս տուեալին լոյսին տակ աւելի կը չեչտուի Մեսրոպ պատրիարքին մաղթանքը որ համայնքին չահագրգռութիւնը չարունակուի ՋԻՊԷՁ-ին նկատմամբ:

Անոր ընկերային յարաբերութիւններու պատասխանատու Նաթալի Խօզգայա Նոյն գրքոյկին մէջ տեղ գտած իր գրութեամբ կ'ըսէ. «ՋԻՊԷՁ-ի մէջ պաշտօնավարելը ինծի սորվեցուց թէ աշխարհը միայն առողջ մարդոցմէ չի բաղկանար եւ կեանքը միայն առողջ մարդոց համար չէ: Հիմա աւելի յանձնառութեամբ կ'ըմբռնեմ կեանքիս իմաստը»:

Իրապէ՛ս, որքան հազուադէպօրէն կ'անդրադառնանք այդ իրականութեան երբ յատուկ պարագաներ մեզի, մեր անմիջական չրջապատին չեն առնչուիր: Բայց կայ թերաճներու իրականութիւնը, ինչպէս ամէն ընկերութեան, հայկականին մէջ ալ: Հարցը հոն է որ չատ յաճախ ծնողքի մը, կամ նոյնիսկ ընտանեկան ոլորտին ուժերէն չատ վեր են անոր հետ պայքարի միջոցները. թէ՛ նիւթապէս, թէ՛ բարոյապէս: Ու հոն ՋԻՊԷՁ-ի գոյութիւնը նախախնամական դերով կը ներկայանայ:

ՋԻՊԷՁ-ին համբաւը արդէն լայնօրէն զանցած է Պոլսոյ սահմանները, քանի որ պարբերաբար արտասահմանէն հայ կամ ոչ-հայ այցելուներ կ'ունենայ ան: Եռամեայի գրքոյկին մէջ լուսանկարներով տեղ տրուած է Լիզպոնի Կիւլպէնկեան հիմնարկի տնօրէն Զաւէն Եկաւեանի ու կնոջը, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ կաթողիկէ կազմակերպութիւններէն ներկայացուցիչներու այցին:

Պոլիսը անցեալի իր փառքին կարօտով ապրողներուն տրամութեան կարգ մը պատճառներ տալու կողմեր ունի. յատկապէս վերջին տարիներուն: Գլխաւորն է հայերէնին տեղատուութիւնը դպրոցական ոլորտին մէջ, ուր դժուար չէ թրքերէնի չարաչաստութեամբ ու չեչտով "հայերէն" խօսող երիտասարդներու, երիտասարդուհիներու հանդիպիլ: Բայց առողջ կարծես վրէժի ենթագիտակից թափով մը համայնքը տարուէ տարի աւելի զարկ կու տայ ընկերային կեանքին զարգացումին:

Բան մը որ արհամարհելի բարեմասնութիւն չէ, մանաւանդ թիւի, կարողականութիւններու համեմատականներով...

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՓՈՒՇԵՐԸ

Ուկրանական նոր յեղափոխութիւն մը անհաւանական չի թուիր. ան կը խմորուի երկրին ռուսական բնակչութեամբ խիտ չրջաններուն մէջ: Յունիսի առաջին չաբաթավերջին Կիեւի արեւելքը գտնուող Խարքիւ քաղաքին մէջ ուր 40–50% է Ռուսերու տոկոսը, չուրջ 25 հազարնոց ցոյց մը տեղի ունեցած է, պահանջելու համար որ ռուսերէնը չրջանային լեզու հռչակուի: Իսկ աւելի արեւելք Լու-հանսկի իչխանութիւնները ՕԹԱՆ-ի համար արգիլեալ գօտի յայտարարած են իրենց չրջանը: ՕԹԱՆ-ի ներկայութիւնը բուռն ընդդիմութեան կը բախի Ղրիմի մէջ ալ որ ծովային ռազմափորձերու պատրաստութեան պարտականութիւնը ունի:

Կիեւ գրգռութիւն կ'որակէ այս երեւոյթները ու ազգային ապահովութեան եւ պաչտպանութեան նախարարը ըսած է թէ ՕԹԱՆ-ի դէմ ցոյցերու մասնակից Ռուսերը պիտի արտաքսուին երկրէն, անբաղձալի անձնաւորութիւն հռչակուելով: Ուկրանիոյ արտաքին գործերու նախարարն ալ Ռուսերու դէմ արտայայտուած է հեռատեսիլէն. յատկապէս ըսած է թէ Սեւծովեան ռուսական նաւատորմին Ղրիմի նաւահանգիստը հանդրուանելը տարեկան 2 միլիառ տոլար կ'արժէ Ուկրանիոյ: Ան ապօրինի որակած է տարածքներու, չէնքերու Ռուսերու կողմէ գործածութիւնը, գինեալ ռուս զինուորներու Սեւաստոպոլի մէջ չրջագայելը, ռուսական զինուորական ատեանին, լրահաւաք սպասարկութիւններու ուկրանական հողին վրայ բաստապոլի մէջ չրջագայելը, ռուսական դրօշակը:

Ուկրանիոյ քաղաքական դէմքերէն ոչ մէկը տակաւին բացէ ի բաց ըսած է թէ Ուկրանիոյ մէջ անկայունացումի երեւոյթին ետին Ռուսաստանը կայ. բայց "ռուսական ազդակ"ը կանոնաւորաբար ներկայ է քաղաքական ելոյթներու, լրասփիւռներու մէջ: Նախագահին մօտ համախոհութեան մասնակիցներէն "Մեր Ուկրանիան" յայտարարութեամբ մը ըսած է թէ ռուսամէտ ընդդիմութեան գործունէութիւնը նպատակ ունի Ղրիմի ընկերութեան կացութիւնը վատթարացնելու եւ վարկաբեկելու ուկրանական իչխանութիւնները: Իսկ այդ բողոքներուն կազմակերպիչները համարած է "Օտար պետութեան մը մեր երկիրը գտնուող քաղաքական մասնաճիւղը":

Նոյն ատեն Կիեւ անզօրութեան նչաններ ցոյց կու տայ. արտաքին գործերու նախարարը չէ կրցած իսկ ըսել յստակօրէն թէ Կիեւ ի՛նչ միջոցներու դիմել կը ծրագրէ նեղը դնելու համար ռուսական նաւատորմը. այլ ըսած է թէ անոր Ղրիմ առժամեայ կայքին համաձայնութիւնը տակաւին տասը տարուան պայմանաժամ ունի:

Մինչ այդ ՕԹԱՆ-ի դէմ չարժումները կը ծաւալին ու եթէ իչխանութիւնները սկսին "անբաղձալի անձնաւորութիւն"ներ յայտարարել, այդ չարժումները աւելի պիտի չեչտուին:

Հակառուս տրամադրութիւններուն գլխաւոր թիրախներն են Դումայի փոխնախագահ Վլ. Ժիրինովսկին ու երեսփոխան Կ. Զատուլինը: Անոնց արդէն արգիլուած է Ուկրանիոյ տարածքին վրայ ներկայութիւն ունենալ: Ըստ ուկրանական օրէնքին, օտարականներ կարելի է "անբաղձալի անձնաւորութիւն" հռչակել, եթէ անոնք երկրին մէջ իրենց կեցութեան ընթացքին բռնաբարած են օրէնքը:

Այդ առումով՝ թէ՛ Զատուլին, թէ՛ Ժիրինովսկի երկնակի յանցաւոր են: Առաջինը ամբաստանուած է Ուկրանիոյ ներքին հարցերուն միջամտութեամբ, իսկ Ժիրինովսկի "Ուկրանիա գոյութիւն չունի. հարկ է ռուս կառավարիչներ պաչտօնի կոչուին Կիեւի ու Մինսկի մէջ... Ռուսաստանի բուն սահմանները 1917 սեպտեմբերիններն են" յայտարարութեամբ կ'ամբաստանուի:

ՔԱՂՀԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԺԸՆԵՒԻ մէջ, Յունիս 2ին, տեղի ունեցած է Հայկաչէն Ուզունեանի յուղարկաւորութիւնը Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ եւ Փարիզի հայոց առաջնորդ Գիւտ արքեպիսկոպոսի: Ներկայ եղած են Հայաստանի դեսպանը՝ Զօհրապ Մնացականեան, ողբացեալին երկարամեայ գործակիցը ՌԱԿ-ի Կեդրոնական Վարչութեան նախկին ատենապետ, ՀԲԸՄ-ի կեդրոնական ժողովի անդամ, ՀԲԸՄ-ի փոխ նախագահ եւ ԹՄՄ-եան հիւսիսային Ամերիկայի կեդրոնական վարչութեան անդամ Տոքթ. Արչաւիր Կէօնճեան, Հայաստանի ԹՄՄ-ի կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Ռուբէն Միրզախանեան, Լոնտոնի ԹՄՄ-ի ատենապետ Վարդան Ուզունեան եւ բազմաթիւ այլ անձնաւորութիւններ: Թաղման կարգէն ետք տեղի ունեցած է հոգեճաչ, որու ընթացքին կարդացուած են բազմաթիւ ցաւակցական գրութիւններ: Խօսք առած է Տոքթ. Արչաւիր Կէօնճեան, որ անդրադարձած է երկար տարիներու երկայնքին Հայկաչէն Ուզունեանի հետ իր ունեցած յիչատակներուն:

***

ԱԹԷՆՔԻ «Փերոքէ» թատրոնին մէջ, Յունիս 4ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Շրջ. Վարչութեան, ներկայացուած է Մուշեղ Իչխանի «Մեռնիլը որքան դժուար է» թատերգութիւնը, բեմադրութեամբ դերասան Արթօ Աբարթեանի: Ներկայացումը մեծ յաջողութիւն արձանագրած է:

ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆԻ ԵՐԳԵՑԻԿ ՀԱՄՈՅԹԻ ԵԼՈՅԹԸ ԳԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Փարիզից ոչ հեռու գտնուող Գաշան քաղաքի Սէն-Ժան եկեղեցին Յունիս 11ի երեկոյեան իր կամարների տակ էր հիւրընկալել երգի-երաժշտութեան մի խումբ, որոնց ամբողջ երգացանկը հայ յօրինողների ստեղծագործութիւններն էին: Սոփրան Հերմինէ Երիցեանի "Երեւան" երգով համերգը սկսեցին համաչուած պարիթոն Մկրտիչ Մկրտչեանը եւ Անդրէ Գիւլքեօրը: Չնայած, որ այս վերջինս նոր չէր է իր [illegible] փոր-ձեռք, հայերէն երգեր, կատարողական անթայ ամենապատրաստ երգից յօրինողի հանրայայտ այս երգը հայերէն բառերի բարեխիղճ ու անթերի արտաբերմամբ: Երգելի երկրորդ երգն էր Ալեքսանդր Սպենդիարեանի "Ալ վարդ" երգը: Փարիզի [illegible] համար գրուած այս երգը երգեց քնարական ներշնչանքով, առաւել յատուկ ձայնի գործադրմամբ բառերը արտաբերելու համար: Սոփրան Զըրրաշեանի "Քնարական"ը Հերմինէ Երիցեանը եւ Հելէն Գոսփէնը երգեցին կատարը քնարականութեան անաղարտ մատուցմամբ: Այնուհետեւ Հելէն Գոսփէն երգեց Ալեքսանդր Աճէմեանի "Իմ մայրիկ" յուզիչ երգը վարակիչ վերապրումով եւ յուզառատ երանգով: Հելէն Գոսփէնը անխառն զգացումով եւ հայերէն բառերի իմաստալից ըմբռնումով երգեց Եդուարդ Պաղտասարեանի "Աղջկայ երգը": Մկրտիչ Մկրտչեանը երգեց երեք երգ: Անտոն Մայիլեանից "Ծովի երգը", Ռոմանոս Մելիքեանի "Վարդը" եւ վերջապէս Առնօ Բաբաջանեանի "Առաջին սիրոյ երգը" Լաերտ Վաղարշեանի համանուն շարժանկարից: Ճանաչուած պարիթոնը այս երգերի ընտրանին մատուցեց ճկուն ու անբռնազբօսիկ ձայներանգների խաղով, կերպարային յանպատրաստից շեշտերով: Պատմեկան աւիւնով ու թեթեւութեամբ երգուած այս երգերը արժանացան ունկնդրի խանդավառ ընդունելութեանը:

Համերգի առաջին մասը աւարտեց Հերմինէ Երիցեանը: Գրիգոր Նարեկացու "Հաւուն հաւուն" տաղը ունկնդրին տեղափոխեց միջնադար, տաղասացների եւ տաղերգուների ժամանակաշրջան: Տոմինիք Հոլպէքի սրնգի ընկերակցութեամբ Հ. Երիցեանը մեկնաբանեց "Ո՞ւր ես մայր իմ" Աստուածամօր նուիրուած շարականը: Երգչուհին ողբերգական վեհութեամբ է մեկնաբանում այս երգը, նոյն ողբերգական վեհութեամբ համակելով նաեւ ունկնդրին: Համերգի առաջին մասը աւարտուեց Սայաթ-Նովայի "Քանի վուր ջան իմ" տաղով: ԺԸ. դարի այս ստեղծագործութիւնը երգչուհու կատարմամբ հնչում է արդիական ու այսօրուայ, ոսպէս մեր օրերի մարդու հոգեբանական ելեւէջներին արձագանգող ստեղծագործութիւն: Հնչեցին նաեւ Արմէն Տիգրանեանի "Անուշ" օփերայից "Ասում են ուրին" մեներգը եւ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի "Երգիր ինձ համար"ը: Համերգի երկրորդ բաժնում երգեցիկ համոյթը հրամցուց Մարտին Մազմանեանի "Երազ"-ը: Գործաջի երգիչներ Ժան Սանկ Շինը եւ Ժունկ Սունկ Քուօն երգեցին Բարսեղ Կանաչեանի "Խաղաղ գիշեր" զուգերգը: Երգեցիկ համոյթը, Անդրէ Գիւլքեօրը եւ Հելէն Գոսփէնը երգեցին Արմէն Մանդակունեանի "Կեանքի գովքը": Յաջորդեցին Մարտին Մազմանեանի ազգագրական երեք երգերը խմբերգային անթերի կատարմամբ:

Մենակատար Գաբրիէն Սերքէթթին երգեց Բարսեղ Կանաչեանի "Օրօր"ը: Վաղարշակ Կոտոյեանի "Իրիկուն"ը երգեցին սոփրանօ Ժիւլի Ճիօրնօն եւ Քրիսթին լը Կոչտէքը: Ռոմանոս Մելիքեանի "Ուսենի" զուգերգով հանդէս եկան սոփրանօ Եէն Շինը եւ Մեծծօ Պերնատէթ Կաչնօն: Մակար Եկմալեանի երկու ստեղծագործութիւնը մեկնաբանեց երգեցիկ համոյթը. "Զարթիր որդեակ" եւ "Կիլիկիա":

Վերջապէս Ալեքսանդր Յարութիւնեանի "Հայրենիքիս հետ"ը երգեց համոյթը: Մենակատարներն էին սոփրանօ Օռելի Տէյիրմէնճեանը, պաս Եուսուֆ Սամէնթան եւ պարիթոն Մկրտիչ Մկրտչեանը:

Ալեքսանդր Յարութիւնեանի վեհաշուք այս մեղեդիով աւարտուեց հայ երգարուեստի նուիրուած համերգը: Կատարողական բարձր արուեստով երգերը մատուցուեցին խստապահանջ ունկնդրի ուշադրութեանը: Համերգին ներկայ էին ճանաչուած մտաւորականներ, երգիչներ, մշակութային միութիւնների ներկայացուցիչներ, Գաշանի եւ շրջակայ քաղաքների հայ համայնքի անդամներ: Մեկնաբանների մեծ մասը տարբեր ազգերի ներկայացուցիչներ էին, նրանց բոլորին միացրել էր հայ երգարուեստի հանդէպ ունեցած սէրը, որի գաղտնիքներին նրանք տիրապետել էին չարաթական 3 անգամ կանոնաւոր փորձերով Հերմինէ Երիցեանի ղեկավարութեամբ: Փորձեր, որոնք նրանց համար ամէն անգամ մի նոր յայտնութիւն էին դառնում հայ երգարուեստի հմայիչ երանգների բացայայտման եւ իւրացման համար: Եւ ինչպէս ունկնդիրներից մէկը կէս լուրջ – կէս կատակ դիպուկ բնորոշեց համերգի էութիւնը, "Հայաստանի տարին հայերէն սովորելու տարի պիտի լինի Ֆրանսիայում, հայկական երգերի միջոցով":

Աստուած ձայնդ լսի բարեմիտ ունկնդիր:

ԵՐԿՐՊԱԳՈՒ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓԻՒՌՔ Գ. ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

2006թ. Սեպտեմբերի 18-19-ը Երեւանում կայանալու է Հայաստան – Սփիւռք Երրորդ Խորհրդաժողովը: Խորհրդաժողովի օրակարգը բաղկացած կը լինի երեք նստաշրջաններից: Սեպտեմբերի 18ին, առաջին լիագումար նիստում, կը քննարկուի Հայաստան-Սփիւռք փոխյարաբերութիւնների, գործակցութեան վիճակի եւ զարգացման հեռանկարների հարցը: Այս նիստում ելոյթ կ'ունենան Հայաստանի Հանրապետութեան եւ ԼՂՀ ղեկավարները, Ամենայն Հայոց – Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսները, եւ միւս յարանուանութիւնների հոգեւոր առաջնորդները, ինչպէս նաեւ համահայկական եւ համասփիւռքեան տարողութեան կառոյցների, տարբեր երկրների հայ համայնքների ներկայացուցիչներ եւ առանձին անհատներ:

Օրակարգի երկրորդ հարցը նուիրուած է Հայաստանի գիւղական համայնքների զարգացման ծրագրի քննարկմանը: Հայաստանի յետագայ ընդհանուր զարգացման տեսանկիւնից այսօր առանձնակի կարեւորութիւն ու նշանակութիւն է ստանում Հայաստանի գիւղական համայնքների զարգացման ապահովումը: Խնդիր է դրւում Հայաստանի կառավարութեան եւ գործարար շրջանակների, Սփիւռքի եւ միջազգային կազմակերպութիւնների համատեղ ջանքերով ձեռնամուխ լինել Հայաստանի գիւղական համայնքների ենթակառուցուածքերի վերակառուցմանը, նպաստել տեղական տնտեսական զարգացմանը: Այս ծրագրի նախնական փուլի համար ընտրուել են սահմանամերձ գիւղական համայնքները:

Սկսած Երեքշաբթի օրուանից մինչեւ Չորեքշաբթի՝ Սեպտեմբերի 20-ը, նախատեսւում է անցկացնել «Նոր լուծումներ հին խնդիրներին 21րդ դարի Ազգ-Պետութեան համար» խորագիրը կրող Փորում, որտեղ քննարկումներ կը ծաւալուեն համաշխարհայնացման համատեքստում հայկական ինքնութեան այնպիսի խնդիրների շուրջ, ինչպիսիք են՝ հայապահպանութիւն, լեզու, մշակոյթ, կրթութիւն, երկքաղաքացիութիւն, հայրենադարձութիւն եւ այլ հարցեր:

Հինգշաբթի օրը՝ Սեպտեմբերի 21ին, Երեւանում կ'անցկացուեն Անկախութեան 15ամեակին նուիրուած տարբեր միջոցառումներ, որոնց հրաւիրւում են Խորհրդաժողովի մասնակիցները:

Ողջ շաբաթուայ ընթացքում Երեւանում կազմակերպուելու են փորում – զուգահանդէսներ նուիրուած Հայաստանի տնտեսական գործունէութեանը, գիւղատնտեսութեան զարգացմանը եւ հեռանկարներին եւ գործընկերներին, որոնց ցանկալի է համաժողովի մասնակիցների մասնակցութիւնը:

Ֆրանսահայ բոլոր կազմակերպութիւնները եւ անհատ ցանկացողները հրաւիրւում են մասնակցելու համաժողովին եւ դրա շուրջ նախատեսուող միջոցառումներին:

Լրացուցիչ տեղեկութիւնների համար դիմել.

CCAF (Conseil de Coordination des Associations arméniennes de France)
34 avenue des Champs-Elysées
75008 Paris
mobile : 06. 15. 59. 64. 60
e-mail : contact@ccaf.info

Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպանութիւն
Հեռ.- 01. 42. 12. 98. 00
ՀՀ ԱԳՆ Զիվան Մովսիսեան -
Հեռ. - 37410 54 40 41 234:
e-mail : diaspora@mfa.am

Սալբի Ղազարեան -
Հեռ. - 37410 54 40 41 200:
e-mail : S.Ghazarian@mfa.am

14 Յունիս 2006, Փարիզ

ՓԱՐԻԶԱԲՆԱԿ ՕՐԹԱԳԻՒՂՑԻՆԵՐՈՒՆ ԸՆԹՐԻՔԸ

Պոլսոյ երբեմնի հայաշատ ու հայկական մշակութային բեղուն գործունէութեան տէր Օրթագիւղի նախկին թաղեցիները այլեւս աւանդութեան վերածած են տարեկան հանդիպումը: Այս տարի եւս անոնք կազմակերպուեցաւ Յունիս 17ի գիշերը Փարիզի հայկական մէկ ճաշարանին մէջ: Մօտ 40 ներկաներու ողջոյնի խօսք ուղղեց Վահէ Եօզթէյին, ապա կարօտի, յիշատակներու մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ ընթրիքը: Մասնակիցները յիշեցին յատկապէս Ս. Թարգմանչաց վարժարանի իրենց պատանեկութեան օրերը, ուսուցիչները, ընկեր-ընկերուհիները: Շնորհակալութիւն յայտնեցին աւանդութիւնը շարունակող կազմակերպիչներուն Հռիփսիմէ Ալաքուշ-Բոչեանի, Զաքար Հազալմազի. ընդհանուր գոհունակութեան մէջ երեկոյթը աւարտեցաւ, յաջորդ տարի նոր ժամադրութեամբ մը իրար գտնելու խոստումով:

ԹԱՂԵՑԻ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Մեր գիւղանքի առենն ալ կու գար երբեմն այդ հրէշը, եւ եթէ տեսնար որ չիբրմին վրայէն կը ցատքռտէինք կամ շուրջբոլորը կը վազվռտէինք «բռնեմ – բռնեմ» խաղալով, պարտէզին դռնէն հագիւ ներս մտած, «Ծօ, լակոտներ, կորսուեցէ՛ք, ներս մտէք, հիմա ձեր չորս դին չափել կու տամ» կը ձայնէր, ու մենք՝ զաքարիական պապանձումով սարսափահար, դպրոց կը մտնայինք ոչխարներու պէս:

***

Ուրիշ օր մը այս մարդը կէսօրէն յետոյ յա՛նկարծ եկաւ, Նախակրթարան մտաւ ժամկոչապետ Թաթոս աղբարին հետ եւ բարձրաձայն ըսաւ՝ «Ով որ իր համարը աղէկ սորվեր է նէ, թո՛ղ գիրքը պահէ, առեան ելլայ, պտըտելու պիտի երկեմ»: Շատ մը աշակերտներ ընդ որս եւ ես մեղաւորս, սկսանք գիրքերնիս գըրասեղանին դարակին մէջ դնել. «Ոտքի ելէ՛ք նայիմ» գոռաց, յետոյ «սանկ շարուեցէք խելօք մը, մէջ տեղ եկէ՛ք» յարեց: Բարեւ բռնած գացինք կեցանք սըրահին կեդրոնը. երեսունէն աւելի էինք. կարգաւ չարեց մեզ Աստուր վաժպետը. այս կէտը լմնալէն վերջը, Նշան աղան հրաման ըրաւ Թաթոս աղբարին որ սրահին դուռին քովը կը կենար եւ ըսաւ՝ «Թաթէոս աղբար, հայտէ այս տղաքները տա՛ր աղուոր մը պտըտցո՛ւր»: Ժամկոչապետը «Ծառայ եմ հրամանիդ» արձագանգեց, «Քալեցէ՛ք տղաք» կրկնեց եւ մենք ուրախ, զուարթ խնդալով, խաղալով, հետեւեցանք ժամկոչին. իջանք սանդուխներէն, աչալուրջ հսկողութեամբը մեզ տանողին, գացինք եկեղեցւոյն բակը, որ իսկոյն եղաւ իսկապէս փակ. անոր դէմ դէմի երկու դուռները գինուորական կրթութեամբ միւս ժամկոչները գոցեցին անմիջապէս ու Թաթոս աղբարը մեզ քշելով ձախ պահարանին պարտէզը, այն տեղ գտնուած մութ մաղազային (ճաղերու մթերանոց) մէջ բոլորս մէկ փակեց ու վրանուս կղպեց դուռը:

Վայնասուն մ'է ամէնքս մէկանց փըրցուցինք, լաց ու կոծով պոռացինք ու կանչեցինք. հետերնիս գտնուող հասակաւորներ դուռը կոտրտելու ելան, մինչեւ որ ժամարար քահանան մեր աղաղակները լսելով, շուտ վար կը վազէ իր խուցէն, բոլորովին անտեղեակ եղածին, եւ դուռը բանալ տալով կեղտոտ մկնարան – մեռելանոցէն մեզ դուրս կը հանէ, «Վա՜՜յ զաւակներս, արդեօք ի՞նչ յանցանքի մէջ գտնուեցաք» ըսելով:

***

Արցունքը երեսնիս, եւ հեծկլտալով նորէն դպրոց առաջնորդուեցանք, առաջի Նշան աղային, որ սրահին մէջ ոտքի վըրայ, չամչցաւ «Եկէ՛ք, սա ձեռքս պաքէ՛ք նայիմ, մեղայ ըսէ՛ք» ըսելու, եւ յարեց՝ «Զըլլայ քի հեղ մ'ալ իմ խօսքէս խաբուիք. հոս եկած վախիթըս, ամէնուդ աչքը ձեր Սաղմոսին, Նարեկին վրայ տեսնալու եմ, չէ նէ տեղերնիդ մութ մաղազան է»: Անդիէն Աստուր վաժպետը. «Անգամ մ'ալ սասնկ պակասութեան մէջ չեն գըտնուիր աս տղաքները» ըսելով, Նշան աղային ընկերացաւ մինչեւ սանդուխին գըլուխը, մենք ալ գացինք նստանք տեղերնիս:

Այսպէս էր ահա մեր նախակրթարանին դաստիարակութեան կերպը, կատարեալ բարբարոսական. մեր կրթութեանը համար նշանակուած մարդիկը, ուրիշ գործի յարմար չէին, այլ իշավարներ իսկ ըլլալու գլխովին անարժան: Իրենց հոգածութեանը ու խնամքին յանձնուած անմեղ էակները անբան անասուններ էին նկատուած, գազանազուսպի դեր կը կատարէին այդ կրթիչ, դաստիարակ անունը կրող վայրենաբարոյ անձերը: Նշան աղային այս տմարդի արարքին վրայ ես վախէս հիւանդ անկողին ինկայ քանի օրի չափ եւ այդ միջոցին մեր տունին դէմը բնակող Ֆիլիչէ անուն իտալացի բժիշկէն դարմանուեցայ:

***

Առտու իրիկուն եկաւ գնաց այդ բըժիշկը. կը յիշեմ որ երբ քովս կու գար, կ'ուզէր նախ փորս նայիլ. եւ ես ծունկերս դէպի վեր քաշելով թող չէի տար, զի շատ կըռըկ կ'ըլլայի. բազկերակս կը համրէր ժամացոյցը դիտելով. կուրծքս, կռնակս մտիկ կ'ընէր, յետոյ աթոռ մը կ'առնէր կը նստէր ոտքը ոտքին վրայ ու դեղագիր կը գրէր. հայրս այդ դեղագիրը կ'առնէր կը տանէր Եզաճի Ըստեփան աղային խանութը՝ Սելամսըզի ճամբուն վրայ, շինել կու տար դեղերը, որոնք եթէ անուշկեկ ըլլային կուլ կու տայի, իսկ եթէ դառնահամ՝ կը դժուարանայի առնել: Սակայն մայրս բժիշկով միայն չէր բաւականանար, կը կանչէր մեծ մայրիկիս ազգական եղող Մարապետ տուտուն եւ գիս աղօթել կու տար. այս մեր Մարապետը աղօթած առենը այնքան կը յօրանջէր, այն աստիճան կ'երեծկտար (ժամանակին բառովը) որ աչքերէն արցունք կը հոսէր ու «Աս զաւակդ նազարի եկած է» ըսելով, ճրագ մը բերել կու տար մօրս, եւ գրպանէն մեխակի (քարանֆիլ) չոր հունտեր կը հանէր ու մէկիկ մէկիկ գընդասեղի մը վրայ կ'անցընէր եւ «Աս ա'յսինչին աչքին է... այ'ս՝ այնինչին աչքին» ըսելով ճրագին բոցին մէջ դանոնք կը բռնէր եւ ո՛րուն անունին մեխակին հունտը ճարճատելով վառէր, անոր աչքին եկած կ'ըլլայի: Կը դիտէի ես այս բոլորը եւ չէի կրնար ըմբռնել, թէ բժի՞շկն էր, թէ Մարապետ տուտուն, գիս աղէկցընողը:

(Շար. 25)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տոքթ. Վիգէն եւ Տիկին Շնորհիկ Կարապետեան եւ զաւակները, Կարապետեան գերդաստանին բոլոր պարագաները (Երուսաղէմ, Լիբանան եւ Միացեալ Նահանգներ) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝

ՏՈՔԹ. ԿԱՐՕ Յ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ.Ի

(սրտաբան եւ բանաստեղծ ԱՆԵԼ)

մահուան Ե. տարելիցին առթիւ:

Հոգեհանգստեան պաշտօնը կը կատարուի Կիրակի, Յուլիս 2ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ պատարագի:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Արնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հովիւն ու հոգաբարձութիւնը իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն «Ակն» երգչախումբի ղեկավար Պ. Արամ Քերովբեանին եւ անդամներուն, Մայիս 21ի իրենց համերգին համար:

Նաեւ Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ դպրոցի վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ «Ակն» երգչախումբին որ այդ համերգին լրիւ հասոյթը իրենց նոր շէնքին նուիրեց:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՆԱՆՈՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ
եւ
ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ամուսնացած

կնքահայրութեամբ՝
Տէր եւ Տիկին Գ. Յակոբեանի
Յունիս 24, 2006
Նիւ-Ճըրզի

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique
par décret du 8 juin 1956
r e c h e r c h e

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE
D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒԼԻՍ 1

Առաւօտեան ժամերգութեամբ՝ ժամը 9.30ին,

եկայք տօնեցէք
Յիշատակն՝ Գիւտի Նշխարացն
Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը հրաւիրեն ձեզ Կիրակի, Յուլիս 2ին առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին:

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ:

Արարողութիւններէն յետոյ հոգեճաշ Շաւիլի «Աթրիոմ» սրահին մէջ.-

ATRIUM
3 Parvis Robert Schuman
92370 CHAVILLE

Տեղերը ապահովելու համար դիմել եկեղեցի կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.- 01. 47. 09. 23. 18:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Յառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21: Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան ատեն:

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ: Կ'արժէ 10 Եւրօ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, իր վաստակաւոր ընկերուհիին՝ Արաքսի Փափազեանի մահուան առթիւ.- Սէ.Մէ.Ա.էՍ.ի պաշտօնեաներ 120 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Փափազեան 100, Մարի եւ Ռօզ Գալուստեան 100, Օր. Սիրվան Թադէոսեան 100, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էդոյեան 100, Տէր եւ Տիկին Պերնար Հիլերէ 60, Հ.Յ.Դ. Տէսինի խումբ, Տէր եւ Տիկին Ժան-Ժագ Զարդարեան, Տէր եւ Տիկին Յարութ Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Շապուհ Աճեմեան, Տէր եւ Տիկին Փաթրիս Ժիլիպէր, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան-Պերնար Գատար, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Լավանիէ 50ական, Տիկին Ժանէթ Ընքապապայեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օհաննէսեան 30ական, Տիկին Մարսէլ Մուրօ 20:

□

ISSY

Journée du 9 juillet

avec
LA CROIX BLEUE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :

Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.

Départ 9h30 MCA :
rue de la Défense

Réservations :

— **Alice :** 01. 46. 42. 90. 68;
— **Jacqueline :** 01. 40. 95. 81. 33

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

ՏԷՍԻՆ

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի շրջակայքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին:

VOYAGE EN ARMENIE

Du 14 au 24 septembre 2006

organisé par la Croix Bleue des Arméniens de France et le Hay Oknoutian Mioutioun (HOM — Croix de Secours Arménienne) à l'occasion du 15ème anniversaire de la création du HOM Arménie à Erevan

Au programme :
- Rencontres prévues avec toutes les Croix de Secours de Diaspora et d'Arménie;
- Circuit comprenant la visite de nombreux sites;
- Festivités du 15ème anniversaire de l'indépendance de l'Arménie;
- Cérémonie de lancement de l'année de l'Arménie.

Pour tous rensegnements, s'adresser à la C.B.A.F. :
- par téléphone : 01. 53. 34. 18. 18
- par fax : 01. 53. 34. 12. 13
- e-mail : cbaf@wanadoo.fr

ATTENTION DATE LIMITE : 28 JUIN

(Շար. Ա. էջէն)

վարձքը, ինչպէս ամէն Յուլիս 1ի, յաւելում կը կրէ նաեւ այս տարի 3,05% համեմատութեամբ: Աշխատավարձքը կը հասնի ամսական 1.255 Եւրոյի: Նախատեսուած էր 2,80%ի յաւելում մը եւ կառավարական այս որոշումը, որ քաղաքական բնոյթ ունի կը խանգարէ գործատիրութիւնը, ըստ որուն շատերու համար աւելի դժուար պիտի ըլլայ աշխատանք գտնել:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը՝ Նուրի ալ-Մալիքի, Յունիս 25ին ներկայացուցած է «ազգային հաշտութեան» ծրագիր մը, զոր Պուշ ողջունած է նոյն օրը: 24 կէտերէ բաղկացած, ծրագիրը կոչ մըն է անոնց որոնք պատրաստ են զէնքերը վար դնելու մասնակցելու համար երկրին վերակառուցման: Ներում ալ խոստացուած է, բայց պայմանները անորոշ կը մնան: Ծրագիրը շեշտը կը դնէ մարդկային իրաւանց վրայ եւ կը հրաւիրէ հետապնդելու անոնք որոնք կը բռնաբարեն օրէնքը:

ԹՈՒՐՔԻԱ ջանք կը թափէ, որ առաջքն առնէ ելմտական այն մեծ տագնապին, որ ծնունդ առած է Մայիսի սկիզբը, երբ Թրքական ոսկին իր արժէքին քառորդը կը կորսնցնէր տոլարին բաղդատմամբ:

ՄԻԼԻԱՌԱՏԷՐ ՈՒԱՐԸՆ ՊԸՖԸԹ, հետեւելով ամերիկացի այլ միլիառատէրերու օրինակին (Գարնըկի, Ֆորտ) 37 միլիառ տոլարի նուէր մը ըրաւ Պիլ Կէյթսի Մարդասիրական Հիմնարկին, որ արդէն 30 միլիառ տոլարի տէր է: Նուէրը մեծագոյն բաժինն ըլլալով հանդերձ իր հարստութեան, ընտանիքը զրկուած չի մընար: 75 տարեկան է եւ ըրած յատկացումը 85%ն է իր հարստութեան:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, ՅՈՒՆԻՍ 26ի արդիւնքներն են (ութերորդ աւարտականի մրցումներ).-

Իտալիա-Աւստրալիա 1-0, Զուիցերիա-Ուկրանիա 0-0 (0-3): Այս մրցումը հաւասար արդիւնքով աւարտելէ ետք հարկ եղաւ դիմել երկարաձգումի, սակայն կրկին արդիւնքը չփոխուեցաւ՝ մնալով 0-0: Ուրեմն հարկ եղաւ դիմել դէպի դարպաս հարուածներու որոնցմէ յաղթական դուրս եկաւ (3-0) Ուկրանիա եւ ձեռք ձգեց քառորդ աւարտականներու որակուելու իրաւունքը: Պիտի մրցի Իտալիոյ հետ, Ուրբաթ, Յունիս 30ին, Համպուրկի մէջ:

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) :
01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) :
01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) :
04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE
POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide
de **l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France**
avec le concours de **l'Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes**

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par
le **Révérend Père Komitas HOVNANYAN**
Curé de la Paroisse
Apostolique Arménienne
St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle
des Arméniens de Gap
Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ 29

JEUDI
29 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ -- Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.485 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.485

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾԷՆ ԵՏՔ

ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Դմիտրի Ադրաշեան Հայաստանի օդային երթեւեկի մխութեան նախագահն է, քաղաքացիական թռիչքներու վարչութեան նախկին պետը. ան Մայիս 5ին, Սոչիի արկածէն անմիջապէս ետք մամուլի ներկայացուցիչներուն հարցումներուն պատասխանած էր, առաջին լուսաբանութիւններ տալով («Յառաջ», Մայիս 16): Վերջերս ալ նամակով մը պատասխանած էր «Իզվեստիա»յի մէջ լոյս տեսած յօդուածի մը որուն հեղինակը Ալ. Անդրիւխին նիւթ ըրած էր արկածեալ օդանաւին սեւ արկղերուն պարփակած տեղեկութիւնները: Ադրաշեան մակերեսային ու քովնտի բացատրութիւններ տուած ըլլալու քննադատութիւնը կ'ուղղէր յօդուածագրին, շեշտելով անհիմն ու անտրամաբանական կէտերը:

«Ազգ»ը (Յունիս 24) կրկին դիմած է իրեն ու կարծիքը հարցուցած սեւ արկղերու պարունակած փաստերուն առնչութեամբ:

Դ. Ադրաշեան կը ծանրանայ օդային մեծապէս աննպաստ պայմաններուն վրայ. վարէն դէպի վեր փչող հովը ճգնաժամային կացութիւն ստեղծած է օդաչուներուն. օդանաւը բարձրացնելու անոնց բոլոր ջանքերը ապարդիւն եղած են ու վերջապէս անկումը պատահած: Այս բացատրութիւնը արկածին մէջ մարդկային ազդակին տեղ չի ձգեր, ճիշդ է: Սակայն Դ. Ադրաշեան կ'ըսէ թէ ըստ ռուսական օրէնքներու, եթէ օդի պայմանները վտանգաւոր բնոյթի են, թռիչքները պէտք է ընդհատել: Հարցը այն է որ Սոչիի օդակայանը այդ բնոյթը ճշդելու գործիքներ չունի: Երբ միայն սովետական օդանաւեր կ'իջնէին այդ օդակայանը, խնդիր չէր ըլլար, քանի որ անոնք աւելի աէրօտինամիք սկզբունքով կը բանէին: Այդ օդանաւերը աւելի ապահով էին Սոչիի նման օդակայաններու համար, միայն աւելի վառելանիւթ կը սպառէին:

Հայկական օդանաւին արկածը կը վնասէ Սոչիի 2012ի ողիմպիականներուն թեկնածութեան, մանաւանդ եթէ չյարգըւին օդակայանի միջազգային չափանիշները:

⁂

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԲԱՔՈՒԻ ՓՈՓՈԽԱՄՏՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը անդրադառնալով Մինսկի խումբին ամերիկացի նոր նախագահին Ղարաբաղի խնդրին կարգաւորման առնչուած յայտարարութեան, շեշտած է թէ կարգաւորման ներկայացուած սկզբունքները մասնակի յիշուած են. հոն տեղ չեն տրուած Ղարաբաղը Հայաստանին կապող միջանցքին, Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցին: Ըսուած է նաեւ թէ Հայաստան համաձայնած էր Պուքրէշի մէջ բանակցութեան սեղանը բերուած առաջարկներուն, Ազրբէջան մերժած: Ուստի Երեւան կը նկատէ որ Բաքուի փոփոխամտութիւնը լուրջ խոչընդոտ է բանակցութեան յառաջընթացին: Եւ եթէ նման քաղաքականութիւն շարունակուի, Հայաստան կը պնդէ որ Բաքու ուղղակի բանակցի Ստեփանակերտի հետ: Ցիշեցումն ալ եղած է թէ անկախ ռազմական պիտանիէի չափերէն, Ազրբէջան երբեք չի կրնար Ղարաբաղը ստիպել հրաժարիլ ազատութեան եւ ինքնորոշման իր իրաւունքէն:

ՄԱՄՈՒԼ

ՌՈՊԷՐ ԿԷՏԻԿԵԱՆԻ «Le voyage en Arménie»Ն

«LE MONDE»

(28 juin)

Յունիս 28ին սկսան Ռոպէր Կէտիկեանի նոր ֆիլմին՝ «Ճամբորդութիւն ի Հայաստան»ի ներկայացումները: Զայնասփիւռ թէ գրաւոր մամուլ լայն արձագանգ տուին սկիզբէն իսկ: Յունիս 28 թուակիր Լը Մոնտ գրեթէ կէս էջ յատկացուցած է ֆիլմին, նիւթին անդրադառնալէ ետք եզրակացնելով դրական գնահատականով մը:

⁂

«FIGAROSCOPE»

(28 juin)

Ֆրանսուազ Մօփէն շատ դրական արձագանգ մը կու տայ, հաստատելով թէ Ռ. Կէտիկեան կրցած է խուսափիլ հասարակ տեղիք միջոցներէ, որոնք կրնային յարմարիլ ֆիլմին նիւթին: Այս վերջինը կը կայանայ հօր մը, ապա աղջկան վերադարձին մէջ Մայր հայրենիք, «խորհրդանշական հող, ցաւոտ եւ մարտիրոս, երբ հարցը կը վերաբերի Հայաստանի»:

⁂

Նոյն օրը, Ֆիկառօ օրաթերթն ալ լայն տեղ տուած է ֆիլմին, հարցազրոյց մըն ալ հրատարակելով Ռ. Կէտիկեանի հետ: բեմադիրը կը բացատրէ որ երբեք չէ պահանջած իր «հայութիւնը», բայց ձգած է որ ըլլայ ինչ որ կ'ըլլայ: Ինք եւ կինը՝ Արիան Ասքարիտ խորապէս յուզուած են Հայաստան, իրենց վերապահուած ընդունելութենէն: Մեծ հայրը Սվազ ծնած է եւ Ֆրանսա եկած աստուածաբանական ուսումի համար: Հայրը հայերէն չէր խօսեր, ինք գերմաներէն խօսած է, մօրը լեզուն: Յետոյ կը պատմէ թէ ինչպէս ծնած է ֆիլմին գաղափարը: Ֆիլմին մէջ, դերակատարներէն մէկը կը հարուածէ համայնավարութիւնը, բայց Կէտիկեան կը նախընտրէ սովետականութիւն տարազը, քանի ինք ալ Համայնավար կուսակցութեան անդամ եղած է:

⁂

«LE CANARD ENCHAINE»

(28 juin)

Երգիծական շաբաթաթերթը, որ շատ դժուրահաճ է իր քննադատութիւններուն մէջ, առաջին տեղը կու տայ Ռ. Կէտիկեանի «տեսնուելիք ֆիլմեր»ու շարքին: Հակիրճ տողերով կը նկարագրէ ֆիլմը, արտայայտելով իր դրական տպաւորութիւնը:

⁂

«LIBERATION»

(28 juin)

PAPIERS D'ARMENIE

Օրաթերթը իր ամբողջ վերջին էջը նուիրած է Ռ. Կէտիկեանի զոր կ'որակէ «ժամանակակից շարժանկարի մարքսիստ փաննոյը»: Յօդուածագիրը կը խօսի Կէտիկեանի մասին. ծնած Մարսէյլի էսթաք թաղամասը 1953ին եւ որ այս ֆիլմով իր արմատներուն փնտռտուքն է զոր կ'ընէ: Նոյն թիւին սինեմայի նուիրուած էջերուն մէջ, Լիպէրասիոնի աշխատակիցը կը խօսի Կէտիկեանի եւ իր ֆիլմին մասին: Հոս ալ, յօդուածագիրը լաւագոյն տպաւորութիւններով կ'արտայայտուի:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.Ի

Ըստ Յունիս 27ի «Ճումհուրիյէթ» օրաթերթին, Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութենէն պաշտօնատար մը պատասխանած է մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Ցեղասպանութեան մասին Գարեգին Բ.ի ըսածներուն: Ինչպէս գրած էինք, Կաթողիկոսը շեշտած էր թէ իրականութիւնը վիճելի կողմ չունէր, Թուրքիայէն զատ ամէն երկիր կ'ընդունէր այդ իրականութիւնը:

Թուրք պաշտօնատարը ըսած է. «Կ'ակընկալենք որ Հայերը եւս իրենց կարգին փոխանակ քաղաքական ձեռնածումներու, ուղիղ նային իրենց պատմութեան եւ փոխանակ զոհի դիրքով իրենց ժողովուրդին ուղեղը խճողելու խեղաթիւրուած պատմութեամբ մը, քաջութիւնը ունենան սեղան նստելու եւ տեսնելու թէ ինչ բան տեղի ունեցած է, ինչ բան՝ ոչ»:

Նոյն պաշտօնատարը «ձախող» արտայայտութիւններ համարած է Գարեգին Բ.ի պատասխանը:

⁂

ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ

«Հիւրրիյէթ» օրաթերթը (Յունիս 28) Գարեգին Բ.ի նոյն խօսքերուն նիւթով հարցազրոյց մը ըրած է Պոլսոյ Պատրիարք Մեսրոպ Արք.ի հետ: Ան ըսած է թէ Ցեղասպանութեան մասին ինք տարբեր ձեւով կը մտածէ, ինչպէս քանիցս յայտնած է: Կրկնած է թէ ճիշդ չի գտներ բանակցութիւն, կամ բանավէճ մերժող կեցուածքները, թէ այդ բաները օգտակար են իր համոզումով: Կրկնած է նաեւ թէ Հայերն ու Թուրքերը հազար տարուան համակեցութիւն ունին եւ ատիկա միայն 1890-1923 տարիներու ցաւալի պատահարներով բացատրել սխալ կ'ըլլայ:

Պատասխանելով այն հարցումին թէ ի'նչ կը պատահի եթէ օր մը Թուրքիոյ կրօնից տեսուչը Հայաստան այցելէ, ըսած է. «Ըստ իս կ'ըլլայ այն ինչ որ եղաւ Կաթողիկոսին Պոլիս այցին: Ձեմ կարծեր որ կրօնից տեսուչին դէմ Հայաստանի մէջ փողոցային ցոյցեր կը կազմակերպուին: Թերեւս կրնանք միասին երթալ, ինչո՞ւ ոչ: Միջկրօնական նման այցեր շատ օգտակար կ'ըլլան»:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՂՕՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ

Այա Սոֆիայի թանգարանին տնօրէնուհին Յունիս 24ին յայտնած է թէ Ֆրանսայէն ետ պիտի ուզեն օսմանեան յախճապակիէ այն սալերը որոնք ԺԹ. դարուն գողցուած են եւ ներկայիս փարիզեան թանգարաններու (Լուվր, Սեւր) մէջ կը գտնուին: Պատրաստուած է թղթածրար մը որով Մշակոյթի նախարարութիւնը պիտի դիմէ Ֆրանսայի:

Խնդրոյ առարկայ սալերը, ըստ թրքական նոյն աղբիւրին, գողցուած են Ֆրանսայի Ալպէր Սորլէն-Տորինեըիի կողմէ, սուլթաններու շիրիմներէն եւ Մահմուտ Ա.ի գրադարանէն: Ան նորոգութեան աշխատանքներու ընթացքին սալերը Ֆրանսա բերած, անոնց կեղծերը զետեղած է տեղւոյն վրայ:

Թուրքիան նման գողօններ կը պահանջէ նաեւ Պոսթընի թանգարանէն, Պերլինէն, Աթէնքէն եւ Մոսկուայէն. այս վերջինը կ'ամբաստանուի Տրովադայի գանձերուն գողութեամբ:

Վստահաբար Աստուած ա'լ չի զարմանար «գողը գողէն գողցաւ»ի հերթական այս օրինակին:

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐԱՑՈՒՄԸ ՊԱՏԺԵԼՈՒ ՕՐԻՆԱԳԻԾԻՆ ՀԱՄԱՐ ՆՈՐ ԴԻՄՈՒՄ

Իւ.ՋՄ.Փէ.էն չորս երեսփոխան, Փաթրիք Տէվէճեան, Ֆիլիփ Փէմէզէք, Նիքոլա Տիւփոն-Էնեան եւ Ռոլան Պլում գրաւոր դիմում մը ըրած են իրենց խորհրդարանական խմբակցութեան նախագահ Պիէռ Ագուայէին որպէսզի իրենց կուսակցութեան խորհրդարանական յառաջիկայ մէկ նիստին օրակարգին վրայ տեղ տրուի Հայկական Ցեղասպանութեան ուրացումը պատժելի արարք հռչակող օրինագիծին:

Իրենց դիմումնագրին մէջ անոնք նշած են թէ խիզախ քայլ էր 2001 Յունուարին նոյն Ցեղասպանութեան Ֆրանսայի կողմէ ճանաչումը. բայց շեշտած են նաեւ Շոայի պարագային նման ժխտողականութեան դէմ երաշխիքի մը պակասը: Ըսած են թէ իրենց տեսակէտը այն է որ օրէնքին գործը չէ պատմութիւնը գրել: Իրենց նպատակն է Ֆրանսայի տարածքին վրայ կանխել դրդիչ ցոյցերու կազմակերպումը որ կրնայ բախումներու պատճառ ըլլալ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր հետեւորդներուն ընկերակցութեամբ Յունիս 26ին նախ այցելած է Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին. կոկիկ բազմութիւն մը ներկայ եղած է: Եկեղեցիէն Կաթողիկոսը Մեսրոպ Արք.ին ընկերակցութեամբ այց տուած է Յակոբ Ջուղայեցիի դամբանին ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է: Ապա ներկաները հիւրասիրուած են Նարեկեան սրահը ուր ուղերձներ արտասանուած են, աշակերտներ արտասանած, երգած են:

Նոյն օրը Գարեգին Բ. այցելած է Ղալաթիոյ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին ու անոր կից կեդրոնական վարժարանը: Հոն ալ այց տրուած է Կոլոտ Պատրիարքին դամբարանին, յետոյ ճաշած են նոյնանուն սրահին մէջ: Վարժարանին տնօրէնուհին ելոյթով մը թուած է կեդրոնականէն հասած կարեւոր դէմքերը եւ մուտքի դուռը խորհրդանշող բաժակ մը նուիրած Գարեգին Բ.ի: Ան ալ Մայր Աթոռը խորհրդանշող արծաթէ պնակ մը

(Շար.ը Դ. էջ)

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՀԷ ՎԱՀԵԱՆ

(1908-1998)

Ցեղասպանութեան սփիւռքահայ գրականութեան Միջին Արեւելքի ռահվիրաները եղան Վահէ Վահեան, Անդրանիկ Ծառուկեան եւ Մուշեղ Իշխան, որոնք տիրապետող դէմքերը հանդիսացան այդ աշխարհամասին շուրջ 50 տարի: Բախտաւոր եղան անոնք որոնք աշակերտեցին այդ հոյլին՝ հաւաքաբար կամ անհատապէս:

Երեքն ալ անցան յետ եղեռնեան յուսալքումի միջավայրէն, սակայն անոնք կարողացան այդ արհաւիրքէն բարձրանալ՝ նուիրուելով գիրի ու գրականութեան, հետեւելով Մեսրոպ Մաշտոցին անոնք կռանեցին աշակերտներ՝ պատրաստելով սերունդ մը՝ սփիւռքահայ կեանքը քիչ մը եւս երկարաձգելով:

Երեքն ալ, իրարմէ քանի մը տարի տարբերութեամբ աշխարհ եկան եւ երեքն ալ իրենց երախայրիքները հրատարակեցին կանուխ տարիքի՝ տակաւին 25-ը չբոլորած: Ցուրախութիւն ընթերցողներուն՝ անոնց մուտքը գրականութեան դարպասէն ներս եղաւ արագ եւ անխարխափ:

***

Սարգիս Ապտալեան՝ գրական անունով Վահէ Վահեան, ծնած է Կիւրին (Սըվազի վիլայէթ), Արեւմտեան Հայաստան, Դեկտ. 23, 1908ին: Ունեցած է երկու քոյրեր: Հայրը Յակոբ՝ եղեռնին զոհ երթալով, մօրը առաջնորդութեամբ բռնած են աքսորի փշոտ ճանապարհը, քաղաքէ-քաղաք քշուելով, շրջան մը Այնթապ մընալէ յետոյ, քեմալականներէն փախելով վերջապէս 1920ին հաստատուած են Հալէպ, Սուրիա: Ցաճախելէ յետոյ Հայ Աւետարանչականներու դպրոցը, որ յետագային պիտի դառնար Ալեփփօ Գոլէճ, կ'անցնի Պէյրութ, ուր 1930ին կ'աւարտէ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանի ճարտարապետութեան ճիւղը:

Կը սկսի ուսուցչական կեանքը – Պրումմանայի (Լիբանան) Անգլիական երկրորդական վարժարան, 4 տարի Անթիլիասի կաթողիկոսութեան դպրեվանք, մէկ տարի Մելգոնեան կրթական հաստատութիւն (Կիպրոս), 11 տարի, կրկին Լիբանան՝ ՀԲԸՄիութեան Դարուհի Յակոբեան եւ Յովակիմեան-Մանուկեան վարժարաններուն մէջ իբրեւ հայ գրականութեան ուսուցիչ – դաստիարակ 5 տարի եւ հուսկ Երուանդ Հիւսիսեան հայագիտական հիմնարկի տեսուչ 1964ին:

***

Վահէ-Վահեան բազմերանգ գործունէութիւն արձանագրած ազնուական անձնաւորութիւն մըն էր – բանաստեղծ, արձակագիր, գրաքննադատ, խմբագիր, բեմբասաց ու մանաւանդ դաստիարակ: Գիտակցուած հայրենասիրութիւն ջամբող հաւաստարակչուած նաւուղիղ մը, որ ճիշտ մնաց իր վեհութեան մէջ: Բաւական դժուար աշխատանք է նժարի մէջ դնել իր արդարիքը՝ տեսնելու համար թէ ո՞ր բնագաւառին մէջ իր կարեւորութիւնը աւելի գերակշիռ է ու մնայուն: Հաւանաբար՝ համահաւասար: Ինչ որ նաեւ տեսանելի է Վահէ-Վահեանի պարագային, ան ալ իր անաչառութիւնն էր իր դատումներուն մէջ, չափանիշը պահելով նոյն բարձր մակարդակի վրայ ծանօթներու եւ անծանօթներու պարագային, երեւոյթ մը որ յաճախ չի պատահիր հայ կեանքի մէջ, դժբախտաբար:

Բախտաւոր եմ որ հինգ տարի աշակերտած եմ Վահէ-Վահեանին՝ Յովակիմեան-Մանուկեան երկրորդական վարժարանին մէջ, Պէյրութ, Լիբանան: Ան կը ...ուէր անհուն սէր հայ լեզուի նըկատմամբ, ազնիւ վերաբերմունք բոլոր ուսանողներու հանդէպ, եւ քիչ մը աւելի գուրգուրալի մօտեցում այն աշակերտներուն որոնց մէջ կը տեսնէր ստեղծագործ միտք կամ շնորհքի ցոլքեր գրականութեան հաշւոյն: Հայ մշակոյթն ու մեր մեծասքանչը աշակերտներուն սիրցնելու բացառիկ կարողութեամբ օժտուած ուսուցչապետ էր ան:

***

Վահէ-Վահեան բանաստեղծ ծնած էր եւ մնաց տիրող Այգին սերմնացանը իր կեանքի ամբողջ ընթացքին սաւառնելով բարձր ոլորտներու մէջ: Իր երախայրիք "Արեւ-Անձրեւ" հատորով իր ներկայութիւնը զգալի դարձուց անմիջապէս 1933ին՝ իբրեւ քնարաշունչ սակայն եւ իմացական ներոյժով օժտուած բանաստեղծ՝ հազիւ 25 տարեկան: Իր զսպուած յոռետեսութիւնը յեցակէտ ունէր Եղեռնէն յամեցող անասելի իր փորձառութիւնները պատանի տարիքին, երբ իր յիշատակները զինք կը դժբախտացնէին ամէն օր, սակայն երբեմն ալ "ներհող ուժերը" պիտի զէնքի կանչէին ու խորտակէին փականքները իր հոգիին "փակ դուռներուն" որպէսզի գրկէ "արեւն արարիչ":

Այս հատորը կարեւոր իրագործում մըն է Սփիւռքահայ բանաստեղծութեան կալուածին մէջ եւ անտարակոյս եղաւ նշանացից մը յետնորդ սերունդներու համար:

"Ոսկի կամուրջը" 1946ին եկաւ ամրագրելու բանաստեղծը Վահէ Վահեանի մէջ, որովհետեւ աւելի հասուն, աւելի փորձառու եւ աւելի լաւատես անձի մը հանդոյն կը փառաբանէր կեանքը՝ նոյնիսկ լաւատեսութեան լուսարձակ մը կը բանար սփիւռքահայերուն համար՝ Խորհրդային Հայաստանի մէջ տեսնելով հայութեան ապահով գոյատեւումը:

Նախատակոծ եւ ուրացուած հոգին
ցեղին մարտիրոսեալ.
Հրաշալի՛ իր յարութեամբ կը
փողփողի՝ այսօր դարձեալ
եւ ապա կը թելադրէ ուրիշ տեղ մը.–
Ճարտարագործ ամէն մէկ ձեռք պիտի
ըլլայ լուծուած վրէժ:

"Ոսկի կամուրջը" միացուցած էր ըսփիւռքը հայրենիքին, ուղեկորոյս ժողովուրդը կը նայէր դէպի հայրենիք: Ներանձնական խոհերու աըշնթեր, իմացական ցոլքերու կողքին, այս հատորը ունի նաեւ սփիւռքահայ մէկ լայն հատուածին խիղճը արտացոլացնելու առաւելութիւնը եւ զայն շաղախելու հայրենիքի իրականութեան հետ:

"Մատեան Սիրոյ եւ Մորմոքի" հատորը լոյս տեսած 1968ին անձնական յոյզերու անկեղծ հայելին է իր հոգիին որ կը տառապի իր կեանքի զինակից եւ մտերիմ իր կնոջ մահուան պատճառով: Ստեղծուած վիհը խոր էր: Սիրոյ եւ անկեղծութեան բազմաթիւ նմոյշներ կան այս հատորին մէջ, իր կեանքէն բան մը պակսած ըլլալու իրողութիւնը զինք այնքան կը չարչըրկէ որ ինքզինք վերագտնելէ յետոյ կը խոստովանի.

Կեա՛նք, կը բուժեմ ես վէրքերս՝
յարալէզի մը հանգոյն,
Ու գրոհին մէջ վաղուան՝ դուն կը
տեսնես նորէն զիս.
Արեւէն շո՛ղ ամբարող նոր երազի մը
հաշւոյն,
Ես արիւնո՛վս կը շաղեմ մոխիրը հի՛ն
երազիս...

Այս հատորին մէջ կը նշմարուի նաեւ հակոտնեայ երկու երեւոյթներ, որոնք իր ուշադրութեան ծիրին մէջ կը յամենան – Հայաստանի գոյութիւնը (գիրքը ձօնուած է մեր մայր ոստանին՝ Երեւանին) եւ Լիբանանի եղբայրասպան կռիւները, որոնք այնքան զոհեր խլեցին եւ համայնքը "խուճապահար հօտ"ի վերածեցին:

Նշմարելի է որ Վահէ-Վահեան քիչ թիւով բանաստեղծութիւններ ստեղծագործած է 1946էն 1955 տարիներուն որովհետեւ այդ շրջանին կը հրատարակէր "Անի" գրական ամսագիրը, որ բնականաբար շատ ժամանակ կը խլէր իրմէ:

Հազիւ ինքզինք վերագտած էր իր կնոջ մահէն ետք, կեանքի ու ճակատագիրի անօրինութեամբ կրկին տխրութեամբ եւ թախիծով կը համակուի բանաստեղծին սիրտը, երբ իր զաւակը Ապու Տապիի մէջ արկածի մը զոհ կ'երթայ 1976ին, այս անգամ անձնական յոյզերու 27 բաժիններով երկարաշունչ բանաստեղծութիւն մը կը հրատարակէ 1977ին "Յուշարձան Վահրամիս" տիտղոսով: Հօր եւ զաւակի փոխյարաբերութեան, զգացական աշխարհի, ներքուստ այրումի համադրութիւն մըն է, ուր կը տեսնենք նաեւ յետադարձ հայեացքով մը բանաստեղծին պատանեկան կեանքին տխրայուշ անդրադարձը, որ անջնջելի կերպով դրոշմուած է իր եւ շատերու հոգեկան շտեմարանին մէջ:

Իր տղուն մահուան մէջ կը տեսնէ նաեւ անցեալը երբ կ'արտայայտուի այսպէս.–

Ու մինչ կու լայի,
Չէի մէկ հոգի...
Կու լար ինծի հետ ազգ մը հնամի,
Որ արմատախի՛լ եղեր էր բռնի,
Ու եղակոտոր,
Բեկոր առ բեկոր,
Ինկեր էր բերանն աւազահողմի:

Կեանքի վերջալոյսին մօտ, բանաստեղծը կը խորհրդածէ իր անցած ճանապարհի մասին, ու կ'ուզէ աւելի ապրիլ, կեանքը քիչ մը եւս վայելել, մանաւանդ չմոռցուիլ ...ռօրեային ու մանաւանդ չմոռցուիլ երբ գիտակցօրէն կը գրէ.

Եկայ մութէն ու կը դառնամ նորէն
մութին.
Բայց շնորհուի՛ թող ինծի որ չնմանի՛
Հետքս փիծի մը աւուպի
Այլ՝ խորաձիգ ակօսներու՝ սերմով յղի:

1978ին լոյս տեսաւ իր "Բերքահաւաք" հատորը, իսկ 1986ին "Հատընտիր"ը շքեղ տպագրութեամբ՝ գրած նոր բանաստեղծութիւնները ներառուած:

Վահէ-Վահեան մահացաւ 1998ի Օգոստոսին, Պէյրութ, Լիբանան:

Վահէ-Վահեանի լեզուն վճիտ և անթերի հայերէնն է, բայց իր բանաստեղծութիւններու մէջ երբեմն տեղ-տեղ կը հանդիպինք քիչ մը աշխատցուած ու ծանրաբեռնուած բառերու՝ թերեւս խտացուած միտք արտայայտելու ջանքին մէջ:

Իր բանաստեղծութիւնը, անկեղծ ու ճշմարիտ, ապրուած կեանքի մը յարացոյցն է՝ յաճախ չափաւոր պատկերներով ճոխացուած: Ան գրեթէ հետամուտ չեղաւ նորարարութիւններու, սակայն սիրեց նորը, թարմը, գեղեցիկը եւ իր կեանքի վերջին տարիներուն գրած բանաստեղծութիւններու մէջ երբեմն դիմեց ազատ բանաստեղծութեան՝ միշտ չափաւոր:

Իր արդարիքը երբեք չեղաւ մշուշապատ, այլ եղաւ վճիտ ու յստակ:

***

Վահէ-Վահեան էր նաեւ արձակագիր, թարգմանիչ ու գրաքննադատ: Մասնակցած էր Հայաստանի Գրողներու Միութեան երկրորդ համագումարին (1946) իբրեւ սփիւռքահայ մասնակից, ու Լիբանան վերադարձին իր խմբագրած "Անի" գրական ամսագիրին մէջ հրատարակեց հայրենի յուշերու, ազգային ձգտումներու սահմանուած շարք, որ 1953ին լոյս տեսաւ ստուարածաւալ, լուսանկարներով յագեցած հատորի մը մէջ, տալով անոր շատ դիպուկ "Յարալէզներու Հաշտութիւնը" խորագիրը: (Յիշել Շահան Շահնուրի "Յարալէզներու դաւաճանութիւնը" հատորը լոյս տեսած 1933ին, Փարիզ):

Վահէ-Վահեան կատարած է պատկառելի թիւով թարգմանութիւններ: Հատորով հրատարակուած են Օնորէ տը Պալզակի "Անծանօթ գլուխ գործոցը", Ճպրան Խալիլ Ճպրանի «Մարգարէն» եւ Ռապինտրանաթ Թակորի "Պարտիզպանը", "Կիտանճալի" եւ "Մրգահաւաք" երկերը:

Հ.Բ.Ը. Միութեան հովանաւորութեամբ կազմեց եւ հրատարակեց երեք հատորներ՝ "Ծաղկաքաղ հայ արձակի" խորագիրով:

ՓՐՈՖ. ՕՇԻՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
(Լոս Անճըլըս)

«Առաջամատ»,
Փետրուար – Մարտ 2006

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔ ԻՄ ԱՆԿԻՒՆԷՍ

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ՍՓԻՒՌՔ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻ ԱՌԹԻՒ

Արդէն բաւական ատենէ ի վեր կը խօսուի, կը գրուի, յառաջիկայ Սեպտեմբերին Երեւանի մէջ կայանալիք Հայաստան – Սփիւռք երրորդ համաժողովի մասին: Դատելով նախորդներու գումարման կերպերէն ու արդիւնքներէն, կարելի է արդարօրէն կասկածիլ թէ այս մէկն ալ զգացականէն, լոզունգայինէն անդին բան մը կ'ըլլա՞յ, թէ ոչ անգամ մը եւս զբօսաշրջական հաւաքոյթ, մասնակիցներուն տալով հայկական քնեակով կենաց ճնկելու, խորոված ու հերիսայ ուտելու հաճոյքը: Սփիւռք – Հայաստան բազմաբընոյթ ու բազմերես հարցերէն եւ ոչ մէկը լուծում կրնայ գտնել ո՛չ երկու-երեք օր, ո՛չ ալ լրիւ շաբաթ մը տեւող համաժողովի մը մէջ: Քանզի այսօր լափռֆիսեաէ իրականութիւն մըն է յայտարարել թէ այդ հարցերը ունին քաղաքական (Հայ Դատ, երկքաղաքացիութիւն), տնտեսական (Սփիւռքի հնչական կարողականութեան առողջ ընդգրկում) մշակութային-լեզուական (ընդ որս և ուղղագրական) եւ կազմակերպչական (համասփիւռքեան կառոյցի մը ստեղծում) երեսակներ: Հայութեան համար այս բախտորոշ, չըսելու համար ճգնաժամային ժամանակաշրջանին, արդէն տասը տարի առաջ գումարուած ըլլալու էր տեսակ մը états-généraux (տեղի՞ն է աշխարհաժողով բառով թարգմանել) որ լուրջ և խորունկ ուսումնասիրութեան ենթարկելու համար համա-հայկական հարցերէն իւրաքանչիւրը, ստեղծէր մշտական յանձնաժողովներ որոնք յաջորդ ընդհանուր գումարման բերէին իրենց տեղեկագրերը, եզրակացութիւնները: Եւ այդ պիտի ենթադրէր Հայաստանի մէջ մնայուն կառոյցի մը ստեղծումը նախ եւ առաջ:

Էր երբեմն, յորժամ խորհրդային իշխանութեան տարիներուն Սփիւռքը ունէր Երեւանի մէջ հասցէ մը, 37 Նալբանդեան փողոց. անունը՝ Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային կապի կոմիտէ: Ան գործեց գծուած խիստ նեղ ուղիով, հատուածական կերպով եւայլն, եւայլն: Սակայն, ան կար առ ի չգոյէ լաւագոյնի, եւ իր երկու հրատարակութիւններով («Հայրենիքի Ձայն» շաբաթաթերթ եւ «Սովետական Հայաստան» ամսագիր), Մայր Հայրենիքը կը բերէր, կը մօտեցնէր Սփիւռքին: Իսկ այսօր, 15 տարիէ ի վեր, արդէն ոչինչ կայ եւ ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդային ասացուածքը, մայրն իր ձագը չի ճանչնար Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւններուն մէջ, որոնք աւելի քան երբեք պէտք ունին հովանաւորուելու՝ համադրուելու, արդիւնաւոր դառնալու համար: Ուստի, շատ համեստ կարծիքովս, այդպիսի կառոյցի մը ստեղծումը պէտք է առաջնահերթ գործը ըլլայ յառաջիկայ համաժողովին: Եթէ միջազգային օրէնսդրութիւնը չի թոյլատրեր Սփիւռքահայութեան նախարարութեան մը հիմնումը, կարելի է Արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ կամ կողքին գերատեսչութիւն մը ստեղծել. մանաւանդ որ այսօրուան Հայաստանի շատ կէտերով քննադատելի ուղղանիին մէջ կայ բարեբախտաբար բոլորին յարգանքն ու վստահութիւնը վայելող Արտաքին գործոց նախարար մը, յանձին Վարդան Օսկանեանի, որ «ծագումով» Սփիւռքահայ է:

Յաջորդով կ'անդրադառնանք այլ ըսփիւռքներու եւ անոնց դերին իրենց ժողովուրդներու ընդհանուր կեանքին մէջ:

ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Մարսէյլ

ՆՈՐ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ՍՊԱՆԻԱ

«ՀԱՅԵՐԷՆ ՏԱՌԵՐԸ ԵՍ ԵՄ ԳՐԵԼ»

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱԿԻՐՃ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ)

Կարծես երէկ էր. ուսուցիչը մտաւ դասարան, երեխաները պատրաստեցին գրքերն ու տետրերը եւ դասը սկսուեց:

- Եկէ՛ք կրկնենք անցածը, երեխանե՛ր, - ասաց ուսուցիչը: - Ո՞վ կարող է ասել՝ ո՞վ է գրել հայերէն տառերը:

- Ե՛ս, - վստահօրէն բացագանչեց Անուշիկը:

- Ինչպէ՞ս, Անուշի՛կ, հայերէն տառերը դո՞ւ ես գրել, - ժպտալով հարցրեց ուսուցիչը:

- Այո՛: Մի քիչ էլ հայրիկս, - հաստատեց Անուշիկը եւ պարզեց տետրը: - Ահա՛, նայէ՛ք, հայերէն տառերը ե՛ս եմ գրել:

Դասարանում անմիջապէս ուրախ տրամադրութիւն եւ ծիծաղ տիրեց: Ընթերցողը կը կարծի, թէ խօսքը սովորական դպրոցի դասարաններից մէկի մասին է: Աւաղ, Սպանիայի պէս երկրում դեռեւս Հայաստանն ու Հայն այնպէս չեն հնչում, ինչպէս նրան հարեւան Ֆրանսիայում կամ Պելժիայում եւ կամ էլ, ասենք, Հոլանտիայում:

Այս մէկը լաւ էր հասկացել սպանաբնակ Արարատ Ղուկասեանը եւ անմիջապէս չէր դիմել կառավարող օրգաններին, Հայոց լեզուի դասընթացներին տեղ յատկացնելու խնդրանքով: Ուստի, հէնց ըսկզբից մտածել էր գործի անցնել: Տեսնելով այգում խաղացող հայ երեխաներին, որոնք իրար հետ սպաներէն էին խօսում, հարցրեց.

- Երեխանե՛ր, ինչո՞ւ էք սպաներէն խօսում միմեանց հետ: Դուք հայ չէ՞ք:

- Հայ ենք, - պատասխանեց Ստեփանը, - բայց Սպանիայում ենք եւ դպրոցում սպաներէն ենք սովորում:

- Իսկ չէի՞ք ցանկանայ հայերէն սովորել եւ հայերէն խօսել:

- Ինչո՞ւ չէ, - միջնորդեց քոյրը՝ Գայեանէն, - բայց այստեղ հայկական դըպրոցներ չկան:

- Եթէ շատ էք ցանկանում հայերէն սովորել, կը գաք ինձ մօտ:

- Որտե՞ղ, ճաշարա՞ն, - հարցրեց Գայեանէն՝ իմանալով, որ Արարատը վարձում է այգում գտնուող ճաշարաններից մէկը:

- Այո՛, ճաշարան... առայժմ: Յետոյ կը տեսնենք, - պատասխանեց Արարատը թերահաւատօրէն կարծելով, որ չեն գայ:

- Իսկ ե՞րբ կը սկսենք դասերը, - հարցրեց Ստեփանը:

- Սեպտեմբերի 1ին, ժամը 9ին: Հայաստանում դասերն սկսւում են Սեպտեմբերի 1ին, ուրեմն, մենք էլ այդպէս կ'անենք:

Երեխաները հաւանութեան նշան արեցին եւ հեռացան՝ դարձեալ իրար հետ սպաներէն խօսելով: «Թող եօթը լեզու գիտենան, բայց մայրենին չմոռանան» - նայելով ափսոսանքով նրանց յետեւից՝ մտածեց Արարատը:

2004 թ. Սեպտեմբերի 1: Առաւօտեան ժամը 9.30ին Արարատն ու իր գործընկեր Գայեանէն շտապում են ճաշարանը բացելու, երբ յանկարծ յետեւից մօտենում է Գայեանէի ու Ստեփանի տատիկը եւ ողջունելուց յետոյ հարցնում.

- Այստե՞ղ պէտք է անցկացուեն դասերը:

- Ա...այո, - շփոթուած պատասխանեց Արարատը՝ մոռացած ամէն ինչը, - իսկ որտե՞ղ են...

- Երեխաներն էլ եկան սպասեցին-սպասեցին ու գնացին՝ մտածելով...

- Ի՞նչ կը լինի, ասացէք, թող գան: Հէնց հիմա բացում ենք եւ կարող ենք սկսել դասերը:

Սիրանոյշ տատը գնաց, հինգ րոպէ յետոյ եկան երեխաները: Մի փոքրիկ գըրատախտակ գնեցին, մի կաւիճ եւ... սկսուեց: Սկսուեց Սպանիայում (Վալենսիայի Միսլատա շրջանում) հայկական միակ կիրակնօրեայ դպրոցի գործունէութիւնը: Միակ եւ առաջին... Սկսուեց երկու աշակերտով եւ կարծես ամէն մի տարի հետ մէկ աշակերտ աւելացաւ՝ հասնելով մինչեւ քառասուներկուսի: Երիտասարդ ուսուցիչ Արարատ Ղուկասեանը, տեսնելով իր պտղաբեր աշխատանքը, արդէն համարձակութիւն ձեռք բերեց Միսլատայի քաղաքապետարան դիմելու համար: Քաղաքապետարանը տեղ յատկացրեց Շաբաթ եւ Կիրակի օրերին հայերէն լեզուով դասաժամեր անկացնելու համար: Սա աւելի ոգեւորեց Երեւանի համալսարանի պատմութեան ֆակուլտետն աւարտած Արարատին: Ի վերջոյ, կամաց-կամաց իրականանում էր արդէն եօթ տարի Սպանիայում բնակուող եւ մի փափաքով տարուած երիտասարդի երազանքը: Դեռ աւելին. նա կարօտել էր իր մանագիտութիւնը՝ մանկավարժութիւնը, որով զբաղւում էր Հայաստանում՝ Սպանիա գալուց առաջ:

Միսլատայի Կարմիր Խաչի միջնորդութեամբ 2004 թ. Հոկտեմբերից քանակութեամբ տասներկուսի հասած հայ երեխաներին թատերական դահլիճ է յատկացւում Ամանորի միջոցառում պատրաստելու համար: Երկարատեւ փորձերի ընթացքում Արարատն ու նրա գործընկերները (եւ միաժամանակ՝ երեխաների ծընողները)՝ Նարինէն՝ Գայեանէն, Լիլիան, Նելլին եւ Արսէնը, զարմացել էին երեխաների ընդունակութիւնները նկատելով: Աննան, Հայկը, Նարեկը, Գայեանէն, Ստեփանը, Նունէն, Գառոլինան, Լիլիթը... բոլորը կարծես փորձառու դերասաններ լինէին:

Դեկտեմբերի 27ին բեմադրուեց երեխաների համար առաջին թատերական ներկայացումը՝ «Հէքեաթներ» անունով: Նըրանց մի մասը վերյիշեց հէքեաթների հերոսներին՝ Քաջ Նազարին, Բուրատինօյին, Կօշկաւոր Կատուին, Ձմեռ Պապիկին, Ձիւնանուշիկին, Արքայադնին... մի մասն էլ, պարզապէս, ծանօթացաւ նրանց հետ: Հանդիսատեսն ու ծնողներն անսահման գոհունակութիւն յայտնեցին նըրանատիպ բարեգործութեան համար: Եւ ամէնից կարեւորն այն էր, որ երեխաներն սկսեցին չփուել հայեցի, սիրելի ու պաշտպանել հայերէնը:

Իսկ ուսուցիչ Ա. Ղուկասեանն ու նրա գործակիցները հասկացան, որ հիմք է դրւում Սպանիայում, առաջին հայկական միութեանը, որը յետագայում անուանուեց «Արարատ», ի նշան բիբլիական մեր սարի, եւ որ, իրօք, հայերէն տառերը երեխաներն են գրել՝ մեծ ուսուցիչ Մեսրոպ Մաշտոցի երեխաները: Ուրեմն, բարի երթ «Արարատ» միութեանը, որի հայրենանուէր բարեգործութիւնը շարունակուեց նախորդ եւ ընթացիկ տարիներին:

ԿԱՐԻՆԷ ՕՀԱՆԵԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՀԱԼԷՊԻ Պետական Համալսարանին մէջ, Մայիս 7էն 11, տեղի ունեցած է "Հայկական մշակոյթի շաբաթ" մը կազմակերպութեամբ Քրիստափոր Ուսանողական միութեան եւ Սուրիական Ուսանողական միութեան, որ կը վայելէր Բերիոյ Հայոց Թեմի առաջնորդ Շահան Եպսկ. Սարգիսեանի, ինչպէս նաեւ Պաասս կուսակցութեան Հալէպի համալսարանի կուսակցապետին եւ Հալէպի համալսարանի նախագահին հովանաւորութիւնը: Բացման հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Մայիս 7ի իրիկունը համալսարանի "Պասէլ" սրահին մէջ: Ցուցադրուած է տեսերիզ մը, որ կը ներկայացնէր Հայաստանի տեսարժան վայրերը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը: Յաջորդ իրիկուն ալ, տեղի ունեցած է երգի փառատօն մը: Աւելի քան տասը հազար հանդիսականներու ներկայութեան: Մայիս 9ին, Պասէլ սրահին մէջ, ելոյթ ունեցած են Համազգայինի Սարդարապատ եւ Շուշի պարախումբերը: Նոյն սրահին մէջ, յաջորդ իրիկուն ալ, տեղի ունեցած է բանաստեղծական երեկոյթ մը, որու ընթացքին ներկայացուած են Պարոյր Սեւակի, Ա. Իսահակեանի, Վահան Թէքէեանի եւ այլ բանաստեղծներու գործերը, արաբերէն թարգմանութեամբ: Անի ճաշարահին մէջ ալ, տեղի ունեցած է համալսարանի դասախօսներու հաւաքոյթը, որ մտերմիկ հանդիպումի մը բնոյթն ունեցած է: Մայիս 11ին, վերջին օրը եղած է հայկական մշակոյթի շաբթուան, որուն ընթացքին ցուցադրուած է Վերնէօյլի "Մայրիկ" ֆիլմը:

*
**

ՖԵՐԻԳԻՒՂԻ Մէրամէթճեան վարժարանին մէջ, Մայիս 24ին, մայրերու նուիրուած հանդէս մը տեղի ունեցած է, պատրաստուած աշակերտներուն կողմէ: Հանդէսին պատուոյ հիւրը եղած է տիրամայր Մարի Մութաֆեան: Հանդէսին բացումը կատարած է վարժարանի տնօրէնուհին Արփի Մանուկեան, որ յայտնած է թէ յայտագիրը պատրաստուած է Ռ. Հատտէճեանի "Պոլսոյ մը հայ բանաստեղծութենէն" գրքի հեղինակին մայրերու նուիրուած մտածումներու օգտագործումի հիման վրայ: Ապա, բեմը գըրաւած են աշակերտները եւ ներկայացուցած իրենց յայտագիրը, կարդալով կամ արտասանելով մայրերու նուիրուած կըտորներ: Վերջաւորութեան հանդէս եկած է վարժարանին երգչախումբը:

*
**

ՊՈԼՍՈՅ Էսաեան Սանուց միութեան սրահին մէջ, Մայիս 27ին, տօնուած է վարժարանին յոբելեար դասարաններու շրջանաւարտներու հանդէսը: Օրուան խօսակը եղած է Մարիամ Տրամէրեան, որ ուղերձով մը բացումը կատարած է, ոգեկոչելով հիմնադիրներ՝ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեան եղբայրներու յիշատակը: Յաջորդաբար բեմ հրաւիրուած են յոբելեար դասարանները: Հանդէսի աւարտին, Մարիամ Տրամէրեան շնորհակալութիւն յայտնած է համակարգիչի ուսուցչուհի Աորինէ Շէնգուլումճեանի, որ ստանձնած էր յոբելեարներու նկարները համակարգիչով ձեւաւորելու եւ սրփռելու աշխատանքը: Հանդիսութենէն ետք, ներկաները առաջնորդուած են պարտէզ, ուր, օրուան խօսնակը՝ Նազէն Քիւլէկէչ վարած է յայտագիրը: Նախ արտայայտուած է Էսաեան լիսէի բաժնի տնօրէնուհի Սաթենիկ Նշան, որ իր գնահատանքը յայտնած է բոլոր անոնց, որոնք ապահոված են հաստատութեան գոյատեւումը: Գեղարուեստական բաժնի մը գործադրութենէ ետք, խօսք առած է վարժարանի նախակրթարանի բաժնի տնօրէնուհի Աննիկ Գալփաքճեան, որ շեշտած է Էսաեանցի ըլլալէ ետք, մտքով եւ հոգիով Էսաեանցի մնալը ճշմարիտ յաղթանակ մըն է:

*
**

ՊՈԼՍՈՅ Արամեան - Ունճեանցիները, Մայիս 28ին, կազմակերպած են իրենց աւանդական Խաւիծի օրը: Հաւաքոյթի բացումը կատարած է միութեան ատենապետ՝ Մինէ Օսանեան, որմէ ետք բեմ հրաւիրուած է վարժարանի տնօրէնուհին՝ Շուշան Մուրատեան եւ վարած է յոբելենական հանդիսութիւնը: Հանդէսը աւարտին բերուած է միաբերան երգուած վարժարանի քայլերգով:

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հետեւութիւնը այն եղաւ որ ես բժշկըւելէս յետոյ ուզեցի Ֆիլիչէ բժիշկին պէս ըլլալ. Հէքիմ օյինի խաղալ: Ով որ մեր տունը գար, ես անոր բազկերակը համբել, կուրծքը, կռնակը նայիլ կ'ուզէի. մայրս կը բարկանար, կը սաստէր զիս. սակայն մեծ մայրս, հօրամայրս, որ մեզի հետ կը բնակէր, ինծ հաճոյք պատճառելու համար սուտ հիւանդ կ'ըլլար, կը պառկէր, ես ալ գլուխը կը քննէի ճիշդ մեր դրացի բժիշկ Ֆիլիչէին պէս, եւ կը նըստէի, իբրեւ թէ դեղագիր կը շարադրէի. եւ ի՞նչպէս թարգմանեմ ես այսօր, իմ ողջոյութեանս սուտ բժիշկ ըլլալս, ապագայիս համար անմեկնելի նախազգարաբութի՞ւն մ'էր, որ կը ծլէր մէջս: «Կալցի ղայս որպէս եւ ոք՝ ախորժէ»:

Եւ իմ այս կերպ խաղասիրութիւններս, որոնց շատ անգամ եղբայրս մասնակից կ'առնէի, "Անառակութիւն" բառով կ'որակուէր. "Պէոպէո Արթին ապային երկու տղաքն ալ շատ անառակ են"ի անուն հանած էինք: Վա՜յ մեզ, եւ ի՞նչ էին մեր ըրած անառակութիւնները. թող պատմեն նախագրուած էջերը Անցուկը-մոռցուկիս:

*
**

Կիրակի օր մը մեր տունին մէջ երկու եղբայր կը խաղայինք. պարտէզին վրայ հայող մէկ սենեակին պատուհանը ինքը կեցած էր, միւս սենեակին պատուհանն ալ ես, կը ջանայինք իրարու բաներ մը տալ առնել. բաւական ատեն այսպէս խաղացինք, բայց միջոց մը եղբայրս իր մարմինը աւելի դուրս հանել ուզելով, յանկարծ գլխիվայր ինկաւ ջրհորին վրայ որ գոց էր բարեբախտաբար: Վար վազեցի անմիջապէս ու զինքը գրկեցի, վեր առի "Գէորգ, եղբայրս, ի՞նչ եղար, մէկ կողմդ ցաւեցա՞ւ" ըսի, ու զինքը համբուրելով, տարի խոհանոց, ճակատը շփեցի, չորս կողմը քննեցի թէ ի՞նչ ունէր. "բան չկայ, մի վախնար, բան մը չունիմ" պատասխանեց. բայց ես սաստիկ դող եղայ. մայրըս կանչեցի, լսեց պատահարը, այլայլեցաւ ու եղբայրս տարաւ խակոյն միզեցուց եւ մէզը տաք տաք խմցուց իրեն, իբրեւ զօրաւոր դեղ՝ վախի դէմ հակազդեցիկ:

Եղբօրս քովէն չզատուեցայ. քիչ յետոյ ելանք գացինք մեծ հօրս տունը, որ ալ աւարտած էր եւ գեղեցիկ կերպով ներկըւած. հոն եղբայրս ժամէն աւելի քնացաւ եւ ես քովը սուսիկ փուսիկ նստեցայ եւ երեք անգամ Նարեկէն "Եւ արդ ի վերայ այսքանեայց յուսահատութեանց"ին գլուխը կարդացի իր վրան. եւ երբ արթընցաւ քունէն, տեսանք որ աղէկ էր. իջանք պարտէզ բաց օդին մէջ անցուցինք մեր Կիրակին: Եղբօրս այս ինկալը չար հետեւանք չունեցաւ եւ ես յանչափս ուրախ էի, շարունակեցինք մեր դպրոցական կեանքը:

Զիրար շատ կը սիրէինք, ինչպէս ցարդ. իրարու վրայ կը դողայինք, ինքը ես էի, ես ալ ինքը: Երբ ես կա նա հիւանդ ըլլար, նոյն ատեն ինքը կամ ես անպատճառ կը հիւանդանայինք, եւ զարմանալի՛ բան, միշտ միեւնոյն հիւանդութեամբ:

Կաղանդի մօտիկ իրար կ'անցնէինք. կը սպասէինք անհամբեր որ մայրս Անուշապուր, գէրտէ, փելթէ եփէ, թօփիկ շինէ, մենք ալ հաստ թուղթերու վրայ կը փորագրէինք՝ "Շնորհաւոր նոր տարի եւ բարի կաղանդ" խօսքը, որպէսզի զայն թարչինի փոշիով արտահանէինք անուշեղէններուն սրնակներուն վրայ:

Հայրս առատ մրգեղէններ կը գնէր. կաղին, ընկոյզ, թուզ, չամիչ, այծեղջիւր (քէչի պույնուզի), տանձ ու խնձոր եւ այլն: Կաղանդի նախօրեակին գեղեցիկ սեղան մը կը յարդարէր մեր մայրը, եւ այդ գիշերը հայրս մեզ կը կաղանդէր պարգեւներով, որոնք ժամանակին սովորութեանը համաձայն, փայլուն արծաթ դրամներ էին, 1, 2 եւ 5 ղրուշնոց:

*
**

Բացի կաղանդչէքներէն, հայրս ուրիշ դրամ ալ կու տար մեզի, որպէսզի կաղանդին առտուն կանուխ եկեղեցի երթայինք եւ անոր դրան քովերը գիշերանց եկած զետեղուած փոկեղավաճառներէն (սիմիտճի) գնէինք այն փոկեղներէն, որոնք միայն այդ օրը կը ծախուէին՝ թռչունի կամ աղաւնիի ձեւերով շինուած եւ ծախողները կը պոռային տեսակ մը բանաստեղծական ասութիւններով՝ "Քուշլար, քումրուլար, եէնի պուղտայ քէպապը" այսինքն՝ "Թռչնիկներ, աղաւնեակներ, նորընծայ ցորենի ալիւրով խորոված կամ շինուած" Ո՛ երջանիկ, անհոգութեան, անմեղութեա՛ն օրե՛ր, ինչո՞ւ անհետ սահեցաք, կորսուեցաք բոլորովին... "իրպըլիկ" պէս գրեթէ անգոյ:

(Շար. 26)

(Շար. Ա. էջէն)

նուիրուած է դպրոցին։ Ելոյթներ ունեցած են կաթողիկոսական շքախումբէն դիւանապետ Արշակ Եպիսկ. եւ դաւադանակիր Վազգէն Արքյ.։

Այցին վերջին օրուան ծրագրէն ետք Գարեգին Բ. Յունիս 27ի երեկոյեան վերադարձած է Մայր Աթոռ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ, Յունիս 27էն 28 լուսնալիք գիշերը, սկսած էր գործադրել իր սպառնալիքը ծաւալուն յարձակման մը ձեռնարկելով Գազայի շրջանը, գտնելու համար առեւանգուած զինուորը։ Միւս կողմէ, Ֆաթահ եւ Համաս համաձայնութեան եկած են Պաղեստինի շուրջ։ Բանակցութիւններէ ետք, որոնք շաբաթներ տեւած են, երկու կողմերը համաձայնած են սկզբունքի մը շուրջ.– Պաղեստինեան պետութիւն մը կայ որպէս հողամաս ունենալով Այսրյորդանանը եւ Գազայի գօտին։ Այս լուծումը, լռելեայն կը նշանակէ որ Համաս կը ճանչնայ Իսրայէլի գոյութիւնը, եթէ նոյնիսկ բացէ ի բաց չի յայտարարեր։

ԺՈՍՓԷՆ կը վերադառնա՞յ քաղաքական ասպարէզ եւ ի հարկին նախագահական ընտրութեան թեկնածութեան։ Անհաւանական չէ, քանի երկար յօդուած մը ստորագրած է Մոնտի մէջ (Յունիս 28) ուր իր տեսակէտները կը պարզէ նախագահական ընտրութեան մասին, որ պէտք է թոյլ տայ Ֆրանսայի դուրս ելլել գինք կրծող տագնապէն։ Իրեն համար, Մայիս 2007ը չորս գրաւարկ ունի, զոր կը թուէ.– Աշխատանքը եւ աճը, Պետութեան հեղինակութիւնը, օրէնքին յարգանքը, ապահովութիւնը եւ յառաջդիմութեան հանդէպ վստահութիւնը՝ պատրաստելու համար ապագան։ Ժոսփէն նոյն իրիկունը (Յունիս 28) կ'արտայայտուէր նաեւ հեռատեսիլէն։ Ծէք Լանկ իր դոհունակութիւնը կը յայտնէր Ժոսփէնի հրապարակային այս ելոյթներուն առթիւ, աւելցնելով թէ եթէ Ժոսփէն թեկնածու ալ ըլլայ, ինք չի քաշուիր։

ԻՏԱԼԻԱ հանրաքուէով մերժեց սահմանադրական բարեփոխումը, զոր Պէրլուսքոնիի մեծամասնութիւնը առաջարկած էր այն յոյսով որ իր իշխանութիւնը կ'ամրապնդուի։ Պէրլուսքոնիի նոր պարտութիւնն է, քանի 62% համեմատութեամբ է որ Իտալացիները «Ո՛չ» ըսին առաջարկին։

ՍՐԻ ԼԱՆՔԱՅԻ բանակին թիւ 3ը՝ զօր. Քուլաթունկա սպաննուած է Յունիս 26ին, անձնասպանական ռճրափորձի մը ընթացքին։ Արարքը կը վերագրուի ապստամբ «Վագրերուն»։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ 2006

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ - ՍՊԱՆԻԱ 3 - 1

Յունիս 27ին տեղի կ'ունենային 8րդ աւարտականներու վերջին մրցումները։ Նախ ժամը 17ին, Պրազիլ 3 – 0 արդիւնքով որակուեցաւ քառորդ աւարտականներուն համար, դուրս ձգելով Ղանան, ինչ որ անակնկալ մը չէր։ Իսկ իրիկուան Ֆրանսա – Սպանիա մրցումին արդիւնքը աւելի դժուար էր կռահել, նկատի ունենալով մէկ կողմէն Ֆրանսայի թէեւ թուղթի վրայ տպաւորիչ սակայն դաշտին վրայ գոնէ վերջին մրցումներուն յուսախաբութիւն պատճառած ու յարաբերաբար «ծերացած» խումբը, միւս կողմէն Սպանիոյ երիտասարդ խումբը, որ 25 մրցում է պարտութիւն չէր կրած եւ 2006ի այս Համաշխարհայինին ալ առ այժմ շատ լաւ խաղարկութիւն ցուցաբերած։ Ուրեմն, գրեթէ բոլոր նախատեսութիւնները սպանական յաղթանակի մը շուրջ կը միանային։ Սակայն, Յունիս 27ին, Հանովրի մրցումը ցոյց տուաւ որ ոչինչ ստոյգ է այնքան ատեն որ խաղը տեղի չէ ունեցած եւ այս անգամ Ֆրանսայի հաւաքականը, իրմէ այնքան երկար ատենէ ի վեր ակընկալուած յուրջ ու գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը 3 – 1 յաղթեց Սպանիոյ, ձեռք ձգելով քառորդ աւարտականներուն մասնակցելու իրաւունքը։ Փէնալթիով մը 0 – 1 պարտեալ կացութեան մէջ գտնուելէ ետք Ֆրանսական հաւաքականը գիտցաւ հակազդել եւ Ռիպէրիի, Վիէրայի ու Զիտանի յաջորդական կոլերով յաղթեց Սպանիոյ, զայն դուրս ձգելով մրցաշարքէն։

Այս արդիւնքներէն ետք, քառորդ աւարտականներու խաղացուցակը կը պարզէ հետեւեալ պատկերը.–

ՈՒՐԲԱԹ, ՅՈՒՆԻՍ 30ին.–

Պէրլինի մէջ, Գերմանիա – Արժանթին (ժամը 17ին), Համպուրկի մէջ, Իտալիա–Ուկրանիա (ժամը 21)ին։

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒԼԻՍ 1ին.–

Կէլզէնքիրխէնի մէջ, Անգլիա–Փորթուկալ (ժամը 17ին), Ֆրանքֆուրթի մէջ, Ֆրանսա–Պրազիլ (ժամը 21ին)։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒԼԻՍ 1

Առաւօտեան ժամերգութեամբ՝ ժամը 9.30ին,

եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն՝ Գիտի Նշխարացն
Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1

Տօն անուանակոչութեան Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ։

Ուխտի պատարագ եւ մատաղ։

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

recherche

DIRECTEUR(TRICE)

DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:

Monsieur le Président

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

77 rue La Fayette

75009 PARIS

e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Յառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21։ Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան ատեն։

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ։ Կ'արժէ 10 Եւրօ։

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Au service des Arméniens depuis 1890

Siège Social :
77 rue La Fayette — 75009 PARIS
Tél. : 01 48 78 02 99
Fax : 01 42 80 61 45
E-mail : aaas.paris@free.fr

Maisons de retraite médicalisées :
— Montmorency (Val d'Oise) : 01 39 83 20 67
— Gonesse (Val d'Oise) : 01 39 85 24 24
— Saint-Raphaël (Var) : 04 94 19 51 50

En Arménie :
FONDATION FRANCO-ARMENIENNE POUR LE DEVELOPPEMENT
13/3 Khandjian, Erevan
frenchfund@web.am

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւը եւ հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը հրաւիրեն ձեզ Կիրակի, Յուլիս 2ին առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին։

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ։

Արարողութիւններէն յետոյ հոգեճաշ Շաւիլի «Աթրիոմ» սրահին մէջ.–
ATRIUM
3 Parvis Robert Schuman
92370 CHAVILLE

Տեղերը ապահովելու համար դիմել եկեղեցի կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.– 01. 47. 09. 23. 18։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պետրոս Փափազեանին եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Զամալեան» մասնաճիւղի ընկերուհիներուն, ընկերուհի Արաքսի Փափազեանի մահուան առիթով։

□

ISSY

Journée du 9 juillet

avec

LA CROIX BLEUE D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :
Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.

Départ 9h30 MCA : rue de la Défense

Réservations :

— Alice : 01. 46. 42. 90. 68;
— Jacqueline : 01. 40. 95. 81. 33

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA
  ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

ՏԷՍԻՆ

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Արշակ Զամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը։ 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, հանքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել։

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ։

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին։

VIENT DE PARAITRE

Éclats de voix

(RECUEIL DE TEXTES PARUS DANS HARATCH DE 1974 A 2005)

par **YVES TERNON**

Préface de MEIR WAINTRAUB
(Directeur de la rédaction de l'Arche)

***

Auteur

Yves Ternon est docteur en histoire. Il a consacré l'essentiel de son œuvre à des recherches sur les génocides perpétrés au XXème siècle. Il a publié, en autres livres, **Les Arméniens, histoire d'un génocide**, Editions du Seuil, 1977, Editions du Seuil, coll. «Points Histoire», 1996, **L'Etat criminel. Les génocides du XXème siècle**, Editions du Seuil 1995, **Innocence des victimes, Au siècle des génocides**, Desclée de Brouwer, 2000, **Empire ottoman. Déclin, chute, effacement**, Les éditions du Félin-Editions Michel de Maule, 2002, Le Félin Poche, 2005.

9,90 Euros — 160 pages
Collection : FELIN POCHE
En librairie le 22 juin

IL RESTE ENCORE QUELQUES PLACES

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE»
à THOLLON-LES-MEMISES (près d'Evian)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisée par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçons et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01. 47. 36. 02. 50.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ 30
VENDREDI
30 JUIN
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·486 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·486

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Գ Ա Զ Ա

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ ԾԱՒԱԼՈՒՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ԵՒ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Հարցը կը վերաբերի իսրայէլցի զինուորի մը փրկութեան եւ այդ փրկութեան համար Իսրայէլցիք ծաւալուն յարձակման մը ձեռնարկած են 5·000 զինուորներով, բայց վերջին լուրերը կը հաստատեն, որ գործողութիւնը «ամրան անձրեւ» մկրտուած, առաւելաբար քաղաքական բնոյթ ունի :

Իսրայէլցիք 64 Պաղեստինցի ձերբակալած են, որոնց մէջ ութ նախարար (ի շարս որոնց Աշխատանքի նախարարը), երեսփոխաններ եւ այլ անձնաւորութիւններ: Ապաստի համար, Իսրայէլ պատերազմի դիմած է եւ բոլոր նախաձեռնութիւնները դատապարտելի են: Իսրայէլ ռմբակոծած է ելեկտրականութեան կեդրոնը, զոր քարուքանդ ըրած է եւ ելեկտրականութենէ զրկած Գազայի շրջանը (60%): Վեց ամսուան աշխատանք կ'ուզէ, ըստ մասնագէտներու, որպէսզի կեդրոնը կրկին բանի, պայմանաւ որ Իսրայէլցիք չխանգարեն կամ աւելի ճիշդ արգելք չըլլան կազմածներու ներածման: Ելեկտրականութեան չգոյութիւնը պատճառ է նաեւ որ ջուրի տագնապ ըլլայ: Ամբողջ բնակչութիւններ են որ սուր տագնապի մէջ են, փրկելու համար «զինուոր Շալիթը»: Զինուորական բանբեր մը յայտարարած է.- «Կ'ուզենք արգելք ըլլալ որ առանձինն Շալիթը առեւանգողները իրենց պատանդը Եգիպտոս փոխադրեն»: Կ'աւելցնէ որ գործողութիւնը նպատակ չունի Գազան վերագրաւելու: Պաղեստինեան ծայրայեղ ճակատը չաճապարեր, կ'ուզէ համբերատար կեռիլլա մը վարել և մահուան վախը չունին: Զինուորը վերադարձնելու միտք չունին, ցորչափ, կ'ըսեն «մեր կիները բանտերու մէջ զաւակ պիտի բերեն»: Այլ խօսքով, զինուորին փոխարէն Պաղեստինցիք հատուցումներ կ'ուզեն: Օլմերթի սպառնալիքներն ալ «ծայրայեղ միջոցներու դիմելու», ազդեցութիւն չունին: Ապաստի հանդարտութեան կոչերը կամ կառավարութեան այ կոչերը դեր չեն խաղար: Ճակատագրապաշտ են եւ կորսնցնելիք ալ չունին այլեւս: Համասն իսկ կը զգուշացնէ Իսրայէլը յայտարարելով թէ «զինուորական նման խենթութիւն մը մղել ծանր հետեւանքներ կ'ունենայ եւ Իսրայէլ ոչինչ կը շահի»: Ցարդ չէ յաջողած, քանի չէ կրցած ազատել իսրայէլցի զինուորը: Բայց, աւելի կը սաստկացնէ իր յարձակումը եւ օդանաւերէն Թռուցիկներ նետած է Գազայի շրջանի Պէյթ Լահիյայի բնակիչներուն, որ ձգեն իրենց տուները եւ հեռանան: Պաղեստինցիներու դառնութիւնն ալ մեծ է, տեղի չեն ուզեր տալ նկատելով թէ «աշխարհ իրար անցած է իսրայէլցի մէկ զինուորի համար, բայց ոչ ոք յուզուեցաւ երբ ընտանիքներ սպաննուեցան իսրայէլեան ռումբերու տակ: Մեր արիւնը աւելի աժան է քան Իսրայէլցիներու արիւնը»:

Համասի պահանջը յստակ է, զինուորին ազատութեան փոխարէն, պէտք է ազատ արձակել Իսրայէլի բանտերը գտնուող Պաղեստինցիները:

***

Իսրայէլցի գաղթաւէրի մը դիակը գտնուած է իսրայէլեան ուժերու կողմէ: Ան ալ առեւանգուած էր:

***

Ուաշինկթըն բոլորովին արդար կը գտնէ իսրայէլեան յարձակումը: Սպիտակ Տունը շեշտած է. «Իսրայէլ իրաւունք ունէր պաշտպանուելու եւ պաշտպանելու իր քաղաքացիներուն կեանքը»:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE»

(29 juin)

Valentigney fête l'Année de l'Arménie mais censure le génocide

Բացայայտ յապաղումով, Յունիս 29ին Լը Մոնտ կ'անդրադառնար Անթուան Ակուճեանի ցուցահանդէսին, ելեւէջներուն: Հակիրճ պատմականն ընելէ ետք յաջորդական անհամ դէպքերուն, Թերթին աշխատակիցը՝ Գլէր Կիյօ կը բացատրէ անցուդարձը: Ջանք կայ արդարացնելու Վալանթինեէի քաղաքապետութեան –անընդունելի դատապարտելի– դիրքը, բայց խօսք կու տայ նաեւ Ա. Ակուճեանին, որ կը պատմէ թէ սակարկութիւն մը տեղի ունեցած է: Առանց իր գիտակցութեան, քաղաքապետութիւնը իր նկարները ցոյց տուած է Թուրք համայնքի ներկայացուցիչներուն, որպէսզի լիազօրութիւն տան ցուցահանդէսին: Ի՞նչ է, կ'ըսէ Ակուճեան, եթէ ոչ գրաքննութիւն: Ըստ քաղաքապետարանին ալ այդ հանդիպումը անհրաժեշտ էր, առաջքն առնելու համար յարուածութեան:

Այլ խօսքով, եթէ լաւ հասկցանք, քաղաքապետարանները Թրքական համայնքին արտօնութեան պէտք ունին, երբ Ֆրանսահայերը ցուցահանդէս մը կազմակերպեն կամ այլ ձեռնարկ մը ունենան... Կը մնայ մեզի շնորհակալութիւն յայտնել Նման դիրքորոշման մը համար:

Ի վերջոյ Թաղապետական խորհուրդը քուէարկած է փակումի արարողութիւն մը «որպէս մեծարանք արուեստագէտին, իր գործին եւ հայ ժողովուրդին»: Կրկին շնորհակալութիւն...:

Յունիս 28ին, Ա. Ակուճեան կ'արտայայտուէր նաեւ ձայնասփիւռի Ֆրանս – Գիւլթիւր կայանէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ ԸՍՏ ՄԻՆՍԿԻ ԽՈՒՄԲԻՆ

Մինսկի խումբին երեք նախագահներուն Յունիս 22ին Օ·ԷՍ·ՍԷ·Ը·ի մնայուն խորհուրդին ներկայացուցած յայտարարութիւնը Յունիս 28ին հրապարակուած է ԱՄՆ-ու Երեւանի դեսպանատան կայքէջին վրայ: Հոն երեք նախագահները շեշտելէ ետք բանակցութիւններու, շփումներու մէջ իրենց ջանասիրութիւնը, հաւասարակշռուած և արդարացի որակած են Հայաստանի ու Ազրպէջանի նախագահներուն ներկայացուած սկզբունքներու ամբողջութիւնը: Կը հաւատան որ ան կրնայ կարգաւորման հեռանկարին յանգեցնել:

Այդ սկզբունքները կ'առաջարկեն հայկական ուժերու Ղարաբաղը շրջապատող ազրպէջանական շրջաններէն նահանջը, բացի Քելպաջարէն ու Լաչինէն, ապա այդ շրջաններուն զինաթափումը: Ինչ կը վերաբերի Ղարաբաղի վերջնական կարգավիճակին, կը նախատեսուի որ ապագային հանրաքուէով որոշուի ան:

Այս հիմնականին վրայ կողմերը պարտին շարունակել բանակցիլ, մինչ այդ միջազգային խաղաղապահ ուժեր կը փոխադրուին շրջան, միաժամանակ յանձնաժողով մը կը ստեղծուի, որպէսզի հետեւի համաձայնագրին գործադրութեան: Ականազերծումի, վերանորոգումի աշխատանքներուն համար միջազգային օժանդակութիւն կը տրուի, ինչպէս նաեւ գաղթականներուն նախապէս գրաւեալ տարածքները վերադարձին համար:

Կարգավիճակի նիւթով կազմակերպելի հանրաքուէն պէտք է կողմերու համաձայնութիւնը վայելէ, տեղի ունենայ ազատ մթնոլորտի մը մէջ ու քաղաքացիները իրենց որոշումը տան հրապարակային բանավէճերէ ետք լաւատեղեակ դառնալով իրադրութեան:

Մինսկի խումբին նախագահները կ'ակընկալեն որ Յուլիսին Ս. Պետերսբուրգի մէջ Ամէնէն ճարտարարուեստականացած ութ երկիրներու վեհաժողովէն առաջ Քոչարեան-Ալիեւ հաւանական հանդիպումով մը համաձայնութիւն կը գոյանայ առաջարկուած սկզբունքներուն մասին: Անոնք իրենց ջանքերուն առաւելագոյն արդիւնքը նկատած են նոյն սկզբունքները, աւելցնելով որ անկէ անդին երկու նախագահներուն կը մնայ կարգաւորման հոլովոյթը յառաջ տանիլ: Ատիկա միակ միջոցը կը համարուի վերջին երկու տարուան բանակցութիւններէն ձեռք ձգուած դրական արդիւնքները ամրապնդելու, որպէսզի հարկ չըլլայ յետագային բանակցութեան վերսկսիլ զէրօ կէտէն:

Այս առաջարկները առաջին տպաւորութեամբ ընդունելի կը նկատուին Երեւանէն. Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան յայտնած է թէ Մինսկի խումբը կ'ընդունի Ղարաբաղի ինքնորոշման իրաւունքը. ըսած է նաեւ թէ Ռ. Քոչարեան եւ Ի. Ալիեւ համաձայն են հանրաքուէի գաղափարին, բայց կը մնան տարակարծութեան այլ կէտեր: Իսկ Ազրպէջանցիները նախ դրական ընդունելութիւն ցոյց տալէ ետք առաջարկներուն, Արտաքին գործերու նախարարութիւնը Յունիս 27ի յայտարարութեամբ մը ԱՄՆ-ու ներկայացուցիչները ամբաստանած է սկըզբունքները տեղեկագրին ընդհանուր շարադրանքէն հանած ըլլալով. կրկնած էր նաեւ Ղարաբաղին «ինքնավարութեան ամենաբարձր կարգավիճակը» տալու տրամադրութիւնը:

***

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան Յունիս 27ին երկօրեայ պաշտօնական այցով Թիֆլիս գացած է: Առաջին օրը հանդիպում ունեցած է իր պաշտօնակիցին Կ. Պեժուաշվիլիի հետ, օրակարգի նիւթ ունենալով հայեւվրացական յարաբերութիւնները, Կարս – Գիւմրի – Թիֆլիս երկաթուղիին տնտեսական եւ քաղաքական կարեւորութիւնները, Ջաւախքի կացութիւնը:

Այս վերջին կէտին մասին Վ. Օսկանեան Հայաստանի կառավարութեան գործակցելու պատրաստակամութիւնը յայտնած է, որպէսզի լուծում բերուի շրջանին ընկերա-տնտեսական հարցերուն:

Վ. Օսկանեան յաջորդ օրը տեսակցած է Վրաստանի Խորհրդարանի նախագահ Ն. Բուրջանաձէի հետ. այդ տեսակցութեան ալ նիւթ եղած է Ջաւախքի կացութիւնը: Ն. Բուրջանաձէ ըսած է թէ ինչպէս երկրին այլ շրջաններուն, հոն եւս իշխանութիւնները կարեւոր ընելիք ունին որպէսզի բարելաւուի ընկերա-տնտեսական կացութիւնը: Աւելցուցած է թէ «Հազարամեակի մարտահրաւէրներ» ծրագրով Վրաստանին ստանալիք 300 միլիոն տոլարէն 102 միլիոնը Ջաւախքին կը տրամադրուի:

Նոյն օրը Վ. Օսկանեան այցելած է Թիֆլիսի հայկական դեսպանատունը, ելոյթ ունեցած Ռազմավարական եւ միջազգային ուսումնասիրութիւններու կեդրոնին մէջ: Երեկոյեան անոր գլխաւորած պատուիրակութիւնը Երեւան վերադարձած է:

***

ԿԱՐԿՈՒՏԻ ՎՆԱՍՆԵՐԸ

Յունիս 26ի երեկոյեան տեղացած կարկուտը Շիրակի մարզին բազմաթիւ համայնքներու ցանքերուն մեծ վնաս պատճառած է: Շուրջ կէս ժամ մեծ հատիկներով տեղացած կարկուտէն տուժած են գլխաւորաբար հացահատիկի եւ բանջարեղէնի ցանքերը: Կ'ըսուի թէ 300 միլիոն դրամի վնաս կայ: Կարկուտէն առաջուան երաշտն ալ վնասած էր յատկապէս գարիի ցանքերուն, փճացնելով անոնց կէսը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը Եւրոպայի յանձնախումբին խորհրդարանականներու ժողովին մէջ Հայկական Ցեղասպանութեան ու Կիպրոսի խնդրին նիւթով հակաճառութիւն մը ունեցած է Դանիոյ խորհրդարանականներէն Ռ. Լինոփ հետ: Այս վերջինը ըսած է. «Արտայայտութեան ազատութիւնս ինծի թոյլ կու տայ կարենալ ըսելու թէ Թուրքերը Հայերու ցեղասպանութիւն գործած, Քիւրտեր կոտորած եւ Կիպրոսը գրաւած են»: Էրտողան պատասխանած է թէ առանց գիտականօրէն փաստելու ըսել թէ Հայերու Ցեղասպանութիւն գործուած է, ատիկա ըսողին անգօրութեան փաստը կու տայ: Կրկնած է թէ իրենք հարցին մասին պատմաբաններու աշխատանքը առաջարկած, բայց դրական պատասխան չեն ստացած: Սակայն շարունակած է կրօնաշունչ խօսքերով. «Մենք՝ մահմետականներս գիտենք թէ մեր Արարիչը ցեղասպանութիւն չի թոյլատրեր: Մեր կրօնքին մէջ ցեղասպանութեան տեղ չկայ»:

Լ. ԺՈՍՓԷՆ ալ կրնայ Թեկնածու ըլլալ: «Կը բաւէ որ, ըսաւ, լաւագոյն դիրքի վրայ ըլլամ համախմբելու համար ընկերվարականները, ապահովելու համար Պետութեան ղեկը: Կ'արտայայտուիմ աշնան»: Հեռատեսիլի Ա. կայանէն էր, որ Ժոսփէն այս յայտարարութիւնը ըրաւ Յունիս 28ին, ճշդելով թէ այդ հաւանականութիւնը չի ներկայանար աշունէն առաջ: Ուրացաւ նաեւ թէ քաղաքական ասպարէզէն քաշուիլը վերջնական էր, ինչպէս յայտարարած էր 2002ին ջախջախիչ պարտութեան առեն:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ծանր տագնապի օրեր կ'ապրի եւ Լիպէրասիոնէն ետք, կարգը եկած էր Մոնտի, որու լրագրողները գործադուլի մէջ էին Յունիս 28ին, որովհետեւ ճամբու դրուած է տնօրէնը՝ Ալէն Ժենեսթար, որու առաջարկուած է երկրորդական այլ պաշտօն մը զոր մերժած է: Այս կարգադրութիւնը հետեւանք է թերթին տիրոջ հետ (Արնօ Լակարտէր) անհամաձայնութեան, այսինքն՝ «արհեստի բարոյական տարակարծութեան»:

Հարցը անշուշտ քաղաքական բնոյթ ունի եւ հետեւանք է այն նկարին, որ 2005 Օգոստոս 25ին լոյս տեսած է Մաչի կողքին վրայ եւ որ կը ներկայացնէր Սարքոզիի կինը կեանքի իր նոր ընկերոջ հետ: Սարքոզի շատ բարկացած էր եւ իր բարկութիւնը յայտնած իր բարեկամին՝ Լակարտէրի: Այդ թուականէն է որ Ժենեսթարի պաշտօնազրկումը խնդրոյ առարկայ էր եւ եզրակացութեան յանգեցաւ ի վերջոյ:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Ն. Սարքոզի, գործադրելու համար «առանց Թուղթի»

(Տար·ը Դ· էջ)

ՀԱՅԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ՇԱՏ ԼԱՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԵՆ
ԸՍՏ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ

Թուրք մամուլին ծանօթ անուններէն "Ճումհուրիյէթ" օրաթերթը Յունիս 15–16–17–ին "Ֆրանսան ու Հայկական զործունէութիւնները" խորագրուած թղթածրար մը հրատարակած է. հեղինակը կը կոչուի Էրկին Շանը: Թղթածրարը դրի առնուած է Ֆրանսայի մէջ հայկական լաւ կազմակերպուած, գործօն համայնքի մը գոյութիւնը չեչտելու, անով երկիրը որպէս հակաթուրք տրամադրութիւններու օրրան մը ցոյց տալու եւ այդ հանգամանքը չէզոքացնելու առաջարկներ բերելու նպատակով:

Հակառակ նախաձեռնարկ թերթին "լուրջ"ի համբաւին, երեք օր երեք լման էջով տրուած շարքը շատ բան չունի այդ որակումին արժանի. ոչ որպէս տեղեկատուութիւն, ոչ որպէս հետեւութիւն: Ամէն տող կը մատնէ Թուրքիոյ, Թուրքերուն կատարուած անքաղձալի վերագրումները չքմեղելու ձգտումը: Կ'երեւի լրջութիւն պէտք է նկատել այն որ Թրքական լրատուներու, յատկապէս թերթերու, յաճախ ըրածին պէս ձրի պնդումներու տեղ, ջանք եղած է փաստերու վրայ հիմնուած տեսակէտներ ներկայացնելու. ատով աւելի հաւաստի, ուստի աւելի համոզիչ ըլլալու:

Շարքին ամէնէն լայն տեղը տրուած է հայկական կազմակերպութիւններու, անոնց կարեւոր – նուազ կարեւորի լուրջ զանազանութեան. գլխաւորը կը նկատուի Հայ Դատի յանձնախումբը, ապա ՌԻՔՖԱՑ – ԺԱՖ-ը: Այս վերջին երկուքը ներկայացուած են որպէս խորհրդամէտ Ս.Դ.Հ.Կ.-եան համակիր կազմակերպութիւններ: Կ'ըսուի թէ Հայաստանի վերանկախացումով (որուն թուականն անգամ սխալ է) 1992ին, այս կուսակցութեան ու անոր ոլորտին պատկանող կազմակերպութիւններու ազդեցութիւնը նըւազած է:

Շեշտուած պարագայ մըն է Հայերու ֆըրանսական քաղաքական դէմքերու եւ կուսակցութիւններու հետաքրքրութեան արժանանալու երեւոյթը. այդ ճամբով, կ'ըսուի, տիրացած են շրջանային դիրքերու որոնց շնորհիւ փողոցներ հայկական անուններով կը մկրտուին, կոթողներ կը կանգնին, հայկական նիւթով ցուցադրութիւններ կ'ըլլան, եւլն.: Կը յիշուի յատկապէս Մարսէյլի մայր եկեղեցիին պարտէզի յուշարձանին վէճը որուն պատճառով Թուրք դեսպանը որպէս բողոքի արտայայտութիւն Անգարա վերադարձած էր. հոս ալ Փրատոյի պողոտային անունը վերածուած է "Փարամո"ի:

Ըսուածներէն երկու կարեւոր նկատում ընդգծուած է. ա) Հայերը հզօր են ֆըրանսական լրատուի ոլորտին մէջ ուր հայկական ծագումով մեծաթիւ մարդիկ կ'աշխատին, բ) Ֆրանսահայ լոբին մեծ ազդեցութիւն ունի Հայաստանի վրայ:

ՀՅԴ–ի գօտիին պատկանող "Նոր սերունդ"ի ու Հայ Դատի յանձնախումբին յատկացուած անկիւնը կու տայ անոնց կազմակերպչական պատկերը, մամուլը, նպատակները, եւլն.: Հոս ալ "լրջութեան" որպէս օրինակ կ'արժէ անդրադառնալ "Յառաջ"ի տրուած տեղին. ան նշուած է որպէս Հայ Դատի փարիզեան օրաթերթը... "Արմէնիա" ամսաթերթն ալ նոյն պատկանելիութեամբ գետեղուած է Մարսէյլ:

Անջատ բաժին մը որ խորագրուած է "Արիւնոտ ձեռքերով հայկական կազմակերպութիւնները", կը սկսի ԱՍԱԼԱ–յով. ան կը ներկայացուի որպէս Մարքս–Լենինեան յեղափոխական կազմակերպութիւն: Կը յիշուին Ցեղասպանութեան արդարութեան մարտիկները, Հայկական Նոր դիմադրութիւն, Հայկական ազատագրութիւն, Եանըքեանի համազէնները, Անդրանիկ փաշայի խումբը, Հայկական հանրապետական բանակը, եւլն.: Իսկ բարեսիրական կազմակերպութիւններու ցանկը կազմուած է Հայկական Կարմիր խաչէն, Աղքատախնամէն, Կապոյտ խաչէն. կ'ըսուի թէ ասոնք "տէր են Սամուէլ – Մուրատի նման գիշերօթիկ, կամ ցորեկօթիկ վարժարաններու, բուժարաններու": Անոնց նիւթականը կը հայթայթեն եղեր Կիւլպէնկեան հիմնարկի, Շ. Ազնաւուրի նման հանրածանօթ ու հարուստ կազմակերպութիւններ, անձնաւորութիւններ:

Հայկական եկեղեցիներու անկիւնին մէջ ալ կ'ըսուի թէ բոլորն ալ հայկական բարքերու եւ աւանդութիւններու պահպանումին մէջ կարեւոր դեր կը կատարեն, հակառակ գաղափարի իրենց տարբերութիւններուն:

Կարեւորութեամբ յիշուած ձեռնարկ մըն է 1979 Սեպտեմբերին Փարիզ գումարուած Հայկական առաջին համագումարը, որուն հակաթուրք ծրագիրներուն իրագործումներէն կը համարուի Կէսօյի օրէնքին հրապարակումը... Ցեղասպանութեան ճանաչումը, գաղթատիրութեան դէմ օրէնքը: Ատոնց հետ յիշուած են Լիոնյի յուշարձանին բացումը, Կոմիտասի արձանը:

Վերջին շրջանի զարգացումներէն տեղ տրուած է Ցեղասպանութեան ուրացումը պատժելի արարք հռչակող օրէնքին վաւերացման աշխատանքին, Ֆրանսացի հայամէտ գործիչներու ջանքին (Հոլանտ, Պայրու, Ժիսքար, տ'Էսթէն, Սարքոզի): Քանի մը պարբերութեամբ արձագանգ կայ խորհրդարաններու կողմէ պատմութիւն գրել – չգրելու վէճին, ապահովագրական արեւմտեան ընկերութիւններու դէմ ձեռնարկուած դատերուն, նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ "Հայաստանի տարուան": Այս վերջինին կազմակերպութեան Թուրքիա հակազդած է, Ֆրանսայի ազդարարելով որ թոյլ չտրուի որ ան "ցեղասպանութեան ցոյց"ի վերածուի:

Հակահայ տուեալներ ներկայացնելու ձգտումը յայտնապէս այնքան զօրաւոր է որ շարքին վերջին մասին մէջ Ֆրանսան մոռցուած է ու տրուած են ԺԹ. դարու օսմանեան զարգացումները: Հայերը Թուրքերու եւ Քիւրտերու հետ ընդհարումներու սկսած են, Քիւրտեր, Թուրքեր կոտորած, եւլն.: Իսկ «1915ին օսմանեան ղեկավարութեան կողմէ տարագրուած Հայերը պարբերաբար Քիւրտերու հալածանքին ենթարկուած, զոհեր տուած են»: Անշուշտ չէ մոռցուած արտաքին ուժերու դրդումը, քրտական ուժերու տրուած նեցուկը որ մինչեւ ՓՔՔ–ին ապաստան տալով կ'ամբաստանէ Հայաստանը:

Ֆրանսան ալ բաժինը առած է Թրքական ամբաստանութենէն. "Փարիզ նախ իր տան առաջքը թող մաքրէ" խորագըրուած անկիւնին մէջ թւումը կատարուած է Հայերուն եւ Ֆրանսացիներուն ցեղասպանական արարքներուն. Հայերը ԺԹ. դարուն եւ Ի.րդին սկիզբին Ռուսերու նեցուկով Թուրքեր եւ Քիւրտեր կոտորած են, յետոյ 1992ին Ղարաբաղի մէջ հազարաւոր Ազրպէջանցի սպաննած, մէկ միլիոն գաղթականի թափառումներուն պատճառ եղած: Իսկ Ֆրանսացիներուն մեղքերը կը սկսին ԺԶ. դարէն (Ս. Պարթելէմի), կ'անցնին գաղթատիրութենէն, Վիէթնամէն, Ալժերիայէն, Ռուանտայէն, եւլն.:

Եզրակացութեան տողերուն մէջ պարտականութիւն տրուած է Ֆրանսա ապրող Թուրքերու որ սատարեն Թուրքիոյ: Ան մինչեւ այսօր չէ յաջողած Հայերու գործունէութեան դէմ դնելու աշխատանքին մէջ: Ասկէ ետք կրնայ ինքզինքը ամենայն հանգստութեամբ պաշտպանել, հիմնուելով "Ցեղասպանութեան դէպքերը պատմաբաններուն ձգել"ու թեզին վըրայ: Ֆրանսաբնակ Թուրքերը որոնց թիւը առնուազն Հայերուն թիւին հաւասար կը տրուի, անյապաղ լուրջ աշխատանքի պէտք է ձեռնարկեն: Ատոր համար Թուրքիոյ կառավարութիւնները հարկ է տեղեկացնեն, կազմակերպեն իրենց քաղաքացիները:

Խեղճուկրակ մատենագիտութիւն մը փակած է շարքը: Հոն 11 "աղբիւր" կայ որուն կէսէն աւելին Թրքական թերթերու, հրատարակութիւններու հրապարակումները կը կազմեն:

Ա. ԹՈԹՈՑԵԱՆ

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՄԻ ՈՐՈՇՈՒՄ

Հայաստան երկիրը, Թէկուզ կրճատուած վիճակում, այն ճառագայթող փարոսն է, որին փարած է մնում Սփիւռքի արմատախիլ արեւմտահայը եւ հաւանաբար, Գալիֆորնիայի դրա՛խտում ապաստանած արտագաղթող հայաստանցին: Երկուսն էլ պահանջ ունեն հրճուել, ոգեւորուել հայրենիքի յաջողութիւններով: Ի՛նչ տեսակի էլ լինի նրանց իսկական ինքնութիւնը ծածկող վաւերաթուղթը՝ գրպանում հանգչող անձագիրը...

Ահա վերջերս մեզ ուրախացրեց Հայաստանի տարած յաղթանակը՝ 150 երկիրներից արժանացաւ ճատրակի ողիմպիականների ախոյեանութեան: Նկատի առնելով որ ամենագլխաւոր մրցակիցն էր Չինաստանը, կարելի է ասել որ ճնճղուկը ճզմեց փիղը...

Մեզ ոգեւորող ուրիշ մի լուր Հայաստանի այդ մի ափ հողի վրայ, տրուեց մի խորհրդանշող որոշում, որի մասին մանրամասնօրէն անդրադարձել է Սիւզան Մանասեան "Հայոց աշխարհ" թերթում (տես "Յառաջ", Յունիս 3): Տեղեկանում ենք ուրեմն, որ խորհրդային տարիներում մօտ 60 տոկոս բնակավայրեր, դաշտեր, լեռներ ու այլ տարածքներ, մկրտուել են "օտարամուտ ու անբարեհունչ" անուններով: Հաւանաբար յանուն սոսիալիստական սրբազա՛ն գաղափարին...

Ճիշդ է որ վերանկախութեան սկիզբում եղան երկչոտ սրբագրութիւններ, ինչպէս Գիւմրի, Վանաձոր: Սակայն երկար չտեւեց "ռեմոնթ"ը... Այս հարցում, հայաստանաբնակ գրողները, ակադեմիկոսները նախընտրեցին հնազա՛նդ լռութիւն... 15 տարիներ յետոյ ահա յայտնուեց մի բարի սամարացի, յանձին "կադաստր"ի պետ, Մանուկ Վարդանեանի, որ գոհունակութեամբ հաղորդեց. «Երկու տարի առաջ ներդրուել է աշխարհագրական կէտերի գրանցման համակարգ, որի դրոյթներով առաջնորդուելով կատարւում է օտարամուտ, անբարեհունչ բնակավայրերի անուանափոխութիւն»: Որոշումը պետական է: Այլ խօսքով՝ սովետական շրջանից մնացած թրքական, քրտական, ռուսական, անհարազատ անունները պիտի վերացուեն եւ փոխարինուեն արմատ ունեցող հայաշունչ անուններով: Մալա՛դիեց... Հականեխիչ այս պետական որոշումը արտայայտում է ազգային նախանձախնդիր ոգին:

Կարելի է ուրեմն յուսալ որ պիտի ազդըւեն, ներշնչուեն "օտարամուտ, անբարեհունչ" անուններով մեր հայրենակիցներ՝ Միրզայեֆ, Սեդրակոֆ, Ջիմշիմով, Վլադիմիր, Սերգէյ եւայլն... բնականաբար առանց անտեսելու սփիւռքեան ափերի այն Հայերը, որոնք անցեալում, պայմանների որոշ ստիպումով, ծպտրւեցին ու դառան՝ Փափազօղլու, Քըփեքօղլու, Սեմերճի, Թերզի, Աթիլա եւ այլ... Ի մտի ունենանք որ մեր ապրած ազա՛տատենչ երկիրներում, հնարաւոր է ոչ միայն նորածիններին գրանցել քաղաքապետարանում հայկական անուններով այլ նաեւ կարելի է ձերբազատուել օտար դիմակներից, եւ վերադառնել ազգային հարազատ, մաքուր բուրմունքը...

Արդ, մեզ մնում է հաւատալ որ այս պետական աւետաբեր նախաձեռնութիւնը, խոստմնալից հետեւանքներ պիտի ունենայ: Քանի որ յայտնաբերուեց վճռական մի կամեցողութիւն ի դէմ անցեալի կամայական անուանումների: Ուստի շատ հաւանական է որ առաջի գալիք թիրախը լինի այլափոխուած սովետական ուղղագրութեան մահապատի՛ժը՝ վերադարձ դէպի ակունք...

Արդէն ականջներիս շոյում են "Ս.Մ.Կ.Կ."ի "կնեազ"ների տրտունջները «Վա՛յ էդ ի՞նչ ես ասում, համատարած ողբերգութեան պիտի մատնուի մեր ժողովուրդը: Արա՛, դու ուզում ես որ 80 տոկոսը դառնայ անգրագէ՞տ: Չէ՞ որ պիտի կորչեն տասնեակ տարիների մեր հարուստ գրականութեան հազարաւոր գրքեր: Տօ՛, էս ա՞ ձեր ուզածը»: Չեն էլ յոգնում կրկնելով այս "տեպիլ" յանկերգը: Մի ուրիշ տարբերակ էլ կայ սովետական փուլից դուրս եկած, "սատանիստիկ տեքլարացիա"յի պատկանող՝ «... Արդէն Ֆրանսայի Հայերի 80 տոկոսը հայերէն չի գիտի» մի զուցէ ճիշդ է այս հաստատումը, եթէ նկատի ունենանք որ շատ քիչ էին խորհրդային Հայաստանի ստեղծած հայկական դպրոցները Սփիւռքում...

Ցաւալի է հաստատել Հայաստանը Սփիւռքին հակադրելու ողորմելի այս մըտայնութիւնը: Անընդունելի է այս հակումը եթէ հայրենիքը իսկապէս պիտի համարուի միասնականութեան ճառագայթող փարոսը Սփիւռքի նկատմամբ:

Ընդունենք որ այլեւս գրեթէ վերացել են կոմունիստական սիսթեմի պարտադրանքները: Այնուամենայնիւ դեռ մնում են Մանուկ Աբեղեանի CHAMBELLAN-ները, որոնք յամառօրէն, օրինակի համար, չեն ուզում զանազանել մեզ դերանունը, "Ջուր Թափել" մէջից... բարեբախտաբար կայ սփիւռքեան կարեւոր զանգուածը որ մերժում է "յամառօրէն" այս ծիծաղելի շփոթութիւնը: Փա՛ռք այս տեսակի յամառութեան, ի հեճուկս գըրանցուած ակադեմիկոսների ու այլ լեզուաբանների...

Ի միջի այլոց մեզ ծանօթ իրականութիւն է գինու պարագան: Կան որթատունկեր որոնց կուտակուող տարիները ապահովում են նրանց սքանչելի համ ու բոյր: Ընդհակառակն կան էլ չեն դիմանում սահող ժամանակին, գնալով դառնում են խմուելիք քացախ: Թւում է որ նոյն ճակատագրին է մատնուած աւելորդ ու տխրօրսազա՛րդ այն մարդը, երբ յարատեւ հաւատարիմ մնալը հարազատ ուղղագրութեան, համարում է "մոլեռանդութիւն"... Մի՞թէ դեռ իր ուժին մէջն է "պրոլետար" ծանօթ լոզունգը՝ «Կա՛մ մեզի հետ, կամ մեզի դէմ»...

Մեզ էլ մնում է համբերել, դիմանալ, «ժամանակ տալ ժամանակին», հաւատալով որ Արարատի շուքին, ինչ որ կեղծ է կամ խորթ, յաւերժական չէ...

Ու վերջապէս նկատի առնենք որ 1922ի "դիքթաթա"պաշտները իրականում անցեալի երջանկութեա՛ն բանտարկեալներ են: Երբ կան, որ դասական ուղղագրութիւնը կոչում են "արեւմտահայ ուղղագրութիւն": Այդ համեստ մահկանացուները յոյս չկայ որ բուժուեն ու դառնան իրատես: Ինչպէս մեծ մայրս պիտի ասէր՝ «Սեւին սապոն ինչ կ'անի, ծուռին խրատ ի՛նչ կ'անի»....

Կ. ՋՐԲԱՇԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱԳԱՍՏ
Ամսագիր
Ամառ 2006
Կլենտէյլ (Գալիֆորնիա)

ԹՌՈՒՑԻԿ ԱԿՆԱՐԿ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ
ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
«Զանգակ 97» հրատարակչութիւն
Երեւան 2005

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆԻՍ

ՄԻՕՐԵԱՅԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բոլոը չատ ճի՛շդ ըսած է։ Ցիրաւի, այլեւ իմաստուն խօսքերու կարգին կարելի է դասել այս անզարդ ասութիւնը, այնքան արտայայտիչ միանգամայն։

... Ամէն բանէ առաջ մայրենի լեզու։ Օտար լեզուները հացիդ համար են, իսկ մայրենին՝ հոգիիդ համար։

Այս համոզումով ալ քայլերդ կ՚ուղղես Փարամեան սրահ՝ ներկայ գտնուելու Միօրեայի ամավերջի (ուսումնական տարի) դպրոցական հանդէսին։ Օրը Կիրակի է։ Թուականը՝ Յունիս 18։

Բարեզարդ սրահին բեմը աչք կը զոյէ։ Ծնողները, դպրոցասէրներու բազմութիւնը աչքի կը զարնէ։ Միջավայրը կը դառնայ թովիչ, հրապուրիչ, երբ աջ-ձախ, բակին թէ սրահին մէջ կը տեսնես վազվըռուն, եռանդուն դպրոցականներ։ Փոքրերը ուրախ կանչերով, "Մեծեր"ն ալ "լուրջ" խօսակցութեան մէջ։ Առնուազն այդ տպաւորութիւնը կ՚ունենաս։ Ցամենայն դէպս, որախալի է հաստատել, թէ այդ պահուն լման չրջապատ մը, լման միջավայր մը հայութիւն կը բուրէ, այս տարազին տակ հասկնալով Մայրենիի տիրապետութիւնը, առհասարակ առանց օտարոտի հնչումներու։ Հոգիդ զովացնող երեւոյթ, անկասկած։

Մեր զոյգ Եռագոյնով զարդարուն բեմէն՝ Միօրեայի նորատիները կարգով կը հնչեցնեն Ֆրանսական եւ Հայկական փառերգները։ Ապա՝ միաբերան՝ Տէրունական աղօթքը։ Այնուհետեւ, Ա.Բ.Գ.-ի դպրոցական տարազով պչրուն մեր տըղաքներն ու աղջիկները խանդավառ տրամադրութեամբ կ՚երգեն Մշեցի մօր այնքան ծանօթ ժողովրդական երգը՝ խլելով ներկայ խուռներամ բազմութեան բուռն ծափերը։ (Երգուսոյց Տիկ. Սուզաննա Արմական)։

Միօրեայի ուսումնական տարեշրջանի փակման հանդիսութիւններուն, սովորաբար, կ՚ոգեկոչուին ազգային պատմութեան հայոց նուիրական թուականներ, ատէպ նաեւ գրական դէմքեր։ Այս տարուան նուիրուած էր Վարդանանցին՝ Աւարայրի ճակատամարտի 1555ամեակին առթիւ։ Միօրեայի ջանասէր տնօրէնուհին՝ Տիկ. Շաքէ Յակոբեան-Գլասուն, Տղմուտի ափին 451ին մեր մղած սխրալի մարտը կը նկատէ ազգային ինքնութեան պահպանման միտող հոգեցունց սխրագործութիւն։ Իրերայաջորդ սերունդներ երկար ու ձիգ դարերէ ի վեր իրենց հոգեմտաւոր սնունդը կը ստանան ասով։ Միօրեայի մէջ եւս նորատիներուն կ՚աշխատինք ներարկել նոյն ոգին, մեր ամբացեալ հաւատքով, մեր նուիրական տաւերով։ Հարկա՛ւ, նաեւ մեր գմայլելի լեզուով։ Մայրենիով։

Անգամ մը եւս խնամուած յայտագիր մը կը հրամցուի կրթասէր ներկաներուն։ Տպաւորիչ է "մուտք"։ Ա. դասարանի փոքրիկներ, հինգ-վեց տարեկան հաւիւ, մանկական երգերով (խմբական) եւ դողդոջ արտասանութիւններով կ՚ապահովեն ուրախակից ծնողներու խանդավառ ծափերը։ Երգիծող թատերակ (Պարոնեանէ), չարք մը արտասանութիւններ (Վ. Թէքէեան եւ ուրիչ) եւ, ընթացաւարտ Արիս Սերովբեանի ու Տայք Պալեօզեանի հրաժեշտի ջերմացնող խօսքերը, իրապէս, կրթական յարկի յարիր օրինակելի յայտագիր մը կ՚ապահովեն։ Հոս կ՚ուզենք անպայման մատնանշել ուրախացնող երեւոյթը։ Սահուն եւ, մանաւանդ, առանց օտարոտի հնչումներու արտասանուած քերթուածները, խօսքերը բեմին վրայ։ Դպրոցի սան-սանուհիներու կողմէ։ Երեք խմբերդ կը փակէ օրուան յայտագիրը։

Հաղորդավարուհին էր մեր կրթարանի վեթերան ուսուցչուհիներէն Տիկ. Անոյշ Սերովբեան։

Անցնող տարիներուն նման դասաւանդութիւնները տեղի կ՚ունենան Չորեքշաբթի օրերը, յարմարաւէտ, յարդարուն լուսաւոր դասարաններու մէջ, Փարամեան համալիր։ Երկսեռ աշակերտութեան թիւը կը մնայ անփոփոխ՝ 42։ Դաստիարակչուհիներն են Տիկիններ Անիւ Հէքիմեան, գործակից Նաժոա Թահմազեան Ա. կարգ, Անի Թէմըլէն, Բ. կարգ, Անոյշ Սերովբեան, Գ. կարգ եւ Շաքէ Յակոբեան-Գլասուն, աւարտական վերջին կարգեր։ Առիթէն օգտուելով արձանագրենք։ Ծնող եւ կրթասէր մեծապէս կը գնահատեն մեր դաստիարակչուհիներու անխոնջ աշխատանքը։ Իրապէս, ասոնք օրինակելի համբերութեամբ եւ անսահման նուիրումով է, որ կ՚աշխատին անշըշուկ։ Իրենց առաքելութիւնը կը նկատեն հայկականներու հոգիներուն մէջ ներարկումը հայկազեան ոգիի՝ Մայրենիի ուսուցման ճամբով։ Մափահարելի առաջադրութիւն, յիրաւի։ Ծնողներ կը գնահատեն նոյնպէս ժամանակէ մը ի վեր հաստատուած կրօնագիտութեան եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պատմութեան նուիրուած ուսանելի դասերը՝ տեղւոյս եկեղեցւոյ մէջ, Միօրեայի աշխատանքի ծիրէն ներս։ Դասերը կը վարէ ձեռնահասօրէն պաղութիս հոգեւոր հովիւը՝ Վաչէ Քհնյ. Հայրապետեան։ Արդէն ըսինք, թէ երգի դասերու պատասխանատուն է Տիկ. Սուզաննա Արմական։

Այս տարի Պաքալօրէայի հայերէնի քննութիւններուն կը մասնակցի չորս աշակերտական։ Արիս Սերովբեան եւ Տայք Պալեօզեան՝ գրաւոր, Լիլիթ Մխիթարեան, եւ Անի Գաբրիէլեան՝ բերանացի։ Ծշդենք, թէ Պաքալօրէայի հայերէնի յատուկ դասերը տեղի կ՚ունենան Չորեքշաբթի օրերը։ Ցաւելեալ նաեւ Շաբաթ օրերը։ Վարիչն է տնօրէնուհին։

***

Տարիէ տարի կը ճոխանայ հրապարակուած յայտագիր-գրքոյկը։ Գունատիպ՝ 65 էջ (նախորդը՝ 58), բայց մանաւանդ բովանդակութիւնը՝ կը դառնայ առաւել "գրական", քանի գրողներու, մտաւորականներու եւ թուականներու յատկացուած էջերը կը բազմանան թէ՛ թիւով, թէ՛ ստորագրող անուններով։ Որակի ակընյայտնի նուաճումով։

Վարդանանցը ըլլալով յիշելի դէպք սխրալի, ոգեկոչելի, գաղութիս հոգեւոր հովիւը Վաչէ Քհնյ. Հայրապետեան կը ներկայացնէ ասոր պատմութիւնը խտացեալ տողերով։ Կարելի մանրամասներով։ Ցատկապէս կը չեշտէ պատմական սխրագործութեան պարզած իմաստը, խորհուրդը մեր ժողովրդեան համար։ Ահա՛ դարերէ ի վեր։ Ազգապահպան հաշւոյն մըղւող այսօրուան մեր պայքարը կը նմանցնէ Վարդանանքին։ Ցստակ է միտք բանին,– Վարդանանց պայքարը կը շարունակուի ի խնդիր մեր ազգային դիմագիծի անեղծ պահպանման։ Ա՛յս եւ այլ ափերու վրայ։

Այս տողերը գրողը՝ տաք խօսքերով կը ներկայացնէ լուսաւոր դէմքը մեր մօտիկ անցեալի հայագէտներէն Նիկոլ Աղբալեանի։ Ներհուն գրիչ, բազմահմուտ միտք, ան առանձնապէս հմայքին տակ կը մնայ մեր իրապէս հարուստ, իսկապէս փարթամ Մեծասքանչին։ Զայն իրաւամբ կը նկատէ մեր մեծարժէք ժառանգութիւնը՝ աչքի բիբի նման գուրգուրալի եւ պաշտելի։ Հարկաւ նաեւ պաշտպանելի։

Այլապէս չահեկան է պոլսահայ գրող Ռ. Հատտէճեանի կեանքին եւ գործին նուիրուած Մաքրուհի Պ. Յակոբեանի տարածուն գրութիւնը, գրագէտին ծընդեան 80ամեակին առիթով։ Յօդուածագրուհին՝ 1980էն ցայսօր խմբագիր Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի համանուն ամսաթերթի, նաեւ 1977էն ի վեր փոխ խմբագիր «Մարմարա» օրաթերթի, լուրջ վերլուծումի ճամբով կը միտի ամբողջական արժեւորումի ենթարկել մտաւորականի մը կանոնաւորութեամբ, մեծ տափով բանող – ստեղծագործող վաւերական գրիչ մը։ Սփիւռքեան մեր ներկայ ժամանակի բազմավաստակ գրողներէն, «Մարմարա»յի երկարամեայ խմբագրապետը՝ Ռ. Հատտէճեան։

Ստորեւ կարեւոր հաստատում մը.– Հատտէճեան որպէս հայ գրող եւ լրագրող, իր ընթերցողներուն մօտ մի՛շտ կը ջանայ քաջալերել հայերէն լեզուի եւ մշակոյթի նկատմամբ հաւատարմութիւնն ու հետաքրքրութիւնը։ Ան ամրօրէն կառչած է հայերէն լեզուին եւ մշակոյթին։ Տխրօրէն կը հետեւի լեզուի եւ մշակոյթի անտեսումին ու լքումի ողբերգութեան։

Մի՛շտ ալ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին գաղութիս երբեմնի անխախտ սիւնին՝ ողբացեալ Տիգրան Հաճեանի հայերէնի ուսուցման նուիրուած դատում-խոհերը, վկայութիւն-հաստատումները։ Մարդ անգամ մը եւս հաճոյքով կը կարդայ ողբացեալին «Հայերէն սորվեցնելը արհեստ մըն է» չահեկան գրութիւնը՝ գրուած եւ արտասանուած տասը տարի առաջ, Նիսի մէջ կայացած Սփիւռքահայ վարժարաններու համաժողովին։

Տուեալ գրքոյկը եւս կ՚արձանագրէ դըպրոցին եւ Տիկնանցին գործունէութեան հայող տեղեկատուական բնոյթի կարճ թէ երկար տողեր։ Հոսկէ-հոնէ, բայց տեւաբար մեր ազգային կեանքին սեւեռող կարճ, յատկանշական հեռագրատիպ լուրեր։ Էջադրութիւնը՝ ճաշակաւոր, ներկայացումը՝ աչք շոյող։ Կան հարկա՛ւ ֆրանսերէն չարադրուած մէկէ աւելի գրութիւններ։ Նկարուն, գեղատիպ եւ, անշուշտ, բովանդակալից։

***

Ծնողի մը անունը պատուելու, յիշատակը յարգելու լաւագոյն կերպը ի՞նչ է։ Այս Ապրիլին «Հայախօս պատանի» մրցանակը կը հաստատեն Երուանդ եւ Ժօժէնի ամոլին երեք զաւակները՝ Լօրէթ Արապեան Թապիպ, Րաֆֆի Արապեան, Մակի Արապեան Ստեփանեան։ Այս անունով ալ անդրանիկ մրցանակը կը յանձնուի Միօրեայի սան Գէորգ Տէմըլէնի, քանի մրցանակի պայմաններուն հետեւութեամբ, մեր պատանին ցուցաբերած է սէր հանդէպ մայրենի լեզուին, արձանագրած է յաջողութիւն հայերէնի դասերուն մէջ։ Մանաւանդ՝ գործածած է եւ կը գործածէ հայերէնը իր առօրեային մէջ։

Մրցանակը պատանւոյն կը յանձնուի ձեռամբ մեր հոգեւոր հովիւին։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԱՆՑՈՒԿԸ – ՄՈՌՑՈՒԿ

Բժ. ՎԱՀՐԱՄ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Օրեր առաջ ալ երկու եղբայր, գիշերները դէմ դէմի կը նստէինք թուղթ կը խաղայինք, ըսկամպիլ, քիթինէ ըսուածը պայման դնելով որ մենէ ո՛վ որ կորսնցընէր խաղը, կաղանդին աղուոր թուչիկ – փոկեղ մը պիտի առնէր խաղը վաստկողին. եւ այսպէս կ՚անցնէին մեր օրերը եղանակին համաձայն, եւ աւանդական սովորութիւններու հաւատարմութեամբ։

***

Ձմեռները մեր տունը կը տաքնար մանկալի (կրակարան) մէջ վառուած փայտածուխով, ըստ տիրող ընդհանուր սովորութեան։

Պէտք էր որ այդ փայտածուխը նախապէս խոհանոցին մէջ լաւ մը կարմրած ըլլար ու յետոյ վեր, սենեակ բերուէր։ Պղինձէ երկու հատ մանկալ ունէր հայրս, վրաներնին փորագրել տուած էր՝ ՅՐԹԻ (Յարութիւն) եւ ներքեւը 1857 որ մօրս հետ ամուսնութեան թուականն էր։

Հայրս երկրորդ անգամ ամուսնացած, տունփեսայ եկած էր մեծ հօրս. Իր առաջին ամուսնութիւնը տեղի ունեցած է կ՚ըսէին երբ հազիւ 18 տարեկան է եղեր։ Տղայութենէն որբ մնացած, գինքը կը դնեն Հաճի Ալեքսան անուն ծանօթ սափրիչին քով իբրեւ աշակերտ։ Հաճի Ալեքսան տակաւ հօրս հաւատարիմ ծառայութեանը եւ արհեստին մէջ ցոյց տուած ուշիմութեանը հաւնելով, աղջկանը հետ զայն կը պսակէ, փեսայ կ՚ընէ իրեն. չորս տարի կենակցութենէ յետոյ հօրս կինը կը հիւանդանայ եւ կը մեռնի անզաւակ։ Այս մահէն քանի մը տարի վերջ, հայրս կ՚ամուսնանայ մօրս հետ՝ 1857ին՝ եւ յաջորդ տարուան Ապրիլին ալ կը ծնի այս տողերը այսօր գրողը։

***

Այդ մանկալին չուրջը կը բոլորուէինք առտուան նախաճաշնիս ընելու ժամանակ, գիշերները այդ վառած կրակը մայրս լաւ մը կը թաղէր մոխիրի մէջ եւ վրան ալ կը գոցէր հողէ շինուած ծակոտկէն ծածկոց մը, որպէս զի հետեւեալ օրուան համար կրակ պահուած ըլլար, նոր ածուխ հըրահրելու համար։

Գիշերային լուսաւորութիւննիս կ՚ըլլար մոմով, զոր յատկապէս կը թափէր մայրս, ոչխարի ճարպը հալեցնելով եւ զայն թիթեղեայ մասնաւոր գլանիկներու մէջ լեցնելով. այդ գլանիկները իրենց սուր ծայրերէն կը միխէր հողակոյտի մէջ, մինչեւ որ իւղը պաղէր ու կարծրանար, պնդանար, չուրջը պատրոյգին, որ նախապէս կը դրուէր գլանիկին կամ լաւ է ըսել կաղապարին իբրեւ միջուկ։

Այս մոմերը կը վառուէին մոմակալ աշտանակներու վրայ, որոնց յատակը պընակաձեւ էր, որպէս զի մոմէն հետզհետէ վազած իւղը գետինը կամ սեղանը չաղտոտէր։ Այս պնակին մէջ ալ կար միշտ տեսակ մը մկրատ, որով հարկ էր շարունակ վառած մոմին քիթը, իմա՛ պատրոյգը կտրատել, ապա թէ ոչ մուխ կ՚ըլլար։

Բոլոր տուներու մէջ լուսաւորութեան համար իւղմոմ կը գործածուէր, մինչեւ որ ըսպառմաչէթ մոմը ընդհանրացաւ, եւ քիչ վերջն ալ կազը, որ յատուկ լամբերու մէջ կը վառուէր, իրեն մասնաւոր պատրոյգովը, եւ աւելի լաւ կերպով լոյս կու տար։

***

Կը յիշեմ, որ այս իւղմոմերը կը ծախուէին պատրաստ նպարավաճառներու քով. կը ծախուէին նաեւ Տաճկի արաբ սեւուլիկ կիներէ, որոնք հինգ վեց հատ կու գային կը բազմէին Սելամիոյ պողոտային վրայ, եւ մինչեւ ուշ ատեն կը ծախէին իրենց թափած չա՛տ անպիտան իւղմոմերը։

Այս արաբ կիներուն վաճառատեղին ընդհանրապէս Մէյհանէլէր (Գինետուններ) կոչուած փողոցին բերանն էր. ասոնց յաճախորդերն ալ միշտ գինետուններուն մէջ ժամանակ անցընող օղիակուլներն էին. այս խմանները Բագոսի տաճարէն անազան դուրս կ՚ելլային եւ մթութեան քայլամոլար տեղի մը չզարնուելու կամ փոսի մէջ չիյնալու համար մոմ կ՚առնէին այդ կիներէն եւ թուղթէ լապտերի մէջ զայն վառելով կ՚երթային պատսպար իրենց տուները, ինչպէս չատ անգամ կը պատահէր մեզ տեսնել այսգունակ լըմկ գինովներ երբ ճաշէ վերջ գիշերային այցելութեան մեզ կը տանէին մեծ մօրս տունը կամ ուրիչ ազգականի մը։

Փողոցները մութ ու խաւար, ամէն մարդ պարտաւոր էր ձեռքը լապտեր ունենալ, թէ ո՛չ՝ առանց լապտերի զացողը փողոցի Պէքճիէն (պահապան) ետ կը դարձուէր, կը տարուէր պահականոց տուգանքի կը դատապարտուէր։

Բացի մթութենէն, փողոցները լեցուն էին շուներով, որոնք առանց լապտերի զացողին վրայ կը յարձակէին ոռնաձայն հաչիւններով։

(Շար. 27)

(Տար. Ա. Էջէն)

զանուող գաղթողներու իւրաքանչիւր պարագայի քննութիւնը, ըստ Յունիս 13ի իր հրջաբերականին, մինչորդ մը նշանակեց, յանձին Արնօ Քլարսֆելտի:

ԹԷՆԻՍ

Ուիմպըլտընի մրցաշարքի Բ. հրջանին Դաւիթ Նալպանտեան յաղթեց Ֆրանսացի Գլեմանի 6-4, 6-4, 6-3:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1

Տօն անուանակոչութեան Առնուվիլի Վարդագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ:

Ուխտի պատարագ եւ մատաղ:

Pèlerinage annuel de SAINT GREGOIRE à TALLARD

Sous l'égide
de l'Eglise Apostolique Arménienne
du Midi de la France
avec le concours de l'Association Cultuelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes

Dimanche 17 septembre à 10h30

La messe sera célébrée par le Révérend Père Komitas HOVNANYAN
Curé de la Paroisse Apostolique Arménienne
St Grégoire l'Illuminateur — Marseille

Renseignements et réservations :

— Cathédrale Apostolique Arménienne
Tél. : 04. 91. 77. 84. 70
— Association Cultuelle des Arméniens de Gap
Tél: 04. 92. 51. 71. 80/04. 92. 51. 00. 87

Inscription S.V.P. avant le 10 septembre

— — — — — — — — — — — — — —

— Participation aux frais —
Aller-Retour seul: 25 Euros
Repas spécialités arméniennes: 20 Euros

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Խաչիկ Թէօլէօլեան, Սօսի Թէօլէօլեան-Հիրթ եւ Ռոժէ Հիրթ եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակից եղած են իրենց սուգին, իրենց մօր՝

ԳՈՀԱՐ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ-Ի

մահուան առթիւ:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :
AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 1
Առաւօտեան ժամերգութեամբ՝ ժամը 9.30ին,
Եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն՝ Գիւտի Նշխարացն
Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Յուլիս 6
Ժամերգութեամբ (սկիզբ ժամը 9ին) եւ պատարագով
Եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն Սրբոց Թարգմանչացն Մերոց՝
Սահակայ եւ Մեսրոպայ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 8
Առաւօտեան ժամերգութեամբ ժամը 9.30ին
Եկայք տօնեսցուք
Յիշատակն Սրբոցն
Տրդատայ Թագաւորին Մերոյ,
Աշխէնի Տիկնոջն եւ Խոսրովիդխտոյն

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգեւոր Հովիւը եւ Հոգաբարձութիւնը ուրախութեամբ կը հրաւիրեն ձեզ Կիրակի, Յուլիս 2ին առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին:

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԱՐՔ. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ Հոգեւոր հովիւներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ:

Արարողութիւններէն յետոյ հոգեճաշ Շաւիլի «Աթրիոմ» սրահին մէջ.-
ATRIUM
3 Parvis Robert Schuman
92370 CHAVILLE

Տեղերը ապահովելու համար դիմել եկեղեցի կամ հեռաձայնել հետեւեալ թիւին.- 01. 47. 09. 23. 18:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներուն ուշադրութեան կը յանձնենք որ կամքէ անկախ պատճառներով «Յառաջ» այս ամառ ալ լոյս պիտի չտեսնէ ՕԳՈՍՏՈՍ 7էն 21: Կը խնդրուի նկատի առնել այս պարագան հասցէի փոփոխութեան ատեն:

Փոփոխութիւններու համար դիմել 5 օր առաջ: Կ'արժէ 10 Եւրօ:

Շնորհակալութեամբ՝
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

A.A.A.S.

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956
recherche

DIRECTEUR(TRICE) DE MAISON DE RETRAITE

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur (trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arménennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante:
Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
77 rue La Fayette
75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

C.C.A.F.

COMMUNIQUE

Le Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France (CCAF) tient à saluer publiquement la sortie, dans les salles de cinéma, du film «Le Voyage en Arménie».

Le talent reconnu du cinéaste français d'origine arménienne, Robert Guédiguian, l'extraordinaire sensibilité et engagement de son épouse, la célèbre comédienne Ariane Ascaride et l'ensemble de l'équipe confèrent à cette œuvre une importance d'autant plus grande qu'il s'agit d'un regard intéressant sur l'Arménie actuelle et ses richasses et potentialités humaines.

Le CCAF encourage tous les Français d'origine arménienne ainsi que leurs très nombreux amis à aller voir le Voyage en Arménie dès sa première semaine de sortie. En effet, ce sont les premières entrées qui détermineront la programmation dans de nombreuses salles et donc de la carrière de ce film et chacun peut y contribuer en faisant l'effort nécessaire pour y être dès le 28 juin 2006.

Ainsi, cela permettra au film «Le Voyage en Arménie» à se maintenir suffisamment longtemps et à accompagner le lancement de l'Année de l'Arménie en France qui aura lieu dès la rentrée prochaine.

Paris, le 28 juin

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ISSY
Journée du 9 juillet

avec
LA CROIX BLEUE
D'ISSY-LES-MOULINEAUX

Programme :
Musée Rodin de Paris
déjeuner au restaurant
Maison de Retraite de Gonesse
suivi
d'un goûter musical.

Départ 9h30 MCA :
rue de la Défense

Réservations :

— **Alice** : 01. 46. 42. 90. 68;
— **Jacqueline** : 01. 40. 95. 81. 33

□

RECHERCHE

POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)
ETE : AOUT 2006

- Directeurs diplômés BAFD
- Animateurs diplômés BAFA
ou stagiaire BAFA
- Infirmière
- Econome
- Intendant(e)
- Coursier

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 **PARIS**
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

□

Տ Է Մ Ի Ն

ՄԻՕՐԵԱՅ ՊՏՈՅՏ

Կիրակի, Յուլիս 2ին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Տէմինի «Արշակ Ջամալեան» մասնաճիւղը ձեզ կը հրաւիրէ այցելելու Պրեւէնի հովիտը: 1930 թուականի շոգեկառքի պատուհաններէն եկէ՛ք միասին վայելենք Լիոնի շրջանի լեռները, «Լա Պօն Մին» ճաշարանի համեղ ճաշերը, համքի թանգարանին այցելութիւնը եւ Պէսընէի մրգաստանի օգտագործումը, ինչպէս՝ կեռաս քաղել, օշարակ եւ անոյշ պատրաստել եւ համտեսել:

Մասնակցութիւն՝ 45 Եւրօ:

Հեռաձայնել Ռոզին՝ 04. 78. 49. 19. 44 թիւին:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

SEJOUR DE MOIS D'AOUT 2006 A BELLEFONTAINE (JURA)

La Croix Bleue des Arméniens de France organise :
— un séjour **du 28 juillet au 12 août**
pour les enfants nés entre le 1er janvier 1992 et le 31 décembre 1998.

— Nombre de places limité —

Renseignements et inscriptions :
C.B.A.F. — Conseil d'Administration :
17 rue Bleue 75009 PARIS — Tél. : 01 53 34 18 18.

IL RESTE ENCORE QUELQUES PLACES

COLONIE DE VACANCES «LA SOURCE» à THOLLON-LES-MEMISES (près d'Evian)

— Altitude: 1000 m. — Dans un cadre agréable, de beaux locaux, ambiance arménienne et chrétienne. Organisée par l'Eglise Evangélique Arménienne.

POUR LES ENFANTS, garçons et filles de 6 à 12 ans.

DATES : du 7 au 27 juillet

PRIX : 515 Euros (Réductions familles nombreuses)
(Voyage organisé en sus)

CONTACT :
Pasteur Joël MIKAELIAN — Tél. : 01. 47. 36. 02. 50.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : Nº 0609 K 84976